MALLEI
MALEFICARVM
TRACTATVS ALIQVOT

TAM VETERVM, QVAM
Recentiorum in vnum corpus coaceruati,

ARTIS MAGICÆ STVPENDOS AFFECTVS, Lamiarum Pythonicos contractus, impia dogmata, ſpurcitias, faſcinationes, veneficiáque demonſtrantis,

TOMI SECVNDI PARS PRIOR,

Cum INDICIBVS Auctorum & rerum vtiliſſimis;

Hac poſtremâ editione caſtigata, & ab innumeris mendis repurgata.

Vir ſiue mulier, in quibus Pythonicus, ſiue diuinationis fuerit ſpiritus, morte moriatur. Leuitici cap. 20.

LVGDVNI,
Sumptibus CLAVDII BOVRGEAT, ſub ſigno Mercurij Galli.

M. DC. LXIX.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

AVCTORES PRIORIS PARTIS SECVNDI TOMI.

I. M. Bernardi Basin Opusculum de artibus Magicis ac Magorum Maleficiis.

II. Vlrici Molitoris, Constantiensis, V. I. Doctoris & Professoris Papiensis, Dialogus de Lamiis, & Pythonicis mulieribus.

III. D. Ioannis de Gerson, olim Cancellarij Parisiensis, libellus de probatione Spirituum.

IV. M. Thomæ Murner, Ordinis Minorum, libellus de Pythonico contractu.

V. R. P. Bartholomæi de Spina, ord. Præd. sacri Palatij Apostolici Magistri quæstio de Strigibus seu Maleficis.

Item eiusdem Apologia quadruplex de Lamiis contra Ioan. Franciscum Ponzinibium, V. I. D.

INDEX 2.ur

RERVM MEMORABILIVM IN HAC prima ſecundi Tomi parte contentarum.

A

Abacuc à Iudæa in Chaldæam tranſlatio 26.c.1
Aduerſitas proficit plus quàm proſperitas. 53. c. 2
Adoratio Dæmonum. 170.c.1
Aëris turbationes Maleficarum. 32.c.2
Affectiones formant ſomnia. 14. c.2
Afflicti in corpore à dæmonibus. 34. c. 1
Aio te Æacida Romanos vincere poſſe. 32.c.1
Aliquis ſomnians alteri locum quendam explicat. 92.c.1
S. Ambroſius à Dæmone ſpatium trium horarum Mediolano Romam defertur. 80. c.2
dormiens Mediolani officium exequiarum ſancti Martini perfecit Turonis. 93. c.1
illius inde chirotheca Turonis aſſeruatur. ibid.
Ambulantes in ſomnis. 9.c.2
Angeli ſenſibus carent vt lapides. 105. c. 2
in Aſſumptis corporibus, non ſenſualiter, ſed intellectualiter oblectantur. ibid.
Angeli boni mouent cœlos & non maligni. 79.c.2
Angeli boni nunquam beſtiarum formas aſſumpſerunt. 82.c.2
Angelus cuilibet ab vtero matris datus. 175.c.2
Angeli tenentes ventos interpretantur Diaboli. 20. c.1
Angelus miſſam in forma ſancti Ambroſij adminiſtrat. 39. c.2
Animæ ex ſola imaginatione caleſcit aut frigeſcit corpus. 7.c.1
An animæ ſint potiores in his qui miracula edunt. 6. c.1
Animal vt cibis, ſic ſpiritus ſignis allicitur. 136.c.1.& 109.c.2
A non eſſe ad non poſſe nullum eſt argumentum. 119 c.2
Sanctus Antonius Eremita à Diabolis peſſimè vexatus. 36.c.2
A particulari ad vniuerſalem non valet argumentum. 120. c.1
Apoſtatare à fide quid. 124.c.2
Apuleius in aſinum phantaſticè conuerſus. 141.c.1
Aqua Iordanis vnde figura ſit baptiſmi. 134. c.1
Arcus curuatæ vis. 57.c.2
Ariſtotelis error. 60.c.1
Artificialia Magorum non habent virtutem ex cœlo. 4.c.1
Artificioſa phantaſmata. 98.c.1
Arcturi regis Britanniæ hiſtoria. 28.c.1

INDEX.

Argumentum ex Medicina contra generationem incuborum. 42.c.1
Aſpides quomodo intelligantur aures obturare. 5.c.2
Aſtronomi culpantur. 4. c. 2
Aſtronomia eſt de contingentibus. 62. c. 1
Aſtrologorum vires ad quædam non penetrant. ibid.
Aſtrologi ſunt magis cæteris egentes. ibid.
Sancti Auguſtini error. 5.c.2
credidit conuerſionem mulierculârum in catos. 106.c.1

B

BOni ſpiritus an Magis communicent. 6.c.1
S. Bernardus Dæmonem ardentibus candelis excommunicauit. 28.c.1
S. Brigidæ viſiones, quarum habuit à ſancta Maria & ſancta Agnete iudicium. 46.c.1

C

CAcodæmonum ſuperbia aſcendit. 11. c. 2
Calamita an habeat impoſſibilitatem. 70. c. 1. & quæ ſit illius virtus. ibid.
ad ſtrigandum. 142.c.2
Canones taxantur. 9. c. 2. ab hominibus debent approbari. 21. c. 2
contra Maleficos. 71.c.2
Canoniſtis non licet Concilia explicare. 159.c.2
Canonizatio ſanctæ Brigidæ. 46.c.2
Capitales etiam inimici admittuntur in teſtes contra hæreticos. 96.c.2
Carmina incantatorum an aliquid operentur. 5.c.1
Carnibus occiſorum à ſe puerorum & poſtmodum exhumatorum Striges veſcuntur. 142.c.2
Caſeo infecto immutatur hoſpes in iumentum. 106.c.2
Catos Maleficos reuera ſugere puerorum ſanguinem. 88.c.1
Cautela de ſomniis. 50.c.1
Cautelæ ad propellendas viſiones. ibid.
Cholerici ſomniant ignea. 14.c.2
Chriſtianorum aliqui in beſtias etiam mutati. 23. c. 2. vocabuntur Galilæi. 44. c.1
Chriſtus ſignat nos in cruce. 45. c.1
Cibus variat ſomnia. 14.c.2
Cibus Diaboli ſunt tentationes. 33.c.1
Cignus nauem trahit Rheno. 30. c.1
ex eo progenies, in Germania. ibid.
S. Clementis guttæ, vnde Piſis habeantur. 93.c.1
illius hiſtoria de liberatione à Siſinnio. 140.c.1
Clericus diuinator vel magus. 16. c. 1
clerici & laici reſiſtunt inquiſitoribus. 75.c.1
Cognitio per cauſas magis eſt firma. 56.c.2.
Cognoſci in ſpiritu. 154. c.1
Cohortatio ad mulierculas. 45.c.1
Coitus impedimentum. 21.c.2
Coitus ſtellarum. 56. c.1
Color rubeus Britannos denotat, albus Saxones. 29.c.1
Commune malum (cæteris paribus) grauius eſt, quàm ſpeciale quodlibet. 137. c.1
Conciliis particularibus etiam contradicere hæreticum eſt. 66.c.2
ab hæreticis ſæpius celebrata. 116. c. 2
qui poſſint conuocare 122. c.1
Concubitus impotentiæ duplices. 22. c. 1
Conuentum Strigum Itali à chorizatione vocant curſum vel concurſum. 107. c. 2
Conuenticula & conuiuia Maleficarum. 27.c.1
Corporalia malis obediunt Angelis quoad motum localem. 79.c.2
Creſcite & multiplicamini Sathan allegat contra virgines. 44. c.2
Crimina atrociſſima quatuor.....
Curioſitas quærendi ſigna eſt Iudaica. 49.c.2
Currunt cum hominibus Striges, in conuen

INDEX.

conuentibus ſuis. 107. c. 2
Cuſtodia Angelorum. 176. c. 2
Cyprianus Magus ad fidem Chriſti conuerſus. 45. c. 1

D

Dæmones & Magi quomodo colloquantur hominibus. 3. c. 2 quomodo corporalia Dæmonibus obediant. 8. c. 1. poſſunt etiam exterius homines deludere. 10. c. 2. alunt curioſitates & ſuperſtitiones. 11. c. 2 Dæmonem adorantes credunt eum amicum Deo. 12. c. 1. liberum hominis arbitrium cogere non poteſt. 13. c. 1
Dæmonum excedentia naturalem ſcientiam. ibid. c. 2
Dæmonum experientia. 30. c. 2 vt conſulant ambiguitatibus ſuis. 32. c. 1. humana adſunt conuenticulis nocturnis. 39. c. 2
Dæmon quomodo futura prædicat. 43. c. 2 nullus ſe ingerit in alterius munus.... in Dæmonibus naturalia manſerunt ſplendiſſima 79. c. 2. poſſunt ſomnum profundiſſimum immittere. 81. c. 1.
Dæmon nec poteſt mortuum aſinum ſuſcitare. 84. c. 2 poſſet ex naturali fortitudine totam naturæ molem transferre. ibid. c. 2. illius aëreum corpus. 99. c. 1 cur conuentus ſuos agat. 113. c. 2 princeps mundi ante Chriſti aduentum. 134. c. 1 etſi liber ſit, tamen quandoque impeditur, ne quod optat aſſequatur. 136. c. 2
Dæmon non poteſt facere vt homo habeat figuram aſini, ſed poteſt: vt appareat tantùm. 152. c. 1
Decanus quidam vnam ex Sirenibus ducit & ſuſcipit. 29. c. 1
Defenſio proceſſus contra vermes & locuſtas....
Deus quomodo decipere dicatur. 6. c. 2 quandoque punit ſcienter, quandoque ignoranter. 34. c. 1. per Angelum puniens. ibid. per homines puniens. ibid. c. 2. per Diabolum. ibid.
Deus vtitur Tyrannis, vt faber ſerra & ſecuri. ibid.
Dei prouidentia duplex. 53. c. 1
Deus cur mala maxima permittat. 143. c. 2. cur item innocentium mortem puerorum. ibid. permittit peccatum in punitionem alterius peccati. 171. c. 1. an permittat iniqua. 176. c. 1
Deus in bonum patientis ſemper conuertit, ſi ſit doli capax, & patienter propter Deum ſuſtineat. 176. c. 1. 2
Deus punit peccata patrum in filios. ibid.
Delatio Dæmonis per ſimile de bombardis. 98. c. 2
Deluſio non eſt ex parte videntis, ſed rei viſæ. 125. c. 2 poteſt contingere in interiori tantùm imaginatione. 126. c. 1
Deluſio Strigum vna in viſione perſonarum phantaſtica. 129. c. 1 altera in deportatione & reportatione corporali. ibid. c. 2
Deluſio cauſata à bono Spiritu. 130. c. 1
Deportatio ad ſeruiendum Deæ paganorum. 129. c. 2
Diabolus aliquando dicit verum, vt falſum obtineat. 12. c. 2
Diabolus defert Hermogenem ad ſanctum Iacobum. 26. c. 1
Diaboli quomodo futura & ſecreta ſciant. 30. c. 2. quomodo detur eis poteſtas tempeſtates excitandi. 34. c. 1
Diabolus interdum ſæuit pro exploranda fide piorum 36. c. 2. habet poteſtatem in non baptizatos. 42. c. 1
Diabolus ſeruat pacta aliqua. 57. c. 2
Diabolo facilius eſt vigilantes portare, quàm dormientes deludere. 100. c. 1

INDEX.

Diabolus Christum deportauit. 117.c.1
Diabolus se potest transfigurare in Angelum lucis. ibid.
Diabolus creatura spiritualis. 135.c.2
signis vt animal cibis trahitur. ibid.
quomodo decipiat homines in operibus suis. ibid.
Diaboli nulla sunt præsidia vt Malefica vindicetur ab inquisitoribus. 137.c.1
quomodo possit astantes præstigiosa delusione decipere. 139.c.2
Diaboli à strigibus exigunt vt pro voto strigent infantes maximè baptizatos & non signatos. 142.c.1
Diabolus potest mulierculas decipere, vt & deludere. 155.c.2
prædicit maleficarum numerum breui superatur̃ Christianor̃. 156.c.2
Diabolo est adempta potestas à Christo. 165.c.1
Diabolus contradicit honori Dei & fidei quantum potest, non curat de forma fiendi, modo inducat ad actum. 173.c.1.2
Difficile est discernere sensum à consensu. 51.c.2
Digitus Dei aliquando maior, aliquando minor. 33.c.1
Diomedis socij in aues conuersi. 11 c.1
sic apparuerunt. 142.c.1
Diræ Striges quot scelera perpetrent. ibid.c.2
Discentia sine scientia. 51.c.2
Diuinantes per ficta. 15.c.1
Diuinationes Dæmonum. 31.c.1
Dusij Dæmones Gallorum. 106.c.1

E

Effectus fortuitus non habet causam. 54.c.1
Epistolæ pontificum ad inquisitores Germaniæ de Maleficis. 72.c.2
Epistolæ Apostolicæ tenor ad inquisitores Germaniæ contra Maleficos. 75.c.2
Error paganorum de Diana & Herodiade. 129.c.2
Esaiæ visio. 90.c.2
Exemplum de sancto Machario. 37.c.2
sanctæ Iustinæ. 44.c.1
Exempla de complexionibus. 36.c.2
de visionibus. 39.c.2
Exemplum de nocturnis commessatiobus maleficorum. ibid.
de Exemplis non est iudicandum. 167. c.1
Experimenta verorum sermonum debent concordare cum rebus sensatis. 145.c.2
Exorcismus in vulnera..... contra vermes, vel mures....
Experimenta, verorum sermonum debent concordare cum rebus sensatis. 145.c.2
Ezechiel in spiritu non in corpore videt visiones. 66.c.2
in Hierusalem deportatur. 119.c.2

F

Faciem alterius in suam mutare. 24. c.2
Fama debet ortum habere regulariter à fide dignis. 165.c.2.& 169.c.2. sed infamia potest & ab aliis. ibid.
Fama quam omnes famant, non vana habenda est. 19.c.1
non ex toto perit. 104.c.2
Fama de S. Antonio vnde tam celebris. 37.c.1
Fascinantium aspectus. 7.c.1
quomodo fascinentur aspectu corpora infantum. ibid.c.2
Fascinatio per visum. 87.c.2
Fauni sunt incubi. 106.c.1
Feruescunt carbones dum coguntur in vnum. 119.c.1
Formarum mutationes. 37.c.2
Fortuna & casus quomodo differant. 55.c.2 bona fortuna est sine ratione nata. 54.c.1
Fraudis diabolicæ quis ordo. 128.c.1

G

Genethliacorum error. 13.c.2
contra illos. 61.c.1
S. Germanus restituit commestum vitulũ. 86.c.1. illius historia de Strigibus apud

INDEX.

apud hoſpites cibos conſumentibus exponitur. 132.c.1
Gigantes poſt diluuium. 29.c.1
Gigantes ex quo coïtu nati. 41.c.1.
ex incubis nati. 83.c.1
Grauiora corpora longiùs à Diabolo deportantur. 119.c.2
Guillelmi Malmes Berienſis hiſtoria. 25.c.1

H

HÆreſis Strigiatus. 77.c.2
Henricus de Baſſia ſcripſit contra nimiam hominum canonizationem. 48.c.2
Herba faciens trabes apparere ſerpentes. 11.c.1
Herodias & Circe habetur choraga. 66.c.1
Hircus mutatus in ſpeciem hominis. 24.c.2
Hiſtoria de ſancto Germano. 67.c.1
Hiſtoria ludentium in agro Brixienſi. 155.c.2
Hiſtorio in aſinum ludicrum mutatur. 25.c.1
Homines mutati in iumenta. 3.c.1
Hominum formæ an à vetulis immutentur. 22.c.2
Homines creduntur ſæpius ſe eſſe in aliquo loco vbi non ſunt. 40.c.1
Homo eſt omnium naturalium finis. 60.c.2. ſine patre. 28.c.2
Homines piloſi vocantur incubi. 83.c.2
Hora curſus Maleficarum ſonitus de nocte multitudinis tripudiantium. 137.c.1
Hoſtiam ſacratam ſecum volantes Striges portant. 111.c.2
Hoſtia Sancta ad Diabolicum conuentum portata. 175.c.2
Hypocritæ rugæ. 49.c.2

I

ILluſiones in Sathanæ præſtigiis multiplices. 85.c.1
Impetus an poſſit eſſe ſine ratione. 54.c.2
Impoſſibile eſt homines conuerti in Deum verum. 151.c.2
Impotentes medicis exhibendi. 22.c.1
Incantatricum profectiones nocturnæ. 25.c.1
Ex incubis nati. 28.c.1
Ex Incubo & muliere non procreatur homo. 41.c.1
Indigens rem partam auidius conſeruat. 169.c.2
Indulgentiæ eædem, quæ cruce ſignatis dabantur, auxilium præſtantibus contra maleficos inquiſitoribus. 76.c.2
Infantes ſubtracti & ſuppoſiti à Diabolo. 41.c.2
Infidelitas omnis & apoſtaſia poſt baptiſmum ad hæreſim deducitur. 125.c.1
Infidelitate ceſſante Diabolica illa deluſio conſequenter ceſſat. 127.c.1
Inimicis pro libito damnum dare num poſſit Malefica. 19.c.1
Innocētes patiuntur maleficia. 88.c.2
Inquiſitoribus quomodo refragandum. 95.c.1
Inquiſitorum perſecutio. 72.c.1
Inuocatio Dæmonum in adiutorium. 11.c.2
Non omnis Dæmonum inuocatio ſapit hæreſin. 181.c.2
Inuocare eſt actus latriæ. 183.c.2
Omnis inuocatio eſt cum adoratione. ibid.
Iudex quod facit, rectum præſumitur. 96.c.1
Iura nulli faciunt honores contra potentiores. 66.c.1
Iureconſulti aduerſantur Aſtrologis. 59.c.2. reprehenduntur ob benedictiones. 63.c.1
Iureconſulti conferunt leges ad diſputationes Theologales. 180.c.2
Iuſtus perit cum impio quando Deus punit. 36.c.1
Iuuamen arx ad Rhenum. 30.c.1
Iuuenis mercator in Cypro ex maleficio pro aſino reputatus. 141.c.2

Lætitia

INDEX

L

LÆtitia Dæmonum inepta ad quid confícta. 133. c. 2
Lamios & Magos prodigia facere posse probatur scriptura sacra. 19. c. 2
Leges diuinæ contra Maleficos. 71. c. 2 ciuiles contra eosdem. 72. c. 1
Leonis imago an curet renes. 4. c. 2
Libido Italica horrenda. 84. c. 1
Ligatio an naturalibus rationibus probetur. 58. c. 2
Ligationes naturaliter causari. 60. c. 1
Ligationum caussa est hominis voluntas. 62. c. 2
Theologorum sententiæ de ligationibus. ibid.
Ligationum caussam esse diuersitatum qualitatem. 63. c. 1
Loca conuentuum Diabolorum. 115. c. 2

M

S. Macharius auertit ab hominibus fascinationem. 141. c. 1
Magi Druidæ. 2. c. 1
Magiæ inuentor Zoroastres. ibid.
Ars Magiæ Medicinam, Theologiam, & Matheſin sibi colligauit. ibid. c. 2
Magiæ artis virtute homines per aëra deportantur. 82. c. 1
Ars Magica corporibus cœlestibus non adscribenda, datur ad fallendum fallaces. 6. c. 2
Magorum opera ducunt ad mendacia. ibid. c. 1
Magorum pœna instituta in iure canonico. 16. c. 1. item à iure ciuili. ibid. c. 2
Magiæ cur non studendum. 17. c. 1
Magicis artibus cur antiquitus Sathan vsus sit. 115. c. 1
Magi nihil nisi virtute Diaboli possunt. 117. c. 2
Malefici futura & secreta vtrùm prædicant. 30. c. 1
Maleficæ quomodò decipiantur in mouendis tempestatibus. 35. c. 1. quomodo in aliis ciuitatibus habentes, quos nunquam viderunt cognoscant. 40. c. 2
Maleficos cur nocturnis bonis Dæmones ducant. 128. c. 1
Media nullius momenti per se, quibus Maleficæ putant tempestates excitari. 35. c. 2
Melusinæ historia. 28. c. 2
Merlinus diuinator. ibid.
Merlinus Britannus. 41. c. 2
Mira Magica non sunt tribuenda virtuti humani intellectus. 3. c. 2
Modi, quibus fit, vt res vna pro alia appareat. 36. c. 1
Mulierculorum imaginariæ ambulationes. 9. c. 2
Mulierculæ in raptu ignem non sentientes. 10. c. 1
Mulieres se catos esse putantes. 87. c. 1
Mulier in equam mutata. 141. c. 1
Mundi ens omne habet aliquid inimicum. 64. c. 1
Murnerus de perspectiuis. 55. c. 2
Mutationem creaturæ in aliam speciem ab alio quàm ipso creatore qui credit infidelis habebitur. 130. c. 2

N

NAbuchodonosor Regis mutatio. 86. c. 2
Naturam Dæmones non creant. 24. c. 2
Naturaliter cur vni malè, alteri benè accidat. 54. c. 1
Natura libera non semper impeditur à Deo. 83. c. 2
Naturæ opus est opus intelligentiæ. 59. c. 1
Naturæ ordo solùm naturæ subiacet auctori. 84. c. 2
Natura non nisi ad vnum est determinata. 105. c. 2
Naturalis virtus Dæmonis, Angelicæ coæquatur. 140. c. 1
Nemo in terris videre Christum cupiat, in gloria cum videre sufficiat. 79. c. 1
Nemo operatur nisi actu per formam informatus. 92. c. 1

Nemo

INDEX.

Nemo propter ſomnia punitur. 94.c.2
Nemo poteſt in ſomniis incurrere peccatum, ſed ſolùm per accidens. 146.c.2
Nemo poteſt probare ſpiritus ſolide niſi tentatus. 47. c.1
Nihil difficilius quàm ſe verè peccatorem agnoſcere. 49.c.1
Nihil noui à Deo. 54.c.2
Nil eſt cuius ortum non præcedat legitima cauſſa. 64.c.2
Non cuilibet datum eſt ſpiritus probare. 45. c. 2
Nouitius feruor citò fallitur. 47. c.2

O

OCuli quomodo proſpectum corpus inficiant. 8.c.1
Oculi B. Macharij vt reliquorum intuentium non ſunt præſtigiari. 154.c.2
Oculi vetularum perurentes inficiunt infantes. 177.c.2
Oldradi de Lamiis opinio. 181.c.2
Oldradus de Ponte Lauſenſis I.C. inſignis taxatur. ibid.
Omnia quæ diuerſa ſunt ſecundum ſpeciem in corporalibus, ſunt quoque diuerſa ſecundum figuram. 152.c.1
Opiniones quinque circa actum ligationis. 59.c.2
Oſcula Maleficarum, quæ præbent infantibus, ſunt cauenda. 88.c.1

P

PActa cum Dæmone. 78.c.1. ſunt merę apoſtaſiæ..... quid importēt. 182.c.1
Paſſio quęlibet ſuam habet ætatem, ſuum Dæmonium. 47.c.2
S. Pauli raptus in cœlum tertium. 118.c.1
Per caminum quædam demiſſa proditur. 112.c.2
Per quæ quis peccat, per eadem torquetur. 89.c.1
de Permiſſione Dei nemo aliter ſentire debet, quàm Eccleſia. 102.c.2
Perſonæ ſceleratæ à Diabolo deluſæ. 127. c. 1
Petens à Dæmone ipſius poteſtatem excedentia hæreticus eſt. 12.c.2
Petens à Dæmone, vt ſibi reuelet futura, credit eum non eſſe mendacij patrem. 15.c.2
Phantaſia fingit non viſa. 36.c.2
quid operetur. 86.c.1
de Phantaſtico incorporatio. 91.c.1
Pilati ſepulchrum lacus Lucernarum. ...
Poëtarum teſtimonia contra execrandam Magiam. 16.c.2
Poëtæ rectè hiſtoriam ſcripſerunt. 23.c.1
Poſſibilia naturaliter bonis Angelis, poſſibilia eadem ratione ſunt malis. 81.c.2
Poſſibili ineſſe propoſito nullum ſequitur inconueniens. 102.c.1
Poſſibili reſpondet potentia. 98.c.1
Poſſe quempiam ab alio quàm à ſolo Deo in aliam ſpeciem conuerti. 130.c.1
Prædictiones ex naturalibus ſignis. 31.c.1
Prædictiones Dæmonum fallaces. ibid.
Prælatio & ſubiectio eſt in ſpiritibus. 100 c. 1
Præſtantij pater an verè conuerſus in iumentum. 9.c.1
Præſtantius ſomnians ſe equum. 91.c.2
Præſtigiæ Dæmonum in nocturnis equitationibus mulierum. 9. c.1
Præſtigium quid ſit. 37.c.2
per Præſtigium an poſſit Diabolus in aliam ſimilitudinem conuertere creaturam. 117.c.2
Principum, nobilium & magiſtratuum fauor omnis ad inquiſitionem Sagarum deſideratur. 156.c.2
Priuatio maiorem appetitum generat. 169. c. 2
Priuilegia ſæpius à Papa inquiſitoribus conceſſa. 123.c.1
Probatio perſonarum & viſionū. 48.c.1
Prohibitio irrationabilis & abſurda quæ. 125. c.2
Propter rariſſimè contingentia non debent omitti regulariter accidentia. 100.c.1
Puerorum teſtimonium certiſſimum. 96. c. 2
Pugillus terræ maleficiatæ datur initiatæ Strigib. 112.c.1

INDEX.

Q

QVadrupes si cadit, cur non bipes videt homo. 56.c.1

Quæ quis somnians, interdum efficit Dæmone. 93.c.1

Quædam vecta ad nocendum liberis. 108.c.2

Quædam voluitur in cellam vinariam. 209.c.1

Quantò effectus naturam excedit, tantò maiorem præcedit causſæ virtutem. 97.c.2

Qui semel homagium Diabolo fuerit, non facilè potest à proposito resilire. 140.c.2

Qui facit maius, potest & minus. 165.c.2

Quicumque sacram Scripturam aliter intelligit, quam sensus Spiritus sancti flagitat, hæreticus est. 149.c.1

Quicquid est contra naturam deficit in suis principiis. 162.c.1

Quidam pro hæreticis sunt habendi, etsi tales re vera non sint. 12.c.2

Quisquis per Strigum artem quouis modo curationem exquirit, peccat mortaliter. 143.c.2

R

RAptus sanctus non deceptionem, sed eruditionem capit. 126.c.1

Recipe pro ægrotis. 35.c.1

Religio quæ maximè regno Sathanæ aduersatur à Sathana impugnatur. 89.c.2

Remedia contra maleficia. 58.c.1

Reuelationes quomodo probandæ. 47.c.2

Reuelationes hodiernæ onerant religionem. 48.c.2

in omni Reuelatione requiritur Moyses & Elias. ibid.c.2

Rusticus in lupo de die equitans. 26.c.1

S

SAgæ à conuentibus redeunt famelicæ. 67.c.1. non deportantur. 65.c.2

Sagis, quod in se est facientibus, liberatio à Dæmonibus succedet. 141.c.1

Sagis vnde potestas in pueros. 142.c.2

Sagæ cur longinquò deportentur. 170.c.2

Saltationi Strigum quidam superueniens earum aliquas, alloquitur. 108.c.1

Saluator in pinnaculo templi constitutus. 27.c.2

Sanctis quibusdam cur Dæmon noceat, quibusdam minimè possit. 21.c.1

Sancti patres abhorruerunt à visionibus. 49.c.1

Sancti charitate flagrantes sæpè pro peccatis aliorum pœnitentiam agunt. 176.c.1

Sanitatem facilè possunt turbare Dæmones. 8.c.1

Sapientia consentit bonis. 48.c.1

Sapientia vbi plurima, ibi inimica fortuna. 53.c.1

Sapiens, qui simul est & expertus, est fide dignissimus. 94.c.1

Sathan non potest sine permissu Dei porcos inuadere. 32.c.2

Sathan quæ finxerit in contumeliam natiuitatis Christi. 41.c.1

Sathan studet æmulari miracula sanctorum. 86.c.1

Sathan interdum dicit verum, vt validiùs fallat. ibid.c.1

Sathan abominatur scelus contra naturam. 177.c.1

Scimus illa quæ testimonio aliorum didicimus contra Ephacticos. 57.c.1

Sententiæ iniquè prolatæ inficiunt aërem....

Sepultura nominatur mater omnium. 20.c.2

Sicut Diabolus longè superior est homine tam natura, quàm arte: sic opera eius transcendunt naturalem hominum facultatem. 146.c.1

Signi Crucis efficacia. 44.c.1

Signum T. ibid.

Simonis Magi exemplum. 24.c.1

Simon Magus se filium Dei fingit. ib.c.2

Simpliciani tractatus de exorcismis ab eo in captiuitate scriptus. 109.

Socij

INDEX.

Socij criminum contra Maleficos etiam audiuntur. 104.c.2

Solum esse verum Deum, & nihil penitus esse numinis præter ipsum. 126. c. 2

Somnij causſæ. 8.c.2. Deus vel Diabolus. 14.c.1

Somnia quædam sunt causæ futurorum euentuum. 13. c. 2. frigidæ naturæ sunt de aquis. 14.c.2

Somnia sunt motus simulacrorum. ibid. c. 1

Somnium somniando sæpè narratur. 46. c. 1

Somnians quidam concionatur. 92.c.2

Somniantes magister loquuntur inuicem. 138.c.1

Somnia limpida quæ. ibid.

Somnia determinata non potest homo causare. 98.c.1

in Somnis extra nos ipsos inducimur. 66. c. 1

in Somnis homines à Deo disciplinis instruuntur. 126.c.1

Somnus non nisi Dæmonis malitia peruncti s immittitur. 139. c.1

Spiritus quot modis probentur. 45.c.2

Spiritus improbatio ex officio Hierarchico. 46.c.1

Spiritus prophetarum non semper sunt in potestate prophetarum. ibid.c.2

Spiritus non extinguendus. 49.c.2

Spiritus, quadruplices quàm difficulter discernantur. 51.c.1

Spiritus & animæ diuisio. ib. c.2

Spiritus multi maligni in naturalibus superant bonos. 79. c.2

Spiritus non fatigantur aut lassantur. 80. c.1

Stabularium quid significet veteribus. 25. c.1

Statuit qui nouum ius inducit. 74. c.1

Strigum promissio de strigando. 70.c.1

Striges an curent strigatos. ib.c.2

an sugant sanguinem infantum. 87. c. 1

Striges in Episcopatu Comensi singulis annis mille incinerantur. 97.c.1

Striges cur sectaria dicantur. 103.c.2

Striges inobedientes castigantur. 110. c. 1

Striges in feles mutatæ necant infantem. ibid. c. 2

Strix vapulans sub forma felis malè habet. 111.c.2

Striges singulis septimanis bis languent. 112. c.1

Striges ex velocissima vectione vertigo vexat. ibid.c.2.

Strigum rarissimæ congregationes. 113. c. 1

Striges quot modis inducantur. ibid.c.2

quot modis foueantur in malitia. 114. c.1

Striges quomodo malitiam aggrauent. ibid. c. 2. rarissima conuersio ad Deum. ibid.

Strigiatus hæresis quomodo creuerit. 115.c. 2

Strigum conuentus circa Iordanem. ib.

Striges hodie non volatiles sed pedestres habentur. 116.c.1

Striges erroribus non paganorum inuolutæ. 129.c.1

Strigum dogmata non sunt de conuersione hominum in Deos. 131.c.1

Striges non semper euacuant arcas panis aut vini vegetes à cursu, neque semper famescunt. 132. c.1

Striges non omnes afflictæ ob delationem & choreas. ibid.

Striges non ad nutum obsequentes Dæmoni cæsæ. ibid.

Striges vt possint Dominam suam nosse pro Dæmone. 134.c.2

Strigum secta contra principum fidem ex vtilitate ad cursus deducitur. 137. c. 1

Striges delatæ corporaliter, 138.c.1. asserunt se vigilantes deferri à Dæmone. ibid. c.2

Striges multipliciter affliguntur in corpore conuersioni incumbentes. 141. c. 1

INDEX.

Striges in quibus Italiæ partibus & Germaniæ sint frequentiores. 148. c. 1
Striges vbinam turmatim, pueros occidant, & strigent dirissima peste. ibid.
Strigatorum puerorum quidam à doctis Strigibus curati. ibid.
Striges infectos à se pueros nolunt curari. ibid.
Striges cur aliquando (licet contra voluntatem) strigarum amoueri. ib. c. 2
Striges in quibus casibus admittantur in testes contra striges. 178. c. 2
Studentes assiduè miras habent apparitiones & imagines. 9. c. 1
Substantiæ separatæ corporibus præferuntur. 102. c. 1
Succubi excipientes semen naturale, & incumbendo infundentes. 42. c. 2
Superbia meretur illud. 49. c. 1
Sibylla flumen Iordanis auet tangere. 67. c. 2
Sapiens Sibylla, Domina cursus Strigum. ibid.

T

TEmpestates fieri dispositione naturali. 34. c. 1
Testimonia patrum de infantibus à maleficiis imperitis. 20. c. 2
Testibus non verisimilia deponentibus non creditur. 146. c. 1
Tholosani Albigensis Inquisitorum ordinis institutioni ansam præbuerunt. 157. c. 1
Thomas Murner expertus est maleficia. 52. c. 1
Deos Deasque inimicos habens fit monachus. ibid. c. 1
ThomæMurneri quadripartitum maius. 55. c. 2
Totus non potest esse nouus. 54. c. 2

V

VBi minimum sapere, ibi plus capere. 53. c. 1
Velocitas motus corporis nostri ad quod determinata. 134. c. 2
Veritatis & non falsitatis auctor est spiritus sanctus. 158. c. 2
S. Vvilielmus anguillas Lausanenses coniurat & relegat..... c. 2
Viliores quo sunt homines, eo genere sceleris sunt peiores. 72. c. 1
Vir sapiens quomodò dominetur astris. 56. c. 1.
Virgilij musca ænea an verè muscas Neapoli abegerit. 4. c. 2
Virtus Dæmonis excedit virtutem & potentiam hominis. 162. c. 1
Visio S. Petri ab Angelo liberati. 90. c. 1
Visio S. Pauli. ibid. c. 2. Ezechielis. ibid.
Vitam hominis sine ratione perdere, omnium iniustitiarum summa est. 95. c. 1
Vlyssis à Circe socij in porcos mutati. 141 c. 2
Vmbilici puerorum offeruntur Diabolis. 112. c. 1
Vnctio spiritualis omnia docet. 45. c. 2
Vnctionibus somnus inducitur. 140. c. 1
Vnctione strigum nullus intentum assequitur, nisi opere Diaboli. ibid.
Vncti non omnes vt vetulæ, deferuntur. 139. c. 1
Vnguentorũ Diabolicorum vsus. 69. c. 2
Vnguentum quo vngunt vecturas. 100. c. 2
Vnguentum execrabile mulierc ularum, quo vtuntur vt cursus suos perficiant & dira eiusmodi. 136. c. 1
Vnguentum spurcissimum cum abusionibus sacramentorum factum. 138. c. 1
Vnguenta sua spurcissima ex infantibus à se occisis & ex materiis sacramentorum quomodo Sagæ conficiant. 142. c. 2

Z

ZOroastres risit cùm nasceretur. 2. c. 2
Zoroastres viuum astrum dicitur. ibid.

FINIS.

MAGISTRI BERNARDI BASIN. CÆSARAVGVSTANENSIS

Eccleſiæ Canonici, eximiíque ſacræ legis Diſquiſitoris,

DE ARTIBVS MAGICIS AC MAGORVM Maleficiis, Opus præclariſſimum, nunc recens à mendis quàmplurimis emendatum.

PROOEMIVM.

Præfatio ad auditores in lectorio habita.

VM vos in audiendis Magicæ artis diſceptationibus attētiſſimos conſpicio, & rei magnitudinem meis oculis ſubiicio, Illuſtriſſime & Reuerendiſſime Domine purpurati cœtus particeps & ſacri concilij membrum, ſpectabilis Rector, ſacræ militiæ duces, proiudices incorrupti, aurati milites, & vos ſacratiſſimi Dei ſtudii expoſitores, à quibus abditiſſima quæque doctrinarum omnium intelliguntur: non mediocri moleſtia afficior, propterea quòd id onus ad me delatum intelligo, quod vel ad plures doctiſſimos & eloquentiſſimos viros impartitum impar eorum viribus videretur, præſertim hoc in loco celeberrimo, & apud cœleſtium artium præceptores, quibus de rebus magnis & grauibus iudicandi datur facultas. Itaque vereor, cùm non videam, quid tanto conſpectui dignum, aut elegantia dicendi, aut ſententiarum grauitate à me poſſit afferri, ſatis ne mihi parum hac in re conſuluiſſe iudicetis.

Verùm, quia in hoc eſt mea omnis diſpoſita viuendi ratio, vt nihil eſſe ducam magis meum, quàm dictis parere maiorum. Quapropter reſpondere dignum duxi ad quæſtionem, quam propoſuit ſacræ ſcientiæ ſummus interpres, grauitatis & concilij cuſtos, cuius eloquio (vt audire potuiſtis) & ſapientia, & vetuſtiſſi-

Dictis parendum maiorum.

marum gentium memoria coniuncta est.

Articuli hi Parisienses habentur in Ioh. Bodini Dæmonomania de verbo ad verbum.

Protestari tamen primum necesse est, nihil pertinaciter me dicere aut defendere velle, quod sacrosanctæ repugnet Ecclesiæ aut Doctoribus per eam approbatis, seu articulis Parisiis condemnatis. Pauca tamen probabiliter me adducturum gratia conferentiæ habendæ cum præstantissimis commilitonibus meis. Et quia disceptationi locus est, non orationi: pro quæstione proposita: Vtrùm Christi doctrina fideles omnes à Magorum maleficiis purgentur.

Magi. Duy 2.

NOtandum primò, quòd Magus vocabulum est Persicum id denotans quòd apud Græcos Philosophus, & apud Latinos sapiens dicitur. Hos Galli Druydas vocauêre. Vnde Plin. *lib. 16. naturalis Historiæ in fine*; Nihil, inquit, habent Druydæ: ita enim Galli suos appellant Magos. Aegyptij in ea significatione, qua nos sacerdotes & Græci prophetas dixêre. Inde Gymnosophistas Græco vocabulo & sua interpretatione vocabat. Babylonii necnon & Assyrii suos Magos seu sapientes Chaldæos vocauere. Itaque Laërtio teste, Magi apud Persas Deorum cultui maximè insistunt, preces illi ac vota & sacrificia offerunt, de Deorum substantia & generatione differunt, cultum & vsum auri interdicunt. Posthac tractu temporis ij tantummodo Magi dicti sunt, qui ob facinorum magnitudinem vulgò Malefici appellantur.

De inuen ore Magices.

NOtandum secundò, quòd ars Magica vt placet Plin. *lib. 30. naturalis Historiæ* ab ipso Zoroastre (vt omnes auctores conueniunt) in Perside ortum habuit: quæ (vt ait) fraudulentissima artium in toto terrarum orbe plurimis seculis valuit: & subditi:

Auctoritatem ei maximam fuisse nemo miretur, quòd sola artium tres alias imperiosissimas humanæ mentis complexa, in vnam se redegit. Nam primò de medicina nemo dubitauit hanc specie salutari irrepsisse, velut altiorem sanctioremque quam medicinam, ita desideratissima blandissimisque promissis addidisse vires religionis, ad quam maximè alligat humanum genus. Atque vt hoc quoque suggesserit, miscuisse artes Mathematicas, nullo non auido futura de se sciendi atque ea è cœlo verissimè peti credenti. Ita possessis hominum sensibus triplici vinculo, in tanto fastigij adoleuit, vt hodie etiam in magna parte gentium præualeat.

Magica Medicinã Theologiam & Mathesin sibi colligauit.

De Zoroastris risu cum nasceretur.

De isto Zoroastre dicit Solinus quòd risit quando nascebatur, & dicit August. quòd ille risus monstruosus fuit, (risit enim quando plorare debuit, vt plorant cæteri) nihil boni portenti, quod patuit. Inuentor artis Magicæ fuit, sed sua ars Magica ad infelicem terminum, sicut & cæteros Magos duxit: quoniam in prælio Ninus Rex Assyriorum eum superauit: & demum ictu fulguris occubuit: non obstante, quòd Magus & Astrologus maximus esset: vnde Zoroastres viuens astrum dicitur. Postea verò Democritus & Orpheus Magicam ampliauerunt. His notatis sit prima propositio talis.

Zoroastres viuens astrum dicitur.

PRIMA

PRIMA PROPOSITIO.

Sequuntur decem propoſitiones, probantes quòd Dæmones poſſunt propria virtute homines decipere.

MVlta per artem Magicam, in præſtigiis & maleficiis poſſunt oſtendi & fieri, quæ aſpicientibus & cauſam ignorantibus videntur mira. Probatur primò per Auguſtinum *lib. 18. de ci. Dei.* Cùm eſſemus, inquit, in Italia, audiuimus quaſdam mulieres imbutas Magicis artibus, dato caſeo ſtatim homines in iumenta conuertiſſe, quæ vt alia iumenta, neceſſaria quæque portabant: & finita opera iterum homines ab illis reſtitui, quibus (vt ait) mens ſemper humana conſeruata fuit. Apuleius etiam Platonicæ ſectæ Philoſophus ſcripſit, ſe in aſinum apud Theſſaliam veneficiis cuiuſdam mulieris (dum per Magiam fieri auis conaretur) conuerſum fuiſſe, & tractu temporis in hominem reſtitutum. Plinius, Seneca, & Cicero certiſſimè affirmant, meſſes in varios agros Magorum præſtigiis traduci poſſe. Vnde Ouidius,

Homines mutati in iumenta.

Carmine læſa Ceres ſterilem vaneſcit in herbam.

Et Virgilius *in Bucolicis, Ecloga octaua*, Atque fatas aliò vidi traducere meſſes. Medea quoque apud Ouidium *libro Metamorphoſeos ſeptimo* ex hac arte mirabiliora patraſſe narrat: Cùm voluit, ripis ipſis mirantibus, amnes in fontes rediere ſuos, concuſsáque ſiſto, Stantia concutio cantu freta, nubila pello. Ex his & plurimis experientiis, quas breuitatis gratia miſſas facio, patet veritas propoſitionis.

SECVNDA PROPOSITIO.

SIcut mira multa per artem Magicam facta, corporibus cœleſtibus minimè ſunt aſcribenda, ita, nec virtuti intellectus hominis, artibus Magicis vtētis. Probatio primæ partis: quia impoſſibile eſt, quòd effectus qui ſunt proprij naturæ intellectualis ex virtute cœleſtis corporis cauſentur. Nam propria operatio cuiuſlibet rei ſequitur propriam naturam eius: conſtat autem, quòd locutio eſt actus naturæ rationalis. In operibus autem Magorum aliqui colloquentes hominibus, & reſponſa dantes de diuerſis negotiis expreſsè audiuntur: quare impoſſibile eſt, quòd huiuſmodi effectus artis Magicæ cauſentur vniuerſaliter ex virtute corporis cœleſtis. Nec poteſt dici, quod huiuſmodi locutiones quæ audiuntur in operibus Magorum, non fiunt ſecundum ſenſum exteriorem, ſed ſolùm imaginariè & phantaſticè: quia huiuſmodi locutiones indifferenter audiuntur ab omnibus circunſtantibus. Hoc autem eſſe non poſſet, ſi ſolùm fieret ſecundùm Magorum, quibus reſponſa dantur, imaginationes. Nam ea quæ fiunt intrinſecus in imaginatione vnius, non percipiuntur ſenſibiliter extrinſecus ab aliis. Igitur prima pars vera.

Corpor. cœleſtib. non aſcribenda mira magica.

Quomodo colloquantur Dæmones & Magi.

Secunda pars probatur. Primò quidem, quia cùm virtus ſequatur eſſentiam rei, diuerſitas vel identitas virtutis diuerſitatem vel identitatem indicat eſſentialium principiorum. Intellectus autem communiter hominum talis conditionis inuenitur, quòd eius cognitio ex rebus ſenſibilibus cauſatur magis, quàm poſſit ſua conceptione res ſenſibiles cauſare vel immutare. Si ergo ſint

Mira Magica non ſunt aſcribenda virtuti humani intellectus.

aliqui homines, qui conceptione intellectus ſui poſſint virtute propria res naturales tranſmutare, erunt alterius ſpeciei ab aliis hominibus, & dicentur æquiuocè homines cum eis, quod conſtat eſſe abſurdum. Igitur impoſſibile eſt, quòd virtute intellectus hominis, arte Magica vtentis, efficiantur operationes artis Magicæ.

Non diſcimus virtutem faciendi, ſed ſolùm cognitionem faciendi.

Probatur etiam iſta ſecunda pars, quia virtus agendi ſeu faciendi non adquiritur per diſciplinam, ſed ſolum cognitio faciendi. Videmus autem quòd per diſciplinam, aliqui homines peſtiferi adquirunt, quod huiuſmodi effectus Magicos efficiant. Non igitur eſt in eis virtus realis aliqua, per quam huiuſmodi effectus Magicos efficiant, ſed ſolùm cognitio vel notitia in libris damnatis acquiſita: igitur ſecunda pars propoſitionis vera.

TERTIA PROPOSITIO.

Artifi ialia Magorum non virtutem habent ex cœlo.

ARtificialia, quibus Magi vtuntur ad beneuolentiam, odium, vindictam, ſeu ſecretorum notitiam, aut alios quoſcunque effectus artis magicæ, virtutem in ſe nullam habent ex cœlo nec aliunde. Probatio, quia figura ſecundùm ſui rationem abſtrahit ab omni materia ſenſibili, cùm ſit quoddam Mathematicum. Sed talia Mathematici nullius actionis naturalis poſſunt eſſe principia, cùm non ſint actiua nec paſſiua; igitur propoſitio vera.

Imagines ſeu figuræ Magorũ non ſunt effectus corporũ cæleſtiũ.

Item hominis figuræ vel imagines, quibus Magi vtuntur, non ſunt effectus corporum cœleſtium, ſed potiùs hominis per artem illam operantis. Ergo opera artis Magicæ, quæ fiunt cum hominibus artificialibus, non ſunt effectus corporum cœleſtium. Nec dici poteſt, quòd ſicut corpora naturalia ſubduntur cœleſtibus: ita & corpora artificialia. Et ideo ſicut corpora naturalia ſortiuntur quaſdam virtutes occultas, continentes ſpeciem (ſicut quod Magnes attrahit ferrum) ita & corpora artificialia, ſub certa conſtellatione fabricata, ſortiuntur virtutem occultam à corporibus cœleſtibus ad aliquos effectus producendos (quæ videtur potiſſima ratio Aſtronomorum) quia non videtur ſimile de iſtis & de aliis corporibus. Nam virtutes naturales corporum naturalium conſequuntur formas naturales eorum, quas quidem formas ſortiuntur ex impreſſione corporum ſuperiorum: & ex eorundem corporum impreſſione ſortiuntur quaſdam virtutes actiuas ſpeciem continentes. Sed formæ corporum artificialium non ſunt effectus corporum cœleſtium, ſed procedunt ex conceptione artificis, eas in materiam inducentis. Igitur ex impreſſione corporum ſuperiorum nullam prorſus virtutem actiuam, in quantum ſunt artificialia, ſortiuntur.

Taxantur Aſtronomi.

QVARTA PROPOSITIO.

An imago leonis, ſculpta in ſigno leonis curet reues. An Virgilij muſca ænea veras muſcas abigat.

EX hac tertia propoſitione infertur quarta. Quia ſicut imago leonis ſculpta in leonis neminem à paſſione renum vnquam liberauit: Nec Virgilij Magi muſca ænea ab vrbe Neapoli veras muſcas fugauit: ſic nec per imaginem aliam, aut ſculpturam, circulum, annulum, ſigillum ſeu figuram immutantur hominum, aut brutorum corpora: immobilitantur vel fugantur animantia, nec reſerantur oſtia, patet propoſitio ex ſupra-dictis.

Et adhuc aliter probatur: quia vel talibus eſt impreſſa virtus vel forma à ſuperiori agente, ſicut luna illumi

illuminatur à sole per lumen receptum. Vel hoc fit per solam motionem superioris agentis, absque forma aliqua seu virtute eis inhærente ad agendum : sicut aqua maris fluit & refluit per motionem corporis cœlestis. Non primum quia cùm operatio, quæ consequitur formam impressam, communiter inueniatur in omnibus indiuiduis, quæ sunt eiusdem speciei, sequeretur, quòd omnia artificialia eiusdem speciei vel figuræ ingeniorum artificialium similes & conformes haberent actiones, quod falsum est. Nec secundum dici potest ; quia cùm operatio quæ sequitur solam motionem superioris agentis non semper conueniat rebus motis, sicut non semper Oceanus fluit & refluit, sequeretur, quòd huiusmodi artificialia non haberent actiones nisi solùm durante constellatione, sub qua sunt fabricata, cuius contrarium asseritur ab expertis. Igitur propositio vera.

QVINTA PROPOSITIO.

An carmina incantatorum operentur aliquid.

INcantatores, carminum violentia non inficiunt aut sanant homines, nec incantationibus cogunt de latebris exire serpentes, cùm verba eorum scripta seu prolata de se, obseruata etiam constellatione, talia, aut eis similia nequaquam possint efficere. Probatur primò ratione, quia ars non producit materiam in qua operatur artifex: sed ea præsuppositа superinducit formam. Verba autem humana habent materiam, sonos scilicet ab ore hominis sensibiliter prolatos. Significatione verò quasi formam habent ab intellectu. Vnde ad hoc datus est sermo secundùm Philosophum vt præstò sint nobis mutuæ voluntatis indicia. Igitur sicut artificialia in quantum huiusmodi non habent efficaciam ad determinatos effectus artis magicæ producendos ex virtute corporum cœlestium: ita pari ratione nec verba incantatorum quantumcunque temporibus electis sint scripta, aut ex intentione & desiderio animæ rationalis formata.

Idem habetur 26. *quæst.* 7. admoneant fideles, vbi habetur: quòd magicæ artes incantationésque infirmitatibus hominum nihil possint remedij conferre, sed hoc esse laqueos antiqui hostis.

Quomodo intelligendum aspides obturare aures. S. Augustini error.

Nec quenquam mouere debet glossa super illud Psalmi, Sicut aspidis surdæ obturantis aures suas. Aspis, inquit, ne vocem incantatoris audiat, vnam aurem ponit in terra, alteram claudit, ac si timeat, quòd virtus verborum incantantis ad se perueniat. Non enim facit Aspis ex eo, quòd verba incantantis intelligebat (vt dicit August.) Sed quia in prolatione verborum sentit in se quandam immutationem : quam naturali instinctu refugiens (sicut omne animal naturaliter refugit suum corruptiuum) claudit organa sensus auditus, sicut & homo contra aliquem terribilem sonum apponit subitò & quasi sine deliberatione manus suas ad aures, ne audiat sonum illum. Prædicta autem immutatio, quæ fit in corpore serpentis ad verba incantatoris, non fit virtute verborum. Qua autem virtute fiat, dicetur in sequentibus. Et sic patet quinta propositio.

SEXTA PROPOSITIO.

De intellectu separato, Magorũ operationibus se

EFectus mirabiles artis magicæ efficiuntur ab intellectu separato, Magorum operationibus se immiscente. Probatur primò, quia magi in suis operationibus vtuntur

immiſcente. quibuſdam vocibus, ſignificatis ad determinatos effectus producendos: quæ quidem voces nihil aliud ſunt, quàm quædam inuocationes adiurationes, ſeu imperia quaſi vnius ad alterum colloquentis.

An animæ ſint potiores in iis qui miracula edunt. Vnde Aug. *de ciuitate Dei* dicit, quòd Pophyrius velut dubitans quærit: vtrùm in diuinantibus, & quædam mira facientibus, animæ ſint potiores quàm in aliis. An aliqui ſpiritus extrinſecus veniant: Et potius venire eos extrinſecus arbitratur, ſpiritus autem ſeparatus aut eſt bonus aut malus. Non poteſt autem dici, quòd huiuſmodi effectus, qui fiunt per artem Magicam, fiant per bonos ſpiritus. Primò quia non eſt boni ſpiritus ſe familiarem exhibere ſceleratis hominibus: aut præſtare eis patrocinium in his quæ ſunt contraria virtuti & veritati. Huiuſmodi autem artibus magicis vtuntur frequenter homines ſcelerati, plerunque etiam homicidia & maleficia per eos procurant.

Bonos ſpiritus non communicare Magis.

Nam ſecundùm Iſidorum *vnic. lib. etymo.* vtentes prædictis artibus Malefici vocantur. Quare manifeſtum eſt, quòd per ſpiritum bonum huiuſmodi effectus artis magicæ nullo modo efficiuntur.

Magorum opera ducunt ad mendacia. Prætereà, ſpiritus boni eſt ducere quantum in ſe eſt ad veritatem: Sed in operibus Magorum multa plerumque fiunt, quibus homines ludificantur, decipiuntur, & in errorem trahuntur. Igitur per bonum ſpiritum opera magica non efficiuntur.

Boni ſpiritus non eſt, vt ſe ſubdat minori, ſi ſit ſuperior. Magi imperant iis Idem patet ex hoc, quia non eſt ſpiritus boni, vt ſi ſit ſuperior, minori, vel pari ſubdatur: aut ſi ſit inferior, vt ſibi à ſuperiori ſupplicationem fieri patiatur. Sed Magi & Necromantici in ſuis operationibus inuocant eos, quorum auxilio vtuntur, ſuppliciter quaſi ſuperiores. Cùm autem venerint, imperant eis quaſi inferioribus, vt patet per libros acres & ſacros illius artis. Quare manifeſtum eſt, quòd hominis effectus artis magicæ per bonos ſpiritus non efficiuntur. Relinquitur ergo, &c.

quibus primò ſupplicabant.

SEPTIMA PROPOSITIO.

QVod tales effectus artis magicæ fiunt per malignos ſpiritus, quos nos Dæmones vocamus. Hoc expreſſè dicit Augu. 2. *de Tri.* Per Dæmones, inquit, magicæ artes poſſunt, quicquid poſſunt valere nec aliquid, niſi data deſuper poteſtate. Datur autem vel ad fallendum fallaces, ſicut Ægyptios: & in ipſos Magos data eſt, vt in eorum ſpirituum operatione viderentur admirandi, à quibus fuerant damnandi. Ex quo repellitur error gentilium, qui huiuſmodi operationes Diis bonis attribuebant: Contra quos dicit Auguſt. *lib.* 85. Deus per ſemetipſum neminem decipit, ſed per talem Angelum, qui pro ſuæ voluntatis peruerſitate, vel ad vindictam peccatorum, vel ad exercitationem eorum, qui ſecundùm Deum naſcuntur, ordinatur. Et idem 11. *ſuper Geneſ. ad literam.* Quòd enim, inquit putatur audire ſerpentes; vel intelligere verba Magorum, id eſt, incantatorum, vt eis incantantibus exiliant plerunque de latebris, in illis vis Diaboli operatur. Et ſubdit *infra.* Gaudent enim Dæmones hanc poteſtatem ſibi dari, vt ad incantationes hominum ſerpentes moueantur, vt quolibet modo fallant quo poſſunt.

Magica ars datur ad fallendum fallaces. Quomodo Deus decipere.

OCTAVA

OCTAVA PROPOSITIO.

De aſpectu faſcinantium.

FAſcinatrices ſuo aſpectu maleuolo immutare poſſunt infantium tenerrima corpora, vſque ad grauem infirmitatem ea quandoque alterare. Hanc propoſitionem probat Auicenna: quia ſubſtantiis ſeparatis multò magis obedit materia corporalis ad productionem alicuius effectus, quàm qualitatibus actiuis & paſſiuis in natura. Nam ad apprehenſionem ſubſtantiarum ſeparatarum fiunt multa in iſtis inferioribus præter curſum corporum cœleſtium, & aliorum naturalium agentium.

Ex ſola imaginatione animæ, calefcit aut frigeſcit corpus.

Quod patet de anima, quæ ſi fuerit fortis in ſua apprehenſione, immutat corpus proprium: ſicut ex ſola imaginatione animæ corpus calefcit, vt patet in concupiſcentibus & iraſcentibus, vel etiam frigeſcit, ſicut contingit in timentibus. Incurrit etiam quandoque ex hac in febrem, aut aliquam aliam ægritudinem.

An animæ puræ & propium corpus, & aliorum corpora immutent.

Et per hunc modum dicit, quòd ſi anima coniuncta corpori fuerit deputata à vitiis, & fuerit fortis in ſua apprehenſione quòd tunc obedit ei non ſolùm corpus proprium, ſed etiam corpora aliorum. Hinc & ſecundum eum, quòd aliqui ſancti viri operantur multa mira præter ſolitum curſum naturæ, ita quæ ad eorum apprehenſionem ſanatur quandoque infirmus, vel aliquid huiuſmodi. Et conſimiliter dicit, quòd ſi anima fuerit fœdata vitiis, & habuerit fortem apprehenſionem in malitia, obedit ei materia corporis alieni ad tranſmutationem, præcipuè in illis, in quibus materia eſt apta ad receptionem impreſſionum, ſicut contingit infantibus propter teneritatem carnis, ſicut cera mollis facilè recipit impreſſionem ſigilli. Et iſtam Auicenna cauſam faſcinationis.

Nam ex forti apprehenſione vetularum obſtinatarum in malitia, mutatur corpus infantis ad infirmitatem, vel ad aliquam paſſionem.

Quomodo aſpectu faſcinentur corpora infantiũ.

Sed iſta ratio Auicennæ non valet, nec in ſe nec in confirmatione per exemplum quòd adducit. In ſe quidem, quia ſecundùm Auguſt. materia corporalis non obedit Angelis, nec multò minus animabus ad nutum quantùm ad corporalem tranſmutationem, ſed ſoli Deo.

Exemplum autem quod adducit pro confirmatione non valet propter duo. Primò quidem quoniam ex ſola apprehenſione aut imaginatione animæ coniunctæ, non ſequitur aliqua mutatio corporis niſi illi apprehenſioni fuerit adiuncta aliqua affectio puta gaudij vel timoris, concupiſcentiæ aut iræ, aut alterius paſſionis, per quas variatur motus cordis & etiam ſpirituum procedentium à corde, ex quibus quidem ſpiritibus vel retractis ad cor per paſſionem timoris, vel diffuſis ad membra per paſſionem gaudij, ſequitur alteratio aliqua in corde, quæ poteſt eſſe cauſa infirmitatis, ſi materia ſit diſpoſita.

Secundò, quia maior eſt colligentia animæ ad corpus ſuum, quàm ad corpora aliorum: & quia immutatio corporalis eſt per contactum, magis eſt natum corpus proprium tranſmutari ex apprehenſione animæ quam corpora aliorum.

Dicendum eſt igitur quòd tranſmutatio corporis, quæ fit per faſcinationem, non prouenit ex hoc quòd imaginatio vel apprehenſio vnius animæ immutet immediatè

corpus

corpus alterius hominis. Sed ex hoc quòd mediante motu cordis & ſpirituum (vt dictum eſt immutatur corpus proprium coniunctum, quæ quidem immutatio ſpirituum maximè inficit oculos. Oculi autem infecti inficiunt medium, medium autem infectum inficit corpus proſpectum, ſi fiat facilè immutabile. Sicut videmus, quòd oculus menſtruatæ inficit ſpeculum, & præcipuè ſi ſit nouum, vt habetur *in l. de ſomno & vi.* Sic igitur ex forti apprehenſione alicuius vetulæ in malitia induratæ immutatur motus cordis & ſpirituum. Quæ quidem immutatio perueniens ad oculos inficit ipſos: Oculi autem infecti, inficiunt vicinum aërem, aër autem infectus inficit corpus infantis propter eius teneritatem: & ita ad maleuolum aſpectum vetularum inficitur modo prædicto infans & faſcinatur, ita quòd cibum euomat, & infirmitatem incurrat.

Quomodo oculi proſpectũ corpus inficiant

NONA PROPOSITIO.

TAnta virtute Dæmones corporalibus rebus præſunt vt poſſint Deo permittente elementa commouere, mare concitare, montes & colles deſtruere, arbores herbáſque diſſecare, brutorum corpora atque hominum ſubintrare, vexationes, infirmitates & mortem ipſam procurare. Probatur propoſitio, quia corporalia obediunt Dæmonibus quóad motum localem, vt patet per Auguſt. 3. *de Trin.* Sed prædicta poſſunt fieri per tranſmutationem localem rerum corporalium. Patet de infirmitate & morte, de quibus minus videtur. Cùm enim ſanitas conſiſtat in conuenienti diſpoſitione & adæquatione humorum, poſſunt Dæmones commouere humores corporis & violenter exagitare, ad quod ſequetur perturbatio ſanitatis, dolor, infirmitas, aut corporalis vexatio, ſicut de Saul rege vexato à Diabolo legitur 1. *Reg.* 16. Spiritus nequam exagitabit eum. Erat autem iſta agitatio interior vehemens commotio. Patet etiam de ſtimulo carnis Paulo dato 2. *ad Cor.* 12. vbi dicit gloſſa Auguſtini, dolore quodam corporis traditur Apoſtolus vehementer exagitatus. Patet inſuper *Luc.* 13. de muliere detenta in infirmitate annos decem & octo, à qua Dominus ſpiritum infirmitatis eiecit.

Quomodo corporalia obediant Dæmonibus.

Sanitatem facilè poſſunt turbare Dæmones.

Poteſt igitur Dæmon vexationes grauiſſimas cauſare, ad quas Deo permittente ſequetur mors. Poteſt etiam Dæmon ab intrinſeco violentias inferre, vt patet de ſeptem viris Saræ, *Tob.* 3. quos Aſmodæus interfecit. Et de Iob patientiſſimo, qui Satanæ poteſtatem in rebus ſecundis & corpore expertus, ſpiritu ſecundo edoctus ait, non eſt poteſtas ſuper terram, quæ valeat ei comparari. Et ſic patet veritas propoſitionis.

Ergo duobus Dæmonibus in viæ inuicem ſuccedentibus vexatus eſt ob.

EX his infertur, quòd Dæmon propria naturæ poteſtate interius & exterius poteſt homines variis illuſionibus decipere. Probatio primæ partis, quia ea quæ ex motu locali aliquorum corporum cauſari poſſunt, naturali virtute Dæmonum ſubſunt, vt ex ſupradictis patet. Sed apparitiones imaginariæ cauſantur interdum in nobis per operationem naturæ ex locali mutatione corporalium humorum & ſpirituum, vt dicit Philoſophus *in libro de ſomno & vigilia.* Vbi reſpondit, cauſam apparitionis ſomniorum, dicens, quòd cùm animial dormit, deſcendente plurimo ſanguine ad principium ſenſitiuum, ſimul deſcendunt

De cauſa ſomniũ.

dunt in spiritu animali impressiones relictæ ex sensibilium motionibus, quæ in spiritibus sensualibus conseruantur, & mouet principium sensitiuum apprehensiuum, ita quòd aliqua apparent, ac si tunc principium sensitiuum à rebus temporis exterioribus immutaretur. Tanta etiam potest esse motio horum spirituum & humorum, quòd non solùm dormientibus, sed etiam vigilantibus huiusmodi apparitiones fient, sicut contingit in phreneticis, arreptitiis, & vehementer studentibus.

Vehemẽter studentes habent miras apparitiones & imaginationes.

Igitur apparitiones imaginariæ poterunt fieri in homine per Dæmones, humores, & spiritus interiores commouentes, ad quod sequitur varia ordinatio phantasmatum, vt varias repræsentationes faciant eis, quos decipere cupiunt. Et quia tunc anima conuertitur ad huiusmodi similitudines, sicut ad res videtur homini, quòd sit equus, oppressus onere. Quemadmodum videbatur patri ipsius Præstantij se fuisse caballum & annonam cum aliis bestiis portasse, vt recitat Aug. 18. *de ciui. Dei*, & dicit *ibi* August. quòd ita inuentum est. Quod est intelligendum, quod patet de Præstantio & alijs (quos ibi recitat August. per Magas mulieres fuisse conuersos in iumenta onera portantia, phantasticè solum fuisse conuersos in iumenta, sed portatio prima onerum fuit vera, non onerum facta per homines, sed per Dæmones.

De Præstantio conuerso in iumentum.

Sic etiam videtur aliquibus, quod transferantur de loco ad locum, cum societate magna. Vnde quædam mulierculæ inseruientes Sathanæ, Dæmonum illusionibus seductæ, credunt se, & profitentur nocturnis horis cum Diuina paganorũ Dea in magna mulierum multitudine equitare, & alia nefãda agere, puta paruulos à latere maritorũ accipere, assare, & comedere, domos per carminos seu feneſtras intrare, & habitantes variis modis inquietare: Quæ omnia & consimilia aliquando solùm phantasticè accidunt eis.

Præstigiæ Dæmonũ in nocturnis equitationibus mulierum.

Vnde August. 7. *super Genes. ad literam.* Illa, inquit, quæ feruntur accidisse, vt quidam recordarentur, se in quorundam animalium corporibus fuisse, aut falsa facta narrantur, aut ludificationibus Dæmonum hoc in eorum animis factum est. Si enim contingit, vt quis in somnis fallaci memoria recordetur, se aliquid fuisse quod non fuit, aut fecisse quod non egit, quid mirum, si quodam de isto occultóque iudicio sinantur Dæmones etiam in cordibus hominum vigilantium tale aliquid posse.

Idem videtur sonare capitulum illud 26. *quæst.* 5. *Episcopi.* vbi habetur, quòd mulierculæ illæ, quæ dicunt se ductas ad loca remota, imaginariè tantùm ducuntur. Et est illa ambulatio in imaginatione & non in gressu pedum.

De imaginariis ambulationibus mulierculariũ. Decretum 26. q. 5. Episcopi infirmatur.

Illud tamen decretum videtur reddere Maleficos audaciores ad introducendum alios in suam sectam, & Iudices Ecclesiæ ad inquirendum de maleficiis remissiores & sic videtur parare viam ad cultum idololatriæ. Propter quod dicendum, quòd decretum illud fuit sumptum ex concilio quodam particulari: & non ex aliquo quatuor conciliorum generalium, & ideo non fulcitur tanta auctoritate, sicut alia plurima decreta. Videtur etiam leuitate quadam fuisse factum: quòd patet in exemplo Ezechielis, quod adducit ad probandum, quòd deportatio illarum mulierum fiat solùm in

Canones taxantur, quasi malè allegent sanctam Scripturam.

phantasia,& non realiter:vbi sic habetur : Quis verò tam stultus & hebes sit, qui hæc omnia, quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitretur, cùm Ezechiel Propheta visiones quæ Domini sunt, in spiritu non in corpore viderit : sicut ipse dicit, statim, inquit, fui in spiritu.

Quòd si Ezechiel existens in Chaldæa, dicit se fuisse in spiritu in Hierusalem, hoc non probat intentum, nisi adderetur, quòd Ezechiel non potuit ibi esse præsens,nisi in spiritu & non in corpore quod falsum est. Nam & Abacuc è Iudæis in Chaldeam confestim translatus est *Daniel.* 14.

Salutatio capituli Episcopi.

Veruntamen pro reuerentia sacri voluminis dicendum, quod si capitulum illud Episcopi, intelligatur, deportationes & apparitiones illarum mulierum aliquando fore imaginarias solùm, non negando, quin possint esse veræ & reales, & quin aliquando prædictum capitulum esse tanto volumine dignum. Si verò intelligatur,tales deportationes non posse aliter quam imaginariè fieri, dictis sacræ scripturæ manifestè repugnat. Et quòd subditur in illo capitulo, quòd qui talia credit infidelis est,& pagano deterior, hoc intelligitur de his, qui credunt diuinos cultus Dianæ, aut Herodiadi debere exhiberi, sicut illæ mulieres credebant.

De vetulis correptis, videntibus animas purgatorij. De correptis non sentientibus ignē.

SEd quibusdam vetulis, quæ se in raptu dicunt videre animas purgatorij, & plura alia, vt furta & res perditas : quarum pedes pro tunc adusti non sentiunt ignem ? Dicendum, quòd Dæmon phantasmata in imaginatione earum tantùm intendit,vt extra nihil sentiant. Exemplum de habentibus morbum caducum,qui etiam adustionem non sentiunt in infirmitate sua,quia interioribus passionibus pressi extra non sentiunt ignem. Augustin. etiam de ciuitate Dei recitat de quodam, qui ad modicum alicuius gemitum, se adeò ad interiora conuertere poterat, vt nec voces, nec puncturas; nec vellicantes sentiret, imò tanquam in defuncto nullus anhelitus sentiebatur.

Cur fœminius sexus magis quàm masculinus propendeat ad Magiam.

SEd vnde est, quòd fœminæ in maiori multitudine reperiuntur superstitiosæ & Maleficæ, quàm viri ? Respondeo, quòd triplici ratione. Primò, quia pronæ sunt ad credendum. Fidem autem malam Dæmon principaliter quærit, vnde *Ecclesiast.* 19. Qui citò credit, leuis est corde, & minorabitur. Secundo, quia à natura propter fluxibilitatem complexionis) facilioris sunt impressionis ad reuelationes capiendas per impressionem separatorum spirituum. Et Guillelmus Parisiensis dicit quòd cùm complexione sua benè vtuntur, multùm bonæ sunt: cùm verò malè, peiores sunt. Tertiò, quia linguam lubricam habent, & ea quæ mala arte sciunt, comparibus fœminis vix celare possunt, séque occultè cùm vires non habeant per maleficia vindicare quærunt. Vnde *Ecclesiastici* 25. Commorari Leoni & Draconi plus placebit, quàm habitare cum muliere nequam.

Quod Dæmones etiam exterius possint homines deludere.

Ex supradictis patet prima pars propositionis, videlicet quæ Dæmones interius homines decipere & illudere possunt.

Secunda pars, scilicet, quòd exterius possint illudere.Patet primò ratione organi sensus particularis exterioris, quod cùm materiale sit, potest per Dæmonem malè disponi, ita

ita vt videatur res aliter eſſe quàm ſit: quemadmodum febricitantibus propter indiſpoſitionem linguæ, dulcia amara eſſe videntur. Ex parte verò obiecti, circum ponendo aliquid circa obiectum: ſicut quando corpus album videtur, mediante verò rubicundo, illud album videtur rubicundum.

Poteſt etiam illudere, quadam agitatione, occultando quædam, & alia oſtendendo: ſicut ſocij Diomedis fuerunt ſubitò ſubtracti, & ducti ad loca remotiſſima, & veræ aues inſolitæ fuerunt ibi poſitæ quæ prope templum Diomedis multo tempore volauerunt: & ſic illudebantur hi, qui credebant ſocios Diomedis in aues conuerſos.

De ſociis Diomedis in aues verſis exemplũ.

Alio modo poteſt illudere, applicando res aliquas naturales, quarum virtus eſt, vt faciant apparere res aliter quàm ſint: ſicut herba quædam accenſa fumigans, quæ facit trabes apparere ſerpentes.

Herba faciens trabes apparere ſerpentes.

Poteſt etiam aſſumpto corpore illudere, ſicut apparuit lactuca Moniali, vt refert Gregorius *primo libr. Dialogorum.* Et ſic patet propoſitio, quòd Dæmones variis illuſionibus poſſunt homines illudere.

VIſis mirabilibus effectibus Magicæ artis, & magna Dæmonis potentia, paucis videre reſtat: Cur ad vota Necromanticorum, Hydromanticorum, Chiromanticorum, Augurum, Aruſpicum, Faſcinariorum, Pythonicorum, aliorumque Maleficorum, ſua ſcientia extenſiſſima, ac poteſtate quam maxima paratus aſſiſtat; Dicendum breuiter, quòd hoc prouenit quia Dæmones inuident ſaluti hominum, & ideo proni ſunt ad nutriendum & detrahendum eos in errorem. Propter quod, ſecundùm quod vident vnumquemque circa diuerſa curiosè & ſuſpiciosè aliquid obſeruantem ingerunt ſe ſponte obſeruationi eorum.

Dæmones alunt curioſitates. & ſuperſtitiones.

Secunda ratio, quia homines in ſignum ſubiectionis & reuerentiæ Deo vero ſacrificia offerunt, hymnos canunt, inuocationes, proſtrationes, & alia huiuſmodi ad cultum latriæ pertinentia faciunt. Idcirco Dæmones, quorum ſuperbia aſcẽdit, ſemper appetunt quàm maximè huiuſmodi reuerentiæ ſigna ſibi ab hominibus exhiberi: & ideò operationibus talia ſibi exhibentium libentiſſimè ſe immiſcent.

Cæco dæmonum ſuperbia aſcendit.

NOtandum ſecundò quòd inuocare ex parte inuocantis duo importat. Primum eſt, inuocantem credere alicuius rei, vtpote, ſcientiæ, potentiæ, pecuniæ, ſeu rei alterius ſe pati inopiam & defectum. Alterum eſt credere illum defectum non fore ſibi immobiliter affixum, quin valeat per aliquem liberari, quod inuocans deſiderat.

De inuocatione Dæmonũ in adiutorium.

Ex parte inuocati importat alia duo. Primum eſt, credere in ipſo inuocato eſſe potentiam ad liberandum inuocantem à tali defectu. *Ad Rom.* 10. Quomodo inuocabunt eum in quem non crediderunt? Alterum eſt credere, quòd ille qui inuocatur, à tali adiutorio conferendo, ſi conferre voluerit, nullus poterit impedire. Vel ſaltem eſt amicus & familiaris illius, quem nullus poteſt impedire.

Ex parte finis inuocationis importat duo. Primum, quod credit inuocatum humiliationibus & obſecrationibus ad præſtandum, patrocinium inclinari. Alterum, quòd

inuocans talia facit, vt ab inuocato iuuetur. His notatis ponuntur quædam concluſiones.

PRIMA CONCLVSIO.

SI Dæmon inuocetur, ſiue tacitè ſiue expreſsè, cùm ſacrificio & adoratione, ſi credit ipſe inuocans, Dæmonem fortè Deum, à quo petit auxilium talis inuocans hæreticus eſt. Patet, quia credere Dæmonem fore omnium creatorem, hæreſis eſt. Ergo Dæmonem inuocans, & hoc credens, hæreticus eſt. Conſequentia patet, antecedens ſit euidens quia obuiat primo articulo fidei, & variis paſſibus ſacri Canonis, vbi habetur, Dæmonem initium habuiſſe, deliquiſſe, & in malo obſtinatum remanſiſſe, quæ de omnium creatore nefas eſt dicere.

Dæmonem adorantes credunt eum amicum Deo.

SECVNDA CONCLVSIO.

INuocans quouiſmodo Dæmonem, non credens eum eſſe Deum ſed Dei amicum & clarum, & ideo ipſum inuocat, vt cum Deo, quod petit ſibi obtineat, talis inuocans Hæreticus eſt. Patet, quia credere Dæmonem non eſſe in culpa obſtinatum, hæreſis eſt, ergo credere, ipſum fore Deo charum & amicum, hæreticum eſt. Conſequentia claret, & antecedens patet: quia in multis paſſibus ſacræ Scripturæ habet, quod Diabolus eſt obſtinatus. Vt patet *Apocalypſeos* 12. & 13. *Et extra, de ſumma Trinitate & fide Catholica c.* 1.

TERTIA CONCLVSIO.

INuocans Dæmonem, & non credens ipſum eſſe Deum aut Dei amicum, imò in malo obſtinatum, credat tamen ipſum inuocare non eſſe peccatum, aut ſaltem non graue peccatum, hæreticus eſt. Patet, quia in multis ſacræ ſcripturæ locis habetur, quòd inuocare, conſulere, vel aliquid ab eis expetere, graue peccatum eſt. Vnde *Deuter.* 20. Anima, quæ declinauerit ad Magos & Ariolos, interficiam illam, de medio populi mei. Item quia in omni inuocatione Dæmonis fit pactum cum eo. Qui cùm verum aliquando dicit, hoc facit, vt aſſuefaciat ad hoc vt ei credatur.

QVARTA CONCLVSIO.

INuocans Dæmonem tacitè vel expreſsè, non credens ipſum fore Deum nec Dei amicum, ſed potius in malo obſtinatum, & quod inuocando grauiter peccat. Sed hoc facit, vt quod optat à Dæmone obtineat, talis in re hæreticus non eſt, licet pro hæretico ſit habendus. Probatur prima pars, quia talis non diſcedit corde à fide. Igitur hæreticus non eſt. Secunda pars patet, quia Eccleſia iudicat de interioribus per exteriora.

Diabolus aliquando dicit verum vt falſum obtineat. Quidam pro hæreticis ſunt habendi, etſi tales in re non ſint.

QVINTA CONCLVSIO.

PEtens à Dæmone inuocato ea quæ excedunt Dæmonis potentiam inuocans tamen, credit Dæmonem iſta poſſe: puta mortuum ſuſcitare (vt Saul videbatur credere poſſe Pythoniſſam facere) talis inuocans, ſic petens & credens hęreticus eſt. Patet quia qui credit alium à Deo à ſe poſſe facere, quę pertinent pręcisè ad diuinum poſſe, hęreſis eſt. Quia tunc alius à Deo non foret, ſed Deus ipſe foret: ergo hoc à Dęmone petens, & ſic credens, hęreticus eſt. Antecedens & conſequentia ex ſe patent.

Petens à Dæmone ipſius potentiam excedentia hæreticus eſt.

SEXTA

SEXTA CONCLVSIO.

PEtens à Dęmone ea quę ſunt contra humani arbitrij libertatem, vt quòd cogat mulierem ad conſuetudinem libidinoſi hominis voluntati, vel ad aliquid, ſuper quo habet dominium ſui actus faciendi, & credat inuocans Dęmonem iſta poſſe, hęreticus eſt. Patet. Nam credere liberum arbitrium hominis à Dęmone poſſe cogi, eſt hęreſis: quia directè obuiat dictis ſacrę Scripturę. Dicitur enim *Eccleſiaſtici* 15. Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit eum in manu conſilij ſui, Et *Geneſis decimo*: Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illi. Et *ad Rom.* 8. Scio quòd neque Angeli, neque principatus, neque poteſtates poterunt me ſeparare à Charitate.

Dæmon liberum arbitrium hominis cogere non poteſt.

SEPTIMA CONCLVSIO.

PEtens à Dęmone ea quę non excedunt eius potentiam, vt puta, ligare virum, ne carnaliter vxorem cognoſcat, aut quod domum alicuius euertat, & credat Dęmonem talia poſſe, etiam ſi non ſit permiſſum à Deo: talis inuocans & petens hęreticus eſt. Patet, quia talis de primo articulo fidei, (nempe de Dei omnipotentia) malè ſentit, ergo hęreticus eſt. Malè etiam ſentit de ſacra Scriptura: quia hominem percutere, ignem immittere, ventum commouere, & domum euertere, (ſecundum beatum Aug. & recitatur 26. *q.* 5. *c.* Nec mirum) non excedunt naturalem Dęmonis poteſtatem, & tamen iſta non egit Satan contra beatum Iob, niſi à Deo permiſſus & licentiatus, vt patet Iob primo. Patet etiam in Magis Pharaonis qui impediri à dño cinifes facere non potuerunt. *Exod.* 8.

OCTAVA CONCLVSIO.

INuocans Dęmonem, & petens ea quę excedunt Dęmonis naturalem ſcientiam, vtpote, futura, quę non habent cauſas determinatas in natura, ſed dependent à Dei, vel hominis voluntate, vt quis bella geret, quis auatitię inſeruiet, quis gladio aut veneno peribit, quis damnabitur, aut quando extremi iudicij dies erit: talia petens & credens Dęmonem iſta ſcire, hęreticus eſt. Patet, quia ſcire prędicta futura, eſt ſolius Dei, *Pſal.* 41. Annunciate quę ventura ſunt in futurum, & ſciemus, quia Dij eſtis vos. Et *Act.* 1. Non eſt veſtrum noſſe tempora, vel momenta, quę pater poſuit in poteſtate.

Excedentia naturalem Dæmonum ſcięctiam.

Ex hoc patet error Genethliacorum, qui ex die natiuitatis fortunam hominis, ac ſucceſſum, etiam in ſingulis actibus prænunciare ſe poſſe iactant: quos irridens. Iuuenalis ait: Si prurit fructus ocelli Angelus, inſpecta geneſi collyria poſcit. Nec obſtat, ſi Aſtrologi de talibus ſępius vera prędicunt, quia vt plurimùm homines paſſiones partis ſenſitiuę ſequuntur, ſecundùm quam aſtris ſubiicientur. Patet etiam error diuinantium per ſomnia futuros hominum euentus, à libero arbitrio dependentes.

Genethliacorũ error.

Secundũ paſſionẽ, partis ſenſitiuæ homines aſtris ſubiiciũtur.

EST tamen hîc ſciendum. Quòd quędam ſunt cauſę futurorum euentuum: vt quando ex his quę ſomnians vidit, mouetur poſtea in vigiliam ad aliquid agendum aut vitandum, vt recitat Galenus de quodam. Græco, qui ſomniauit, quòd ſi minueretur inter duos digitos, ſa-

De ſomniis quæ ſunt cauſæ futurorum euentuum

naretur : qui cùm euigilaſſet, fecit minui & ſanatus eſt.

Alia ſunt ſomnia, quæ ſolùm ſunt figura futurorum euentuum, & non cauſa, vt ſunt illa, quæ habent cauſam conuenientem eis, & futuris euentibus ſiue illa cauſa fuerit corporalis, ſiue ſpiritualis. Corporalis quidem, vt quando ex impreſſione cœleſtium corporum, & etiam aëris circunſtantiis immutatur corpus & imaginatio dormientis. Sic dormienti apparent aliquæ viſiones, conformes diſpoſitioni corporum cœleſtium & elementorum : prout ſunt cauſæ aliquorum euentuum futurorum ſicut quando diſponuntur elementa ad ſerenitatem, vel pluuiam, aut aliqua huiuſmodi apparent dormienti aliquæ phantaſiæ, conformes illi diſpoſitioni. Vnde & bruta animalia percipiunt frequenter futuros temporum euentus ſerenitatis & pluuiæ ex circunſtantis aëris immutatione. Et ita dicit Philoſophus *octauo Phyſicorum* quòd è continente nos, fiunt multæ mutationes in nobis.

A continente nos, multæ fiunt mutationes in nobis.

Cauſa ſomniorum, Deus vel Diabolus.

SPiritualis autem cauſa ſomnij eſt quandoque Deus, quandoque Diabolus. Deus quidem, vt quando miniſterio Angelorum reuelat in ſomniis aliqua futura, quorum ipſe eſt futurus cauſa, ſecundùm illud *Num.* 12. Si fuerit inter vos Propheta Domini, in viſione apparebo ei vel per ſomnum loquar ad eum. Diabolus autem, vt quando ad deceptionem hominum diſponendo interius phantaſmata, facit apparere aliqua futura, quæ eſt facturus.

De ſomniis quæ ſunt motus ſimulachrorum.

Alia ſunt, omnia, quæ nec ſunt cauſæ futurorum euentuum, nec ſigna, ſed ſunt ſolùm motus ſimulachrorum: ſicut ſunt omnia illa ſomnia, quæ cauſantur in dormiente ex aliqua cauſa interiori : quæ duplex eſt, animalis. ſ. & corporalis. Animalis quidem, vt quando occurrunt homini dormienti phantaſmata conuenientia eis, circa quæ eius cogitatio vel locutio fuit in viglia immorata. Vnde homines ſolliciti & cogitatiui circa aliqua, frequenter ſomniant de illis. Ideò dicit Macrobius ſuper ſomnio Scipionis : Sæpè fit, vt cogitationes ſermonéſque noſtri appareant aliquid in ſomno tale, quale vigilans ſæpiſſimè ſolebat agitare vel loqui. Propter quod Claudian. dicit.

Omnia quæ ſenſu voluuntur vota diurno.
Pectora ſopito reddit amicitia.
Quis Venator defeſſa thoro cùm membra reponit ;
Mens tamen ad ſyluas, & ſua luſtra redit.

Frigidæ naturæ ſomnia ſunt de aquis.

COrporalis autem, ſicut quandoque ex aliqua interiori diſpoſitione corporis formatur aliquis motus in phantaſia dormientis, conueniens illi corporali diſpoſitioni ſicut homini ; qui abundat in frigidis humoribus : occurrit in ſomno phantaſtico, quòd ſit in niue vel in aqua. Propter quod Medici dicunt: intendendum eſſe ſomniis ad cognoſcendum interiores hominis diſpoſitiones.

Cholerici ſomniant ignea. Cibus variat ſomnia. Affectiones formant ſomnia.

Ad hunc etiam modum reducuntur omnia ſomnia ſequentia complexionis hominum. Sicut Cholerici ſomniant ignea & agilia : vnde ſomniant frequenter ſe volare, comburi. Phlegmatici ſomniant nigra aquatica vt quòd ſint in aqua vel niue. Et Melancholici ſomniant nigra & diſcolorata : Sanguinei verò læta.

Ad hunc etiam modum reducuntur omnia ſomnia, quæ ſequuntur naturas

naturas ciborum. Nam quod complexio facit per naturam, hoc ſibi faciunt per accidens.

Ad hunc etiam modum reducuntur omnia ſomnia, quæ ſequuntur appetitum hominis & affectionem, ſicut auarus ſomniat de auro & argento, famelicus de cibo, ſtudioſus de lectione & diſputationibus & ſic de aliis.

Ad hunc etiam modum reducuntur omnia ſequentia naturas & conditiones infirmitatum. Tales tamen cauſæ ſomniorum, non ſunt cauſæ futurorum euentuum ſicut primæ. Vnde huiuſmodi ſomnia per accidens ſe habent ad futuros euentus, & ſi quandoque ſimul concurrant, hoc erit caſuale & fortuitum.

Si quis ergo vtatur ſomniis ad præcognoſcenda futura, ſecundùm quod ſomnia procedunt ex eleuatione diuina, vel ex cauſa naturali intrinſeca, quantum poteſt virtus talis ſe extendere, non erit Diuinatio illicita. Si autem huiuſmodi Diuinatio cauſetur à Dæmone, cum quo pacta habentur expreſſa (cùm ad hoc inuocatur) vel tacita, tunc erit illicita & ſuperſtitioſa.

De iis, qui ſtatuunt per ficta pictaque puncta & plumbum liquefactum.

Sed quidam de Magis, Geomanticis, Hydromanticis, Pythomanticis, & aliis Diuinatoribus conſimilibus, qui ex protractionibus punctorum factis ſine deliberatione, & ex proiectione plumbi liquefacti in aqua, aut ex aliis huiuſmodi vanitatibus futura prænunciare videntur. Dicendum, quòd prænunciationes quæ fiunt ex talibus ſignis, originem habent à Dæmone, qui ſe immiſcet deſcriptionibus punctorum, & aliis ſuperſtitioſis obſeruantiis, & eius operatione diſponuntur prædicti motus præter deliberationem exiſtentes, ſecundùm quod congruit diſpoſitioni futurorum euentuum, eorum quidem quos naturaliter ipſe cognoſcit.

NONA CONCLVSIO.

SI petantur à Dæmone pronunciari certitudinaliter futura, quæ habent cauſas determinatas in natura non de neceſſitate producentes, ſed vt in pluribus & frequenter, vt prædicere, ſi pluuiæ, ſiccitates aut ſterilitates erunt & credat inuocans Dæmonem ſcire iſta certitudinaliter euenire, talis hæreticus eſt. Patet, quia talis certitudinalem huiuſmodi futurorum cognitionem, quæ pertinet ſoli Deo, credi pertinere etiam creaturæ, & per conſequens creaturam fore Deum, ergo ſic credens hæreticus eſt.

DECIMA CONCLVSIO.

SI petantur à Dæmone reuelari præterita, vel præſentia nobis abſcondita, Dæmoni autem manifeſta, & credat inuocans, talia per Dæmonem reuelata infallibiter ita eſſe, ſic credens hæreticus eſt. Patet, quia credere Dæmonem non fore mendacij patrem, & verum ſemper eſſe eius ſermonem vel reuelationem, hæreſis eſt, quia repugnat ſacræ Scripturæ. Vnde *Ioan. 8.* habetur. Ille homicida erat ab initio & in veritate non ſtetit, cùm loquitur mendacium ex propriis loquitur, quia mendax eſt.

Qui petit à Dæmone vt ſibi reuelet futura, credit Diabolum eſſe mendacii patrem.

Vnde Chryſoſt. ſuper Matth. ſuper illo verbo quod dixit Ieſu Dæmoni: obmutesce. Salutiferum, inquit, nobis dogma datur, ne credamus Dæmonibus quamcunque denunciet Veritatem. Et quia Magi, Malefici incantatores, & Dæmonum incantatores talia multa de Dæmonis potentia & ſcientia pertinaciter credunt,

credunt, meritò tales à Christi fidelibus tanquam Hæreticis sunt euitandi.

Contra, Magistium quẽdam, qui defendebat Magicas artes ad salutem conducere fidelium.

EX supradictis infero, quòd artes Magicæ, quæ inuocationes Dæmonum & pacta cum eis consulunt, meritò omni iure sunt prohibitæ: quia malæ & perturbatiuæ omni politiæ. Cuius oppositum tenuit præclaræ intelligentiæ vir Magister & Dominus nouissimè Vespetiatus in simili actu dicens, quòd studium Magicarum artium valet ad salutem fidelium. Et quia probatio corollarij mei est sui dicti confutatio.

PRobatur primò quòd Iure naturali hæ artes sunt prohibitæ & malæ: quia nocere innocenti, Iure naturæ est vetitum. Sed Malefici Magicis artibus plerumque nocent innocentibus, vt patet de fascinariis, & aliis Maleficis. Ergo iure naturæ tales artes sunt prohibitæ. Quòd Iure diuino patet Exodi. 12. Maleficos non patieris viuere. Et *Leui.* 20. Vir, siue mulier, in quibus Pythonicus, vel spiritus diuinationis fuerit, morte moriantur, lapidibus obruent eos: sanguis eorum sit super eos. Vnde propter hoc peccatum Ochozias infirmus mortuus est 4. *Regum* 1. & Saul. 1. *Parali.* 10.

Pœna Magorum statuta in Iure Canonico.

QVòd iure Canonico sint prohibitæ, patet, quia Diuinatoribus & Maleficis occultis imponitur pœnitentia 14. dierum, extra de Sortilegiis *cap.* 1. Si notorij sint, Eucharist. negatur. *de consec. d.* 2. *pro dilectione.* Si sit clericus deponendus est, & in monasterium retrudendus. 26. *q.* 5. *Si quis Episcopus.*

Vbi sic habetur: Si quis Episcopus est, aut presbyter, aut Diaconus, vel quilibet de ordine clericorum, Aruspices, aut incantatores, aut ariolos, aut certè augures, vel sacrilegos, vel qui profitentur artem Magicam, aut aliquo eorum similia exercentes consuluisse fuerit deprehensus ab honore dignitatis suæ suspensus, monasterij curam excipiat vbi pœnitentiæ perpetuæ deditus, scelus admissum sacrilegij soluat.

Clericus diuinator vel Magus in Monasterium detrudi-tur, ac in perpetuũ carcerem.

Si laicus excommunicationem incurrit. 26. *quæst.* 5. Si quis ariolos. Tales etiam infames sunt, & qui ad eos concurrunt, vnde nec ad accusationem debent admitti. 2. *quæstio.* 8. quisquis.

QVòd Iure Ciuili prohibeantur patet, quia infectatores earum habent mortis supplicio subiacere. C. de maleficiis. l, nemo culpa. & l. multi. vbi sic habetur: Multi magicis artibus vsi, elementa turbare, vitas infantium labefactare non dubitant, & manibus accitis audent ventilare, vt quisque suos conficiat malis artibus inimicos. Hos quando naturæ peregini sunt, feralis pestis absumat. Et legibus duodecim tabularum pœnæ grauissimæ Maleficæ sunt impositæ: patet per Tullium libro de legibus.

Pœna constituta Magis à Iure ciuili.

POëtæ etiam sentiunt has artes esse vitandas. Vnde Virgilius 4. *Æneidos*, vbi Dido sororem sic alloquitur:

Poetarum testimonia contra execrandam Magiam.

Testor chara Deos & te germana tuúmque.
Dulce caput.

Magicas inuitam accingier artes.

Nec valet dicere, vt videtur, quòd notitia istarum artium in se sit bona & vtilis, quanquam vsus earum sit pernicioſus, *quoniam* 26 *q.* 2. *habetur*, quòd Christiana pietas condemnat Mathematicas, etiam si vllum sacrificium vel vllæ preces

ces ad aliquem spiritum dirigantur.

Cur non fulendū Magiæ.

Si autem dicatur quòd studium istarum artium sit licitum ad eas confutandum & reprobandum. Hoc non placet, (saluo meliori iudicio) primò, quia per hoc retardarentur homines à studio vtilium artium. Secundò, quia cùm homines naturaliter scire desiderant, & ea magis quæ admirationem secum ferre videntur, vix esse non posset, quin imbuti his pernicioſis artibus, experimento scire cupiant, mira illa quæ per eas fieri posse pollicentur. Et sic patet confutatio sui dicti.

In Hispania quondam non tolerabātur artes Magicæ. Per marmo. eam statuam Satan pacisc̃itur in Hispania cum magis.

Ex quibus simul cum optima illius regni politia infero, quòd nec apud Toletum, nec apud Salmanticam, aut quamlibet aliam Hesperiæ partem hac tempestate Magicæ artes tolerantur.

Sed est sciendum, quòd iam olim apud Salmanticam vrbem, Idolum marmoreum in profundissima cauea positum celebrabatur, cui Dæmon assistebat, instruens in huiusmodi artibus eos, qui sibi certis pactis & inuocationibus subiicere volebant, qui post tractum temporis in quibusdam affectibus admirabiles apparebant. Verumtamen non modò à diebus multis, verùm & ab annis antiquissimis cauea illa obstructa est, & desuper Ecclesia fabricata. Idolum verò prædictum ante Ecclesiam, in via publica à pertranseuntibus conculcatur, adeò vt vix sculpturæ vestigium appareat. Et sic patet corollarium.

ET quia ea, quibus Magicæ artes acriùs sunt improbatæ ex Christi doctrina sunt accepta, infero finaliter, quòd Christi doctrina fideles omnes à Magorum Maleficiis purgantur. Quod est corollarium responsiuum ad quæstionem per sacræ legis Doctorem mihi propositam. Cui, atque vobis diuinarum literarum in terris arbitris dicta mea submitto corrigenda.

TRACTATVS VTILIS ET NECESSARIVS, PER VIAM DIALOGI, DE Pythonicis mulieribus.

Præfatio ad Illustrissimum Principem, Dominum Sigismundum Archiducem Austriæ, Stiriæ, Carinthiæ, &c. De Pythonicis mulieribus per Vlricum Molitoris de Constantia studij Papiensis Decretorum, & Curiæ Constantiensis causarum Patronum, ad honorem eiusdem Principis ac subditæ Celsitudinis emendatione scriptus.

EXcellentissime Princeps & Domine, Domine Archidux colentissime, humilis Vlricus Molitoris de Constantia Doctor, tuæ Celsitudini sese in obsequium offert.

Cùm superioribus annis pestis quarundam incantatricum mulierum terræ tuæ Excellentiæ inuasisse diceretur. Itaque cùm nouellæ tuo sub imperio mulieres de huiusmodi hæresi suspectæ, captæ forent, apudque tortaram interrogatæ, varia responderent, vnde tuis consulibus varia ea de re inter se opinantibus, vno quippe in illam, altero in aliam partem declinante, tandem apud tuam Clementiam mei memoria incidit. Itaque pro infinita tua auiditate veritatem cognoscendi, per tuæ dignationis consules demandatum suscepi, vt quid ego in ea re sentirem, id

tuæ excellentiæ ſtylo officioſo deſignare non omitterem.

Verùm quamuis iſtud laborioſum & periculoſum ſit; laborioſum quidem mihi in aliis occupato, & victum quærere curanti. Periculoſum autem, propter inuidos & detractores, qui cuncta, quæ nequeunt imitari, non tamen ceſſant calumniari: & quia ipſi ſua inertia experiri non poterunt venenoſo dente veluti greges hircus lacerare non omittent.

Quamuis inſuper iſta materia præclaros etiam doctores in dubium aduocauerit: tamen dignum exiſtimaui, quia pro tua excellentia corpuſculi mei membra tuis obſequiis obtines deuincta, eius etiam ſi quæ ſunt animi vires poſſideat, vt dum exterioris hominis partes ſeſe ad tua deuouent obſequia, debilis quoque & rudis intellectus meus ad tuæ Celſitudinis gloriam non dormiret.

Conrad. Sturkel I.V.D.

Opus itaque præſens ſub tua tuorúmque ſapientiſſimorum conſulum correctione præſertim clariſſimi viri Conradi *Sturkel* vtriuſque Iuris Doctoris, ac tuæ præcellentiæ maximi Secretarij cuius quippe correctioni hunc Tractatum ſpecialius ſubmiſi. Quoniam eundem priſcis temporibus in præceptorem, & Magiſtri loco habui. Eloquentiæ etiam emolumenta, iuriſque ſententias ſuxi, hodiéque ſugere deſiderarem. Et ſic aggreſſus ſum.

Etenim cùm apud priſcos oratores Dialogus plerumque aliquid iucundioris delectationis afferri exiſtimatum ſit, idcirco præſenti in tra-

Trilogus. ctatu per viam Dialogi, imò Trilogi, vt procederem decreui. Verùm quia multi ea de re diſputatione digna cum prouido & præſtanti viro

Conrado Eſchak. Conrado *Eſchak* huius inclytæ ciuitatis Conſtantienſis plurium annorum prætore & magiſtratum gerente, viro vtique ſpectato & facundia florente, recenſui: qui tanquam prætor huiuſmodi mulierum confeſſiones didicit. Itaque ipſum præſentem Dialogum ſub tuo excellentiſſimo, ipſiúſque Conradi, & meo, nominibus expedire arbitratus ſum. Idcirco ſub benignitatis venia ad materiam accedens quaſdam quæſtiones pro claui huius materiæ diſcutiendas præmiſi.

CAPVT I.

Exorditur itaque clementiſſimus Archidux Sigiſmundus Auſtriæ.

SIGISM. Fidelis nobiſque dilecte Doctor Vlricæ, quoniam ſingulari fauore ob tua in nos merita te proſequitur: idcirco præſenti de materia tecum præ cæteris diſputare decreuimus.

VLRIC. Illuſtriſſime Princeps, quamuis gratum ſit vt pro tua in me dignum inter diſputandum fore indiaueris, attamen ecce adeſt Conradus *Schak*, Prætor meæ ciuitatis, vir vtique ingenio præſtans, in conuerſationéque argutus conſodalis meus. Placeat igitur eius induſtriam hac in re prius experiri.

SIGISM. Placeat, nam & eundem conſilio maturum, conuerſationéque facetum noui. Idcirco quia nobis ſermo de incantatricum maleficiis habendus erit quærendum primùm duxi. Vtrùm de facto incantatrices poſſint prouocare tonitrua & grandines?

CONRAD. Quamuis in huiuſmodi difficultate, quæ etiam doctiſſimos viros pro diſcuſſione terrere ſolet me inſcium putem, iuxta verbum Socratis, qui ſolitus fuit dicere, ſe hoc ſolùm ſcire quod neſciret,

ciret, attamen ne videar clementis Principis monitis non acquieſcere, loquar pauca, vt initium dem moueri maiora.

Fama quam omnes famant non vana habenda.

SIGISM. Dic igitur.

CONRAD. Apud Philoſophum tritum eſt ſermone prouerbium, vt fama quam omnes famant non omnino perdatur. Fama autem communis eſt quòd ipſæ ſtrigæ tonitrua & grandines fecerint, magnáque damna ſegetibus & hominibus intulerint. Ex confeſſione quoque earum in tortura facta, ſe talia feciſſe, & modum faciendi tradidiſſe compertum eſt.

Recta diſputatio auctoritate & ratione concluditur.

SIGISM. At ego nudæ famæ non intendo. Facilè enim dictum ſequitur vulgus, nec confeſſione tortuali ſatiabor, cùm metu tormentorum quis inducitur quandoque ad confitendum id quod in rerum natura non eſt. Verùm ea quæ oculis non conſpeximus, auctoritate vel concludenti ratione percipere deſideramus. Nam tecta, diſputatio auctoritate & ratione concluditur.

VLRIC. Profectò experientia in dicendis cauſis contemptibilis non eſt, cùm experientia dicatur eſſe rerum Magiſtra, vt dicitur *in c. vbi periculum, de elect. lib.* 5. vnde tritum eſt apud populares prouerbium. *Experto crede Roberto.*

Si Maleficæ mulieres nihil ſciant, me iſtud monet videlicet. Nam ſi talia iſtæ maledictæ mulieres ſcirent, & efficere poſſent, non eſſet opus Principibus, temporibus belli clientulos militéſque conducere qui in terras hoſtium irruerent, agróſque deuaſtarent, incendiis domos & villas concremarent. Verùm ſatis eſſet talem mulierem Pythonicam aduocare, eidémque ſaluum conductum addicere, & hortari, quatenus ſuper hoſtium terras talis maledicta mulier grandines, fulmina & tempeſtates prouocaret, vt ſic hoſtium terram periclitari moliretur. Etenim quia videmus, quòd ipſæ talia facere non poſſunt, etiam ſi vellent, ad faciendumque etiamſi à Principibus (quod tamen abſit) inducerentur. Vnde inferendum cenſeo ipſa talia facere non poſſe.

Abſit, vt princeps vtatur opera Sagarum.

Præterea, ex fide habemus, ſolum Deum ſtellarum & elementorum eſſe gubernatorem, qui legem pati ſydera iubet, & qui iuxta Boëtium in libro de conſolatione, perpetua mundum ratione gubernat, ſtabiliſque manens dat cuncta moueri. Quomodo igitur mulieres lamiæ adiutorio, dæmonum illum ſummum motorem, qui certa ratione cuncta gubernat, in huiuſmodi ſuo motu impedire, & in alium motum dirigere poſſent.

Lamios & Magos prodigia facere poſſe, probatur ex Scriptura.

CONR. Ponderanda quidem eſt magni Principis ratio, ſed non minus ponderandum eſt illud quod *Exod. c.* 7. dicitur. Nam quamuis Moyſes ante faciem Pharaonis regis Ægypti multa ſigna & prodigia feciſſet: nihilominus Malefici ſimiliter effecerunt, qui incantationibus ſuis aquam in ſanguiné verterunt, & ranas ſuper terram produxerunt. Ecce igitur ex ſacra Scriptura veteris Teſtamenti claret, quòd Malefici adiutorio Dæmonum aquas turbarunt, quia eas in ſanguinem verterunt: & agros prædiáque ranis confuderunt.

Item lib. *Job ca.* 1. legitur, quòd Diabolo procurante ventus vehemens irruit à regione deſerti: & concuſſit quatuor angulos domus, quæ corruẽs oppreſſit liberos Iob, & mortui ſunt. Ecce, quòd Diabolus, poteſtate ſua aërem prouocauit, pueróſque oppreſſit. Dicitur etiam eodem libro, Diabolum fulmina ignis pro-

uocasse. Dicit enim textus: Ignis Dei cecidit de cœlo, & vaccas, oues, puerósque consumpsit.

Angeli tenentes Ventos interpretantur Diaboli.

Item Ioan. *Apoca. cap.* 7. ait: Post hæc vidi quatuor Angelos stantes super quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos terræ ne flarent super terram, neque mare, neque in vllam arborem: vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu Solis hahentem signum Dei, vidi, & clamauit voce magna quatuor Angelis, quibus datum est nocere terræ & mari, dicens: Nolite nocere terræ neque mari, neque arboribus, quousque signemus seruos Dei in frontibus.

SIG. Doctor, qui sunt illi quatuor Angeli, quibus Ioannes ait esse datum, vt possint nocere terræ.

VLR. Sunt Diaboli.

SIG. Appellaturne diabolus Angelus?

VLR. Ita. Nam Diabolus ibidem, & etiam alibi sæpius Angelus dicitur: quia etiam missus à Deo, vt ibidem dicit glossa ordinaria.

SIG. Fortè Ioannes hoc in spiritu vidit, dans nobis suæ visionis exẽpla.

CONR. Dignissime Princeps non opus est exemplis, dum res ante oculos existit, vt audisti à Maleficis coram Pharaone, & à gestis Iob: Si igitur hæc facta fuisse leguntur, igitur & iam fieri posse quis dubitat?

VLRIC. De illo passu in fine & pòst clariùs loquemur.

CAPVT II.

Vtrùm Incantatrices possint adiutorio Diaboli hominibus & infantibus nocere, ac morbos eisdem inferre, eosdémque debilitare.

SIGIS. Quia de corruptione & turbatione elementorum nobis sermo est, non incompetenter quærendum duximus. Si etiam incantatrices homini, & maximè infantibus morbos inferre, & adiutorio Dæmonum eiusdem nocere possunt, & eos debilitare.

CONR. Audiui à plerisque mulieribus, quomodo pueris in cunabulis iacentibus variæ ægritudines acciderunt, nunc quippe illi puero nasus apparuit curuatus: nũc alteri oculus erutus, quódque maledictæ mulieres quandoque comprehensæ, asseruerunt, in torturáque recognouerunt, ob inuidiam parentum se talia pueris auxilio Dæmonis irrogasse.

SIG. Audisti quòd confessionibus talibus per metum extortis non saturabor: quid igitur aliud rationis seu auctoritatis in medium adducis?

CONRAD. Iam superius pro auctoritate in libro primo Iob cognouimus, quòd Diabolus filios eiusdem ventum prouocando inuasit & mortui sunt. Digneris vtique audire. B. Aug. 21. *li. de ciuit. Dei c.* 18. dum ait: Prorsúsque scriptum est, graue iugum filios Adam à die exitus de ventre matris eorum, vsque in diem sepulturæ matrem omnium vsque adeo impleri est necesse, vt ipsi paruuli per lauacrum regenerationis ab originali peccato quo solùm tenebantur, vinculo iam soluti, multa patientes, nonnulli incursus spirituum malignorum pariantur. Ecce quòd Augustinus sentit, pueros incursus Dæmonum pati. Item B. Hierony. ad Paulam de dormitione Blesillæ in epistola ait: Quid causæ est, vt sæpè ibi noli & moli, ac vbera materna hactenus à Dæmonio corrumpuntur. Ecce igitur sacra Scriptura & sanctorum patrum auctoritate ostensum esse, Diabolum potestatem quandoque habere corrumpendi pueros & infantes, eísque nocendi.

Sepultura nominatur mater omnium. Testimonia patrũ de infantibus à Maleficis impositis.

SIG.

SIG. Locuti modò ſumus de infãtibus,quid igitur in ſenibus & adultis?

CONRAD. Multos vidimus ſenes claudicantes & contractos , qui aſſeruerunt , ex maleficio illarum maledictarum ipſis illud eueniſſe.

SIG.Quid autem ſentit Scriptura?

CONR. In legenda ſanctorum Simonis & Iudæ legitur,quomodo coram rege Babyloniæ Larochi & Arphaxat Malefici fuerunt conſtituti , qui ipſius regis oratores & rhetores mutos & claudos atque cæcos effecerunt , ac viſum & greſſum eiſdem denuò reddiderunt. Ecce apertum teſtimonium, quòd Malefici nocere poſſunt hominibus , etiam ſenibus ac claudos & cæcos facere , & rurſus eoſdem ſanare.

SIG. Hi namque oratores,quibus huiuſmodi maleficia euenerunt, pagani extiterunt , & in Chriſtum non crediderunt,nec ſigno crucis muniti fuerunt.

VLR. Prudenter loqueris,ô incliclyte Princeps : quoniam in eadem legenda canitur , quòd poſtquam dicti oratores & rhetotes in Chriſtum crediderunt , & per Apoſtolos ſigno crucis muniti fuerunt : dicti Magi eiſdem vltra nocere non poterant , quamquam Magi ipſi irritati iteratò eiſdem nocere attentaſſent.

Cur quibuſdam ſanctis Dæmon noceat, quibuſdem nocere non poſſit.

CONR. Aie , aie , quomodo igitur poterat Diabolus nocere Iob : nam eundem grauiſſimo vlcere percuſſit adeóque eundē læſit vt in fimo iacens,vir ſuſpirare poſſet , vt legitur *in lib.* Iob, & tamen ipſe *Iob* erat vir ſanctus in voluntate Dei , vt teſtatur Scriptura, ambulans. Item in legenda S.Antonij legitur,quomodo Dæmones eundem valdè percuſſerunt : qui tamen vir ſanctus & Deo placens fuit. Ecce ergo ex his conſtare. Dæmones ſuper ſanctos etiam viros poteſtatem nocendi eiſdem habuiſſe. Si igitur viros ſanctos turbare potuerunt : cur igitur aliis de quorum ſanctitate nobis non conſtat , nocere non poſſent ?

SIG. Ex his magis magíſque hæſitare incipio , quid igitur ſentiendum ſit,audire deſidero.

VLR. Sine modò,prope finem quid ſentiendum ſit latius de hoc & aliis loquemur.

De impedimento coitus.

SIG. Ex priori dubio oritur aliud: Vtrùm poſſint hominem in coniugali ſtatu exiſtentem inficere , & ad coëundum impotentem reddere ?

CONR. Vidi plures iuuenes, qui in coitu paucum aut nihil valuerunt imò proprias vxores carnaliter cognoſcere non potuerunt , aſſerentes , ex maleficio hoc ipſis contigiſſe.

SIG. O multi multa loquuntur.

VLR. Profectò Canones in hoc conſentiunt , aſſerentes : per maleficia fieri poſſe , vt homo , qui natura frigidus non eſt , ad coëundum inhabilis reddatur , itaque in Decretali ſpecialem titulum de frigidis & maleficiatis habemus. Vnde Hiſmarus etiam Papa *in c. ſi per ſortiarias.* 34. *q.*1. ait. Si per ſortiarias atque maleficas artes , occulto , ſed nonnunquam Dei iuſto iudicio permittente , & Diabolo præparante , concubitus non ſequitur , hortandi ſunt quibus iſta eueniunt,vt corde contrito , & ſpiritu humiliatis Deo & ſacerdoti de omnibus peccatis ſuis puram confeſſionem faciant , &c. Ecce dicit enim textus , præparante diabolo concubitus non ſequitur.

Et quamuis pro deciſione huius dubij ad credendum ſatis foret Canon , quia Canonum conſtitutiones ab hominibus debent approbari : vt dicitur *in c.* 1. *de conſt.* Nihilominus tamen hoc idem aſtruunt Doctores.

Canones ab hominibus debent approbari.

duplices impotentiæ concubitus.

Vnde B.Thom. *in quarto super sententiis, dist.* 3. ait quòd ex maleficio potest quis esse impotens ad vnam, & non ad aliam. Itaque dominus Host. in summa *lib.* 4. *Rubr.* 17. *de frigidis & maleficiatis* dixit. Aliquando maleficiantur homines, ita quòd redduntur per sortilegium impotentes omnibus præter quam vni. Aliquando etiam maleficiantur adeo vt non possint cognoscere vxorem, sed omnes alias.

SIGISM. Animum meum hæc mouent, quia mira sunt. Nam cùm coitus à natura nobis detur, admirandum certè est quomodò Diabolus cursum naturæ impedire nobis ignorantibus possit.

VLRIC. Nam & ego Vlricus ad decem & octo annos in curia Constantiensi causarum Patronus & Aduocatus, prout hodie sum, etiam huiusmodi causas frigiditatis & maleficij in practica plures habui, vbi mulieres accusabant coram Iudice maritos de impotentia coëundi.

SIGISM. Quid igitur decretum fuit in talibus causis?

VLRIC. Decreuerunt iudices eos taliter infectos medicis curiæ huiusmodi iuratis ostendere se debere pro examine Medicorum faciendo.

SIGISM. Quid inde?

Impotentes Medicis exhibendi.

VLRIC. Itaque plures comperi per Medicos curiæ iuratos inspectos: quos ipsi Medici asseruerunt natura non frigidos, sed sortilegio maleficiatos esse.

SIGISM. Et quid super huiusmodi Medicorum examine finaliter sententiatum extitit?

VLRIC. Decreuerunt iudices, partes ad triennium mutuo cohabitare debere, opus carnis huiusmodi attentando, quoque largiores in ieiuniis & Eleemosynis foret, vt Deus, qui institutor est matrimonij, huiusmodi maleficium ab eis auferre dignaretur. Verùm quia de huiusmodi articulo opinionem meã in fine cum præcedentibus dubiis latiùs declarare intendo, interim ad alia dubia te conuertere, si velis, poteris.

CAPVT. III.

Vtrum forma hominum immutetur.

SIGISMVNDVS quærit, Vtrùm dictæ mulieres incantatrices possint facies hominum in alias formas immutare?

VLRIC. Quid tibi dignissime Princeps videtur?

SIGISM. Quòd non.

VLRIC. Quo hoc asseris motiuo?

SIGISM. Dicitur enim in decreto *in c. Episcopi, 26. q. 5.* vbi inquit text. Quisquis ergo credit, posse fieri aliquam creaturam, aut in melius aut in deterius immutari aut transformari posse in aliquam speciem aut aliquam similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit & per quem omnia facta sunt, infidelis est, & pagano deterior.

CONRAD. Canoni aduersari non intendo. Sed quæ apud Historiographos me legisse memini recitare cupio. Quid igitur ad Virgilium dicitur, qui in Bucolicis ecloga octaua recenset: quòd cùm Vlysses suis cum sociis à Troia exulando ad Circen Reginam declinasset: ipsa quoque Circe hospites tales suscipiendo pocula malefica eisdem ministrasset: itaque ipsi hospites postquam venenata pocula bibissent, in animalia diuersarum specierum conuersi sunt, vnusque in lupum, alter in asinum, alius verò in leonem.

SIG

SIGISM. Fabulam recitas: poëtæ finxerunt quibus non est credendum.

Poëtæ rectè Historias scripserunt.

CONRAD. Certè reiiciendi non sunt. Nam Cœlius Lactantius ait poëtas historias scripsisse: sed sub occulto figmento velasse. Attamen hoc recitat Boëtius Doctor Catholicus in libro quarto de consolatione, & ait:

Vela Natitij ducis
Et vagas pelago rates
Eurus appulit insulæ
Pulchra qua residens dea
Solis edita semine
Miscet hospitibus nouis
Tacta carmine pocula.
Quos vt in varios modos
Vertit herbipotens manus,
Hunc apri facies tegit,
Ille Marmaricus leo
Dente crescit & vnguibus.
Hic lupus nuper additus
Flere dum parat, vlulat:
Ille Tigris vt Indica
Tecta mitis obambulat.
Sed licet variis malis
Numen a chaclis alitis
Obsitum miserans ducem
Pestè soluerit hospitis.
Iam tamen mala remiges
Ore pocula traxerant,
Iam sues Cerealia
Glande pabula verterant,
Et nihil manet integrum,
Voce & corpore perditis.
Sola mens stabilis supra
Monstra quæ patitur gemit.
O leuem nimium manum!
Nec potentia gramina
Membra quæ valeant licet,
Corda vertere non valent
Intus est hominum vigor
Arte conditus abdita.
Hæc venena potentius
Detrahunt homines sibi
Dira quæ penitus meant
Nec nocentia corpori
Mentis vulnere sæuiunt.

Hæc Boëtius decurtatis metris canit.

SIGISM. Tametsi præclaro stylo Boëtius Vlyssis Sociorúmque gesta recitet, hæsito tamen an vera sint & si talia gesta vera fuerint, non mirum, si istud his hominibus accidit qui pagani fuerunt, Idola venerantes, statuas Dæmonum adorantes: vnde Diabolum super homines tales maiorem potestatem habuisse credimus. Cum autem nos Deum cœli adoremus & in Christũ credamus per quem ab imperio Diaboli liberati sumus, vnde nobis talia contingere posse non existimo.

CONR. Insuper his simile factum audiuimus. Narrat enim Apuleius provt de eo recitat Augustinus, eidem asini aures accidisse, accepto veneno humano animo percipiente se asinum factum fuisse.

Etiam inter Christianos quosdam mutatos in bestias

SIG. Dixi iam differentiam esse inter Idola adorantes, & Deum cœli colentes.

CON. Procedamus igitur ad eos, qui Deum cœli adorant, vt ostendamus eidem venefica arte talia pariter accidisse.

SIG. Procedamus igitur.

CONR. In historia sancti Clementis recitatur, quomodo facies Faustiniani, qui pater sancti Clementis extitit, & cum Beato Petro Apostolo conuersabatur, per Simonem Maleficum immutata fuerit. Dicitur enim in eadem historia, quòd cùm Imperator Cornelium centurionem misisset Antiochiam, vt illic Magos & Maleficos caperet. Faustinianus licentiam salutandi Apionem Anubionem à Beato Petro petiit.

Cùm

De Simonis Magi exemplo.

Cùm autem idem Fauſtinianus apud Simonem Maleficium declinaſſet. Simon Anubiani & Apioni expoſuit, quomodo idem illa nocte Cornelium fugere vellet, eò quòd audiſſet eundem Cornelium Imperatoris ex præcepto ſe comprehendere velle: vnde ipſe Simon omnem furorem in Fauſtinianum conuertere propoſuerit. Tantùm, inquiens facite Fauſtinianum cœnare vobiſcum: At ego, ait, quoddam interim vnguentum componam quo cœnatus faciem ſuam perungam, ex eo quoque vultum meum habere videatur. Vos autem herbæ cuiuſdam ſucco faciem perungimini prius, vt non fallamini de mutatione vultus eius. Volo enim vt comprehendatur ab his qui me quærunt, & luctum habeant filij eius, qui me relicto fugerunt ad Petrum, itaque facies Fauſtiniani fuit mutata, vt nemo eundem præterquam Petrus cognoſceret, admodum quippe, vt qui Fauſtinianum intuebantur, exiſtimabant Simonem Magum videre, Ecce igitur quòd per maleficas artes vir ſanctus erat immutatus.

Faciem alterius in ſuam mutare.

SIG. Fortè pro tunc Fauſtinianus cathecumenus fuit: necdum baptizatus à Petro: vel Deus hoc ideò permiſit vt dolus Simonis Magi proficeret in gloriam Petri, provt factum fuit.

CONR. Quocunque modo permiſſum extiterit, attamen ex hiſtoria claret, quòd facies eius per maleficium immutata fuit.

Item in hiſtoria B. Petri recitatur, quòd cum Simon Magus ante faciē Neronis Imperatoris ſtaret, eius effigies ſubitò mutabatur, vt modò ſenior, modò adoleſcentior videretur. In eadem quoque hiſtoria legitur, quòd Simon Magus hircum in ſpeciem hominis ſecundùm ipſius Simonis mutauit. Fertur enim Simonem Neroni dixiſſe, vt ſcias optimè Imperator, me filium Dei eſſe, iube me decollari, & tertia die reſurgam. Præcepit ergo Nero carnifici vt decollaret eum: qui cum putaret Simonem decollare, decollauit arietem. Simon autem arietis membra recolligens, & ſe illa tribus diebus abſcondit. Tertia verò die oſtendit ſe Neroni, dicens: Fac ſanguinem meum abſtergi qui effuſus eſt: quoniam ecce Ego qui decollatus fueram ſicut promiſi, tertia die reſurrexi. Nero verò his viſis obſtupuit, & eum filium Dei putauit.

Hircus mutatus in ſpeciē hominis.

Simon Magus ſe filium Dei fingit.

SIG. Bone Doctor, quid tu affers in medium?

VLRIC. Maiorum Doctorum teſtimonia in eam rem adducam. Dicit enim Beatus Aug. *in libro de ſpiritu & anima.* Humana opinio dicit, quòd quadam arte & poteſtate Dæmonum homines conuerti poſſunt in lupos & iumenta & portare quæque neceſſaria, poſt peracta opera iterum ad ſe redire, nec beſtialem mentem in eis fieri, ſed rationalem humanámque ſeruare. Hoc intelligendum eſt, quòd Dæmones quidem naturas non creant, ſed ſolùm aliquid tale facere poſſunt, vt videatur eſſe quod non eſt. Hæc Aug. Ecce ergo quòd Aug. concepit, quòd aliquid tale facere poſſunt.

Naturas Dæmones non creãt

SIG. Sed ſubdit vt videatur eſſe quod non eſt.

VLRIC. De hoc latius in ſolutione finali dicemus. Inſuper Auguſt. *in lib.* 18. *de ciuitate Dei*, ait: De ludificationibus Dæmonum quid dicemus, niſi de medio Babylonis eſſe fugiendum: quantò enim in hoc maiorem poteſtatem Dæmonum videmus: tantò

tò tenacius Mediatori inhærendum, per quem de imis ad ſumma conſcendimus. Nam cum eſſemus in Italia audiebamus talia de quadam regione illarum partium, vbi ſtabularias mulieres imbutas his artibus in caſeo dare ſolere dicebant, quibus vellent, ſeu poſſent viatoribus, vnde in iumenta illicò verterentur, & neceſſaria quæque portarent, poſtquam perfuncta opera ad ſe redirent, nec in his vitam beſtialem fieri, ſed rationalem ſeruari. Hæc Auguſtinus.

SIG. Hîc Aug. loquitur de auditu alieno, dicens, ſe á quibuſdam recitatoribus audiuiſſe, vnde dictum Auguſtini nihil in hoc concludit, quia teſtis de auditu alieno loquens non probat.

VLRIC. Sapienter loqueris, attamen audiamus propinquiora. Vincentius in ſpeculo naturali *lib.* 3. *cap.* 3. refert, & cuius verba hîc exponit Guillelm. Malmes Berienſis monachus, in hiſtoria ſua, quòd tempore Petri Damiani fuerunt duæ vetulæ in ſtrata publica, quas Auguſtinus appellat ſtabularias, item tranſeuntes ad hoſpitia. Pro mercede ſuſcipientes. Nam ſtabularium propriè hoſpitium venale & publicum dicitur: Hæ vno commorantes tugurio, vno quoque vtentes maleficio, hoſpitem, ſi quando ſuperueniebat ſolus in equum, vel ſuem vel aſinam mutabant, & mercatoribus vendentes, pretium habebant.

Guillelmi Malmes Berienſis hiſtoria.

Stabularium quid ſignificet veteribus

Quadam die iuuenem hiſtronicis geſtibus victum exigentem hoſpitio ſuſceperunt, ſuſceptúmque aſinum fecerunt, multum inde lucrantes per aſinum, ſcilicet qui miraculo geſtuum diſtinebat tranſeuntes. Nam quocunque modo anus præcepiſſet, mouebatur. Non enim amiſerat intellectum, ſed loquelam: multum inde quæſtuum conflauerant vetulæ. Audiens hoc vicinus diues, aſinum emit magno pretio. Dictum quoque eſt ei ab illis vetulis vt cuſtodiret eum, ne in aquam intraret: ſeruatúſque aſinus diu ab aqua tandem incautiorem nactus cuſtodiam, in locum proximum, ſe proiecit: & ibi ſe diu volutans aſininã figuram perdidit, propriámque recepit. Cúmque cuſtos eius ſciſcitaretur ab eodem obuio ſi aſinũ vidiſſet, ille ſe eſſe dixit, famulus ad dominum retulit, dominus ad Apoſtolicum Leonem illo ſeculo ſanctiſſimum, conuictæ etiam anus idem fatentur.

Hiſtrio in aſinum ſub crum mutatur.

Dubitantem Papam confirmauit Petrus Damianus vir eruditiſſimus, producto exemplo de Simone Mago qui Fauſtinianum videri fecit in figura Simonis. Ecce ergo quòd Petrus Damianus vir magnæ auctoritatis apud Papam concluſit hoc fieri potuiſſe.

SIG. Sanctis hiſtoriis & auctoritatibus me impellis vt neſciam quorſum me vertam.

VLRIC. In fine latius loquemur de hoc.

CAPVT. IV.

De profectionibus nocturnis Incantatricum.

VTrùm dictæ mulieres incantatrices proficiſcantur ad conuiuia, vel poſſint ſuper baculum vnctum, vel ſuper lupum, ſeu aliud animal equitare, & ad ſui conuiuij ludũ de loco ad locum traduci, vbi bibant comedant, ac ſe mutuò cognoſcant atque delectentur.

SIGISM. Vlterius quæro, vtrum ſuper baculum pinguetudine quadam vnctum, aut ſuper lupum, vel aliud animal poſſint tales mulieres maledictæ equitare, & an Diabolus poſſet eas deferre de loco ad locum, vt bibant

& conuiuia celebrent, ſéque mutuò cognoſcant atque delectentur.

VLR. Audienda eſt tua opinio benigne Archidux.

SIGIS. Nouimus quòd Diabolus ſpiritus eſt, qui non habet manus, neque pedes, nec etiam alas, qui etiam non commenſuratur loco, quomodo igitur hominem qui corporeus eſt portare poſſet?

De prophetâ Abacuc translato per angelum.

CONR. Fortè ſpiritus ingrediuntur aliqua corpora, & aſſumunt ſibi talia ad opus illud quod facere volunt. Nam in ſacra Scriptura legimus, Danielis *vltimo*; quòd Angelus Domini apprehendit Abacuc in vertice eius, & portauit eum capillo capitis ſui, poſuítque eum in Babylonem. Ecce quamuis Angeli ſpiritus ſint, & non habent manus neque pedes, tamen concludendum eſt, quòd Angelus corpus aſſumpſerit, quo Abacuc capillis tenere & portare potuit. Sic *Actuum Apoſtolorum*. 8. legitur: Spiritus Domini rapuit Philippum, & inuentus eſt in Azoto.

SIG. Hoc in ſpiritibus & Angelis bonis fieri poſſe concedo, in quibus maior eſt poteſtas.

Diabolus ducit Hermogenem ad S. Iacobum.

VLR. Loquamur ergo de malis, & ſic de Diabolo. Nam in legenda S. Iacobi legitur, quòd Diabolus Hermogenem conſtrinxit, & ligatis manibus & pedibus eundem ad ſanctum Iacobum detulit.

Equitans lupum in die.

CONR. Referam autem ego, quod temporibus noſtris quibus adhuc iuuenes mutuò in ſcientiis humanitatis conſtudentes fuimus, accidit ante lapſum multorum annorum, vidi ergo in iudicio prouincialis ciuitatis Conſtantienſis duos mutuò litigantes, vbi accuſator in forma Iuris ſe inſcribens contra quendam ruſticum, quem Maleficum aſſeruit, actionem propoſuit, quòd idem ruſticus ſuper lupum quendam equitans obuiã accuſatori venerit, quo obuiante ipſe accuſator ſubitò contractus, & membris languidis factus fuerit. Itaque rogãte eo Maleficum, vt ſanitatem ſibi reſtitueret, annuerit Maleficus: Qui abiens rem aliquantulum temporis tacitus continuit. Verùm quia idem ruſticus etiam aliis ſuo Maleficio dãna intuliſſe dicebatur, vnde tandem accuſator eundem publicè inſignem iudici accuſauit.

SIG. Quid ad huiuſmodi accuſationem ruſticus reſpondit?

CONR. Negauit ille.

SIGISM. Ad torturam fuitne poſitus?

CONRAD. Non.

SIG. Quomodo igitur conuinci potuit?

CONR. Per teſtes.

SIG. Quam cauſam dicti allegarunt teſtes?

CONR. Aſſeruerunt per eorundem iuramenta publicè præſtita, quòd ipſe ruſticus Maleficus, etiam ipſos teſtes in corpore & rebus damnificauerit.

SIG. Datus fuerat ipſi accuſato orator ad deffendendum.

VLR. At ego tali iudicio affui, & ego illud cũ grauitate & maturitate fieri vidi: ipſas etiam partes duos magnæ eloquentiæ viros prolocutores habuiſſe memini.

SIG. Quinam hi fuerunt?

Vlricus Blaſer.

VLRIC. Conradum quondam *Schak* patrem noſtri diſputantem, ac Vlricum quondam *Blaſer* noſtræ ciuitatis Prætores, viros rememoratione dignos pro oratoribus habuerunt.

CONRAD. Ordinato itaque iudicio, ex dictis teſtium ipſum accuſatum conuictum condemnari, condemnatum concremari vidi.

SIG.

SIGISM. Quæstio ista aliam etiam particulam continet : videlicet , quòd huiusmodi mulieres quandoque conueniant mutuóque confabulentur , bibant & se inuicem agnoscant.

De conuentibus & conuiuiis Maleficarũ.

CONR. Sic fieri solere vulgus clamat , ipsæque mulieres talia confitentur,& propinqua iudicia confessionis assignant.

SIGISM. Nonne ait Canon. *in cap. Episcopi* : 26. *quæst.* 5. vbi textus. Illud etiam non omittendum est quòd quædam mulieres sceleratæ retro post Satanam conuersæ Dæmonum illusionibus , phantasmatibus se seductas credunt , & profitentur , se cum Diana nocturnis horis , Dea Paganorum & cum Herodiade , & innumerata multitudine mulierum equitare super quasdam bestias , & multa terrarum spacia intempesta nocte pertransire , eius iussionibus obedire , veluti dominæ , & certis noctibus ad eius seruitium euocari , sed vtinam hæ solæ in perfidia , perissent , non multas secum ad infidelitatis interitum prouocassent. Nam innumera multitudo hac falsa opinione decepta , vera hæc esse credit , & credendo à recta fide deuia , errore paganorum inuoluitur.

De Incubis.

CONR. Si itaque iuxta verba Canonis opinione decipiuntur, vnde igitur prouenit , quòd ipsæ mulieres ex aliis ciuitatibus homines noscunt , quos etiam conuiuio interfuisse asserunt : & iudicia cognitionis suæ ostendunt , quos tamen prius nunquam viderunt , neque in huiusmodi ciuitatibus cum talibus priùs conuersatæ fuerunt ?

VLRIC. Hanc instantiam,etiamsi vrgeri videatur, tamen prope finem huius tractatus exemplo S. Germ. soluemus.

CAPVT. V.

SIGISMVNDVS. Quærendum insuper fortè existimo , vtrum Diabolus in forma hominis possit apparere , & cum huiusmodi maledictis mulieribus possit incubando commisceri.

CONR. Nemo dubitat quin Diabolus in forma hominis apparere possit. Nam in legenda Sancti Martini legitur, quòd cùm Martinus Mediolanum præteriisset, Diabolus ei in humana specie obuius fuit. Sic in legenda Sancti Antonij legunt , quòd Diabolus in specie pueri nigri prostratus apparuit. Item in legenda Sancti Eligij legitur , quòd Diabolus in specie pulchræ mulieris eundem apud fabricam suam alloquebatur. De Saluatore quoque nostro *Matthæi quarto* legitur , quòd assumpsit eum Diabolus & statuit eum super pinnaculum templi. Vnde in hanc partem assentior , quòd Diabolus in specie humana possit hominibus apparere , & cum eis conuersari. Legitur quòd Plato Dæmone domestico , quasi famulo vsus sit.

De saluatore in pinnaculum templi constituto.

SIG. Sed quid de alia parte quæstionis , an Dæmones possunt cum talibus mulieribus dormire,& coire cum eisdem ?

CONR. Hoc namque mulieres confitentur , quod incubis commisceantur , & sicut ab amatoribus tractentur.

SIGISM. Vana mulierum opinio, multa garrulant, quæ vera esse putant.

CONR. Profectò quandoque perſeuerant in huiuſmodi eorum confeſſione, etiam cùm ad mortem ducuntur, & nihil aliud vident, quàm moriendum eſſe. Veruntamen audiamus geſta aliorum magis authoriſata. Legitur enim in hiſtoria Sancti Bernardi; quòd Dæmon ſiue incubus, pluribus annis cum quadam muliere dormiuit etiam marito mulieris in eodem lecto condormiente, attamen hoc nefas ignorante. Itaque tandem mulier pœnitentia ducta, voluit deinceps licentiare & expellere Incubum, verùm non potuit: vbi Beato Bernardo conquerens, qui ipſum Dæmonem ardentibus candelis excommunicauit. Ac ſic eundem à dicta muliere effugauit.

S. Bernardus Dæmonem ardentibus candelis excommunicauit.

Item beatus Augu. *in 15. lib. de ciuitat. Dei*, ait: Creberrima facta eſt, multique experti ſunt, vel ab illis, qui expertos ſe audiſſe affirmant, Syluanos atque Faunos, quos vulgò Incubos vocant improbos, ſæpè mulieribus extitiſſe: & earum appetiiſſe & peregiſſe concubitum.

Item in hiſtoriis Arcturi regis Britanniæ ſæpius leguntur huiuſmodi accidiſſe.

Hiſtoria Arcturi Regis Britanniæ

SIGISM. Quid igitur reſpondetur ad auctoritatem Gaſſiani, qui ait, Nullo modo credendum eſt, ſpirituales naturas cum fœminis carnaliter coire poſſe. Nam ſi hoc aliquando poſſet fieri, quomodo nunc vel nunquam vel rarò videremus aliquos ex eorum concubitu de mulieribus abſque virili ſemine naſci, cùm præſentim conſtet eas libidinum ſordibus admodum delectari, quas proculdubio per ſemetipſas potius quàm hominibus exercere malient, ſi illud vllo modo effici poſſet. Hæc ille.

VLRIC. Hæc auctoritas induxit ad aliam quæſtionem An videlicet ex coitu Dæmonum cum mulieribus patrato poſſit naſci puer?

De natis ex incubis

CAPVT. VI.

SIGISM. An ex coitu Dæmonum cum mulieribus patrato poſſit naſci puer?

CONR. Tritum eſt ſermone prouerbium, ex huiuſmodi concubitu filios natos eſſe, quos vulgus abiectos nominat, qui etiam Alemanico idiomate *mechſelbalch.* appellantur, vnde fabulantur de quadam Meluſina incuba, quæ cuidam Comiti adhæſiſſe dicitur, pluréſque filios ex ea natos fuiſſe, At vnumquemque huiuſmodi filiorum aliquid prodigij in membris habuiſſe, illum namque tres oculos, alium dentes aprinos contraxiſſe fama eſt.

Hiſtoria Meluſinæ

SIGISM. VND. Fabula hæc ab incerto auctore orta fidem non facit.

CONR. Apud Vincentium *libro hiſtoriali* 21. *lib capite* 30. narratur, quòd Vortigernus Rex conſilio inito cum ſapientibus quid agere deberet ad ſui tutamen? conſilio autem capto, iuſſit conueniri artifices, vt ei turrim fortiſſimam conſtruerent, ſed cùm opera eorum tellus abſorberet, ſuaſum eſt regi, vt hominem ſine patre quæreret, & eius ſanguine lapides in cementum aſpergi perciperet, & quaſi hoc facto demum ſtare potuiſſet. Inuenerunt igitur adoleſcentem, cui nomen erat Merlinus, qui cum matre ſua adducitur coram Rege, quæ confeſſa eſt, de ſpiritu in ſpecie hominis

Homo ſine patre.

Merlinus Diuinator.

minis illum concepiſſe. Merlinus autem multa obſcura reuelauit, multa prædixit futura. Aperuit enim, ſub fundamento eſſe lacum, ſub lacu duos latere Dracones, quorum vnus rubeus, populum Britannum, alter verò albus Saxonum deſignaret, & quis in conflictu ſuorum alterum vinceret, prædixit & Aurelium Ambroſium deuicto Hengiſto & combuſto Vertigerno regnaturum. Ex illa enim hiſtoria habetur, Merlinum ex Incubo Diabolo genitum. Item & de illo Merlino B. Aug. & cæteri Doctores faciunt mentionem.

Color rubeus Britannos, notat albus Saxones.

SIG. Quid igitur ſentiunt de Merlino Doctores?

De Gigantibus poſt diluuium.

VLRIC. Prope finem tractatus latius explicabitur. Nunc de illa particula Incuborum amplius progrediamur. Gloſſa ordinaria ſuper *6.c.Gen.1.lib.* vbi textus ait, Gigantes autem erant ſuper terram in diebus illis. Poſtquam enim ingreſſi ſunt filij Dei ad filias hominum, illæque genuerunt, iſti ſunt potentes à ſeculo & viri famoſi. Hæc textus. Gloſſa autem deſuper dicit. Non eſt incredibile ab hominibus, non ab Angelis vel quibuſdam Dæmonibus, qui ſunt improbi, huiuſmodi homines eſſe procreatos, quia poſt diluuium corpora non ſolùm virorum, ſed & mulierum incredibili magnitudine extiterunt. Hæc gloſſa.

SIGIS. Mirabilis hîc foret gloſſa, ſi Diabolus poſſet procreare pueros.

VLRIC. Ioſephus Iudæorum nobilis Princeps, vir vtique multarum rerum diſcretus, quem etiam Hieronymus laudibus effert, hoc idem ſuper illum paſſum ſcribens, aſſerit, illos ex concubitu ſpirituum Incuborum cum mulieribus patrato natos fuiſſe.

CONR. Adducam etiam propinquiores hiſtorias, Ganfridus Athioderus prout eumdem Vincentius *in naturali libro tertio* recitat, dicens, quomodo quidam Decanus ſacerdotum cum ſorore Ducis Burgundiæ Regis Siciliæ Rogerio deſponſata aliquandiu regnum inhabitauit, ibi certiſſimè competit quod natabat quidam ſtrenuus inuenis: & natandi arte peritus, circa crepuſculum noctis lucente luna in mari balneans mulierem poſt ſe natantem per crines apprehendit, tanquam vnum ex ſociis, qui eum vellet mergere, eámque alloquens, nullum verbum extorquere potuit, opertámque pallio in domum duxit: & tandem in vxorem ſolenniter accepit. Increpatus aliquando à ſocio quodam quòd phantaſma accepiſſet, expaueſcens arripuit gladium, minatus in conſpectu eiuſdem mulieris, filium quem ex ea ſuſceperat interfecturum, niſi illa loqueretur, & diceret vnde eſſet. Quid inquit: Væ tibi miſero, vtilem perdis vxorem dum cogis affari. Tecum eſſem, & tibi benè foret, ſi iniunctum mihi ſilentium tenere permiſiſſes. Nunc autem deinceps me non videbis, & mox euanuit. Puer autem creuit, & marinum balneum frequentare cœpit. Tandem vna dierum phantaſtica illa mulier coram multis eundem puerum in eiſdem fluctibus occurrentem rapuit: quem ſi verus filius fuiſſet, mare ad littus expellere debuiſſet.

Quidam vnam ex Sirenibus ducit.

SIGISMVNDVS. Fuit ne igitur talis puer verus vel phantaſticus?

CONR. Ex hiſtoria deprehenditur, quòd talis puer comedit bibit, ambulauit, multis annis educatus fuit.

VLR. Pro quo Merlinus & hc puer habiti fuerint prope finem enoi dabimus : nunc interim ad alias hiſtorias pergamus.

Iuuamen arx ad Rhenum, Cygnus trahit nauem in Rheno.

SIGISM. Perge igitur.

CONR. Helimandus *quarto libro*, quem Vincentius refert, pariter narrat, cuius verba hæc ſunt. In Colonienſi Diœceſi famoſum & immane palatium Rheni fluminis ſupereminet, quod Iuuamen nuncupatur, vbi pluribus olim congregatis principalibus improuiſo aduenit nauicula, quam collo alligatam cygnus trahebat argentea cathena. Exindè miles nouus & incognitus omnibus exiliit : & cygnus nauem reduxit. Miles poſtea vxorem duxit, liberos procreauit. Tandem in eodem palatio reſidens, & cygnum inſpiciens aduentantem, cum eadem nauicula & cathena ſtatim in nauem ſe recepit, & vlterius non comparuit, progenies autem eius vſque hodie perſeuerat. Hæc Helimandus.

Progenies in Germania ex cygno.

SIG. Quanquam huiuſmodi hiſtoriarum auctores graues ſint, graue tamen non minus eſt credere talia facta fuiſſe, & facta, quomodo talia intelligenda veniant. Etenim, quia dicis te in fine, huiuſmodi dubia pro tua capacitate reſoluere, inquantum poſſis, velle, ideò ad vlteriorem quæſtionem progredior, videlicet vtrum Maleficæ poſſint futura prædicere, & ſecreta Principum conſilia reuelare.

Vtrùm Malefici futura & ſecreta prædicant

CONR. Audimus, quòd Merlinus multa futura prædixit, quæ etiam facta ſunt, prout ex hiſtoriis deprehendimus. Item, nonne Balaam, vt teſtatur Scriptura, Ariolus fuit, & tamen multa futura prædixit. Item nonne Diabolus in ſpecie Samuelis ad prouocationem Pythonicæ mulieris prædixit Saul & omnem ſuam familiam in bello manſurum, quod factum fuit, vt dicitur *Reg.* 1. Cecidit enim Saul & Ionathas filius eius in bello, & mortui ſunt.

SIG. Nonne futurorum cognitor ſolus eſt Deus, ſecretorúmque inſpector, qui eſt prima cauſa & primus motor omnium ?

VLR. Eſt verè, ſed nihilominus tamen Diabolus futura prædicere poteſt. Videmus enim quòd Medici & Aſtrologi, & alij ſapientes homines ſæpè futura pronoſticant.

SIG. Quanuis futura prædicant, tamen non eſt neceſſe, vt ita eueniant, vnde neceſſariò futura prædicendo non concludunt.

Quomodo Dæmones futura & ſecreta ſciant,

VLR. Rectè arguis, colendiſſime Princeps, quia omnia in poteſtate Dei, cui nemo eſt conſiliarius niſi ipſe ſibi.

SIGISM. Vellem enim ſcire, quomodo Diabolus futura prædicere poteſt.

VLR. Audi verba B. Auguſtini in Decreto poſita, *in c. Sciendum. 36. q. 4. vbi text.* Sciendum hanc eſſe naturam Dæmonum, vt aëri corporis ſenſum terrenorum corporum ſenſum facilè præcedant celeritate, & propter aërei corporis ſuperiorem nobilitatem non ſolùm curſus quorumlibet hominum vel ferarum, verùm etiam volatus auium incomparabiliter vincunt, quibus duabus rebus quantùm ad aëreum corpus attinet prædiți, hoc eſt, acrimonia ſenſus, & celeritate motus ante cogitata pronunciant, quæ homines pro ſenſus terreni tarditate mirentur.

Experientia Dæmonum.

Acceſſit & Dæmonibus per tam longum tempus, quod eorum vita protenditur, longè maior experientia, quam poteſt hominibus propter breuitatem vitæ peruenire. Per has efficacias,

efficacias quas aërei corporis natura ſortita eſt, non ſolùm multa futura prædicunt Dæmones, verùm etiam multa faciunt, quæ quoniam homines dicere aut facere non poſſunt; eos dignos quibus ſeruiant & quibus honores diuinos deferant arbitrantur, inſtigante maximè vitio curioſitatis, propter amorem fœlicitatis falſæ atque terrenæ excellentiæ temporalis.

De diuinationibus Dæmonum.

Nunc quia de Diuinatione Dæmonum quæſtio eſt. Primùm ſciendum eſt, illos plerumque prænunciare quæ ipſi facturi ſunt. Accipiunt enim ſæpè poteſtatem & morbos immittere, & ipſum aërem vitiando morbidum reddere & peruerſis & maioribus terrenorum commodorum malefacta ſuadere, de quorum moribus certi sũt, quòd eis talia ſuadentibus cõſenſuri ſunt. Suadentibus miris & inuiſibilibus modis per illã ſubtilitatem corpora hominum non ſentientium penetrando, ſe cogitationibus eorum per quædam imaginaria iuſſa miſcendo, ſiue vigilantium, ſiue dormientium. Aliquando autem nonnunquam ipſi faciunt.

Ex naturalibus ſignis prædictiones.

Sed quandoque naturalibus ſignis futura prænoſcunt, quæ in omnem ſenſum venire non poſſunt ante prædicunt: neque enim, quia præuidit medicus, quod præuidere neſcit huius artis ignarus, ideo diuinus habendus eſt. Quid autem mirum ſi quemadmodum ille corporis humani perturbata vel mortificata temperie, ſeu bona vel mala futura, prouidet valetudines, ſic Dæmones in aëris affectione ſibi nota nobis ignotas futuras præuident tempeſtates. Aliquando etiam hominum diſpoſitiones non ſolùm voce prælatas, verùm etiam cogitatione cum ſuis quædam ex animo exprimuntur in corpore facilitate prædicunt, atque hinc etiam multa futura prænunciant alij, videlicet mira iis qui iſta diſpoſita ignorarunt. Hæc Auguſtinus.

SIG. Eſt igitur ipſis credendum?

VLR. Prorſus non.

SIG. Quare?

VLR. Quoniam ipſi etiam Dæmones quandoque falluntur, & etiam homines fallunt & decipiunt.

SIG. Da exemplum vbi falluntur.

Dæmonum prædictiones fallaces ſunt.

VLR. Legitur in legenda ſanctorum Simonis & Iudæ, quòd cum Varradach Princeps regis Babyloniorum aduerſus regem Indorum bello decertare vellet, Magos & Ariolos conſulit, vt ſuper euentu belli reſponſa ab Idolis & Dæmonis reciperent. At Dæmones reſponderunt & prædixerunt grande bellum futurum fore & ex vtraque parte interfici præliantes. Poſtquã hoc Varradach audiuit, in triſtitiam incidit. Apoſtolis autem Simone & Iuda in riſum excitatis, ait Dux, me timor inuaſit, vos autem ridetis. Dicunt Apoſtoli, ceſſet timor tuus, nobiſcum pax intrauit iſtam prouinciam hodie intermitte profectionem & cras hora tertia veniens quos præmiſiſti cum legatis Indorum, qui pace veſtra ad quaſcunque conditiones gratanter conſentientes pactum firmiſſimum ſtabilient. Simili modo Arioli ridentes dicentes Duci: Noli Domine hominibus illis credere mẽdacibus, aduenis & ignotis qui ideo aliqua loquuntur, ne exploratores teneantur. Iſti Dij qui nunquam fallunt, dederunt tibi reſponſum, vt cautus & ſollicitus ſis. Quid multa? Craſtino die venerunt nuncij, qui miſſi fuerant, & nunciauerunt ita eſſe prout Apoſtoli dixerunt.

Ecce quòd Dæmones falſi extiterunt, mendacia prædixerunt & procul dubo ipſi Dæmones ſi potuiſſent,

& si sciuissent, libenter vera responsa dedissent: cùm illud mendacium eisdem Dæmonibus in præiudicium exierit. Sed quia futura ignorabant, ideo seipsos fefellerunt? Ita habes, quòd etiam ipsimet Dæmones falluntur.

Quomodo Dæmones consulant ambiguitate suis prædictionibus.

Sed istud notandum est, quòd ipsi Dæmones dubitant de euentu eorum quæ prædicunt. Quid igitur faciunt cùm dubitant? Ait Aug. *in d. c. sciendum*. Sed ne, inquit: apud cultores suos pondus auctoritatis amittant, id agunt, vt interpretibus suis signorum suorum coniectatoribus culpa tribuatur, quando ipsi decepti fuerint vel mentiti, hæc Aug.

SIG. Pone exemplum.

VLR. Legitur de quodam Principe, qui aduersus Romanos pugnare volens Deos suos, id est Dæmones & Ariolos super victoria consuluit, qui euentum ignorantes, vt tamen aliquid responderent, ne futura ignorare, arbitrarentur, dixerunt, Romanos te vincere certum habe. Potest autem accusatiuus ille, Te, variis modis construi, ita vt si ipse Dux Romanos vicisset, consonum responsioni fuisset: si verò à Romanis victus fuisset responsioni imputari Dæmonibus non potuisset. Vnde igitur ambigua obscuritate responsa solent dare.

Alij sic referunt, Aio te Æacida Romanos vincere posse.

Item sæpè etiam sua eorum voluntate fallunt & mendacia dicunt: quoniam pleni sunt inuidia, & gaudent, dum homines, in errorem mittunt & decipiunt. Vnde periculosum est eis credere, quoniam nescit homo, quando ipsi fallunt, vt fallere pro eorum consuetudine nos volunt. Sic itaque clementissimè Princeps habes, quando ipsi secreta scire & futura prædicere possunt: & quòd fides in eorum dictis ponenda non est, quia in eis ponēda non est veritas.

SIG. Satis iam dubiorum nostrorum occasione vos hinc inde allegantes audiuimus. Nunc nostri propositi mens finem determinationis appetit, quid igitur tu sentias placet vt detegas.

VLRIC. Quæ igitur dubia resolui cupis?

CAPVT VII.

De turbationibus aëris Maleficarum.

SIGIS. Vtrùm Dæmones, seu homines ministerio Dæmonum possint turbare aërem, prouocare grandines, & nocere terræ atque hominibus, morbos inferre, seu hominem sterilem facere.

VLR. Dico quòd non possunt, nisi quando & quibus, ac quantum à Deo ex causa Maiestatem suam mouente conceditur.

SIG. Super quo fundas hanc conclusionem.

VLR. Super priùs deductis. Insuper Ioannes Damascenus, *lib.* 2. ait: Non habent Dæmones virtutes aduersus aliquem, nisi à Deo dispensante, concedatur, sicuti in Iob. & in porcis. Percussione verò Dei facta & fortitudinem habent & transmutantur, & transfigurantur, in quamcunque volunt figuram, secundùm imaginem, id est, phantasiam.

Nec Sathan porcos fine Dei permissu inuadere potest.

Item Gregor. *in Dialogo lib.* 3. ait. Absque omnipotentis Dei concessione, nullam habet potestatem contra hominem malignus spiritus, qui etiam in porcos transire non potuit nisi permissus.

SIG. Quid est hoc dicere, in porcos transire non potuit?

VLR. In Euangelio legitur, quòd cùm Christus Dæmoniacum curasset & multas legiones Dæmonum ab eo eiecisset, petiuerunt Dæmones licentiam à Domino, vt porcos ingredi

gredi possent qua data intrauerunt porcos, & in mare irruerunt, &c. Ecce quòd Dæmones non audebant porcos intrare, & eos molestare, nisi priùs à Deo obtenta licentia.

SIG. Cognosco itaque quòd cùm eisdem à Deo permissum fuerit, quòd ex tunc nocere possunt.

VLR. Rectè cognoscis. Vnde ait Hier. *super Ps.* Itaque qui quibusdam in Psal dicitur: Fiat Angelus Domini persequens eos. i. Diabolus seu spiritus malus: quia Dominus creauit illum, & in sua habet potestate. Ecce ex hoc habes, quòd sæpe Deus concedit Diabolo, vt persequatur homines.

Item Beatus Aug. *de diuinatione Dæmonum ait*: Accipiunt autem sæpè potestatem & morbos immittere: & aërem vitiando morbidum reddere, & peruersis malefacta suadere. Nam beatus Aug. *in l. 3. de Trinitate* ait: Ex ineffabili autem Dei potentia fit, quòd possint mali Angeli, si permitterentur: ideò verò non possunt, quia non permittuntur.

SIG. Cùm autem Dæmonibus talia facere à Deo permittitur, possunt ne tunc, pro eorum libito facere quantum volunt?

VLRIC. Non, nisi tantum quantum eis facere permittitur: & ideò Augustinus *eodem loco in lib. 2. de Trinitate*, ait: Ideò non possunt, quia non permittuntur. Subiungit etiam, dicens: Neque enim alia occurrit ratio, cur Magi non potuerunt facere cinifes, qui ranas serpentésque fecerunt, nisi quia maior aderat prohibitis Dei dominatio per spiritum sanctum, quod etiam Magi confessi sunt: Digitus Dei est, &c. prout. *Exod. c. 7.* dicitur.

Aliquando maior aliquando minor digitus Dei.

Vnde Ioannes Chrysostomus super Matthæum libro primo, ait: Homines autem, non quantum vult, tentat Diabolus, quoniam quantum ad se, nunquam cessaret à tentatione, neque enim habet alium actum. Non enim manducat, nec dormit, nec aliud operatur: nisi vt tentet, fallat, & subuertat, hic cibus illius est. Ecce ergo, quòd Ioannes Chryso. dicit, non quantum vult, &c. tentat &c. Vnde *in lib. 2. sent. dist. 7.* Petrus Lombardus ait: Dæmonum autem scientia & virtute exercentur etiam artes Magicæ, quibus tamen tam potestas quàm scientia à Deo data est, vel ad fallendum fallaces, sicut Ægyptios, & etiam in ipsos Magos data est vt eorundem spirituum operatione viderentur admirandi, à quibus erant damnandi, vel ad mouendum fideles, ne tale quid facere pro magno desiderent, vel ad exercendum seu probandum iustorum patientiam? Nec putandum est Dæmonibus hanc rerum visibilium materiam ad nutum seruire, sed Deo potiùs, à quo hæc postestas datur.

Cibus Diaboli tentationes.

Dæmonibus potestas datur fallendi fallaces habere Magos.

SIG. Nunc si possibile foret, te duce cuperem scire, quando Deus gloriosus Dæmonibus concedat & permittat nocere terræ & hominibus, ac subuertere aërem & aquas, &c.

VLR. Grauis est hæc quæst. quis enim nouit Dei voluntatem? vnde clamauit Apost. Paulus *ad Rom. 11.* O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia Dei, & inuestigabiles viæ eius quis enim cognouit sensum Domini, aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei?

SIG. Et si arcana cuncta Dei inuestigare non licet, loquamur tamen quantum nobis ab alto de gratia concedit.

VLR. Dico itaque, sæpè numero aëris perturbationem, tempestates, tonitrua & alia absque ministerio

Tempestates fieri dispositione naturali.

Dæmonum posse fieri, & dispositione naturali, Planetarumque motu, diuina bonitate astra cursus suos agere permittente, & de illis causis satis Philosophi tractant, prout Aristoteles *in libro Meteororum* scribit.

SIGISM. De hoc non est dubium, quin naturali motu talia fieri possint. Sed quæstio est, quando Diabolo concedatur hæc faciendi potestas.

Quando Diabolo detur potestas excitandi tempestates.

VLRIC. Misericordissimus Deus, qui singulari sua piissima prouidentia ob vtilitatem hominum disponit quandoque talia permittit, in pœnam correctionis peiorum, quandoque in tentationem augmentandorum meritorum, quandoque in prodigium futuræ gratiarum actionis.

Deus quãdoque punit sciens, quandoque ignoranter.

SIGISM. Quomodo igitur Deus peccata in hoc punit?

VLRIC. Quandoque scienter, quandoque ignoranter.

SIGISM. Quomodo scienter?

VLRIC. Vt cùm homines puniuntur manifestè, scienter aspiciunt propter delicta se punitos fuisse. Sic cognouerunt homines in Sodomæ & Gomorrhæ subuersione, se ob peccata eorum punitos fuisse. Sic etiam, cum cunctis videntibus Abyron & Dathan terra absorbuit.

SIGISM. Sed quomodo ignoranter?

VLRIC. Hic punctus respicit præsentem materiam, ignoranter itaque quandoque Deus punit peccatum per Angelum, quandoque per hominem, quandoque per Diabolum.

SIGISM. Præbe vbi per Angelum correxit?

Deus per Angelum puniens.

VLRIC. Dicitur *Esaiæ* 37. Cùm Sennacherib veniſſet ad obsidendum Hierusalem, egressus est Angelus Domini, & percussit in castris centum & octoginta quinque millia virorum ecce itaque, quòd Deus per Angelum suum punit superbiam Assyriorum, tot millia eorundem occidendo. Sic duritiam Pharaonis & Ægyptiorum puniuit per Angelum omnes primogenitos Ægyptij interficiendo.

Deus per homines puniens.

SIG. Quomodo autem punit per homines?

VLR. Exempla plura habes *in c. Remittuntur. 23. q. 5. in ver. Hinc. notandum*, &c. Itaque populus Hebræorũm per Nabuchodonosor. Item per Antiochum. Item per Titum & Vespasianum punitus est &c. Dicit enim ibi text. Assur. r. Sennacheribus erat virga furoris Domini, quia per eum innumeras gentes diuina iustitia flagellare disposuit. Sic Attila Rex Hunnorum flagellum Dei sese nominauit. Item subiunxit textus: Ipse verò Assur non cognouit, quia in superbiam elatus, victoriam quam assecutus fuerat, non diuinæ potentiæ, sed suis viribus attribuit. Vnde contra eius superbiam loquitur Dominus, Nunquid gloriabatur serra contra eum qui secat, aut exaltabitur securis contra eum qui cedit in ea hæc textus *in di. c. Remittuntur 23. q. 5.*

Deus vtitur Tyrannis vt faber sera & securi.

SIG. Nunc ad tertiam speciem. s. quomodo per Diabolum punit.

VLR. Et hoc ad materiam facit. Audiuimus enim suprà in Psalmo per Prophetam dicentem. Fiat Angelus Domini, Diabolus persequens eos, &c. cum aliis enumeratis auctoritatibus. Et ita affligitur quandoque peccatur in corpore, quandoque in rebus.

Deus puniens per Diabolũ. In corpore afflictis à Dæmonibus.

In corpore videmus torqueri Energumenos, Dæmoniacos, & obsessos. Sic etiam videmus propter peccata, multas infirmitates homi-

nes

nes contrahere. Et ideo dixit textus *in cap.* Cùm *infirmitas de pœnit. & remiſ.* vbi ait. Cùm infirmitas corporalis nonnunquam ex peccato proueniat dicente Domino languido, quem ſanauerat. Vnde & noli amplius peccare, ne deterius aliquid tibi contingat. Præſenti decreto ſtatuimus & præcipimus Medicis corporum, vt cùm eos ad infirmos vocari contigerit ipſos ante omnia moueant & inducant, vt medicum animarum, aduocent 24. poſtquam fuerit homini de ſpirituali remedio prouiſum, ad corporalis medicinæ remedium ſalubrius procedat, cùm ceſſante cauſa ceſſet effectus, &c. hæc textus.

Recipe pro agrotis.

Exemplum habes de Nabuchodonoſor Rege Babyloniorum, qui propter peccatum ſuperbiæ tantis calamitatibus mentis corporis afflictus fuit, vt quadrupes incederet, bouem ſe fore arbitratus, gramina comediſſe dicitur, & vnde ſuccedit tex *in c. Si per ſortiarias* 13. *q.* 1. vbi textus. Si per ſortiarias atque maleficas artes occulto, ſed nunquam iniuſto Dei iudicio permittente, & Diabolo præparante concubitus non ſequitur, &c. Ecce canonẽ determinare, quo oculo Dei iudicio procurante Diabolo homo maleficari poteſt. Et ſic habes, quòd Deus in ferendis pœnis vtitur Diabolo pro miniſtro.

SIG. Quomodo igitur Maleficæ mulieres aërem, & credunt, ſeipſas talia facere videlicet turbare aërem, procreare tempeſtates, morbos inferre hominibus?

VLR. Ipſæ duntaxat pro earundem ſtultitia ſe talia facere credunt: & tamen ſua credulitate decipiuntur.

Quomodo decipiantur Maleficæ in remouendis tẽpeſtatibus

SIG. Quomodo.

VLR. Nam cùm vt Diabolus ex motu elementorum cognoſcit mutationem aëris & tempeſtates fieri debere, quas tamen ipſe Diabolus, *vt ſupra* diximus facilius & citius quam homo præſcire poterit: Vel dum diuina permiſſione aliqua plaga, & peccatorum correctio ſuper tertam iuſto Dei iudicio cadere debet cuius quidem plagæ, & correctionis ipſe executor diuina prouidentia deputatur, ita vt huiuſmodi plagam prænoſcit futuram, ex tunc commouet mentes huiuſmodi Maleficarum mulierum aliquando eiſdem perſuadendo, aliquando ob inuidiam, quam tales ſceleratæ mulieres aduerſus proximum gerunt, in vindictam mouendo eaſdem ſollicitat, quaſi ipſas mulieres doceat huiuſmodi tempeſtates, & aëris turbationes prouocare.

SIG. Quid facit igitur, cum eaſdem docet: aut quomodo ipſas inſtruit, vt ipſæ mulieres huiuſmodi incommoditates prouocent, & ſuo maleficio perficiant?

VLR. Conſulit & docet eas aliquid ſtultum & fatuum facere, & quod ad eiuſmodi factum nihil pertinet.

SIG. Si ſtultum, quid igitur eos docet, vnde namque prouenit, quòd poſtquam mulieres huiuſmodi documenta ſequuntur pro earundem voluntate tales tempeſtates ſuccedunt & eueniunt?

VLR. Ecce cùm Diabolus præuidit, vel ex curſu naturæ, & elemẽtorum, vel ex permiſſione diuina, ſuper aliquam terram plagam infligere debere, ſibique poteſtatem faciendi conceſſam eſſe, & ſic huiuſmodi euentum aliàs futurũ fore, perficit vt mulieres huiuſmodi ſceleratæ credant, ſe ex doctrina Diaboli alia efficere: Diabolus inſtruit eaſdem, vt quandoque accipiant lapides ſilicis & verſus Occidentem poſt tergum proiiciant, aliquando vt arenam aquæ torrentis in aërem proiiciant

Media nullius momenti per ſe, quibus Maleficæ putant tempeſtates excitari.

aliquando quòd in vna olla pilos porcorum bulliant, aliquando quòd trabes vel ligna in ripas transuersaliter collocent, & sic de aliis facultatibus. Et tamen talibus faciendis communiter Diabolus præfigit eis diem & horam, vnde fatuæ huiusmodi mulieres Diaboli doctrinæ credentes, talia & alia his similia faciunt. Itaque postquam ipsæ talia fecerunt, ac succedentibus tempestatibus, grandinibus & aliis incommoditatibus, quas Diabolus alias in tali tempore nouit, vt præmissum est profuturas, ex tunc credunt illæ sceleratæ fatuæ mulieres euentum huiusmodi ex facto earum processisse, cùm tamen talia earum facta non possent vnicam guttam prouocare. Verùm est tamen, quòd post huiusmodi mulieres gratificantur Diabolo, adorantes eum, & immolantes ei holocaustomata, vel quid aliud eidem offerentes. Nam quis tam hebes mentis est, qui credere posset quòd ex huiusmodi fatuitate & mulierum stulta operatione, vna tam immensa sphæra aëris & alia elementa deberent commoueri inde vt grandines & fulmina prouocarentur?

SIG. Sed qui ad hoc dicis? videmus namque vnam totam sæpè terram periclitari, in qua non omnes homines deliquerunt.

Iustus perit cum impio quando Deus punit.

VLR. Sæpè iustus perit cum impio, si etiam quis punitur pro alio. Nam *Gen.* 19. legitur, quòd dum Sodoma & Gomorra propter peccatum submersæ fuerunt, certè pariter aliæ ciuitates cum eis perierunt propter vicinitatem, vt Segor & Iegor: & tamen hæ ciuitates non peccauerunt. Sic *Regum* 2. videmus, dum Dauid coram Domino populum numerando peccasset, quòd propter peccatum Dauid, & sic vnius hominis, multitudo hominum, & sic multa millia hominum, perierunt & mortui sunt. Cùm autem legimus, Deum tam innumeram multitudinem hominum percussisse propter pecatum numerationis vnius duntaxat hominis, quomodo igitur puniet Dominus populum suum propter grauiora peccata, vt puta propter hæresim & blasphemias, Cùm autem tales mulieres, vt textus *in c. Episcopi. 26. quæstione quinta.* Deum abnegant, & se Satanæ tradunt, Diabolum adorantes, & sacrificia sibi offerentes, quis dubitat quin vna tota ciuitas, in qua tales sceleratæ mulieres degunt & tolerantur, infeliciora omnia & huiusmodi ruinã diuinæ ex maiestatis vltione timere habeat.

SIG. Videmus itaque determinationem duarum causarum, quibus Diabolus nouit futuras tempestates, videlicet causam motus astrorum & dispositionis naturalis: alteram diuinæ vltionis seu correctionis peccatorum. Quid igitur erit, cùm huiusmodi nocumenta probis & iustis hominibus euenerint?

Pro explorandã fide piorum Diabolus interdum sæuit.

VLR. Posuimus superius etiam alias vias diuinæ permissionis, videlicet, quod quandoque in tentationem iustorum ob augmentandum meritum permittit Deus.

SIG. Ostende.

VLR. Nonne Iob iustus, & laudans Deum erat. Et tamen tentauit eum dominus in bonis, agris, armentis, & gregibus: & tandem in corpore, dando tentandi potestatem Diabolo, qui etiam eum grauissimo vlcere percussit, & quia his omnibus repertus est Iob patiens & humilis, vnde apud Deum meruit.

De S. Antonio eremita à Diabolis pessimè vexato.

Nonne Beatus Antonius eremita, vir religiosus & Deo amabilis fuit, nonne sæpius à Diabolo tentatus, & grauiter percussus, donec quasi

quasi defeciſſet, ac vt ſic metirum ampliatum eius fuit. Legitur enim in legenda eiuſdem, quòd Antonio in quodam tumulo latitante multitudo Dæmonum eum ita cæde varia lacerauit, quòd miniſter eius de villa veniens, quaſi mortuum propriis humeris ad villæ hoſpitium reportauit: quo audito conuenerunt vicini, & cùm poſt planctum funeris media iam nocte dormirent, Antonius ſubitò reuiuiſcens, vocato miniſtro, fecit ſe in ſilentio ad tumulum reportari, ibique ex priorum vulnerum dolore proſtratus, cum ex animi virtute conflictum Dæmonum prouocaſſet, & ſtatim illis in varias beſtiarum formas mutatis, ab eorum dentibus, cornibus, vnguibus laceratus fuiſſet, ſubitò radius quidam lucis Dæmones & tenebras fugauit, ſtatimque ſanatus Chriſtum præſentem intelligens dixit: Vbi eras Ieſu bone, vbi eras, quare à principio non affuiſti, vt curares vulnera mea. Et vox ad eum facta Antoni, inquit, hic eram, ſed expectabam videre certamen tuum: nunc autem, quia viriliter dimicaſti, in toto orbe te faciam nominari. Hæc Vincentius *in hiſtoria lib.* 14. recitat Athanaſium notaſſe. Vnde dicitur *Iacobi* 1. beatus vir qui ſuffert tentationem, quia cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ.

Fama de Antonio vnde tam celeb.

CAPVT. VIII.

SIGISM. Nunc ſatis habeo, ex facto talium mulierum, neque tempeſtates, grandines, ſeu alia mala fieri poſſe, ſed duntaxat vel ex motu naturali vel impreſſione diuinæ bonitatis: qua vel in pœnam vel in meritum ex ſua ineffabili pietate talia euenire Diabolorum miniſterio permittit. Idcirco placet iter nunc ad alias quæſtiones dirigere. Vtrum Maleficæ & Strigæ poſſint miniſterio Dæmonum ſeipſas, ac alios homines in alias formas ſpecierum ſeu animalium mutare?

De mutationibus formarum.

VLR. Ex cauſis ſupradictis poſſunt, attamen apparenter & ſic præſtigiis facere.

Quid præſtigium ſit.

SIG. Quidnam eſt præſtigium?

VLR. Ars transformandi formas iuxta apparentiam. Præſtigium dicitur quaſi præſtringens oculos: provt ait Iſidorus *Etymologiarum lib.* 8. ita vt ipſi Dæmones perſtringendo oculos faciant apparentiam, qua homo iudicat rem alterius formæ eſſe, quàm ſit, ita vt quis videns hominem, credat eum eſſe aſinum, vel lupum & tamen vnuſquiſque retineat formam ſuam, quanquam oculi noſtri decipiantur, & ad aliam ſpeciem erroneo iudicio deducantur. Sic Simon Magus perſtrinxit oculos Neronis, & carnificis, qui decollando arietem credit ſe Simonem decollaſſe, in oculis ſuis miniſterio Diaboli præſtrictis deceptus.

Item legitur de Sancto Machario Ægyptio eremita, provt recitat Vincentius *lib. Hymn.* quòd cum Ægyptius quidam amore veſano alienæ vxoris arderet, nec ad effectum concupiſcentiæ peruenire poſſet: eò quòd illa virginitatem ſuæ coniugis nimis amaret, ipſe Maleficum precatus eſt, vt aut ab ea amari faceret aut à marito proprio repudiari: qui multis illectus muneribus, ſolito ſuæ artis ingenio fecit illam equam videri: Itaque vir eius turbatus, quum equam ſuo lectulo iacentem videret, ingemiſcens flebat: eo quòd illam alloquens, nullum reſponſum audire poterat. Adductis ergo presbyteris, quid illa pateretur oſtendit, & ne ſic quidem calamitatis cauſam

Exemplũ de S. Machario.

agnouit. Illigatam igitur eam in morem iumenti ad desertum duxit. Cùm autem iam villæ sancti Macharij propinquarent, monachi arguebant eum cur cum equa ad monasterium veniret. Et respondit. Vxor inquit, mea hæc fuit, sed in equam conuersa. Iam tertia dies ex, quo cibum non sumpsit. Quod cum sancto Machario, cui iam Deus hoc ipsum notum fecerat retulissent. Vos, inquit, equi estis, & equorum oculos habetis. Illa namque mulier est: nec in illam naturam transfigurata videtur, nisi in eorum oculis qui præstigiis vanitate falluntur. Mox aquam ei benedictam infundens oratione completa, subitò eam omnibus videri fœminam fecit, eámque refici iussit, & cum viro suo reuerti: dicens, Nunquam à communione sanctorum mysteriorum, neque ab Ecclesiæ oratione discedas Hæc enim idcirco perpessa es: quia per quinque septimanas mysteria diuina non attigeras. Ecce igitur quòd non omnium oculi erant perstricti, quia oculi beati Macharij non erant præstricti.

Sic multi oculos asinorum habent qui alios asinos putant.

SIG. Profecto hæc Historia multùm facit ad propositum.

VLR. Certè quadam vice ea de re cum colendiss. mo domino Ottone, ex Comitibus de *Sonnenberg*. Episcopo Constantiensi, qui etiam multarum rerum cognitionem habet, ac literis pro magno desiderio intendit, disputaui: Hic eandem historiam in medium attulit, quæ me in materia præstigij propter eiusdem domini Episcopi auctoritatem, & frequens studium suum, cuius etiam ego humilis famulus existo, & sub clementiæ etiam aliis me foueo plurimùm mouit.

Modi quibus fit vt res vna pro alia appareat.

SIG. Cuperem audire aliquos modos, quibus apud oculos hominum vna res apparere pro alia possit.

VLR. Saluo iudicio melius sentiendum, duos vel tres adducam secundum quod ego meo ignaro ingenio colligere potui. Et iuxta mentem beati Thomæ *super 2. sententiarum, distinctione octaua*, ac aliorum Doctorum videtur mihi dici posse quòd vno modo Diabolus possit ludificatione sensus nostros ab inferiori mouendo phantasmata & similitudines rerum existentium in virtute imaginatiua facienda eas ad organa sensuum exteriorum defluere: sicut quandoque contingit in somniis. Nam ex motu phantasmatum in somniis cum defluxu coram ad organa sensuum exteriorum sicut ad oculum vel tympanum, in quo fundatur auditus. Et sicut visus in oculo apparet nobis, quòd multa videamus atque audiamus. Ita nobis vigilantibus aliquãdo apparet quòd multa videamus, sicut patet in phreneticis, & acutè febricitantibus, &c.

Phantasia fingit non visa.

Secundo modo ex vehementi conuersione intentionis ad phantasmata quæ facit vt similitudo rei res ipsa videatur, sicut *Aug.* dicit, quòd quidam tanta conuersione recogitabat cuiusdam mulieris imaginem, quod ei carnaliter commisceri vigilans videbatur. Cùm igitur Dæmon non ignoret hos modos, dico, quòd Dæmon possit ita organa sensuum disponere, quòd vna res apparebit alia.

Exempla de complexionibus.

Sicut ex abundantia humoris cholerici, videtur gustu quòd omnia sint amara, cùm tamen aliquando sint dulcia & descensu humoris sanguinei vel vaporis ignei ad oculos, videtur nobis quæ exterius apparent quòd sint rubea.

Secundò dico, quòd Diabolus potest ita disponere medium quod vna res videtur alia. Et *secundum sanctum Bonauenturam*, aliquando ex dispositione candelæ, per artem confectæ, paleæ

Candelæ facientes paleas videri serpentes.

paleæ videntur serpentes esse : & huiusmodi experimenta etiam multa fiunt à ioculatoribus. Cùm autem Diabolus Magister sit ioculatorum, nemini dubium, quin subtilius Diabolus hæc operari possit.

Ioculatorum sine histrionũ Magister est Diabolus.

Item aliquando non res sed similitudo rei & figura videtur, ita *secundùm glossam Beati Augustini*, Beatus Petrus vidit istud vas submitti de cœlo in terram, in quo erant omnia, quadrupedia, serpentia terræ & volatilia cœli, vt dicitur *Actorum Apostolorum decimo*, quæ nempe non corpora erant, sed imagines. Eadem visione beatus Benedictus totum mundum vidit. Nam in legenda sua dicitur, quod totus mundus, velut sub vno solis radio collectus, ante oculos eius adductus est, ecce quòd erant rerum imagines. Ex præmissis itaque inducitur ad alias quæstiones.

De visionibus.

CAPVT IX.

VTrùm dictæ mulieres conueniant ad conuiuia, mutuò bibant & comedant, & sibi mutuò loquantur, ac se inuicem cognoscant.

SIG. Gauderem super hæc opinionem tuam audire.

VLR. Ex prædictis satis cognouisti, quomodo quandoque in somno, quandoque in vigiliis fit repræsentatio imaginationum, tam fortium, quòd homo credit se essentialiter hoc vel videri vel facere. Audisti etiam, quòd Diabolus quandoque perstringit oculos & alios sensus hominum vt homines autument, se hoc vel hoc facere.

Exemplũ de nocturnis cœssionibus Diabolicis.

Etenim vt me satiùs intelligere possitis, introducam historiam in legenda Sancti Germani. Dicitur enim ibidem cùm prædictus S. Germanus quadam nocte hospitatus fuisset, in vna domo, & post cœnam mensa iterum pararetur, admiratus S. Germanus ipse quæsiuit ab hospitibus cui denuò mensa pararetur. Qui cùm dicerent, quòd illis bonis viris & mulieribus, quæ nocte incedunt, mensam præpararent. Nocte itaque illa statuit S. Germanus vigilare. Et ecce vidit multitudinem ad mensam in formas & figuris virorum & mulierum venientem, qui eis præcipiens ne abirent vel recederent: cunctos de familia domus istius excitauit, quæsiuitque ex illis si personas illas cognoscerent? Qui cùm omnes vicinos & vicinas dicerent esse, misit ad domos singulorum, & ecce in suis lectulis sunt inuenti & admirati. Posteà Dæmones per sanctum Germanum se esse spiritus malignos & peruersos dixerunt: qui sic hominibus illudebãt. Ecce quòd spiritus se loco illarum personarum ostendere possunt, ita quippe vt homines existiment, huiusmodi imagines veras personas esse. Et sic ex illa habes historia, quòd eadem hora potest esse in vno loco: & nihilominus per spiritum apparere in alio, sicut illi homines hora noctis fuerunt in domibus, & in lectulis suis: & eadem hora eorum imagines præstigio Diabolico apparuerunt in domo hospitis cœnantes.

Dæmones in figura humana adsunt conuenticulis nocturnis.

Sic etiã de Simone Mago dicitur in legenda sancti Petri, quòd Simon eadẽ hora in conclaui erat cũ Nerone & foris loquebatur populo, id est, imago eius per diabolũ foras loquebatur populo. Sic idẽ in bonis spiritib; & Angelis cõtingere solitũ fuisse legimus.

Nam beato Ambrosio apparuit, quando faceret officium in exequiis sancti Martini in ciuitate Thuronensi. Dixit ei: Ego funeri exequium præbui: sed vltimam orationem vobis excitantibus explere non

Angelus missam in forma S. Ambrosij administrat.

non valui. Et reuera ita inuentum fuit, ſicuti ipſe retulit, & tamen ipſe Ambroſius cum eo tunc in ciuitate Mediolanenſi fuit, quæ ad plures diætas diſtat à Thurone. Vnde ſecundùm Ægidium in quodam quodlibeto dicitur: quòd bonus Angelus in forma Ambroſij fuerit in ciuitate Thuronenſi, & corpus beati Ambroſ. fuerit in ciuitate Mediolani.

SIG. Ad quem finem properat hæc inſtructio.

VLR. ad hoc, vt concludam, quòd homines ſæpè exiſtimant ſe videre alios homines in certo loco conſtitutos, quorum tamen imagines dumtaxat vel in ſpiritu bono vel malo vident.

SIGIS. Sed quod econtrà. anne quandoque Pythonicæ mulieres credunt, ſe proficiſci in alium locum cùm tamen remaneant in domo ſua?

Sæpius credere homines ſe eſſe in aliquo loco, vbi non ſunt.

VLRIC. Superius iam audiuimus exempla: vnde ſæpius credit homo ſe eſſe in alio loco vbi non eſt: ergo benè dicit textus *in capitulo Epiſcopi*, 26. *quæſt.* 5. vbi ait: Illud etiam non eſt omittendum, quòd quædam ſceleratæ mulieres retro poſt Sathanam conuerſæ, Dæmonum illuſionibus & phantaſmatibus ſeductæ, credunt & ſe profitentur cum Diana nocturnis horis, Dea Paganorum vel cum Herodiade & innumera multitudine mulierum equitare ſuper quaſdam beſtias: & multarum terrarum ſpacia in tempeſtæ noctis ſilentio pertranſire: vel eius iuſſionibus obedire velut dominæ, & certis noctibus ad eius ſeruitium euocari: ſed vtinam hæ ſolæ in perfidia ſua periiſſent, & non multos ad infidelitatis interitum pertraxiſſent. Nam & innumera multitudo hac falſa opinione decepta, vera eſſe credit, & credendo à recta fide deuiat, hæc textus.

SIGISMVND. Nonne cæteri homines poſſunt equitare & ambulare de loco ad locum, tam de nocte, quàm de die? Quid igitur ipſis talibus mulieribus obſtat?

VLRIC. Certè non denego, quin huiuſmodi mulieres & equitare & ambulare, tam ſuper aſinum, equum bouem ſeu camelum poſſint, &c. ſicuti alij homines, & more aliorum hominum. Et ſic ſecundùm curſum naturalem. Nos autem in eo caſu loquimur, qui ſe vltra communem hominum curſum extendit: videlicet, vt non poſſint in vna hora ad decem vel viginti milliaria proficiſci.

SIGISM. Si igitur non vadunt de loco ad locum, & conuiuia viſitant, vt dicit ſupradictus textus, vnde igitur prouenit, quòd homines in aliis ciuitatibus exiſtentes, quos nunquam antea viderunt, cognoſcunt.

Quomodo Malefici in aliis ciuitatibus habitantes, quos numquàm viderunt, cognoſcunt.

VLRIC. Ex præmiſſis patet ſolutio: quoniam per impreſſiones imaginationum ſeu repræſentationum imaginum miniſterio Diaboli factam, hoc percipiunt: credentes ſe ſenſus corporalis præſentia cognouiſſe.

SIGISMVND. Saturati ſumus de præmiſſis diſputationibus nunc de vlteriori quæſtione interrogemus videlicet, an Diabolus poſſit in forma hominis cum huiuſmodi mulieribus incubando commiſceri, & an ex huiuſmodi coïtu poſſint pueri naſci?

CAPVT

CAPVT. X.

AN Diabolus possit in forma hominis cum huiusmodi mulieribus commisceri.

Ex Incubo & muliere non procreatur homo

VLR. Quamuis in superioribus plenæ tum autoritates & rationes, tum exempla & historiæ pro decisione huius satis sint introductæ, vt tamen finem materiæ aggrediamur. Dico, quod ex Incubo & muliere non procreatur homo. Nec vnquam inuentus est homo, qui ex spiritu & muliere natus sit, præterquam Saluator Dominus noster Iesus Christus, qui summi Dei patris misericordia dignatus est, sine commixtione virili, de Spiritu sancto ex gloriosissima virgine in mundum nasci. Absit igitur apud me, quòd homo sine homine de spiritu & maledicta muliere debet nasci.

In contumeliam natiuitatis Christi Satanæ hæc de Incubis finxit.

Nec obstant, quod in comœdia Plauti poëtæ de Amphytrione legitur, quòd Hercules ex Ioue Deo, & Alcmena muliere Amphytrionis natus sit: & sic Medius fidius dicatur. quasi medius filius: quia fabula Poëtarum nefandissima fictio est.

De Gigantibus.

SIG. Quid igitur respondes ad allegatam glossam *Geneseos* 1. vbi dicit. Gigantes ex tali coitu natos extitisse?

VLR. Dico, quòd glossa nominatiuè loquitur, & non concludit.

SIG. Quomodo autem saluas textum, qui dicit, quod exinde nati sunt Gigantes?

VLR. Dico, quòd eo tunc surrexerunt Gigantes, hoc est, homines potentes & magnifici, qui propter eorum potentiam & magnanimitatem dicti sunt Gigantes.

SIG. Quid igitur de Merlino in Britannia supradicto?

VLR. Sentio quòd fuerit verus homo.

SIG. Sentis? Cuius filius.

De Merlino Britanno.

VLR. Vtriusque hominis, tam viri quàm mulieris.

SIG. Quomodo igitur mater eius coram Rege Britanniæ confessa fuit, eum de Incubo concepisse?

VLR. Me iudice errauit mulier, à Dæmone illusa credens se Merlinum de semine Incubi genuisse.

SIG. Vnde igitur conceptus est talis Merlinus?

VLR. Sic arbitror, quia fortè mater Merlini se Diabolo, proh dolor! dedicauit: vnde Diabolus imaginationem eius, vt præmissum, seducens sensúsque eiusdem perstringens, quasi eidem commisceretur, cuius etiam corpus fortè per præstigium tumidum fecit, quasi fœtu grauida incederet: ac adueniente tempore, ficti partus flatum diuina permissione propter eiusdem mulieris incredulitatem in corpore eiusdem moueri, vnde ipsa existimans se grauidam & fœcundam, ac prolem parere debere. Itaque ipse Diabolus diuina permissione ob incredulitatem mulieris in ventre eiusdem dolorem immisit, & huiusmodi flatum extinguendo & alium puerum hominis alicubi furatum supponendo, apparentiam fecit occulto suo præstigio, quasi talis puer de tali muliere natus fuisset, quem post mater suscipiens, credens de corpore suo exiisse, enutriuit, cùm tamen talis puer ab aliis hominibus prænatus fuerit, & per Diabolum subtractus.

Subtracti infantes & suppositi à Diabolo.

SIG. Sic audio, quòd Diabolus potest homini subtrahere puerum suum: & deferre ad alium locum, & supponere alteri.

VLR. Permittente Deo potest, præsertim non baptizatos pueros surripere.

In non baptizatis Diabolum habere potestatē.

SIG. Ostende hoc exemplo vel auctoritate.

VLR. Diabolum super puerum non baptizatum habere potestatem, suscipe auctoritatem ex decreto. *in. c. Posteà, in c. sacerdos de cons. dist.* 4. vbi text. Sacerdotes cùm per exorcismi gratiam manum credentibus imponunt, & habitare maligno spiritu in eorum mentes contradicunt? quid aliud faciunt, nisi quòd Dæmonia eiiciunt? Item *tex.* 3. *c. Dehinc eadem dist.* dicit: dehinc iterum exorcizatur Diabolus, vt suam nequitiam cognoscens, iustum super se Dei iudicium timens, recedat ab homine, nec iam contendat arte sua subuertere. Ecce quòd Diabolus arte sua potest subuertere pueros non baptizatos. Ex his infero ad proles & pueros, quos vulgus opinatur de milite Colonienſi per mulierem procreatos, prout superius in historia latius tractatum est.

SIG. Dic quæso, pro quo habuisti illum militem incognitum?

VLR. Pro Incubo & Dabolo.

SIG. Pro quo autem filios?

VLR. Ego saluo tamen iudico melius sentientium, reputo illos pro veris hominibus: alicui tamen subtractis, & ibi vt præmissum est, suppositis.

SIG. Qualem autem existimas illam mulierē fuisse, *vt suprà* dictum est, quam ciuis ille Siciliæ in mari accipiens vxorem duxit?

VLR. Pro succuba, & sic pro Diabolo.

SIG. Pro quo autem reputas filium per ipsam, vt putabatur genitum, & posteà in mari per eundem ereptum?

VLR. Pro Diabolo qui sic in forma pueri apparuit. Nam & Helimandus eadem historia sentit, inquiens, si talis puer verus homo fuisset: nemini dubium, quin postquam mater eundem in mari arripuit, & submersit, mare ipsum tanquam cadauer ad littus eiecisset, quod tamen non fuit factum, quia talis puer disparuit, & amplius visus non fuit: natura autem maris est, omnia cadauera ad litus proiicere.

De succubis excipientibus semen naturale, & incumbendo infundentibus.

SIG. Nonne plures opinantur, quòd Diabolus vt succubus possit cum viro coire, & sperma assumere, ac ex pòst, vt incubus in muliere proiicere, & exinde prolem generare?

Palchrum argumentum ex Medicina contra generationem Incubor.

VLR. Mihi non videtur fieri posse, dato enim quòd sperma taliter colligere & immtitere posset: hoc tamen ad generandum non sufficit, quoniam Conciliator *differentia* 15. ait sic: Scire debes, quòd istud membrum, puta testiculi, non est princeps virtutis generatiuæ, quamuis virtus in eo sit, vt opinatur Galēnus: quia illud non potest agere suam operationem per se: nisi per spiritum emissum à corde, temperatum quantitate & qualitate, propter quod virtus cordialis, quæ mensurat hunc calorem, vt possit facere suas operationes, sit principaliter generatiua, & virtus quæ est in hoc membro est eius seruiens: & si aliquid in hoc habet dominium est illud particulare. Vnde mihi videtur ex illa Theorica, quòd cum Diabolus huiusmodi spiritum à corde principiantem & illam generationem virtutem assumere non posset, clarum erit quòd quamuis fortè assumat sperma ex proiectione duntaxat huiusmodi spermatis, aliis non comitantibus nihil generare poterit.

SIG. Ex supra dictis & iam deductis video, te pedem figere super eo, quòd aut huiusmodi pueri sint

sint phantastici : aut verò alibi surrepti & suppositi.

VLR. Bene habet, & in illam partem videtur declinare Vincentius *in 4. lib. historia naturalis in c.* 128.

Epilogus præcedentium per octo determinationes.

SIG. Nunc satis mutuò inter nos hac de re disputauimus. Expedit pro memoriæ tenacitate, vt nunc determinationis conclusiones paucis verbis per epilogum detegere coneris.

VLR. Saluo igitur iudicio Doctorum quorumcunque melius sentientium, quorum determinationi me submittere non recuso, quantum mihi visum fuerit, dicam. Est igitur meæ opinionis determinatio. Prima, quòd Diabolus, neque per se, neque ministerio hominum potest elementis, hominibúsque & animalibus nocere: vel homines ad generandum impotentes reddere: nisi quando occulto Dei, sed nunquam iniusto iudicio, vel ob pœnam delictorum nostrorum, vel ob meritum tentationis nostræ augmentandum : siue ob diuinæ Maiestatis gloriam magis timendam, & per nos colendam : seu aliam causam Deum mouentem, ipsa clementissima Pietas permiserit.

Secunda determinatio est, quòd cùm ipsa Dei prouidentia occulto suæ bonitatis iudicio Diabolo nocendi potestatem permiserit : quòd ipse Diabolus huiusmodi potestatem amplius extendere, quam sibi à summo Deo concessum fuerit, non poterit, &c.

Tertia determinatio, quòd quamuis Diabolus permittente diuina Clementia ob incredulitatem hominum, vel aliam causam superiùs enarratam, posset perstringere oculos, aliósque sensus hominum obstruere : ita vt homines credant se alicubi esse, vbi tamen non sunt vel videre id quod in se tale non est, vel apparere aliter quàm sit: hominem tamen vel animalia in aliam speciem veraciter immutare non potest.

Quarta determinatio, quòd huiusmodi malæ mulieres per multa milliarium spatia in noctis silentio non proficiscuntur, nec mutuò taliter proficiscendo conueniunt. Sed duntaxat ipsis somniantibus, vel imaginatione forti, vt præmissum est, laborantibus, per repræsentationem specierum similitudinarium à Diabolo eis impressarum, hæc & alia ipsis apparent, quæ posteà vigilando verè sibi accidisse, sic illusæ credunt.

Somniantes mulierculæ somniant nocturnas excursiones.

Quinta determinatio, quòd Diabolus, siue vt Incubus, siue vt Succubus pueros generare nullo modo potest. Sed huiusmodi pueri nisi inuenti fuerint, vel suppositi pueri, vel phantastici existunt.

Sexta determinatio, quòd solus Deus futurorum certus est inspector, & solus cogitationes hominum nouit, quódque Diabolus per se, siue Magos seu Maleficos vera & futura prædicere alteri non potest, nisi ea quæ ipse pro subtilitate naturæ suæ prior ex consideratione astrorum, & elementorum dispositione accidere debere nosçit vel quæ accepta licentia à Deo facere intendit, vel hominibus ad faciendum persuadere in eorum mentes suggerendo proposuit : vel quæ ex moribus & gestu hominum coniecturando deprehendit : nihilominus tamen ipse sæpè fallit, & fallitur.

Quomodo Dæmon futura prædicat.

Septima determinatio, quòd quamuis effectualiter huiusmodi maledictæ mulieres nihil efficere possunt, nihilominus tamen, quia instigante Diabolo tales mulieres, vel ob desperationem, vel paupertatem, vel odio vicinorum, vel alias tentationes per Diabolum immissas, quibus

non reſiſtunt, à vero & piiſſimo Deo recedentes : ſeſe Diabolo deuouendo, ac eundem colendo, ſibíque Diabolo holocauſtomata & oblationes offerendo, apoſtatant : hæreticam prauitatem ſectantes, & propterea ſuccedit.

Vltima determinatio, videlicet, quòd propter huiuſmodi apoſtaſiam & corruptam voluntatem de Iure ciuili tales ſceleratæ mulieres, quæ à Deo largiſſimo apoſtatarunt, & Diabolo ſeſe dedicarunt, morte plecti debent : prout dicitur *in l. multi. C. de Maleficis, & Mathematicis.*

Cohortatio ad mulierculas.

Vos igitur, ô mulieres, mementote profeſſionis veſtræ in baptiſmo factæ, ac cùm Diabolus vos tentauerit, eſtote fortes, & ſuis ſuggeſtionibus reſiſtite & reſiſtendo ſigno crucis voſipſas armate : ſcientes, quòd aduerſum vos nullam habebit poteſtatem : quoniam contra ſignum crucis nullum ſtat periculum. Sumite exemplum beatæ Iuſtinæ, in cuius legenda ita legitur.

Signum crucis efficax exemplum Iuſtinæ.

Erat enim quædam virgo in Antiochia ciuitate, Iuſtina nomine, quam quidam ſcholaſticus, nomine Agladius, videns frequenter ire ad Eccleſiam, in amorem eius incidit, multóſque ad eam tranſmittens, petiit in vxorem, quæ cùm omnibus diceret, Chriſto cœleſti ſponſo ſe eſſe deſponſatam : ille congregata virorum multitudine voluit eam per vim rapere, ſed non potuit : tunc iratus abiit ad Cyprianum Magum, promittens ipſi decem talenta auri : vt Iuſtinam per maleficia ſua caperet : qui per magicas vocauit Dæmonem & ait illi : amo virginem de Galilæa, potes-ne eam perſuadere & adducere mihi ? Qui promiſit ei, dicens : accipe hoc medicamentum, & ſparge circa domum eius : & ego ſuperueniens, paternum ſenſum ei iniiciam, & ſtatim obediet mihi. Cumque Cyprianus ita feciſſet, ſancta virgo tertia noctis hora ſurgens ad orationem, ſenſit impetum Dæmonis. Signauit itaque ſe & domum ſuam ſigno crucis & Dæmonem ſigno crucis exſufflauit. Qui veniens ad Cyprianum confuſus, & cur virginem non adduxiſſet requiſitus, ait : vidi quoddam ſignum Thau. Iterum Cyprianus per artem magicam aliũ Dæmonem fortiorem vocauit, & ſimili modo fecit : & ſimiliter eidem accidit : tandem vocauit ipſum Dæmonem patrem, & ait illi : quænam eſt infirmitas veſtra ? victa eſt ab vna virgine omnis veſtra virtus ? Reſpondit Diabolus : Nunc adducam tibi eam ad deſiderium incorruptionis, tu tantùm paratus ſis. Tunc Diabolus in ſpecie virginis ad Iuſtinam intrauit. Et ſedens ſuper lectum eius eandem tentando dixit : Hodie miſſa ſum à Chriſto ad te, viuere tecum in caſtitate, multùm autem te video vexatam abſtinentia, Sancta autem virgo dixit : merces quidem multa, labor verò modicus. Dixit ei diabolus : Deus in paradiſo benedixit Adam & Euam, dicens : creſcite & multiplicamini. Puto ergo, quòd ſi in virginitate manſerimus, in iudicium incidamus, quia verbum Dei contemnimus. Cúmque virgo turbata ſurrexit, & per ſpiritum ſenſit, quis eſſet qui ei loqueretur, ſigno crucis ſe ſignans Diabolum exſufflauit, qui diſparuit. Deinde diabolus Cypriano confuſus apparuit, qui dixit ei : & tu núnque victus es vt cæteri ſubiecti tui ? quomodo enim victi eſtis ab vna virgine Chriſtiana ? dic mihi quæ ſit victoriæ eius. Qui reſpondit, dicere tibi non poſſum, quoddam vidi terribile ſignum & Thau. Si autem virtutes huius ſigni vis addiſcere,

Creſcite & multiplicamini : alleget Sathan contra virgines.

Chriſtiani vocabantur Galilæi. De ſigno T.

iura

iura mihi, quod nunquam à me velis discedere: qui cùm iurasset, ait illi, vidi signum crucifixi & Thau: & sicut cera à facie ignis fluxi. Cui dixit Cyprianus. Ergo crucifixus maior est. Qui respondit: etiam maior omnibus est, quia desertores Dei accipiunt ab eo sententiam ignis. Cyprianus autem ait, Festinabo igitur, vt amicus fiam crucifixi, ne talem pœnam incurram: Diabolus respondit. Iurasti namque mihi; Cyprianus ait: Contemno te, & omnes fumigantes virtutes tuas, méque ipsum tibi denego: & me consignans, dico: Gloria tibi Christe, & tu Dæmon recede à me. Abiit ergo Diabolus confusus: vnde Cyprianus Christianus factus est. Ecce ergo quãtæ virtutis fuerit, & hodie existat signum sanctæ crucis, quo nos signare dignetur Christus, qui pro nobis in signo crucis seipsum offerre & nos saluos facere dignatus est, qui viuit & regnat in secula benedictus, Amen.

Cyprianus Magus ad fidem Christi conuersus

Christus signet nos cruce.

IOANNIS DE GERSONO

Docti & acutissimi in sacra Pagina Doctoris, Cancellarij Parisiensis,

TRACTATVS PERVTILIS de probatione Spirituum, incipit fœliciter.

PROBARE Spiritus si ex Deo sunt, iubet discipulus ille, quem diligebat Iesus. Neque enim nesciebat illam Coapostoli sui sententiam, Angelum Satanæ transfigurare se in Angelum lucis, sic vt fiat Dæmonium meridianum, dum pro tenebris erroris, quas ad tempus celare permittitur, lucem veritatis claram se fingit offerre. Patuit hoc apud Sanctum Martinum visibiliter, & patet apud alios plurimos inuisibiliter, dum teste Bernardo, sub specie magni boni & ardui, grande peccatum aperit, suggerit, & inducit.

Non cuilibet datum spiritus probare.

Probare spiritus si ex Deo sunt, non cuilibet datum est, sed aliquibus per Spiritum sanctum, qui vnus existens, diuisiones gratiarum distribuit singulis, prout vult, ad glorificationem corporis Christi, & est Ecclesia, cui nunquam deficit in necessariis. Sicut igitur non omnium est prophetare, nec omnium euangelizare, nec omnium interpretari sermones, sed aliquorum ex officio, vsque in finem sæculi, sic non omnium est probare spiritus si ex Deo sunt, sed quibus datum est. Quales sunt spirituales, quos vnctio docet de omnibus, qui & de omnibus iudicant etiam inter diem & diem quare donum beatus Martinus, Antonius & plures alij leguntur habuisse.

Vnctio spiritualis omnia docet.

Quot modis Spiritus probentur.

Probare spiritus si ex Deo sunt, contingit multipliciter. Vno quidem modo, per modum artis & doctrinæ generalis, sicut per eruditionem sacrarum scripturarum diligenti pioque studio, conquisitam. Sunt nimirum scripturæ, in quibus putamus nos fidem habere, continentes autem falsos Prophetas à veris, & ab illusionibus reuelationes cognoscendi.

Alius inuenitur modus per inspirationem intimam, seu per internum saporem, siue per experimentalem dulcedinem quandam, siue per illustrationem à motibus æternis effugantem omnes tenebras dubietatis. Hoc autem est, Manna absconditum, & nomen nouum in calculo scriptum quod nemo nouit,

niſi qui acceperit. Hoc Greg. *in Dialog.* hoc Aug. *in de conſ.* de ſe ipſo & matre; hoc Hugo *de Arra anima* cum pluribus aliis notauerunt.

Probare ſpiritus ſi ex Deo ſunt, per regulam artis generalem & infallibilem pro particulari quolibet caſu, aut non poteſt, aut vix poteſt humanitus fieri. Sed requiritur donum ſpiritus ſancti, quod Apoſtolus nominauit diſcretionem ſpirituum, quo dono fit, vt mens nedum in ſe & de ſe ſciat probare ſpiritus, ſi ex Deo ſunt, ſed etiam de aliis, & in aliis noſcit.

Spiritus improbatio ex officio Hierarch. co.

Hic autē eſt modus certior alius à prædictis probādi ſpiritus, quoniam primus eſt doctrinalis, ſecundus experimētalis, tertius officialis, ſcilicet officio hierarchico atq; ſpirituali dono cōceſſus. Itaque ſicut nemo nouit quæ ſunt ſpiritus niſi ſpiritus: ita nemo cognoſcit infallibili certitudine ea quæ per ſolam experimentalem notitiam, ſentimentum interius & ſenſum aguntur in alterius animo.

Somnium ſomniando ſæpè narratur.

Quemadmodum ergo tradere regulam generalem, quæ diſtingueret ineffabiliter inter viſionem ſomnialem & illam quæ ſit in vigilia nullus facilè poſſet propter varias ſimilitudines inter vtraſque viſiones, multò magis in propoſito. Scit nihilominus homo vigilans: ſe certitudinaliter & experimentaliter videre, quamuis non ignoret ſe habuiſſe in ſomniis viſiones valdè vicinas & ſimiles ſuæ vigiliæ, adeo quòd ſomnium ſuum narrare ſomniando quādoque videatur: quamuis dicat Seneca, eſſe vigilantis omnia narrare. Scit ſimiliter homo ſpiritualis in vigilia veræ lucis diuinæ poſitus, videre ſe diuina, quæ iuuat verè ſentire, odorari & ſapere, quia vigilat. Poteſt nihilominus recogitare ex ſe, vel aliis, quòd nonnunquam homo ponitur in quodam ſomnio naturalis cognitionis, aut diabolicæ illuſionis, qui dum ſic ſe habet, & quodammodo dormit ad diuina, putare poteſt quod vigilat ad ea: ſicque vidit hæc B. Grego. aſſerens, ſpiritus Prophetarum, non ſemper eſſe in poteſtate, vel in diſtincta cognitione Prophetarum, probans hoc per Nathā, qui ad Dauid cogitantē ædificare domum Deo reſpondit: Omne quod eſt in corde tuo, vade & fac quoniā Dominus tecū eſt. Cuius cōtrarium ipſa nocte reuelauit ei Deus.

Spiritus Prophetarum nō ſemper ſunt in poteſtate Prophetarum.

Probare ſpiritus ſi ex Deo ſunt, ex primo modo, qui magis eſt ad propoſitum, videlicet per Scripturam ſacram & per bonos eruditos in eadem, quia verè peruersè viuentibus, quale iudicium inter peruerſum & illuſorium reportare ſperabimus contingit multis, & ſufficienter, quantum ad præſentem materiam, & ad communem ſtatum vitiorum.

Occaſio huius ſcripti.

Qua ſuper re nedum vnum, & ab vno, ſed plures à diuerſis tractatus compoſitos inuenimus, quos nunc manualiter habere fas eſſet, & diligenter inſpicere, dum in hoc ſacro conſilio quæritur tractari de canonizatione ſanctorum & examinatione doctrinarum ſuarum: præſertim vnius, quæ Brigida nominatur, aſſueta viſionibus, quas nedum ab Angelis, ſed à Chriſto & Maria, Agnete & cæteris ſanctis familiaritate iunctis, ſicut ſponſus ad ſponſam loquitur ſe aſſerit diuinitus ſuſcepiſſe.

De canonizatione S. Brigidæ

De viſionibus S. Brigidæ quas à S. Maria & S. Agnete habuit indicium.

Eſt autem vtrobique, vel in approbatione, vel in reprobatione periculum. Approbare enim falſas aut illuſorias, aut friuolas viſiones pro veris & ſolidis reuelationibus, quid indignius, quid alienius ab hoc ſacro conſilio? Reprobare verò nunc eas

eas quæ multifariè, multiſque modis per diuerſas nationes probata dicuntur, non parua exinde ſcandalorum in Chriſtiana & religioſa deuotione populorum formidatio. Denique in ipſo etiam ſilentio & diſſimulatione ex qua res in medium poſita eſt, nonnihil eſſe diſcriminis pertimeſcimus: inuenire verò medium aliquod, vel expediens inter hæc extrema laudabile quidem ſit, an affectabile nec dum ſatis cernimus exploratum.

Nemo probare ſpiritus ſolidè poteſt, niſi tentatus.

Probare ſpiritus per modum artis & doctrinæ, ſicut tota deinceps verſabitur intentio, nemo perfectè poteſt per ſolam ſacræ Scripturæ eruditionem, qui non etiam expertus ſit in ſemetipſo variam affectionum ſpiritualium pugnam, tanquam aſcenderit nunc in cœlos, nunc deſcenderit in abyſſos, & viderit mirabilia Dei in profundo. Nam, qui nauigant mare hoc myſticum diuerſarum affectionum, quaſi collidentium ſe fluctuum, enarrant mirabilia eius, inexpertus autem talium quid nouit eorum?

Hic autem eſt quartus modus probationis ſpirituum. Cæterùm, puto differentiam inter homines, quos loquimur, vnum Theologum, alterum contemplatiuum talem eſſe, qualis eſt inter peritum in arte medicina, & inter expertum ſeu practicum in eadem, quæ duo poſſe conuenire in eodem, nullus dubitauit. Sic fit & fieri poteſt Domino propitio, vt idem ſit in Scripturis ſacris eruditus, qui ſimiliter in contemplationis exercitatione probatus eſt. Hunc verò talem vult habere materia præſens: ſicut alia ſcripſiſſe, dum de tractatu quodam ſpiritualium nuptiarum ſermo fieret, inuenimus.

Probare verò ſpiritus iſto modo doctrinaliter, dum quærimus in aliquibus perſonis, quarum corda neque videre, neque ſcrutari datur, opus vt ab operibus ſigna ſumamus, dicente Chriſto: A fructibus eorum cognoſcetis eos. Fallit tamen vnum ſignum vel pauca, ſi non in vnum plura conglobauerimus: ita enim tradit Tullius, ita Boëtius, ita Ariſtot. in coniecturali cauſa faciendum. Sed quoniam infinita eſt quidem huiuſmodi ſignorum confuſio, coarctemus ad pauciora, & dicamus ſub hoc metro. Tu quis, quid, quare, cui, qualiter, vnde require. Quis eſt cui fiat reuelatio? Quid ipſa continet & loquitur? Quare fieri dicitur? Cui pro conſilio detegitur? qualiter venire & vnde venire reperitur?

Reuelationes quomodo probãdæ.

Probatio ſpirituum dum quæritur fieri, conſideretur in primis perſona ſuſcipiens, viſiones, ſi ſit boni & diſcreti iudicij, rationis naturalis: quia læſo cerebro turbatur quoque iudicium. Cúmque læſus phantaſias patiatur, non magnopere quærendum eſt, à quo ſpiritus veniant melancholicæ illuſoriæque viſiones, vt patet in phreneticis, in ægrotis variis, qui vigilantes ſe talia videre putant, audire, guſtare, &c. qualia ſomniantes patiuntur.

De viſis per læſionem cerebri.

Habet prætereà quælibet paſſio profundata ſuam læſionem, ſuam ætatem, ſuum, vt Origenes loquitur, Dæmonium, patet in philocaptis, zelotypis & iracundis, in inuidis & auaris. Vnde Poëta:

Qui amant, ipſi ſibi ſomnia fingunt.

Quælibet paſſio habet ſuam ætatem, ſuum Dæmonium.

Quæratur ergo, ſi perſona ſit nouitia in zelo fidei, quia nouitius feruor citò fallitur, ſi caruerit regente præſenti in adoleſcentibus & fœminis, quarum eſt ardor nimis auidus, varius, effrenis, ideóque ſuſpectus.

Nouitius feruor citò fallitur.

Rurſus

Diuites habentur elati: Pauperes hypocritæ.

Rurſus plurimum refert attendere, qualis ſit & fuerit perſona, qualiter erudita, quibus aſſueta, quibus delectata, in quibus conuerſa, ſit diues vel egena. In prima ſuperbiam ſecretámque voluptatem: in altera fictionem timebimus. Hoc ſuper omnia conuenit obſeruare, ne lateat interior ſuperbia ſpiritualis: quam Bernardus verè nominat ſubtile malum: quoniam & hæc de humiliatione ſua naſcitur, de ſordibus & cilicio, de ieiuniis & de virginitate. Imò & de ſua morte, ſuóque contrario trahit originem. Quid igitur erit tutum in ſuperbia, cum nec ipſa virtus tuta ſit ab ea?

Superbiã ſpiritualem Bernardus vocat ſubtile malum.

Ipſa virtus non tuta eſt à ſuperbia.

Hactenus de probatione perſonarum, nunc viſionum.

Eſt autem ſuperbia quædam in intellectu, dum non vult ſubiici alieno iudicio, ſed innititur propria quadam voluntate, dum renuit obedire, & hæc citius deprehenditur, ideóque facilius corrigitur, quàm prima qualitas viſionum.

Probatio ſpirituum refecit nedum perſonam, quæ viſiones patitur, ſed viſionum qualitates, ſi vera ſint omnia, etiam vſque ad minimam propoſitionem, quoniam in ſpiritu veritatis falſitas non eſt: in ſpiritu autem mendacij mille ſunt viæ apertæ, vt in vnica latenti falſitate decipiat. Hac ratione prohibuerunt à teſtimonio veritatis, quam fatebantur Dæmones, Chriſtus Dæmoniacos, & Paulus Pythoniſſas.

Sapientia conſentit bonis.

Si præterea ſit in viſionibus ſapientia, quæ ſurſum eſt, cum ſuis titulis, quos Iacobus enumerat: primò inquit, pudica eſt, deinde pacifica, modeſta, ſuaſibilis, bonis conſentiens, plena miſericordia, & fructibus bonis, iudicans ſine ſimulatione.

Si rurſus excedant hæ viſiones communem intelligendi modum, vel in Scriptura ſacra poſitum, vel in ratione naturali vel morali collocatum. Quòd ſi non videretur illud aſcribi fruſtra reuelationi, quod in ſcriptura ſua ſemel locutus eſt, & ſicut Iob loquitur, idipſum non repetit. Quorſum quippe eſſet, ne dicamus vanum, viſiones ſuper viſiones in immenſum multiplicatas, debere recipere tanquam ab ore Dei prolatas, ac deinde certiſſima fide credendas. Sicque demum noſtra fides noſtráque religio, quàm Deus, teſte Auguſtino, voluit in pauciſſimis contineri articulis, redderetur plus abſque vlla comparatione quàm lex vetus oneroſa. Hinc claræ memoriæ. M. Henricus de Baſſia, comprimendam eſſe tot hominum canonizationem ſcripſit.

Reuelationes hodiern. onerant Religionẽ

M. Henricus de Baſſia ſcripſit contra nimiã hominum canonizationem.

Hîc alia ratio ſumitur, quoniam omiſſo diuinarum ſcripturarum ſtudio magna pars Chriſtianorum ad has viſiones, ideo placentiores, quia recentiores, adduceret oculos & aures prurientes, ſicque nec iam neſcirent: quia, iuxta Senecæ verbum ſuperuacua didiciſſet. Sicut opus in omni reuelatione Moyſes & Elias, hoc eſt, ſecundum venerabilem Richardum, teſtimonia legis & Prophetarum alioqui, ſuſpecta eſt. Et inde fit perſpicuum, quam neceſſarij ſunt Theologi, in canonizationibus ſanctorum, & examinatione doctrinarum.

In omni reuelatione requiritur Moyſes & Elias.

Probatio ſpirituum requirit, vt perſona, cui viſiones recitantur, habeat ſe prudenter, præſertim in principio conſideret acriter quare mouetur hæc perſona ſecretum ſuum reuelare ſuper quo fiet alia conſideratio.

Caue ergo, quiſquis erit auditor aut conſultor vt non applaudas tali perſonæ, & non laudes eam: non mireris quaſi ſanctam dignamque reuelationibus atque miraculis: Obſiſte

ſiſte potius, increpa durè, ſperne eam cuius ſic exaltatum eſt cor, elati ſunt oculi, vt ambulent in magnis & mirabilibus ſuper ſe, vt digna ſibi videatur, quæ non humano aliorum more operetur ſalutem ſuam per doctrinam, ſcilicet ſcripturarum & ſanctorum, cum dictamine rationis naturalis, niſi conſilium habere præſumat, & putet nedum ab angelis, ſed à Deo, nedum ſemel in neceſſitatibus, ſed pene iugiter, velut in quotidianis collucutionibus, talem admone non ſublime ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem: quoniam veriſſimè ait, qui dixit, Superbia meretur illudi. Et eo dignius, quò inſtar Phariſæi, latentem hærentémque oſſibus ſuperbiam, ſicut nec Phyſicus febrilem calorem ſuperbus attendit. Quid enim facilius, quàm ſe viliſſimum peccatorem dicere, ſed veraciter ſimplicitérque ita ſentire ex intimis, hoc diuini muneris eſt, non humani ſolius exercitij.

Superbia meretur illudi.

Nihil d.f. ficilius, quàm verè ſe peccatorem agnoſcere

Enarrantur exempla ſanctorum patrum qui curioſitatem huiuſmodi viſionum vel miraculorum, tanquam perniciоſiſſimam fallaciſſimamque refugerunt. A qua ſe Auguſtinus liberatum in ſuis confeſſionibus gloriatur in Domino. Quam propterea D. Bonauentura abhorrendam nimis eſſe determinat, totoque conatu repellendam. Nunc orationibus, nunc increpationibus ſeu flagellationibus propriæ mentis & corporis: exemplo illius, qui vt tentatione careret ſuperbiæ, quæſiuit & obtinuit à Domino, vt per tres menſes Dæmoniaca vexaretur obſeſſione.

Sancti Patres abhorruerunt a viſionibus.

Alter ſanctorum Patrum, dum ſibi Dæmon transfiguratus in Chriſtum, diceret, ego ſum Chriſtus perſonaliter viſitans, quia dignus es: confeſtim clauſit oculos vtraque manu, vociferans: nolo hîc Chriſtum videre, ſatis eſt ipſum in gloria ſi videro, moxque diſparuit.

Nemo in terris videre Chriſtum cupiat, in gloria cum videre ſufficiat.

Alter ſub aliis verbis ſimilem in huiuſmodi illuſione ſeruauit humilitatem. Vide, inquit ad quem miſſus ſis. Ego certè talis non ſum, quòd dignus ſim hîc videre Chriſtum.

Alterum, quia nolebat intrare templum, dicens ſibi ſatis eſſe, quòd oculis corporeis aſpexiſſet Chriſtum: colligauerunt catenis, ſoluere ieiunium, carnibus veſci, vtrumque bibere compulerunt. Sicque timore compreſſo ſanatus eſt.

Opponet forſitan aliquis ex Apoſtolo iubente: nolite inquit, ſpiritum extinguere. Si ſit ergo viſio verè à Spiritu ſancto, qui nihilominus repellitur: quid hoc eſt, niſi ſpiritui ſancto reſiſtere, ſuámque naſcentem generatiuam ſuffocare. Sed profectò ſpiritus ſanctus, qui ſe dat humilibus nequaquam ex humiliatione quam prædiximus, ſe ſubtrahet, intrabit potius, exaltabit, & in beneplacito ſuo deducet victor ſuper excelſa animam hanc in oculis ſuis vilem & abſque vlla ruga fictionis humilem & ſimplicem.

Quomodo ſpiritus non extinguéndus.

Rugæ hypocriticæ.

Porro dici non poteſt, quantùm hæc curioſitas vel cognoſcendi futura & occulta, vel miracula videndi vel faciendi, fefellit plurimos, & à vera religione frequenter auertit. Hinc ſuperſtitiones in populis quæ religionem inficiunt Chriſtianam, dum, ſicut olim Iudæi, ſola ſigna quærunt, dum imaginibus exhibent latriæ cultum dum inſuper hominibus nec dum canonizatis ſcripturis quoque non Authenticis plus quàm ſanctis vel Euangelio fidem præſtant.

Curioſitas quærendi ſigna eſt Iudaica.

Probatio ſpirituum conſiderat cauſam, quare fieri dicuntur viſiones præſertim, quo fine, nedum proximo,

ximo,nedum aperto, ſed occulto & longinquo. Poteſt itaque finis proximus apparere bonus & ſalubris,& deuotus ad ædificationem aliorum, qui tandem prolabetur in multiplex ſcandalum, dum vel non reſpondebunt vltima primis : vel alias falſum fictumque deprehẽdetur in perſonis fuiſſe : tantæ reputari ſanctitatis deuotioniſque docuit hæc ætas noſtra deprecationibus dominorum Ioãnis de Varenis & Ioan.Huſſ.& ſimilium.

Rurſus dum aliquid fieri poteſt per humanam induſtriam, ſit hoc in vita,ſit hoc in doctrina,quare neceſſe eſt vel quærere vel expectare diuinam cœlitus allocutionem ? Hoc namque tentationi Dei, quàm honorationi apparet ſimilius.

Cæterùm finis attendendus eſt, quare ſit communicatio talium viſionum, & quali perſonæ. Vtrùm ad oſtenſionem, vel ad neceſſitatem. Vtrùm ad dandum vel ad recipiendum conſilium. Vtrùm fiat experto vel inexperto talium.

Quòd ſi videatur hæc perſona quærere tantum modò conſilium ne fallatur, videndum eſt, ſi paratam ſe monſtrat obedire conſilio: Alioquin tam de curatione vix ſpes erit. Quoniam talis,vt dicit Io.Climacus,non iam eget Dæmone tentante ſe, quia factus eſt ſibi Dæmon.

Io. Climacus. Qui ſemet tentat ſibi Dæmon eſt.

At verò dicet aliquis. Hæc idcirco perſona non credit alieno iudicio, quia de ſuo certa eſt per reuelationem intimam & ſecretam. Sed profectò non eſt diuiſionis Deus vt vni timenti ſe reuelet vnum, & per alterum ſimiliter timentem eum, dicat vnum contrarium. Itaque ſi viſio ex Deo eſt, non diſſipabitur in humiliantes ſe ſub alieno iudicio propter Deum : ſed vigorabitur amplius, & vincet.

Cautela ad propellendas viſiones.

Quocirca tradimus pro cautela, quod in huiuſmodi viſionibus nedum ſuſpenſum teneatur iudicium exemplo B. Amb. & Lucan. presbyteri, ſed dicatur reuerenter cum Petro : Exi à me Domine, quia peccator ſum, quia viſionibus tuis indignus ſum, quas hic neque quæro, neque accepto, ſed repello. Sed in alio,non in hoc ſeculo viſio tua tota merces mea domine Deus & ſufficit. Quid ad me de viſionibus tuis in hac vita, quid de ſuperiorum meorum monitionibus ? mitte potiùs obſecro alium, quem miſſurus es: & me meus ſpiritus humilis regat, obſcuróque loco.

Altera poteſt addi ſuper huiuſmodi viſionibus recipienda cautela qualem de ſomniis tradidit vnus dicens : Si monitiones aliquæ bonæ, inquit, fieri videantur in ſomniis, vel ex perſona defunctorum, vel aliunde recipiantur, quaſi ſomnia non penitus abiiciendo neque eis ex aduerſo velut authenticis, vel diuinis adhærendo : recogitantur potiùs tanquam rememorationes aliquæ ad faciendum bona, vel mala declinandum, iuxa ſomniorum qualitatem.

Probatio ſpirituum conſiderat, qualiter & quomodo perſona, quæ viſiones ſe habere dicit,conuerſatur, an in ſecreto vel in publico, an in vita actiua vel contemplatiua,aut in deuotione, quæ notam affert veſtimentis,& cæteris, aut ſi communem habet conuerſationem accommodatam his quibus conuenit.

Hoc præcipuè conſiderare neceſſe eſt, ſi ſit mulier, qualiter cum ſuis confeſſoribus conuerſatur, & inſtructoribus. Si collocutionibus intendit continuis,ſub obtentu nunc crebræ confeſſionis, nec prolixæ narrationis viſionum ſuarum, nunc alterius cuiuſlibet confabulationis : expertis credite, nominatim Aug.& Da-

D. Bonauenturæ : Vix eſt altera peſtis, vel efficacior ad nocendum, vel inſanabilior : quæ ſi nihil haberet aliud detrimenti, niſi temporis prècioſi latiſſimam hanc conſumptionem, abundè Diabolo ſatis eſſet. Habet aliud, ſcilicet inſanabilem viuendi, loquendique, vt interim de tactu, ſileam, pruriginem; Euenitque illud de Didone apud Poëtam: Hærent infixi pectore vultus, Verbaque, nec placidam dat membris cura quietem. Cùm tamen in pace ſit Dei locus. Nullus idcirco mirabitur, ſi tales ad fabulas conuerſi, auertũtur à veritate. Si præterea mulieres hæ curioſæ agentes ſunt, quales notat Apoſtolus, ſemper diſcentes, & nunquam ad ſcientiam veritatis peruenientes. Vbi autem non eſt veritas, ſit falſitas & vanitas neceſſe eſt.

Probatio ſpirituum conſiderat vnde ſpiritus veniat, aut quò vadat. Itaque Bernardus teſtatur, hoc in ſe nunquam ſciri datum eſſe, qui tamen expertum ſe pluries aſſerit humiliter Spiritus ſancti præſentiam, & intimo motu cordis ſiue mentis ſenſiſſe.

Mirabitur modò fortaſſis aliquis quo pacto perſona ſtatus inferioris dicat ſe frequenter agnoſcere, vnde ſpiritus veniat. Præſertim cùm dixerit Chriſtus Nicodemo, Vocem, inquit, eius audis, & neſcis vnde veniat, aut quò vadat.

Quadruplices Spiritus quàm difficulter diſcernantur.

Quid porrò, quòd in ſpiritibus diuerſis multa inſpirationum inuenitur ſimilitudo : Eſt enim ſpiritus Deus, ſpiritus Angelus bonus, ſpiritus Angelus malus, ſpiritus humanus, tam rationalis, quàm animalis. Poteſt autem ſimilis viſio ſpirari per quemlibet hunc ſpiritum ſuo modo longè tamen diuerſo, ſed nec diuerſitas faciliter percipi, neque ſimilitudo ſcitur apud inexpertes talium, qui neque per ſeipſos ex acumine ingenij, neque philoſophicis diſciplinis, neque per aliorum traditionem ſciunt talia diſtinguere.

Certè nec mirandum cùm pauciſſimos inueniamus, qui benè ſciant ſecernere cogitationes & affectiones ſuæ rationalis animæ, vt rationalis eſt: ab illis qui ſunt animales, videlicet in ſenſu communi, vel organo phantaſiæ.

Quem inuenies, precor, extimentibus Deum, peccatáue fugientibus, qui ſemper & in omnibus ad liquidum proſpiciat, dum tentationes vigent, ſi ſenſus eorum ſit tantummodò in imaginatione vel conſenſus in ratione. Adeò non facilè eſt diſcernere ſenſum à conſenſu.

Difficile eſt diſcernere ſenſum à conſenſu.

Quantò plus habet difficultatis, probatio quadruplicis prænominati ſpiritus: dũ videlicet inſtinctus vnus vel inſpiratio vehemẽs tãgit mentẽ, ſi ſit à Deo, vel ab Angelo bono vel malo, vel à proprio ſpiritu humano.

Cuius rurſus ſenſus portio duplex, ſuperior & inferior adſcripta eſt. Cuius ſentire diuiſionem, perfectè dat illud verbum Dei, quod pertingit vſque ad diuiſionem ſpiritus & animæ : qualem in ſe diuiſionem paſſa erat, quæ exclamauit: Magnificat anima mea Dominum. Dehinc ſecernens ſpiritum ab anima ſubiunxit : Et exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.

Diuiſio ſpiritus & animæ.

Hæc interim ſub compendio curſim notata ſint, quatenus cùm ad ſingularia deſcendendum erit, facilius hac occaſione data ſapientiores diiudicent : perſuaſum habentes, viuere hominem, cuius nomen ſit in libro vitæ, cui plures, & in pluribus perſonis breuis temporis ſpacium datum eſt experiri & practicare omnia quædicta ſunt.

FRATRIS THOMÆ MVRNER

Liberalium artium Magistri, Ordinis Minorum,

TRACTATVS PERVTILIS de Pythonico Contractu, ad instantiam generosi Domini Ioannis Mornher *de* Mersperg *Compilatus.*

IN nomine ergo summi Dei exordium illud quod volumus narrare. Gratia ordinis & formæ præsentem tractatum triplici personarum distinximus colloquio, vt non minus materiæ amœnitas, quàm bonitas, lectorem amicum alliciat. Tum quia & alium eiusdem materiæ, per quàm fidelem sereniſſimo Principi Sigismundo Archiduci Austriæ transmissum, & per Conradum *Sturkel* vtriusque Iuris Doctorem excellentissimum vigili indagine correctum, Dialogo distinctum conspexi. Qui licet (vt dixi supra) fidelis sit, & huius sententiæ diffinitiuus, non poterit tamen eodem curiosus rerum indagator quietari. Quare vt promisi procedam.

Innuit de libro Doctoris Mulleri supra inserti.

Ioannes Mornher. O Thoma mi dilecte, tibi vt compatiar humana coëgit natura. Quid est, quòd cæteris plus te malè fortunatum natura constituit, maleficiatum reddit, à Pythonica dico muliere cõtractum? Quæ, inquam tuæ genitrici, vt maleuola nocumentum asportaret, amicissimo sibi obesse spopondit, tuo vt percepit relatu. Sic equidem matris dilectio (instigante natura) in peiorem partem secessit. Est ne pium tuis dictis fideles præstare aures? Bonam, inquam, fortunam Augustinus Deam pluribus in locis retulit: & tibi cum dissona non solùm homines sed & Dij Deæque nocere præsumunt, quod in tuo studio clariùs innotuit, vbi non semel, sed pluries, quæ sumpseris nocumenta, claret quàm apertissimè.

Ipse autor huius Tractatus ex eius est Maleficia.

Tomas Murner. Quàm gratum foret, generosè domine (si ingenij adesset copia) vt quia me dignum inter disputandum iudicasti: angorque solicitus, quòd ita me isto tempore videam imparatum, vt vix grandinis aliquod vestigium satis dignè tibi testatum possim relinquere. Vt autem famulandi clarius innotescat voluntas locum dabo verecundiæ, responsurus ad materiam propositam me conuerto. Mihi quia compateris benè dicis illud esse humanæ naturæ, ratione; nec animal aliquod simile sibi specie manducat.

Quæris demùm rem grandem, & humanæ indagini haud possibilem, cur natura me plus cæteris malè fortunatum reddidit? Secundò, cur contractum? Tertiò, vtrúmne pium sit, credere si sit? Quare his tribus quæstionibus præsentem absoluam tractatum. Et quia præteritos ad memoriam casus deduxisti magis flere quàm scribere libet: res pauca homines insidiati? quoniam cunctis qui placeat, non credat quòd modò viuat, sed Deos Deasque inimicos habere, graue valdè. Augustinumautem quia allegas quid respondeam latet penitus, nec aliquod patet refugium, nisi hoc vnicum, vt studium meum relinquam Deo (vt pollicitus sum) in Monasterio famulaturus, & modo

Deos Deasque habens inimicos fit monachus.

modo illo ſuperos meis precationibus reddere placatos.

Gaſpar de Morſperg. Ab inceptis fide dignis, quia recalcitrare turpiſſimum, & tu ô Thoma, ſtudium ad finem quaſi deductum aſſeris relinquere velle. Neſcis quia multis in rebus beſtiis ſumus inferiores. Hoc ſolùm maximè excellimus quòd ſapimus. Quantum ergo homo à Sapientia recedit, tantum ab homine alienatur, naturæ beſtiarum proximatus. Quanto autem Sapientiam ſequitur, tanto à brutis elongatus, in hominis natura excellit. Fortuna quidem cæca nec probum, nec improbum, nec vllam hominis dignitatem aut ordinem diſcernit: ſed ſe vel citius peruerſis moribus animóque ignobili, quippe ad votum eius procliuiori concedit. Et tu ſcientiam refutando fortunam expoſcis. Nec eſt in mundo aliqua fortuna, quam non augeat literarum notitia. Nam dixit Ariſtoteles vbi plurimus intellectus & ratio, ibi minima fortuna: vbi plurima fortuna, ibi minimus intellectus. Multò ergo magis ea Sapientiæ pars appetenda quæ hominem etiam ſupra hominem efferens ſuperis quàm proximum reddit.

Nulla fortuna eſt, quam non augeat literarum notitia.

Vbi plurima ſapientia, ibi minima fortuna.

Quod autem de Auguſtino dictum eſt, nihil concludit, nam ſeipſum reprehendit, in *primo retractationum* c. 1. Cœpto igitur adhærere ſtudio licèt, & ſic tui nauigij laudabimus felicitatem cùm perueneris ad portum, te magnificabimus poſt rerum conſummationem.

Vbi minimum ſapientiæ, ibi plurima fortuna capite.

Ioan. Mornher. Iam oro ediſſere Thoma cur te plus cæteris natura malè reddidit fortunatum? Eſt enim in Deo duplex prouidentia, generalis prima qua Deus ipſe res regit, ſecundùm quod natæ ſunt regi, vt dicitur 7. *de Ciuitat.* c. 3. Sic Deus res, quas condidit, &c. Male regeris, quia diffortunij cauſa tu ipſe es, aut ſaltem aliquid tui, ex parte corporis animave conſtitutum.

De duplici prouidentia Dei.

Secunda prouidentia ſpecialis ex quadam electione procedens, ſecundùm quam Deus prouidet vnicuique hominum, ſecundùm merita præſentia, vel futura & occulta nobis, ſibi tamen præſentia. Quia eius iudicia iuſta ſunt ſemper, licet occulta, ita quòd aliquando aduerſitas plus proficit, quàm proſperitas, ſecundùm Boet. 4. *de conſo.* Hoc ideò dixi, quia ſi te vna illarum Dei prouidentiarum attingeret, iam vltra quæſtio, cur plus cæteris ſis infortunatus, inualida eſſet: nam dixit Paulus, quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius. Sed de natura quæro, vtrùm naturale quoddam ſit te plus cæteris malè reddens fortunatum.

Aduerſitas plus proficit quàm proſperitas.

Thomas Murner. De benè fortunato ſtat in trimembri diuiſione, vt habet Scotus, ſimiliter & de malè fortunato, cùm tot modis dicatur vnum oppoſitorum, quot modis dicitur & reliquum: Primum, nullus dicitur benè fortunatus propter actum vnicum fortuitum. Sic nec malè fortunatus, vnico infœlici actu implicitus. Secundum nullus dicitur benè fortunatus, quia ſemper benè ei accidit, ſic nec malè fortunatus, cùm nullus talis ſit ſine ſpeciali miraculo.

Totmodis dicitur vnum oppoſitorum quot reliqua.

Tertium, eſt quis benè fortunatus, quia vt plurimùm benè accidit per contrarium malè fortunatis. Nam dixit Ariſtoteles primo Ethicorum non facit vna hirundo ver, ſi nec actus vnicus fortuitus, benè vel malè hominem reddit fortunatum. Fortuna igitur tertio modo capta ſtante, cauſam quæris, cur illi vt plurimùm benè, alteri vt plurimùm male accidat. Quod autem de Dei

narrasti prouidentiis, nihil mihi constat, cùm naturaliter simus loquuti. Circa naturam autem triplex reperitur philosophandi modus.

Cur naturaliter vni malè, alteri benè accidat.

Est autem primus respondendi modus, dicens, benè fortunatum magis esse dispositum, vt ipsum causa vniuersalis moueat, ad hunc locum magis quàm ad alium, vt si aurum sit ibi, & fodiens ipsum inueniat: ergo secundùm hunc dicendi modum, qui est Theologorum, fortunæ causam non intrinsecam rei, sed extrinsecam dicemus. Attamen Aristoteles quærit causam intrinsecam, quam dixit esse impetum.

Sed si tu dicas, tu quæris causam, vbi non est causa, nam effectus fortuitus non habet causam. Dicendum, quòd notum sit Aristoteli. Quòd sicut illud quod euenit in pluribus, habet causam, vt in pluribus, vniformiter: ita quod euenit in paucioribus, & diformiter, habet reduci ad causam vniformiter agentem & per se. Causa autem intrinseca huius impetus est, secundùm Aristotelem, cùm dicat in libro de bona fortuna. Est ergo bona fortuna sine ratione nata. Benè fortunatus enim est, sine ratione habens impetum ad bona, & hæc adipiscens hoc autem est natura: In anima enim inest tale natura, quo impetu ferimur, sine ratione, ad quæ vtique benè habebimus. Et si quis interroget ab operante, quare sic facit, nescio, inquit, sed placet mihi.

Effectus fortuitus non habet causam.

Bona fortuna est sine Ratione nata.

Simile patet in his, quæ à Deo aguntur. Etenim à Deo vecti, sine ratione impetum habent ad operari aliquod. Et vult dicere, quòd aliqui habent velle, ad quod sequitur bonum aliquod præter intentum ex impetu & sine ratione, & causa huius impetus est natura. Demùm dicunt alij, non intrinsecam, sed extrinsecam ponentes, non tamen, vt Theologi, sed cœlum, vel intelligentem mouentem cœlum, mediante cœlo, vt Deus ipse immediatè mouens, hic cum aliis coincidit.

Intelligẽs mouens cœlum, mediate.

Ioannes Mornher. Ponis triplicem opinandi modum. Primus autem, quem Theologorum asseris, non videtur in veritate posse persistere. Nec mentem quietare potest. Quidum quæri posset, quare ad propositum illius sequitur bonum; & non ad alterius propositum, quum etiam, quia est contra Aristotelem, cui non videtur aliquod nouum immediatè esse à Deo. Vnde ipse ponens mundum æternum, non posuit motum potuisse esse nouum, nisi secundùm partes: ita quòd totus non potuit esse nouus, vt habetur 8. Physicorum: quòd Deus non potest causare nouum mundum vel nouum cœlum, vel nouum motum, secundum suam totalitatem.

Nil nouũ à Deo.

Totus nõ potest esse nouus.

Secundus verò respondendi modus, qui fuit Aristotelis, non procedit, quia dixit, quòd aliquis habet impetum sine ratione. Contra non est fortuna bona sine actu voluntatis, quia fortuna est effectus contingens, consequens effectum agentis à proposito. Nunc autem actus voluntatis est circa obiectum ostensum à ratione, ergo talis impulsus ad volendum non sine ratione.

An impetus possit esse sine Ratione.

Præterea, si natura impellit aliquem ad volendum & non ratio, ergo non esset fortuna, quod euenit, sed casus, cùm hæc differentia sit inter fortunam, & casum 2. Physicorum.

Tertius autem modus, qui dicit quod nihil sit effectum, fortuitus, nisi illud, ad quod causalitas cœli se potest extendere, non videtur vero consonus. Cùm aliquid sit in homine, ad quod causalitas cœli non potest se

Nihil fortuitũ, nisi ad quod causalitas cœli se extendat.

se extendere sicut est volitio, nisi occasionaliter mouendo appetitum sensitiuum, secundùm cuius inclinationem apta est voluntas inclinari. Cœlum ergo, quia non potest volitionem attingere, nec etiam causa ad eius causationem coniungere, ideò aliquid est in homine, ad quod causalitas non potest pertingere, & per consequens nec fortunæ causa referri.

Thomas Murner. Dilecte Ioannes, absit longè à nobis, vt ea quæ Spiritus sani instinctu Theologia dictauit, falsa dicamus. Quod autem quæris, quare ad illius propositum, & non alterius sequatur bonum, fortassis & quia sic voluit Deus ipse cuius voluntatis inquisitionem suprà dixi infirmam: Aut quia passi indispositio, nam Deus influit in quodlibet vniformiter, in quantum potest, secundùm Aristotelem, & quia iste est dispositus, ille non: ideò Deus impellit istum ad tale propositum, ad quod consequitur commodum: illum autem non impellit, quia non inuenit in eo dispositionem requisitam.

An aliquid pos. fit nouum ens a Deo.

Et si vltra quæris, quæ diuersarum dispositionum causa, semper deuenitur ad vnum primum, voluntatem dico primi entis, licet Philosophus illud fortè non diceret. Quia verò de natiuitate dixisti, non videtur Aristoteles sibi ipsi contradicere. Dato enim, quòd oporteat aliquos effectus fortuitos nouos reducere immediatè in Deum, adhuc sibiipsi non videtur contradicere, quia certum, ratumque habuit Aristoteles secundùm propria sua principia, animam intellectiuam esse à Deo immediatè, & ad hoc attingere potest ratio naturalis, cùm sit immortalis, & ita aliquid nouum potest immediatè esse à Deo.

Quomodo autem illud possibile sit, causa breuitatis omissum relinquitur, tamen de hoc lege Scotum, in vltima quæstione. Quodlibetorum aut dicas, quoniam vtique si sit propter diuersitatem causarum receptiuarum, nihil noui Deo imponitur, sicut Sol immediatè soluit glacies, & coagulat lutum, nulla posita nouitate in eo, ita secundùm Aristotelem hoc corpore organizato, Deus necessitate immutabilitatis, causat hanc animam, & prius non ratione indispositionis materiæ: sicut nec Sol causat alium & alium radium in aëre & in aqua, nisi propter diuersitatem recipientium, quod in perspectiuis nostris conclamatum est.

Murnerus de Perspectiuis.

Quid tamen secundùm fidem & veritatem dicendum esset, suprà, loquendo de Dei prouidentia duplici, solus confessus es. Quod contra Aristotelem facere videtur æquiuocat. Nam Aristot. intellexit fortunam esse sine ratione consiliante, non autem sine ratione volitum obiectum ostendente.

Fortuna & casus quomodo differant.

Ad aliud autem dicitur, quòd licet natura si mediata causa illius euentus fortuiti, non tamen immediata: sed voluntas vnum intendens, licet sit aliud eueniens præter intentum, quod dicitur fortuna, non casus.

Id contra tertium respondendi modum dico; quod cœli causalitas ad omnia alia præter voluntatem se extendit. Si autem aliquis fortuitus effectus in voluntate ponatur, in Deum reducere oportet, qui omnibus prouidet & coniungit, cùm dicat, imò & capilli capitis vestri numerati sunt Hoc autem cùm sit contra Astrologos, clarius de hoc loquar in quadripartito meo maiori.

Thomæ Murneri quadripartitum.

Quæris igitur, generose domine, cur me plus cæteris, natura malè

con-

conſtituit fortunatum. Triplicem vidiſti modum. Habes enim duas extrinſecas cauſas, & vnam intrinſecam. Fortè de intrinſeca loquendo, talem impetum ad commodum non habeo, qui ſe tenet ex parte complexionis, non animæ, vt habet Scotus imò & Ariſtoteles. Quare diffortunij cauſa non ſum ego, non eſt enim in poteſtate mea, mutare corporis complexiones aut ſtaturam. Quis enim eſt ex vobis, qui poteſt ad ſtaturam ſuam adiicere cubitum vnum? quaſi dicat, nullus, quare me excuſatum, oro, habeto.

Coitus ſtellarum.

Si autem de extrinſecis cauſis loqui contingat: primò de cœlo videamus, nec eſt in poteſtate mea, diuerſos planetarum ſtabiliúmque ſtellarum coitus mutare, horam generationis, ſeu meæ interemptionis.

Vir ſapiés quomodo dominetur aſtris.

Si autem dixeris, quia dixit Ptolemæus, virum ſapientem aſtris dominari: & opus ſtellarum ita adiuuare, quemadmodum ſeminator fortitudines naturales, in libro Almageſti, & ſuo quadripartito. Verum quidem fateris, quia ſapiens: vbi autem ſtulti & mihi ſimiles manebunt, qui non ſolùm aſtris dominari non poſſunt, nec parere inconuenienti obiecto? Quare me ſecundò excuſatum habeto.

Quadrupes ſi cadit, cur non bipes cadet homo.

De alia autem cauſa extrinſeca, quæ eſt Deus, parum ſentio, cur cadere permiſit, confido tamen, vt in poſterum glorioſius reſurgam. Nam noſtris terris equos quadrupedes cadere vidi, & lædere pedes. Vach. iuuenis & inexpertus lupus, quem nullus vnquam ruſticorum clamor circumdedit.

Gaſpar de Meſperg. Dixiſti Thoma *ſuprà* quare vnus plus aliis redditur malè fortunatus. Nec vltrà ſit quæſtio congrua, cur contractum reddidit, quoniam coincidunt. Potiorum autem Theologorum rationem neſcio aliquam. Sed inſuper ad vltimam quæſtionem mentem feramus, quæ quærit, vtrúmne pium ſit credere, ſi ſit, volo dicere de hominum ligatione. Quod non ſit, fides noſtra concludit. Quæ Diabolum huiuſmodi incurſuum cauſam aſſignat, à quibus nec iuuenes, nec ſenes, nec probos, nec improbos excluſos oſtendit.

De iuuenibus dicit Auguſtinus 21. *libro de ciuitate Dei capitulo* 18. Prorſúſque ſcriptum eſt: Graue iugum filios Adam à die exitus de ventre matris eorum vſque in diem ſepulturæ, matrem omnium, vſque adeò implere eſt neceſſe, vt ipſi paruuli per lauacrum regenerationis ab originalis peccati quo ſolùm tenebantur, vinculo iam ſoluti, multa patientes nonnulli incurſus ſpirituum malignorum patiantur. Et Hieron. dicit. Quid cauſæ eſt, vt ſæpe bimuli & trimuli, ac vbera materna lactantes à Dæmonio corrumpantur? De ſenibus ego ipſe teſtis. De probis Iob. De improbis quàm plures alij. Ergo concludere licet, Dæmonem non vetulas, nec aliquod naturale eſſe cauſam iſtius contractus, Deus autem ipſe faciendi facultatem tribuit.

Ioannes Mornher. Thoma Magiſter mi & Præceptor chariſſime. Æſtimo genitoris mei dulciſſimi mentem conſimilem Theologorum opinioni, immaterialem æſtimantium ſubſtantiam, ligatorum omnium cauſam (volo dicere) Diabolum, ſumpta primum id exequendi à primo ente facultate. Videtur enim (vt dicit Ariſtoteles *primo metaphyſica*) Deus omnibus eſſe cauſa & principium quoddam. Quare dixit commentator primo libro de anima, quòd rei cognitio per ſuam cauſam eſt magis

Cognitio per cauſas magis eſt forma.

magis firma, quàm ſui eſſe tantùm.

Illa ſcimus quæ teſtimonio aliorum didicimus contra Ephecticos.

Dicunt vltra, quòd ſummi Dei permiſſione, & iuſto Dei iudicio indifferenter, iuſto atque iniuſto iuuenibus & ſenibus, contingat & ad illud allegant ſua iura & Doctores Catholicos. Quod ſi verum ſit, neſcimus, niſi ſcientia arguat ſicut capit Auguſtinus, ſcientiam, decimo ſeptimo libro de Trinitate capitulo 3. Dicit enim, Abſit, quòd ſcire nos negemus, quæ teſtimonio didicimus aliorum. Tum quia eſt creditum, hac communi non poſſum reſponſione contentari, Deum cunctorum cauſam aſſignando. Ab hoc enim ente cœlum, & totam naturam dependere, 11. *metaphyſica* Ariſtoteles expertus eſt.

Præterea, ſi omnium cauſa Deus, quid noſtra proderunt ſcripta ſingulorum cauſas inquirendo? Sat eſt enim Deum ipſum cauſam profiteri cunctorum. Non ſit quæſo hoc noſtrum propoſitum, ſeu deliramentum. Præſupponemus enim primariam cauſam plus cæteris influere. Qui enim ponit vnum agens tantùm, quod mnia agat, tollit à rebus ſuas proprias actiones. Quas ſi quis tollit, aufert & earum eſſentias, nec habet (vt ait Commentator) cerebrum naturaliter aptum ad bonum.

Exempli gratia. Pluuiarum, quarum cauſa Deus ipſe prima, ſecunda demum eſſentia quinta, diuerſo ſteliarum coitu, quæ tertio diuerſarum exhalationum motrix eſt pluuias inducentium, vt habetur apud Ariſt. *in li. Meteororum*. Naturas igitur rerum rimaturi, longè Deus à nobis Theologicè cùm loqui contingat, quod iuſtum eſt fatebimur. Et huiuſcemodi Theologorum commenta ad præſens relinquamus. Nam huiuſmodi opinionibus eſt omnibus noſtrorum ruſticorum caterua repleta.

Thomas Murner. Modeſtiùs, ô Ioannes, loquereris, ſi harum rerum plenior tibi eſſet intellectus: tuæ infantiæ parcendum æſtimo. Neſcis quod dicit Ariſt. Quia maior eſt ruſticorum fides, quàm philoſophorum & doctorum virorum? Nam dicit Scotus *lib.* 4. 34. *diſt. q.* 1. quod duplex eſt impotentia in genere. Naturalis vna, ad quam membri ſequitur mutilatio ſeu frigiditas, de quo nihil ad præſens.

Diabolus ſeruat pacta aliqua

Alia autem caſualis, quæ fit per maleficium: & hæc fit per malignos ſpiritus: qui habentes pactiones cum hominibus ſeruant promiſſa, non quia veraces, ſed vt alij eis adhæreant. Quia ſi nulla pacta ſeruarent Dæmones, nulli hominines eis ſeruirent, & vt illi quibus ſeruant promiſſa, eos colant. Nam ex ſuperbia ſua præcipuè appetunt honores diuinos. Deus etiam permittit eos exercere poteſtatem ſuam, ad impediendum aliquos, ab aliquibus actibus, in quos poſſent, ſi non eſſent impediti, & hoc propter peccata eorum vel propter aliquam aliam cauſam occultam. Et hoc modo magicus habens pactum cum Dæmone, procurat ab eo, vt iſtum impediat aliquo actu, quamdiu aliquod ſignum à Dæmone poſitum perſeuerat, puta acus curuata, vel aliquid id generis. Iam enim vides, quid ſenſerit Doctor ſubtilis, cuius prius mentem tormentum nuncupaſti. Quid autem arguis? omnia tua concluſerunt argumenta vnicum illud, quòd Deum non debeamus immediatam omnium cauſam referre, licet mediatam ponere nulla ratione prohibemur.

Acus curuatæ vis.

Remedia contra maleficia.

Ioannes Mornher. Secundùm verba Doctoris posita, posset quæri, quod remedium esset adhibendum cõtra istud Diaboli impedimentum? Scio tamen contraria contrariis curari, quid contra facta Diaboli? Si dixeris orationes: & tu cum sanus sis, quo mediante scire exopto, cùm te plus in tua ægritudine iurasse, & vetulæ maledixisse, quàm orasse seu sanctos inuocasse constet: Ergo non est verum quod dicunt Theologi, quòd in huiusmodi necessitatibus sancti solùm sint inuocandi, cùm sit aliud, per quod mederi oporteat. Et tu dicis te sanitatem recepisse vnius hominis auxilio, quare te & illum excommunicatum iudicare consonum dixi. Age, age, quod figmentum componis dicendo, quia sanus factus ex tactu sacci vnius, & aqua immunditiis scutellarum maculata, inueniſtine in naturalibus disciplinis, quarum professor es, his in rebus huiusmodi inesse actiones? Nunquid verum dixi, facientem & consulentem excommunicandos, & à Christi fidelium communione excludendos?

Thomas Murner. Video te, generose Domine, contra me furore concitatum, quia verum dixi. Quid si deliramentum, protulissem? Adest Matthæus & Iacobus Murner, qui huius rei testes sunt. Nam in ore duorum stabit omne testimonium. Figmentum autem quia me dicis componere: scis enim & audisti quæstionẽ quã Scotus cõcessit, Dæmones pacta seruare hominibus, seductionis causa, non quia veraces quamdiu signum per ipsos positum durat: Nam si aliquis sciens maleficium destrueret, non esset excommunicatus, sed opus faceret meritorium: Insidias (dico) Diaboli destruendo, & opera. Quare dixit Scotus, quòd trifaria est illa quæstio, an liceat tollere maleficium intentione curandi maleficiatum. Non enim solùm licet, sed est meritorium destruere opera Diaboli, nec in hoc est aliqua infidelitas, quia destruens non acquiescit operibus malignis, sed credit Dæmonem posse & velle fatigare, dum tale signum durat, & destructio talis signi imponet finem tali vexationi. Sic ergo saccum & aquam illam immundam puto signũ mihi finis fuisse infirmitatis à Dæmone positam, & illud mora habuit anni, quòd si post annum cum sacco feciſſem, quod anni spacio factum fuit, nunquam pristinæ redditurus fuissem sanitati.

Nec mihi placet de illa materia loqui, sum equidem in iram præceps & conturbor, quia hominis vnius pessima voluntate, nunquam ante infirmitatem à me visi, tali miserabili pœna sine meis meritis, crucior per omnes dies vitæ meæ. Et nisi omnipotens Deus sua summa bonitate & clementia, me inter suorum sacerdotum numerum collocasset, quid facerem? Deo omnipotenti offero. Idcirco hac opinione Theologorum, quæ est secundùm veritatem, velis (oro) contentari.

Ioannes Mornher. Thomas mi chariſſime, latet-ne te cautela Aristotelis? Qua opponentem informat, respondentem debere reddere furiosum, vt ab ipso materia relinquatur proposita, quam à te susceperi, ésne similis mihi, qui omnibus documenta salutis? Furor verò si me comprehendit, documentorum meorum virtus omninò euanescit. Transeant Theologica: Hæc sit quæstio, vtrùm hominum ligatio naturali possit ratione demonstrari, volo dicere vtrùm ab actione naturali sit. Et videtur quòd sic: Iniustè equidem punitur qui nunqum deliquit

Cautela disputationum: Respondentem ad eam commouere, vt turbetur in proposito.

Ligatio, an naturalibus rationibus probetur.

quit. Sed ligantes puniuntur, ergo deliquerunt. Patet maior in actu iudiciario, licet in operibus diuinis procederet, cùm aliquis punitur: aliquando non reus, nunquam tamen in iusto Dei iudicio, de quo nihil ad propositum. Patet minor *in l. Mult. C. de male & mathe.* Statuarum insuper hinc inde apud iudicia publica, sitarum: quæ denigrationis causa sunt huius actus sententia. Consueuerunt & ob huiuscemodi noxam nostris terris vetulæ igne cremari. Longæuæ quapropter consuetudinis non est vilis authoritas, nec est verisimile, vt habet Aristoteles, quòd ab omnibus fertur omninò deperdi posse. In oppositum tamen fuit fides, vt dictum est: ergo quid dicendum sit, oro, breuibus conclude.

Thomas Murner. Dixi clarè in superioribus, generose domine, id sensu experiri, causam insuper adiunxi, illa tamen quia non contentaris, dico primò, nisi verba sequentia summè ponderaueris, huius rei secretum vix patebit. Et quia licuit nunquam sensibilem negare effectum, ex insensibili causa procedentem. Quare hominum fateamur ligationes causam inquirentes, quæ quidem audimus, fari non prohibemur visa protestando.

Sed quia diceres fortè illud infidele quoddam genus hominum dico ligationes naturali via euenire posse. Ad hoc respondet Aristoteles, dicens naturam non agere, nisi quia à superioribus causis mota, quæ sunt Deus & intelligentiæ. Opus enim naturæ est opus intelligentiæ 11. *Metaphysic.* vbi videtur consentire Deum huius actus causam principalem & mediatam, ergo immediatas inuestigare non est inhibitum.

Opus naturæ est opus intelligentiæ.

Est autem circa hunc ligationis actum multiplex opinio: multis autem omissis, quinque tamen positæ sunt. Est igitur prima Theologica iam posita, quatuor autem Philosophorum. E quibus est vna dicentium, hunc effectum cum omnibus aliis esse à forma cœli, quam contrahi nouimus quemquam suæ natalis & interemptionis hora. Dixerunt antiquiores nobis, sùntque experti, cœli signa per singula corporis membra ducatum obtinere, sic quia aries caput, collum taurus, gemini brachia obtineant, sicque deinceps, quæ docent Astrologica: licèt à modernioribus puta Iuristis, contraueniatur: minùs tamen iustè: secundùm quod in quadripartito meo maiore *libro primo* expressi clariùs.

Opiniones quinque circa actum ligationis.

Iureconsulti aduersantur Astrologis.

Est equidem in omni famatum Philosophia: inferioris mundi corporum motus primos cœlestium itus atque reditus arcanis quibusdam naturæ vinculis trahentes sequi. Si enim crescente luna in animalium corporibus humores abundant, decrescente attenuantur, vt etiam humani corporis venas illic pleniores, hîc laxiores reperies, quod in ægrotantibus clariùs appareret. Certius inquam certo venam seu membrum ferro tangi non debere luna supra idem ducatum habente. Summa igitur in naturali actione cœli ad disposita passa concordia. Quod patet, qui enim prioris lunationis medietate decumbunt, natura eorum fortior morbo validiùs repugnat, in sequenti debilior leuius succumbit. Quotidianas etiam ægrotantium affectiones quotidianæ omnino lunæ applicationes ad primum locum trigonæ tetragonæ oppositæ & reditus mentiuntur, ob quod priuilegium ij dies inter cæteros certo nomine discreti sunt.

Actiones & circulationes cœli, sunt eadem cum actionibus animæ.

Nonnulli etiam numerosis obtinent experimentis ex diuersis lunæ mansionibus diuersis suorum membrorum impotentiis affici.

Et hoc est, quod voluit Plato noster diuinus, de intellectu animæ, faciens duas circulationes, ita quòd posuit cœli motus eosdem cum motibus animæ, id est, quod actiones cœli sunt eædem cum actionibus animæ: vt allegat eum Aristoteles 1. *de anima*, licet iniustè eum redarguat.

Aristotelis error.

Vsque adeò quidem motus etiam, tam hominum quàm cæterorum animalium primum Solis iter sequuntur. Sole siquidem oriente surgere progrediuntur, & ascendente cursu addunt, ac tanquam motus absente duce quiescunt ad exitum illius iterum exituri. Post lunam autem & solem, stellarum tunc omnium quidem effectus certi, præter quòd vulgo non adeò sunt vti luminarium virtutes approbati.

Naturaliter ligationes causari.

Demùm posset aliquibus, vt dicunt, rationibus persuaderi, hominum dico ligationes naturali via euenire posse, licet causa sit occulta. Homo enim ipse ab antiquis microcosmos est appellatus, quasi maiori similis mundo. Ex qua quidem, Albertus similitudine intulit, distantias duorum extremorum digitorum, & à planta pedis ad verticem concordare. Natura enim cui commoditas in omnibus, quàm maxima cœlo cuncta comprehensiuo figuram impressit sphæricam. Et idem quod in homine dicitur, diuiso homine per duas lineas orthogonaliter se secantes, sentiendum erit de maiori mundo. Nam omnes lineas à centro circuli ad circumferentiam ductas æquales esse necesse est. Quis autem mentis sanæ maiorem mundum esse mirabilius plenum negabit? Cur ergo totidem vel saltem aliquorum mirabilium pluralitatem non continebit homo ipse, qui suprà minor mundus dictus est.

In microcosmo æquè miracula abundant ac in Macrocosmo.

Pater contra. Nam in Euangelio dicitur: Prædicate Euangelium omni creaturæ, id est homini cum omnibus conuenienti. Est autem homo omnium naturalium finis, 2. *Physi.* Sunt & omnia propter ipsum, vt cunctis dominium imponat, secundùm quod *Geneseos volumine* continetur. Habent etiam naturalia insitam naturalem obedientiam erga ipsum.

Homo est omnium naturaliam finis

Quare dixit Aristoteles solem & hominem ad hominis concurrere generationem? nisi quia superiora infimis præsint (hominis natiuitatum & interemptionum) contracta?

Quid demum est, quia dixit, tempora pluuiosa prodesse piscibus, auibúsque prodesse? nisi quia secundùm auræ diuersitatem, & interiora variari necessarium infert argumentum.

Quæ autem huius auræ diuersitatis causa, nisi hæc, quam Arist. *in lib. meteororum* assignat, dicens, quia necesse erat hunc mundum inferiorem in quatuor elementa continuis superiori subiici lationibus, vt ferè tota eius virtus inde gubernetur.

Prætereà in quolibet ordine essentiali, destructo primo, destruitur omne posterius, 2. *Metaph.* Motus autem cœli est simpliciter primus 8. *Pysicorum*. Ergo motus qui est sanitatis ad ægritudinem est à cœlo, alias esse non posset.

Postremò verò diximus, omne mixtum esse corruptibile, ergo destructiuum principium in natura reperiri continens est. Hoc enim est quod voluit Scotus *lib.* 4. *dist.* 29. *quæst*

quæst. 11. non est dare in natura potentiam passiuam, cui non correspondeat actiua in natura. Cùm alterum contrariorum fuerit naturale, & reliquum necessariò erit naturale, ex De cœlo & mundo. Materia equidem contrariorum eadem est, vt habet Commentator.

Patet secundò, timet enim omnis mundi species aliquod horribile & destructiuum habétque aliquod cõfortans & lætificans per propriam naturam. Sic omnis ouis lupum timet, quem non solùm viuum, sed & mortuum, instinctu naturæ visu & gustu cognoscit, lupus canem, mus catum, & omnia quadrupedia leonem, omnia volatilia aquilam, finaliter omnia animalia hominem. Vult ergo hæc opinio hominum ligationes naturali vi euenire posse, cœlum tamen coadiuuantem æstimat causam, inuenítque rerum huius mundi concursus esse secundum stellarum coitus, & gaudium & victoria & tristitia pendet exinde, & per illud iudicatur tanquam per causam.

Contra Genethliacos.

Ioannes Mornher. Contra hanc opinionem, dilecte Thoma, quam astrologorum suspicor dicentium ligationis effectum esse à forma cœli, quam contrahit quisque hora suæ natiuitatis, seu interemptionis videtur absurda. Nam vt habemus 26. *q.* 2. *lo textus de superstitiosis.* Dicit enim, neque ab hoc genere superstitionis (de quo in textu) segregandi sunt, qui olim Genethliaci, propter naturalium considerationes dierum, nunc autem Mathematici vocantur. Nam & ipsi, quamuis veram stellarum positionem, cùm quisque nascitur, consequuntur, & aliquando perueștigant, tamen quod vel inde conantur actiones nostras, vel actionum euentus prædicere, nimis errant. Huius igitur artis scientia vsque ad Christum fuit concessa, vt Christo edito, nemo exinde natiuitatem alicuius de cœlo interpretaretur. 26. *quæstione* 3.

Astrologia iudiciaria an Christi aduẽtum vsque solum debuit valere.

Quòd demùm infertur, quia planetis in singulis membris specialis esset potestas, & ita ad singularissima procedere, satis à Ptolomæo nostro æstimo redargutum. Dicit enim, non debet Astrologus dicere rem particulariter, sed vniuersaliter. Singularium etiam non esse scientiam Aristoteli approbatur. Finaliter concluśit, omnia iudicari per cœlum, vti per causam quod apertissimè claret falsum, *in glossa* 26. *q.* 5. *Non liceat.*

Astrologi vniuersaliter non particulariter debent loqui. Singularium non est scientia.

Illud autem quod arguit, motum cœli simpliciter esse primum, secundùm Theologos, fortè non concluderet, cùm dicat Scotus *lib.* 3 *dist.* 48. Primitatem motus cœlestis ad alios motus non esse primitatem causæ, vel alicuius à quo dependet essentialiter, sed tantummodo cuiusdam perfectionis in quibusdam conditionibus motus, quæ sunt irregularitas & velocitas.

Patet enim, quòd essentialiter non dependet actio corporis cœlestis in aliquod inferius, ex motu illius corporis. Quia secundùm Philoso. 2. *de generatione*, nihil facit latio ad generationem, nisi quia adducit generans: ergo si sine illo motu generans esset æquè approximatum, æquè ageret. Tum quia falsum est, quod Astrologi fingunt: dicentes superiora in inferiora agere: cùm supra sit dictum, aliqua esse, ad quæ cœli actiuitas pertingere non valeat. Præterea intellectus vniuersalium est, sensus singularium. Ad opera autem cœlica sensus iudicio deuentum extitit, ergo de ipsis scientia non est: cùm quia

Ad quædam vires astrorum non penetrant.

ſingularia, tum etiam quia aliter ſe habere poſſunt, & de contingentibus eſt Aſtrologia. De contingentibus determinata veritas non eſt.

Aſtrologia eſt de contingentibus.

Inſuper arguitur Aſtrologiæ officium ſuperuacuum & inane, quia res pertinguntur per experimenta & minus quàm poteſt percipi rei veritas experimentatiuè eſt, dum bis, in vno eſſe inuenitur: ſed hoc in Planetis eſt impoſſibile. Planeta enim cùm fuerit in aliquo loco, ex ſignis, cæteriſque Planetæ aſpicientes ipſum, vel ei coniuncti ad conſimile eſſe non reuertuntur, niſi poſt multa millia annorum, ad cuius temporis quantitatem nunquam humana vita ſuffecit. Quomodo eſt ergo poſſibile homini, vt bis aut ſæpius in eodem eſſe plurimas reperiat, quatenus ex eorum reditu probet, quid ſignificent?

Aſtrologi cæteris magis sũt egentes.

Demum rariſſimè in ſuis doctrinis Aſtrologi reperiuntur concordes, & cæteris ſemper ſunt magis egentes.

Articulos Pariſienſes allegat, qui habentur de verbo ad verbũ in Damonomania Bodini inſerti.

Quid plura referam? Stante cœlo ſi applicetur ignis ſtuppæ, & dicas non poſſe comburi error eſt, & hic articulus eſt. Pariſienſis: ergo multæ actiones, quarum cauſa cœlum dici non poteſt, de quibus dubium non eſt. Quid ergo de illo actu Pythonico dicemus, in quo maxima occurrit difficultas, non apparentiæ dico, non ſenſui, quàm intellectui?

Thomas Murner. Generoſe domine, licet multa in medium duxeris argumenta, falſitatem opinionis Aſtrologorũ probãtia, fortè & quia nõ falſa, non eſt enim credibile, antiquos Patres & Philoſophos, à quibus omnis ſcientiæ fons & origo proceſſit, rem tantæ falſitatis poſuiſſe. Sed quia de hoc ſpecialem tuæ dominationis tractatum edidi, puta, de reuolutionum veritate falſitatéque nuncupatum, iam curæ non eſt tuas rationes reddere ſolubiles, quomodo in eodem tractatu ſolutæ ſunt.

Attamen quia tibi nec hæc placet opinio, innuam tertiam quæ eſt Alberti Magni dicentis, ligationum cauſam animam ipſam, ſeu conſenſum ipſius, ſiue quod idem eſt, voluntatem, non vt liberam, ſed ad defectum declinantem deſideratæ rei. Fundátque ſe in dicto Auicennæ, ſexto naturalium, dicentis: Quia hominum animæ ineſſet virtus quædam res externas immutandi, alia autem entia obediunt ei, quando ipſa fertur in imaginum amoris exceſſum, aut odij, atque id generis. Concludítque quòd cum anima alicuius ligat res, atque ad idem quod vult.

Ligationũ cauſam eſſe voluntatem hominis.

Dicítque Albertus ſe inueniſſe, quòd animæ affectio eſt radix maxima omnium harum rerum: Quod & Theologi noſtri affirmantes, dicunt: quod ſi his fides non tribuatur, nequaquam ligationis alicuius ſequitur effectus: cuius cauſam aſſignant meritum paſſionis Ieſu Chriſti Domini noſtri, ob quod data eſt poteſtas Chriſticolis calcandi ſerpentes malignos.

Theologorum ſententia de ligationibus.

Diceres autem, quia opinio prima dixit, Diabolum nil poſſe efficere ſine hominis voluntate, quare Diaboli ſequitur nocumentum voluntate ligantis & non ligati: ergo bonus, cur alterius mihi mala oberit voluntas, dicemus alibi. Nec vult tãtùm Albertus, hanc animæ affectionem ſolam huius rei cauſam aſſerere, ſed ſubdit, ſiue propter grandem affectionem alteret corpus ſuum, & alia quæ intendit, ſiue propter dignitatem obediant ei res aliæ viliores, ſeu cum tali affectione exterminata concurrat hora conueniens, aut ordo cœleſtis:

cœleſtis: aut alia virtus, quæ quamuis faciat, putauimus tamen animam facere.

Iam publicum ac verificatum eſt, quòd ligationes hominum, incantationes, ad iram promotiones, odium, amicitiam, detrimentum, & gaudium ſunt ad grandes affectiones conſequentes. Et tu vides quòd ſecundùm naturam vulgus abhorret maledictiones & vetularum blaſphemias, tanquam in eis ſit virtus, aut ſaltem cum eis aliqua mali virtus annexa. Natura autem nihil facit fruſtra. Nec fugitur aliquid naturaliter, niſi virtute naturalis deſiderij, vel amoris timoriſque ad aliud, vt habet Scotus *lib.* 4. *diſt.* 53. *q.* 2. *arg.* 1.

Ioannes Mornher. Contra hanc opinionem, quæ eſt Alberti, graue eſt arguere. Eſt etenim intricata, & nimium diſiuncta. Dicit primò, virtutem aliquam animæ litigationum cauſam. Secundò, quòd grandis ſequatur rei petitæ affectio. Tertiò, quia propter magnam dignitatem obediunt ei res aliæ viliores. Quartò, quia hora concurrit fortè conueniens aut ordo cœleſtis. Quintò dicit, aut alia virtus, quam non nominat, quam & ligationes facere aſſentit. Ne autem habeatur ſuſpectus, dicit illud animam facere, ne fortè, quia voluit cœlum poſſe agere aliquod naturale, ſi A, & quia tunc ſciens talem effectum in ipſo A, ligare poteſt. Hanc æſtimo eius mentem, ſi ſaltem ſcientis concurrat grandis affectio, & hora conueniens, habent omnia tempora ſua: Contra Iuriſtas, qui dicunt omnia in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti fieri debere in omni tempore indifferenter, per quod reprobare intendunt electiones. Gloſſa autem *ſupra* memorata. 26. *quæſt.* 5. *Non liceat*, dicit, nil reprobari, niſi neceſſitatis impoſitionem. Vult ergo Albertus aliquod naturale inueniri poſſe quod ſit ligationis cauſa. Sed quia illud mihi ignotum, temerario auſu rem incognitam non condemno.

Thomas Murner. Occurrit & hoc loco antiquorum noſtrorum mens & ſententia. Opinabantur enim hunc ligationis effectum, cum omnibus aliis mundi mirabilibus à qualitatibus procedere, ſcilicèt calido, frigido, humido, ſicco, tanquam à radice, ſecundùm quòd habemus in quarto meteororum. Dixitque maior pars philoſophorum & medicorum, quod eorum admixtio ad omne mirabile neceſſaria eſt, hanc igitur defendere cupientes viam, negare non præſumant omnia mirabilibus plena: quia ex eiſdem qualitatibus omne ens mundi dempta quinta eſſentia terminus componi in calido & humido proportionatis conſeruari, in conſumptione humidi à calido deſtrui: vt habet Ariſtoteles *lib. de longi, & breuitæ.* Vnde hîc quidam lætus propter excreſcentem choleram, & in factis repentinus, hic inuidus melancholicus, iſte monoculus, is hermaphroditus, alter contractus. Quæ vnde ſunt niſi complexionum ratione, & qualitatum cauſa. Concludunt igitur, ligatores cum aliis mundi mirabilibus eſſe à qualitatum primarum diuerſitate.

Ioannes Mornher. Sed & contra hanc opinionem, quæ qualitatum diuerſitatem ligationis cauſam aſſignat, poſſet argui. Quia non eſſet ſufficiens: Non enim quietabitur mens noſtri: Dicunt enim ligatum ſuæ paſſionis maioramentum minoramentúmque ſumere, & ex earundem qualitatum primarum proportione, imò

I reconciliantur reprehendumur ob benedictiones. Quantatum diuerſitatē cauſam eſſe ligationum.

imò & quia ligatio ex vnius qualitatis deſtructione, ſeu vnius per alteram principatu ducatúque conſiſtat, affirmant. Quare quæritur, quæ huiuſmodi qualitatum diuerſitatis cauſa, quod tamen infert, quæ multarum & diuerſarum complexionum ratio, nec dabitur altera niſi diuerſus vagarum ſtabiliúmque ſtellarum coitus. Et ſi hæc opinio, quam Aſtrologi ſectabantur, vt præſupponunt, neceſſarium infert argumentum, quare diminuat.

Litem & amicitiam quæ à naturæ rebus in ſunt, cauſam eſſe ligationis.

Omne Mundiens aliquid vnicum.

Thomas Murner. Offertur & hîc vltimo loco, alia antiquorum noſtrorum opinio ponentium litem & amicitiam ligationum cauſam non hanc quam à qualitatibus euenire ſenſerunt, ſed quæ à natura ineſſe apparet. Litem in qualitatum diſproportionem, ſiue diſconuenientiam: Amicitiam autem aliquarum proportionem & concordiam. Et ſi iſto modo hæc opinio amicitiam & litem ligationum poneret cauſam, neceſſe erat cùm illa coincidere, quæ dixit qualitates eſſe cauſam. Sed non ſic, ſed eam, quæ à natura ineſt, intellexerunt. Nam vt antehac diximus: Omne mundi ens in natura habet aliquid inimicum & deſtructiuum, cùm omne tale ex materia compoſitum conſtat, quæ eſt deſtructionis cauſa, cur annexa priuatio, vt habet Ariſtoteles: ſecundùm quod diximus de oue & lupo, & aliis.

Ioannes Mornher. Sed nec illa opinio amantiſſime Præceptor, quæ ligationum cauſam aſſignat, litem dicit, & amicitiam. Nam huiuſmodi pacem bellúmque duplici via euenire dixiſti. A qualitatibus primò: Secũdo à natura. De primo tamẽ modo opinio non intellexit, ſed de ſecundo, quæ ſcilicèt à propria ineſſet natura: quod fieri nequit: quoniam ſicut priùs, ita & iam quæri poſſet, quænam diuerſarum ratio naturarum, alia non niſi hæc, quam aſſignat Albumazar, *lib. ſui maioris introductorij*, dicens: Omne indiuiduum ab alio quoque differre, conſtaréque tribus his principiis, proprietatibus, ſcilicèt formæ, materiæ, & ſiderum effectu. De materia & forma in phyſicalibus noſtri ſatis arbitramur ſcriptum, ſed ſecundùm effectum ſiderum aduenientia Platonica comprobemus auctoritate (volo dicere) quia idem effectus vt ſpecierum diſtinctionis cauſa exiſtat. Quia nihil eſt, cuius ortum legitima cauſa & ratio non præcedat. Nec præter hoc in inferiori mundi parte quicquam, quod cauſæ locum obtineat, ſuperſtes id cœleſtem potentiam conſequi neceſſe eſt, id autem eſt, vt generis à genere, ſpeciei à ſpecie, indiuidui ab indiuiduo, diuiſio & diſtantia, vt animæ corporiſque harmonia, aliáque accidentia innumera, vt ſexus, diſcretio formæ & habitudinis, decor vel turpitudo, ſtaturæ inæqualitas, varij colores, diuerſi mores, atque id genus. Quare ſicut diximus & hæc opinio cum alia, vt Aſtrologicam præſupponat, eſſet neceſſarium, & ideò inſufficiens.

Nihil, eſt cuius ortum non præcedat legitima cauſa.

Gaſpar de Morſpero. Sufficientes, Thoma, nobis induxiſti opiniones, huius effectus occulti cauſam aſſignantes. Licebit & omnes approbare: Tum quia prima fundamentum ſumpſit ex infallibili Theologia: Secunda ex Aſtrologia quam tolerat Eccleſia. Tertia autem, quæ eſt Alberti, apparet vero conſona: qualis enim ipſe in naturalibus fuerit inueſtigationibus, non æſtimo quenquam latere. Quarta ſe fundat *in 4 Meteor.* Quinta aliàs eſt circa naturam. Ne autem aliquid concludatur, quod à verita

veritate deuiaret, aut cæteris displicere posset, quæ Theologica opinione melior, profecto nescio aliquam, tum quia Deus omnibus prouidet, vt vult.

Ioannes Mornher. Absit à nobis aliquid temerario ausu concludere, sed disputatiuè illud facere non prohibemur, nec contra opiniones positas argumentatus sum, eas falsas dicendo: sed quia non placuit, vt vnica sola sufficientem ligationis causam narraret. Quare saluo meliori iudicio, dico causas opinionum subordinatas: nec audeo dicere essentialiter: quia supra patuit oppositum, licèt secundùm Philosophos fortè illud non esset.

Prima igitur causa Deus ipse, cùm vniuersaliter sit in causando. Secunda cœlum, alicui rei quod supradictum est, aut virtutem contractiuam influens suo motu, lumine aut influentia. Quòd autem virtualiter agens, qualitates diuersas inducit disproportionatas, & huic impedimento conuenientes. Quæ demùm infirmitas complexionum fortitudine debilitat, vel naturaliter augmentatur, minuitur vni magis, alteri redditur onerosa. Tamen, vt dictum est, diuersarum complexionum ratio qualitas est. Tibi autem, amantissime Præceptor, quia meorum dubiorum vincula enodasti, quas valeo & possum immortales refero & innumeras gratiarum actiones, me per totius vitæ meæ cursum ad tua semper vota offerens promptissimum. Vale fœlix per tempora multa.

Propositiones ineptarũ opinionũ causæ sunt doctarum Resolutionum. Num. 5.

Thomas Murner. Malè opinantes in principio, posteris bene putandi vestigia relinquunt. Tu igitur, Generose Domine, singulare refugium, hunc tractatum velis (oro) suscipere, animo eo quo datus est. Mihi, inquam, sufficit aliis subtilius speculandi viam præbuisse. Absit, obsecro omnis suspicio fallax. Nec his, vt dixit Aristo. tantum gratiarum actiones referre tenemur, quorum apud nos veridica scripta tenentur, sed & erroneis & falsis scriptoribus: aliquid namque conferunt: habitum etenim nostrum præexercitati sunt. Et ego cùm nihil vtilitatis conscripserim, iuuentuti precor faueas. Vale, & me, vt soles, commendatum habeto. Ex vniuersitate Friburgensi Sole in 22. gradu Libræ gradiente. M.D.XCIX.

falsis scriptoribus gratiæ habendæ.

F. BARTHOLOMEI DE SPINA

Ord. Predicat. eximij Sacrarum Literarum Professoris, Sacrique Palatij Apost Magistri.

CAPVT. I.

QVÆSTIO DE STRIGIBVS.

Proponitur quæstio, & inducuntur argumenta quatuor, quæ generaliter probare videntur, partem quæstionis falsam: omnia, inquam, quæ narrantur de Strigibus non in veritate, aut in corpore: sed per phantasticas visiones, aut in somnis diabolicis spiritus illusione contingere

QVæritur, an Maleficæ illæ personæ, quæ vulgò Striges dicuntur, ea verè corporaliterque faciant, ac patiantur, quæ se facere patique fatentur: an certè credendum sit illusionibus easdem diabolicis

bolicis adeò desipere, vt putent in vigilia sibi contingere, quæ contingunt in sommis. Et videtur quòd, vt præfertur, à Diabolo sint deceptæ. Quod quidem probatur primò concilij Acquirensis authoritate, in quo, vt registratur *in Decretis 26. q. 5. can. Episcop.* sic decernitur: Non est omittendum, quod quædam sceleratæ mulieres, retrò post Sathanam conuersæ, Dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt se & confitentur cum Diana nocturnis horis Dea paganorum, vel cum Herodiade, vel cùm innumera, multitudine mulierum, equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spacia intempestæ noctis silentio pertransire, eiúsque iussionibus obedire velut dominæ, &c.

Primum argumentum pro parte falsa.

Vbi patet, per Concilium determinari, quòd hæ sunt illusiones Diaboli, & quòd in phantasia solùm perficiuntur. Quod manifestius etiam apparet per ea quæ ibidem paulo pòst habentur in verba hæc: Sacerdotes per Ecclesias sibi commissas populo Dei omni instantia prædicare debent, vt nouerint hæc omnino falsa esse: & non à diuino, sed à maligno spiritu talia phantasmata mentibus fidelium irrogari arbitramur. Si quidem ipse Sathanas, qui transfigurat se in Angelum lucis, cùm mentē cuiuscunque mulieris, ceperit & hanc per infidelitatem sibi subiugauerit, illico transformat se in diuersarum species personarum atque similitudines, & mentem quam captiuam tenet in somnis deludens, modò læta, modò tristia, modò notas, modò ignotas personas ostendens, per quæque deuia deducit: & cùm solus spiritus hoc patitur, infidelis hoc non in animo esse, sed in corpore euenire opinatur. Quis enim in somnis & nocturnis visionibus non extra seipsum deducitur, & multa videt dormiendo, quæ nunquam vigilando viderat. Quis vero tam stultus & hebes sit, qui hæc omnia, quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitretur? cum Ezechiel Propheta visiones Domini in spiritu, non in corpore vidit & audiuit: sicut ipse statim inquit: Fui in spiritu: Et Paulus non audet dicere se raptum in corpore. Omnibus itaque publicè annunciandum est, quod qui talia credit & his similia, fidem perdit.

In somnis extra nos ipsos ducimur.

Ezechiel in spiritu, non in corpore vidit visiones.

Et *infrà*. Quisquis ergo credit, posse fieri aliquam creaturam, aut in melius aut deterius immutari: aut transformari in aliam speciem, aut in aliam similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt, proculdubio infidelis est, & pagano deterior. hæc *ibi*.

Per prædicta igitur verba manifestatur non solùm esse falsum, quòd tales personæ corporaliter ad ludum illum diabolicum portentur, vt faciant quæ vulgo dicitur eas facere, verumetiam esse hæreticum, quemcumque talia credentem fieri, vel etiam posse fieri corporaliter virtute Dæmonis; & asseritur, quòd hæc omnia & his similia, in solo spiritu, & in somnis duntaxat fiunt. Assertioni autem & determinationi Sanctorum conciliorum contradicere, vel etiam non acquiescere, hæreticum est, etiam si concilia particularia sint, *extra de hæret. capitulo. Ad abolendam* ergo, &c.

Etiam concilijs particularibus contradicere hæreticum est.

Secundò idem probatur ex his quæ narrantur à talibus personis fieri in tali cursus eorum phantastici statu. Dicunt enim, quòd ingrediuntur domos nobilium & diuitum, & ibi comedunt & bibunt: & quòd

Secundum argumentum ad idem.

quòd tanta quandoque est eorum multitudo, vt dicant se vegetes magna vino pretioso euacuasse, casei formas magnas, vt vocant, consumpsisse, boues pinguissimos mactasse & assatos edisse, & isthæc plurima fecisse, quæ ex duplici capite falsa deprehenduntur.

Famelicæ redeunt Sagæ a conuentibus.

Primò quidem, quia (vt eorundem etiam testimonio comprobatur, cum redeunt de cursu, ferè semper inueniunt se afflictas, & non secùs ac illis noctibus, quibus ad cursum non deportantur, famelicas, quod tamen esset contra naturam.

Secundò, quia in domibus illorum nobilium, in quibus asserunt prædicta consumere vel consumpsisse, nihil vnquam inuentum est defecisse ciborum vel vini, nullum bouem: vel aliud quodcunque animal fuisse: ergo hæc omnia conuincuntur illusiones esse Dæmonum vel somnia, eis quæ leguntur in historia S. Germani non dissimilia, quando hospitatus in quodam loco vir sanctus, cùm post cœnam iterum pararetur, admiratus, interrogauit, cui de nouo præpararent: cui cùm dicerent, quòd bonis illis mulieribus, quæ de

Historia de S. Germano.

nocte incedunt, præpararent, illa nocte sãctus Germanus statuit vigilare. Et ecce vidit multitudinẽ Dæmonũ ad mensam in forma hominum & mulierum venientem: quibus præcipiens ne abirent, cunctos de familia excitauit, inquirens, si personas illas agnoscerent. Qui cùm omnes vicinos suos ac vicinas dicerent esse, misit ad singulorum domos, Dæmonibus præcipiens ne abirent, & ecce omnes qui videbantur ibi comedere, in propriis lectulis sunt inuenti. Adiurati ergo qui aderant, se esse Dæmones dixerunt, qui sic hominibus illudebant, vnde patet propositum apertissimè.

Tertiò, probatur hoc idem per alia, quæ ab eisdem flagitiosis personis narrantur, quæ credere accidisse aut etiam fieri posse, hæreticum est, aut fatuum. Dicunt enim: quòd illa domina cursus quam striges, qui Ferariæ sunt, vocãt sapientem Sibyllam, quæ videlicet in illa multitudine præesse videtur, sicut iuxta prædictum *cap. Episcopi.* Herodias vel Diana, desiderat tangere aquam fluminis Iordanis, quo loci congregantur, vt aiunt. Et licet ad hoc plurimum conetur, nunquam tamen præualet eam tangere, sed fluuius ipse potiùs exsiccatur. Qua de re sic illa irascitur vt à facie eius oporteat omnem illam multitudinem statim aufugere, aliàs omnes ab ea protinus necarentur. Causam autem quare tantopere tangere desiderat aquam illam, hanc afferunt quia si posset, inquiunt, hoc consequi, vt tangeret aquam, fieret tunc domina totius mundi. Et sic dicunt omni nocte accidere, qua sic in cursu conueniunt, bis videlicèt in hebdomada. Quæ quidem omnia, quantum qualémve sapiant vanitatem sapientes iudicent.

Tertium argumentum ad idem. Sapiens Sibylla, Domina cursus strigũ. Sibylla cuet tangere flumen Iordanis.

Quartò, idem etiam confirmatur ex narratione ipsarum de his quæ videntur etiam apertam impossibilitatem præferre, & ob hoc non nisi delusoria esse censenda. Dicunt enim, quòd postquam comederunt aliquem pinguem bouem, vt suprà relatum est, vel aliquam vegetem vino, vel arcam, seu cophinum panibus euacuarunt, & consumpserunt ea vorantes, domina illa percutit aurea virga, quam manu gestat, ea vasa vel loca, & statim, vt prius, plena sunt vini, vel panis, ac si nihil inde fuisset assumptum. Similiter congeri iubet ossa omnia mortui bouis super corium eius extensum, ipsum-

Quartum argumentum ad idem.

que per quatuor partes ſuper oſſa reuoluens, virgáque percutiens, viuum bouem reddit vt prius, & reducendum iubet ad locum ſuum. Cùm igitur hæc eſſe videantur miraculoſa opera, quæ à ſolo Deo ſeu diuina virtute fieri poſſunt, vt ſacri Theologi vnanimiter determinant, talia Diabolo attribuere, hæreſim importare videtur, vel certè deluſoriè omnia contingunt: quod eſt propoſitum.

CAPVT II.

Duo argumenta producuntur ad idem quæ ſpecialiter probare videntur, ſtriges ad ludum Diabolicum vnctione, vel alio maleficio facto non portari. Inde vnicum pro parte quæſtionis vera ſubnectitur, quæ fit vt tota quæſtio dubia reddatur.

QVintò, nonnullis experientiis ſpecialiter oſtenditur eſſe falſum, quòd ſtriges portentur à Diabolo, facta quadam vnctione, vel quocunque alio modo ad ludum vel ad loca diſtantia.

Et primò quidem inducendum eſt, id quod accidit Illuſtri. Principi N. etiam temporibus eorum, qui adhuc ſuperſunt. Cùm enim ſtrix quædam in carcere, Inquiſitori cuiuſdam conuentualis detineretur, quæ fatebatur ſe multotiens ad curſum eſſe dalatam, deſiderauit ille Princeps hæc audiens experiri ſi vera hæc eſſent, an potiùs ſomnia. Et aduocans D. Inquiſitorem illum tandem induxit, vt permitteret coram eis, & coram multitudine ad idem aſtantium nobilium, adductam mulierem ſe perungere ſuo quo vtebatur vnguento, & viderent, ſi verè à Diabolo viſibiliter vel inuiſibiliter apparente, per aëra portaretur ad curſum. Quòd cùm Inquiſitor etſi perperam admiſiſſet, & illa coram eis profiteretur ſe ituram, ſeu portandam à Diabolo, ſi inungeretur vt ſuprà: inuncta ſæpius ſtetit immota, nec vnquam ei quicquam inſolitum contingere potuit, cuius rei hanc etiam vſque diem perſeuerant plures nobiles teſtes de viſu. Ex quo facto patet eſſe falſum, quòd portentur ad curſum pro voto ſtriges, ſed quòd aliquoties eis ſic videantur deportari, contingit ex deluſione Diaboli, cuius rei plura alia teſtimonia, exemplaque libet nunc ſubinferre: quæ etiam temporibus noſtris contigiſſe feruntur.

exemplis quibuſdã comprobat Sagas non deportari

Dominus Auguſt. de Turre, Bergomenſis, medicus ſuo tempore celebratiſſimus, mihi ſuperioribus annis in domo ſua Bergomi retulit, quòd cùm iuuenis Paduæ ſtuderet, quadam nocte circa ſextam horam domum cum ſodalibus ſuis rediens, & expulſans, cùm nemo reſponderet, aut aperiret: tandem per feneſtram, ſcala conſcendens domum intrauit: & ancillam inquirens, reperit iacentem in cubili ſuper terram ſupinam, nudatam veluti mortuam, & penitus inſenſibilem, ita vt nulla potuerit arte per ipſum excitari. Facto manè, ab ipſo, quæ ad ſenſum redierat, ſiciſcitata, quidnam illa nocte paſſa fuiſſet: tandem confeſſa eſt ſe delatam ad curſum. Ex quo manifeſtè patet, quod non corporaliter, ſed in ſpiritu, vel in ſomnis ita deluduntur, vt putent ſe longiùs deferri; quæ immobiles domi reſident.

Huic ſimile mihi Salutiis retulit ſuperioribus annis D. Petrus Cella, olim vicarius Marchionatus Salutiarum, qui ſupereſt adhuc, de quadam ſua etiam ancilla ſimilia paſſa, ſimili

similiterque ab eo deprehensa deludi. Sed & fama publica apud nostros fertur, quod cùm in diœcesi Cumana officium inquisitionis exerceretur à nostris, contigit in castro, quod Luganum appellatur vxorem notarij inquisitionis iudicialiter accusari, quòd esset strix, atque malefica.

Turbatus est autem mirum in modum vir eius, eò quòd sanctam esse putaret. Dispositione autem Domini manè diei Veneris sancti dum vxorem non inueniret, in stabulum porcorum concessit, & ibi nudam verendaque præmonstrantem, & penitus insensibilem in quodam angulo reperit, limo porcorum respersam. Iam igitur certior fermè factus de eo quòd credere non poterat, arrepto gladio subita ira voluit eam occidere. Sed in se rediens, paululum substitit vt videret finem. Et ecce post modicum temporis ad sensus suos illa reuersa, viso marito sibi mortem intentare, coram eo prostrata est, & veniam petens promisit quòd omnem ei veritatem panderet, & confessa est, quòd iuisset illa nocte ad cursum, &c. Maritus autem hæc audiens statimque recedens, eam apud Inquisitorem accusauit, vt ignibus traderetur. Quæ illico inquisita, nusquam comparuit. Putant autem, quod in lacum, super cuius ripam terra illa sita est se immiserit.

Fertur etiam quòd quædam mulieres, cùm eadem ratione se perungerent, vt videlicet ad ludum deportarentur: à nonnullis clam spectantibus, visæ sunt quasi somno statim oppressæ in terram cadere, & ibidem per plures horas immobiles permanere, cùm tamen eædem in se reuersæ postmodum affirmarent, ad cursum, vt optabant, se tunc temporis fuisse deportatas.

Videtur autem quòd per talem vnctionem id contingat his strigibus, cuius simile recitat diuus Augustinus 18. *de ciuitate Dei*, c. 28. accidisse cuidam nomine Præstantio, cuius filius eidem sancto Doctori retulit, quòd præfatus eius pater quadam vice venenum, quoddam sumpsit comesto caseo malis artibus composito: & statim iacuit in lecto quasi dormiens, qui tamen nullo modo poterat excitari. Post aliquot autem dies eum velut euigilasse dicebat, & quasi somnia narrasse, quæ passus est, caballum scilicet se factum annonam inter alia iumenta baiulasse militibus, quæ dicitur retica, quoniam ad retias deportauit, quod ita vt narrauit factum fuisse, compertum est.

Vnguentorum Diabolicorum vis.

Sicut igitur huic Præstantio per caseum maleficum, ita strigibus per vnguentum prædictum diabolicum, possibile est accidisse, vt accidere somnium vehementissimum, & somniare se ad loca deportatus longinqua, in catos conuerti, vel quæcunque alia facere etiam vel pati, quæ postmodum se putant in veritate feciſſe, vel passas esse.

Neque iudicandum est hoc esse contra naturam omnino, cùm etiam quibusdam vnctionibus medici quandoque naturaliter somnum vehementissimum inducant inunctis (vt semel ætate nostra contigit) temporibus infirmi, qui nullatenus antea poterat somnum capere.

Ex quibus & innumeris aliis experientiis clarissimè patet, quod vel aliquid tale quandoque naturaliter potest accidere: vel tales sunt Dæmonum illusiones, & quod non in corpore, sed in somnis & in spiritu fiunt ac videntur quæcunque ab his

personis fieri vel videri narrantur contra naturam.

Sextum argumẽtum ad idem.

Sextò probatur, striges non esse Diabolo ineuitabiliter obligatas, non conuerti in catos, non occidere pueros, quæ tamen omnia istæ infideles fœminæ asserunt accidere, vel se operari, dum sic deportari dicunt à Diabolo. Affirmant enim, quòd illi qui semel se obligarunt, supradictæ dominæ cursus, non possunt vlterius ab obligatione illa resistere, quod libero arbitrio derogare, & consequenter hereticum esse, imò contra naturam manifestum est. Item quod promittunt strigare omni tanto tempore, puta omni quindena vel menstruo, saltem puerum vnum siue puellam, & quod id optimè seruant. Quod etiam vadunt per domos infantium, quos impetere volunt, ingredientes & saltantes in forma catorum per feneſtras atque caminos, & super lectum puerorum ascendentes, eorum sanguinem sugunt à digitis manum atque pedum, ab ore stomachi, à fontanellis, & aliis eorundem corpusculorum partibus delicatis, qui tandem hac de causa post paucos dies deficientes moriuntur.

Promissio Strigum de strigando.

Calamita ad strigandum.

Dicunt etiam, quod domum propriam reuertentes, accipiunt quandam calamitam de subliminari ostij domus suæ, quam calamitam ipsæ ad hoc ibi dum abeunt in cursum relinquunt, vt in reuersione eam accipientes, statim in propriam formam (vt sibi videtur) redeant fœminarum, à forma qua sibi ipsis videbantur cati. In quo quidem facto vel est hæresis in prædicto *cap. Episcopi.* damnata, quod videlicet vna species creaturæ, transformetur in aliam: vel certè maxima Dæmonum delusio si hæc fiant in spiritu tantùm seu in somnis.

Nec est verisimile, quòd tantùm sanguinis à pueris sugant, ipsis non sentientibus, vel etiam eorum parentibus non aduertentibus cùm præsentes sint horis præsertim nocturnis, quando ista dicuntur contingere: vt inde necessario mors sequatur. Aliàs sequeretur, quod innumera multitudo puerorum ita periret, cùm tamen sint rarissimi, qui videantur tali morte decedere. Dicunt enim quod est innumera strigantium multitudo promiscui sexus, & quod quilibet tenetur qualibet quindena vel saltem quolibet mense vnum maleficiare puerum, vt suprà inductum est. Innumerabiles igitur quolibet etiam mense morerentur quod non apparet.

Vnde sequitur speciem falsitatis habere iuxta ea quæ habentur in c. quia verisimile de præsumpt.

Nec valet dicere, quod ab eisdem strigantibus, vel ab aliis etiam strigibus postmodum curentur, tum quia ipsæ striges communiter fatentur, quod nollent eos ab aliquo curari, & quòd pro suo posse intendunt eos occidere, tum quia quædam, quæ dicebat se curare tam eos, quos ipsa strigabat, quàm ab aliis strigatos, fatetur ex alia causa in eodem processu per me facto contra eam, quòd ipsæ quæ strigant nollent quemquam curari. Ex qua etiam dictorum contradictione (volebat enim ista curare propter lucrum) patent manifestè quòd ista positio nulla veritate subsistit. Non videtur etiam consonum diuinæ clementiæ, vt tot innocentes pueros ad his maledictis personis pro earum occidi voluntate permittat. Ex his igitur omnibus quam clarissimè patet propositum.

An strigio strigatos curent.

In contrarium faciunt infiniti penè processus Inquisitorum, & iustitia facta per eos contra tales personas, quasi veraciter & corporaliter vadant ad cursum & ibi fidem

Argumẽtum pro parte quæstionis.

abne

abnegent atque Baptismum, conculcent crucem, ac sacrum Christi corpus contumeliis, opprobriis & horrendis vituperiis afficiant. Quæ equidem omnia si non verè, sed in somnis fierent, iniustissimi iudices essent Inquisitores, & non iustitiam ministrarent, damnando tales extremo supplicio. Et cum Ecclesia id cognoscat & toleret, seu etiam eis faueat, & à Principibus & populis ad id exequendum Inquisitores iudicantur & animentur, patet quod hæc non sunt tantùm somnia sed corporaliter & in vigilia prædicta horrenda scelera ab his maledictis personis perficiuntur cùm communiter prædicti, viri Ecclesiastici grauissimi, & probitati vitæ viri religiosi. Vnde pro eorum actibus præsumitur iuxta tex. *not. & lib. Abba in cap. nisi essent de præbent* & gl. *in l. Titi fundus. ff. de con & dem* & in religiosis, est text. aureus *in c. . ibi*, quod non fecissent. *cum glo. de no. oper. non. & per glo in c. de præsent. in 16. quæst. 1. & Fely in c. super his. col. pe. in fi. de Accusat.*

Pro inquirentium actibus præsumendū.

CAPVT. III.

Plurima maleficiorum genera officio inquisitionis atque iudicio subiecta ostenduntur, de quibus tamen non esse principalem huius operis intentionem differere manifestatur.

PRo determinatione quæstionis huius præmittendum est, quòd hîc non intendimus de toto superstitionis genere differre, vtrùm verè contingant quæ circa illud supra facultatem humanæ naturæ fieri videntur: an certè delusoriè phantasticéve. Iam enim exploratissimum esse puto, vel mediocriter erudito, imo etiam cuique rudi, nisi ex toto decipiar, his sceleribus totum penè orbem esse fœdatum, cùm idipsum quotidiana præmonstret experientia, tum etiam quia contra tales tam diuinæ leges desæuiunt, quàm humanæ. Si quidem contra Maleficos clamat Dominus, *Exod.* 22. Maleficos non patieris viuere. Similiter contra eosdem, nec non contra magos & ariolos, incantatores, pythones & diuinationis spiritum habentes, in diuinis literis extrema etiam pendet sententia. Nam *Deuteron.* 18. sic dicitur, Non inueniatur in te, quia ariolos scisscitetur, aut obseruet somnia atque auguria, nec sis Maleficus, nec incantator, nec qui pythones consulat, nec diuinos, & quærat à mortuis veritatem. *Leuit.* quoque 19. sic dicitur, Anima quæ declinauerit ad magos & diuinos, & fornicata fuerit cum eis (hoc est, illorum sceleribus communicauerit, & per hæc illorum auxilium imploraverit, ac pessimis eorum artibus vsa fuerit) ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi mei. Et *in eodem libr. c.* 20. sic dicitur ex ore Domini: Vir vel mulier, in quibus pythonicus vel diuinationis spiritus fuerit, moriatur, lapidibus obruent eos.

Leges diuinæ contra Maleficos.

Sacri quoque canones, sancti Doctores Ecclesiæ ac sacri Theologi de huiusmodi superstitionum ac diuinationum genere abundantissimè tractantes, omnia talia esse scelerata nefandissima, extrema vltione digna definiunt, vt præcipuè patet 26. *q.* 5. per diuum Augustinum *in lib. de doct. Christiana*: & registratur in eadem causa quæ. 2. Illud & *in lib. de natura Dæmonum*, vt ibidem habetur *quæst.* 4 *c. Igitur, & c. Sciendum. In plurimis quoque libris dicunt. Dei,*

Canones & Doctores Ecclesiæ contra Maleficos

Dei, eiuſdem ſancti Doctoris, videlicet *lib. 7. cap. vlt. lib. 8. cap. 29. lib. 10. cap. 9. lib. 18. cap. 17. & 18. & lib. 21. cap. 7.* Diuus quoque Thomas hæc opera nefandiſſima verè fieri ab his ſceleratiſſimis hominibus, in pluribus doctrinæ ſuæ locis declarat, & præcipuè, *2. 2. q. 92. & 93.* Tertiò *contra Genti. c. 104. & 105.* Secundò *ſententiarum. diſt. 7. Pot. q. 6. ar. 6.* Ma. *q. 26. ar. 9. 10. 11.* Cùm eo quoque concordant omnes ſacri Theologi *n eandem diſtinctio. 7. 2. ſententiarum c.* Vnde etiam ab Eccleſia ſpeciale impedimentum matrimonij ponitur maleficium, quòd non niſi per has artes, diabolica interueniente virtute, perficitur, de quo diuus Tho. pertractat, *in 4. diſtinctio. 34.* cum aliis Theologis ibi.

De hoc ſi lubet, vide latè in deciſi. Capellæ Tholoſanæ quæ 380. incip. Quædam ætatis, per totam Ciuiles leges cõtra Maleficos.

Leges quoque canonicæ, ſicut pro parte inductum eſt talia vt nefandiſſima condemnant opera, contra talium auctores excommunicationis ſententiam, aliáſque varias pœnas promulgando, vel comminando, vt patet præcipuè. *26. q. per totam*, & vt ibi etiam ſpecialiter de diuinationibus & ſacrilegiis pertractatur.

Ciuiles etiam leges contra Maleficos & Math. multipliciter fuerunt, vt patet præcipuè *c. de malefic. & Math.* contra eoſdem grauiſſimas promulgantes pœnas. Quæ quidem nefandiſſima opera, ſi non verè fierent, ſed deluſoriè, vanè contra ea fuiſſent promulgatæ leges, & in legum ipſarum actores, etiam in ipſum Deum, illa retorqueretur vanitas: quòd extrema blaſphemia eſt.

Viliores quo ſunt homines eo in hoc genere ſceleris ſunt peiores.

Et etiam quæ temporibus noſtris fiunt per diabolicas perſonas promiſcui ſexus (quæ quantò vilioris ſæpè ſunt generis, tanto ſunt in ſceleribus iſtis potentiores (maleficia, quòd non in ſomnis aut phantaſticè fiant, effectus, ipſi præmonſtrant, quos in dies videmus ac patimur. Tantáque creſcit illuuione peſtis hæc grauiſſima, vt nouas etiam contra tales condere leges quodammodo coacta ſit Eccleſia.

Epiſtola Pontificis ap Inquiſitores Germaniæ

Vnde Innocent. VIII. ſcribens inquiſitoribus Alemaniæ, nec non Iulius II. ſcribens Inquiſitori Bergomenſi, ſic ſanxerunt, vt hæc quæ ſequuntur Innocentij eiuſdem præfixerunt verba, Peruenit ad auditum noſtrum, quòd quàm plures vtriuſque ſexus perſonæ propriæ ſalutis immemores, & à fide Catholica deuintes, cum Dæmonibus incubis & ſuccubis abuti, ac ſuis incantationibus, criminibus & coniurationibus, aliiſque nefandis ſuperſtitionibus, ſortilegiis & exceſſibus, criminibus & delictis, mulierum partus, animalium fœtus, terræ fruges vinearum vuas & arborum fructus, nec non homines, mulieres, iumenta, pecora, pecudes, & alia diuerſorum generum animalia, vineas quoque, pomeria, prata, paſcua, blada, frumenta, & alia, terræ legumina, perire, ſuffocari, & extingui facere & procurare, ipſi quoque homines, mulieres, iumenta pecora pecudes, diris tam intrinſecis, quàm extrinſecis doloribus & tormentis afficere & excruciare, ac eoſdem homines ne gignere, & mulieres ne concipere, viroſque ne vxoribus, & mulieres ne viris actus coniugales reddere valeant, impedire fidem præterea ipſam quam in ſacri ſuſceptione baptiſmi ſuſceperunt, ore ſacrilego abnegare, aliáque quàm plurima nefanda, exceſſus & crimina inſtigante humani generis inimico, committere & perpetrare non verentur, in animarum ſuarum periculum,

culum, diuinæ maiestatis offensam, ac pernicioſum exemplum & ſcandalum plurimorum.

Et paulò poſt: Nos igitur impedimenta quælibet per quæ ipſorum inquiſitorum officij executio quomodolibet retardari poſſet, de medio ſubmouere, & ne labes hæreticæ prauitatis aliorúmque exceſſuum huiuſmodi, in perniciem aliorum innocentium ſua venena diffundat, opportunis remediis prout noſtro incumbit officio, prouidere volentes, fidei zelo ad hoc maximè impellente, ne propterea contingat prouincias, ciuitates, diœceſes, terras, & loca prædicta ſub eiſdem partibus Alemaniæ ſuperioris debito inquiſitionis officio carere, eiſdem Inquiſitoribus in illis officium inquiſitionis huiuſmodi exequi licere: & ad perſonarum earundem ſuper exceſſibus & criminibus prædictis correctionem, incarcerationem, & punitionem admitti debere, perinde in omnibus & per omnia, ac ſi in literis prouinciæ, ciuitates, diœceſes, terræ & loca, ac perſonæ & exceſſus huiuſmodi nominatim & ſpecificè expreſſa forent, authoritate Apoſtolica, tenore præſentium ſtatuimus, &c.

Ex his omnibus patet propoſitum, quod iſta non fiant per has ſceleratiſſimas perſonas deluſoriè, velid eis contingat in ſomnis: aliàs leges iſtæ deriſibiles eſſent.

Patet etiam ex prædicta Apoſtolica determinatione, quod ad inquiſitionis officium pertinet, contra tales procedere: quia licèt ad Inquiſitores Alemaniæ dirigantur literæ, non minùs tamen ſe extendunt ad alios, quàm decretales in corpore iuris ordinatæ quarum aliquæ ad ſingulares perſonas diriguntur: & nihilominus quod de talibus iubetur aut prohibetur, ſeu quomodolibet ordinatur, pro lege ab omnibus obſeruatur, *diſt.* 19. Si Romanorum.

Quod etiam patet circa diſpoſitionem & authoritatem officij inquiſitionis promulgatam *in c. Vt officium de heret. in* 6. ad omnes Inquiſitores ſimpliciter ſe extendentem, tametſi literæ illæ non fuerint directæ, niſi inquiſitoribus vnius determinatæ prouinciæ, quam etiam fuiſſe prænominatam in eiſdem Apoſtolicis literis, inſinuant verba. §. 1. vbi dicitur, Mandamus quatenus vbique in præfata prouincia, &c.

ADDITIO.

Sed aduerte, quia ad hoc reſponderi poſſet, quòd ideo diſpoſitio d. capit. vt officium. *pro lege ab omnibus inquiſitoribus obſeruari debet, quoniam reperitur in volumine iuris redacta: & ita gloſſ. expreſſe dicit* in l. 2. *Vbi Bartol. & Doctо. ſequuntur.* C. de legi. *Secus videtur in hac conſtitutione, extra corpus iuris reperitur. bene faciunt notat. per Paul. de Caſt.* in l. 1. de conſtitut. princip. *vbi vult, quòd epiſtola principis tunc demum habeat vim legis generalis, quando clauſa eſt in corpore iuris, & ſequitur Decius* in rubric. extrà de reſcrip. colum. l. 2. *Et eſt de mente Bartol.* in §. final. in prima conſtitut. Cod. & in dict. l. prima. *Vbi etiam Albe. & idem in ſimili dicit Hoſtienſis*, in auth. cùm ſuper. de ſepul. *quem ſequuntur Felinus & Deciſion.* in cap. primo. colum. 4. de conſtitutio. *Et hoc modo declarari debet dictum Angel.* in l. item viuunt. §. cæterum, de peti. hæredit. *vbi vult, quòd epiſtola principis habentis poteſtatem condendi legem, pro lege in ſimilibus caſibus obſeruari debet. & ſequitur Barb.* in capit. primo

colum. 2. de proba. *vbi etiam Felynus* colum. 6. *qui procedit quando epistola est in corpore iuris redacta, licet de hoc dubitet Ias.* in libr. ciuitas. colum. n. 4. ff. si cert. pet.

Puto tamen non esse recedendum per ista ab opinione huius reuerend. patris quoniam considerandum est, quòd ante hanc constitutio. Innocen. VIII. Inquisitores hæretica pranitatis habebant potestatem super huiusmodi Maleficos & superstitiosos, quia talia sapiunt hæresim manifestam vt not. gloss. in capite accusatus. §. sanè de hæret. in 6. *& apostasiam, quæ species hæresis est, vt not. Innocent.* in c. 1. de apostasia. *Et hoc est, quòd hanc potestatẽ habere Inquisitores supponit ipse Innocentius. VIII. prout eleganter præfatus Reuerendissimus Pater probat infrà statim. Vnde sequitur, quod constitutio ista est declaratio iuris antiqui, non autem nouum ius inducit.*

Quod etiam patet, quia facta est in responsione ad consultationem Inquisitorum Alemaniæ: quo casu non censetur Papa nouum ius condere, sed antiquum declarare. Sicut glossa nota. in capit. Consultationi, de tempor. ordinat. & in capit. Ex tua, de fil. presbyter. *Quam Abb. sequitur* in capit. fin. colum 2. de re iudic. cùm sim. *vt constitutione traditiones in singul. suis in verb. consultatio. Et Felynus* in d. capit. 1. colum. 4. *Et propterea succedit, quòd talis declaratio iuris communis facit ius generale, licet verba dirigantur ad Inquisitores Alemaniæ, prout expressè tradunt Felynus & Decius* in dicto capit. 1. colum. 4. de constitut.

Statuit qui nouũ ius inducit.

Nec obest verbum. Statuimus, positum in di. constitutione, *de cuius natura est inducere ius nouum.* cle. fina. cum glossa, de rescriptis, *& tradit Bartol.* cap. 2. colum 2. de re iud. *quoniam secundum materiam subiectam accipi debet, vt & Mod. tradunt* in d. c. 2.

Et prædicta comprobantur: quoniam quando Papa consulitur super casu, seu quæstione pendente in proposito, etiamsi per verba alia nouum ius indicantia respondeat: censetur tamen antiquum ius declarare, non nouum condere quia de natura noui iuris est, quòd ad casus futuros referatur, capit. fin. de constitut. *& ita expressè declarat Decius* in cap. pastoralis. coll. 2. de exception. *Ito quo allego bonam glo.* in cap. fin. in verb. respõdemus, de verb. signifi. in 6.

Vltra quod & secundò fortè attentari posset, quòd dato, quòd constitutio illa Innoc. VII. contineret ius nouum, tamen extendenda esset ad alios Inquisitores: quoniam causa immediata eius non fuit particularis affectio erga illos Inquisitores Alemaniæ, sed zelus fidei & officij inquisitionis, vt in ea expressè habetur: quæ causa vtique in aliis Inquisitoribus militat, vt nullus ibit inficias. Vnde etiam ad alios dispositio extendi debet, per not. in l. non solùm. ff. de in integr. rest. *declarando vt per Bartol.* in l. 1. col. 1. de const. princ. *& Decius in omnibus causis* d. col. 1. de reg. iur. *Primum tamen notius est.*

Sed specialiter ex eisdem literis Innocentij habetur, quòd Inquisitores illi, quibus ex nomine literas dirigit seu ad quorum instantiam & propter quos eas edidit, etiam ex ipso suo officio poterant contra tales procedere, & consequenter in omnibus Inquisitoribus esse communes, quibus eadem auctoritas impartitur. Reprehendit enim clericos illarum ciuitatum, in quibus patres illi erant Inquisitores, quòd volentes plura sapere, quàm oporteat, ipsis Inquisitoribus voluerint impedimentum præstare: ne contra præmissas personas maleficas inquirere possent.

Sic

Clerici & Laici primò resistebant Inquisitoribus.

Sic enim ibi dicit Pontifex post ea quæ supra induximus, interpositis tamen nonnullis: Tamen nonnulli clerici & laici illarum partium, quærentes plura sapere, quàm oporteat, pro eo, quod in literis deputationis, huiusmodi prouinciæ ciuitates, diœceses, terræ, & alia loca prædicta, illarumque personæ ac excessus huiusmodi nominatim & specificè expressa non fuerunt, illa sub eisdem partibus minimè contineri. Et propterea præfatis inquisitoribus, prouinciis, ciuitatibus, diœcesibus, terris, & locis prædictis huiusmodi inquisitionis officium exequi non licet: & ad personarum earundem super excessibus & criminibus antedictis, punitionem, & incarcerationem, & correctionem admitti non debere, pertinaciter asserere non erubescunt. Propter quod in prouinciis, ciuitatibus, diœcesibus, terris, & locis prædictis, excessus & crimina huiusmodi non sine animarum earundem euidenti iactura, & æternæ salutis dispendio remanent impunita. Mos igitur, &c.

Ecce quàm acriter eos reprehendit Pontifex, qui impedimentum præstabant inquisitoribus, ne procederent contra tales. Quod vtique summus Pontifex non fecisset, nisi tales reprehensibiles essent. Neque ipsi impeditores illa penitus reprehensione digni essent nisi inquisitores officium suum exercere contra tales potuissent auctoritate Apostolica communiter officio inquisitionis impartita.

Quod etiam approbatur per alia, quæ habentur in eisdem literis. Nam post prædicta & nonnulla alia sic in eis continetur: Próque potiori cautela, & infrà, ipsásque personas, quas in præmissis culpabiles repererint, iuxta earum demerita cortigere, incarcerare, punire, & multare: nec non in singularum prouinciarum huiusmodi parochialibus Ecclesiis, verbum Dei fideli populo, quoties expedierit ac eis visum fuerit, proponere & prædicare: omniáque alia & singula in præmissis & circa ea necessaria & opportuna facere, & similiter exequi liberè, & licito valeant, plenam ac liberam eadem authoritate de nouo concedimus facultatem, hæc ibi.

Notandum est enim in proposito id quod dicitur de nouo; iam enim igitur ex sua ordinaria Iurisdictione prius eandem facultatem Inquisitores habebant contra tales personas. Sed & quod omne scrupulum in hoc tollit, est, quòd prædictæ literæ ad Inquisitores Alemaniæ pro maiori parte tenoris confirmatæ & directæ sunt bonæ memoriæ Magistro Georgio de Casali, quondam Inquisitori Cremonensi, per fœlicis recordat. Iulium II. & eadem demum ad omnes Inquisitores congregatoinis Lombardiæ ord. Prædicatorum extenduntur per Apostolicas literas fœlicis recor. Adriani VI. Quarum tenor talis est.

Adrianus Papa VI.

Tenor Epistolæ Apostolicæ ad Inquisitores ne impediantur exequi officium iniunctũ contra Maleficos

DIlecte fili Salut. & Apostolicam benedictionem. Dudum vti nobis exponi feciſti per felicis Recordat. Iulium Papam III. prædecessorem nostrum, non sine magna tunc animi sui displicentia, accepto, quod per quendam Georgium de Casali ordinis fratrum Prædicatorum professorem, & in ciuitate Cremonensi hæreticæ prauitatis Inquisitorem deputatum, in nonnullis Lombardiæ partibus & præser-

tim in locis in quibus dictus Georgius Inquisitor deputatus erat, repertæ fuerunt quamplures vtriusque sexus personæ, propriæ salutis immemores, & à fide catholica deuiantes, certam sectam facientes, fidem, quam in sacri susceptione baptismatis susceperant, abnegantes, sanctam crucem pedibus conculcantes, & opprobria super eam perpetrantes, ecclesiasticis, & præsertim Eucharistiæ, Sacramentis abutentes, Diabolum in suum dominum & patronum assumentes, eique obedientiam & reuerentiam exhibentes, & suis incantationibus, carminibus, sortilegiis, aliisque nefandis superstitionibus, homines, animalia, & fructus terræ multipliciter lædentes: aliáque quamplurima nefanda, excessus & crimina eodem Diabolo instigante committentes & perpetrantes, in animarum suarum periculum, diuinæ maiestatis offensam, pernicioſum quoque exemplum & scandalum plurimorum: contra quas, cùm (vt prædictus Georgius tunc asserebat) in dictis locis suæ inquisitioni deputatis, prout ipsius Georgij incumbebat officio, ipse processisset: nonnulli autem tam clerici, quam laici illarum partium, quærentes plus sapere quàm oporteret præmissa delicta ad eiusdem Georgij inquisitionis officium non pertinere, temerè asserere præsumentes, in populo errores & scandala seminauerant: sicque eundem Georgium in populo odiosum reddere, & dicti Georgij officium impedire conati fuerant, prout etiam tunc impediebant, ita quòd propter præmissa personæ prædictæ delicta huiusmodi perpetrantes remanebant impunitæ: & aliæ earum exemplo ad similia perpetranda quotidie inducebantur, in non modicum fidei opprobrium, animarum periculum, & scandalum plurimorum, dictus prædecessor volens, ne Inquisitionis officij executio quomodolibet retardaretur, & labes hæreticæ prauitatis longius venena diffunderet, prouidere, dicto Georgio per quasdam suas in forma breuis literas commisit, & mandauit, quatenus in locis eiusdem Georgij inquisitioni deputatis de excessibus huiusmodi cognoscere, & contra quascunque personas cuiuscunque conditionis & præeminentiæ fuerint, inquisitionis officium exercere & exequi, ipsásque personas, quas in præmissis culpabiles reperiret, vna cum locorum ordinariorum vicariis, quatenus voluissent interesse, iuxta dictarum personarum demerita corrigere & punire deberet & valeret, secundùm modum contra alios hæreticos à iure & sacris canonibus statutum: contradictores quoscunque per censuras ecclesiasticas, & alia iuris remedia compescendo. Eos verò, qui in præmissis consilium, auxilium, vel fauorem præstarent, præfatus prædecessor, eisdem indulgentiis vti & gaudere decreuit, quibus crucè signati contra alios hæreticos, ex indulto Apostolico eis concesso, tunc gaudebant & vtebantur, prout in dictis literis plenius contineri dicitur. Et sicut eadem expositio subiungebat, non solùm in delicta crimina huiusmodi contra fidem catholicam & Christianam religionem sub iurisdictione inquisitoris Cremonensis committuntur, & perpetrantur, sed in omnibus aliis locis & diœcesibus sub iurisdictione aliorũ Inquisitorum dicti ordinis congregationis Lombardiæ in dies perpetrantur & committuntur. Et cùm eadem sint delicta, eadem profectò prouisione & castigatione eius sit iuxta

Indulgẽtiæ eadẽ, qua cruce signatis dabantur, etiam concedũtur auxilium rẽflanti lus contra mal ficos Inquisitoribus.

iuxta earundem literarum tenorem prouidendum. Quare tu sicut asseris, in ciuitate Comensi dictæ prauitatis Inquisitor deputatus existis : tam tuo, quàm aliorum omnium dictorum ordinis, & congregationis hæreticæ prauitatis Inquisitorum cuilibet consistentium & deputatorum nominibus, feciſti nobis similiter supplicari, vt literas prædictas ad vos extendere & ampliare, aliásque desuper opportunè prouidere dignaremur. Nos igitur huiusmodi supplicationibus inclinati, literas prædictas cum omnibus in eis contentis clausulis in omnibus & per omnia, prout in eisdem literis continetur, ad te & alios ordinis & congregationis huiſmodi Inquisitores, tam in præsentiarum deputatos, quàm in futurum perpetuis, futuris temporibus deputandos, ac si tibi & cuilibet dictorum Inquisitorum dirigerentur, & directæ fuissent. Apostolica authoritate, tenore præsentium extendimus : ipsasque literas tibi & illis, vt præmittitur, eisdem auctoritate, & tenore concedimus. Non obstantibus omnibus illis, quæ idem Iulius prædecessor in dictis literis voluit non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque. Et quia difficile foret præsentes literas ad singula loca in quibus de eis fides forsan fuerit facienda deferre voluimus, & Apostolica auctoritate decernimus, quòd ipsarum transsumptis manu cuiusque notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius curiæ Ecclesiasticæ seu personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, in iudicio & alibi, vbi opus fuerit eadem prorsus fides adhibeatur, quæ adhiberetur eisdem præsentibus, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris Die 20. Iulij 1523 Pontificatus nostri anno primo. Euangelista. A tergo vero.

Dilecto filio Modesto Vincentino ord. Prædicatorum.

INsuper est breue Apostolicum directum Domino Gubernatori Bon. Domino Altobello Episcopi Polensi, impetratum per Reueren. in Christo P. Fratrem Hieronymum Fauentinum ordinarij Prædicatorum. Inquisitorem Parmensem, anno Domini 1524. 18. Ianuar. à moderno Summo Pontifice Clemente VII. in quo mentionem facit de hæresi strigatus, præcipiens præfato Domino Gubernatori, vt prædicto inquisitori omnem fauorem præstet contra quosdam infectos prædicta hæresi. Et incidit breue. Accepimus non sine animi, &c. Hæresis strigiatus.

Hoc autem non narrasset, neque talia iussisset sanctissimus Dominus noster, si tales personæ scilicet striges, quæ iudicantur hæreticæ, non verè essent hæreticæ : vel si ea, quæ per ipsas fiunt, propter quæ iudicentur hæreticæ, solùm essent illusiones Diaboli.

Quæ quidem omnia non alia ratione constituta sunt, & iudicio Inquisitorum hæreticæ prauitatis commissa, nisi quia tales personæ malignæ per hæc opera, quæ facultatem excedunt humanæ potentiæ, ostendunt se pactum expressum habere cum Diabolo, & consequenter apostatasse à fide catholica iuxta verbum D. *Aug. in 26. q. 7. c. Non obseruetis*, & secundum diuum Thom. 2 *sentent. dist. 7. art. vlti.* & in ea dist. eum sequuntur omnes doctores Theologi. Et super *Isa. c. 2.* Idem repetit diuus Tho. inducens etiam diuum August. vt & alibi

facit, vbi hoc ipsum docet.

Ex hoc autem expresso pacto cum Dæmone habito, apostasiam à fide sapiente, quæ ad hæresim reducitur, vt patet per S.Thom. . 2.q.1 .art.2. *in argum. facto in contrarium*, dicuntur talia sortilegia & diuinatoria opera Maleficorum, hæresim sapere manifestè:& contra tales patratores horum operum Inquisitores habent procedere, vt patet *in c. Accusatus. de hæret.in 6. Et per gl.& Doct.*ibi in verbo, saperent. Hoc ipsum igitur quòd videlicet Inquisitores hæreticæ prauitatis possint & debeant contra prædictos Maleficos procedere, aliter probare minimè intendo, sed relinquo pro manifesto tam per ea quæ dicta sunt, quàm per alia plura, quæ cuilibet vel mediocriter erudito facilè possunt occurrere.

Pacta cũ Dæmonibus sunt meræ apostasiæ.

CAPVT. IV.

Quæ sit operis huius principalis intentio, quóue sint in eodem specialiter declarandæ.

PRincipalis autem nostra intentio in hac quæstione est, ostendere, quòd ea quæ dicuntur fieri à strigibus, vera sunt pro magna parte,pro alia verò, eo tantùm modo vera esse censenda sunt,quo permittit rerum conditio, vt plenius declarabitur, & sic ea quæ contra tales impiissimas personas faciunt Inquisitores, conuenienter & secundùm leges procedunt.

Et nihilominus opinio vulgi, vel etiam nonnullorum sapientium qui tamen sacræ Theologiæ expertes esse conuincuntur, & ob hoc omnia prædicta simpliciter negant, quæ ad strigum impietatem præcipuè pertinent, licet in multis vana sit & irrationabilis : quò ad aliqua tamen veritati innititur. Eorum enm,quæ à strigibus fieri vel videri corporaliter dicuntur : quædam non eo modo vera sunt, quo ab ipsis strigibus existimantur, vt inferiùs declarabimus.

Quia verò huius assumpti laboris principalis intentio est, vt ostendamus, quomodo hæc esse vera vel falsa, fidei catholicæ consonet, vel ab ea deuiet, & sic ad Inquisitorum iudicium spectent talia, vel non spectent:tria principaliter in hac quæstione probabimus.

Primò. quod hæc, quæ ab his personis asseruntur, non sunt contraria sacræ scripturæ, sed potiùs secundùm eam sunt possibilia, imò nonnulla his similia in sacris literis panditur contigisse.

Secundò, ex sacris etiam literis deducemus hæc omnia, quoad relatum modum, non posse fieri tantùm in sommiis.

Tertiò, probabimus, esse credendum ab omnibus & nullatenus dubitandum, eo modo ista contingere quo ab Inquisitoribus asseruntur.

In fine verò quæstionis argumenta in oppositum præinducta soluemus,ostendentes in solutione primi, quomodo prædicta determinatio quæstionis non aduersatur determinationi concilij Acquitensis, neque *prædicto c. Episcopi*, imò potiùs consonet.

Circa primum quoque quod probare intendimus, sciendum est, quòd tria sunt, quæ principaliter asseruntur à strigibus fieri miranda per eas, & à nonnullis deciduntur, quasi vel impossibilia virtuti Dæmonum, vel non facta seu facienda prohibitione diuina. Et tria alia sunt,

sunt, accessoria pariter, non credita per prædictos.

Primum principale est, delatio corporalis à Dæmone, siue inuisibiliter assistente, siue in formam cuiusuis bestiæ vel hominis transfigurato, etiam per longinqua spacia, vt asseritur. Accessorium huic est, comedere, bibere, cortizare, omnísque generis voluptatibus perfrui, verè & corporaliter Dæmoni in forma magni principis apparenti, obsequi, vel assistere: fidem quoque catholicam, sacramque coram eo multipliciter contemnere.

Secundum principale est, apparitio Dæmonum in forma humana, vel etiam bestiali, & patratio Veneri operis cum eisdem pro apparente sexus diuersitate diuersimodè. Accessorium est omne aliud, quod per eos expleri dicitur in tali forma præsentes: puta, reparatio ciborum, aut liquorum quæ consumpta fuerint, suscitatio apparens animalis cuiusuis extincti atque comesti.

Tertium principale est, apparens conuersio virorum ac mulierum in catos. Accessorium est, strigatio puerorum. Sed tamen hæc omnia, hísque similia (ad sanum tamen intellectum circa illorum aliqua) in sacris literis habentur expressè, vel deducuntur ex eis apertissimè, vel certè non aduersantur eisdem.

CAPVT. V.

Homines à Dæmonibus posse deferri ad longinqua terrarum spatia, itidem facta huic accessoria, sacris literis non contradicere, quin potiùs congruere.

VT autem manifestum fiat primum principale cum suo accessorio, præsupponenda sunt duo ex doctrina Theologorum omnium. Primum est, quod quoad motum localem, materia rerum corporalium obedit Angelis, tam bonis, quàm etiam malis, ad nutum: Hoc primò ponitur ab Augustin. *in 3. de Trinit.* virtualiter. Quòd si huius veritatis plenam probationem fortè desideras, vide sanctum Doctorem 1. *q.* 110. *art.* 2. & 3. Poten. *q.* 6. *artic.* 3. Ma. *quæst.* 16. *artic.* 12. *Quolibet.* 6. *artic.* 5.

Corporalia malis obedire Angelis quoad motum localem.

In Dæmonibus naturalia mansisse splendidissima.

Secundum est, quòd in Dæmonibus naturalia mansere splendidissima, & in sua prima perfectione. Hoc docet Theologorum princeps. Dion. 4. *c. de diuin.* Pro quo vide Diuum Thom. 1. *q.* 64. *ar.* 1. 2. *d.* 7. *q.* 2. *art.* 1. Et *in quæstionibus de Dæmonibus* diffusè.

Ex his autem duobus manifestè concluditur, quòd tam boni, quàm mali Angeli possunt homines deferre corporaliter, de loco ad locum sine vlla difficultate.

Argumentum à motu cœlorum, Angeli boni mouent cœlo, aut non maligni.

Quod ex his etiam: quæ per Philosophiam circa cœlum motum cognoscimus, comprobatur. Qui enim possunt mouere cœlo, sicut de facto Angeli, mouent etiam secundum Philosophos, & magis secundùm sacros Theologos, poterunt hominem de loco pro libitu transferre, ad quemcunque distantem locum. Licet maligni spiritus cœlos mouere non possunt, non quidem ex defectu naturalis virtutis, sed ex propria culpa, vt dicit S. Tho. *Ma. q.* 16. *ar.* 10.

Multi maligni spiritus in naturalibus superãt bonos

Secundùm sacros Theologos etiã quilibet Angelus montes etiam maximos potest in Oceanum dimittere, si à Deo permitteretur. Cur ergo non poterunt Dæmones, qui bonis Angelis in naturalibus pares sunt, & plures eorum pluribus superiores, etiam montes, & multò magis homi

homines de loco ad locum omni facilitate transferre : Quod quidem esse factum aliquando, in bonis & in malis Angelis in sacris literis habet exemplum & testimonium.

Exemplum quidem de bonis habemus *Daniel.* 15. de Angelo, qui capillo capitis apprehensum Abacuc Prophetam ex Iudæa duxit in Babylonem, in modico temporis spatio, & itidem inde reduxit. Quoad malos verò habemus. *Mat.*4.de Diabolo,qui dominum Iesum assumpsit & statuit eum suprà pinnaculum templi : & inde etiam assumptum duxit supra montem excelsum, ipso Domino permittente ob illius maiorem confusionem dum in omnibus victus abscessit.

Testimonium quoque de potentia Diaboli ex sacris literis habemus *Iob.*41. dicente Domino, quòd non est potestas super terram, quæ ei valeat comparari. Quæ etiam quàm magna sit,apparuit, præcipuè in his, quæ fecit contra ipsum sanctum virum Iob, in imperceptibili ferè tempore. Vt nulla sit ratio,quare non possint omnes Dæmones pari virtute facere quod minus est, deferendoscilicet corpora humana de loco ad locum etiã loginquum.Vnde si Dromedarij possunt citò deferre homines, vt communiter dicitur,multò magis Dæmones, quorum minimus posset tale quid citius & fortius efficere quàm mille millia Dromedarij simul.Neque enim lassitudinem aut fatigationem patitur, quod corpus non c.

Spiritus non fatigatur aut lassatur.

De bonorum etiam potentia non minori, ratio suadet : nec non historiæ subuersionis quinque ciuitatum in valle maris, mortui, *Gen.* 19. & occisionis exercitus Sennacherib. *Isa.* 37. apertissimè pandunt.

Item quod supra confirmari potest ex Authentica, & à tota Ecclesiæ celebrata historia sancti Iacobi Apostoli,dum iussu eiusdem Apostoli Dæmon Hermogenem Magum ligatum de domo propria ad domum beati Iacobi per aërem deduxit.

Legitur etiam de Sancto Ambrosio quod ex Mediolano spatio trium horarum à Dæmone Romam delatus fuit, ipso sancto viro præcipiente, & inde Mediolanum reductus est ab eodem, quatenus potentia Sanctorum super Dæmones ita patefieret.

S. Ambrosius à Dæmone per spatiũ trium horarum Mediolano Romã defertur.

De deportatione etiam hominum, à Dæmonibus per aëra virtute magicæ artis optimum affert testimonium veridica historia sancti Petri Apostoli. & quòd in Itinerario Sancti Clementis legitur de illo pessimo viro Simone Mago, qui se deportari fecit à Dæmonibus visibiliter per aëra quasi cœlum conscenderet. Quem Paulus orationibus, & Petrus præcepto facto Dæmonibus, elisit ad terras : & toto fractus corpore expirauit.

Ab exẽplo Simonis Magi.

Sed & Necromanticorum vniforme testimonium idem confirmat, cùm Auic. *in lib. de Necromantia,* vt recitat Augustinus Nyphus *in in Commen. suo super tertia disput. dubij* 18. Omitto, quæ narrantur in Malleo maleficorum, id generis plura : sufficit enim per hæc innotuisse propositum manifestè.

Dicere autem quòd Deus hæc non permittat in strigibus, est loqui sine ratione : cùm Deus multò maiora mala permiserit,exigẽte sic malitia non timentium eum, prout fuit Angelorum irreparabilis casus & primorum parentum, imò totius humani generis exitialis ruina. Iudicia quippe Dei inscrutabilia sunt:

&

& illa Deum permittere confiteri debemus quæcunque comprobantur testimonio fidei accidere sanctarum præcipuè scripturarum, virorum sapientum, & multitudinis testium iuratorum sensu non carentium.

Possunt Dæmones somnium profundissimum immittere.

Accessorium autem, ipso principali constante, iam ex seipso patet. Possunt enim homines, sic delati, domos ingredi præapertis ianuis à Dæmone vel fenestris: & ab eodem præparata sumere alimenta fruique deliciis, prout alij faciunt vigilantes: & idem dicendum de consequentibus actibus. Opere Dæmonum etiam eorum qui de domo tali sunt, potest sopor profundari dum dormiunt per causatam in eis resolutionem vaporum cerebrum petentium, vel per quamcunque aliam dispositionem corpoream, vt interim non audiant sonos, aut strepitus, qui accidunt ex prædictis motibus. Possunt etiam obstaculum aliquod apponere oculis & auribus vigilantium, quod nihilominus ab astantibus non percipiatur. Hæc enim & his similia plurima posse Dæmones efficere, clarum est apud exercitatos in sacris literis & Theologia: & ex secundo supposito facilè deducuntur.

Cùm autem tales personæ sint diabolicæ, habentes scilicet pacta infidelis amicitiæ cum Dæmonibus, secundùm diuum Aug. *in 2. de doct. Christ. ma:* quod & registratur à domino Gratiano 26. q. 2. *illud.* Et consequenter sint apostatæ à fide, vt idem Aug. dicit *cap.* 3. & à Theologis confirmatur, vt supra inductum est: non est mirum, si sic vigilantes, & in consortio Dæmonum in humana specie ibi etiam apparentium negant fidem & baptismum, conculcant crucem pedibus, vel etiam posterioribus suis & vituperiis diuersis afficiunt sanctissimum corpus Domini nostri Iesu Christi in sacramento altaris, per easdem illuc deportatum: faciunt homagium Diabolo de anima & corpore suo & quandoque filiorum suorum promittunt strigare pueros, & id omni desiderio studióque perficere satagunt. Hæc enim omnia cùm ex probabili consequentia se habeant ad præmissa, vt effectus ad causam, si plurimorum testimonio esse vera probentur, non sunt neganda. Sunt autem innumerabiles Inquisitorum processus contra eos facti, qui se pluries talia perpetrasse corporaliter sub iuramento confessi sunt. Vnde patet, quòd omni procul dubio sunt credenda.

CAPVT VI.

Dæmones hominibus apparere posse in forma humana, & etiam in brutali: ipsosque se præbere incubos eisdem & succubos.

SEcundum etiam principale circa primam partem quæstionis considerandum, quòd videlicet in forma humana vel etiam bestiali possint Dæmones apparere: habentur ex sacris literis exempla simul & testimonia. Sed ad huius declarationem oportet supponere vnum, quod quidem ex secundo supposito facto supra pro primo principali, facilè sequitur, quo etiam superiùs vsi sumus: videlicet quòd quicquid dicitur de bonis Angelis, quo ad potentiam naturalem esse possibile, est etiam possibile naturaliter malis. Naturalia enim in eis splendidissima remansere post culpam, secundum Dionysium, vt supra innuimus.

Possibilia naturaliter bonis Angelis, possibilia eadem ratione sunt malis

Patet autem ex sacris literis, An-

gelos bonos posse assumere corpora aërea, sicque densare, vt humana videantur, sicut patet. *Iudicum* 13. de angelo qui apparuit Manuæ in forma iuuenis loquentis & prædicentis ortum Samsonis iudicis Israël. Ex eo enim quod dicitur ibi : Apparuit ei vir terribilis nimis,& ex eo, quòd locutus est cum eis,& quòd ipse Manue offerebat ei cibum : patet expresse,quod in humana ei forma apparuit.

Item etiam euidentius manifestatur in Angelo Raphaële,de quo *Tobiæ capit. quinto* dicitur : Egressus Tobias inuenit iuuenem splendidum stantem præcinctum , & quasi paratum ad ambulandum , & ignorans quòd Angelus Dei esset , salutauit eum,&c. *Cap. quoque 9. eiusdem libri* dicitur. Vocauit Tobias Angelum, quem quidem hominem existimabat , &c. Et non fuit mirum quòd sic æstimaret quia non solum figuram humanam prætendebat, sed etiam omnia opera humana exercere videbatur , vt patet in historia illa,& ipsemet Angelus testatur *ibid. c.* 12. dicens : Cùm essem vobiscum videbar quidem manducare & bibere, sed ego cibo inuisibili vtor,&c.

Ex quibus omnibus patet , quòd in figura corporis humani apparebant Angeli sanctis patribus, & nihilominus fuisse aërea talia quæ videbantur humana corpora , ex hoc manifestum fit,quòd subitò ex oculis astantium euanuerunt , & in materiam præiacentem resoluta sunt. Quod quidem fieri non potuisset , si ex quocunque alio elemento , vel etiam ex pluribus fuissent compacta.

Hæc eadem confirmantur in apparitione duorum angelorum, quos Loth recepit hospitio, *Genes.* 19. & eorum qui apparuerunt Abraham , *Gen.* 18. & in aliis libris sacræ scripturæ , & præcipuè in Testamento Nouo frequentius idem patet.

In bestiarum autem similitudinem assumpsisse corpora bonos angelos non legimus , sed neque dicebat: licet bestiarum mouisse corpora ad operandum ea quæ supra illarum naturam erant,legamus, vt patet de asina Balaam. *Num.* 22. Cuius linguam bonus angelus (vt præclariores Doctores exponunt , & S. Th. *confirmat. 2. d. 8. articulo 3.* mouit ad loquendum. Malos enim angelos posse in similitudine bestiarum ex aëre formare corpora,quæ assumant habet nullus negare. Si , vt deductum est , possunt sicut & boni talia formare,quæ hominis similitudinem præferant,quod creditur factum à Dæmone , qui tentauit Christum Dominum nostrum. Maior enim in hoc facto est difficultas,quantum est ex parte eius quod fit , quandoquidem plura organa, pluréque dispositiones ad opera requirat corpus humanum , quàm quodcunque bestiale , vt sensu patet : exigente hoc ipsum hominis dignitate super cætera animalia.

Angeli boni bestiarum formas nunquam assumpserunt.

Sed & teste Apost. 2. *Cor.* 11. se transfigurat in angelum lucis:quantò magis ergo potest in speciem vilissimorum animalium se transformare ? Quod, & sanctorum historiæ Antonij , Margaritæ , Catharinæ Senensis , & aliorum plurium confirmant expresse , vt id negare iam magnæ sit impudentiæ.

Inhabitasse quoque Dæmones ad tempus animalia vera corporaliter, sacræ literæ pandunt tam in serpente, *Genes.* 2. in quo & opera vitæ exercebat hominibus propria,vt loqui : quàm in grege porcorum, *Matth.* 8.

Quod inhabitent etiam & arripiant homines , sacræ quoque literæ

nos erudiunt, quandoquidem legitur pluries in Euangelio, Dominum nostrum homines à Dæmonibus liberasse. Qui etiam per ora talium arreptitiorum confitebantur Dominum Iesum esse Christum: & ille increpans non sinebat, ea scilicet Dæmonia, loqui.

Ab ordine clericorum Exorcistarum.

Sed & idipsum quotidiana de multitudine arreptitiorum experientia probat, ad quorum etiam liberationem, & ipsorum Dæmonum ab hominum corporibus expulsionem, sancta mater Ecclesia statuit clericorum exorcistarum determinationum ordinem, vt patet 21. *dist. c. Cleros.* & 25. *dist. c. Perlectis.* vt iam nullus maneat inficiandi locus.

Hæc tamen minus sunt ad propositum quæstionis; sed pro tanto dicta sunt, vt cognoscatur ex his Dæmonis potestas, in transfigurando videlicet se tam in humanam, quàm bestialem figuram sine difficultate, obediente illi materia ad nutum quoad motum localem, vt dictum est, in quod potest etiam contra voluntatem & libertatem hominis omnia illius membra mouere pro voto.

De facetis & incubis.

Quod etiam Dæmones incubi sunt, vel succubi quod in hoc etiam secundo principali continetur, licet nullum de hoc habeatur exemplum in sacris literis, aut aliqua expressa authoritas: nihilominus tales esse dariue asserunt omnes Doctores Theologi, & præcipuè dum exponentes illud *Gen.* 6. Videntes filij Dei filias hominum, &c. reprobant quorundam opinionem dicentium, quòd filij Dei à quibus Gigantes generati sunt, Dæmones incubi fuerunt. Dicit enim August. super Genes. *ad litteram.* & 15. *de ciui. Dei cap.* 23. quod tales non fuerunt Dæmones. Neque enim Dæmones vocari possunt filij

Gigantes ex incubis nati.

Dei, cùm sint inimici eius: Nec de incubis Dæmonibus intelligitur illa scriptura: licet quædam glo. hoc ibi cum Iosepho affirmet: sed intelligitur de filiis Seth, vt dicit, S. Th. 2. *d.* 5. *art.* 4. *ad* 2. Nec approbat ibi opinionem Iosephi, sed solùm tam ex ea, quàm ex aliorum plurimorum dictis approbat dari Dæmones incubos. Idem quòd dicitur de filiis Seth confirmat sanctus Tho. *Pot. quæst.* 6. *art.* 8. *ad* 2. *in contrarium.* Et Augustinus *in præfato cap.* 23. asserit dari incubos Dæmones, vt *infra* inducemus. De quibus etiam Grego. interpretatur illiud *Esa.* 34. Et pilosus clamabat alter ad alterum, vt patet in *gloss. ord.* Et sanctus Th. de eisdem interpretatur, eadem verba ibi & etiam *in c.* 23. vbi circa finem capituli, homines illi pilosi etiam introducuntur. De eisdem etiam loquitur super *Iob.* 40. & 1. *q.* 115. & 2. *d.* 8. vt diximus & *quolibet.* 8. *art.* 10. Isidorus quoque *lib.* 8. *c. vltimo.* Quod si incubi conceduntur, succubos etiam concedere, nullum est inconueniens.

Homines pilosi vocantur incubi.

Hoc autem iusto Dei permittitur iudicio, vt ex maiori vtriusque malitia, hominis, inquam, & Dæmonis maiorem etiam pœnam incurrant. Neque inconuenit hoc ipsum à Deo, tametsi nefandissimum, in natura, permitti. Nam Diuinæ sapientiæ decentissimus ordo non patitur, vt natura libera semper impediatur à Deo quò minus prauę etiam suę cupiditatis compos efficiatur: quando videlicet in tantam deuenere miseriam homines impiissimi, vt vnde misericordiam Dei reuocantis, à malo erga se prouocent, habeant nihil. In tantam enim concupiscentię carnalis vesaniam nonnulli decidunt, sic effrenata libidine inferuntur insani, vt concupiscant & annitantur etiam

Natura libera nõ semper impeditur à Deo.

cum beſtiis, imò cum inſenſibilibus quandoque tale opus perficere. Et quod cogitatu nefandiſſimum eſt, audiui ego quendam, alias in confeſſione ſupra quàm dici poſſet libidinoſum, qui dixerat quòd cum Deo (pro pudor) faceret talia opera ſi poſſet. Hac ergo inſuperabili concupiſcentia grauati, iuſto Dei iudicio merentur, vt perhorreant fœdiſſimos Dæmonum occurſus: quandoquidem Dæmones ipſi in forma pulcherrima virorum ac mulierum ſe transfigurant, vt miſeras animas his laqueis captiuare poſſint.

Horrenda libido Italica.

CAPVT. VII.

Dæmones virtute ſua naturali poſſe quæque per ita, ſeu deſtructa, non eodem numero ſed ſpecie, non ſolùm in apparentia, ſed verè etiam recuperare.

PRimum verò quod huic principali, quoad primam eius partem acceſſorium eſt, Dæmones, inquam, in humana forma apparentes recuperare, quæ comeſta ſunt, vel aliter conſumpta in Diabolico illo conuentu, patet non eſſe vſquequaque falſum, vel impoſſibile. Poſſunt enim eadem ſpecie recuperare, non numero, quod etiam humanæ ſubiacet poteſtati. Hæc autem Dæmones mirabilius efficere poſſunt quam homines, quod quidem inducitur eodem ſuppoſito ſemper facto, materiam, inquam, corporalem pro voto parente Dæmonib. quoad motum localem. Poſſunt ergo Dæmones in modico temporis interuallo ſimiles panes in cophino, ſimile vinum aut etiam melius vel deterius in aliam gentem transportare. Et idem dicendum de aliis comeſtibilibus & per ſingula ex diuerſis locis, & ex ſingulis modicum: vt defectus in ſingulis etiam minus appareat, & omnia ſimul accepta ſufficiant pro commutatione eius, quod eſt conſumptum.

Aliud verò quod conſequenter inducitur acceſſorium, ſano modo putandum eſt euenire. Neque enim poteſt Dæmon bouem, vel quodcunque aliud mortuum ſuſcitare. Ibidem non niſi diuina virtute fieri poteſt: quia id eſt ſupra, imò contra curſum naturæ. Qui naturæ ordo, vel curſus authori naturæ duntaxat ſubiectus eſt, à cuius etiam ſapientia emanauit, atque firmatus eſt: dæmonis autẽ poteſtas tali ordini ſubiecta eſt, vnde ipsũ immutare non poteſt.

Dæmon nec mortuum animum ſuſcitare poteſt.

Naturæ ordo naturæ ſolum ſubiacet author.

Et propterea dicitur à Theologis, quòd licet materia corporalis obediat ad nutum Dæmonibus, quoad motum localem, non tamen quoad formam immediatè producẽdam, ſeu etiam inducendam de potentia materiæ. Hoc enim eſſet ordinem naturæ peruertere, quo per varias diſpoſitiones peruenitur ad eſſe formarum. Vide ſuper hoc, ſi placet S. Tho. *in quæſtionibus de M.. quæſt.* 16 *art.* 9.

Sed neque ad modum localem obedit eis materia contra naturæ ordinem. Vnde licet, quantum eſt ex parte fortitudinis naturalis, poſſet Dæmon totam terræ molem, non obſtante illius grauitate, de loco ad locum transferre, quia tamen ex hoc peruerteretur ordo naturæ: oportet enim eo caſu, ne daretur vacuum in natura, aliud elementum locum terræ ſubintrare, & fieri centrum mundi, quod eſt contra naturalem ordinem ſitus elementorum: ideo non poteſt Dæmon terram mouere totam de loco ad locum: vt dicit etiam S. Tho. *vbi ſup. ar.* 10. *ad octauum.* Quamuis creatura ſpiritualis poſſit mouere, quod maius eſt: ſcilicet cælum

Ex naturali fortitudine poſſet Dæmon totam terræ molem tranſferre.

lum & idem possint generaliter Dæmones, & hi præcipuè, qui ex superioribus ordinibus ceciderunt, licet hoc eis nunc impossibile reddatur ex culpa, vt *supra* indictum est.

Multiplices illusiones in Sathanæ prastigus

Cùm igitur non possint Dæmones bouem, vel quoduis animal verè mortuum suscitare, aut quæcũque alia miracula facere, & tamen hæc communiter asserant striges fieri à domina vel domino nefandissimi illius cursus atque conuentus: necesse est, quòd in talibus inueniãtur illusiones: Quod quidem multipliciter contingere potest. Et primò quidẽ præstigiando oculos intuentium aliquando interueniente vel descendente humore, vel alia impressione, vel commotione spirituum facta ab imaginatione ad principium sensitiuum, hoc est, ad sensum communem, & ad organa sensuum etiam exteriorum, vbi simul descendunt impressiones & species relictæ ex sensibilibus motionibus, quæ in spiritibus sensibilibus conseruantur, vt communiter dicitur: & mouent principium apprehensiuum, ita quòd aliqua apparent: ac si tunc principium sensitiuum à rebus ipsis exterioribus immutaretur: & sic accidunt naturaliter in dormientibus somnia secundùm Philosophum in de somno & vigilia. Et idem euenire potest opere diaboli tam vigilantibus quàm dormientibus, vt dicit S. Thom, *vbi suprà art.* 11. & patet ratione sæpè inducta obedientia materiæ quoad localem motum, ad substantias separatas. Hæc igitur de delusione contingente, videtur talibus id esse, quod in veritate non est, puta viuum vel mortuum, homo vel bos, &c.

Possunt secundò bouem mortuum seu pelles eius ac ossa aliò deportare, & alium sibi similem viuum reponere in citissimo tempore, sic vt mutationem non aduertant astantes, per interpositionem aliquorum corporum inter oculos astantium, & locum ablati corporis ipsius bouis mortui, & alterius deportati.

Vel certè tertiò deludit Diabolus perditas illas personas: eo modò quo vnus etiam strigonus confessus est, vt videlicet quando domina vel dominus cursus illius malefici (diuersis enim in locis ac regionibus præfert Diabolus ille, qui vt princeps apparet, sexum diuersum) percutit virga corium in quo collecta sunt ossa ex carnibus comestis electa, statim Dæmon vnus coriũ illud ingreditur, & in formam bouis sic erigit ac effert vt astantibus appareat suscitatus.

Possunt quartò Dæmones formare corpus ad similitudinem bouis ex aëre & illud assumendo quasi viuum ex mortuo oculis astantium præmonstrare.

Potest quintò Diabolus aëreum corpus ab intus in formam & similitudinem carnium commassare & ad tempus pro voto sub pellibus conseruare indéque recedendo postmodum relinquere quasi mortuum. Vnde à strigibus communiter asseritur, quòd reducti tales boues suscitati (vt sibi videtur) ad stabula dominorum suorum ex mandato dominæ, vel domini cursus, infrà triduum moriuntur, quasi macie in horas exsiccentur ex toto. Et tumulatæ postmodum, quæ videbantur carnes, in præiacentem materiam citò soluuntur.

His igitur modis vel illorum aliquo circa hæc homines deludi, qui verè & corporaliter ducuntur ad cursum, non est negandum. Sed suppositis his, quæ communiter asseruntur à strigibus, est valdè consentaneum rationi. Gaudétque Diabolus, & gestit in tali conuentu, sic ostẽdere

potentiam ſuam, quaſi ſit Deus, vt æſtimari, & ſic ab omnibus adorari cupiat ſuperbiſſimus.

Sathan ſtudet amulari miracula ſanctorum; S. Germanus reſtituit ſemeſtum vitulum.

In quo etiam facto ſpecialiter ſimilitudinem prætendere deſiderat, eius quod miraculosè fecit S. Germanus: de quo legitur, quòd hoſpitis pauperis vitulum coctum, ſibique ac familiæ ſuæ in cibis traditum ab eodem hoſpite gratis ipſe poſt cœnam ſuſcitauit hoc ordine, vt pellem ſuper terram extendi iuſſerit, & ſuper eam omnia iam extracta bouis oſſa reponere. Cùm ergo ſuo baculo poſt hæc corium percuſſiſſet, viuum ſtatim erexit vitulum præcomeſtum. Vult igitur inimicus animarum, ſe propria poteſtate fingere potentem id efficere, quod ſanctus ille verè fecit virtute Diuina. Non ſunt igitur iſta neganda velut impoſſibilia: ſed ſi communiter contigiſſe creduntur his modis eſſe facta, atque iuſto Dei iudicio permiſſa procul dubio credendum eſt.

CAPVT. VIII.

Viros ac mulieres in brutorum quorumcunque ſpeciem virtute Dæmonum non verè conuerti, ſed deluſorie.

QVantùm autẽ ad tertium principale, quòd videlicet homines in brutorum ſpeciebus apparere poſſint, in quas tamen verè non conuertuntur, ſuſcipit pariter ex ſacris literis veritatis exemplum, & ex ſupradictis patet, quòd non impoſſibile iudicandum eſt, imò Dæmonibus facile.

Phantaſia quid operetur.

Pro quo ſciendum, quòd cùm phantaſia ſit animæ potentia quædã alligata organo corporali, in quo phantaſmata recipiuntur, poteſt illam Diabolus, ſicut & cætera corporalia localiter ad nutum mouere, & præcipuè quantum ad humores, & quantùm ad ſpiritus ei ſubſeruientes, in quibus immediatè phantaſmata reſident, vt *ſupra* inductum eſt.

Vnde licet non poſſint noua phantaſmata, rerúmque nouas in eas ſpecies atque ſimilitudines immediatè imprimere, vt patet per S. Tho. *Ma. q.* 16. *art.* 9. poteſt tamen antiqua multipliciter variare, componendo, diuidendo, ſicque perturbando, vt videatur quandoque perſona, quod brutalem præferat figuram, & opera etiam vigilando. Cùm autem effectus apprehenſionem ſequatur, conſequens eſt, vt illis appareant conuenientia fore vel vtilia, quæ tali brutali naturæ conſentanea ſunt.

De mutatione Regis Nabuchodonoſor.

Quod de facto Regi magno Nabuchodonoſor accidiſſe, ſacræ literæ pandunt, *Dan.* 4. Quandoquidem ex hominibus eiectus, quaſi bos edebat fœnum, & ſub dio in nemoribus brutalem vitam per ſeptennium agens, rore cœli corpus eius perfundebatur, humano ſenſu perdito, & ex phantaſiæ perturbatione, brutali ſenſu confuſus. Dicitur enim vbi ſuprà quòd poſt finem dierum, quibus ſcilicet comederat fœnum, vt bos, &c. ſenſus ſuus redditus eſt ſibi & benedixit altiſſimo, &c. Quæ quidem eius correctio atque pœna, Angelico miniſterio Diuina eidem iuſtitia inflicta eſt, vt viliſſima deiectione puniretur ſub homine, qui grauiſſima cordis elatione ſuper homines eleuabatur, vt Deus.

Non efficit autem per ſe Deus iſta omnia immediatè, quandoquidem interiora omnia per ſuperiora gubernat, vt Aug. dicit 3. *de Tri.* Et idem docet Dion. *in lib. de cæle. hier.* & corpora quidem hæc infirma per

cœle

cœlestia : effectus verò nobis supernaturales hîc accidentes, vel per se immediatè, qui solus naturæ vniuersalis est auctor, vel per eos spiritus, qui naturam nostri excedunt, siue boni sint, siue mali.

Quod si à bonis spiritibus id effectum esse dicatur, quod Regi præfato contigit, pariter & à malis idipsum atque huic similia fieri posse negandum non est, si sola culpa, non autem naturali potestate boni spiritus à malis discrepare tenendum est, vt patet ex supradictis.

De mulieribus se catos putantes.

Ex his sequitur non esse mirum, si quandoque mulieribus opere Dæmonum illarum phantasia perturbata videatur, quòd præferant catorum naturam, speciem, figuram, affectus insuper & opera: quódque sociæ putent hoc ipsum de eis, ipsæque de sociis, prout earum fatentur innumera multitudo. Eo enim modo, eaque facultate, talia Dæmonibus esse possibilia fatendum est, qua & *supra* probatum est, eos posse per præstigium deludere sensus hominum.

Potest etiam specialiter hoc accidere delusorium, si per corpus aëreum in similitudinem cati formatum & introductum sic Dæmon illas decipiat vt inter oculos & vera corpora humana obstaculum interponens, solum phantasticum illd corpus videre permittat.

An striges sugant sanguinem infantum.

Sugere verò puerorum sanguinem, & sic eosdem strigare, tandémque occidere per striges posse Dæmones, nullus sanæ mentis negare debet. Attamen & in his interuenire sæpius delusiones non dubito, & præsertim quoad modum faciendi. Præstigiati siquidem vel imaginaria perturbatione delusionéque decepti, sicut verè catos putant striges, ita & se quandoque iudicat puerorum sanguinem sugere: ita vt sapor, liquor & color sanguineus non secus gustui atque visui sese falsò offerat, ac species ipsa brutalis offert se mentis iudicio. Potest enim Dæmon per omnes aditus sensuales se immiscere, vt etiam S. Thom. affert. *Ma. q.* 16. *art.* 11. *in art.* 1. facto in contrarium.

Operatur etiam Dæmon inuisibiliter quandoque in puerorum corporibus, causatque languores, intromittendo venenosa, seu quæque mortifera, aut certè latentes in venis pestiferos humores ad cor deducendo: vt inde pueri languoribus statim afficiantur, vix susceptibus medium, dum striges se putant, ex sanguinis extractione eosdem strigasse.

De fascinatione per visum

Potest insuper & fascinatio pueris naturaliter obuenire. Propter vehementem enim affectionem inuidiæ, iræ, aut odij, vetularum harum atque strigum, inficiuntur earum vitales spiritus, stante super hoc fixa imaginatione & intentione. Et hæc infectio pertingit vsque ad oculos, à quibus inficitur aër circunstans, ex quo corpus infantis præsentis propter teneritudinem recipit aliquam infectionem: per modum quo & speculum nouum inficitur ad aspectum mulieris menstruatæ, vt dicitur *in l. de som. & vi.* Vnde *gol. super illud Gal.* 3. Quis vos fascinauit, & dicit quod quidam habent oculos vrentes, ita vt solo aspectu inficiant alios & maximè pueros.

Possibile quoque est, quòd ex Dei permissione, vel ex aliquo facto occulto cooperetur ad hoc malignitas Dæmonum, cum quibus vetulæ Sortilegæ fœdus aliquod inierunt, vt dicit S. Tho. 1. *q.* 67. *art.* 4. *ad secundum.* Vnde & ad hoc vetulæ malignæ inuocant magnum Diabolum, verbis inordinatissimis : & in nomine

eius

eius oſculantur pueros, ad perdendum eos, vt per earum legitimas confeſſiones cognouimus. Qua ex re debent omni ſtudio prohibere parentes ne vetulæ infames, vel ſuſpectæ pueris appropinquent, vel eoſdem oſculentur, aut quicquam eis offerant vel tradant. Hoc enim Maleficæ valdè deſiderant, vt eos inficiant, & Dæmonibus obſequantur.

Cauenda ſunt oſcula Maleficarum, quæ præbent infantibus.

Poſſe tamen, ſæpéque in veritate contingere, Striges puerorum ſanguinem ſugere, vel per ſe acus aut vnguis miniſterio, vel opere Dæmonis venis apertis, factiſque paruis cicatricibus in locis vitalibus & delicatis, in quibus ſugendo ſanguinem ad vitam neceſſarium, pueri paulatim exſiccentur atque intereant, negari non debet, cùm fideli teſtimonio id affirmetur: & præcipuè cùm poſt catorum apparentium diſceſſum, guttæ ſanguinis propè pueros ex tunc eiulantes, repertæ comprobentur, appareant, cùm paruiſſimæ ſint, & ſtatim opere Dæmonum conſolidari poſſint.

Reuera catos Maleficos ſugere puerorum ſanguiné.

Saltare autem per cubicula, curréue fugiendo & id genus operum facere, more catorum ſtriges, prout ſæpè narrant de viſu plurimi, & ipſæmet ſtriges fatentur vbique non eſſe impoſſibilia opera Diaboli, qui etiam eiſdem obſequuntur, velociùs deferendo, quàm propria hominis patiatur natura, manifeſtum eſt ex prædictis.

CAPVT IX.

Deum Opt. Max. non niſi ſapientiſſima diſpoſitione permittere mala plurima, quæ per ſtriges contingunt fieri & ex eis elicere multa bona.

PRædicta autem omnia, & quod minus videtur, etiam innocentium puerorum interitum ipſe Deus non prohibet, ſed iuſto ſuo permittit iudicio, vel propter patientium peccata, actualia quidem, ſi adulti fuerint, originale verò, ſi infantes. Vel certè (quod crebrius contingit) propter peccata parentum. Viſitat enim Deus peccata patrum in filios, quoad malum pœnæ vſque ad tertiam & quartam generationem, *Exod.* 20.

Cur innocentes patiantur maleficia.

Vel hoc ipſum etiam in pœnarum cumulum, exigit Maleficarum harum malitia maxima. Eis enim iuſtè in pœnam conceditur, vt mala faciant, ac ea expleant, quæ nequiſſimè deſiderant, quæ & promiſerunt Dæmoni ſe facturas: ne libertati arbitrij tam Dæmonis quàm hominis inferri videatur iniuria; ſed vnum quodque diſponatur à Deo, ſiue agente, ſiue permittente, ſecundùm propriam vniuſcuiuſque naturam indéque magis etiam puniantur, vt dictum eſt.

Iudicio quoque diuino ſæpè iſta contingunt, vt ciuitas vel communitas, in qua tot & tanta flagitia regnant, puniatur in membris ſuis: proptera quòd quandoque principes, officiales populi non curant tales Maleficas extirpari, ſed potiùs eorum plurimi eas defendunt fideique officiales, verbis inſequuntur & factis.

Sed ſpecialiùs hæc mala contingunt

gunt his, qui quomodolibet per se vel per alios, ipsi vel sui maiores ad talia diabolica præsidia recursum habuerunt, vel ad id aliis lubricum præstiterunt sermonibus suis. Id etiam sicut, & maleficiales infirmitates incurrunt in se, vel in his qui quacunque attinentia seu ratione sui sunt, hi qui maleficiis faciendis, vel quomodolibet procurandis operam dederunt. Hoc enim profectò iusto Dei contingit iudicio, vt per quæ quis peccat, per hæc etiam torqueatur, vt dicitur *Sapientiæ* 2.

Per quæ quis peccat, per eadem torquetur

Elicit etiam Deus ex malis illis plurima bona: Tum quia per hæc maximè relucet iustitia Dei, tam in hoc seculo, vt claret ex his, quæ modo dicta sunt, quàm etiam in futuro, prout edocet sacra fides: Tum quia fulget ex his Diuina sapientia, quandoquidem, vt diximus decentissimo ordine cuncta disponit, permittens naturam, quæ libera est, arbitrio seipsam proprio gubernare, votique compotem etiam pro malitia fieri tam hominem quàm Dæmonem, tametsi nocere permittat minus etiam quàm optarent: Tum quia diuina bonitas in huiusmodi maximè comprobatur. Vnde enim fides videtur ex parte vna vilissimis opprobriis obfuscari: ac sanctissimorum sacramentorum puritas defœdari, inde fides ipsa, magis in mentibus fidelium solidatur, ac validiùs roboratur.

Ex his namque tria cognoscimus familiari experientia, quæ sola fide prius cognoscebamus, licet sub quæstione cadant apud eos, qui suo ingenio volunt cuncta metiri. Primum horum est, creaturas quasdam intellectuales nostris in regionibus obseruari scientia potentiáque super omnes homines sine comparatione præstantes, quos Dæmones appellamus. Secundum quòd propter hæc maligna opera cognoscimus, est, eosdem Dæmones esse malignos. Nam sensum per hæc, quæ diximus, veluti palpamus, eosdem ad innumera flagitia, dolis ac fraudibus homines inducere. Tertium est, odio sæuissimo Dominum Iesum Christum eosdem insequi, bonósque Christicolas, & innocentes præ cæteris variis nocumentis afficere, fidem Christi persequi, & Ecclesiæ sacramenta omni quo possunt vilipendio, ludibrio, opprobrióque, vt dehonestentur procurare.

Religionem quæ maximè regno Sathanæ aduersatur à Sahana impugnari.

Ex quibus fit omnibus manifestum, quòd de se clarissimum est, fidem, inquam, Catholicam omni veritate ac perfectione florere, & ad beatitudinem sui cultores perducere, cùm eam pro nixu (vt ex prædictis ac dicendis patet) oppugnent hi spiritus, qui maligni sunt. Neque enim insequitur pro posse Dæmones, nisi ea, quæ suæ malitiæ & iniquitati aduersantur. Vt sic in omnibus tam bonis, quàm malis, quæ diuina dispositione vel permissione contingunt Deum Opt. Max. benedicendi, ac laudandi rationem inueniamus.

CAPVT. X.

Ea, quæ communiter referuntur de strigibus non posse contingere tantùm in somnis.

SEcundum principale quod declarandum assumpsimus in hac quæstione, videlicet, quòd talia quæ communi voce referuntur de strigibus, haud quaquam in somnis tantùm euenire possint, habent ex sacris literis euidentiam.

Vnum quippe videtur per sacras

literas demonstrari, quòd etiam familiari experientia vniuersaliter cõprobatur: hoc inquam, quòd quando aliquid apparet in somnis, vel imaginaria visione aliquibus aliqua reuelantur: sic ab eis videri talia vel cognosci dicuntur, vt dum postmodum planè vigilant sani corpore, idipsum non in vigilia, sed in somnis innotuisse, aut visione imaginaria reuelatum esse, & non per sensus exteriores acceptum, neque sub eorum cognitione factum, optimè discernant.

Et breuiter distincto statu proprio, dum quia sanus vigilat & solutus corporeis sensibus operatur, à statu quo non vigilat, sed sensibus somno ligatis, vel certè altiori attentione impeditus non vtitur, optimè quisque perpendit atque cognoscit. Neque putat dari quenquam, qui se expertum fateatur oppositum.

Visio S. Petri ab Angelo liberati.

Vnde factus Petrus imaginariæ visioni ac ecstaticæ contẽplationi assuetus, cùm vigilans Angelum vidisset in carcere clara luce, & iubenti per omnia obtemperasset vsque ad liberum carceris exitum, licet non plenè discerneret in tali statu, inter vigiliam & abstractionẽ, quam exigit imaginaria visio, postquam tamen Angelum non vidit, & soli naturali cognitioni restitutus est plenè cognouit, etiam se prius non imaginaria tantùm cognitione, cuncta & percepisse, & perfeciisse, sed verè & realiter per exteriores sensus & opera. Vnde discedente ab eo Angelo, dixit, Nunc scio verè, quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis, &c. *Actor.* 12. In quo etiam *lib. c.* 10. fatetur se alio tempore ecstasim passum, & quædam sibi apparuisse, quæ licet vera non essent, vt apparebant, verè tamen ei futura prænunciabant.

Item patet in Esaiæ visione, qua Dominum sedentem vidit, &c. *Isa.* 9. Neque enim putandum est talem prophetam sic esse deceptum, vt verè & realiter putatet se Deum videre, seu vidisse sedentem in solio Spiritus, h. est Deus. *Iob.* 4. Sedere autem conditio corporis est. Tantùm ergo in sua hac imaginatione contingebat, vt communiter exponunt locum illum sancti Doctores, & vt vno verbo cuncta concludam, in omni passu sacræ scripturæ, vbi de somniis & visionibus aliquid dicitur, semper datur intelligi, quòd diuersitatem status somniantis, aut quomodolibet aliter à sensibus abstracti, ab ipso statu vigiliæ, omnes quibus talia contigêre, optimè perpendatur, vt testatur etiam S. Th. *1 ot. q. 6. art.* 7. siue sancti viri essent vt hi de quibus iam sermo habitus est, & alij plures; siue Ethnici, vt Pharao & Nabuchodonosor. Esa. visio.

Visio S. Pauli.

Sed & quod Paulo accidit, non oppositio, sed proposito fauet. Licet enim non cognouerit an anima esset à corpore separata in raptu, vel certè coniuncta corpori, non tamen vtens corporis sensibus, attamen cognouit, quòd non sic talia viderit quæ narrauit se in raptu vidisse, sicut tunc ipsa enarrans corporis sensibus vtebatur, & corporaliter, non autem somnians, aut ecstasim patiens, operabatur.

Visio Ezechielis.

Ezechiel quoque, dum dicebat se fuisse in spiritu seu in visione Dei in Hierusalem, optimè cognoscebat differentiam talis status & visionis, ab eo, quo communiter & in vigilia corporaliter opera sensibus expeditis operabatur. Et hoc etiam clarum est, ex modo ipso loquẽdi sacræ scripturæ. Neque enim dixisset. Fui in visione Dei, & in spiritu: nisi declarare intenderet, quòd non eo modo

do fuerat corporaliter in Hierusalem quo tunc ibi erat, vbi hæc loquebatur: & consequenter, nisi cognouisset talium statuum differentiam.

Ab absurdo.

Si enim prædicta differentia non cognosceretur ab hominibus in vigilia, sequeretur quòd nunquam posset videri magis aliquid in corpore fieri quàm in spiritu: Sed semper liceret cuicumque asserenti se aliquid corporaliter facere, respondere. Non sic est, vt putas, sed somnias atque deciperis, putans me somniare, & omnia inconuenientia possent omnibus accidere quæ delirantibus communiter accidunt.

Cùm ergo innumerabilis multitudo virorum & mulierum quæ deprehenduntur ad diabolicum cursum deferri, diuersis in locis variisque temporibus vnanimiter confiteantur & affirment, se corporaliter ire vel ferri ad ludum illum corporalitérque ibidem facere quæcunque scelera confitentur: patet, quòd non contra sacras literas, sed potiùs secundùm eas est credendum, quòd ista corporaliter fiant, & non tantùm in somnis, cùm secundùm eas, in ore duorum vel testium trium stet omne verbum, *Deuter.* . & *Johan. octauo.* & *in cap. nouit. de iud.* Et maximè si sit iuramento firmatum, prout prædicta communiter sub Inquisitoribus affirmant.

Neque tamen negandum est, posse talia in somnis tantummodo sic apparere, vt tamen putent, dum sic somniant, verè illa contingere, sicque pro tunc deludi. Sed hoc non latet postea personas illas, dum in se reuertuntur. Et si opere Diaboli sic in eorum mentibus ageretur, vt etiam in vigilia putaretur verè sibi talia corporaliter contigisse, deprehendit tamen finaliter, dum plenè solutus est sensibus; & à Diabolo dimissus, quòd somnia tantùm fuerunt. Quod etiam contingere facilè potest, cum ad Deum conuertuntur, & peccata sua confitentur. Sicut & phrenetici cùm plenè sanantur, perpendunt delusionem, quam veritatem esse infirmi credebant. Sed Strigones semper idem affirmant, etiam quando ad Deum conuersi, & à Diabolo non tenentur vltrà captiui. Experientiæ quoque, & alia signa idem ostendunt, vt infrà dicetur.

CAPVT. XI.

Eadem quæ referuntur de strigibus, in veritate sic contingere posse vt communiter fama volat pluribus suadetur fidelibus exemplis.

PRincipalis etiam intentionis huius capituli firmitas apparet ex his, quæ diuus Augustinus affert *decimo octauo de Ciuitate Dei, cap.* 18. vbi Præstantium *suprà* per nos circa principium operis nominatum introducit ita somno sopitum maleficiis, quòd per plures dies excitari non potuit. Et nihilominus in statu illo sibi, visum fuit, quòd in equum conuersus esset, & annonam militibus equorum more portasset.

Præstantius somnians se equum.

De Phantastico incorporato.

Et licet aliquis equus, & talis qualem se esse in somnis putauerat, verè portauerit annonam militibus illis, non tamen ipse fuit neque phantasticum eius incorporatum, vt quidam videntur dicere, & Augustinus *ibidem* disputando recitat. Qui si etiam ipsi hoc assereret, videlicet diceret fuisse phantasticum eius incorporatum: non est tantùm sic intelligendum quasi Dæmon ipsam vim phantasticam hominis aut etiam

ſpeciem in ipſo conſeruatam aliquo corpore circundet: Sed quia ipſe Dæmon, qui ſpeciem & imaginationem hominis format aliam ſimilem ſpeciem, vel corporaliter exterius aliorum ſenſibus obiicit, vel intrinſecus in eorum ſenſibus ſimilem ſpeciem, vel corporaliter exterius aliorum ſenſibus obiicit, vel intrinſecus in eorum ſenſibus ſimilem ſpeciem operatur. Vt S. Thomas exponendo dictum Auguſtini ponit *in quæſtionibus de Malo, quæ. 16. art. 11. ad ſeptimum.*

Nemo operatur, niſi actu informatus per formam.

Neque etiam poſſunt Dæmones potentiam phantaſiæ, neque eius organum, vel cum ea ſubiectum ſpiritum aliò deportare incorporatam. Qui ſi etiam poſſent, & facerent, iam is, cuius hæc eſſent, per illa tunc nihil videret. Neque enim operatur quis non actu informatus per formam quæ eſt operationis principium.

Supponitur autem in enarratione, quòd ille in ſomnis hæc ipſa videret, vt dixmus. Vnde concludi poteſt, imò neceſſè eſt, quòd operatione mali ſpiritus hæc omnia facta ſint, qui in formam equi, antea poſtquam inuiſi, corpus aſſumpſerit, & ea peregerit, quæ narrantur, ille verò, ſe quaſi equum talia feciſſe, tantummodo ſomniauerit, & ſtatum plenæ vigiliæ à ſtatu ſomni facti diſtinctum eſſe cognouerit.

Aliquis ſomnians alteri locum quẽdam explicat.

Neque diſſimiliter exiſtimandum eſt contigiſſe id quod in eo capitulo idem Auguſtinus enarrat, dicens, Indicauit & aliud (is videlicet qui præmiſſa indicauerat) ſe domi ſuæ per noctem antequam requieſceret vidiſſe venientem ad ſe quendam philoſophum, ſibi notiſſimum, ſibique expoſuiſſe quædam Platonica, quæ antea rogatus exponere noluiſſet. Et cùm ab eodem philoſopho poſtea quæſitum fuiſſet, cur in domo eius fecerit, quod in domo ſua petenti negauerit: non feci, inquit, ſed me feciſſe ſomniaui, hæc ibi.

Vnde patet, quòd dicere neceſſe eſt, quòd aliquis ſpiritus figura philoſophi aſſumpta in aëreo corpore id perfecerit, quod quidem factum tunc illum ſomniare malignus ſpiritus cognoſcebat, vel etiam procurabat. Qui ambo in exemplum inducti, ſi non aſſeueraſſent in vigilia poſiti, ſe talia, dum dormiſſe ſe nouerant, ſomniaſſe & contrario ſi affirmaſſent, quòd non in ſomnis iſta vidiſſent, ſed in vigilia & corporaliter ab eis hæc eſſe perfecta, iudicandum procul dubio eſſet, non eos, ſed Dæmones potius in illorum aſſumpti corporis figura iácuiſſe veluti dormientes.

De ambulantibus in ſomnis.

Pro quo facto notandum eſt etiam quòd nonnulli ſic in ſomnis etiam verè operantur opera vitæ, vt videantur etiam vigilare. Cognoui ego virum ſomniantem ambulare, loqui, & quod plus eſt, perſonas obuiantes cognoſcere: cum eiſdem loqui, ab eis occurrentibus diuertere, & eaſdem quandoque percutere, illum tamen pro tunc dormire omnibus notum erat, & experientia comperiebatur. Inſuper ipſe confitebatur poſtmodum in vigilia, quòd ſomniauerat quidem ſe alia feciſſe.

Quidam ſomnians concionatur.

Quinimo quidam patruelis meus & comprofeſſor dum prædicationi iuuenis inſiſteret, pro nimia cordis anxietate de nocte ſurgebat ſomnians, & aſcendens ſuper quandam porticum, quæ prædicaturus fuerat ordinatiſſimè, quaſi populo prædicabat, vociferationibus magnis omnes à ſomno excitans & conturbans.

Alium noui hominem de nocte ſom

Somnians quidam scribit.

somniantem & sic in somnis de cubili ad studium realiter pergentem & ibidem per multas lineas rectè scribentem sine lumine, & manè quòd se tantùm somniasse putauerat, verè factum inueniebat.

Quo quis somnians interdum efficit Sathan.

Veruntamen & hoc etiam; quod diximus verum est, quòd videlicet vnus Diabolus efficit ea, quæ alius aliquis facere se somniat. Econuersò etiam aliquis verè & sanus in vigilia operatur, alicubi deportatus à malo spiritu, vel à bono, cuius loco spiritus assumpto simili corpore, alibi dormire videtur. Huic enim quid simile per sanctos Angelos factum creditur, iuxta ea quæ leguntur in historiis authenticis.

S. Ambrosius dormiens Mediolani officium exequiarum perficit Turonis.

Legitur enim de beato Ambrosio, quòd cùm missam Mediolani casu celebraret, hora exequiarum S. Martini, qui Turonis defunctus erat, super altare caput inclinans spacio trium horarum dormire visus est: qui postmodum excitatus, vt videbatur, à clericis causantibus populi tædium in expectando benedictionem & Missæ finem, dixit officium exequiarum fratris sui Martini se perfecisse Turonis. Quo in loco etiam in tantæ rei fidem, vt fertur, chirothecam dimisit, vt iam ex assertione eius quàm ex signo prædicto verissimè corporalitérque illis interfuisse credendum sit: & loco eius Angelum altari astitisse. Mediolani in assumpto simili corpore. Implicat enim idem corpus in pluribus locis simul tempore inueniri, vt Theologi communiter tradunt.

Chirotheca S. Ambrosij vnde Turonis asseruetur.

S. Clemẽs gutt æ vide Pisis habeantur.

Huic etiam non dissimile, contigit beato Clementi, Petri successori, Cùm enim Missam Romæ celebraret, statim obdormire visus est, & post tres horas ad seipsum reuersus, vt videbatur, excusationem populo attulit, quod iussu beati Petri sibi necessarium fuit illo temporis spacio Pisanam Ecclesiam, quæ diuo Petro dicata fuerat, consecrare. In cuius rei fidem indubiam, tres guttas proprij sanguinis Pisis in Ecclesia illa reliquerat super marmoreum lapidem: quæ in hanc vsque diem in summa veneratione habentur in Ecclesia cathedrali ciuitatis illius.

Ex quo patet quòd Angelus in figura sancti Clementis Romæ fuit pro tempore, quo factus ipse corporaliter Pisis erat ab Angelo deportatus, & inde Romam itidem creditur fuisse reductus. Secus autem de vtroque fuisset æstimandum, si dixissent se somniasse.

Pari modo igitur affirmantibus strigibus, quòd corporaliter vadant ad cursum, credendum est. Et si videantur, interim alicubi dormire, æstimandum est esse Diabolum in illarum forma seu figura.

Quandoquidem tamen suis etiam artibus Magicis efficiunt, vt imaginaria tantùm visione cognoscant, quæ realiter ab aliis consodalibus fiunt in cursu: & hoc vt labores euitent atque pericula: quod quandoque facere præsumendum est tales personas dum corporaliter infirmantur.

Potes autem, si vis *in Malleo Maleficarum* videre, quem obseruant aliquæ Maleficæ modum ad id quod diximus assequendum. Dicere autem quòd semper sic accidat, imò quòd ea quæ à strigibus enarrantur non possint realiter accidere, videtur & historiis & sacris literis, veluti deductum est, repugnare, adeoque contra vulgatissimam experientiam loqui, vt stoliditatem id potius præferat, quàm obstinationem sine scientia. Hæc etenim obstinatio, vt in plurimis admiscetur crassitudini talia dicentium, seu negantium ea quæ

diximus verè contingere. Et hæc de ſecundo principali.

CAPVT. XII.

Eſſe firmiter credendum atque nullatenus dubitandum prædicta omnia eo modo contingere quo ab Inquiſitoribus affirmantur, ratione ex eorundem Inquiſitorum iudiciis ſumpta.

ESſe autem procul omni dubio credendum hæc taliter euenire, prout communiter à dominis Inquiſitoribus affirmatur, quod tertio loco tractandum eſt, & non niſi proteruos vel ignorantes negare poſſe talia ſic contingere, ſicut in proceſſibus eorum habetur, tribus rationibus perſuadetur. Quarum prima talis eſt, Vnicuique in arte ſua perito & experto credendum eſt. k. Expertus enim certus eſt, & magis quàm ſciens non expertus, vt habetur *ex proœmio Metaphy.* Non minus etiam inhærendum eſt expertorum & ſeniorum ſententiis ſine demonſtratione, quàm demonſtrantibus ipſis, vt dicit Philoſophus 6. *Ethicor.* Certiſſimus ergo erit, & conſequenter ei maxima fides eſt adhibenda, qui ſimul ſapiens fuerit & expertus: Fides enim non niſi ob certitudinem facti vel dicti, qui putatur ab aliquo poſſideri, adhibetur illi.

Qui ſimul ſapiens eſt & expertus, eſt fide digniſſimus.

Patres autem Inquiſitores, vt in pluribus ſunt viri peritiſſimi, tam in iure, quàm in ſacra Theologia. Ad Theologos autem & Canoniſtas pertinet determinare an prædicta impoſſibilia ſint aut poſſibilia, credenda vel non credenda: ſunt etiám iudices ſuper diſpoſitiones & teſtificationes factas de talibus, & ſuper confeſſiones eorum, an impoſſibiles & veriſimiles, aut certè ſint deriſibiles, an à fatuis, vel certè ab his, qui ſuæ mentis compotes ſunt, factæ fuerint, quomodo, qua aſſertione prolatæ, quàm efficaciter comprobatæ, & conſequenter in talibus iudicandis ſuper omnes experti ſunt.

Cùm ergo propter hæc ipſa quæ confitentur, iuridicè ſint infœlices iſtæ perſonæ ab Inquiſitoribus grauiſſimo iudicio condemnatæ, nemo debet eſſe tantæ temeritatis, vt eorum ſic damnet iudicia, vt deludenda & execranda imò iniquiſſima putet, quòd non niſi pro ſomniis, vel pro his, quæ in ſomnis accidunt, acerrimis tormentis afficiant, & demùm crudeliſſimè perimendos trahant homines innocentes. Siquidem ſecundùm ſacros Doctores, nemo propter ea quæ in ſomnis appetit, ſeu etiam operatur, niſi aliud interueniat, peccare poteſt. Vide pro hoc, ſi lubet, ſanctum Thom. 4. *diſt.* 9 *art.* 4. *quæſtiuncula.* 1. Sed & ſi quod etiam in ſomnis crimen per accidens quis admittat, ex hoc ipſo, quod in ſomniis perficitur, leuius iudicatur: quadoquidem homo pro ſtatu illo plenum non habeat & liberum in operibus ſuis iudicium.

Nemo propter ſomnia punitur.

Cenſendum igitur & ab omnibus firmiter credendum eſt verè contingere, & in corpore perfici: prout ab Inquiſitoribus iudicantur hæc ipſa fieri.

Confirmatur autem hæc ratio adhuc ex tribus: Primò Inquiſitores, vt in pluribus ſunt viri religioſi optimæ famæ, & integerrimæ vitæ: qui ex eo quod religioſi, Deóque dicati ſunt, magis ad clementiam & miſericordiam inclinantur quàm ad ſeueritatem: in hoc ſui Saluatoris imitantes veſtigia, qui dives eſt in miſericordia. Ex eo verò quòd perfecto religionis ſtatui copulant opera propria ſanctitatis & innocentiſſimæ vitæ

Inquiſitorum laus à miſericordia. Auctoritas.

Vitam hominis sine ratione perder. omnium iniustitiarum summa est.

vitæ cum odore optimæ famæ: quam ne amitterent, expediret eis secundum Apostolum magis mori, necesse est, vt omnem abhorreant iniustitiam: & præcipuè vbi agitur de vita hominis: quam sine ratione perdere, omnium iniustitiarum summa est. Cùm igitur in his iudiciis videantur & sint potiùs seueriſſimi, nec acquiescant cuiusquam precibus seu lachrymis: euidentissimum præfert hoc iudicium, non nisi ex sua summè rationabili: & non nisi vbi misericordia censeretur summa credulitas apud Deum & omnes homines, qui ea quæ Dei sunt, sapiunt, id eos efficere. Quod tamen non esset si talia quæ narrantur, & propter quæ striges comburuntur, illusiones essent vel somnia.

Confirmatur secundò illa prima ratio, sic: Ea quæ de peritorum consilio iudicantur vera, non sunt falsa censenda ab aliis. *p.* Sed contra tres maledicas personas non procedunt Inquisitores, nisi de consilio peritorum, tam in Iure, quàm in sacra Theologia: & regulariter non nisi de consilio & consensu Domini Episcopi ciuitatis, vbi iudicium hoc exercetur, vel eius Vicarij, qui vt in pluribus periti sunt saltem in iure Canonico. Ergo quod ab eis verum vel iustum esse determinatur, non debet (ab imperitis præcipuè) tam facile condemnari.

Inquisitores quomodo tractandi.

Sed neque hi, qui verè sapientes sunt naturalique mentis elegantia & nobilitate pollent, in hoc contra peritorum consilium se opponere vel præcipites contradicere debẽt, vt multi imperitorum faciunt, sed matura cogitatione priùs cuncta librantes, disputatiuè potiùs, quàm sententiam proferendo, si talis opinio sibi minùs placeret, vel apud eos rationes inductæ non viderentur efficaces, aut ineuitabiliter concludentes opinionem suam vrbaniter in medium afferent. Quod & gratissimum foret Inquisitoribus, vt literali discussione magis veritas eluceret.

Vbicunque autem officium exercetur (quod contingit per singulas ciuitates Christianorum in Europa per institutos Apostolica delegatione Inquisitores, & ab eis factos Vicarios) Doctores ad consilium contra striges vocati, semper in hoc vnum omnes, vel pro maiori parte conueniunt, quòd prædicta fiunt realiter, & in corpore, & super hoc extant processus, & consilia innumerabilia. Ergo per locum ab authoritate peritissimorum & sapientum, quorum non est numerus, quia per totam Christianitatem tam nostra, quàm exacta ætate facta sunt, hæc omnibus persuaderi, nullúsque dubitationi locus manere debet, quòd prædicta fiant corporaliter vt præfertur.

Confirmatur & tertiò præmissa ratio sic: Id toleratur ab Ecclesia: vbi etiam agitur de huius tertij præiudicio maximo: quia tam in bonis exterioribus, quàm in fama, quàm etiam in bonis corporis vsque ad crudelissimam vitæ priuationem, non est falsum æstimandum aut iniquum, si fiat hoc ordinariè, iudicialitérque ab officialibus per sedem Apostolicam institutis. Nam id esset de summa negligentia Romanam Ecclesiam fugillare, imo de summa crudelitate & iniustitia reprehendere & calumniari. Quandoquidem inquisitores non nisi vt delegati summi Pontificis hæc efficiant, à quo principaliter pendet quicquid per eos iustè, vel iniquè, ipso præsertim sciente, fit. Propter quod

quod si in hoc iudicio inueniretur iniquitas, ipsi principaliter imputandum esset, si taceret, aut non prohiberet. Quod quia non nisi temerarium est, ideo nullus potest nisi ignarus, vel valdè præsumptuosus ista negare sic contingere, prout ab Inquisitoribus comprobantur.

k *l. semel. C. de re mil. lib. 12. & l. 1. in prin. ff. de ve. inspi. & vtrobique per Bar. & no. in c. proposuisti, de probatione.*

Quod Iudex facit, rectum præsumitur.

l *Et hinc prouenit quòd rectè factum præsumitur, quod facit iudex. ff. de acq. pos. l. iustè.*

m *Prout tradi consueuit in cap. maiores. §. verum de bapt. per illum text. in Cle. 1. de pœ. Et per Alb. de Ros. in l. diuus. ad fi. ff. de off. præs. Ias. in l. vt vim. col. 6. in prin. ff. de iust. & iur.*

n *Tu adde tex. in l. isti quidem ad fi. ff. quòd metus causa, & latè Barb. in cap. in præsentia. col. 69. de prob. vbi meminit de dicto Apost. hîc alle. facit id quod idem Barb trad. in cons. 55. col. 14 primo volumine.*

o *Arg. d. c. 2. de no. op. nun. cum aliis supr. alleg.*

p *Vt patet ex no. per Abb. & mod. in capp. oposuisti. de proba. suprà etiam alleg*

q *Veritas enim hinc inde exagitata magis resplendescit in lucem, vt dicit reg. in c. graue. 35. q. vlt. & gl. in eo. cum Ioan. eremita. de fid. inst. Bene facit tex. in §. illud quæsitum cum ibi no. per Christop. Insti. de rer. di.*

r *Vt patet ex his quæ habentur in l. quæ dotis. ff. so. ma. per Bar. & Doc. & per not. in c. 1. de of. de e. cum multis similibus quæ allegari possent.*

CAPVT XII.

Ad idem secunda ratio sumpta ex textuum multiplicium assertione fidei, omnique exceptione maiori. Et vnius responsionis reprobatio.

PRobatur etiam hoc ipsum quod assumpsimus, alia principali ratione, quæ talis est: Quod ab innumera multitudine personarum promiscui sexus asseritur, & vbique locorum variisque temporibus vniformiter quasi vno ore loquerentur omnes, semper affirmatur, procul omni dubio credendum est, & nulla cunctatione negandum vbi præcipuè talium testimonium in causa fidei admittatur in iure: & tam contra se quàm contra alios hæc ipsa rite coram iudice manifestent: etiam hi qui sibi vitam donari desperant sicut contingit his qui in hæresim sunt relapsi, vt non iam timore mortis, nisi confiteantur, incurrendæ, suspicari possit eos talia propalare. Hæc autē omnia incurrunt in iudicio isto: imò sæpe quoque cùm sibi vitam iam donatam alij sciunt, idipsum manifestant: vt non iam timore imminentis pœnæ, id quis iudicare possit ab eis confiteri: cùm etiam plurimi concurrant ad hoc pueri, puellæ & id genus innocentes & simplices, quorum sic facilè deprehenditur si fingerent mendacium: qua ratione puerorum testimonium certissimum dicitur.

Puerorum testimonium certissimum.

Plures, item, qui post conuersionem sunt integerrimæ vitæ ac splendidæ famæ, & plures aliæ conditiones concurrunt, quibus redduntur testes fide digni, & omni exceptione maiores. Et præcipuè etiam in causa fidei, vbi omnes etiam capitales inimici

Etiam capitales inimici admittuntur in testes cōtra hæreticos.

mici admittuntur in testes, quantumcunque alio quin flagitiosissimi, vt patet *in c. in fauorem &c. Accusatus. de hæret. in sexto.* Si enim tali tantæque multitudini non esset fides adhibenda de talibus, quasi de non visis: pari ratione nulli credendum esset, vbi quis ea referret, quæ is, qui audiret non per se cognouisset. Et sic periret humanæ conuersationis solatium, neque daretur dissensionum terminus.

In Epis. copatu Comensi singulis annis mille striges incinerantur.

Talem autem tantámque esse multitudinem eorum, qui ista fateantur fieri corporaliter, iam vniuerso orbi esse potest exploratissimum, ex multitudine eorum, qui propter hæc sub iudicio Inquisitorum per omnem Christianorum regionem cadunt: ita vt millenarium sæpè numerum excedat multitudo talium, qui vnius anni decursu in sola Comensi diœcesi ab Inquisitore, qui pro tempore est, eiúsque Vicariis, qui octo vel decem aut plures semper sunt, inquiruntur & examinantur, & annis penè singulis plus quàm centum incinerantur.

Quod si quis huic rationi se opponat, dicens, eo merito, tantæ etiam multitudini non esse credendum, quod deludatur à Diabolo, quòd hinc manifestum fieri potest, quod incredibilia quædam narrant, & ea ipsa, quæ facultatem nostræ cogitationis aut conditionis videantur excedere: quinimò naturaliter contingentibus comprobatísque aduersari. Vnde propter hoc, quòd ista negentur, non videtur sequi humanæ conuersationis, quæ circa naturaliter possibilia contingentiaque obseruatur, aliqua perturbatio.

Quærendum profectò est ab his qui taliter se opponunt, vndénam ipsi nouerint talia quæ referuntur non esse vera sed Diaboli delusiones. (Si quidem omnes credunt, vel verè vel deluforiè ista contingere, quæ à tanta multitudine confirmantur. Si enim ex naturali possibilitate vel contingentia, aliquod horum duorum delusionem inquam Dæmonum, vel ipsum narratorum euentum, verè contingere credendum sit: quia videlicet alterum horum magis possibile est vt eueniat quam aliud, id profectò magis erit vel æquè possibile vel fide dignum, quod naturaliter nostræ magis vel æquè fuerit consentaneum & propinquum. Nam & potestas Dæmonis ibi minor apparet, vbi factum vel faciendi modus virtuti naturali nostræ magis etiam appropinquat. Quantò enim effectus naturam nostram excedit, tantò maiorem prætendit causæ virtutem. Difficile autem iudicare posse videtur, quidnam horum magis naturalem facultatem excedat Dæmonis, hominem, inquam, corporaliter per aëra ad longinqua perferre loca, cibos & voluptatis omnis materiam præparare atque offerre, se etiam in forma humana familiarem & ad vota obsequiosum reddere. Hæc enim eorum summa est, quæ ab his enarrantur perditis hominibus veluti mirabilia. Aut certè sit in hominum phantasia subtiliter operari circa species formandas, componendas, & separandas, circa etiam spirituum motus, vt hæc omnia, quæ ab his narrantur, videantur corporaliter euenire: quæ tamen non nisi (vt ipsi contradicentes autumant) phantasticè contigant.

Quantò effectus naturam nostram excedit, tantò maiorem prætendit causæ virtutem.

Imò si quis diligenter aduertat, inueniet hoc secundùm naturalem potentiam procul dubio magis excedere quàm primum & consequenter minus esse debere secundùm eos credibile. Quòd quidem per comparationem ad potentiam nostram

Possibili respondet potentia.

facile liberabitur, ac perpendi subtiliter poterit. Quod enim magis excedit facultatem nostræ naturalis virtutis atque potentiæ, magis est etiam in se supernaturale, maioremque deposcit absolutè virtutem. Cùm enim possibile respondeat potentiæ vt illius obiectum, & ex hoc eidem proportionetur: secundùm excessum rerum possibilium in essendo, erit & potentiarum proportionatarum excessus in virtute. Minus autem ab homine factibilis est tam artificio phantasmatum, specierum, spirituum, atque motuum dispositio in potentiis animæ, vt vera videantur, quæ phantastica sunt, & vt qualia velint per has species ordinatas pro voto repræsentari, statim appareant, quàm talia quæ per striges narrantur, corporaliter fieri.

Artificiosa phantasmata.

Neminem quippe Medicorum, aut Astrologorum esse puto, & nunquam fuisse relatione vel lectione cognoui, qui talia efficere potuerit, aut etiam attentauerit, cùm neque etiam determinata somnia per artem possit homo causare, quæ determinationem minorem naturaliter habent, minúsque trahunt extra se hominem, quàm ratus, vel alienatio talis à sensu, qualem has personas pati necesse est, si deludantur. Quilibet enim post somnium cognoscit se somniasse, vt *suprà* probatum est, & patet experientia.

Determinata somnia homo non potest causare.

Neque adhæret quis somniis quasi rebus dũ euigilauerit, prout striges facere opinantur hi, qui talia quæ narrantur, corporaliter contingant: Tum quia species illæ motúsque phantastici exteriori sensu cadere nullatenus possunt, & consequenter circa talia nullus incumbit artifex, cuius sententia practica vel notitia: sensibilia à quibus causata est, tantùm pertractat, qualis est homo: Tum quia communis hominum est sententia, naturalique veluti compertum lumine absque cunctatione aliqua pronunciantur ab omnibus, hæc non humana, sed superiori aliqua virtute fieri. Quæ communes animi conceptiones, cùm ex hoc ipso naturales conuincantur, quòd omnibus vel etiam pluribus sese offerunt, si falso inniterentur falsitatem profectò retorquerent in authorem naturæ.

Concludendum est igitur, hominẽ naturali virtute nequaquam facere posse, quòd aliquis ita deludatur atque desipiat, vt verè ac corporaliter fieri putet, quòd non nisi phantastica visione contuetur. Ea verò quæ ab his nequissimis narrantur in cursu contingere, quoad multa subsunt etiam humanæ facultati, vtpote quæ vel viribus, vel ingenio possunt ab homine vel perfectè fieri, vel saltem imperfectè, seu aliquid pro parte simile.

Quò enim ad ciborum præparationes ac voluptatum expletiones, nullas eas dubitat habere posse authorem hominem, nedum quales narrantibus ab illis, verùm etiam maiores, quam procurent Dæmones: non autem quàm procurare sciant, aut possint: cum saporem & qualitatum proportio, quæ voluptatem afferat, eis melius innotescat, & ad illum citius & facilius mouere valeant quam hominum quicunque.

De delatione dæmonis per simile de bombardis.

Quò verò ad corporalem hominum delationem per tanta terrarum spacia breui temporis decursu, licèt homini sit naturaliter impossibile: aliquid tamen quoad genus saltem operis, ei simile per humanum ingenium procurari ac fieri potest, vt patet de proiectione quasi subitanea magni lapidis, vel alterius cuiusuis

corporis

corporis mineralis molis per multa millia passuum ingenio tormentorum seu bombardarum, Magis ergo à possibili recedit, & consequenter maiorem exigit virtutem atque potentiam, quicquid præter naturam mirabile sit in imaginatione, quod fit etiam præter naturam sed ad extra & corporaliter. Et sic Dæmon non minus impossibile, vel magis factibile, illud erit, quàm istud: neque hoc igitur minus debet quisque credere ab eo fieri, quàm illud.

De aëreo corpore Dæmonu.

Quantùm verò ad operationem Dæmonum in assumptis corporibus aëre condensato, & in humanam figuram effincto, non maiorem id in Dæmone potentiam arguit, quàm prædicto modo species in phantasia cõponere, quæ corpora, quæque quasi vera præsentent, cùm maioris spiritualitatis sit phantastica species, quàm aër, & præcipuè condensatus. Vnde minus potest illa (si corpoream vtriusque naturam consideremus) repræsentare corpora dẽsa, quàm aër.

Quantùm etiam ad motum localem, qui in his efficiundis interuenit, minus sunt eius capaces species illæ, quàm aër: cùm illæ per accidens tantùm, aër autem per se etiam moueatur. Corpus enim est aër: species autem illæ non nisi corporalia sunt accidentia: quæ etiam si æqualiter motum localem admitterent, etiam ratione subiecti, non minorem tamen ille motus in Angelo mouere virtutem argueret, quàm motus interueniens in formatione corporis illius aërei, eò quòd æqualiter quoad motum localem corporalia quæque virtuti angelicæ ad nutum obediant. Sic igitur ex his omnibus patet non esse minus credibilia, eò quòd non minus possibilia Dæmoni quæ narrantur ab his perditissimis personis corporaliter fieri, quàm eadem phantasticè solùm cum tanta contingere delusione, vt pro certo vera credantur, quæ falsa sunt & vana, veluti vulgus esse putat.

CAPVT XIV.

Improbatio vnius euasionis ad prædictam rationem.

FOrtè quis iterum contra prædictam rationem se opponet, inualidámque reddere conabitur, ex eo quòd capitulum *Episcopi* 26. q. 5. dicit, tales vel similis sectæ personas deludi à Diabolo: & per consequens non verè posse cognoscere fieri, quæ narrantur mala: neque huiusmodi personas maleficas. Qui si etiam corporaliter contingeret, aliquas personas sic portari, & facere mala quæ confitentur, quamuis posset sibi contra se testificanti, siue se accusanti credi, non tamen accusanti aliàs: eo quòd nesciant an verè ibi sint illæ personæ, quæ ibi esse videntur: cùm possit Diabolus personam seu figuram illarum prætendere, dum ipsi domi resident: vnde talium testimonium nullatenus acceptandum videtur in præiudicium tertij.

Sed ad hanc euasionem explodendam, suppositio etiam quod capitulo illi fides præstari debeat, quòd infra discutietur, iam præparata via superius ampliſſima est, dum apertissimè cognoscitur per ea etiam, quæ per sacras literas notissima comprobantur: familiarique experientia negari non possunt, omnes facilè posse discernere differentiam status vigilantis & dormientis, & præsertim in seipso. Nec potest Diabolus quacunque virtute conatúque maligno, sic homines extra mentem ponere, quin vigiliæ ac sanitati restituti cognos-

cant, quòd alia visione, quàm corporali, alióque modo quam vtendo sensibus exterioribus cognouerunt omnia, quæ sibi visa sunt videre, quando à Diabolo supponuntur: delusi. Vnde cùm perseuerent in confessionibus contra se, dum sanæ mentis sunt: dum Diabolo etiam abrenunciauerunt, ad Christum conuersi: & semper asserant talia sibi in vigilia contigisse, dum plenè sensibus vterentur, non est viri prudentis velle sine ratione negare, ea quæ tales experiri se constantissimè asserunt experientia sensuum, qua nulla apud nos clarior & efficacior est cognitio.

Et sicut verè supponendum est contingere, quæ circa se facta narrantur, non minus verisimile est circa consodales & alias personas, quæ adesse contuentur, idem realiter & verè accidere, cùm præsertim sæpè, imò semper, contingat plures ex condicto simulire vel deportari, simúlque redire, vt patet ex processibus.

Neque etiam maior ratio est quòd vnam magis quàm aliam deludat Diabolus, quoad hoc: cùm præcipuè magis desideret, quæ in contemptum Christi & Fidei fieri per eas procurat, in vigilia perfici, quàm in somnis vel in mentis alia quacunque alienatione, cùm maius in vigilia peccatum incurrant, & si æquè facilè Diabolo vnum vt alterum efficere, vel etiam facilius si illi vigilantes portare, quàm dormientes deludere, vt *in præcedenti capitulo* inductum est.

Facilius Diabolo est, vigilantes portare, quàm dormiétes deludere

Quòd si contra se testificantibus in iudicio talibus (non obstante quacunque Diaboli delusione) fides est adhibenda, vt deductum est, sequitur ineuitabiliter quod & testibus contra tertium est credendum, si attendantur ea, quæ dominis Inquisitoribus & Iudicibus fidei semper euenire comprobantur. Hoc enim ab eis quotidiana experientia practicatur, quòd accusati per socios criminum, licèt ferè semper in principio iudicij negant, in processu tamen omnia cõfitentur, & rarissimè contingit oppositum. Et qui hoc proteruè negaret, habet quoque processus omnium Inquisitorum falsos asserere, quòd planè apud nos insanos execrabile reputatur.

Et si aliquando contingat, tales non confiteri, hoc ideo est quia iudices vel nolunt, vel qui vellent non possunt, vt par esset iudicium prosequi, dum ab his impedimentum aliquando prouenit, qui debuissent Inquisitoribus facere. Non enim omnia per se possunt Inquisitores, &c. Propterea verò, quæ rarissimè contingunt, non debent omitti quòd regulariter accidit. Sicut non obstante, quod in aliis etiam iudicibus quando contingat, innocentes damnari falsisque testibus & accusatoribus fatigari non interponitur iudicium contra reos nec minor adhibetur fides testibus aliis vel accusatoribus.

Propter rarissimè contingentia, non debèt omitti regulariter accidentia.

Quòd si econtrà quis inducat, quòd sceleratæ illæ mulieres, de quibus loquitur *d. c. Episcopi* asserebant in vigilia positæ se realiter per multa terrarum spacia intempestæ noctis silentio deportari: & tamen ibi determinatur, quòd erant à Diabolo delusæ. Respondetur quòd mulieres illæ non solùm in somnis, sed etiam in vigilia tenebantur à Diabolo captiuæ per infidelitatem, vt ibi dicitur. Vnde facile poterat eas in vigilia deludere, sicque in earum mentibus & imaginatione agere, vt sibi ipsis persuaderent & aliis sibi verè contigisse, quod in somnis acciderat.

rat. Sicut etiam phreneticis dum patiuntur, etiam si vigilent videntur vera esse quæ vera non sunt. Liberati autem postmodum ab infirmitate, cognoscunt distinctionem status sanitatis à statu infirmitatis : & quòd illa, quæ sibi vera videbantur, dum languerent, falsa fuerant Personæ autem, quæ se vel etiam socios accusant in ista secta non amplius sunt in Diaboli potestate. Nam semper hoc faciunt dum sani sunt mente & corpore, & postquam Diabolo abrenunciarunt, & peccatum suum confessi sunt, non solùm audacialiter, sed etiam sacramentaliter prouidentia dominorum Inquisitorum, qui earum conuersionem & salutem desiderant. Ratificant enim & confirmant in fine iudicij, quæcunque tam contra se, quàm contra alios antea sunt confessæ. Et ideo patet, quòd hæc secunda obiectio non militat.

Vlterius contra illam primam euasionem dicendum est, quòd sicut Dei præueniente misericordia, non potest Diabolus deludere, nisi eos, quorum mentem primò sibi per infidelitatem subiugauerit, vt dicitur in *dict. c.* **Episcop.** Ita credendum est nullius personæ figuram, vt de tanto crimine accusetur, posse prætendere, nisi eius, quem sibi iam per similia crimina deuictam esse sciuerit, & multoties realiter cum aliis ad ea perpetranda conuenerit.

Et propterea non debent Inquisitores omittere contra tales accusatos procedere, eò quòd ex hoc ipso, quòd sic accusantur, etiamsi aliquando non verè ac corporaliter peregerint, ea de quibus accusantur, vehemẽter tamen suspecti sunt, quòd de flagitiosissima tali secta sint, & præcipuè si plures testes in idem contra aliquem concurrant, variisque temporibus, & si aliàs etiam malæ sit vitæ vel famæ. Neque enim Deus clementissimus diu permitteret innocentes de tanto crimine accusari, & esset de omnibus par ratio, quòd Diabolus omnium personarum figuras prætenderet diuersis temporibus, quod patet falsum: quia tales innocentes non solùm pauci esse creduntur in comparatione aliorum contra quos Inquisitores procedunt in aliqua ciuitate vel terra: sed nulli adhuc ab Inquisitoribus tales inuenti sunt esse delusi, licet aliis narrantibus dicatur quandoque tale quid contigisse. Omitto contra eandem euasionem afferre indicia apertissima de reali deportatione, quæ tam ante, quàm post deportationem in plena vigilia contingunt, quorum in hoc opusculo inferuntur plurima, vt præcipuè *infrà* patebit.

CAPVT. XX.

Ad eandem euasionem præcludendam, aliæ deductiones inuictæ.

AD eandem euasionem primam excludendam, aliam deductionem affero, quæ tam ex dicto capitulo, quàm ex aliis determinationibus summorum Pontificum robur accipit.

Ex illo namque capitulo habetur duplex modus, quibus Diabolus potest homines deludere, vel decipere. Vnus ostendendo in somnis, seu in spiritu, aut in visu quod non est.

Alius in vigilia prætendendo formam alicuius, sicut contingit in apparitionibus Diabolicis, puta: cum Diabolus assumens corpus aëreum, format aliud in similitudinem hominis vel mulieris, vel bestiarum. Sicut sæpè legitur in Sanctorum historiis.

Primo autem modo posse deludere probat *d. c.* per secundum. Secundo verò modo probat per Apostolum 1.*Cor.*9. dicentem, quòd Diabolus transfigurat se in Angelum lucis, quia videlicet aliquando apparet in forma boni Angeli, & multò magis potest apparere in forma hominis vel bestiæ. Potest ergo sic hominum phantasmata ordinare vt videatur eis videre quæ non vident, & esse, quod non est, quod maximè contingit in somnis. Potest & alio modo deludere per præstigium, vt confitentur omnes tam Theologiæ, quàm Canonici iuris cultores.

Non negat etiam capitulum illud, Diabolum posse de loco ad locum homines portare. Hoc enim negare esset hæreticum, dicente Iob, quod non est potestas, quæ ei valeat compari super terram: imò etiam contra veram philosophiam hoc esset, quæ virtutem substantiæ separatæ omni corpori præfert. Sed solùm adducit & astruit capitulum illud, quòd non portentur tunc ad sequendum aliquam veram Deam, eique seruiendum, propter quæ videbatur illis sceleratis mulieribus quòd realiter portarentur.

Substantia separatæ corporibus præfertur.

Ex illo ergo capitulo iuncta fide & philosophia habetur esse possibile. quòd Diabolus has maledicas personas portet: & per diuersarum rerum apparitiones prædicto etiam secundo modo deludat. Possibili autem posito inesse, nullum sequitur inconueniens, præcipuè si sacris literis, vel determinationibus Ecclesiæ non repugnet.

Ponatur ergo per casum possibilem, quod contingat multitudinem personarum, sic à Diabolo congregari, & induci ad abrenunciandum fidei, contemnendum sacra, aliáque facienda, quæ narrantur de strigibus, ex quibus meritò veniunt ab Inquisitoribus & fidei iudicibus puniendæ.

Possibili inesse posito nullum sequitur inconueniẽs

Tali autem casu posito, quærendum est, quomodo poterit iudex in eorum notitiam deuenire, si non credendum sit complicibus & sociis horum criminum, qui deprehensi sunt, & iudicialiter confessi. Neque enim alius homo potest ista cognoscere: & hi, qui de tali societate supponuntur esse, terribilibus sacramentis se astringunt, ne se inuicem aliquatenus accusent, neque factum propalent: nisi fortè causa seductionis alicuius: etiamsi contingat aliquem hanc datam conseruare fidem, horribiliter vapulat à consociis vel à Dæmone, nisi fortè sint in fortiis Inquisitorum: licet etiam neque sic quandoque possint euadere. Quomodo ergo tam accerrimi hostes fidei tollentur, de terra, vt intendit sancta mater Ecclesia.

Quis autem audeat præsumptuosus vel sciolus dicere quòd licet iste modus delusionis sit Diabolo possibilis, non tamen vtitur illo, neque illum Deus permittit. Num de permissione Dei debet quis sentire aliter quàm sancta mater exposcat Ecclesia, & rerum ostendat euentus? Vbinam autem habet quis Ecclesiam docere, quòd hæc Deus non permittat. Quin etiam oppositum illam sentire ex hoc dignoscitur, quod authoritatem & omnem fauorem præstat Inquisitoribus contra tales nequissimas personas. Euentus quoque & frequentissima apertaque indicia idipsum docent: Iudices omnes fidei & innumerabiles consiliarij sic esse iudicant: testes infiniti idem affirmant. Quomodo ergo potest quis sapiens astruere id impossibile, aut etiam non de facto

De permissione Dei nemo aliter sentire debet, quàm Ecclesia.

contin

contingere? In hoc discernant omnes, si ratione mouentur, aut voluntate, seu quomodolibet alia siniſtra causa vel intentione.

Et casum quisque ponat ante oculos suos, quòd sit ipse iudex aut gubernator in aliqua ciuitate Ecclesiæ, vel cuiuscunque principis, & compareat ante eum, qui dicat se hominem audisse dicentem, quòd conuenientium incursu duo ciues tractarunt, dum ibi essent, tradere ciuitatem hostibus Ecclesiæ vel principis, & quòd vocato homine illo, sic esse ab eo discat, vt à teste de visu & id quod in tali casu crederet, aut faceret, si iudex esset: vel certè fieri consuleret, si consiliarius esset, vel assessor iudicis, faciat oro vel non minus credat, aut fauorem præstet Inquisitoribus, qui prædictis modis similia cognouerit, contra Christum in tali cursu fieri, vel tractari, si verè Christianus est.

Præterea Ecclesia hæc esse possibilia, imò de facto contingere credit, non solùm indirectè, quando generaliter authoritatem Inquisitoribus contra tales sicut contra hæreticos, & eorum iudicia non solum non reprobando sed potiùs approbando, verùm etiam quia directè, & specialiter sectam hanc insequitur, & per specialia priuilegia Inquisitoribus mandat, vt hos pestilentissimos homines vsque ad extremum interitum & exterminium persequantur inuictè.

Vnde quod Innocentius mandauerat primò Inquisitoribus Alemaniæ, vt *suprà* relatum est, & Iulius postmodum Inquisitori Cremonensi, confirmauit, vltimò Adrianus sextus Pontifex omnibus Inquisitoribus congregationis Lombardiæ ordinis Prædicatorum, mandans vt officium Inquisitionis exerceant contra prædictam sectam personarum, quæ à fide catholica deuiantes, fidem ipsam, quam in sacri susceptione baptismatis abnegantes, sacram crucem pedibus conculcantes, & opprobria super eam perpetrantes, Ecclesiasticis & præcipuè Eucharistiæ sacramentis abutentes, Diabolum in suum dominum, & patronum assumentes eique obedientiam & reuerentiam exhibentes & suis incantationibus, carminibus, sortilegiis, aliisque nefandis superstitionibus homines, animalia, & fructus terræ multipliciter lædentes, aliáque quamplurima nefanda, excessus & crimina eodem Diabolo instigante committentes inueniuntur, eósque puniant secundùm modum contra alios hæreticos à iure & sacris canonibus institutum.

Vnde patet, quòd cùm hæc secta non sit nisi secta strigum, & ista nefanda faciant non nisi pro magna parte incursu, qui etiam ibi sectam faciunt & conuentum, & non alibi, nec alio tempore omnia, sequitur quòd Pontifex supponit & determinat, non illusoriè, sed verè & realiter hæc in cursu fieri & perpetrari. Quam etiam sectam Clemens VII. per Breue, quod directum est Reuerendissimo Episcopo Polensi Gubernatoríque Bononiæ mandans eidem, vt contra quosdam Mirandulanos eiusdem sectæ præstet omnem fauorem Domino Inquisitori Parmensi, & incipit: Accepimus non sine animi, &c. appellat expressè hæresim strigatus.

Cur Striges secta-ria habeantur.

Cùm ergo ex prædictis concludatur, quòd prædicta crimina non committuntur à prædictis hominibus illusoriè, sed verè oportet quòd non in somnis vadant, aut deportentur ad cursum, sed verè & realiter: & consequenter quòd fides præ-

standa

ſtanda eſt teſtibus de viſu contra tales. Alias periret omnis modus procedendi contra tales, vel eum maxima difficultate poſſent deprehendi: eò maximè quòd ſicut per eorum confeſſiones agnouimus ſacramentis (vt diximus magnis ſe aſtringant, ſe inuicem non reuelare.

Aduertendum eſt etiam, quòd ſi teſtibus non creditur, contra alios, propter aſſertam deluſionem: iam non eſt etiam credendum ſeipſos accuſantibus, vel iuridicè confitentibus quòd talia ſibi contigerint, eò quòd cenſendi ſunt pariter eſſe deluſi, & eis eſſet compatiendum & non ſententia contra eos ferenda, ſi dicerent ſe nunquam extra curſum tale quid feciſſe, nec ex corde vnquam talia ſe perpetraſſe, aut contra fidem quicquam opinatos eſſe. Quod tamen nullus ſanæ mentis concederet, & practica omnium Inquiſitorum eſt in contrarium.

Præterea, ex eiſdem Pontificum verbis hoc elicitur quòd eundem debent contra ſectam ſeruare modum inquirendi, & procedendi, quem ſeruant ſecundùm iura, contra alios hæreticos. Modus autem ex parte intentionis ipſius Inquiſitoris & efficaciæ tam interioris quàm exterioris eſt, vt interprete omníque humano timore, & cuiuſcunque commodi vel lucri amore poſtpoſito inuictè procedant. Vt patet in priuilegio quodam Inquiſitionis, quod incipit: Ex parte verò ordinis procedendi & executionis, ſit ſimpliciciter & de plano, &c. *c. Statuta, de Hæret. lib. 6.* Item vt excommunicati & participes vel ſocij criminis in teſtimonium admittantur *eod. tit. In fidei fauorem.* Contra iſtam ergo ſectam hoc vltimo modo procedendum eſt.

Tenentur ergo credere Inquiſitores omnibus, qui teſtimonium contra hanc ſectam ferre voluerint, etiamſi dicant ſe ſocios omnium. Non poteſt ergo interponi, quòd iſti ſocios ſe dicentes, non ſunt audiendi, quia deludentur per præſtigium vel quomodolibet aliter: quia iam tolleretur modus procedendi contra iſtos, quo procedi debet contra alios hæreticos: quod eſt contra voluntatem & mandatum Eccleſiæ in prædicto priuilegio Adriani. Vnde patet, quòd illa euaſio nulla eſt, ſed irrationabilis & periculoſa fuga.

Etiam ſocii criminum contra Maleficos audiuntur

CAPVT. XVI.

Eadem ſecunda ratio ex eodem fundamento tripliciter confirmatur.

PRæcluſa igitur prædicta euaſione ad ſecundam rationem principalem, confirmatur ipſa ſecunda ratio principalis tripliciter: primò ſic: Si duobus teſtibus & in præiudicium tertij tam in iudicio creditur, quàm extra iudicium de rebus poſſibilibus euenire, multò fortius credendum eſt maximè multitudini tale quid conformiter aſſerenti. Quia de quo minus videtur ineſſe & ineſt, & de quo magis, per regulam topicam. Maxima eſt autem multitudo talia narrantium, vt ſupra deductum eſt. Sed & hæc ipſa quæ narrantur, eſſe poſſibilia *ſupra in primo principali*, probatum eſt etiam ex ſacris literis. Ergo non ſunt hæc tam facilè paſſimque neganda, vt nonnulli faciunt.

Confirmatur ſecundò eadem ſecunda ratio, ſic: Fama quam omnes famant, non ex toto petit: & impoſſibile eſt, quòd famoſum ſit falſum ex toto, ſecundùm Philoſophum *in lib. de ſomno & vig.* & 7. *Ethicorum*

Fama quam omnes famant non ex toto petit.

Maximè

Maximè autem si fundetur narratio in certitudine sensuum. Non enim possunt falli sensus exteriores circa propria sensibilia, vt dicitur in secundo de anima. Narrant autem omnes isti ea quæ ab eis videntur & fiunt supra naturam, & ea esse vera testificantur de visu pluribus sensibus. Et in hoc omnes conuenire, quòd corporaliter fiant, quæ sensisse se dicunt publica & vniuersalis est fama. Non ergo ex toto falsa esse censenda sunt, aut putandum est vniuersaliter tales personas decipi vel decipere: licet fortè interueniant sæpe delusiones, vt *suprà* declaratum est.

Confirmatur tertiò eadem ratio sic: Si quod est magis incredibile quam illud de quo est sermo, vel saltem æquè incredibile & nihilominus à sanctis Doctoribus hac sola ratione creditur & pro certo asseritur, quod à multitudine virorum ac mulierum tam eorum qui sunt experti quàm eorum etiam qui ab his, qui experti sunt, didicerunt & cognouerunt, enarratur & confirmatur, multo magis ab omnibus credendum erit quod est magis credibile, vel saltem æquè credibile, & quo est æquè vulgatum & affirmatum ab his qui experti sunt, vel ab expertis certa relatione, cognouerunt. Nam cùm citò sine ratione credere sit iudicium leuitatis, iuxta illud *Ecclesiastici* 19. Qui citò credit, leuis est corde, magis hoc alienum esse debet à sanctissimis & grauissimis Ecclesiæ sanctæ doctoribus, qui tam naturaliter, quàm supernaturaliter dotati sunt supra cæteros muneribus intellectus, quàm è quibuscunque aliis.

Magis autem credibilia sunt omnia, quæ narrantur à strigibus fieri in cursu illo diabolico, præter hoc, quod etiam affirmant sibi contingere, Dæmones, inquam, esse eis incubos aut succubos, quem hoc ipsum quod exceptuatum est, ibi, vel alibi expleri per Dæmones. Et tamen hac ex sola multitudinis assertione, pro certo tenent Augustinus. Thomas cæteríque Theologi. Ergo multo fortius à nobis non debent illa negari, de quibus est sermo.

Quod autem hoc sit magis incredibile, & magis videatur à possibili alienum ex hoc manifestum est, quòd Dæmones, cùm sint spirituales creaturæ, corporales delicias aut oblectationes non magis admittunt, eisque oblectari non magis possunt sensitiua oblectatione, quàm lapides. Sicut enim lapides, ita & Angeli sensibus carent, quorum obiecta sunt illa oblectamenta, & consequenter videntur etiam ab eorundem spirituum voluntate aliena: Licet in corporibus assumptis, possint ab illis opera motúsque tales, quasi viales perfici, & in illis intellectualiter, non autem sensualiter oblectari, propter animarum perniciem, eorum, inquam, qui tale cum eis habent fœtidissimum commercium. Qui tamen (vt diximus) videntur elongata hæc opera vilissima & vtilitatem animi prætendentia, vt pote subiecti passionibus concupiscentiæ turpissimæ ab eorundem spirituum eleganti natura, potiùs, quàm opera, circa corporalia quidem expleta: sed tamen virtutem eorum ac potentiam præmonstrantia: qualia sunt hæc, quæ narrantur accidere talibus hominibus in illo Diabolico cursu minus illa credenda forent, quàm ista.

Quòd verò sancti Doctores, non ratione aliqua, vel reuelatione moueantur ista credere, quæ minus credibilia sunt, & vt vera cunctis illa

Angeli sensibus carent vt lapides.

Angeli in assumptis corporibus, non sensualiter, sed intelle-ctualiter oblectantur.

Christianis annuncient non nisi sola fide narrantium, patet præcipuè per diuum Augustinum qui hæc ipsa primus inter Catholicos in scriptis redegit: ne dum possibilia, sed & facta *in 15. lib. de Ciuitate Dei cap. 23.* Vbi sic ait. Creberrima fama est, multique se expertos vel ab eis, qui experti erant, de quorum fide dubitandum non est, se audiuisse confirmant, Siluanos & Faunos, quos vulgus incubos vocat, improbos extitisse mulieribus, & earum appetiisse & peregisse concubitum: & quosdam Dæmones, quos Dusios Galli nuncupant, assiduè hanc immunditiam & tentare, & afficere, vt hoc negare impudentiæ videatur. Hæc ille.

Fauni sũ Incubi.

Dusii.

Hoc idem tenet etiam sanctus doctor, non nisi ob Augustini prædictam inductionem. Sed neque alij Doctores sancti, videlicet Gregorius & Isidorus, qui tales dari Dæmones incubos & succubos affirmant, vt suprà inductum est, alia ratione ad id moueri possunt, nisi prædicta: Cùm hoc ex sacris literis non habeatur, neque reuelatione priscorum: ergo neque per naturalem factorum cursum.

Cùm ergo eorum quæ à strigibus asseruntur, fama sit communior, & assertior eò quod iuramento iudiciali vbique firmata sit: sequitur à maiori, quod eis indubitata sit adhibenda fides. Si enim ista negentur, & existimentur quasi à delirantibus introducta non minus delirare putandum esset illos, qui ea, quæ minus credibilia sunt, referrent, quæ tamen credunt sancti Doctores, vt diximus, quasi non delirantium relatione comperta.

S. Augustin. credid. esse conuersionem mulierculatum in catos.

Sed & quod magis propositum roborat & confirmat, hoc ipsum quod striges asserunt, de conuersione, inquam, saltem apparente earum, in catos, tenet Augustinus esse verissimum, licet non secundùm hanc speciem verba faciat. Et hoc tenet non nisi relatione eorum, qui eiusmodi certissimè se audisse vel etiam expertos se esse asseuerarunt. Nam *lib. 18. de ciuitate Dei c. 17.* postquam retulit, quæ à Gentibus narrantur de sociis Vlyssis in bestiis à Circe Maga conuersis, & de Arcadibus, qui tranatando stagnum, conuertebantur in lupos. Et rursus de Arcàdibus in lupos conuersis, hausto quodam immolato liquore, Deo suo Lyceo, post nonnulla subiungit, & probat hæc esse credenda, propterea quòd & temporibus suis talia fieri referrentur.

Vnde sic dicit, Si enim dixerimus, ea non esse credenda (quæ scilicet pernarrata sunt) non desunt etiam nunc qui eiusmodi quædam vel certissima audisse, vel etiam expertos se esse asseuerent. Nam & nos, cum essemus in Italia, audiebamus talia de quadam regione illarum partium vbi stabularius mulieres imbutas his malis artibus, in caseo dare solere dicebant quibus vellent, seu possent viatoribus, vnde in iumenta illico conuerterentur, & necessaria quæque portarent post quæ perfuncta opera, iterum ad se redirent. Nec tamen in eis mentem fieri bestialem, sed rationalem humanamque seruari. Hæc Augustinus.

Caseo infecto immutatur hospes quidam in iumentum.

Ex quibus patet, quòd ipse non nisi ob plurium testium asseuerationem credebat talia fieri arte Magica: Quibus non assimilabilia sunt, quæ prædicantur ab Inquisitoribus accidere strigibus: & hoc relatione eorum, qui sunt experti sicut de conuersione strigum in catos: non tamen quoad veram naturæ speciei mutationem, sed apparentem: & par ratio est de omni alio euentu mirabili

mirabili per tales, circa casus diabolici cursus enarratos: & ab innumera testium multitudine confirmatos. Vnde cùm supra probatum sit, omnia talia esse possibilia: neque sacris literis repugnare procul dubio sunt ab omnibus credenda, nisi quis vellet esse sapientior Augustino cæterisque sanctis doctoribus, qui eundem Augustinum in hac imitantur crudelitate.

s *L. vbi numen ff. de test. &c. novit. de iud. etiam in crimin. lib. c. cùm dilectus de calum.*

t *De qua habetur in Auth. multò magis. C. de sacrosan. Eccle.*

u *Et satis patet ex notatis per Bart. in l. de minore. §. plurimum. ff. de quæst.*

CAPVT XVII.

Ad idem ratio tertia, ex multiplici experientia, per nobiles inducta.

Xc p. Quæm sit de elect. in 6. Argumentis ab experientia.

TErtiò probantur hæc esse credenda, prout ab Inquisitoribus vera prædicantur, ratione sumpta ab experientia, quæ dicitur rerum magistra. Et sic arguitur: Id quod multiplici experientia comprobatur, non est negandum: Nihil enim certius, quam quod sensibus notificatur, quod ad experientiam pertinet: Sed ea quæ à strigibus narrantur, sunt etiam in diuersis locis per experientiam ab aliis, quàm à strigibus: quoad facti substantiam comprobata.

Quod quidem inducitur primò quantùm ad corporalem delationem (omissis quæ ab authoribus antiquis, Vincentio, inquam historiali & Petro Damiano afferuntur, de quibus vide si placet *in Malleo Maleficarum parte 2. c. 3.* quod & in solutionibus argumentorum explicabitur succinctè) in medium tantùm induco nunc ea, quæ nostris temporibus ab his, qui pro certo cognouerunt enarrata sunt.

De veritate namque prædicti cursus Diabolici omissis innumeris, quæ olim facta narrant, & scriptura etiam teste, vera comprobantur, nouissimum argumentum duplex inducere libet.

Currere cum luminaribus striges in suis conuentibus Achori fatione Irali conuentum hunc vocant cursum vel concursũ.

Quidam Vener. P. Frater Paulus de Caspano ord. nostri mihi anno præterito asseuerauit, Presbyterum quendam nomine Io. Antoninum de Palauisinis bonæ famæ virum, demorari, iam diu, & nunc etiam in valle Telina in castro Caspani, sibique narrasse, quòd dum manè secundùm consuetudinem ante diluculum ad exoluendum diuinum officium vel alia de causa surgeret de lecto, contigit eum multoties magnam vidisse turbam in propinqua planitie virorum & mulierum, cum variis luminaribus currere hinc inde more ludentium, quos presbyter dixit pro certo se scire, quòd sunt strigones & striges, quæ deportantur ad cursum, vt omnis generis voluptatibus carnis perfruantur.

Quidam etiam egregius medicus Ferrarien, & in hac eadem ciuitate curis infirmorum publicè intendens magister Sozinus Bentius nuncupatus, mihi fidelissimo testimonio superioribus diebus enarrauit, quòd cum superioribus annis, quasi tribus elapsis, ruri esset inuisendarum possessionum propriarum gratia, contigit cum suo villico sermonem de strigibus eum habere. Cúmque medicus esse deliramenta diceret, quæ referuntur de strigibus: & hoc præ cæteris, quòd videlicet corporaliter ferantur ad opinatum cursum, econtrariò statim villicus ille (qui

adhuc ſupereſt, & vocatur Thomaſinus Pollaſtros, de territorio quidem Mirandulæ, ſed modò habitans in confinibus illis in loco, qui vocatur Clauica Malaguzzi) aſſeruit quendam alium, ibi propè morari ruſticum, qui narrat ſe mulieres, & viros in maxima multitudine nocte chorizantes, & voluptatibus vacantes vidiſſe. Sup. quo ſtudens medicus, rogauit villicum ſuum, vt ruſticum iſtum ad ſe vocaret. Qui vocatus, & de his interrogatus ita reſpondit. Quadam nocte, dum per tres horas ante diluculum ſurrexiſſem, vt cum bobus & plauſtro veniens, villico huic veſtro in quodam negotio ferrem auxilium, peruenisſémque ad hanc planiciem (quam manu oſtendit, quia prope erat) vidi à longe tamen, ignem copioſum in diuerſis locis quaſi luminaria magna, inter quæ multitudinem quoque conſpexi virorum, ac mulierum, veluti ad inuicem decertantium, ſeu etiam chorizantium. Propius autem accedens, plūſquam ſex milla hominum, clara per ignes cauſata luce intuitus ſum, & mēſas paratas, & eorum nonnullos comedere ac bibere: plurimos chorizare, diuerſique generis ibi ludorum exerceri, plures etiam laſciuire licentius, quàm fas ſit eloqui. Inter eoſdem autem aliquos mihi notos vidi viros ac mulieres, & nō nullos eorū tunc etiam ſum allocutus. Sed poſt horam quodam ſigno facto velociſſimo (vt videbatur) curſu, omnes inde fugerunt, ac velut aſportati nebula, nuſquam comparuerunt. Hoc igitur accepto teſtimonio, medicus mutauit ſententiam, & nedum poſſibile, ſed etiam de facto contingere iam credidit, quæ prius deliramenta putabat.

Quidem ſuperueniēs ſaltationi ſtrigum earum aliquas alloquitur.

CAPVT XXIII.

Experientia corporalis curſus, ac tranſportationis ſtrigum ad loginqua loca per populares inducta.

POpularium etiam teſtimonio, qui Ferrariæ morantur, hoc ipſum probandum cenſeo, vt poſſit, qui voluerit non à longè certificari.

Quidam in primis Andreas Magnanus Bergomenſis, habitator Ferrariæ, hac hyeme mihi narrauit, quod à quodam ſuo affine Venetiis commorante, cognouit hoc quod contigit ſuperioribus annis, quandam, inquam, puellam, quæ cum matre Bergomi morabatur inuentam fuiſſe nocte Venetiis in thalamo dicti ſui affinis. Quam manè repertam nudam, recognitámque, quia conſobrina erat, cùm interrogaſſent quomodo illuc veniſſet, aut ibi eſſet, & quare: plorans illa, poſtquam veſtita ab eis fuit, hæc quæ infero, enarrauit, dicens: Hac nocte, cùm in lecto vigilarem, vidi matrem meam, quæ me dormire putabat, ſurgentem de lecto, & exutam camiſia ſe quodam vnguento, quod ex vaſculo aſſumpſit, de ſubalteribus extracto perungentem corpus. Et ſtatim in aſſumpto baculo quodam ibi præparato, in modum equitantis aſcendens, extra feneſtram deportata eſt, & à me nequaquam ex tunc ibi viſa. Cúmque ipſa quoque de lecto ſurgens, meum vt mater fecerat, perunxiſſem corpus extra feneſtram educta, ſtatim in hunc locum deportata ſum, vbi matrem puero huic lecto decumbenti inſidiantem vidi. Ex quo ego territa, cùm matrem etiam ob meum aduentum conturbatam vidiſſem,

Quædam vecti ad nocendū liberis.

vidissem, & comminantem, nomen Domini Iesu, & beatæ Virginis inuocaui, & ex tunc matrem non vidi, & ego hîc nuda solaque remansi.

His auditis à puella, scripsit omnia hæc affinis ille, narrauit P. Inquisitori Bergomensi, à quo capta mulier, & tormentis exposita, cuncta confessa est. Et addit se à Dæmone plus quàm quinquagesies deportatam, vt puerum illum, filium prædicti affinis occideret: sed tamen præualuerat nunquam, eo, quòd semper eum inuenerit signo crucis, & sanctis orationibus à parentibus benè munitum.

Quidam etiam Antonius Leo carbonarius, Ferrariæ habitator, de Valle Tellina, narrauit mihi hoc anno, se in patria sua, ab eo, cui infrà scripta contigerunt cognouisse: videlicet, quòd cùm susceptam haberet ille vxorem suam, ex relatione multorum, quòd iret ad cursum, quando ipse nocte dormiret, finxit se quadam nocte profundè nimis dormire. Quod vbi percepit vxor, surgens de lecto se inunxit vnguento ex vasculo prius abscondito & statim nusquam comparuit. Stupens autem vir suus, & quadam curiositate ductus de lecto surgens, idem fecit quod vxor: & statim per caminum (vt sibi videbatur) per quem etiam sibi visum fuerat ascendisse vxorem, delatus, in quandam nobilis cuiusdam Comitis cellam vinariam deportatus est: quo loci vxorem etiam cum aliis pluribus reperit. Eo autem viso vxor statim cum aliis quodam signo facto discessit, eodem viro suo in illo loco relicto. Qui manè à famulis domus inuentus, & cum clamoribus quasi latro captus, & ante Comitem constitutus, accepto loquendi spacio, cum robore factum narrauit. Et ex hoc accusata vxor illius apud Inquisitorem, tandem confessa, pœnas dedit suis dignas sceleribus.

Quædam volutur in vinariam cellam.

Velle autem sola illa credere (vt ad obstinatos paulisper verba conuertam) quæ propriis oculis contingunt videri, signum stoliditatis est, vel magnæ nequitiæ: vt qualis fortè quis fuerit, tales & cæteros esse putet, mendaces, inquam, & delusores.

De vnguento, quo vngunt veneficas.

Ex his tamen quæ prænarrata sunt, haudquaquam existimandum est, virtutem aliquam naturalem inesse vnguento illi, quasi omnes qui se illo perungerent, sic differri haberent, aut possent. Iam enim non nisi ad vnum deferrentur locum, vel ad vnam duntaxat differentiam loci, cùm natura non nisi ad vnum determinata sit, vt dicitur secundò Physicorum. Nec Diabolus est subditus naturalibus virtutibus rerum corporearum, quoad motum localem causandum, cùm sit eis nobilior, & ab omni materia absolutus. Tales enim virtutes non nisi ad res ipsas terminantur materiales. Sed sicut animal trahitur cibis, ita spiritus signis, vt dicit Aug. 21. *de ciuit. Dei cap.* 6.

Natura non nisi ad vnum est determinata.

Vt animal cibis, sic Spiritus signis alicitur.

Ex pacto enim tacito vel expresso, habito cum malignis spiritibus ab his personis, vel ab aliis, qui hæc primò introduxerunt, putà, quòd fidem abnegent: & baptismum, crucem conculcent, nomen vllum sanctum minimè nominent, & alia huiusmodi nefandissima incurrant crimina, facto postmodum aliquo opere, putà tali inunctione pro signo, statim adest Diabolus propria voluntate. Et ita proprio ex arbitrio assumpta sibi placita, etiam bestiarum figura: vel etiam inuisibiliter assistens, deferri miseras personas, pro

earum, vel etiam pro ſua voluntate ad deſtinata loca, indéque reducit.

Eſt prælatio & ſubiectio in Spiritib.

Poſſet etiam ad hoc cogi Dæmon inferioris ordinis à Dæmone ſuperiore ac præſidente, cuius videlicet ille poteſtati ſubiicitur. Eſt enim prælatio, & ſubiectio in ſpiritualibus creaturis, tam bonis, quàm malis, vt patet per ſanctum Th. 1. *q.* 10. *P. art.* 2.

Propter hæc igitur contingit, quòd etſi aliqui quandoque ſe tali vnguento deturpent, intendentes transferri, ſiue pactum habeant cum Dæmonibus, ſiue non, voti compotes nullatenus fiunt.

Nonnulli autem quandoque tali pernicioſa vnctione peruncti, quamuis etiam non intenderent ſe transferri, tranſlati ſunt. Procedit hoc etenim ex libertate Dæmonum ſic exigente quandoque malitia hominum, vt in pernicie ſuam obtineant, quod ſuæ ſaluti contrarium eſt. Et ex bonitate Dei, quandoque à tali malo quidam cuſtodiuntur contra ſuam etiam voluntatem.

Sed & quandoque impediuntur Dæmones, ne id præualeant obtinere, quod vellent: & hoc vel à bonis Angelis vel à malis, ſibi tamen prælatis. Ex bonorum autem Angelorum præſidio iſtud communiter prouenit, ne poſſint Dæmones officialibus fidei nocere: nec ex carceribus eorum hæreticum hominem eripere, etiam ſi ſe totum vnguento illo perungeret execrabili.

Caſtigantur inobedientes ſtriges.

Sed & quandoque Dæmonum in hoc libertas oſtenditur circa talia: quòd ſi perſona etiam ſic peruncta, pactum aliquod cum Dæmone firmatum præuaricet, putà nomen aliquod ſanctum in curſu proferat: ſtatim à Dæmone deponitur, ſeu derelinquitur, & in locis ſe inuenit à domo propria, vnde receſſerat, longè poſitis, ſæpiùs etiam flagellata per eoſdem Dæmones, quandoque illæſa.

CAPVT. XIX.

Experientiæ apparentis conuerſionis ſtrigum in catos.

COmprobatur etiam id, quod aſſumptum eſt, in prædicta ratione de apparentia ſtrigum in formam brutorum & præcipuè catorum, vt ipſe quoque ſtriges fatentur per teſtes fideliſſimos de viſu, quantum ratione humana iudicare poteſt.

Striges in feles mutatæ, necant infantem.

Nam ſuprà nominatus Antonius Leo vxórque ſua ſub iuramento deponentes, mihi dixerunt hoc anno, modò decurrere tertium annum, quòd in thalamo ſuo ſeris optimè clauſo, nocte quadam duo magni cati apparuerunt, vni ex pueris eorum inſidiantes: de quibus tamen ipſi, dum dormirent non aduerterunt, niſi poſt emiſſum à puero clamorem & eiulatum. Strigauerunt enim iam ipſum infantem, quando ſunt excitati parentes: cuius maleficij cauſa infra paucos dies exſiccatus puer interiit. Surgentes ergo, quàm primùm catos binos viderint, de lecto ſuo, vt eos comprehenſos necarent, licèt ferrea pala percuſſerit alterum eorum vix vt ſibi videatur) acerrimè: alterum verò ritè concluſerit: nihilominus elapſæ paulò pòſt aufugerunt ambo & extra feneſtram ſe demittentes, non vltra comparuerunt nocte illa.

Simile quid paſſi ſunt poſt annos duos, hoc eſt, anno elapſo circa puellam nuperrimè natam. Si quidem à duabus magnis catis, altera

beretini

beretini coloris, altera verò pro parte albo, & pro alia parte corporis nigro colore colorata, dum omnes dormirent, nocte inuasa, parentes expergefecit flebili voce. Qui visis catis è lecto saltantibus surrexerunt, & eos comprehenderunt: sed neque prævaluerunt. Nam vt antea fecerant, eorum manus euaserunt facillimè: & per fenestram domus demissæ fuerunt. Puella verò infra duos dies exsiccata defecit. Noctibus quoque strepitum multarum catorum insidiantium aliis filiis, & etiam loco, vbi vnguentum sibi datum à quadam strige seruabatur, vt illo peruncti curarentur (siquidem iam & ipsi strigati fuerant, sed non exitialiter (sæpius audierunt, cùm tamen, vt ipsi dicunt, non nisi vnam paruam catum in domo habeant.

Sed & Strix, quæ superioribus diebus fuit incinerata, dixit eisdem super hæc percunctantibus, quòd duæ fœminæ striges fuerant, in forma catorum, quas in thalamo viderant, quæ & alios filios antè occiderant modo prædicto, séque nosse illas asseruit: imò signis, non autem ex nomine propalauit easdem.

Huius etiam apparentis conuersionis strigum in catos, testis alius in hac eadem ciuitate Ferrariæ, Philippus nomine, artificio certo, sub iudiciali iuramento mihi asseruit hoc anno, strigem quandam ante tres menses eidem imposuisse, ne prohiberent venire circa puerum quem (à se fortè strigatum) curandum assumpserat, si quas blandientes & alludentes videret catos: Eadem igitur die, dum discessisset illa, viderunt post horam ipse & vxor sua catum magnam, & hactenus ab eis inusitam, quæ ad puerum accedebat concito gradu. Quam cùm ex timore parentes sæpius abegissent, postremò contra venientis vexationem ad impatientiam exarserunt: clausóque ostio vir ille grauissimè catum hinc inde fugientem, diutius hasta percussit, & demum ex alta fenestra se iactare compulit, vt toto collisa videretur corpore catus. Ex tunc autem strix illa vetula toto confracta corpore per plurimos dies lecto decubuit, quo factum est, vt leuis quam prius habebant, suspicio, quod striga esset, & puerum suum, qui hac infirmitate strigatus, grauissimè laborabat, ipsa strigasset, in vehementem transit, imò in violentam. Etenim percussiones, & plagæ, quæ in cato infixæ sunt, in illa vetula sunt inuentæ, quoad membrorum correspondentiam.

Strix vapulans sub forma felis, malè habet.

Innumera possent adduci ad huius rei manifestationem exempla. Sed hæc nunc sufficiant manifestissima testimonia, de quibus & publica instrumenta confecta sunt, & per eosdem testes, adhuc viuunt, apud omnes confirmari possunt.

Alio etiam modo idipsum, quod in hac tertia ratione probare assumpsimus, manifestari potest, per ea videlicet quæ ante cursum inchoantes, in cursu striges perficiunt, vel ex cursu regressæ, ibi facta demonstrant. Ex quibus manifestabitur, quod talia delusoriè non contingunt: sed verè realiter, & in corpore.

Habitam namque priusquàm ad cursum accedant sacratissimam hostiam, vbi postmodum ad determinatum locum fuerint deportatæ, pro munere offerunt Diabolo, quam & ipsius Diaboli gratia, & requisitione opprobriis affectam, ibi dimittunt: & nullatenus apud se postmodum illam inueniunt. Quod

Hostiam sacratam secum volantes Striges portant.

non

non accideret, si tantummodo somniarent sese talia facere.

Vmbilici puerorum offeruntur Diabolis

Idem conuincunt alia itidem oblata munera putà vmbilici puerorum, galli, gallinæ, & alia huiusmodi quæ communiter requirunt Dæmones sacrilegis eorum sacrificiis.

Quòd autem res ita se habeant & isthæc encænia Dæmonum post oblationem non compareant, millies comprobatum esse testantur patrum Inquisitorum processus innumerabiles.

Pugillus terræ maleficiatæ datur initiatis.

Eisdem itidem strigibus referentibus cognouimus quòd dum primò deportantur ad cursum & negatis coram domina cursus fide Christi atque Baptismo faciunt homagium Dæmoni, accipiunt tradente sibi eodem Dæmone pugillum terræ, qua secum portata, & realiter apud se inuenta conseruatáque, toto vitæ suæ tempore vtuntur personæ istæ pessimæ, ad maleficiandum non solùm pueros, verùm viros & mulieres cuiuscunque ætatis, proiecto terræ illius modico super eas, quas volunt personas perdere. Si autem hæc omnia in somnis contingerent, vel delusoriè, nequaquam apud se talia postmodum vigilantes inuenirent.

Aliud quoque huius veritatis signum offero tale: Asserunt enim striges qualibet hebdomada se bis languere, manè videlicet diei Veneris, & diei Lunæ, propterea quod ex velocissima reportatione, qua noctibus illæ præuiis à cursu recipiuntur in propria, patiuntur depositæ quasi vertiginem & ob hoc lecto decumbentes, toto penè mane illo quiescunt. Quo etiam effectu, quasi apertissimo & clarissimo signo, noti earum suspectas easdem habent vehementissimè, quòd sint striges: vbi

Striges singulis septimanis bis languent.

præcipuè præstigiosis operibus alioquin intendunt.

Ex velocissima vectione vertigo vexat strigem.

Sed & illa, quæ superioribus diebus incinerata est, ea quæ nunc diximus confirmauit: & aliud insuper veri realisque sui cursus dedit hoc indicium, quod cùm semel reportaretur è cursu, & per caminum depositа fuisset in camera propria, non potuit hoc latere familiares, qui in eadem camera dormiebant. Et licet illa, vt factum occultaret excusationem auditi sonitus aliam interponeret, non tamen eis potuit satisfacere, quò minus vehementer suspicarentur eám tunc de cursu regressam, sicut & rei veritas erat.

Per caminum quædam demissa producitur.

Mutuus quoque concursus in dictis & factis, dum in diabolico illo resident conuentu, & se inuicem cognouisse, & comitatas fuisse: fecisse quoque simúlque dixisse, dum sunt in cursu, quæ postmodum concordes referunt sicut in referendo conueniunt, qui vigilant, ea quæ simul vigilantes fecerunt, aut dixerunt, signum est apertissimæ veritatis, quòd ista non in somnis perficiantur. Nam si vnus somniaret, aut deluderetur, vel etiam ambo, nullatenus ita mutuo conuenirent: Non enim experimur, imò impossibile iudicatur, & contra naturam, quòd duobus contingat eadem in somnis videre, putaréve, quòd hæc vel illa fecerint, vel dixerint, absque vlla penitus differentia, vt talibus accidere comprobatur. Siquidem persæpè plures earum conueniunt simul ire rediréque, vt nulla sit iam negandi ratio vel apparentia, quòd hæc corporaliter fiant & in vigilia.

Quòd si etiam quandoque in somnis hæc appareant, vel contingant opere Dæmonis, non hoc eos latet vt plurimùm qui talia patiuntur,

sicut

ſicut & ſuprà dictum eſt, ex his quæ traduntur in Malleo Maleficarum. His tamen, qui realiter deferuntur ad curſum, vt dictum eſt, multa tam in motu illo, quàm in termino motus, deluſoriè in parte contingunt: vt iudicent miſeri, realiter & corporaliter nonnulla ibi fieri & eſſe, quæ tamen phantaſticè fiunt opere Diaboli, vt in ſolutionibus argumentorum pleniùs innoteſcet.

CAPVT. XX.

Cur Dæmones copioſas ac celebres ſtrigum conuentus crebro ſic inſtruant, ac acernent, è diuerſis regionibus aſſumptis viris ac mulieribus.

POſſet autem aliquis etiam præmiſſis omnibus annuendo dubitare de veritate huius concurſus hominum in vnum, tam crebrò repetiti.

Rariſſimi Strigum conuentus.

Eſto enim, quòd poſſit Diabolus homines de loco ad locum longiùs transferre, & plures etiam homines in vnum congregare: non tamen id fieri credendum videtur, niſi rariſſimè, ſicut & rariſſimi leguntur qui fuerint à Dæmone per aëra deportati: & rariùs, imò nunquam, tam in gentilium quàm etiam in Eccleſiaſticorum ſcriptis legitur quòd vel ſemel tantùm per Dæmones facta ſit adeò celebris congregatio hominum, ſicut eſt vna vel minima earum, quæ fieri dicuntur à ſtrigibus bis in hebdomada in diuerſis partibus Chriſtianorum.

Quòd ſi etiam dicatur, hoc Dæmones facere, vt decipiant homines, & eorum ruinæ ſæpius inſidientur, videtur, quòd ab initio iſta facere debuiſſent, cùm à principio perditionem hominum ſummo ſtudio, & inexplebili malitia exquiſierunt. Vnde cùm factum hoc aliàs nemo ſciat, imò negetur ab omnibus pari modo negabit quiſpiam vnquam Deum Opt. Max. iſta permittere.

Verùm enimuero, cùm tot aſſertionibus, atque manifeſtis indiciis, hæc infœlici noſtra hac tempeſtate comprobentur contingere, ſuprà inductum ſuaſorium ſcrupulum hac ſola ſuaſione remouere curabimus, quòd Deo pro grauioribus hominum inualeſcentibus demeritis permittente, grauius eoſdem Diabolus inſequitur, ac pernicioſiores nocendi modos indies aggreditur in Chriſtiani nominis extinctionem.

Quòd autem vnus hic morbus, omnium ſit grauiſſimus, ſupra modum contagioſus, vniuerſalíque ſaluti hominum magis aduerſus primum manifeſtò, facilè demum oſtendemus, non ab re noſtris temporibus iſta crebreſcere.

Primùm autem, deducit multitudo ſimul & grauitas criminum, ruináque animarum exitialis, quam Diabolus omni, qua poteſt arte, omníque malitia mundum debellare contendit. In conſortio enim poſitæ miſeriæ, & infelices illæ perſonæ magis ſe inuicem ad malitiam trahunt, in malitia fouent, & ſic eorum culpa continuè aggrauatur. Se inuicem quidem ad malitiam magis trahunt inducendo.

Quot modis inducantur Striges. Cur Dæmon conuentus ſuos agat.

Primò verbis. Timeret enim perſona quælibet diabolica, ſi ſolam ſe ſciret, aut crederet eſſe Dæmoni obligatam, ſic à Chriſto alienam, eiúſque inimicam: timeret, inquam, hæc alteri reuelare, & ad ſimile facinus alios inducere. Modò autem, cùm in tam ſolemni delectabilíque ſe cognoſcant annumerari ſocietate quaſi iactabundæ, morémque facturæ cognatis, amicis, atque ſoda-

libus, eosdem inducunt verbis extra cursum, vt pote primo narrando, quibus conuenientes in cursu perfruantur bonis.

Secundò excludendo timorem, tam Dæmonum, quàm iudiciorum Dei: dum Dæmones, non quasi inimicos, vt prædicatur, sed quasi amicos, & familiariter obsequentes pro voto se dicunt habere, & Deum talia non curare, vel certè non posse punire affirment hæreticè, quasi non prævaleat contra Dæmonis potentiam se opponere, factásque iniurias vindicare.

Tertiò remouendo impossibilitatem apparentem transmigrationis longinquæ, imò præbendo facultatem per Dæmonum inuocationem: eosdemque per execrabilem vnctionem, in illorum maledicto nomine factam à strigibus, ad hoc ipsum obsequiosos reddendo.

Quot modis fouentur strigis in malitia.

Quartò, causando roborandóque fiduciam proprio comitatu.

Fouent postmodum in malitia, dum sunt congregatæ personæ illæ alias quas traxerunt: primò offerendo eas magnæ dominæ in tali multitudine præsidenti: vt propter eam quam præ se fert excellentiam, potentiam, beneuolentiam, comitatem, vereantur eiusdem votis atque præceptis, tametsi execrabilibus, non parere: timeant eidem promissa non obseruare: non odio eam habeant, sed potius diligant, veluti auctricem tantorum bonorum, & in omnibus occurrentem pro voto.

Secundò fouentur in malitia, propter multitudinis imitationem. Multæ enim personæ, dum etiam illuc perductæ sunt, renuerent contra Christum & fidem sacrilegia committere: quæ tamen immutatione sociarum fidentius admittunt facinorosissima opera. Ex maiori etiam multitudine, maior sequitur voluptas in multis, quibus fruuntur deliciis. Si enim omnis boni possessio iucunda minus est sine consortio, vt dicit Boëtius, ex hoc ipso, quòd in maxima multitudine conueniunt, solatiis etiam affluunt pluribus in chorizando, cantando, sonando, & in curiositatibus multis, & præsertim in aspectu pulcherrimarum personarum apparentium, &c. vt sic vilissimorum hominum desiderium accendatur magis ac magis, velle sæpius ista repetere.

Quomodo Striges aggrauant malitiam.

Ex quibus continuè aggrauatur peccantium malitia, cùm ex frequentatis actibus malis, omnis eorum generatus pessimus habitus infidelitatis, apostasiæque à fide, & demum omnis generis vitiorum, & præcipuè luxuriæ, gulæ, inuidiæ, iræque proficiat in malitia, & cor eorum obstinatione maxima in dies obduretur, ob peccandi consuetudinem.

Rarissima conuersio strigum ad Deum.

Cuius indicium est rarissima talium personarum ad Deum conuersio: conuersorum tam facilis, quæ comprobatur, reciduatio. Dicunt enim communiter quæ conuertuntur quòd ista conuersio sibi difficilima est, & perseuerantia dura, tum ob deliciarum memoriam, tum propter Dæmones, in diuersis formis plurimum eisdem blandientes vel si sic non prævalent, realiter postmodùm, & grauiter deterrentes, & verberantes.

Aggrauatur insuper illorum malitia, propter multitudinem, ex hoc, quòd quasi in vnum facinus omnes coniurant, ita, vt quilibet, non solùm, sed etiam totius multitudinis peccatorum, quibus consentit & delectatur, reatu teneatur obnoxius. Sicut enim opera bona gratiora sunt Deo si à multis vnanimiter fiant,

iuxta

iuxta quod innuunt verba illa Domini, *Matth.* 18. Vbi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum: ita & quoad malitiam grauitatémque delictorum, pariformiter iudicandum est. Vnde & in naturalibus diuersorum agentium virtus, quò magis vnita fuerit, fortior est, & magis diffunditur. Feruescunt enim magis igniti carbones, dum coguntur in vnum. Hoc igitur rete pessimo versutus vtitur hostis, vt copiosam infœlicissimorum hominum multitudinem ad tartareas striges post se trahat. Non est autem vsus hac arte Diabolus ab initio, antiquísve temporibus, tum quia principaliter per hæc intendit iniquus fidem veri Dei, de corde hominis euellere. Totum autem antiquitùs penè orbem, per veritatis ignorantiam, & per infidelitatem suæ addixerat seruituti, præter, Iudæorum pauciſſimos: quem etiam populum ad idololatriam pronum cognoscens non exquisitis his artibus ad infidelitatem trahere necessarium iudicabat, sed facilè in illam eos prolabi faciebat.

Feruescunt carbones, dum coguntur in vnum.

Cur antiquitus Sathan his artibus Magicis non sit vsus.

Post aduentum autem Domini & Saluatoris, in primitiua quidem ecclesia Christianus populus inter infideles habitans, perfectissimæ vitæ fuerat, & fidei firmissimè inhærebat, vt potè inter persecutiones continuè splendescens atque feruens, sicut & aurum igne probatur, eratque tunc Diabolo sola vel maxima cura, regnum suum tueri, ne omnes infideles ad Christum conuerterentur. Sed data pace post tempora cœperunt Christicolæ segniter agere, à conceptóque fidei feruore tepescere: quos consequenter aggrediens Diabolus, per ministros suos hæreticos innumerabiles seducere cœpit, sicque voti compos fieri per internam infestationem à se, & per exteriorem ab ipsis hæreticis factam: non autem adhuc per visibilem apparitionem, saluti hominum grauius insidiari.

At postremò sublatis è medio hæreticis aut certè è Christianorum finibus longiùs profligatis, cœpit Diabolus simpliciores personas facilè seducere, multipliciter deludere, & ad infidelitatem, cultúmque Dianæ variis illusionibus inclinare, vt *in cap. Episcopi. 6. quæst. 5.* enarratur.

Quomodo hæresis Strigiatus creuerit.

Sed deprehenso à Christianis per sacerdotum doctrinã, non esse verum Deum, vel Deam, quæ personis illis quasi domina apparebat, ne suo Diabolus desiderio pessimo defraudaretur, cœpit apertè se Christianis solis offerre in omnibus obsequentem, & eis creberrimè omnis generis delicias præparare, dummodo fidem Christi ab eorum cordibus eliminare posset. Quod vt facilè firmitérque obtineat, prædictos adinuenit laqueos, ac dolos pessimos maledicti cursus, ac infœliciſſimarum harum personarum conuentus.

Et in principio quidem, eo, quòd non multi essent, qui eius tali malitiæ consentirent ex diuersis locis Christianitatis, vnius tamen assumptos linguæ per aëra in vnum tantummodò loco pro quolibet regno, qualibétve prouincia deducere consueuerat, puta, circa regionem Iordanis, circa nucem Beneuenti, & sic de similibus.

Conuentus Strigum circa Iordanem.

Sed adeo magna in præsentiarum multitudine inualuerunt, vt in pluribus aggregentur locis, & quasi per singulas diœceses conuentus faciant copiosos, magnæ multitudinis vtriusque sexus, & varii status. Sicut in Barcho Ferrarien. in plani-

Loca conuentuum Diabolicorum.

Hodie nō volatiles, sed pedestres Striges habentur.

tie Mirandolæ, in monte Paterno, prope Bononiam, & in aliis pluribus per has maledictas personas nominatis locis: vt iam non per aëra semper à Dæmonibus deportentur, sed pedestres vadant multotiens, & velocius currant, quòd persæpè propè sit locus, tametsi à Dæmonibus in hoc ipso multipliciter etiam sint suffultæ Quam sectam maledictam dignetur Deus Opt. Max. tandem eliminare. Et hæc de tertio principali, & quoad totius quæst. determinationem, & materiæ declarationem dicta sufficiant. Nunc supereſt argumenta pro opinione falsa in principio facta dissoluere.

CAPVT. XXI.

Pro solutione primi argumenti primò deducitur allegatum in contrarium cap. Episcopi. esse multipliciter de authoritate, & veritate suspectum.

Primi argumenti solutio.

DEterminata veritate circa præpositam quæstionem supereſt soluere rationes in principio adductas pro parte falsa. Ad primum igitur argumentum fundatum super ea quæ dicuntur *in cap. Episcopi* 126. *quæst.* 3. multa dicenda sunt, eo quòd huius cap. verbis, & authoritati solùm innitantur, & hæreant, qui cursum hunc diabolicum corporaliter fieri negant. Primò ergo dicendum est, secundùm aliquos, capitulum illud, sed etiam concilium suspectum esse de falsitate & inter paleas non minus computandum, quàm Gabillon. vel Beleon. concilia reputentur, *d.* 18. *c. Placuit*, & *c. Annis*, & sic de similibus, quæ non alia ratione repudiantur & inter apocrypha censeri scripta tenendum est, nisi quia nesciatur quo tempore, sub quo Pontifice, vel cuius authoritate indictum sit aliquod tale concilium vel confirmatum. Etenim concilia plurima ab hæreticis & schismaticis sæpius celebrata sunt, in quibus quidem licet plurima constituta inueniantur, quæ ad sanctæ vitæ profectum conferre videantur, & nonnulla vera ex sanctorum Doctorum sapientia inferantur nihilominus ab Ecclesia non acceptantur, imò damnantur propter commixta multa falsa, & perperam ordinata & quia etiam non ritè congregata fuisse compertum est, sed potiùs contra voluntatem summi Pontificis aut propter eius notitiam, & beneplacitum, cuius solius est, vniuersalia concilia indicere, & confirmare, *dist.* 17. *per totam*. Sicut patet de concilio Arimini damnato, *dist.* 15. *cap. Sancta* & nouissimis temporibus de concilio Basileæ damnato ab Eug. 4. & sic de aliis pluribus schismaticis conciliis. Et ille, qui teneret, quòd concilium potest indici, vel congregari, aut celebrari, sub alio capite, quam summo Pontifice, Romæ vice Petri vniuersali Ecclesiæ præsidente, nisi fortè in casu, quo Pontifex in hæresim laberetur, esset hæreticus, sanctæ matris Ecclesiæ Romanæ primatum impugnans, quem à Christo accepit *dist.* 22. *cap. Omnes* & *dist.* 40 *cap. Si Papa*. Cùm igitur huius asserti concilij Acquiren. & tempus ignoretur, & author, illi meritò adhærere non videmur cogi: & eius dicta, seu decreta nullam habere videntur authoritatem, nisi aliud ostendatur. Suspectum est secundò vehementer tale concilium, quod non Catholicum fuerit, aut ab Ecclesia approbatum, eò quòd nonnulla profert obscura, sacrisque

Concilia ab hæreticis sæpius celebrata.

ſacríſque literis non plenè conſona, ſed ſecundùm ſenſum, quem aduerſarij patrum Inquiſitorum in eo habent, falſa ac de hæreſi ſuſpecta. Probando etiam ſuum principale propoſitum ſecundùm dictum ſenſum diminutè ac inefficaciter procedi, & contra veritatem, quæ manifeſta eſt in ſacris literis, quòd videlicet talia non poſſit facere Diabolus, quæ tamen Diabolo poſſibilia eſſe, ſacræ literæ proteſtantur. Nam inter alia eliciunt hæc ex *d. cap.* quòd non poſſint à Diabolo portari realiter de loco ad locum, quod non poſſit figuram hominis prætendere, vel mulieris quaſi deæ factæ, quæ ſunt contra ſacras literas & contra ſcientiam & doctrinam omnium Theologorum ſacras literas exponentium. Nam quòd Diabolus Chriſtum de loco ad locum portauerit, habetur expreſſè in Euãgelio Matth. 4. *cap.* Multò magis igitur alios portare poteſt, & portaſſe fertur in hiſtoriis authenticis Sanctorum, & præcipuè diui Iacobi Apoſt. Naturalis etiam potentia non eſt minor in Angelo malo, quàm in bono, qui tamen portauit Abacuch per longa terrarum ſpacia in citiſſimo tempore, *Dan.* 4. Cùm poſſit etiam Diabolus ſe transfigurare in Angelum lucis, vt dicitur 1. *Corinth.* 9. & habetur *in eodem capi. Epiſcopi.* multò magis poterit ſe transfigurare in deam aliquam corpoream, ſicut putabant eſſe Dianam ipſi Pagani. Contraria etiam ſacris literis (niſi bonæ glo. interpretentur) affert capitulum illud: dum dicit eſſe infidelem & pagano deteriorem, qui credit poſſe fieri aliquam creaturam, aut in melius mutari, aut in deterius, aut transformari in aliam ſpeciem, aut in aliam ſimilitudinem, niſi ab ipſo creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta ſunt. Huius enim contrarium, quantum ad aliam ſpeciem, expreſſe habetur, *Exod.* 7. & 8. Vbi legitur Magos Pharaonis conuertiſſe virgas ſuas in ſerpentes: aquas etiam in ſanguinem verum, veraſque ranas. Neque enim poteſt dici ſecundùm fidem, quòd iſta deluſione acciderint: quia ſicut bene probat diuus Auguſtinus *in gl. ibid.* Scriptura eodem vocabulo nominat, & virgas Magorum, & virgam Moyſi, quam conſtat verè in ſerpentem eſſe conuerſam. Et hanc intentionem Auguſtinus in paſſu illo ſacræ ſcripturæ ſequitur etiam & declarat diuus Tho. *Pot. quæſtio.* 6. *art.* 5. *ad* 8. cum aliis Theologis & expoſitoribus. Et alia ratione hoc ipſum deducitur ex eadem ſcriptura: quia ſi deluſoriè iſta contigiſſent, cùm illi magi non niſi virtute Diaboli talia poſſent facere, & æquè facile ſit Diabolo facere, quòd ita præſtigioſè cyniphes ſicut ranæ ſerpentéſque apparerent: æquè facilè virtute illius potuiſſent Magi, cyniphes ipſos deluſoriè, & tantùm apparenter educere, ſicut ranas, & tamen ſacra ſcriptura dicit, quod Magi hoc facere non potuerunt. Quod quidem non eſt ita intelligendum, quaſi naturalis Diaboli virtus ad illorum etiam productionem non ſe oſtenderet: ſed quia eos talia animalia tunc producere non permiſit Deus: vt dictus ſanctus Auguſtin. 3. *de Tri.* & recitat Magiſter 7. *d.* 2. Qui etiam negaret, quòd Diabolus poſſit creaturam conuertere in aliam ſimilitudinem per præſtigium, negaret ipſum præſtigium, quod eſt vna diuinationis ſpecies, & contradiceret conſequenter omnibus Theologis, & *cap. Nemirum.* 29. *q.* 5. ſéque opponere omnibus hiſtoriis talia narrantibus, quæ per præſtigium

Diabolus Chriſtum deportauit.

Diabolus ſe poteſt transfigurare in Angelum lucis.

Magi nil niſi virtute Diaboli poſſunt.

Quomodo poſſit Diabolus creaturã in aliam ſimilitudinem conuertere.

variis temporibus contigerunt in locis. Quo tamen modo intelligendum sit, Diabolum posse, vel non posse vnam creaturam in aliam mutare infrà declarabitur. Suspectum tertiò de falsitate est dictum capitulum, in quantum alium prætendit sensum in sacris literis, quàm habeant sancti Doctores super verbo illo Apostoli: Siue in corpore, siue extra corpus nescio, &c. imò sensum præfert, quem reprobant S. Aug. S. Thom. & quem D. Heronymus in prologo Danielis, dicit fuisse sensum cuiusdam Iudæi negantis pariter id, quod vniuersalis confitetur Ecclesia, Abacuch, inquam, esse portatum ab Angelo in Babylonem breui temporis spatio. Et ideo cùm ex cultu Iudæi exponentis: tum etiam quia Hieronymus hoc referebat, vt ostenderet se in suis translationibus pati multas calumnias, maximè à Iudæis, quas ipse calumnias reputabat iniustas, infertur tacitè quòd pariter execretur, & damnet causas calumniarum, inter quas vna erat expositio prædicta, quam inducebat Iudæus ille. Cùm ergo illud afferat dictum capitulum secundùm aduersariorum interpretationem, patet ex hoc ipso, suspectum esse de minori veritate. Est autem sensus verborum Apostoli, dum dicit se nescire, an in corpore, an extra corpus raptus sit vsque ad tertium cœlum, à prædicto Iudæo introductus, & prædicto *cap. Episcopi* insertus, secundùm aduersarios, iste, quod Apostolus nescierit, an fuerit portatus ad paradisum, seu in tertium cœlum corporaliter: ita quòd corpus cum anima eius esset illuc transportatum an certè extra corpus raptus fuerit, & in solo spiritu viderit & audierit, quæ ibi cognouit. Hunc autem sensum recitat, & improbat

S Paulus in tertium cœlum rapitur.

Auguſt. 12. *super Gene. ad literam.* Hac ratione, quia, inquit, constat ex verbis Apostoli, quòd ipse sciuit se esse raptum vsque ad tertium cœlum: constat ergo, illud cœlum, in quo raptus est, esse verum cœlum non aliquam cœli similitudinem. Si enim hoc voluisset intelligere, cùm dicit se raptum in cœlum, id est, ad videndum imaginariè similitudinem cœli, eodem modo poterat affirmare raptum esse in corpore, id est, in similitudinem corporis huius. Et sic non fuisset necessarium discernere, quid sciret, aut nesciret: quia vtrunque æqualiter sciret, scilicet & se esse in cœlũ & se esse raptũ in corpore secũdùm similitudinẽ, sicut accidit in somnis. Si autem sciebat esse verum tertium cœlum, sciebat ergo aut esse aliquod spirituale & incorporeum: & sic non poterat corpus eius illuc rapi: aut esse aliquid corporeum, & sic anima non posset illuc sine corpore rapi, nisi separaretur à corpore. Et sic post longam disputationem Augustinus concludit verum sensum verborum Apostoli, dicens: Restat ergo fortasse, vt hoc ipsum eum intelligamus ignorasse, vtrùm quando in cœlum raptus est, in corpore fuerit, quomodo est anima in corpore, cùm corpus viuere dicitur, siue vegetantis, siue dormientis, siue in extasim à sensibus corporis alienata: an omnino de corpore exierit, vt mortuum corpus iaceret, donec peracta illa demonstratione membris mortuis anima redderetur, & non quasi dormiens euigilaret, aut extasi alienatus rediret in sensus, sed mortuus omnino reuiuiscceret, hæc ille. Quem adducit & sequitur S. Thom. 2.2.*q.* 175. *art.* 6. & Veri. *q.* 13. *art.* 6. Quod etiam ratione conuincitur: Si enim non fuisset tunc Apostolus secundùm corpus in terra,

vbi

vbi fuerat à sociis & comitibus deductus, & à Iuda hospitio receptus, hoc ipsum illi clarissimè competisset: Et palam omnibus, quasi miraculum insigne factum esset. Si verò in terra & non in cœlo corpore fuisset, nolle sociis hoc affirmantibus credere, impudentiæ illius ascriberetur, non minus, quàm eius qui tantùm ea credere velit, quæ sensu percipit exteriori. Immobile autem corpus hominis manens, non omnes discernere possunt, an funditus extinctum sit, vel certè extasim patiatur. Vnde referentibus quibuslibet Paulo, quod corpore immobilis permansisset, eorum sensui adhærere non tenebatur, si quis ei quod mortuus fuerit, vel non mortuus affirmasset. Cùm igitur si hæc etiam non suffragaretur ratio, sola authoritas sanctorum fidem faciat veritati, patet quod contrarium sensum in verbis Apostoli prætendens illius capituli litera redditur de veritate suspecta.

CAPVT XXII.

Capitulum Episcopi, propositum suum inefficaciter inferre, & ob hoc de falsitate, & authoritate minori suspectum esse.

DE falsitate quoque minorique auctoritate *d. c.* deprehenditur ex hoc esse suspectum, quòd in probando quod intendit obscurè, ineptè, & prorsus inefficaciter procedit, si illum habet sensum, quem ei tribuunt aduersarij, dum contra veritatem *suprà* diffinitam illud inducunt. Volens enim probare secundùm eos quòd non realiter, & in corpore mulieres illæ perficerent, aut viderent quæ narrabant, sed in somnis potiùs, aut in solo spiritu à Diabolo deluderentur, inducit binas illas authoritates sacræ Scripturæ, quibus secundùm horum interpretationem habeatur, quòd non in corpore, & secundùm sensus corporeos præsentes fuerint Paulus & Ezechiel, alter inquam, in cœlo, alter in Ierusalem. Et tamen ex illis authoritatibus ad sensum istorum à capitulo inductus non habetur primò, quòd non possit etiam tale quid in corpore contingere, nisi in authoritatibus illis hunc habeant intellectum, quòd videlicet nullo modo potuerit, vel Paulus in cœlum, vel Ezechiel in Ierusalem corporaliter deportari, nisi fortè ab Angelis bonis. Sed hoc primò est falsum, quoad deportationem Ezechielis Multò enim grauiora corpora potest Diabolus, & longiùs deportare, vt *suprà* monstratum est. Secundò infertur oppositum ex hoc ipso, quod dicunt, cùm naturalia manserint in Dæmonibus secundùm Dionys. splendidissima. Quicquid ergo virtute naturali possunt Angeli boni, possunt & mali & magis qui sunt excellentioris naturæ. Falsa etiam expositio ista ex hoc conuincitur, quòd si sic intenderet. Paulus vtique mentiretur. Etenim quid Angeli Boni possint & mali, meliùs ipse certiúsque didicerat, quàm auctores dicti capituli. Non ergo dixisset: Nescio, Deus scit. Si verò in prædictis authoritatibus non illum, sed hunc potiùs habeant intellectum, quod de facto non corporaliter ad illa loca portati sunt, licèt potuissent portari, tunc non habent ab eis propositum quod intendunt, hoc inquam, quòd non possint à Diabolo per longa terrarum spacia corporaliter portari striges. Nam à non esse ad non posse, nullum est argumentum. Neque enim

Ezechiel in Hierusalem deportatus. Grauiora corpora longiùs à Diabolo deportamur.

A non esse ad non posse nullum est argumentum.

enim ſequitur : Petrus non eſt Papa, ergo non poteſt eſſe Papa. Et tamen aduerſarij ex authoritatibus illis, quæ continent tales tranſlationes non eſſe factas in corpore inferre volunt, quòd non poſſint ſimilia in corpore contingere. Neque etiam ſequitur quòd ſemper & omnibus ſic contingat reſpectu cuiuſcunque corporis, & cuiuſcunque localis diſtantiæ, quod Ezechieli contigit atque Paulo, quia à particulari ad vniuerſale, ſiue ſecundùm tempus, ſiue ſecundùm ſuppoſita, non valet argumentum. Et hæc apud ſapientes logicos notiſſima ſunt, & prima principia : quæ etiam pueris & idiotis clarè conſtant. Quis enim inferret: Aliquando Petrus fuit, ergo ſemper Petrus fuit ? ſimiliter quis exiſtimaret, hanc eſſe bonam illationem : Aliquis homo eſt bonus, ergo omnis homo eſt bonus ? Et tamen ſecundùm aduerſarios in capitulo illo fiunt ſimiles deductiones, iſto modo : Paulus & Ezechiel non fuerunt portati in corpore ad loca illa, ergo nunquam & nullus poteſt taliter in corpore ferri. A particulari etiam, & multò magis ab vna ſingulari ad aliam ſingularem, conſequentia ſeu argumentum non valet, ſiue affirmando, ſiue negando fiat. Sicut non ſequitur Aliquis homo, ſeu etiam Sortes currit, ergo Petrus currit. Aliquis homo ſeu etiam Sortes non eſt bonus, ergo Petrus non eſt bonus. Et tamen ſecundùm tenentes contrariam opinionem, *in præſenti quaſt. art. d. cap. Epiſcopi.* intendit ſic arguere : Paulus & Ezechiel non fuerunt portati in corpore. Ergo nec illæ mulieres portantur in corpore. Vnde patet quòd cùm iſtæ conſequentiæ ſecundùm ſapientes ſint deriſibiles : ipſum quoque totum capitulum ſecundùm ſenſum quem iſti homines, qui Inquiſitoribus aduerſantur, in eo habent, eſt nullius penitùs authoritatis, & à Spiritu ſancto non prodiiſſe conuincitur, neque fuiſſe bonum, verum, ritéque congregatum concilium, ſed inter paleas reputandum.

A particulari ad vniuerſalem non valet argumentũ.

Aduertant etiam, qui ſic exponunt *d. capit.* quænam ſit probatio, quam fecit ſecundùm eos, hæc, inquam : In ſomnis ac nocturnis viſionibus homo extra ſe ipſum deducitur, & multa videt dormiendo, quæ nunquam vigilando viderat : ergo & mulieribus illis itidem accidebat circa ea, quæ narrabantur ab eis facta, vel viſa. Similiter iſta probatio nulla eſt : Stultus & hebes eſt, qui ea quæ fiunt in ſolo ſpiritu. etiam in corpore accidere arbitratur : ergo ſtulti ſunt & hebetes, qui credunt verè & corporaliter mulieres illas feciſſe, vel vidiſſe quæ narrabant. Nonne iſtæ probationes ſupponunt, mulieres illas ſomniaſſe tantùm talia, quod tamen erat probandum ? Si ergo *d. c.* talem habuit intellectum, quem iſti ex eo accipiunt inefficaciſſimè proceſſit. Si verò aliter interpretetur, vt ſaluari poſſit veritas & authoritas eius, nos infrà efficere conabimur, aduerſarij, non habent ex eo propoſitum ſuum, vt ibi etiam oſtendetur. Sed nunc quædam alia adhuc prælibanda ſunt.

CAPVT

CAPVT XXIII.

Quòd non est necessariò standum dictis illius capituli Episcopi, si à synodali concilio emanauit, quin etiam si concilio generali prodiisset reclamandum est ad Pontificem, vt sua declaratione excludat sensus erroneos, quos aduersarij habent in eo.

SVpposito autem quòd à ritè concilio capitulum hoc manauerit, adhuc secundò ducitur argumentum super illos fundatum non procedere propter duo. Primò quidem, quia nescitur adhuc an synodale fuerit tale concilium, vel certè generale, quod solùm omnes astringit. Argumentum autem probabile, quòd generale non fuerit tale concilium, hoc habetur, quòd inter generalia concilia enumerata à Gratiano *c.* 15. *vel* 17. nullum Acquirense inuenitur. Omnia autem concilia Gratianum sufficienter enumerasse, nullus debet aliquatenùs dubitare, cùm præsertim *cad.* 15. promittat se velle assignare originem constitutionum, Ecclesiasticarum, quæ ex sacris cõciliis communiter ortæ sunt. Huius ergo etiam constitutionis atque mandati, si authenticum esset, originem præmisisset inter generalia ritéque congregata concilia, hoc Acquirense connumerando, aliàs non omnium conciliorum seriem putasset se sufficienter tradidisse. Non ergo generale fuit hoc concilium, vel certè nullius apud eum authoritatis, quia fortè non ritè congregatum. Cuius etiam rei signum est, quòd nullum ex antiquis meruit glossatorem, quia illud fortè decretorum libro insertum non habebant. Si qui autem modernorum, vt Io. de Turrecremata, illud exposuerunt: non nisi quatuor esse de principali eius intentione dixerunt: vt sic veritas in eo contenta saluaretur, omni falsitate, quam prætendit, excluſa. Quænam sint autem quatuor illa principaliter intenta declarabitur inferius. Si autem dicatur, quòd plura alia in libro Decretorum inducuntur concilia generalia non priùs enumerata, Respondetur primò, quòd adducere inconuenientia non est soluere quæstionem, secundò, quòd si illorum etiam ignoretur tempus & author, & irrationabilia, vel falsa contineant, qualia manifestabimus capitulum hoc continere, eis pariter non erit necessariò inhærendum: & si deferre quis eis voluerit, erunt piè interpretanda, sicut infrà circa hoc etiam faciemus. Sed adhuc quispiam fortè probabiliter inducere conabitur, quòd tale concilium fuerit generale, & quòd præsentia vel authoritate summi Pontificis celebratum sit, cùm Episcopis indifferenter præcipiat, quòd solus Papa potest (vt videtur) eo quòd solus sit eis superior ordinariè. Hoc est enim vnum ex indiciis inductis à gloss *in cap. vt circa. in verbo. Perpetuo, de electione. libro. 6.* ad discernendum generalia concilia à particularibus. Præcipitur etiam in ipso capitulo omnibus esse publicè annunciandum, quod qui talia credit, & his similia, fidem perdit. Non est autem, nisi qui omnibus præsidet, præcipere, vt omnibus annuncietur mandatum, vel quæcunque determinatio fidei. Talis autem est solus vel etiam generale concilium eius authoritate. Respondetur igitur, quòd si capitulum præciperet omnibus Episcopis absolutè, vtique ex hoc concluderetur, quòd concilium generale fuisset, quando

aliàs esset ritè congregatum, eo quòd (vt inducitur) solus Papa omnibus Episcopis prælatus sit, & super omnes plenam habeat authoritatem. Non sic autem inuenitur in capitulo illo. Sed indefinitè dicit, Episcopi, in plurali. Et licèt quandoque indefinita æquipolleat vniuersali, non tamen semper, neque formaliter. Potest autem Metropolitanus, siue Primas sit, aut Patriarcha, siue etiam sit Archiepiscopus, congregare concilium prouinciale, ad quod vocati Episcopi omnes illius prouinciæ accedere tenentur, aliàs excommunicantur. *d.* 18. *c. si Episcopus. c. si quis c. Decernimus.* Et potest Concilium illis præcipere, quæcunque iudicauerit esse præcipienda, & tenentur seruare ordinata *in eo, d.* 92. *c. si quis Episcopus primò, secundò, tertiò.* Similiter *in c. Episcopi, omnibus esse annunciandum, &c.* interpretari quis posset, quæ non absolutè de omnibus loquitur, sed tantùm de omnibus subiectis. Vel quòd non præcipuè, sed quasi naturaliter hoc monet esse prædicandum omnibus, quasi dicat: omnibus annuncianda est ista doctrina, vt pote vera, & ad salutem omnium spectans. Hoc autem modo potest monere etiam qui Prælatus non est, & qui nullam habet iurisdictionem, sed tantùm docendi officium. Vnde multò magis sic potest omnes monere particulare concilium. Sed non potest præcipere omne omnibus, sed tantùm sibi subiectis. Discordare etiam à quocunque particulari concilio, quando erronea vel indiscreta præciperet, vel in his determinationibus in quibus vel ratio, vel Sanctorum doctorum aut clarissimorum Theologorum authoritas contradicit: aut certè in his, quæ secundùm glossas & Doctores non sunt de principali intentione concilij, vel quæ non exponuntur, nisi secundùm absurdum eius intellectum, vt in proposito accidit, circa præsentis quæstionis articulum, quantùm ad expositionem aduersariorum *d. c.* non est erroneum aut temerarium, sed salubre, laude dignum ac, meritorium. Sicut enim declarantes sacras literas, & malum in eis intellectum explodentes & consequenter eas elucidantes commendantur, eisque vita æterna repromittitur, iuxta illud *Ecclesiastici* 24. Qui elucidant me, vitam æternam habebunt. Sic etiam omnem veritatem explanando, cùm non nisi à Spiritu sancto sit veritas secundùm Ambro. & quamcunque falsitatem arguendo contrariam, dignus laude redditur author. Sanctorum etiam patrum doctrina in his præcipuè, quæ fidem tangunt vel bonos mores non nisi secundùm eorum principalem intentionem & sanum intellectum, expulsis, inquam omnibus quæ possent falsum & erroneum sensum facere, accipienda est, & veneranda ipsa quoque particularia concilia de quibus loquitur. *c. Ad abolendam de hæret.* vt tangitur in argumento, non habent recognoscere vel iudicare de hæresi, nisi quando factum est clarum: Si enim esset dubium, tunc quæstio debet remitti ad solum Papam, cuius solius authoritate causæ fidei determinantur. *d.* 18. *c. multis.* 24. *q.* 1. *c. Quotiens, & extra de Bapti. c. Maiores* & ita determinat gl. *in de c. Quotiens*, & D. Abbas *in d. c. Ad abolendam.* Eorum autem, quæ inducuntur & reprobantur in *d. c. Episcopi.* aliqua quidem clarum est, esse hæreticalia. Putà quod aliquod numinis inueniatur præter vnum Deum: quòd aliqui ducantur seu

Concilia qui possint conuocare.

norten

portentur ad seruiendum alicui deorum vel dearum præter vnum verum Deum : quòd talia demonstrans atque suadens, sit spiritus bonus quo Diabolus possit subitò & sine naturæ ministerio vel virtute, vnam creaturam in aliam speciem vel figuram transmutare. Quo ad alia verò quæ secundùm verborum corticem videlicet, quòd non possunt homines à Dæmonibus portari citissimo tempore, per longa terrarum spacia, videre, facereque corporaliter, quæ narrantur ab illis præter numinum veritatem, non est clarum, quòd sint hæreticalia : imò potiùs oppositum clarum est apud sapientes: apud alios autem est vel creditum, vel dubium. Vnde si concilium tale particulare determinasset, talia esse hæreticalia, non esset ei adhærendum : nec ab eo rationabiliter deuiando fit quis hæreticus. Sed si sapientes de huiusmodi dubitarent, esset Papa consulendus, sicut in aliis fidei dubiis. Quod tamen modò fieri non est necessarium circa præsentis quæstionis artic. quia cùm Papa sæpiùs dederit in hoc fauorẽ & priuilegia patribus Inquisitoribus, vt suprà inductum est, patet eum approbare, quòd legitimè procedant contra tales, quasi contra hæreticos. quo stante, oportet vel alium sẽsum habere in c. illo, vel ab eo simpliciter deuiare. Non est etiam authoritas vlla cap. illi acquisita, ea quòd sit redactum in corpore iuris. Hoc enim non summi Pontifices, sed Gratiani tantùm authoritate vel voluntate factum est. Sine hoc enim si generale concilium fuisset, sicut & ipsæ decretales Epistolæ sedis Apostolicæ authoritatem habent irrefragabilem *d. 9 c si Romanorum.* Quòd si etiam prædictum concilium fuerit generale, sicut videtur concedere S. Tho. *Spiritu. art.* 2. *ad* 14. vbi etiam exponit dicta illius & vocat concilium Aquilegiense : non sic ei tenemur adhærere, vt debeamus absurda & irrationabilia propter ipsum concedere, sed debemus piè exponere. Irrationabilis autem & absurda valde esset prohibitio illa : si esset de intentione eius dicere, quòd qui credit aliquos portari, corporaliter ad ludum, sit hæreticus & infidelis, secundùm quòd *in cap. illo.* damnantur etiam mulieribus illis credentes. Sic enim sequeretur quòd credentes infinitis (vt ita dixerim) Inquisitorum processibus asserentibus, quòd striges realiter & corporaliter ferantur ad ludum Diabolicum, inuoluantur errore paganorum, & quòd sint credentes aliquid numinis extra Deum, & ista fieri à bono spiritu: & alia, quæ in illo capitulo hæreticalia asseruntur, quod est falsissimum, quia nullum horum credunt esse verum striges, vel alij, qui strigum sectam asserunt ad cursum fieri corporaliter. Non est ergo credendum *d. c.* hæc ipsa intendere. Nec obligaret concilium, si conuinceretur aliquid formaliter vel virtualiter contra sacras literas, quoad literalem sensum, quem haberent in eis communiter sancti Doctores, aliquid determinare. Sed esset contra tale concilium reclamandum ad summum Pontificem. Sicut rectè Hieronymus se opposuit concilio determinanti quòd rapta non posset raptori coniungi, ostendens hoc sacris literis repugnare, *Exo.* 22. & *Deut.* 22. propter quod Concilium reuocauit sententiam, vt testatur gloss. *in c. de libellis d.* 20 & elicitur. 36. *q. 1. c. tria. c. si autem* & *c. placuit.* Vnde posset & in proposito contra concilium, etiamsi generale fuisset ad Pōtificem reclamari, vt illa declararet, & ad

Priuilegia sapius concessa inquisitoribus.

Irrationabilis & absurda prohibitio.

veritatem reduceret, quæ *in dict. c.* viderentur ſacris literis repugnare.

y *Vt patet ex 7. d. per totum. præſertim in cap. fin. Et ſi tu opponas de nota. per glo. & per Doct. in cap. cum dilectus. de elect. vbi dicitur, quòd inferior Papa tenetur obedire conciliis. de quo etiam habetur per Fel. in cap. nonnulli. col. 4. de reſcri. præſertim quando in fide de conciliis agitur, quo caſu etiam Papa non poteſt contra eam diſponere, ſecundùm glo in cap. in iſtis. 4. diſtinct. & in cap. ſicut. 15. diſt. cum ſimilibus. vt Fel. tradit in cap. 1. col. 8. in prin. de conſtitutio. Reſponderi poteſt, quòd illa procedunt in concilis vniuerſalibus congregatis à Papa, vel collegio Cardinalium, iuxta notata per Bald. in tract. ſchiſma. col. 15. poſito ſub rubri. Si quis aliquem teſta. prohib. Et per eundem Bald. in c. olim de reſcript. & Dec. in c. ſignificaſti. de election. Secùs videtur in conciliis particularibus, vel etiam generalibus: ab his tamen congregatis, qui non habent poteſtatem congregandi generale concilium: vt patet ex not. per Fel. in dict. c. 1. col. 7. de conſtit. & tale videtur concilium, de quo habetur in dict. cap. Epiſcopi. Et ex his ſi diligenter conſideraueris, tolluntur, quæ nota. & loſſ. in cap. vt circa in iure perpetuo, de elect. libr. 6. vltra quod concilium non obligat, quod non eſt moribus vtentium approbatum, iuxta no. per gl. in c. 1 de treug. & pac. vt etiam ibi Fel. tra. col. 4. vſque in fi. illius c.*

z *Et ad corroborationem prædictorum, vide quæ tradit Fel. in cap. ne innitaris. de conſtit. quia hoc eſt altum pelagus, longiori indigens diſcuſſione.*

CAPVT XXIV.

Poſito, quòd Concilium Acquirenſe fuerit generale, ritéque congregatum: & ſuppoſitis etiam omnibus, quæ in eo dicuntur, non euadere ſtriges manus Inquiſitorum. Et de variis illuſionum modis atque generibus.

VErùm etiamſi certum ponatur, quod dubium eſſe probatum eſt, concilium, inquam, illud fuiſſe generale ritéque congregatum: adhuc tamen illud ex *d. c.* habetur, quod vt euitarent plurimi, contra Inquiſitores dictum capitulum inducunt. Id autem eſt, quòd manus ſeu iudicium ipſorum Inquiſitorum, tales maledictæ ſceleratæque perſonæ non euadunt, ſi dicantur hæ ſtriges, ſicut illæ ſceleratæ mulieres (de quibus ſermo eſt *in dicto capitulo*) à Diabolo in ſomnis vel il ſpiritu deludi, prout *ex capitulo illo* intendunt quidam probare. Num ſolùm autem per tale capitulum non euadunt, verùm etiam per ipſum in manus relabuntur eorumdem Inquiſitorum. Per ipſum namque capitulum illæ ſceleratæ mulieres deprehenduntur, & iudicantur hæreticæ, infideles, & à fide apoſtatæ. Apoſtaſia quippe illarum notatur in primis verbis, cùm dicitur, quòd quædam ſceleratæ mulieres retrò poſt Sathanam conuerſæ, &c. Apoſtatare enim à fide, nihil aliud eſt, quàm retrò conuerti à Deo poſt Sathanam, cui renunciatum fuerat in Baptiſmo, cum conuerſione ad dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Et quòd præfata verba non intendant de alia retroceſſione, quàm de ea, quæ eſt per infidelitatem, ſic importat

Apoſtatare à fide quid.

portat apoſtaſiam à fide, iuxta *c. Non obſeruetis. 26. qu. 7.* patet per verba paulò pòſt inducta *in eodem c.* Vbi dicitur. Sed vtinam hæ ſolæ in ſua perfidia periſſent, & non multos ſecum ad infidelitatis interitum pertraxiſſent. Nam & innumera multitudo hac opinione decepta, vera eſſe credunt, & credendo à recta fide deuiant, & errore Paganorum inuoluuntur, cùm aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum Deum arbitrantur, &c. Hoc ipſum etiam, quod dictum eſt, per ſequentia verba manifeſtatur: vbi dicitur de Sathana, quod talium perſonarum mentes per infidelitatem ſubiugat, & paulò pòſt, quòd faciat talem infidelem opinari in corpore fieri, quod fit in animo ſolo. Et in fine dicit, quòd qui talia credit fidem perdit, & infidelis eſt, paganóque deterior. Cùm ergo ſtriges ſecundùm aduerſarios à Dæmonibus ſimiliter illudantur, ſequitur, quòd ab Inquiſitoribus vt infideles & apoſtatæ à fide, inquirendæ ſint: & iudicandæ. Omnis enim infidelitas & apoſtaſia poſt baptiſmum, ad hæreſim deducitur, ſeu ſub hæreſi continetur largo modo ſumpta, de qua patres Inquiſitores habent vniuerſaliter iudicare. Magis autem conuinceret eos ratio iſta, qui putarent ſectam ſtrigum eandem eſſe, vel ſub illa per omnia comprehendi, de qua loquitur *dictum cap. Epiſcopi* Conuincit tamen, vt deduximus, & alios, qui eas tenent eſſe diuerſas, & tamen arguũt, quòd ſicut illæ deluduntur, ita & iſtæ. Haberent enim conſequenter arguere, quòd ſicut aliæ ante deluſionem per infidelitatem & apoſtaſiam à Diabolo captiuantur, ita & iſtæ, ſi volunt volunt hanc etiam argumentationem ſuam validam eſſe, quòd ideo ſtriges non portentur realiter ad ludum, ſed deludantur in ſomnis, quia illæ ſceleratæ mulieres deludebantur. Quæ tamen argumentatio valida non eſt, neque intendit capitulum affirmare, quòd non poſſint à Diabolo quæcunque; mulieres portari, ſed potiùs quòd illæ non verè portabantur ad ſeruiendum alicui Deæ, cùm nulla talis Dea eſſe poſſit: ſed deludebãtur à Diabolo, qui poteſt modò notam, modò ignotam perſonam deludendo præferre & hoc multipliciter contingit. Et vno quidem modo poteſt illudere per præſtigium, quo immutatio, non ex parte rei viſæ fit, ſed ex parte videntis: eò quòd à Diabolo perſtringantur oculi videntis, & ad eas deducuntur ſpecies rerum ſic apparentium ex imaginatione, vel compoſitæ ex illis, ita, vt videatur præſens in re, eo modo, quo ſola imaginatione monſtratur: & non eo modo, quo, verè ſub intuitu oculorum ponitur. Sicut dictum eſt ſuprà, de fœmina illa, quæ tempore beati Macharii apud alios videbatur equa, cùm tamen beatus Macharius eam verè intueretur, vt erat fœmina, eò, quòd eum Diabolus per præſtigium, vt alios, deludere non prævalebat. Alio modo deluſio contingit per apparitionem rei, per Diabolum nouiter formatæ in alicuius ſimilitudinem. Quo caſu licèt videns deludatur, dum aliquam adeſſe perſonam putat, quæ verè præſens non eſt cauſa tamen deluſionis non eſt ex parte videntis, ſed rei viſæ, quo modo dicitur Diabolus in angelum lucis ſe poſſe transfigurare, quod & in vigilia poteſt contingere formando corpus ex aëre conſpiſſato in ſimilitudinem & figuram hominis, aut angeli, prout etiam Angeli ſancti patribus antiquis apparere, & cum eiſdem quandoque habitare conſueuerunt in humana figura

Omnis infidelitas & apoſtaſia poſt baptiſmũ ad hæreſin deducitur.

Cauſa deluſionis non eſt ex parte videntis, ſed rei viſæ.

Tertio modo, poteſt deluſio contingere in interiori tantùm imaginatione, cùm perſona tendit in rei ſimilitudinem, quam offert imaginatio, quaſi in rem ipſam. Et hoc contingit in ſomnis, & in variis alienationibus à ſenſibus cauſatis, vel per infirmitates, ſicut in phreneticis, vel per raptum naturalem, vel opere Dæmonum: & ſemper in prædictis modis alienationum deceptio immiſcetur. In raptu autem ſancto, & à Deo miniſterio Angelorum cauſato, non deceptio inuenitur, ſed eruditio, ſicut conſtat de raptu Pauli, & aliorum Sanctorum. Sicut etiam in ſomnis quandoque homines à Deo eruduntur, ſecũdùm illud *Iob 33*. Per ſomnium in viſione nocturna, quando irruit ſopor ſuper homines, & dormiunt in lectulo, tunc aperit aures virorum, & erudiens eos, inſtruit diſciplina, &c. Et hos tres modos, quibus Diabolus poteſt hominibus deludens apparere, tangit virtualiter *d. c. Epiſcopi.* ſi non ineptum ſenſum habeat, & ex hoc argumentum patiatur minoris autoritatis. Nam videre deludíque per præſtigium, & pariter per imaginationem in ſimilitudinem vice rei tendere, comprehenditur in capitulo, vbi nonnulla quandoque videri in Spiritu, decipíque ex hoc homines pronunciatur. Videre autem formata per Dæmonis potentiam corpora phantaſtica, quaſi vera, authoritas Apoſtoli manifeſtat. Et intendit capitulum, quòd aliquo tali modo poterant illæ mulieres per inſidias Diaboli dementari, vt putarent poſtmodùm etiam ſolutis ſenſibus ſe ad Deæ ſeruitium deportatas, quàm deluſionem vigiles aduertiſſent, ſi ſub captiuitate Diaboli mens non eſſet.

Deluſio poteſt contingere in interiori tantùm imaginatione.

In raptu ſancto nõ deceptio, ſed eruditio inuenitur.

In ſomnis homines à Deo diſciplinis inſtruuntur.

CAPVT XXV.

Summaria explanatio capituli Epiſcopi inducti, quantùm exigit propoſitum quæſtionis huius. Et quomodo ea, quæ ibi narrantur, ab his differunt quæ ſtrigibus dicuntur contingere.

VT autem meliùs cognoſci poſſit, quæ ſit dicti capituli, iuxta Catholicum, quẽ poteſt habere ſenſum, principalis intentio: & quomodo ritè intellectum, non facit argumentum, nec militat aduerſus veritatem determinatam, libet ipſum breuibus explanare.

Sciendum igitur, quòd dictum capitulum ſupponit vnum quod tam fide, quàm ratione naturali certò tenemus vnum, inquam, ſolum eſſe verum Deum, & nihil penitus eſſe numinis præter ipſum: cuius tamen contrarium putabãt gentiles atque pagani, multitudinem Deorum introducentes atque colentes. Et quia mulieres, de quibus in dicto capitulo mentio fit: Dianam, vnam inquam, & ex Gentilium Dearum & Herodiadem, quaſi in comparem Deam conuerſam, quæ fuit peſſima fœminarum, inueniri, vt Deas à ſe venerari eiſdemque quaſi Diis obſequi ſeruiréque aſſerebant: & non ſolùm ipſæ ſic à recta fide deuiabant, pagnorum erroribus inuolutæ, verùm etiam in eandem perfidiam alios innumerabiles ſuis his aſſertionibus & perſuaſionibus attrahebant, oppoſuit ſe concilium animarum huic ruinæ, docens hæc omnia falſa eſſe: & quòd nullatenus hæc aſſerentibus eſſet adhibenda fides: eo quæ non vere poterant iſta cognoſcere, cùm falſa ſit & quòd ſola dibolica illuſione fiebat, vt eis talia

Solum eſſe verũ Deum, & nihil penitus eſſe numinis præter ipſum.

lia viderentur vera, & quasi familiari experientia cognita. Quòd etiam declinare intendens, qualiter inquam possit delusio ista contingere, duplicem præmittit causam delusionis. Primam quidem ex parte Diaboli deludentis, secundam verò ex parte delusorum. Inde modum aperit delusionis varium. Postremò circa quæ deluderentur ostendit. Probat ergo primò, personas istas sceleſtas à Diabolo deludi, quia hoc est facile Diabolo, cùm transfiguret se in Angelum lucis, quasi sic arguat: Si facit quod maius est, transfigurando se in Angelum lucis, potest etiam facere quod minus est, transfigurando se in homines, aut in bestias, vel certè in formas personarum, quæ in Deos secundùm gentilium opinionem conuersæ sint. Ex parte autem delusorum pro causa delusionis eorum assignat infidelitatem. Ex hoc enim iusta Dei permissione Diabolus huius delusionis contra eas exercendæ potestatē accepit, vt qui in sordibus est, sordescat adhuc. Ex hac autem assignata causa datur intelligi, quòd infidelitate cessante, diabolica illa delusio consequenter cesset. Et sic ad fidem conuersæ, vel quomodo libet aliter à captiuitate Diaboli liberatæ personæ illæ, cognoscerent se fuisse delusas, sicut & phrenetici ad sanitatem postmodum deducti, cognoscunt differentiam vtriusque status & quòd in statu phrenesis deluderētur, iam primò tunc aduertunt. Modum autem delusionis prædictæ, insinuat dictum caput, dum dicit, quod in somnis & spiritu, hoc est, in imaginatione sola hæc videbant. Hoc enim in somnis communiter accidit, eò, quòd in tali statu imaginationis intentio & operatio minus præpediatur, & libera maneat, quando sensus corporei à suis operibus per ligationem somni quiescunt. Vnde potest Diabolus homines facilius deludere, formando, firmandóque validius imagines, in quas homo feratur, vt in res ipsas. Tunc autem proculdubio illusio esse conuincitur, quando talia sic imaginata, vera esse non possunt. Et hoc illis mulieribus contingebat, quia ea, quæ affirmabant se oculis corporalibus videre, non sic esse poterant, vt illæ iudicabant. Non enim poterant oculis corporalibus videre Deam aliquam, quæ Diana vocatur, eò quòd nulla talis in vniuerso reperiatur. Sed neque Herodiadem pari ratione videre poterant: quia illa maledicta fœmina, quantùm ad corpus in puluerem resoluta est: quātùm ad animam, autem in infernum demissa, pœnas luit acerrimas, nec inde virtute propria potest egredi, & minus corpus quod assumat, & in quo appareat formare. Sunt enim animæ determinatæ naturaliter ad proprium corpus vt nihil valeāt corporaliter mouere, vel operari, nisi per illud, quasi per proprium & connaturale instrumentum, vt docet S. Thom. 1. *q.* 117. *art.* 4. Et si quando supernaturali virtute cooperante, inferni locum animæ egrediantur ad tempus hominibúsque appareant, hoc rarò fit, & ad alium finem à Deo ordinatur, seu etiam permittitur hic egressus vel apparitio, non vt illudant viuentibus, vel quasi eis satagant principari, vel ab eis quomodolibet venerari. Sic igitur dicere necesse est, quòd mulieribus illis talia viderentur in somnis tantummodò, vel in spiritu. Arguit autem *dict. cap.* quòd sicut experimur in somnis multa nobis videri naturali virtute, quæ in veritate non sunt in seipsis, sed in sola imaginatione, multò magis possint ista videri cooperante superinducta

virtute

Personæ sceleratæ à Diabolo delusæ.

Infidelitate cessante, Diabolica illa delusio consequenter cessat.

virtute ſuperioris, & validioris naturæ, ſcilicet Dæmonis, quæ præualeat etiam ſic perſonas deludere, vt putent poſtmodum etiam vigiles, quod deluſæ non fuerint. Cùm enim hoc poſſit cauſare naturalis paſſio languoris atque dementiæ, vt contingit phreneſis patientibus : poterit multò magis virtus ſuperior, cuiuſmodi diabolica eſt, ſic homines dementare, donec illi ſubiecti ſunt per peccatum, vt nec deluſionem aduertant etiam in vigilia. Cùm igitur potuiſſet Diabolus omnibus ſuprà inductis modis mulieres illas deludere, tamen non niſi in ſomnis, & in ſpiritu, hoc eſt, imaginatione ſola fuiſſe deluſas, rationabiliter concluditur *in d. cap.* eo quòd eas ad infidelitatem hanc trahere confirmauere, ſola hæc viſio ſatisfaciebat : quin etiam ratione non erat neceſſarium Diabolo illas in vnum cogere, vt nunc ſtriges facit, ſibíque contingere illæ etiam exiſtimabant. Hunc enim diabolica fraus ordinem intentando ſeruat, Deo permittente, vt priùs homines aggrediatur interiùs. Quòd ſi iam illuminatis hominibus circa fidem vnius Dei, non præualeat : tunc exteriùs multipliciter deludendo tentat euertere fundatam fidem. Prævalebat autem Diabolus contra illas mulieres, & in errorem pluralitatis Deorum eas induxerat prædictâ deluſione interiori. Vnde non oportebat, vt exteriùs ſe illis offerret. Patefacto poſt hæc omnibus, quòd vnus eſt ſolus Deus clariúſque per Patrum vigilantiam manifeſtato, quòd omnes Dij gentium ſunt Dæmonia, non præualet iam Diabolus per internam ſuggeſtionem ſolam, ad illam infidelitatem homines trahere. Vnde explicato ſuperbiæ ſuæ velo, iam non quærit adorari in ſimilitudinem Deorum, ſed vt Diabolus, & malorum omnium Spirituum princeps. Horreret autem omnis Chriſtianus, cognitum Diabolum adorare, & cum eo fœdus inire, baptiſmum, fidem ſacráque contemnere, ac profanare, propter eius ſolam interiorem ſuggeſtionem. At ſi cum his, commoda reportare, voluptatibus frui, in quas multi ſine freno feruntur intentiſſimo deſiderio, & præcipuè, quæ his communiter priuantur perſonæ viliſſimæ, ſperarent : ſi eiſdem etiam promitteretur, quòd vindicari, & in hoſtes ſuos retorquere poſſet iniurias, quas alio modo repellere non valent : facile plurimi traherentur in prædicta ſcelera perhorrenda. Quod nunc Diabolus noua iſta nocendi arte procurat, miniſtrans illis, qui in hoc vnum facinus maledictæ huius ſectæ coniurant voluntates varias prout ipſi narrant ſe experiri, dùm in vnum conueniunt : & nocēdi pro voto conferens facultatem Ideo autem ſeorſum ducit nocturnis temporibus, vt ſine timore pœnarum tantis ſceleribus debitarum, audeant illa committere quæ corā aliis in vigilia oppoſita ratione, quomodolibet, minus auderent. Nec obſtat, quod cum difficultate occultatur, quòd coram multitudine copioſa fieri contingit. Non enim exiſtimant accuſationis periculum incurrere : quandoquidem iuramentis terribilibus omnes hæ perſonæ ſub grauiſſimis pœnis aſtrictæ ſint, nulli factum detegere, niſi vbi quemquam ſeducere vellent. Quamuis ſæpius in cōtrarium etiam vertatur ſententia, eò quòd ſæpius Domino permittente dicta ſcelera cum auctoribus deteguntur. Faciliùs etiam nefanda illa committunt, atque frequentiùs ſociis pluribus, tum verbo, tum exemplo peſſimo

Ordo Diabolicæ fraudis.

Maleficantur non, & non.

ſeducen

seducentibus, quàm si solæ domi manerent. Alio ergo modo conuincuntur deludi striges, quàm deluderentur mulieres illæ de quibus *d. c. Episcopi.* mentionem facit, vt inferiùs etiam magis explicabitur.

CAPVT. XXVI.

Circa quæ principaliter credenda vel operanda deluderentur illæ personæ, de quibus d. c. Episcopi. loquitur.

EXplicat vlterius *d. c. Episcopi.* ea circa quæ deludebantur à Diabolo mulieres illæ diabolicæ. Quæ principaliter duo sunt ex quibus opinatis ab eis conuincebantur hæreticæ postmodum circa quatuor, quæ principaliter intendit *dict. cap.* reprobare. Primò igitur in hoc deludebantur quòd putabant se videre veram Dianam Deam, & veram Herodiadem, simul ac veram multitudinem personarum corporeis oculis: & tamen non videbant, nisi prædictorum similitudines, & phantasmata. Volens igitur ostendere *d. cap. conditor.* quomodo possibile sit, vt taliter deluderentur, dicit, quòd Satanas mentem, quam captiuatam tenet, in somnis deludens, modò læta, modò tristia, modò notas, modò ignotas personas, per quæque deuia deducit. Hoc autem fuisse delusorium, supposita somnij passione, probat per ea, quæ similiter nos experimur in somnis, dicens: Qui enim in somnis & nocturnis visionibus, non extra seipsum deducitur: & multa videt dormiendo, quæ nunquam vigilando viderat? Vnde infert, quòd sicut esset stultus & hebes, qui ea, quæ cõtingũt in somnis videri, putaret etiam in corpore accidere: ita stultus conuincatur, & hebes, qui ea, quæ prædicto modo in solo spiritu fiunt, putet etiã in corpore verè contingere. Secũdò deludebantur in hoc, quòd putabant se portari corporaliter ad longinquas partes & reportari, quæ tamen à domibus propriis non recedebant. Et hanc delusionem exprimit dictum cap. piè narrans illas sceleratas mulieres hoc ipsum profiteri: & subdit, quòd cùm solus spiritus hoc patitur, infidelis hoc non in animo, sed in corpore euenire opinatur: Non tamen appellat hunc esse infidelem ex hac opinione, sed intendit, quòd is, qui infidelis est, propterea quæ prædixerat, quia videlicet credit aliquid numinis esse extra vnum verum Deum: hoc etiam verum esse opinatur, vnde deluditur. Quòd autem sic eas deludi manifestet, exemplum visionis Ezechielis inducit, & Pauli raptus. Concludit autem finaliter *d. capit.* quòd qui credit, & his similia fidem perdit. Refert autem, quòd dicit talia ad ea, quibus prædixerat mulieres illas ratione paganorum inuolui, vt aliquid numinis esse credant extra vnum verum Deum, & quæ huic infidelitati secundùm talem narrationem illarum mulierum necessariò sunt connexa: & sunt quatuor, vt ex verbis capituli illius deducitur. D. Io. de Turrecrem. Cardinal. sacræ Theologiæ, & vtriusque iuris doctor excellentissimus, ordin. Prædicatorum.

Stigum delusio in visione personarum phantasmatica tantum.

Primum Hæreticum est, & Paganorum antiquus fuit error, tenere, quòd aliqua sit vera Dea, quæ vocetur Diana, vel Herodias. 1. Error paganorum de Diana & Herodiade.

Secundum est, quod aliqua persona portetur ad seruiendum alicui tali Deæ: imò, cùm nulla talis Dea sit, nulla etiam persona ad seruiendum illi portatur super veras be- 2. Deportato ad seruiendum tali Deæ.

ſtias, vt putabant illæ ſceleratæ mulieres illuſæ in ſomnis.

3. Deluſio cauſata à bono Spiritu.

Tertium, quòc hæc deluſio cauſaretur à Spiritu Sono, imò cauſabitur ab eo qui ſe transfigurat in angelum lucis, vt decipiat. Spiritus enim bonus nnn poteſt eſſe deluſionis, aut cuiuſpiam deceptionis auctor ſiue miniſter.

4. Poſſe quẽpiam ab alio, quàm à ſolo Deo in aliam ſpeciem conuerti.

Quartum eſt poſſe quempiam ab alio, quàm à Deo ſolo conuerti in aliam ſpeciem vel ſimilitudinem in melius, putà in Deos: vel in deterius, putà in beſtias. Imò primum eſt abſoluere impoſſibile, cùm Deus ſit ingenerabilis: & quomodolibet infactibilis: & ſecundum ſola Dei virtute fieri poteſt: quod tamen nunquam fecit aut faciet. Licet finita etiam virtus poſſit vnam naturam, ex alia generare vel producere, virtutibus naturalibus rerũ concurrentibus & applicatis. Hoc autem quarto errore mulieres illæ pariter cum antiquis paganis tenebantur, putantibus non ſolùm homines, ſed etiam animalia quædam eſſe deificata. vt 12. *Metaphy.* refert Ariſtoteles: & hoc ibi S. Th. declarat, & putabant talibus deificatis animalibus maiorem ineſſe virtutem, quàm inſit terreſtribus: quod & opinatas eſſe mulieres illas cõfiteri oportet, cùm profiterentur ſe portari ſuper beſtias, per multa terrarum ſpacia intempeſtæ noctis ſilentio, quod naturales non poſſent beſtiæ, maximè tam breui temporis decurſu. Imò & homines in beſtias conuerti, gentiles olim opinabantur, in lupos, inquam, vel aues, & alia talia animalia vt recitat Aug. 18. *lib. de ciui. Dei*, vt ſuperiùs explicatum eſt, & hoc eſt, in deterius conuerti. Qua nunc etiam laborant hæreſi, qui putant ſtriges in catos verè conuerti: indéque in humanam redire ſpeciem virtute diabolica. Sicut pagani talia, Deorum, putà Dei Licij, alterius virtute fieri putabant. Quia verò extremus hic error, quo putantur aliqua poſſe in melius, hoc eſt, in Deos, vel in deterius, hoc eſt, in beſtias conuerti virtute Deorum claudit & Deorum pluralitatem, & debitum eis cultum, & quòd à bono ſpiritu fiat iſta conuerſio: ideò ſolo hoc extremo reprobato errore, predicta omnia reprobata conſequenter eſſe cenſentur. Et hac ratione huius ſolius reprobationem, quaſi totius ſuæ intentionis concluſionem, *d. c.* inducit, dicens: Quiſquis ergo credit, aliquam creaturam poſſe fieri, aut in melius, aut in deterius mutari, aut transformari in aliam ſpeciem, vel in aliam ſimilitudinem, niſi ab ipſo creatore, qui omnia fecit & per quem omnia facta ſunt, procul dubio infidelis eſt, & pagano deterior, ſi prius. ſ. fuit Chriſtianus. Et hoc non alia ratione, quàm ea, quæ ſuprà inducta eſt in eo c. Quia videlicet talis, aliquid numinis arbitratur eſſe extra vnum verum Deum, in quod vel conuerſi ſint homines aut beſtiæ, & à quo facta ſit talis conuerſio, & non à vero Deo qui fecit omnia in principio. Cætera verò, quæ in eo, c. reprobantur, & oppoſita eorum, ex prædicta ratione, quæ ſola inducitur, vt errorem conuincat, nullatenus deducitur niſi rationabiliter, & de facto, non autem de poſſibili, putà quòd deluderentur in ſomnis, quod non portarentur de loco ad locum corporaliter, vt putabant, & huiuſmodi. Sic ergo credendum erit fuiſſe vera poſito quòd capitulo illi fides ſit adhibenda, quòd tamen poſſibile ſit oppoſitum eorum accidere etiam virtute creata. Ex prædicta enim veritate, qua confitemur nihil numinis eſſe extra

Qui credit creaturam poſſe in aliam ſpeciem ab alio, quàm à ſuo creatore mutari, infidelis eſt.

vnum

vnum verum Deum, non ſequitur neceſſariò quod nullæ perſonæ poſſint portari à Diabolo de loco ad locum. Stat enim per poſſibile oppoſitum huius cum illa veritate. Sed neque neceſſariò ſequitur ex illa ratione, quòd mulieres illæ deluderentur in ſomnis: vel etiam non poſſent plurima eorum, quæ narrabant corporaliter videre. Si tamen vt puta ab eis numina, in figuris viderent apparentium fœminarum. Poterant enim alio deludi modo, putà, per præſtigium vel apparitionem ipſam in vigilia factam, non obſtante ratione prædicta. Sed rationabiliter vtique deducuntur ex ea, ſuppoſitis aliis, quæ tunc occurrebant, & conſiderato Diabolicæ tentationis ordine maligno, vt ſuperius explanatum eſt, & Cùm igitur ratio legis contineat legis latoris intentionem, & ex ratione in dicto capitulo inducta, non deducantur eſſe fidei contraria, niſi prædicta quatuor, vt oſtenſum eſt: patet quòd non niſi illa voluit intelligi, cùm dixit, quòd qui talia credit vel his ſimilia, fidem perdit, &c. Strigum autem ſecta nullum prædictorum quatuor dogmatizat, neque hunc præcipuè principalem errorem habet quòd homines conuertantur in Deos, & quòd aliquid numinis ſit, præter vnum verum Deum, imò principem eis apparentem fatentur eſſe Dæmonem malum ſpiritum, & non Deum bonum. Licet enim cultum ei exhibeant Deo proprium, vt pote verum Deum abnegantes, & illi Dæmoni homagium faciẽtes de corpore ſimul & anima, non tamẽ putant in corde ipſum verũ Deum eſſe: ſed hæc omnia illi exhibent, vt commoda quæ peroptant inde reportent, vt patet ex eorum confeſſionibus. Mulieres autem illæ profitebantur eſſe Deam, quam colebant, vt patet *in d.c. Epiſcopi*. Vnde manifeſtum eſt, has duas ſectas in principali eſſe diuerſas: cùm præſertim iſtæ renuncient fidei & baptiſmo; ſacráque profanent, maleficia multa, damnáque plurima inferant hominibus in perſonis, in beſtiis & frugibus, plurimáque fœdera peſſima ineant cum Diabolo, quorum nullum mulieres illas legitur perpetraſſe. Cùm igitur in principalioribus factis & opinatis iſtæ ſectæ diſcordent, nulli ſit mirum, ſi etiam in acceſſoriis ſint diuerſæ. Non poteſt igitur ex capitulo illo rectè inferri, quòd ſi illæ deludebantur, & non verè portabantur, &c. quòd eodem modo deludantur iſtæ. Diabolicæ quippe malitiæ non ſatisfieret, & ſuperbiæ qua geſtit vt Deus adorari, ſi deluſoriè fieret hæc oratio & in ſomnis, vel etiam à vigilantibus, ſed in Angelis. Non ſatisfieret odio, quo ſæuiſſimè Chriſtum inſequitur & ſancta, ſi corpus eius, & ſacra profanarentur tantùm in ſomnis: ſed in vigilia fieri hæc requirit, & corporaliter: Et in hoc omnes Doctores Theologi communiter conſentiunt, & Domini Canoniſtæ, qui fauent patribus Inquiſitoribus.

Inter Strigum dogmata non eſt de cõuerſione hominum in Deo.

& L. cùm pater. §. dulciſſimis ff. de leg. 2. & l. cùm mulier ff. ſol. mat. Ideo dicitur anima legis ſecundùm Dy. in cap. certum eſt. de re. iur. in 6. & late congerit Fel. in c. tua nos. col. 2. de iureiur.

CAPVT. XXVIII.

Argumentum ſecundum ſoluitur, in qua ſolutione quid de caſu in legenda S. Germani tacto, factis ſtrigum ſimili, ſentiendum ſit, multipliciter aperitur.

Secundi argumenti ſolutio.

SEcundum etiam argumentum pro parte falſa, & noſtræ determinationi cõtraria productũ nõ procedit. Neque vniuerſaliter sẽper falſa ſunt duo illa, quæ dicuntur à ſtrigibus referri. Non enim ſemper fameſcunt, cùm reuertuntur de curſu: neque ſemper falſum eſt arcas panis, aut vini vegetes plenas ab eis euacuari: licet poſtmodum opere Diaboli poſſint, & pane & vino alibi aſſumpto iterum repleri. Sed neque hoc omnes dicunt; quod ſemper è curſu reuertentes, ſe laſſos inueniant aut nimium afflictos, inediáue tabeſcentes: quamuis propter laborem in choriſando & propter vertiginem qua ſæpè ob delationis ſuæ diſtantiam, & velocitatem aliqualiter afflicti redeant: cuius gratia oportet eos mane illo diutius lecto decumbere, vt ſuprà dictum eſt. Sæpius etiam à Diabolo vapulant, dum non ad nutum obſequuntur illi. Deludi tamen etiam perſæpè tales vt putent alimenta ſe vera ſumere, dum ſumunt phantaſtica, non eſt negandum, vt *ſuprà* etiam declaratum eſt. At ex legenda ſancti Germani quod inducitur, non obſtat propoſito, ſed potiùs fauet ex multiplici capite. Et primò quidem quia ex hoc quod dicitur, hoſpitem illum ſerò cibos præparaſſe, eoſdémque à multitudine venientium vicinorum (vt hoſpiti, ſuæque familiæ videbatur) voratos fuiſſe, non infertur, quòd deluſio eſſet ex parte alimentorum, quaſi non eſſent vera alimenta, ſicut nonnulli dicunt illudi ſtriges.

Non ſemper fameſcunt.

Striges à curſu, neque ſemper euacuantur arcæ panis aut vini vegetes plenæ.

Non omnes laſſæ ob delationem & choreas.

A Dæmone cæſæ interdum non bene obſequẽtes.

S. Germani hiſtoria de Strigibus exponitur

1. Manifeſtum enim ibi erat, quòd vera cibaria conſumebantur, & in domo hoſpitis illius deficiebant.

2. Secundò, ſi perſonæ illæ veniebant, vt videtur, veréque comedebant atque bibebant, habetur propoſitum, ſi verò Dæmones erant, hoſpes ipſe deludebatur cum tota familia, ita vt vigilantes viderant, aut aliquando viderint Dæmones in humana forma cùm tamen putarent eos homines eſſe: non ſecus ac deluduntur ſecundùm eos ſtriges in ſimili viſione. Sicut igitur illud ex tali narratione conceditur, ſic etiam hoc quod ſtrigibus pariter contingere, tam multiplci teſtimonio confirmatur, non eſt negandum.

3. Tertiò, non magis ex illa narratione probatur, quòd deceptio fuerit ex parte diſcumbentium, eò quòd eſſent Dæmones, qui videbantur homines diſcumbere, quàm circa eos, qui repræſentabantur: homines, inquam, dormientes in domibus ſuis, ne ipſi forſitan & Dæmones eſſent in humana ſpecie vel figura, niſi quatenus ſanctitas & reuerentia S. Germani repugnare videretur tali deluſioni (ſi tamen hiſtoria illa veritate ſubſiſtit) qui diuino ſpiritu illuſtratus, alios ex charitate à deluſionibus Diabolicis liberare curabat.

4. Quartò in eodem exemplo conſiderandum eſt, non eſſe ſimile, quod pro ſimili adducitur. Illi quippe homines & vicini, non putabant ſe tunc quaſi ſomniantes ad ludum ire: vel per domos aut in domo hoſpitis illius comedere & bibere, & alia huiuſmodi realiter & corporaliter facere, quantum habetur ex Legenda illa: ſed ſolùm dicitur quòd,

quòd personæ repræsentatæ reperiebantur tunc in lectulis suis dormire. Vnde non adducitur ad propositum quæstionis huius exemplum illud aut factum, nisi valdè remotè.

5. Quintò dicitur quòd nõ est inconueniens, quòd aliquando Dæmones illo modo deluserint Homines, vt in mundo firmarent hanc opinionẽ, quòd videlicet talia non nisi deliriè fiant. Sícque liberiùs homines valeant ipsi seducere, veréque postmodum ad nefandissima simul opera perpetranda liberiùs & faciliùs congregare, quando Prælati & Officiales fidei non magis cõtra eos, quàm contra somniãtes desæuirent.

6. Sextò dicitur, quòd suspecta est illa legenda, quantum ad hunc casum, eò quòd durum videatur, imò totaliter à communibus hominum conceptibus alienum hospitem illum velle tot cibaria crebro gratis præparare: & si vicini erant & cognati, non petere ab eis precium alimentorum. Dicere etiam precium vicinos illos ei dare, vel dedisse si deludebantur, & saturatos se non inuenirent satis derisibile est. Et si dicatur, quòd Dæmones ipsi precium exoluebant vice illarum personarum & specie: mirum esset si talia se facere somniabant personæ illa, quòd non citò delusionem aduerterent, si sibi pecuniæ non realiter deficiebant: Si verò talia nec somniabant se facere, mirum non minus esset, si cum hospite & familia de his sæpius, sui illi vicini non fabularentur: & sic relatione hospitis & familiæ audientes de se referri, quæ scirent sibi non contigisse, facilè tam se quàm hospitem illum, & alios omnes ab huiusmodi delusionibus non liberarent. Sed neque minus est credibile, quòd tot mulieribus præpararent, quarum tamen aduentum expectare nollent. Obstat enim facto huic voluptas, vel certè inuincibilis curiositas. Quicquid autem de hoc fuerit verum, inquam, vel falsum, sufficit hæc non repugnare, his, quæ de strigibus determinata sunt. Et sic patet ad secundum argumentum.

CAPVT. XXIX.

Nodi omnes dissoluuntur, quibus tertium quartúmque argumentum videbatur inuoluere legentes.

AD tertium argumentum dicendum, quòd cùm omnia quæ dicuntur fieri à strigibus in cursu non nisi opere Diaboli, qui mendaciorum omnium pater est, initium, progressum, & finem habeant: nulli mirum esse debet, si multa dicuntur ibi fieri, quæ falsa sunt & irrationabilia: & quæ dum à miseris vera putarentur timorem eis incutiant. Et de his argumentum hoc intendit. Non confinguntur hæc tamen à Diabolo in hominum perniciem sine causa. Nam primò iuxta suæ malæ voluntatis conditionem pessima, in principio assistentiæ suæ diabolicæ, gaudium afferre consueuit, in fine verò timorem atque tristitiam. Vult enim primò per ineptam lætitiam in sui obsequium homines attrahere: vt facilius damna inferat in fide deceptis. Nimirum igitur, si has miseras personas diuersis voluptatibus & oblectationibus sensualibus attrahit, obtinens propter hæc ab eis adorari, quatenùs sua sic satietur pro parte superbia, facto etiam contra Christum multiplici vituperio, & in fine, timore percussos à se abiiciat, & ad propria redire, seu reduci compellat. Aliàs nec illæ per-

Tertij argum. solutio.

Inepta Dæmonum lætitia ad quid confícta.

ſonæ facilè diuerterent, aut finem voluptatibus vellent imponere: & ſic in languorem incidereṫ aut interitum, quæ nec Deus ſemper permittit. Qua tamen Dei præſeruatione Dæmon etiam malè vtitur dum eoſdem in ſimilia ſæpè crimina trahit ſine impedimento. Poteſt & ſecunda cauſa facti huius ex parte malitiæ Dæmonis aſſignari ſecundùm myſticum ſenſum. Cùm enim aqua Iordanis figuram præferat ſacramenti Baptiſmi, propterea quòd in ea fuit etiam dominus Ieſus propter nos baptizatus: Diabolum velle aquam illam (vt prætendit in viſu) ſua contingere vel violare potentia, ſignat ipſum ſuis omnibus adniti viribus, baptiſmum de terra tollere, fidémque ſanctiſmæ Trinitatis in eodem diuinitus infuſam à fidelium cordibus penitus abolere. Quod quidem ſi facere præualeret: totius orbis princeps efficeretur, veluti fuerat ante Chriſti aduentum, de quo & ipſe Saluator noſter ait: Princeps mundi huius eiicietur foras. Principabatur enim in mundo, quando nec mundus Deum cognoſcebat: neque ſui etiam, populus, inquam Iudaicus, ipſum recipiebat. Quia ergo nunc Diabolus, non præualeret id obtinere: mirum in modum præ ſuperbia cruciatur: & turbationem iramque grauiſſimam ex hoc tunc oſtendit, quando in figura (vt diximus idipſum ſe velle obtinere coram illa multitudine conatur, nec præualet. Rogauit enim & obtinuit Dominus Ieſus, ne deficiat aliquando fides Petri *Lucæ* 22. Non contingit autem ſemper hæc fieri à domina curſus, aut vbique: ſed coram illa multitudine ſolùm, quos deludens fingit ſe deducere in planiciem fluminis Iordanis. Quod & nunquam verè contingere puto, propter loci diſtantiam. Multum enim temporis abſumeret ipſa delatio, ſicut & reductio. Velocitas, enim motus, qui non noceat corporibus noſtris, determinata eſt, & diuturno temporis etiam ſpacio menſuratur, ſi magna ſit loci diſtantia, ſicut eſt in propoſito. Diſtat enim etiam per directum, flumen aliud à noſtris his regionibus pluſquam per duo milla milliaria, prout ipſe clarè cognoui, qui deuotionis gratia ſacra Hieroſolymitana loca viſere merui. Elicit autem Deus ex malo illo, quando contingit, hoc bonum, quòd perſonæ illæ miſeræ poſſunt ex hoc cognoſcere dominam illam ſuam, cui ſe obligarunt, non ſolùm non eſſe Deam vel Deum, imò eſſe Dæmonem peſſimum. Sed & hoc etiam quæ nec omnia poteſt circa infima: quandoquidem nec illa videtur tunc poſſe quæ ipſis etiam beſtiis poſſibilia ſunt, prout eſt tangere aqua fluminis. Et ſi ad miniſterium referatur non habet illam potentiam quam haberet (vt aiunt) ſi aquam illam tangere præualeret: & conſequenter non ſolùm non eſt Dea, vel Deus, verùm etiam ſic eſt ignobilis creatura, ſic eſt mala, vt illam mala facere, impediri frenarique à Deo neceſſe ſit, & ſic eius etiam ſuperbiæ ac malæ voluntati reſiſtere. Vt hoc cognito miſeræ illæ perſonæ, niſi propria earum malitia obſtinatióque obſiſtat, facilè iudicent non eſſe ab omnipotenti Deo recedendum, propter principem illum, qui Deo verè ſubiectus eſt, deberétque ex hoc earum animus validiùs excitari ad illius peſſimi ſui principis contemptum, & redire ad creatorem ſuum. Et hæc ſatis ad tertium argumentum. Ad quartum verò dicendum eſt, quæ ſi ea, quæ in argumento fieri narrantur

Aqua Iordanis figura ſac. baptiſ.

Dæmon princeps mũdi ante Chriſti aduentum

Velocitas motus noſtri ad quid determinata.

Quomodo poſſint Striges Dominam ſuam noſſe pro Dæmone.

tur sic à Diabolo censeantur expleri, vt idem numero corruptum raperet, mortuos ad vitam restituat, & alia huiusmodi faciat, quæ naturæ repugnant: proculdubio hæretici sunt, talem Dæmonis potentiam opinantes. Qua hæresi vt in pluribus inuoluuntur striges, hæc ipsa quæ inferuntur, vera esse credentes & prædicantes, postquam etiam de cursu illo Diabolico redierint. At non sic euenit vt putant: sed naturali potiùs virtute Dæmonum, illuc ex diuersis locis similia cibaria deportantur, vt suprà diffusè dictum est. Vel certè Dæmones illas deludentes personas, aërea corpora formant in variam alimentorum similitudiuem cum similibus qualitatibus, quibus nedum visus, sed & tactus decipiatur & gustus, sicut & aërea itidem corpora in humanorum similitudinem formant & agitant quasi viuentia, sicut veri illi homines, quorum species præferunt esse & opera vitæ propria hominibus exercere videantur, vt ambulare, loqui, ridere, & alia huiusmodi. Similiter bos vel aliud quoduis animal verè mortuum, quomodo delusoriè videatur à Dæmone suscitari: & quot modis naturali eius virtute possit hoc contingere, plenè superius in allegato capitulo explicatum est, ita vt repetere superfluum sit.

Quarti arg. solutio. Hæresis Strigiatus.

CAPVT XXX.

In solutione quinti argumenti, nihil esse virtutis in vnguento, quo se striges perungunt, aperitur, tametsi quandoque trahatur Diabolus ad strigum vota per illam vnctionem, quasi per signum: quandoque verò impediatur & quomodo id contingat.

NVnc ad experientias, in quinto argumento inductas quas negare nolumus accedentes ostendendum est, eas nostro proposito minimè repugnare. Supponitur autem primum id, quod in tertia ratione tertij principalis dictum est, quòd cum Diabolus sit creatura spiritualis, & consequenter ab omni obligatione corporea, tam in esse, quàm operari ex parte sua sit absoluta, non potest ad operis exercitium ab vllo corpore moueri: nec aliqua corporali virtute verborum, herbarum, aut lapidum ad aliquid operandum cogi, vel necessariò induci, prout determinat etiam sanctus Tho. 2. *dist.* 7. *quæst.* 2. *artic.* 2. *ad tertium* sed pro libertate arbitrij circa corpora operatur, & illa eligit, quæ suæ valeant malitiæ deseruire, quibus cùm vtantur homines iuxta suum imperium, ipse Diabolus eis occurrit quandoque pro voto. Et hoc modo decipiuntur homines putantes in talibus corporibus vel etiam in verbis vim quandam insitam, qua trahant Dæmones atque cogant ad aliquid faciendum, vel etiam alicubi demorandum, quasi sint alligati, vel expellant eos de corpore, aut de loco prout exoptant. Et non sic est, sed voluntariè trahuntur his corporibus, vel verbis, vel cæremoniis quasi quibusdam signis initi pacti cum homini

Quinti argumenti solutio.

Diabolus creatura spiritualis.

Vt Diabolus homines decipiat in operibus.

hominibus iudicans, quòd id facere pro tunc, sit suæ malitiæ conueniens & hoc appetens, appetitu non naturali vel animali, sed libero. Sicut enim animal trahitur cibis, ita Diabolus signis, dicit *Aug.* non quidem eiusdem generis tractu vel appetitu, sed quia ambo sine coactione. Hac enim ratione pro fumigationibus, sacrificiis diuersisque superstitiosis operibus inclinatur Diabolus ad obsequendum talia facientibus, ex pacto malitiosæ amicitiæ cum illis contractæ, tanquam signis subiectionis illorum, eiusque super eos assecuti dominij, quo mirum in modum delectatur, vt superbiæ & inuidiæ suæ sic aliqualiter satisfaciat. Hac igitur ratione contingit, vt cùm se inungunt mulieres vnguento quodam execrabili, quo in conficiendo multæ sceleritates cum opprobrio fidei & nominis Christi & cum abusione Sacramentorum committuntur in nomine eius, assistat pro voto, eásque perferat ad diuersa loca: tametsi persona quæ sic defertur, vnguentum illud pernicioſum quandoque non fecerit, vel etiam pactum aliquod expressum in hoc cum diabolo non habuerit. Aduenit enim propter pacta iam inita cum priore aliquo compositore vel inuentore, in ruinam vtentis, & vt opinionem inde causet, quod in vnguento illo, anulo, vel cristallo, vel aliis quibuscunque rebus, aut verbis sit virtus, quia ipsum trahant homines ad id exequendum propter quod se vngunt, vel quæcunque alia faciunt, sicque sæpè, vanosque deludat. Vbi verò Diabolus cognouerit aliquid posse seruire saluti hominum magis pernicioſum ex hoc, quod à tali effectu perficiendo cessat, votis frustratos dimittit, etiam posito quod pacta inierit, sæpéque seruauerit. Notandum secundò, quòd licèt Diabolus à coarctione corporea sit absolutus, liber sit in operando, vt dictum est, quandoque tamen impeditur, ne quod optat, assequi possit, quod contingit ex virtute superiori Dei vel Angeli siue boni, siue mali. Et si quidem à Deo immediatè vel mediatè angelo bono id fiat, non nisi in salutem hominum ordinatur quod euenit: Si verò à malo Angelo superiore, nihilominus Deo per suam prouidẽtiam permittẽte fiat: non nisi ad malum exitũ proximè deducitur quicquid inde prouenit, quantum est ex intentione Dæmonis, licèt ex superabundanti pietate diuina, malum sæpè conuertatur in bonum: vel aliquod melius indirectè ac præter intentionem Dæmonis pariat, quàm sit bonum, quod per tale inde poueniens malum priuabatur. His duobus suppositis, ad primam experientiam in contrarium adductam de eo quòd contingit, Principi suprà quàm decuit curioso dicitur, quòd id potuit, tam ex malitia Dæmonum, quàm ex diuina prohibitione contingere. Considerare nempe potuit Dæmon ex hoc corde tam principis illius, quàm nobilium, quibus id innotuit, esse facilè firmandum in perpetuum, quod talia non verè contingant, sed sint omnia fabulosa: ex quo sequi possit impunitas delictorum, quæ perpetrant striges prauissima. Sequitur etiam talium pessimarum multiplicatio personarum in vtriusque hominis communem perniciem. Neque enim præualent Inquisitores hoc persequi, prout ex officio eis incumbit, si à principibus fauorem non obtineant & auxilium. Quod quidem subtrahunt illi, si talia putant esse delusoria, veréque non contingere imò sunt eis impedimento. Itidem

Animal vt cibis, sic Diabolus signis trahitur.

Vnguentum execrabile vetularũ cuius ministerio cursus peragunt, & dira eiusmodi.

Dæmon etsi liber sit tamen aliquando impeditur.

Principũ nobilium & magistratuum fauor ad inquisitionem sagarum desideratur.

dem nobiles & cæteri, talia non credentes. Inquisitorum honori detrahere non desistunt quasi anicularum vel fatuorum inquisitioni solùm intendant. Et sic tandem tædio victi, plurimúmque fatigati cessant Inquisitores ab officio suo: & pestis ista grassatur & inualescit: quod Diabolus exoptat. Id enim maius malum est, ac humano generi magis pernicioſum, quàm semel mulierem vnam ad laudem perducere, etiamsi tunc omnium scelerum genera per eam fieri contigisset. Commune quippe malum (cæteris paribus) antecedit & grauius est, quam quodlibet speciale. Ob hoc igitur Diabolus, qui nostram perditionem atque ruinam tam corporis, quàm animæ, quoad potest, intendit, atque procurat, præuidens principem illum & nobiles in falsam opinionem, si mulierem illam tunc non portaret ad ludum, facilè deducendos; quòd strigum facta delusioni Dæmonum innitatur non veritati, præelegit tunc illam nequaquam ad cursum deferre. Potuit etiam id contingere, quia non erat tunc hora conueniens delationis ad cursum. Sicut enim ex strigum confessione cognouimus, antequam se inungant, audiunt nocte sonitum multiplicem præeuntis dominæ illius cum multitudine tripudiantium: & non nisi tunc se inungere consuerunt, vt illam delatæ per aera sequantur, vsque dum veniant omnes ad locum determinatum pro voluntate dominæ cursus. Ex parte autem diuinæ iustitiæ cuius Inquisitores ministri sunt, alia ratione iustè prohibuit Deus mulierem deferri, vt ipsam videlicet iustitiam extolleret: quia semper fit, vt sub ditione Inquisitoris deductæ maleficæ Diaboli præsidiis non fruantur. Neque enim tempore illo, quo actuali iudicio subduntur Inquisitoris, alicui nocere prævalent, aut de carceribus fugere, vel quolibet aliter auxilio Diabolo liberari, aut aliunde deferri. Indirectè etiam ex malo isto, bonum elicuit Deus. Et quoad nobiles illos quidem, sublata fuit ab eis tentatio, qua fortè potuissent optare satageréque vt hæc experirentur in corpore suo; quæ noxia curiositate cognoscere quærebant in alieno. Quò ad Inquisitorem verò illum meritò ex sua illa indebita concessionne opprobrium reportauit & confusionem tam apud religiosos, ac Deum timentes, qui ex hoc optimè cognouerunt atque damnarunt, ab illo Dei timorem fuisse posthabitum propter timorem hominum, quàm apud eundem principem cum nobilibus & aliis, quibus factum innotuit, vt ex hoc ab eis iudicaretur (licet malè, vt diximus) non nisi contra fatuas mulieres officij sui vires extenderet. Sicque factum est, vt tam persona, quàm officium Inquisitionis viluerit apud eos.

Commune malum cæteris paribus grauius est quàm speciale.

Strigum secta contra principem illum ex veritate ad cursus reducitur. Hora cursus constituta nullatenus tripudiantibus nocte.

Nulla sunt Diaboli præsidia, vt vindicetur ab inquisitoribus malefica.

CAPVT XXXI.

Diabolum quandoque præferre quasi personæ immobiliter dormientis imaginem, ne credatur personam illam verè, sed potiùs delusoriè ac imaginaria visione tantummodo ad ludum esse delatam.

AD ea post hæc quæ inducuntur in argumento experimenta, quòd videlicet deprehensæ sint mulieres extra se factæ immobiliter iacere quæ tamen affirmabant se ad cursum corporaliter esse delatas? respondetur primò, non esse secundùm aliquos inconueniens, quòd ali-

I. Ad arg. de experimentis responsio

quando non corporaliter, ſed in ſomnis tantummodo videant & facere ſe putent, quæ poſtmodum exiſtimant & referunt in vigilia ſe feciſſe: ſicque à Diabolo deludantur. Et cum hac reſponſione communiter tranſeunt Summiſtæ cum quibuſdam Doctoribus. Et ſic experientiis inductis optime ſatisfieret: & nihilominus ſtaret, quòd multotiens corporaliter deportentur, vt etiam per experientias varias pariter confirmatur. Mihi autem difficilè admodum, & contra id quod communiter experimur eſſe videtur, ſic quemdam in ſomnis alienari poſſe, vt poſtmodum in vigilia (ſi ſanus corpore ſit) non perpendat ſe ſomniaſſe, vel ſic viſiones vidiſſe, vt in corpore ſe alicubi non trãſlatum verè putet, ſicut per ſomnium aut imaginariam viderat viſionem, prout etiam in corpore quæſtionis determinatum eſt. Et licèt legatur de puero quodam ſomniante quòd à magiſtro in alio cubili dormiente vocaretur: & quòd ſtatim euigilans cucurrerit ad cubile, magiſter, dicens, ecce ego quia vocaſti me: nihilominus ad informationem magiſtri dicentis, quòd ſomniauerat: ſicut & ipſi magiſtro in ſomnis vocare ſecundem puerum, eodem tempore videbatur, ac quieuit, & deceptionem tandem plenè vigilans cognouit, quam magiſter priùs agnouerat, vel certè Magiſter veram vocem vocationis emiſit: ſicut de facto compertum eſt, multos dum ſomniarent loqui. Non eſt etiam negandum, ſomnia quædam ſic eſſe limpida, vt ipſi ſomnianti verè vigilare videatur: & ita poſſit per modicum etiam temporis in vigilia, poſtmodum exiſtimare, quòd & tunc vigilauerit, quando profundiſſimè dormiebat. Sed tandem aduertunt omnes diuerſitatem ſtatus vigilantis ac dormientis, vt ſuprà deductum eſt in corpore quæſtionis. Striges verò ſemper obſtinatè confirmant ſe vigilare dum ad curſum deferuntur à Dæmone. Et ſimiliter dum faciunt, quæ in curſu referunt ſe feciſſe. Et ſi quæ in ſomnis ire, & ſola imaginatione videre quæ fiunt in curſu, deſiderant, id arte conſequi moliuntur, vt ſuprà declaratum eſt. Et tales perſonæ dum poſtmodum plenè vigilant, optimè cognoſcunt quòd non in vigilia, ſed in ſomnis viderunt quæcunque facta ſunt in curſu, etiam per alias perſonas, quæ corporaliter illuc tranſlatæ ſunt. Iuxta prędicta igitur dicendum eſt, ad tres experientias primas poſt eam, ad quam primò reſponſum eſt, & ad omnes alias ſimiles quę deduci poſſent, quòd Diabolus in forma mulieris iacet, veluti dormientis, vt decipiat ſic homines, & opinionem hanc falſam in eis aggeneret, quòd non corporaliter ſtriges deferantur ad curſum, & conſequenter delicta grauia maneant impunita, multiplicetúrque per hoc & roboretur apoſtatarum ſtrigum ſecta. Sicut autem permittente Domino quandoque ſic Diabolus decipit homines, ſic etiam cooperante Domino fit per experientiam manifeſtum aliquãdo quòd corporaliter ſtriges deferantur ad curſum, vt ab illo errore per Dei miſericordiam homines liberentur, vt *ſupra c.* 14. & idem multipliciter eſt oſtenſum, vt ſic intrepidè ſuum officium Inquiſitores perficiant, & principes vnà cum populis pro fidei defenſione communíque populi ſalute faueant illis, & opportunum præbeant auxilium. Pro alia verò inducta experientia de his mulieribus, quę poſt inunctionem illam ſtatim cadunt, & profundiſſimè dormiunt,

Corporaliter delatæ Striges.

Somniantes magiſter & diſcipulus loquuntur

Somnia limpida.

Striges aſſerunt ſe vigilãtes deferri à Dæmone.

2. Diabolus in forma mulieris iacet quaſi dormientis & cur ſic.

3. Mulierculæ poſt inunctionem cadentes & profundiſſimè dormientes. Vnguentum ſpurciſſimum cum abſtionibus ſacramento factum.

miunt, sciendum est, quòd vnguentum illud spurcissimum ex talibus materiis cum abusionibus sacramentorum fieri dicitur, quæ iudicio medicorum non habèt naturaliter somnum inducere, & experientiis aliis comprobatum est, quod de facto plures vnguento tali peruncti, nec delati sunt à Dæmone, nec somno pressi, vt ex prima experientia, quæ in hoc argumento in contrarium est adducta, potest fieri manifestum. Et nonnulli alij visis duabus vetulis clam se perungentibus, quòd extra fenestram domus statim delatæ sunt, cum & ipsi se pluries perunxissent, vt pariter deferrentur, nihil eis profuit. Neque enim de loco illo recesserunt, sed neque dormierunt. Ex quibus omnibus manifestum redditur: quòd si qui somno capiuntur post execrabilem vnctionem, non nisi Dæmonis malitia hoc liberè prouenire: vt quandoque videntes vel audientes talia, decipiat: dum per hoc existimant non verè deferri quenquam ad ludum, etiam si taliter inungatur: sed omnes deludi putent. Sicut enim potest Diabolus proprio libertatis arbitrio tales deferre per aëra, ita potest in eis profundissimum somnum statim causare, vel in modico tempore. Nouit enim virtutes omnes naturales ad hoc conferentes, vt herbarum & partium animalium, potéstque tale aliquid ad nutum applicare, vt somnum inducat. Taliter autem dormientes non dicent postmodum in vigilia, se iuisse aut delatos esse corporaliter ad cursum: sed quòd somniarunt, potiùs se passos aut perfecisse: licet id quod somniarunt factum sit vel euenerit eo modo, quo eis visum est in somnis per eosdem fieri: quod tamen per Diabolum expletum creditur assumentem figuram ipsorum somniantium, vel eam quam somniantes ipsi putabant se habere dum somniarent. Sicut *suprà* dictum est de illo Præstantio ab Augustino inducto, quod quidem factum magis fauet, quàm obstet proposito nostro: cùm expressè ibi dicatur quòd euigilans narrabat quasi somnio, quæ passus fuerat, seu potiùs, visum sibi fuerat, quòd passus fuisset. Vnde dicit ibi Augustinus quod illa onera, quæ fortè sic somnians videbatur portare, non ipse somnians portabat, aut phantasia eius: sed si vera fuerunt vel modo sunt corpora, portantur à Dæmonibus, vt deludant homines. Modus autem quem potiùs recitando, quàm asserendo ponit Augustinus quo modo talia somnians possit ibi esse, vel illa facere, vbi vel quæ somniant esse vel facere, videlicet per phantasticum suum incorporatum, ineffabilis est, vt ipse Augustinus etiam dicit & intendit, quòd est ineffabilis propter suam intelligibilitatem, & consequenter impossibilitatem. Omnia enim quæ circa corpora accidunt, à nobis intelligi & olici possunt. Qui verò affirmant se corporaliter esse delatos si præuisi fuerant, quasi corpore dormientes seu iacentes immobiles, putandum est potiùs, quòd Diabolus in eorum effigie ibi iacens appareat, quàm quòd veraciter illi vel corporaliter, ibi dormiant aut sint. Sicut enim *paulò suprà*, dictum est, præstigiosa delusione potest Diabolus astantes decipere, vt eis appareant hæ, quæ se inunxerant personæ, dormire: & tamen illæ de facto non sint: sed per assumpta corpora aërea Diabolus earum prætendat speciem, & figuram: quod quidem non pertinet ad præstigium, vt dicit S. Tho. 2. *dist.* 8. *art.* 2. Vel si non hoc modo quandoque id contingit, fieri potè-

Non omnes vt vetulæ peruncti deferuntur.

Somnus peruncti non nisi Dæmonis malitia immittitur.

Quomodo Diabolus possit astantes præstigiosa delusione decipere.

rit, si quod aliud quoduis corpus ibi existens appareat corpus strigis: quod tamen ibi non est. Et corpus propriè pertinet ad præstigium, eo modo, quo etiam *suprà c.* 7. declaratum est. Sicut contigit etiam cuidam nobili nomine Sisinnio, sicut legitur in historia S. Clementis: qui iubens seruis suis vt ligarent & traherent sanctum Clementem: illi columnam ligauerunt atque traxerunt, putantes vna cum Sisinio se ligasse trahereque S. Clementem. Quod quidem Angelica virtute, vt sanctus Antistes lideraretur, factum creditur: licet talia Dæmon etiam facere possit cuius naturalis virtus angelicæ coæquatur, vt sæpius dictum est. Quod autem affertur, medicos vnctionibus somnum inducere posse, non negamus. Sed quod arte Medicorum fit, non nisi virtute naturali rerum applicatarum perficitur. Et omnibus accidit idem effectus, quibus æquè dispositis applicatur eadem causa. Ea quippe vnctione, qua medicus somnum inducit vni infirmo inducitur cunctis hominibus, qui perungerentur eadem, nisi fortè per accidens aliqua contraria dispositio in aliqua reperiretur, quæ somnum fortè vel mitigaret vel prohiberet. Quod quidem raro contingeret. Hac autem execrabili strigum vnctione, nullus assequitur quod intendit, delationem inquam, vel somnum, nisi opere Diaboli pro voluntate sua. Quo fit, vt nisi paucis, & non suis fœderatis, vel aliquibus qui in peccato mortali sint, obsequatur ad vota in eorum perniciem. Vel si aliquando aliquis innocens similiter deferatur, permissione diuina misericorditer factum creditur, vt ex facto tali arguatur, & possibilitas huius rei, & sic testibus comprobetur ipsius rei gestæ veritas. Et hac ratione credendum est Deum permissione quod factum legitur apud Vincentium historialem in speculo historiali *lib.* 26. *c.* 43. ex Petri Damiani antiqui Doctoris narratione scripto relicta, de quodam puero monacho corporaliter nocte per aëra delato ad magnum conuiuium & iusso vt comederet, ac peracto conuiuio, reportato: & per superiora immisso, clauso pistrino. Idem confirmant multa talia quæ refert Malleus Maleficarum, ad quem lectorem remitto. Ex prædictis omnibus patet & propositum principale de veritate corporalis delationis, & omnium nodorum dissolutio, quos implicabat quintum argumentum ex principio inductum.

S. Clemētis historia de Sisinnio.

Naturalis virtus Dæmonis Angelicæ coæquatur.

Vnctionibus somnus inducitur.

Strigum vnctione nullus intentum assequitur nisi opere Diaboli.

Pueri cuiusdam monachi delati in conuiuiū historia.

CAPVT XXXII.

Tacta per argumentum sextum, qualiter dicatur striges non posse Diabolo non subesse, qualiter etiam apparenter conuertantur in catos, & ab eadem liberantur delusione, clarissimè manifestantur.

POstremò satisfaciendum est his quæ inducta sunt. Et primò quidem, omnia illa quæ tanquam inconuenientia inferuntur, non impossibilia sunt sed potiùs supposito cursus illius Diaboli ritu, verisimilia sunt: & per consequens facilè credibilia. Nam vt à primo quod inducitur inchoëmus, qui homagium semel Diabolo fecerit quod non possit postmodum à proposito resilire, facilè credi potest, cùm hoc in pœnam, Deo reprobante, pestiferis his hominibus iustè debeatur, qui cœlo

Sexti arg. Solutio. Qui semel homagiū Diabolo fecerit, pò facilè potest à proposito resilire.

cœlorum & orbis terræ conditore contempto, apostatæ Diabolo apostatantes adhærent eiúsque se subiiciunt perpetuæ seruituti. Non tamen ob hoc aufertur ab eis arbitrij libertas, neque commune sibi deest auxilium Dei, quo omnes continuè ad se trahit. Vnde si facerent miseræ illæ personæ quod in se est, vt Diaboli seruitutem euaderent, procul dubio per Dei clementiam de manu illius liberarentur. Sicut & de facto plures conuertuntur ad Deum per illius misericordiam mouentem atque trahentem, & per Inquisitorum & seruorum Dei solertiam & doctrinam. Cum his tamen vt plurimum corporaliter à Dæmonibus flagellantur, ac multipliciter affligũtur, antequã valeant totaliter liberari, in tãti sceleris aliqualem punitionem idipsum exigente diuina iustitia. Et hanc intendunt impossibilitatem striges, dum dicunt se non posse resilire à promissione illa: quia aliàs (inquiunt) crudelissimè vapularent à Dæmonibus vel sodalibus. Quomodo autem in catos conuertantur striges, vel in hoc deludantur per præstigium: quomodo ergo possint per cubicula currere, vel saltare catorum more, sugeréque sanguinem puerorum, & alia huiusmodi facere, quæ in argumento inducta sunt superiùs *cap.* 8. multipliciter est expressum. Per ea etiam quæ similiter facta leguntur in historiis authenticis, hæc apertissimè comprobantur. Legitur quippe in vitis Patrum Sanctorum de beato Machario, quòd quidam ad eum mulierem duxerunt, quæ tamen ab eis non mulier, sed equa videbatur, dicentes quòd cum mulier esset, conuersa in equam fuerit, facto contra eam (vt putabant) aliquo maleficio. Vnde sanctum virum rogabant, vt ille eam in mulierem Dei virtute conuerteret, quæ prius fuerat. Sancto autem viro non equa, sed sicut vere erat mulier, apparebat. Neque enim prævalebat Dæmon sanctum virum deludere, sicut illos deludebat homines per præstigium, quod amouit sanctus Macharius statim ab eis orationibus suis. Multa id genus in Maleficarum Malleo referuntur, vt præcipuè patet de illo iuuene mercatore, qui in insula Cypri facto maleficio contra eum per Magam, ab omnibus asinus videbatur: quæ Maga tandem per Dei voluntatem super hoc deprehensa, fuit incinerata: & iuuenis soluto maleficio liberatus. Quod factum simile fuit illi, quod de seipso refert Apuleius in libro, quem ob hoc ipsum facinus referendum, edidit, & appellauit, De asino aureo. Narrasse enim se in asinum prout sibi & aliis apparebat, esse conuersum, vnius Magæ ligatus maleficio, à quo post diuturnum temporis spatium solutus, in pristinam suam speciem rediisse videbatur, vt hoc aliis, quæ similiter contigisse dicuntur, & talia huic, veritatis præbeant argumentum. Neque tamen hæc in aliquo fauent his, quæ à diuo Augustino in 18. *de Ciuitate Dei*, *cap.* 17. damnantur & reprobantur verè facta fuisse per Magas, vti referebatur in libris gentilium: Sicut fuit quod legitur de Circe illa pessima Maga, quæ socios Vlyssis conuertit in bestias: de eo quoque, quod legitur Archades Deo suo Lyceo, tale sacrificium immolare consueuisse, ex quo quinque sumerent, quæ in bestiarum formam illico conuerterentur, vt *supra* etiam relatum est. Hæc enim omnia sicut & alia supra dicta magicis præstigiis potiùs fingebantur, quàm rei veritate complerentur, vt dicit etiam ibi Augustin. & recitantur à Gratiano, 26. q. 5. *cap.*

Sagis quod in se est facientibus, Dei clementia liberatio à Dæmonibus aduenit.

Multipliciter affliguntur in corpore Striges confessioni in cumbentes.

Caput. 8.

S. Macharius auertit ab hominibus fascinationem.

Mulier in equam mutata.

Iuuenis mercator in Cypro ex maleficio pro asino visus.

Apuleius in asinum phantasmaticè conuersus.

Socij Vlyssis à Circe in porcos mutati.

5. *capit. Nec mirum.* Quod etiam de sociis Diomedis refert Aug. in eodem *lib. c.* 16. à gentilibus affirmari conuersos in aues esse ludificatione factum est Dæmonum, qui in auium formis apparuerunt, vel pro eisdem sociis aues occultæ ex aliis locis, vbi est hoc auium genus, ad ea loca per Dæmones sunt perductæ, vt idem August. *in seq ca.* 18. eiusdem libri. Non est impossibile mulieres in catos & bestias quaslibet præstigiosè conuerti, seu talia animalia apparere, Dæmonum malitia concurrente.

Socii Diomedis in auium formis apparuerunt.

CAPVT. XXXIII.

De obligatione illa, qua Diabolo striges promittunt occidere pueros & quare Deus tot innocentium iniustam (vt apparet) necem permittat.

Exigunt Diaboli à strigibus vt pro voto strigent infantes.

QVòd verò Diabolus exigat à strigibus vt strigẽt omni tanto tẽpore puerum vnum, siue puellam, idipsũque pro voto illius perficiant: etsi flebile sit, non tamen incredibile: tum ex parte Dæmonis, qui maximo odio persequitur nomen Christi, quod præcipuè relucet in effectu in pueris baptizatis: vnde persequitur eos, ac si Christum persequeretur. Prohibet etiam quantum sibi possibile est baptismum: & hoc propter inuidiam, qua humanæ saluti semper insidiatur. Tum ex parte strigum, quæ carnibus eorumdem à se primò occisorum infantum, & postmodum exhumatorum delicatissimis vesci consueuerunt: & ex eisdem pro parte ad consumptionem vsque decoctis in aqua, conuersisque in liquorem: vnguentum illud nefandissimum, de quo suprà conficiunt, admixtis sacramentorum materiis in fidei opprobrium: quo valdè Dæmones delectantur. Tum ex parte diuinæ, qua dignum est parentum scelera punit vsque in tertiam & quartam generationem. Nonnulli enim non legitimè filios generando, nonnulli genitis maledicendo, maláque diuersimodè imprecando, Deum offendentes, ad iram prouocant, quæ ferueat in filios ministerio Dæmonum & strigum. Idipsum quoque quandoque negligentia meretur eorundem parentum, dum paruulos suos signo crucis, orationibúsque deuotis non muniunt manè ac serò: quatenùs per hoc à Dæmonum insidiis liberentur, sed potiùs (vt dixi) per hanc suam negligentiam illas incurrunt. Sed & potestatem hac quandoque in pueros illos accipiunt maleficæ striges, quorum parentes pro eisdem vel pro aliis procurandis, Dæmones consuluerunt: & per Magas & incantatrices eis salutem corporalem obtinere procurauerunt, vt per quæ quis peccat, per hæc etiam iustissimè torqueatur. Quod autem affertur de calamita nullam habet impossibilitatem. Non quidem quòd in calamita illa, quantuncunque diabolicis artibus Dæmonis consecrata, vel potiùs execrata, aliqua virtus inueniatur ad talem effectum: sed ex pacto habito cum Diabolo, statim accepta calamita desinit Diabolus earum phantasiam perturbare, qua perturbatione videbatur eis quòd essent cati: hoc modo ad sensum proprium reduci dicuntur. Quod etiam argumentum affert vt apertè falsum, innumerabilem, inquam, talium puerorum interitum, si quæ referuntur de strigibus omnia vera essent, neque impossibile iudicandum est, nec ex toto falsum.

Maximè baptizatos Carnibus occisorũ, & post humatoum vescũtur.

Ex eis & materiis sacramentorum cõficiunt vnguenta spurcissima.

Quot scelera diua Striges perpetrẽt.

Vnde Sagis potestas in infantes.

Calamita an habeat impossibilitatem.

Qua sit illius vis.

Multi

Multitudinem quippe magnam puerorum hac peste mori, etsi non omnibus notum sit: in his tamen partibus, vbi fœtidissima, nec minus crudelissima secta hæc inualescit, sicut præcipuè reperitur in Cumana diœcesi, & per omnes confines inter Italiam & Germaniam, manifesta docet experientia, ita vt turmatim populi cogantur Inquisitores accire, requirere ad terras proprias ducere: vicini vbi vicinas atque cognatas, fratres sorores, filij matres, viri vxores & econuersò viros quocunque naturali vel accidentali fœdere coniunctos, & alias omnes accusant, & tradunt in manus Inquisitorum, quas habẽt, personas suspectas quòd striges sint. In dies enim comperiunt multitudinem puerorum occidi: ita vt nec his, quòd de domo sunt parcant maledictæ illæ personæ, sed propriorum etiam filiorum natos cæteróque nepotes; quinimò proprios filios (quod horrendum est etiam dictu) strigẽt & interficiant, sicut ex innumeris Inquisitorum processibus exploratissimum est. Illegitimorum etiam per hospitalia pars maxima moritur ista peste. Sed & strigatorum puerorum per singulas ciuitates, castra, villas & terras multitudinem inueniri perirèque probatione non eget. Licèt etiam talium curentur plurimi, vel ab aliis strigibus (etenim strigarum quædam curare strigatos sciunt, à Diabolo magicas artes edoctæ, quædam verò nesciunt) vel naturali etiam aliquando subsidio, vbi non perfectè strigati sunt pueri, vel certè diuino auxilio impetrato parentum aut seruorum Dei orationibus & votis. Qui enim in huiusmodi maleficis, & in aliis curandis obseruarent ea, quæ docet *c. Si per sortiarias. 23. q. 1.* facilè per Dei misericordiam curarentur. Quod verò in argumẽto dicitur, nullas striges curari pueros quos inficiunt, verum est quidem, sed ei non est contrarium quod paulò antè dictum est, quasdam, inquam, striges curare pueros, &c. Licet enim quæ vastant pueros, nollent à se strigatos curari simpliciter: sæpè tamen timore maioris mali, dum sc. suspicio de eis oritur quòd strigauerint aliquem: vel etiam spe maioris boni, dum sc. sperant curationis præmium, vel alicuius magnæ personæ amicitiam & beneuolentiam, curant quandoque quos ipsæmet vastauerant, & quoscunque alios, prout faciebat illa famosissima strix, quæ superioribus diebus Ferrariæ combusta est. Faciliùs autem si requirantur, eos curant qui non à se, sed ab aliis strigibus infecti sunt. Et in his Diabolus libenter cooperatur: quia per hoc plurimos deducit ad inferos. Omnes enim qui per strigum artes, & incantationes superstitionésque noxias, puerorum curam requirunt: vel ad hoc auxilio consilióue cooperantur, mortaliter peccant. Et sic Diabolus maledictarum harum personarum ministerio, omni ex parte in Christianorum salutem tã corporalem quàm spiritualem, plurimum inualescit. Deum autem Opt. Max. innocentium mortem permittere is cognoscit non esse iniustum, qui attendit, ea omnia grauissima scelera, quæ suprà dicta sunt, eius iram vindictámque graniter prouocare contra eos, qui etiam proprio non sunt obnoxij reatu, sed vel primorum, vel proximorum parentum peccatorum pœnas cum iniustè luunt, vt superius *c.* 10. extitit declaratum. Qui etiam considerat Deum mala maxima, damnáque spiritualia permisisse grauissima, vt præ cæteris fuerunt Angelorum & primi hominis casus, ne libero cuiquam

In quibus Italiæ & Germaniæ partibus frequentiores Striges sint. Et turmatim pueros occidant & strigent peste diritissima.

Strigatorum puerorum quidam à doctis strigibus curati.

Nolunt Striges infectos à se pueros curari

Cur aliquando procurent licèt contra voluntatem strigatum amoueri.

Quisquis per strigum artes quouis modo curationem exquirit peccat mortaliter.

Cur Deus mala maxima permittat.

quam arbitro violentiam videretur inferre, non mirabitur, si mortem permittit innocentium de se puerorum, ne videlicet strigum & Dæmonum malitiam quasi violenter prohibeat: & præcipuè cùm idipsum ex alia parte iustitia illius deposcat, qui est Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

Cur item innocentium necem puerorum.

Finis quæstionis de strigibus edita à Fratre Bartholomeo de Spina, Pisano, ordinis Prædicatorum, vitæ regularis.

Edita anno Domini 1522.

R. P. F. BART. SPIN.

IN PONZINIBIVM De Lamiis, Apologia prima

PROOEMIVM.

COMPLETO tractatu, quo nititur Aduersarius probare, quod ad decisionem quæstionum Theologalium possunt leges induci, tanquam sumpta ex propria præsumptione licentia, aggreditur immediatè se Theologis in Theologali quæstione de Lamiis opponere, atque conatur per rationes fultas authoritatibus Iuris, cunctis persuadere, non esse credendum tales personas ad vulgatum ludum, conuentúmque diabolicum corporaliter ferri. Sed eas omnes potius diabolicis artibus deludi, vt credant se vigiles peragere, quæ tantùm (vt ipse putat) intuentur in somnis. Soluit etiam post hæc rationes inductas ad probandum, quòd realiter illuc deportentur à Diabolo, vel etiam per se corporaliter accedant. Et cùm de hac materia pleniùs pro modulo meo in præmisso disseruerim opere. De strigibus intitulato, non supereſt mihi, nisi primò rationes eius, quas in oppositum induci in hoc suo tractatu recitatas, soluere. Secundò, quas inducit bonas rationes pro nostra vera conclusione, à suis impugnationibus defensare, ostendendo solutiones suas nullius esse roboris vel virtutis. Tertiò verò, quasdam suas conclusiones deductas ex præcedentibus reprobare. Proponit igitur primò rationes septem ad probandum, quòd prædicta non verè fiant, vt præfertur, sed sint merè Diabolicæ illusiones. Quarum prima talis est.

CAPVT. I.

Ratio prima pariter & secunda ex his sumptæ: quod dicta de strigibus nec probantur, nec fauent animabus.

FActa non præsupponuntur, nisi reprobentur *l. in bello. §. carta. ff. de cap. & postlim. reuer. &c.* Sed ista quæ referuntur non constant neque probantur, vt infrà dicam ergo, &c. Solutio. Imò probatur omni modo probationis, tam inquam per sacras, quàm per Ethnicas literas: tam per scientiam reuelatam, quàm per naturalem: tam per leges & Canones quàm per principa Philosophiæ, & per experientias, vt in præmisso opere nostro manifestum est & ad dicta tua infra ponenda, infrà etiam respodebimus. Prima ratio Solutio.

In dubiis debet amplecti pars fauens animabus, etiam si sit durior, gl. *in c. Inuenis. de sponsa.* Sed negare talia esse vera, magis fauet animabus, quàm affirmare ne fortè incurrant Secunda ratio talis est.

rant homines mala desideria velle huiusmodi experiri, &c. ergo, &c.

Solutio. Solutio. Imò affirmatiua prædicata cum debita execratione facti fauet animabus, vt compertis per hæc insidiis Diaboli, faciliùs illas euitent, cognitóque quanto maligni spiritus fidem Christi persequantur odio, fortiùs in ea confirmentur fideles: quia Diabolus non nisi veritatem & bonitatem persequitur. Fauet iterum fidei: quia ex ista cognitione curantur hi, qui labe ista infecti sunt, per directos Inquisitores, nisi curam renuant suscipere, vt obstinati, qui deprehensi, quòd sint vel iure præsumantur inimici fidei, damnantur, debitáque animaduersione puniuntur, ne alios inficiant, impœnitentes, inquam, atque relapsi. Præseruatur etiam communitas à malis multis, quæ solent ab hoc pestifero hominum genere causari Dæmonum auxilio, siue in corpora, & maximè puerorum, siue in fruges, & in alia temporalia bona. Quòd autem ex veritatis huius affirmatione sequatur periculum mali desiderij, est per accidens, & vt in paucioribus. Non est autem omittenda veritas propter ea mala, quæ rarò & per accidens ex ea prædicata contingunt. Alioquin non esset prædicandum, quòd secundum regulam diuinæ prouidentiæ per Hieremiam Prophetam populis eunciatam *Hier.* 12. mali prosperantur in hac vita, boni verò semper sunt in angustiis: quandoquidem posset per accidens contingere quempiam ob desiderium adipiscendæ prosperitatis, & fugiendæ paupertatis, aut cuiusuis angustiæ, velle fieri malum & impium. Nunquam autem talia vera affirmantur, quin etiam simul prædicentur & mala, quæ malis hominibus imminent ex malè actis: & bona, quæ piis ac iustis ob patientiam & innocentiam repromittuntur. Vnde Hier. etiam vbi suprà paulò post subiungit de pœnis impiorum, dicens: Congrega eos sicut oues ad victimam, & sanctifica eos in die occisionis. Vsquequo lugebit terra, & herba omnis regionis siccabitur propter malitiam inhabitantium in ea? Et infrà *in eodem c.* dicit Dominus per Prophetam contra malos: Ecce ego euellam eos de terra sua, &c. Sic igitur ad propositum redeundo, cognita malitia Dæmonum, nec non multis delusionibus quæ interueniunt, factorum quoque fine præ oculis habito, visa etiam iustitia seueriſſima, quæ contra tales fieri consueuit, à malis auertuntur etiam hi qui fuissent maximè inclinati. Nisi autem hæc detegerentur & punirentur acerrimè, inualesceret secta ista maledicta mirum in modum. Et huic lubrico præbent oleum qui conantur probare, quod hæc vera non sint, & ob hoc se Inquisitoribus opponunt. Sed si Inquisitores intrepidè fecerint officium suum, tales etiam, qui sic indirectè fautores hæreticorum sunt ita resipiscere facient, quòd de cætero propriis studiis erunt contenti.

CAPVT. II.

Ratio tertia procedens ex narratorum minori verisimilitudine reprobatur.

TAlia non sunt verisimilia, ergo sunt reputanda falsa, quia secundùm Auer. experimenta verorum sermonum debent concordare cum rebus sensatis. Nec creditur testibus non verisimilia deponentibus, imò de falsitate suspecti sunt, vt no. in *c. quia verisimile non est de*

3. Ratio Experimenta verorum sermonũ debent concordare cum rebus sensatis. Non cre-

ditur testibus nō veriſimilia deponentibus.

præſumpt. Solutio. Imò ſunt maximè veriſimilia quò ad intellectum, & quò ad ſenſum, oppoſitum non niſi ab ignorantibus & à proteruis aſſeuerari poſſit. Cognito enim per intellectum quanta ſit potentia Dæmonum, & quanta malitia, quàm ſæuum ſit eorum odium contra Chriſtum, atque Chriſtianos quòd infinita ſit etiam iuſtitia Dei & ſapientia, quàm multa magnaque in mundo permittat euenire, vt inde plura maioraque bona per ſuam prouidentiam eliciat: cognoſcet omnis homo per intellectum, quòd iſta non ſolùm ſunt factibilia verùm etiam ſi affirmentur ab his qui ſe talia expertos affirmant, ſunt valde veriſimilia. Quòd autem non contingant hæc in natura, neque per opera hominum ſola, nec etiam his ſimilia quoad omnia, nullam tollit veriſimilitudinem veritatis, imò adauget, vt ſicut Diabolus tam natura, quàm arte longè ſuperior eſt atque potentior homine: ita opera quoque eius tranſcendant naturalem hominum facultatem. Et velle metiri quæ hominibus contingere poſſunt, ad ipſorum hominum virtutis naturalis, vel naturalium agentium ſolam menſuram, ſtolidi profectò hominis eſt, & ſuperiorum cauſarum eminentiam, & nihilominus earundem colligationem contingentem cum inferioribus, ignorare. Et ſi argumentum hoc quicquam veriſimilitudinis haberet, iam ea, quæ narrantur per Chriſtum & ſanctos facta miracula, falſitatis accuſaret. Talia ſunt auxilia, hi fauores, quos ignorantes afferunt ſanctæ fidei Chriſti, dum ſe officialibus fidei opponunt cum ſuis hiſce deriſibilibus argutiunculis atque fabellis. Commentator autem Auer. loquitur de demonſtrationibus naturalium, quæ videlicet apud intellectum non habent firmitatem, niſi concordent cum rebus ſenſatis, & ad eas fiat vltima reſolutio, non autem loquitur de his, quæ ſupra curſum naturæ poſſunt accurrere. Is etiam qui (vt pote fidelis) ignorabat ea, quæ nos per fidem cognoſcimus circa Dæmonum eſſentiam, potentiam, atque malitiam non potuit de talibus effectibus plenam habere notitiam, vnde non erat in propoſito contra veritatem inducendus. Et nihilominus ſatis etiam prædicta concordat cum rebus ſenſatis, putà, quod quando plures vigilantes aſſerunt concorditer hoc vel hoc ſe feciſſe, aut quòd audierint vel per ſe viderint, ab aliis facta fuiſſe in curſu, nullus ſapiens diceret hæc facta fuiſſe in ſomnis vel illuſionibus, niſi recurratur ad ſpecialem potentiam Dæmonis operantis ſupra communem modum in phantaſia, quòd ex parte rei, quod maius eſt, & minus concordat cum rebus ſenſatis, quàm deferri hominem à Dæmone corporaliter. Vnde ſi hoc non eſt veriſimile, minùs illud, Nec haberet Dæmon plenè quod optat, caſum inquam hominum quantum poteſt grauiſſimum per peccatum: ſi tantùm deluſoriè iſta mala perpetrarentur, cùm nemo per ſe poſſit in ſomnis incurrere peccatum, ſed ſolùm per accidens. Hoc autem non eſt veriſimile apud verè fideles, niſi naturali lumine mentis priuati ſint, non attendentes malitiam & odium Dæmonis grauiſſimum in homines deſæuire. Euentus etiam apertiſſimi non veriſimilitudinem tantùm, ſed horum certitudinem præferunt, putà, cùm ſe homines à Dæmome deportatos inueniunt longiùs modico temporis ſpatio à loco diſtare, vbi priùs reſederant: quod non poteſt, niſi virtus, quæ

Sicut] Diabolus longè ſuperior eſt homine tam natura, quàm arte: ſic opera eius tranſcendunt naturalē hominam facultatē.

Nemo poteſt in ſomnis incurrere peccatum ſed ſolùm per accidens.

quæ ſuperior eſt hominis virtute, Huius autem rei innumera referuntur etiam de facto proprio teſtimonia. Sed & modò per Patrem Inquiſitorem Brixien. perpetuo carcere damnatus quidam exſtat, qui fatetur cùm primum ob deſperationem ſe, quo ad vtrumque hominem Diabolo dedicaſſet (hoc enim primò expetunt Dæmones ab infœlicibus hiſce perſonis deportatum ſe longiùs à loco fuiſſe per plures dietas: ibique per tempus ſolatiis carnalibus cum multitudine magna virorum ac mulierum ſociata, neceſſarium ſibi fuiſſe poſtmodum, multis diebus iter agere, vt ad locum ſuum reuerterentur. Neque enim illis adſunt Dæmones ſemper ad vota, maximè in principio Apoſtaſiæ. Non eſt hic homo fatuus aut idiota, vt non ſit ei fides in hoc adhibenda: quod ex nomine & gradu facilè cõprobarem, ſi in aliorum quoque confuſionem eius propalatio ſpecialior non cederet. Et tamen benè nunc diſpoſitus circa fidem. Sed & alius quidam infelix de ſecta ſtrigum qui ſuperiori nunc brachio ſeculari traditus, ignique conſumptus eſt Bononiæ, inter alia faſſus eſt in proceſſu, quòd ſemel dum ad curſum deferretur cum ſocru ſua, contigit ipſum inter eundum, Ieſu ſanctuſſimum inuocare nomen, timore percuſſus: & ſtatim in medio luto ſe depoſitum inuenit in loco à ciuitate diſtante per tres dietas: in qua tamen ciuitate fuerat ante horam. Innumerabiles horum atteſtationes in proceſſibus Inquiſitorum habentur Sic igitur ex his liquidò conſtat omni ex parte ruere præmiſſum Aduerſarij argumentum.

CAPVT III.

Ratio quarta ſumpta ex hoc, quod ea, quæ narrantur de ſtrigibus dicuntur opere Diaboli perpetrari ſoluitur.

QVæ fiunt arte Magica, vel Necromantica, vel Hydromantica, ſeu alia quacunque arte Diabolica, dicuntur Phantaſtica, & non vera, 26. q. 5. *ca. Nec mirum*. Et multò magis cùm iſta contingant in perſonis quæ faciliter decipi poſſunt, prout ſunt mulieres ac ruſtici vileſque perſonæ. Item in perſonis corruptis circa fidem & bonos mores, & appetentes non appetenda: ſicut ſunt etiam vtentes illis artibus. Iura autem loquentia de aliquibus perſonis, habent etiam locum in non expreſſis, in quibus militat eadem ratio, vt habetur per Pan. in *c. Nihil de elect. ergo &c.* Solutio. Vtique quæ In illo capitulo recitantur, & quæ ſimili modo contingunt, phantaſtica ſunt: & multa ſimiliter contingunt in hac ſecta, vt dictum eſt in opere noſtro de ſtrigibus. Non ſic tamen delatio corporalis, cum etiam Necromantici hanc voluntariè à Dæmonibus patiantur, eámque per eoſdem procurent in aliis fieri, vt præcipuè patet in legenda B. Iacobi Apoſtoli, & per ea, quæ ſpecialiter referuntur tempore Petri de Abano & Cecchi Exculani ſceleſtiſſimorum Necromanticorum facta non longè ante tempora noſtra. Sed neque ſemper effectus illarum artium phantaſticè contingunt, vt optimè texantur maleficia, cauſatæ infirmitates & plurimum incurabiles: locutiones apparentium Dæmonum, inuentiones perſæpè furtorum, iuxta ea, quæ per Hydromantiam cognita ſunt & alia huiuſmodi plurima. Verè enim &

4. Ratio.

Solutio.

realiter, ista contingunt, & non phantasticè, tametsi deceptione fabricet deceptor in multis: vt explicatum est in prædicto opere. Et quòd aggrediatur Diabolus magis simplices & rusticos & mulieres, ex illius malitia procedit, vt per eos facilè deceptos atque lucratos ob ignorantiam faciliùs inde trahat astutos. Neque enim tam facilè Diabolo crederent isti vel acquiescerent, nisi primò perdiscerent ab his, qui talia experiuntur, quod multis delitiis fruuntur ad vota. Sed, proh dolor! his temporibus viri, qui vulgò reputantur alioquin prudentes insanire circa talia reperiuntur, ciues, inquam, & nobiles diuersi generis, quod posset ostendi si opus esset per processum Inquisitorum; imò, quod pessimum est, nonnulli etiam qui ordine sacro sunt religiosi, tam seculares, quàm etiam (licet solo nomine & habitu) regulares. Et quòd sic inualescat illa labes, potissima causa est quorundam iuris doctorum persecutio, quibus principes, Theologiæ expertes, facilè credunt quasi sapientibus, licet in huiusmodi satis rudes existant, vt pote Dei prouidentiam, Dæmonum potestatem atque malitiam, & pleraque alia Theologalia, ad quæ præsens articulus reducitur, ignòrantes, & implent allegationum legum copia folia, quæ & in pluribus non faciunt ad propositum, eò quod puros actus humanos habent regulare leges humanæ: non autem Diabolicis colligatos possunt benè cognoscere: sed solùm præsupposita cognitione superioris scientiæ, sacræ, inquam, Theologiæ, possunt pœnas talibus determinatè conuenientes. Allegant & Doctores iuris simili nescientia laborantes, eò quòd talium notitia, ad eorum professionem non spectet. Quòd etiam hi, qui sunt de hac secta sint corrupti circa fidem & bonos mores & appetentes non appetenda, sicut sunt Necromantici, verum est. Et propterea meritò debent sub iudicio patrum Inquisitorum debitas luere pœnas & qui præstant impedimentum, sunt fautores hæreticorum. Non tamen sequitur, quòd si Necromanticis accidunt deluſiones & deceptiones, accidant & istis eodem modo vel vniuersaliter. Non enim similia appetunt, nec similiter sunt corrupti, vnde nec similiter decipiuntur. Non enim illi vt isti tam expressè fidem negant atque; baptismum &c. illi communiter laborant thesauros inuenire, vel ad vota fœminas inclinare: isti non nisi vt voluptatibus licentiùs & abundantiùs perfruantur, talia scelera cõmittere non verentur. Et hæc vna causarum est, quod viles personæ multiplicantur in hac secta magis quàm nobiles, & fœminæ priuatæ virorũ per mundũ peregrinãtiũ & mercatorum solatio, magis quàm aliæ. Magis enim hoc istæ modo voluptates inquirũt, quibus abũdè priuantur, qui talibus abundant domi. Non negamus autem & hos pariter in multis decipi, vt aliàs dictum est. Non tamen propter hoc debet eorum testimonium in iudicio repelli. Neque enim propter prædictas contingentes quandoque deceptiones repelleretur horum testimonium, si deponerent super crimine læsæ maiestatis humanæ etiam tempore cursus admisso, vt putà si conueniissent aliqui ciues, dum actualiter essent in cursu, vel in ludo Diabolico, de principe occidendo vel tradenda hostibus ciuitate, credo quòd tunc Doct. Legistæ, Duce etiam nostro Aduersario, consulerent eos omnes esse torquendos, & si faterentur crimen

men crudeli nece plectendos. Sed de crimine læsæ maiestatis diuinæ identidem commisso quòd omnium grauissimum est ea. Vergentes, de hære. eorum fortè quidam parum curarent, & Aduersarius nihil, vt videtur.

CAPVT. IV.

Ratio quinta ex hoc sumpta, quòd quæ facta narrantur à strigibus in spiritu & non in corpore fiunt. deijcitur.

5. Ratio

QVintò loco sic arguit Aduersarius. Hæc omnia fiunt in spiritu, & non in corpore, etiam quoad transitum per multa terrarum spacia, & quoad multitudinem hominum qui conuenire dicuntur, 26. *q.* 5. *c. Episcopi. ergo* &c. Quod si dicatur, quòd hæc non est illa secta, de qua loquitur capitulũ illud, saltẽ est ei similis: & quæ in ista fieri narrantur, similia sunt illis, quæ per illam fieri credebantur. Porro capitulum illud damnat omnes non solum credentes illa, quæ ibi narrantur fieri in corpore, sed etiam eis similia, cuiusmodi non negantur esse ista, saltem quoad transitum prædictum etiam super apparentes bestias, quoad apparentiam vnius principis, & quoad conuentum multitudinis, &c Non licet autem à dispositione textus huius per sophisticas argumentationes recedere 16. *quæst. cap. Institutiones* quia quicunque scripturam sacrosanctam aliter intelligit, quàm sensus Spiritus sancti flagitat, à quo cõscripta est: licet de Ecclesia non recesserit, tamen hæreticus appellari potest: 24. *q.* 3. *cap. Quidam in fi. So.* Hoc capitulum malè intellectum à Iuristis quatenus hæc quæ ad Theologiam pertinet pertractat, est causa illorum ruinæ, putantium, eò quòd in corpore iuris canonici redactum est, posse proprium sensum circa illud ita prodere, vt etiam Theologorum communi sensui se opponant. Sed ad Iuristas non pertinet de eo quicquam cognoscere, nisi quòd si aliquæ personæ inueniantur, ea, quæ ibi principaliter reprobantur facere vel pati, vel credere fieri vel contingere, debent infideles reputari & hæreticorum pœna puniri. Sed quomodo in talibus quæ narrantur & in quibus inueniatur hæresis, vel non inueniatur, ipsi iudicare non possunt, nisi simul sint & Theologi, quorum est proprium de fide disserere & consequenter de suo contrario, videlicet de infidelitate, & de omnibus speciebus videlicet Apostasia à fide, hæresi & simplici infidelitate. Oppositorum est enim eadem disciplina, Sacri autem Theologi determinant non esse hæreticum tenere talia quæ narrantur de strigibus esse vera, prout per ipsos Inquisitores iudicatur. Et cum his omnibus saluant dictum capitulum, concordantes intentionem eius cum verbis. Vnde præsumptuosus est valdè quicunque purus Iurista, Theologorum in hoc scientiæ se opponens, non minùs quàm si minister iustitiæ iudici se opponeret, asserens non iustè damnatos quos ille reos mortis esse determinauit, causam cognoscens, quam minister ignorat esse dignam morte. Licet autem in nostro præfato opere sit obiectioni huic plenius satisfactum ex doctrina Theologorum cuncta deducente: necnon à clarissimo Præceptore meo tam in summa, quàm in opere de strigilamiis, ab auctoribus quoque libri, qui Malleus Maleficarum inscribitur: nihilominus pro pleniori satisfactione factæ huiusce præsentis obiectionis con-

Quicunque sacrã scripturã aliter intelligit quam sensus spiritus sancti flagitat hæreticus est.

tra opportuna hunc hominem in exponendo capitulum illud etiam hoc in loco deducam.

CAPVT V.

Ex authoritate Apoſtoli in d. c. Epiſcopi, inducta, habetur delationem corporalem ad longinquas partes & inacceſſibiles humana virtute. ſupernaturaliter eſſe poſſibilem.

PRimò igitur dicendum eſt, quòd quantùm ad exploſionem ſenſus, quem habet hic homo ſuper illud capitulum, multum valet, quod ex eodem capitulo habetur: hoc, inquam, quòd dicere talia quoad delationem corpoream de loco ad locum non poſſe fieri in corpore contradicit illi capitulo, & authoritati Apoſtoli in eodem inductæ, iuxta ſenſum quem habet in ea Aduerſarius (qui tamen non eſt intentus ab Apoſtolo, vt alibi dictum eſt, & infra etiam replicabitur) Præſuppoſuit enim authoritas illa (prout putat Aduerſarius) Paulum potuiſſe deferri etiam vſque ad tertium cœlum corporaliter. Aliàs ſecundùm eum Apoſtolus non dixiſſet. Neſcio an in corpore vel extra corpus, &c. ſed potiùs dixiſſet, Scio quòd non in corpore ſed extra corpus, &c. quia in corpore eſt impoſſibile, niſi fortè Aduerſarius glorietur ea ſe cognoſcere, quæ circa talia reuelata putet Apoſtolum ignoraſſe. Quòd ſi dixerit Aduerſarius in illo capitulo, vel per illam authoritatem non haberi quòd poſſint Dæmones deferre homines corporaliter de loco ad locum, &c. ſi ſciret naturalem Dæmonum virtutem, & quæ per eoſdem facta ſunt, ſcriptura teſte, conſideraret, & nollet ſuo pari uo intellectu Dei ſapientiam infinitam metiri, ſcrutaríque maieſtatem, vt imprudenter iudicet, Deum talia non debere, aut (quod ſceleſtius eſt) non poſſe mala permittere, profectò taceret. Voluit autem per inducta exempla circa Paulum & Ezechielem capitulum illud docere, quòd poſſibile eſt aliquid apparere, non in corpore, ſed in ſpiritu, & in ſomnis: vt hoc ſuppoſito determinaret illa quæ narrantur ibi, quatenus finem tangunt, eſſe falſiſſima.

CAPVT VI.

Quatuor principaliter eſſe falſa prodere Concilium intendit in d. c. Epiſcopi.

SEcundò dicendum, quòd duo ſunt falſa & hæretica, quæ principaliter narrantur in illo capitulo. Primum quòd vera eſſet Dea, quæ apparebat in forma Dianæ. Sic enim iuxta errores gentilium aliquid numinis putaretur extra vnum Deum, & conſequenter pluralitas Deorum aſtrueretur. Secundum eſt, quòd homines conuerterentur in Deos: quia tam Herodiadem, quàm Dianam priùs fuiſſe fœminas ab omnibus credebatur, & in Deas poſtmodum eſſe conuerſas. His autem, duo alia falſa & hæretica connectebantur. Primum eſt, quia putabant hæc fieri à bono ſpiritu: Deos enim putabant bonos eſſe ſpiritus ipſi gentiles, quod ideo eſt hæreticum: quia qui putabantur Dij multas deceptiones faciebant, & in multis deprehendebantur eſſe mendaces atque maligni. Hoc autem Deo & ſanctis ſpiritibus conuenire non poteſt. Secundum eſt, quòd ſe vocari credebant ad ſeruiendum, & obſequendum numinibus illis. Cætera verò

Deus & ſancti ſpiritus non decipiunt neque mentiuntur.

verò in capitulo introducuntur quidem, vt ordo narrationis eorum quæ de mulieribus dicebantur, per fectè haberetur, non autem vt impossibilia censerentur aut declararentur, nisi quatenus erant prædictis coniuncta: quæ verò impossibilia sunt: & illa credere: constituunt infidelem. Et propter hoc capitulum illud in fine concludens, non reassumit cuncta, quæ narrauerat, quando sententiam damnationis pronunciat: sed ea tantùm execrando, quæ principaliter intendebat, quasi diffinitiuè determinans, dicit. Quisquis ergo credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius aut in deterius, aut transformari in aliam speciem, aut in aliam similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit & per quem omnia facta sunt, infidelis est, & infideli deterior hæc ibi. In hac autem determinatione clauditur, quòd homines non possunt conuerti in deos: & consequenter hoc sublato, non sequi pluralitatem deorum, quam supra in eodem capitulo ostenderat ex narratione illarum mulierc ularum inferri. Et tantùm propter hanc opinatam deorum pluralitatem declarauerat eas à recta fide deuiare, & errore paganorum inuoluit, & non propter alia, quæ penetrauerat. Illam enim solam rationem assignauit, quare, inquam, errore paganorum diceret eas inuolui, subdens: cùm aliquid diuinitatis, &c. Similiter quando circa finem dicit, quod qui talia credit & his similia, fidem perdit, &c. ne fortè quis putaret intelligendum hoc esse de omnibus quæ præmiserat, subiungit. Quisquis ergo &c. quasi dicat, qui hoc & quod in eo includitur, prout suprà explicatum est credit, infidelis est, & pagno deterior, ex hoc autem dicitur pagano deterior, quia prius erat per fidem illuminatus: quod paganus adhuc non habuit. Impossibile est enim per Dei potentiam quòd in verum Deum homines conuertantur. Et illius tantùm potentiæ subditur, homines Deos facere, secundùm denominationem tantùm & similitudinem sic dictos, hoc est, in supernas intelligentias transformando, quæ curam horum inferiorum etiam vniuersalem habere videntur. Ab vniuersali quippe rerum prouisione, nomen sumitur Deitatis, secundùm Dionysium 12. *c. de diuinis nominibus*, quamuis etiam paganorum plurimi non putarent Deos omnes esse incorporeos, sed eorum plures in similitudinem hominum corporeos, solaque potestate diuersos autumarent, vt etiam narratio c-huius prætendit. Intelligitur autem non posse creaturam vnam in aliam transformari, nisi per Dei potentiam quantum ad transformationem substantialem nulla concomitante corruptione. Sic enim propriè conuersio solùm dicitur. Quòd enim vna creatura per sui corruptionem, & nouam generationem mutetur in aliam, dummodo communicent in materia, non est impossibile in natura. Eadem quippe materia, quæ prius fuit sub forma asini, potest esse postea sub forma bouis, & diceretur (licèt impropriè) asinus mutatus in bouem. Quo etiam modo non potest quicquam in cœlum cœlestésque creaturas mutari & minùs in Deum: quia hæc sunt generabilia aut corruptibilia. Quòd verò vna species, puta vnus homo mutetur in aliam, ita quòd conuertatur in illam puta, in catum, non mediante generatione, hoc est soli Deo possibile, vt dictum est. De his autem transformationibus & conuersionibus, quibus,

Impossibile est homines conuerti in verum Deum.

bus, quibus tota vna ſubſtantia creata in aliam totam vel meliorem vel deteriorem conuertitur, intendit illud c. Et in hoc errabant pagani, putantes homines mutari in beſtias, ſicut exiſtimarunt ſociorum Diomedis alios quidem in aues, alios verò in lupos eſſe conuerſos, & ſic in deterius transformationem eſſe ſortitos. Et aliquos homines in melius eſſe mutatos, puta, in deos, vt dictum eſt. Non loquitur autem capitulum de mutatione accidẽtali, puta, de ſano in infirmum, de calido in in frigidum, &c. Has. n. mutationes non ſolùm Deum, ſed etiam creaturas poſſe cauſare, nullus dubitat. Vnde capitulum, vt has excludat dicit in aliam ſpeciem, hoc eſt, in aliam naturam ſpecificam: licet fortè non intelligatur etiam eſſe alia res ſecundùm ſpeciem, ſed ſolùm ſecundùm indiuiduum in eadem ſpecie, puta ſi vnus homo conuerteretur in alium hominem: quod ſolus Deus facere poſſet. Poteſt etiam hoc, quod dicit, aliam ſpeciem, interpretari aliam figuram, hæc enim eò quòd ſignum proprium ſpeciei ſit, etiam ſpecies nominatur. Videmus enim omnia, quæ diuerſa ſunt ſecundùm ſpeciem in corporalibus eſſe quoque diuerſa ſecundùm figuram. Vnde poſteà ſubdit: Vel in aliam ſimilitudinem, quæ videlicet prouenit ex diuerſitate figuræ. Neque enim poteſt Dæmon etiam facere, quòd aliqua creatura vnius ſpeciei habeat figuram alterius putà quòd homo habeat figuram aſini, vt per hoc vel ſit aſinus, vel ſimilis aſino. Poteſt tamen facere quòd homo appareat aſinus, vel alia beſtia, non per mutationem factam in oculis intuentium, vt ſæpiùs dictum eſt in præfato noſtro opuſculo de ſtrigibus.

Omnia quæ diuerſa ſunt ſecundùm ſpeciem in corporalibus ſunt quoque diuerſa ſecundùm figuram. Non poteſt Dæmon facere vt homo habeat figuram aſini ſed poteſt vt appareat tantum.

CAPVT. VII.

Catera quæ in c. illo referuntur falſa quidem, ſed non impoſſibilia etiam Dæmoni plura cenſentur.

TErtiò dicendum eſt, quòd alia quæ in illo c. narrantur putà de delatione corporali ſuper beſtias, id eſt ſuper Dæmones in formas ſpirituales ſe transfigurantes per multa terrarum ſpatia: de viſione multitudinis hominum, illarum etiam Dominarum, de quibus ibi fit mentio, déque obſequiis iiſdem exhibitis dicuntur quidem eſſe falſa, nec verè contigiſſe, ſed in ſomniis & in ſpiritu tempore illo & mulieribus illis: ſed non dicitur ibi, nec eſt verum quòd ſint impoſſibilia Dæmoni, aut qui credit hæc poſſe fieri à Dæmone ſit infidelis, quia non iſta reperit, quando concluſionem infert, dicens: Quiſquis ergo, &c. nec in ipſa illata concluſione clauduntur: ſed neque in ratione, qua mulieres illæ & omnes eis credentes damnantur, quòd à recta fide deuiarent, & errore paganorum inuoluerentur, vt patet ex verbis capituli. In opuſculo etiam noſtro declarandum eſt per ſacram ſcripturam ſanctóſque doctores, multa talia poſſe fieri virtute Dæmonum Vnde ſequitur quod ſi ſic intelligeretur capitulum illud, vt iſti viri ſentiunt & exponunt, eſſe periculoſum in fide, ſicut & iſti periculosè loquuntur dum dicunt talia non poſſe corporaliter accidere, & reclamandum eſſet contra tale concilium, etiam ſi generale fuiſſet, ad Pontificem, ad cuius ſententiam, cùm ſit caput Eccleſiæ & concilij, pendet cuiuſlibet cauſæ fidei, determinatio, vt benè examinaretur, benéque

néque exponeretur, & declararetur intentio Spiritus Sancti in illo, & non malò sentiẽdum, sicut & isti homines compescendi sunt per Inquisitores vt meliùs loquantur in ista materia, quam facit Aduersarius. Exponenda est autem intentio Spiritus sancti in c. illo contenta conformiter ad sacras literas, & non contra eas. Perspiciendum quoque est, quòd non habetur ex authoritatibus sacræ scripturæ in eo inductis, quòd prædicta non possint per Dæmones fieri. Sed determinat capitulum illud diuinitus inspiratis factis partibus quòd talia de facto falsa tunc fuerunt: quæ mulieres illæ quasi verè contigerint, referebant, & quo modo deludebantur ostendit: quia, inquit, putabant in corpore fieri, quæ in somnis, vel solo spiritu contuebantur, & ostendit possibilitatem talis delusionis ex quotidiana experientia, qua multa videntur in somnis, quæ in vigilia nunquam sunt visa, vt facilè possit inferri, quod si hæc per resolutionem vaporum ascendentium ad cerebrum possunt à natura causari commouendo species imaginationis, multò magis virtute Dæmonum cui corporalia omnia inferiora, quoad motum localem subiiciunt ad nutum. Potest enim in imaginatione etiam melius & fixius determinare species, vt hæc vel illa magis determinatè repræsentet, prout vult, vt videnti, seu imaginanti magis appareat quòd vera sint, quàm in somnis contingat, vel alio modo infrà declarando se spiritualiter deludere, quòd omnino putarent sic euenisse sicut apparebat. Probat autem dictum capitulum per exempla sacræ Scripturæ, tam in Paulo, quàm Ezechiele, quòd alia visio ab ea, quæ per oculos corporeos exercetur, haberi possit, siue per imaginationem, vt in Ezech. siue per intellectum, vt in Paulo. Non est autem intelligendum verbum Apostoli, quòd ipse nesciret, an videret in corpore, id est, per oculos corporales, quæ vidit in raptu, aut nesciret, quòd non esset raptus corporaliter in paradisum, Hunc enim sensum falsum & erroneum habebat quidam Iudæus vt refert Diuus Hieron. in prologo super Danielem, quem sensum reprobat D. Aug. *super Gen.* ad literam sed, vt Aug. ibi exponit, nesciebat an anima sua esset pro tunc in corpore, vel certè separata, vt approbat etiam S. Tho. vertit *q.* 13. *art.* 5. *&* 2. 2. *q.* 175. *art.* 6. Potuit enim vtroque modo se habens Paulus rapi, vt determinant sancti Doctores: sed nescitur quomodo factum id fuerit. Communis tamen opinio Doctorum est, quòd anima per essentiam esset in corpore, & corpus in domo Iudæ, vbi inuenit eum Ananias, vt dicitur *Act.* 9. Sed tam somniantes quàm prædicto modo imaginariè vel intellectualiter videntes, cognoscunt postmodum cùm in se sunt reuersi, quòd prius corporeis sensibus talia non videbant: & quòd alius est eorum status in vigilia, & alius dum sunt in tali abstractione vel raptu. Et quòd quæ vident vigilantes, vera sunt: quæ verò dormientes vel in raptu, sunt vel falsa sicut in somnis visa, vel similitudines falsorum, vt in pluribus: vt in visione imaginaria à malo spiritu causata & excitata: vel similitudines verorum, sicut in visione imaginaria causata à bono spiritu: vel certè etiam vera, sed intellectuali: sicut quæ videntur supernaturaliter per intellectum visione causata à Deo.

CAPVT VIII.

Pluribus modis contingit aliquid in ſpiritu cognoſci.

SEd quia ſceleratæ illę mulieres aſtruebant poſtmodum in vigilia, quòd iſta ſibi verè contingerent quæ narrabant, non poterant ſecundùm prædictos modos in ſpiritu talia videre. Et propterea ſciendum eſt quartò quòd dupliciter poteſt aliquid dici, cognoſci in ſpiritu. Vno modo ex parte ſubiecti, quia videlicet ille qui videt, per potentiam vel ſimpliciter, vel aliquo modo ſpiritualiter videt, & non per corporeos oculos. Et hoc contingit prædictis duobus modis, videlicet per viſionem intellectualem, & per imaginariam. Intellectus enim vis animæ ſimpliciter ſpiritualis eſt. Minus autem imaginatiua, quæ corporeo organo opus habet in ſuis operibus, quæ tamen primò terminantur ad ſpeciem ſine materia naturali, res corporeas repræſentantes: non autem ad corpora ipſa, vel corporea, vt in ſe ſunt, ſicut faciunt ſenſus exteriores vnà cum ſenſu dæmonis. Alio modo aliquid dicitur cognoſci in ſpiritu ex parte obiecti, quia videlicet id, quod cognoſcitur, eſt vel ſimpliciter, vel aliquo modo res ſpiritualis. Et conſequenter hoc etiam contingit duobus modis: Vno modo, quia id quod videtur, in ſe quidem eſt quoddam ſpirituale, ſed apparet corporalibus oculis vt corporeum, quomodo Dæmones & animæ ſeparatæ quandoque apparent in ſimilitudinem hominum, tam in ſomnis, vel abſtractione ſenſuum, quàm etiam in vigilia. Et in abſtractione ſenſuum fit per ſpecialem apparitionem ſpecierum in phãtaſia opere ipſius ſubſtantiæ ſeparatæ. In vigilia verò per virtutem eiuſdem ſpiritualis creaturæ condenſando aërem in formas corporeas & viſibiles, etiam in nocte quandoque luce cauſata per aliquod lucidum corpus virtute ſupernaturali ſimiliter apportatum: licet non ſemper tale corpus luminoſum appareat, ſed ſolum lumen eius, operante ſic eadem virtute naturæ ſpiritualis pro voto. Et hoc modo mulieres illæ ſceleratiſſimæ videbant in ſpiritu Diabolum in forma Dianæ, vel Herodiadis, vel etiam aliarum perſonarum. Alio modo, quia id quod videtur, eſt in ſe quoddam corporeum, & vt corporeum videtur, ſed non talis figuræ, vel formę qualis in ſe eſt, ſed alterius. Quo fit vt non illa res quæ eſt, ſed alia videatur. Quod contingit communiter fieri non per bonos ſpiritus ſed opere Dæmonum, eo, quòd tales viſiones ſint communiter deceptoriæ. Poſſunt tamen & à bono ſpiritu fieri talia, bona intentione rectóque fine pro Dei voluntate. Sicut beatus etiam Clemens Papa ſuis orationibus impetrauit, vt in oculis Siſinij miniſtrorúmque eius, colomna videretur eſſe perſona Pontificis, quam ligarent, & traherent: quod miniſterio bonorum Angelorum factum eſſe, non eſt dubitandum. Fiunt autem hæc in oculis intuentium, perſtringendo talitérque alterando oculos illos, vt aliter res appareat quàm in ſe ſit. Et hac ratione viſio hæc præſtigium nominatur. Quo etiam modo Dæmones tempore. B. Macharij præſtigiabant oculos intuentium quandam mulierem ita vt videretur eis equa eſſe, non mulier, oculos verò B. Macharij præſtigiare non valuerunt, ſed ſemper ſibi viſa

Cognoſci in ſpiritu.

Oculi B. Macharij vt reli. quorum intuentiũ non præſtigiati.

visa'est esse mulier, non equa, quam tamen sibi cognati mulieris præsentabant curandam, vt equam. Aqua etiam delusione vir Dei precibus liberauit eosdem cognatos. Hoc igitur modo etiam mulieres illæ de quibus in *d. capitulo Episcopi* sermo fit, Diaboli iam factæ captiuæ, ab eodem deludebantur, vt videretur eis etiam vigilantibus videre multa, quæ non eo modo erant quo videbatur ab illis. Vnde non mirum si se putabant esse quandoque in loco vbi non erant: portari etiam ad diuersas partes & regiones: cùm domi fortè residebant quandoque immobiles. Sicut enim potest Dæmon per præstigium facere, quòd videatur id quod est coloratum vno colore, esse coloratum alio & quod est vnius figuræ, esse alterius, vt patet in supradicto exemplo de muliere, quæ videbatur equa: ita potest per præstigium facere, quòd aliquis sibi videatur moueri vel deportari, qui tamen quiescet. Sicut enim color est proprium visus obiectum, ita figura motus, & quies communia sunt vt docet Philosophus secundo de anima. Volens igitur *d.c. Episcopi.* ostendere, quòd illæ mulieres decipiebantur, dum putabant per oculos corporeos naturaliter videre, quod tamen non verè videbant, patefacit, plures esse videndi modos quibus illæ poterant delusione Diaboli dementari, quia contingit aliquid videri aliter, quàm sit tam in somnis, vt experimur, quàm in visu, scilicet interiori per formas imaginarias vel etiam intellectuales, quàm etiam in spiritu prædictis duobus modis extremis. Quorum illum qui est ad rem in se penitus spiritualem, expressit per Apostoli authoritatem, qua dicit, Angelum Sathanæ transfigurare se in Angelum lucis. Eos verò modos, qui per imaginationem, vt diximus, vel per intellectum perficiuntur, exemplis inductis de Ezechiele, & Paulo manifestauit.

CAPVT IX.

Applicatio prædictorum ad præsentem de strigibus considerationem.

QVod si quispiam ex dictis arguat, quod pari modo potest conformiter ad capitulum illud concludi, quòd hi, qui sunt de secta strigum decipiantur à Diabolo, putantes se portari ad longinquas partes, & multitudinem personarum videre, quas asserunt conuenire cum domina ludi: comedere, bibere, luxuriari, & alia quæ narrantur facere: & tamen ista non nisi præstigiosè vel apparitione Dæmonum eis contingant. Respondetur: quòd, Diabolum sic posse mulieres istas decipere, sicut illas tunc deludebat, non est negandum. Sed quod non sic deludantur, quoad multa, quæ ab eis enarrantur, ex duobus perpenditur. Primum est euentus, quòd ad corporalem delationem ad longinquas partes, eò, quòd plures personæ longius deportatæ, & in loco distanti derelictæ fuerunt clarissimis & multiplicibus testimoniis. Multotiens etiam visa est multitudo sic ludentium ab aliis, qui non erant in illa societate, & cum eisdem sermo habitus, vt per exempla etiam viuentium ostendimus in præfato opere. Sed & in Brix. (vt fertur) accidit diebus nostris, quendam in loco eminentiori positum nocte videre confusa luce multitudinem velocissimè per viam inferiùs ambulare: in qua cognouit plures personas, & ab eis cognitus fuit. Sed

Diabolus potest mulierculas decipere, vt & deludere.

Historia ludentium in agro Brixiensi.

præ timore insoliti, ac præter naturalis illius occursus, nihil eis locutus est. Postea verò die, vna mulierum illarum currentium ei dixit: Hac nocte fuisti in magno periculo, quando illo in loco nos vidisti currentes: caue ne de cætero tali hora ibi inueniaris. Hoc autem non potuisset saluari sic, vt præfertur, euenisse, quòd videlicet recordarentur, & conuenirent in talis rei notitia, si non verè ibi ambo fuissent, nisi fortè dicatur, quòd omnes homines pariter deludantur & somnient: & quòd semper Diabolus sit intentus phantasmata hominum transformare, vt conueniant in imaginationibus rerum, quas putant insimul experiri. Quod asserere non nisi delirantis hominis est. Secundum est diuersa versuti hostis decipiendi ratio, vel causa. Nam mulieres illas, de quibus *d. c. Episcopi*, loquitur ad hoc solum deducere volebat, vt putarent Dianam, vel etiam Herodiadem esse deas: & consequenter infielitate & erroribus paganorum illas inuolueret, quòd esset aliquid veri numinis præter Deum viuum verum opinari. Quod quidem facere poterat, & melius decipiendo eas per præstigium & apparitiones diabolicas, quo minus perpenderent se decipi, quo vigilare se cognoscebant, quàm per imaginarias visiones, aut in somnis, & quàm etiam per realem delationem. Sat enim illi erat, loca quasi distantia præsentare in quibus multitudo & societas magna videretur, apparente Diabolo prætendentéque personarum figuram, vt suprà dictum est: vt sic facilius sibi ipsis singulæ persuaderent veram esse Deam, cui tot personæ obsequerentur vt Deæ: cultúque illam diuino persequerentur. Has autem personas, de quibus nunc sermo est, inclinare Diabolus laborat, vt per voluptates corporeas sic eas sibi constringat amore, vt non timeant, aut vereantur fidem Christi, atque baptismum abnegare, ne tot oblectationibus priuentur, & demum multis subiiciant infligendis pœnis, vt suprà in opere nostro, prolixo sermone declaratum est. Vnde veras & non præstigiosas delectationes, tam cum Dæmonibus in forma tamen humana apparentibus, quàm cum hominibus ad ludum pariter deportatis ministrat, quod non tam facilè posset & ad manum, nisi eos corporaliter vno in loco cogeret. Et quia per se non possent tot ex tanta distantia, aut tam cito conuenire, portat eas. Pro qua illæ delatione consequenda exhibent obsequia sacrilega vnguentorum, & aliorum signorum, quæ ad pacta fœderis iniqui pertinent inter ipsas & Dæmones, vt ex omni parte ipsarum animas illaqueatas teneant. Patet igitur, quòd non est similis ratio vtriusque casus. Et propterea nulli mirum esse debet, si non potest ab his, vt à similibus argumentum trahi. Detecta quippe cùm esset malitia Dæmonum in prima illa delusione per vigilantiam sanctorum Episcoporum & sacerdotum manum ad fortiora Diabolus misit, & apertè se Christi hostem patefaciens, auertere ab eo conatur fideles ipsos per exhibitionem & procurationem delectabilium. Adeóque nunc inualuit ista pestis, vt dixerit in quadam concione Diabolus, qui in forma Principis apparebat (vt retulerunt qui affuerant nonnulli ab Inquisitore deprehensi.) Sitis omnes bono animo: Neque enim elabentur anni multi, quod numero superabitis Christi fideles. Quòd optimè Diabolus obtinet suffragio Aduersarij, sibíque

Diabolus p æducit Maleficorum numerum breui superaturus Christianorum.

sibique similium, qui se patribus Inquisitoribus opponunt, dicentes hæc esse deliramenta, sicque scelestis his apostatis fauent, & in hæresibus suis indirectè confirmant. Nisi enim præpediterit patres Inquisitores horum molestiis, quorum sæpè principes tanquam sapientum suasionibus inclinati, denegant auxilia Inquisitionis officio debita: iam eorundem fruentium Inquisitorum zelo secta hæc esse penitus deleta, vel certè extra fines Christicolarum procul fugata, sicut omnes alij hæretici, quorum occidentalis omnis plaga Christicolarum plena erat, ex Italiæ finibus expulsi sunt, opera strenuissimorum sequentium vestigia fortissimorum Principum, atque Ducum, præ cæteris Patriarchæ Dominici, qui primus in partibus Tholosanis, & Albigensium sanctissimo hoc officio functus est, & fortissimi athletæ Petri Martyris primi Inquisitoris in Italia, super infusa postmodum luce clarissimæ ac profundissimæ doctrinæ præ aliis angelici doctoris S. Tho. de Aquino, qua omnis hæreticorum infestatio tenebræque penitus abolitæ sunt.

Tholosani Albigenses Inquisitorum ordinis instituto animam præbuerant.

CAPVT. X.

Rursus in solo spiritu aliqua fieri contingit duobus modis, quorum vnum d. c. Episcopi, tantùm prosequitur.

SCiendum est quintò, proclariori etiam explanatione prædicti capituli, quod aliqua contingere in solo spiritu, potest intelligi duobus modis. Vno modo, quia nullatenus fiant in corpore vigilando, sicut ea quæ accidunt in somnis tantummodo, & quæ sola imaginatione vel ecstasi videntur fieri. Alio modo, quia licet aliqualiter fiant in vigilia, non tamen fiunt naturaliter tantùm in plena vigilia, sed semper aliquid interuenit opere Diaboli confictum modis suprà declaratis. sc. vel per præstigium, vel etiam per Dæmonum apparitionem in corporibus assumptis. Verbum ergo prædicti capituli, quo dicit, ea, quæ tibi narrauit quod intelligenda sunt in solo spiritu, aut in somnis facta, intendit hoc secundo modo, non autem primo. Quod quidem probatur primò, quia primo modo non potuisse sic eos deludere, vt vigilantes postea putarent se solutis sensibus, fecisse, quæ in somnis vel ecstasi, seu in raptu tantùm per visionem. sc. imaginariam, acciderunt. Cognoscunt enim naturaliter homines dum vigilant differentiam status vigiliæ: atque somnij ecstaticæ, & corporeæ visionis. Nam differentiam inter vigiliam & somnum, nullus est qui se cognoscere non experiatur. Cui etiam cognitioni ratio suffragatur. Nam cùm idem sit sensus somni & vigiliæ, secundùm Philosophum in libro de somno & vigilia, sicut vniuersaliter omnium contrariorum est eadem cognitio, & nulla sit certior cognitio apud nos quàm sensus exterioris circa propria sensibilia, vt habetur secundo de Anima, propter quod etiam circa hæc non contingit sensum errare, sequitur quòd quilibet certissimè cognoscat differentiam status, quando vtitur sensibus corporeis ab omni statu, quo eis non vtitur, siue dormiat, siue quomodolibet extra se fiat, si tamen sit sanus corpore. Differentiam quoque status dum quis patitur, vel non patitur ecstasim, dubium non est, quin eadem ratione cognoscant, qui talia patiuntur. Vnde etiam Ezechiel

cognouit differentiam ſtatus, de quo dixit ſe fuiſſe in viſu in Ieruſalem, ſeu in ſpiritu : à ſtatu plenæ vigiliæ, quando hoc referebat. Et quando ſic fuerat in ſpiritu, non eſt putandum, quòd crederet ſe eſſe tunc in corpore in Ieruſalem, deceptus enim fuiſſet : quòd non eſt concedendum vllatenus in Propheta Domini Mulieres autem illæ putabant ſe transferri corporaliter : perficere quoque vigilantes quæcunque narrabant, & dum eſſent poſtmodum in plena vigilia, hoc ipſum verè factum prædicabant : vnde facilè patet, quòd non ſimpliciter in ſomnis, aut in raptu eis hæc contingebant. Secundò etiam probatur hoc idem, quia ſi capitulum vellet, quòd illæ mulieres deluderentur, & in ſomnis, & in ſpiritu ſimul, hoc eſſet impoſſibile, niſi ad modum quo angelus apparuit in ſomnis Ioſeph, aut etiam Petro ecſtaſim paſſo, & tunc optimè cognouiſſent mulieres illæ, quòd viſio fuiſſet ſolùm imaginaria ſicut illi cognouerunt. Si verò capitulum intenderet, quòd hoc accidiſſet vel poneretur in ſomnis tantùm, vel in ſpiritu tantùm, tunc falſum poneret capitulum, dum ſecundùm iſtos opinantes vtrunque modum deluſionis aſtruit interueniſſe. Si verè mulieres quaſdam intenderet in ſpiritu, vel raptu deluſas, quaſdam verò tantùm in ſomnis, tunc quælibet per ſe cognouiſſent in vigilia demum poſitæ differentiam ſtatus, vt dictum eſt. Vnde exponendum eſt, quòd *d. cap.* tantùm voluit innuere per hos duos modos magis notos in ſcriptura, modum in genere, quo aliquibus videatur verè aliquid fieri, quod tamen verè non fit. Sub quo generali modo, non niſi duobus his ſpecialibus modis, videlicet per præſtigium vel apparitionem ſpirituum in corporibus aſſumptis contingit homines ſic poſſe deludi, vt putent in plena vigilia conſtituti, ſic ſe res habuiſſe, ſicut eis videbatur, dum deluderentur. Et ſic habetur ſenſus Spiritus ſancti in illo capitulo : quia hic ſenſus ſolus eſt verus, vt deductum eſt. Veritatis autem & non falſitatis author eſt Spiritus ſanctus. Non eſt autem generalis etiam concilij determinatio, tam exactæ neceſſitatis fidei vel authoritatis, vt verba eius, quæ obſcuritatem habent, & falſa magis videntur quàm vera, non ſuſcipiant expoſitionem, qua trahantur ad ſenſum verum : quandoquidem ſacra etiam ſciptura, quæ maioris eſt authoritatis, interpretari poſſit. Cùm ergo poſſibilitas delationis corporalis hominum à Dæmone, habeatur potiùs ex ſacris literis, quàm oppoſitum : quinimò lumine naturali cognoſcatur, vt ſæpius in ſuperioribus eſt deductum, etiam ſi conſilium aliquod afferat tale quid pro aliquo tempore, vel aliquibus determinatis perſonis, non contigiſſe, non propterea putandum eſt eſſe determinatum, quòd id ſit impoſſibile factu.

Veritatis & non falſitatis author eſt Spiritus ſanctus.

CAPVT XI.

Non determinatur in d. c. Epiſcopi eſſe impoßibile illa fieri corporaliter, quæ quandoque contingunt in ſomnis.

SCiendum eſt vltimò, pro eo, cap. declarando, quòd in eo non determinatur eſſe impoſſibile talia omnia fieri corporaliter, vt ignoranter putat Aduerſarius. Nam quod dicit (Cùm mentẽ cuiuſcunque mulieris, cœperit & hanc per infidelitatẽ ſibi

ſubiu

ſubiugauerit,illico transformat ſe in diuerſas ſpecies perſonarum & in ſimilitudines,&c.) non ſic accipiendum eſt, vt illa coniunctio, cùm habeat vim inferendæ neceſſitatis antecedentis huius dicti ad conſequens, ſed contingentiæ, ſeu poſſibilitatis tantummodo.Intendit enim quod poſſibile eſt Dæmoni, tales mulieres deludere tali modo. Vnde ſi aſſerant ſe verè, & in corpore deportari ad ſeruiendum Dianæ, tanquam vni Dearum, non propter hoc credendum eſt, quòd Diana Dea ſit, & ei vel Herodiadi ab aliquo verè ſeruiatur, vt dominæ. Cùm enim falſa ſint, vt edocet fides, oportet de neceſſitate dicere, quòd talia ſe credentes experiri, deludentur à Diabolo falſitatum omnium primo ſatore. Si verò non dicantur aliqua contra fidem & ob hoc impoſſibilia eſſe vel fieri: ſed potiùs aſſerantur, ea quæ facilè poſſunt contingere putà, quòd multa fiant in opprobrium fidei, dum eidem fidei baptiſmóque renuntiatur: & quod ad hoc portentur à Diabolo,vt faciliùs, & ſine timore in loco ſemoto per multitudinem fiant: non eſt hoc negandum ex intentione capituli illius. Imò ſi ratio iuncta experientiæ conuincat, quòd Diabolus hoc modo ſuæ melius malitiæ ſatisfaciat, non eſt contra capitulum illud, quod ſic fieri, vel euenire credatur. Et ideo ſi talia denuncientur, & teſtibus confirmentur de viſu:& ab his præcipuè qui expertos ſe aſſerunt hæc omnia vel ſimilia: non minius hæc à iudicibus fidei credenda, ſunt, quàm ex ſimilibus iudiciis tantùm moti ſancti Doctores crediderint minus credibilia, putà, quòd dentur incubi, ac ſuccubi Dæmones, vt in libro noſtro deductum eſt. Et eo præcipuè quòd determinationes conciliorum circa fidem Theologorum proprium eſt declarare, quomodo intelligi debeant & non Canoniſtarum & minus Iuriſtarum. Et ideo patres Inquiſitores, qui communiter profundiſſimi Theologi ſunt, iudicent talia non contradicere prædicto cap. non poſſunt Iuriſtæ abſque nota temeritatis ſe eis opponere. Debet enim vnuſquiſque gradu ſuo contentus eſſe, & ſuarum virium menſuram non excedere. Mitto quæ diximus in primo opere noſtro, incertum, inquam eſſe,an particulare vel generale fuerit illud concilium, an ritè congregatum vel etiam confirmata decreta eius per ſedem Apoſtolicam quis auctor,quo tempore cùm præcipuè inter concilia generalia non annumeretur, *diſtin. 17. cap. primo.*Vnde ſi liber ſine certo auctore ex hoc ipſo computatur inter apocryphos, multo magis concilium prædictis conditionibus incertum. Nec authoritas Gratiani ſufficit, vt eidem fides indubia præſtari debeat: cùm multa alia, quæ refert inter paleas computentur. Quòd ſi etiam generale ritéque congregatum & confirmatum conciliũ fuerit,non admittitur cuilibet recurrendi facultas ad Apoſtolicam ſedem,vt ſuprà probatum eſt, vt eius verba obſcura & quæ errorum occaſio eſſe poſſunt, meliùs declarentur & exponantur ſecundùm debitum ſenſum. Sed & plures Pontifices declarauerunt inueniri modo talia, corporalitérque fieri, prout iudicant patres Inquiſitores, imò proceſſus eorum iudiciáque confirmarunt, atque ſententias contra tales perſonas ſceleratiſſimas, & vt excutioni mandarentur, fauorem impenderunt. Sicut nuper etiam Clemens VII. præcepit domino Gubernatori Bon.vt daret omnem fauorem patri Inquiſitori

Canoniſtis non licet concilia explicare.

tori Parmenti contra quosdam infectos hæresi strigiatus. Et Breue incipit. Accepimus non sine animi, & cætera. Hos autem dicunt patres Inquisitores in cursu plurima nefandissima in opprobrium fidei committere, quorum gratia hæretici iudicantur. Non potest ergo dici, quòd talia fiant tantùm in spiritu, aut in somnis secundùm intentionem & intellectum. Aduersarij. Aliàs in somnis quis incurreret hæresim, quòd est falsissimum, cùm nec etiam minimum peccatum in somnis per se committi possit. Imò sequeretur quòd Papa, qui contra prædictos fauorem præstat Inquisitoribus, vt diximus, & non nisi Apostolica authoritate, iam vt Papa, erraret, imò faueret errantibus, contra determinationem concilij patres Inquisitores sentirent. Nulla ergo concilij cuiuslibet determinatio, prædictis Inquisitorum iudiciis aduersari potest. Sed qui eis potiùs aduersantur manifestissimè fauent hæreticis, & fidei Catholicæ inimicis, vt ex præmissis clarissimè constat. Et cùm addit vltimò, Aduersarius, non esse recedendum à dispositione textus illius per subtilitates sophisticas, & argumenta, verum est. Sed intelligitur à vera, & benè intellecta disputatione textu, qualem ipse non possidet intellectu, vt prolixe satis deductum est. Authoritas etiam quam allegat ex *cap. quidem. 24. quæst. 2.* licet non nisi ad propositum, quia loquitur solùm de sacris literis noui ac veteris Testamenti, inter quas non annumerantur determinationes conciliorum, neque ad earum authoritatem attingunt, vt suprà deductum est: tamen adhuc dicimus, quòd prædictum sensum quem dedimus flagitat à nobis Spiritus, vt diffusè suprà probauimus: non autem sensum, quem dedit Aduersarius: imò est ei aduersus, cùm sit falsus, & ad hæresim deducens, vt etiam infrà tangemus.

CAPVT XII.

Rationem sextam ex præsumptione iuris assumptam: Septimam quoque: quia procedunt hæc à spiritu maligno: nequaquam præualere.

SExtò arguitur ab Aduersario; Hoc habet præsumptionem iuris, imò de iure probatur per *d. cap. Episcopi*. Ergo non admittit probationem in contrarium, vt *no. in auth. sed iam necesse. C. de dona. ante nupt. Solu.* Imò non habet nisi apud non intelligentes iura, vt intelligi debent, vnde contra tales admittitur probatio. Et si etiam contra habentia, præsumptionem iuris non admittatur probatio in iure, admittitur tamen in sententia superiori, cuius est iudicare & examinare, an tale quid bene statuatur, an non, an præsumptio illa ritè per textum habeatur, an ignoranter, vt fit in proposito. Quia nec ius, nec ritè accepta præsumptio iuris contra determinationem Theologorum inuenitur circa præsentis quæstionis articulum, vt deductum est in præcedentibus. Ratio 6. Solutio.

Septimò sic arguitur: Procedunt hæc à spiritu maligno falso mendace & deceptore, & qui multos habet nocendi modos. Ergo magis debet dici falsa, quàm vera. Et sic processit capitulum Episcopi. Solut. Ex hoc quòd horum omnium auctor principalis est Diabolus, non sequitur, quòd omnia sint delusoria & falsa. Sed benè sequitur quòd omnia intentione nocendi, siue vera sint siue falsa. Sophistica valdè est Ratio 7. Solutio.

retio

ratio ista deducens ad manifestas hæreses & apertissimas falsitates : Si enim Diabolus , quia falsus est & mendax atque deceptor,non nisi falsa, & delusoria dicat , & faciat, sequitur , quod omnia quæ referuntur in Euangelio dicta per Dæmones de DominoIesu , falsa fuerunt. Et sic falsum esset illum esse Christum & filium Dei:quia hoc dictum est à Diabolo , quòd est hæreticum. Similiter omnia quæ comprobantur per eos fieri, vel dici per maleficos vel arreptitios, opera falsa erunt vel delusoria : sicque delusorij essent cruciatus , innumeráque maleficia, quorum ipsi sunt causa. Falsa essent omnia Dæmonum dicta , dum respondent exorcistis inuiti , quæ omnia cùm sint manifestissimè contra omnium sapientium æstimationem: & contra id quod quotidie experimur,patet quid momenti habeat ista ratio , ex cuius assumptis principiis hæc falsa sequuntur. Veritatem ergo Diabolus sæpè dicit,sæpè non fallit, neque deludit.Sed hæc omnia facit, vt tandem validiùs decipiat:dum ex his sibi fides ab iniquis præstatur. Quod non accideret, si semper falsitatem diceret , si semper deciperet, aut deluderet percunctantes , vel inuocantes : sed potiùs , ab omnibus etiam pessimis hominibus fugeretur & euitaretur. Et quia veritatem etiam non loquitur , nisi vt fallat : ideo Dominus non sinebat Dæmones loqui etiam quod verum erat vt habetur Lucæ *cap.* 4. Et hæc sufficiant ad argumenta Aduersarij, quæ in primo illo tractatu de Lamiis,pro sua phantasia , quæ continet falsitatem, inducit.

CAPVT XIII.

Explicit primus Tractatus in Ponzinibium *de Lamijs. Incipit secundus.*

VIso igitur eo, quod primò proposueram, quomodo, inquam, rationes Aduersarij contra veritatem factæ non procedunt , videndum est illud , quod secundò promiseram declarare, quomodo videlicet rationes , quas pro opinione quam defendimus proposuit , non bene sed erroneè saluat.Alias autem rationes ad idem,in priori opere nostro produci latius. Prima ergo ratio pro nostra opinione ab Aduersario , vt eam soluat inducta , talis est.

CAPVT XIV.

Ad rationem ex communi strigum confessione sumpta solutio deycitur Ponzinibij.

HI qui sunt de secta strigatus, confitentur iuridicè se ire ad cursum,& negare fidem,facere hommagium Diabolo , & alia quæ narrantur , ergo credendum est hæc esse vera & procedendum contra tales sicut contra alios hæreticos. Soluit autem dicens,quod confessio talium in iudicio est erronea, & non admittenda , cùm sint personæ delusæ:nec confessio ista continet verum , aut possibile: & quia respuunt ista ius, & natura , confessio distat ab actu. Vnde non valet dicere , sic fatentur: ergo sic est. Et quicquid est contra naturam , defecit in suis principiis,

Ratio prima bona.

So. Ponz.

Quicquid est contra naturam deficit in suis principiis.

ergo naturaliter impossibile. Item non statur regulariter in criminalibus confessione Rei, nisi in causa hæresis naturalis: quia non potest aliter probari, quàm per confessionem non autem de actu ad extra, & maximè de minùs verisimilibus, vt sunt ista. Pro prædictis autem allegat plures authoritates Iuristarum. Sed hanc solutionem falsa multa supponere, super quæ fundatur, patet ex his, quæ in præmissis tractatibus dicta sunt. Falsum est enim primò, quòd tales personæ sint à Diabolo vniuersaliter delusæ, quoad articulos hæreticales, propter quos, principaliter contra eos procedunt patres Inquisitores. Vnde licet in aliquibus concurrentibus deludantur, non tamen sequitur, quod non possint vera confiteri, quæ erronea sapiunt, aut patrarunt. Et iudicium Theologorum, & quibus incumbit ex officio, non autem eorum, qui sunt puri legistæ, erit distinguere, & cognoscere, an istæ sint delusiones, vel non. Et secundùm allegata & probata, esse talia, vel non esse contra fidem, procedent absoluendo, vel condemnando, de consilio peritorum: cui tamen cùm stare secundùm iura non teneantur patres Inquisitores, præsupponuntur esse periti in iure: & quantum ad ea præsertim, quæ spectant ad officium suum. Vnde nemo se debet illis opponere: sicut nec aliis iudicibus in his, quæ pertinent ad forum suum. Falsum est etiam, imò hæreticum, quòd ista sint impossibilia absolutè, vel secundùm ordinem nobis reuelatum in sacris literis, licèt sint impossibilia plurima naturaliter secundùm virtutem humanam actiuam: excedit enim virtus Dæmonis virtutem, & potentiam hominis cuiuscunque, iuxta illud *Iob* 41. Non est potestas super terram, quæ ei valeat comparari. Et loquitur de Diabolo, & Sathana. Ex hoc autem bene sequitur, quòd ius ciuile, quod non nisi circa actus humanos, non supernaturales, versatur, ista respuat, non simpliciter tanquam falsa, quia hoc non potest cognoscere, aut intelligere secundùm se, sed tanquam excedentia iudicium & potestatem suam. Et hæc est causa, quare sancta mater Ecclesia noluit iudicium super talia committere puris Iuristis: quia vltra hoc, quòd hæresis est crimen spirituale, cuius iudicium soli spirituali etiam iudici meritò reseruatur, est etiam de rebus, quæ secundùm suam propriam facultatem impossibile est eos intelligere. Vnde sequitur, quòd non possint per eos bene iudicari, sed solùm per Theologos, quorum proprium est ista cognoscere. Et propterea in principio sãcta mater Ecclesia hoc cõmisit officium solis fratribus Prædicatoribus, in quibus præ aliis à suæ institutionis primordio studium sacræ Theologiæ florebat. In processu verò temporis etiam patribus Minoribus in aliquibus partibus demandatum est meritò tale munus, eò, quòd & ipsi (licet præter suam regulam) studio sacræ Theologiæ egregiè incumbant. Et si dicatur, quòd etiam Episcopis committitur hoc officium cognoscendi de talibus, & iudicandi. Respondetur, quòd verum est profectò, & principaliter eis committitur, quia etiam ipsis incumbit ex gradu suo, vt sint perfecti Theologi, cùm habeant alios & illuminare, & pascere spiritualiter circa perfectionem fidei, ac bonorum morum. Debent etiam iuxta Petri sententiam, esse parati, & dispositi reddere rationem de ea, quæ in eis est, fide: & vt boni postores spirituales, sibi subiectos

Improbatio Solut.

Virtus Dæmonis excedit virtutem & potentiam hominis.

subiectos ab hæreticis, & tyrannis, sicut oues à lupis, toto suo conamine defensare. Et si aliqui non sunt tales, hoc est, per accidens, & ipsi tandem viderint. Ad propositum igitur redeuntes, licèt hæc, quæ suprà facultatem naturalem hominum fiunt respuat ius purè humanum, secus de diuino, quæ tamen statuit iudicari humano more secundùm, inquam allegata probatáque quantùm fas est in talibus. Falsum est tertiò, quòd in criminalibus non stetur confessioni, & ratificationi ipsius Rei, si præuenerunt accusationes, aut depositiones, testes & indicia sufficientia, vt semper contingit priusquam contra tales ab Inquisitoribus proferatur sententia. Aliàs oporteret iudicem omnibus semper interfuisse, quæ per reum facta sunt. Neque etiam minus ista verisimilia, considerata potentia simul, & malitia Dæmonum, multitudine quoque omnis generis testium, & Reorum, vbique per Christianitatem. Vnde patet, quòd solutio Aduersarij ad hanc primam rationem pro veritate factam, nullatenus procedit.

CAPVT XV.

Ad rationem ex experientia sumptam solutio Ponzinibij reprobatur.

Ratio 2. PEr experientiam, quæ est rerum magistra, primo Metaph. fuerunt hæc visa, & cognita, & harum est publica fama, ergo credenda sunt, cap. In nomine Domini, de testi. Et præcipuè, cùm fama publica faciat fidem, *capit, cùm opporteat de accus. ergo, &c.* Respondet autem Aduersarius; quod cum ista contingant in solo spiritu, non possunt per experientiam, aut per testes de visu cognoscit, vel comprobari, quia, supple, spiritualia, non videntur: nec experimur nisi ea, quæ fiunt in corpore. Addit etiam quòd si subtiliter examinarentur, qui dicunt, se talem quandoque multitudinem vidisse, non de numero illorum existendo, sed à longè, vel quomodolibet, cognosceretur, quòd vel non concludenter deponerent, cùm ista dicantur contingere de nocte, & in loco solitario, & præter naturam: vel ipsos pariter deludi deprehenderentur. Sed solutio ista non procedit, quia contingunt nunc etiam ista in corpore fieri, vt probatum est. Vnde possunt experientia congnosci etiam à testibus, multò magis à Reis, & à participantibus in eodem crimine. Patrum autem Inquisitorum est postmodum iudicare, qualiter ibi delusio, vel certè rei veritas inueniatur, & à qua causa ista procedant. Neque enim diu personas aliquas Dæmones sic illuderent, nisi per infidelitatem mentes earum priùs cepissent, vel elici potest ex *dicto c. Episcopi.* Vnde semper vel causa, vel effectus huius nefarij comercij hominum cum Diabolo est apostasia à fide, quam seruant etiam vigilantes & pleno liberoque sensu vigentes, vt etiam verbis suis ostendunt: quinimo alios quoque suis adhortantibus in idem damnationis barathrum inducunt. Vnde etiam si in prædictis deluderentur, quod non est vniuersaliter verum, vt supra probatum est: habent tamen adhuc Inquisitores ex officio suo contra eas procedere, sicut contra quoscunque hæreticos, vel hæresiarchas. Et quantò magis cùm hæresim, & animum apostaticum prætendunt factis, de hocque accusentur, putà quòd opprobriis crucem, sacrúm-

Reprob. Solut.

Solutio. Ponzin.

que Christi corpus affecerint, & huiusmodi. Quod autem ista dicantur fieri nocte communiter, verum est: sed semper locus perfunditur aliqua luce procurata per Dæmones, vt possint se inuicem satis intueri, conferente ad idem sæpius nocturno syderum lumine: quo, fit etiam, vt ab aliis hæc longius prospici possint, vt per experientias in nostro opere contigisse probauimus. Et licet hæc sint communiter in locis ab habitationibus hominum semotis, non tamen tanta est semper distantia, quòd à nullo habitaculo possint videri. Et si dixerint loci habitatores, quod vigilantes, & pleno sensu talia viderint à longe vel audierint, proculdubiò credendum est. Aliàs vnicuique licebit, cùm audierit referri, quæ non vidit, aut credit simpliciter negare & dicere narranti: tu à Diabolo deluderis, vel delusus fuisti. Licet autem in tali frequentia contingat (vt sæpè diximus) multa fieri per naturam, vt *suprà* per diabolicam potentiam quæ excedit humanam: concurrunt tamen multa naturaliter facta, sicut quòd quandoque etiam pedestres istæ maledictæ personæ conueniunt: licèt quandoque velocius procedant Dæmonum auxilio fultæ, vt visu pluries comprobatum est etiam aliis. Quia vero præsupponitur, quòd istæ personæ subtiliter ab Inquisitoribus examinentur magis quàm possit per Iuristas fieri, qui tot circa talia contingentia & maximè præter naturam facta, (prout diximus) non cognoscunt: quæ tamen cognoscunt Theologi, qui non sanguinem vel pecunias, sed Christi honorem, fideique profectum sitiunt, eiusque depressionem abhorrent, ideo debet quilibet bonus & sapiens Christianus eorum examinationibus & iudiciis acquiescere: nec se illis præsumptuosè ac ignoranter opponere quandoquidem sapientiores mundi homines, imò Pontifices & Prælati Ecclesiæ, non solùm eorum iudicio sunt contenti, sed eis etiam in talibus fauorem præstant.

CAPVT. XVI.

Reprobatur solutio Ponz. *ad rationem probantem realem corporum delationem in cursu esse possibilem, ex reali delatione, qua Christus delatus est in montem excelsum, & supra pinnaculum templi.*

RAtio tertia pro veritate talis est: Dæmon portauit Dominum nostrum in sanctam ciuitatem, & in montem excelsum: ergo potest alios homines multò magis portare. *reg. non debet de re. iur.* Quod etiam comprobatum est in multis: ergo & horum etiam delatio, præsertim cùm iurata sit, concedenda est. Respondet Aduersarius primò in hæc verba, quòd consequentia, quæ fit de dicta confessione est falsa: ergo argumentum, quòd fit de ea, est fallax & nullum, quia destructo consequente, in quo stat ratio antecedentis, destruitur antecedens. Secundò respondet, quòd non sequitur, Diabolus portauit Christum, ergo portat has mulieres. Tertiò dicit, quòd cùm *cap. Episcopi.* neget ista fieri in corpore: negat consequenter possibilitatem huius delationis, quia quod est possibile, est admissibile. Cùm enim præcipiat talia non esse credenda fieri in corpore, videtur eadem ratione, quod sentiat, nec ista à maligno spiritu fieri posse, nisi in spiritu, & illusoriè. Non enim simpliciter & absolutè dixisset hæc fieri tan

Ratio 3.

Respon. so Ponz.

ri tantummodò in ſpiritu, & non in corpore: quia ſicut quæ rerum natura prohibentur, nulla lege confirmata ſunt, *l. vbi repugnantia ff. de re. iur.* ita quæ à natura conceduntur, à lege tanquam poſſibilia admittuntur. Quartò dicit, quòd cùm benè diſtinguens ſit proximus veritati, ſecundùm Senecam, & indiſtinctè loquens, reprehenſibilis ſit, vt imperfectè loquens: textus autem *c. Epiſcopi.* qui ſupponitur Spiritu sãcto dictãte factus, nõ diſtinguat, ſed præcipiat nõ credi ea fieri in corpore, ſequit. quòd nos diſtinguere nõ debemus. Quintò dicit, quòd non eſt veriſimile, patres illos conditores. *cap. Epiſcopi.* non fuiſſe memores delationis Chriſti, & aliorum à Dæmone: & tamen his non attentis, dixerunt iſta non fieri in corpore, inducentes ad hoc exempla Ezech. & Pauli: ergo dicendum eſt, quòd noluerunt exemplum illud de Chriſto, & de quocunque alio attendi. Nam de exemplis non eſt curandum, *l. nemo. C. de ſententiis.* Et ea, quæ rarò accidunt, non faciunt legem neque regulam, *de reg. iur, l. ea quæ rarò.* Non enim debet fieri lex de reſuſcitatis à mortuis, eò quòd Lazarus fuit à morte reſuſcitatus. Sextò dicit, quòd Diabolo eſt adempta poteſtas à Chriſto, & eſt religatus in inferno, vſque ad aduentum Antichriſti, quo tempore ſoluetur à vinculis, vt vires ſuas exerceat in malos: & ideo non poteſt modò exire, vt portet homines, & alia faciat, quæ referuntur. Septimò dicit, quòd Chriſtus fuit à Diabolo portatus ex permiſſione eius: vnde ſi non conſtet de permiſſione Dei, non debent credi iſtæ aliæ delationes. Octauò addit adiiciens: Si Diabolus ſic poteſt, cur in paucis & abiectis perſonis tantùm hoc facit, cùm ſit indifferens & vniuerſalis tentator mundi?

Diabolo eſt adempta poteſtas à Chriſto.

Nec poſſunt afferre tales perſonæ indubitatum de his teſtimonium, arg. ex dict. *cap. Epiſcopi.* Fama enim debet habere ortum à perſonis fide dignis & honeſtis, *cap. cùm oporteat. de accuſat.* Sic igitur (inquit) patet, quòd cùm hoc argumentum de Chriſto patiatur retortionem, ſequitur, quòd ſit inefficax. Quicquid autem ſit de hac Dæmonis poteſtate principalis concluſio videtur vera. Hæc ille, vel ex illo. Sed in omnibus quatenus repugnant principali propoſito noſtro, aberrant à vero. Et quoad primum quidem dictum ſuum, dicimus, quòd conſequentia illa in ratione tacta bona eſt, inferendo ex facto ipſum poſſibile: quia ab eſſe & poſſe valet conſequentia, vt ſcientia Logicæ docet. Et qui facit quod maius eſt, poteſt etiam facere quod minus eſt, & quod etiam æquale eſt ſaltem actu vel virtute, etiam ſi non ſemper familiariter. Sicut qui poteſt generare hominem, non poteſt generare aſinum, niſi virtute ſeu potius eminenter quia dignius aſino generare poteſt. Vnde non debuerat dictam conſequentiam negare, niſi ad probationem eius tactam in argumento ſatisfaceret, ſi vinculum illius fugere cupiebat. Et quòd dicit, ideò argumentum eſſe inefficax, quia conſequentia eſt falſa, eſt probare idem per idem quia argumentum illud non eſt, niſi illa conſequentia. Sed compatimur. Quòd verò addit, quod deſtructo conſequente deſtruitur antecedens, verum eſt ſi conſequentia bona ſit. Sed econtrà, poſito antecedente, vt hîc ponendum eſt per fidem ponere oportet etiam conſequens, ſecundùm eandem neceſſitatem, vt Logica docet. Hæc autem conſequentia probata eſt eſſe bona. Secundum etiam dictum ſuum non

Fama debet habere ortum à perſonis fide dignis & honeſtis.

Impugnatio. Solut.

Qui facit maius, poteſt & minus.

procedit. Neque fit ista consequentia à sapientibus, Christus fuit portatus à Diabolo, &c. ergo istæ mulieres portantur. Fortè Aduersarius vidit aliquam apparentiam in hoc modo arguendi: & ideò sic argumentum formauit. Sed nullam apparentiam habet, nedum apud logicos, verùm neque apud mediocriter ratione vigentes. Sed ex illo antecedente benè infertur: ergo istæ mulieres possunt portari ab eodem considerata potentia naturali eius, quæ semper est eadem, & considerata ex hoc Christi facto regula prouidentiæ diuinæ, vt non solùm permittat homines à Dæmone spiritualiter tentari, sed permutationes etiam, atque molestias corporales. Quod autem de facto portentur, alia via conuincitur ab huius causæ iudicibus.

CAPVT. XVII.

Delationem carporalem personarum à spiritibus esse impossibilem non probatur in dicto c. Episcopi.

TErtium etiam eius dictum patet ex præcedentibus esse falsum. Neque enim talem delationem esse impossibilem, probatur per *cap. Episcopi* neque præcipit talia nõ esse credenda, quasi sint impossibilia, aliàs contradiceret Euangelio, sed benè præcipit non esse credendum, illas mulieres non esse de facto portatas ad seruiendum Dianæ, quasi Deæ residenti in aliquo determinato loco distante, ad quam per longa terrarum spacia portarentur, vt putabant, & dicit etiam quòd eis contingebant virtute Diaboli illusiones, &c. Et sapienter dictum est, quia talem delationem non habebat necessariam, neque vtilem Diabolus ad finem, in quem deducere satagebat mulieres illas, vt videlicet crederent, quæ erant contra fidem de pluralitate Deorum, & conuersione hominum in Deos, vt paganorum error habebat. Præsentis autem delationis malitiosam & versutam causam, seu rationem habet nunc Diabolus, de quo suprà dictum est. Vnde cùm non sit eadem ratio præcipiendi, non idem etiam præcipi facilè deducitur. Et consequenter ex eo non sequitur, quòd sicut non illæ, ita nec istæ portentur. Et multò minùs præcipit capitulum illud tale quid non esse credendum, quia talis delatio sit absolutè, vel etiam ordinariè, impossibilis. Leges etiam admittunt non solùm quod est possibile per naturam, sed etiam per altiorem virtutem, huiusmodi est Diabolica virtus: licèt de talibus non se intromittant, vt sapiant vel iudicent qualia sint: sed hæc superioribus legibus, hoc est, Theologalibus deferunt discutienda. Aliàs nullum miraculum, nullum etiam Angeli vel Diaboli opus admitterent canones, aut supponerent leges ciuiles. Quod falsissimum est, cùm sint plurimæ à Christianissimis Imperatoribus promulgatæ. Christiani autem habent talia de necessitate concedere. Falsum est, vt vlterius quod affert quartum dictum suum, imò tex. *d.c. Episcopi*, distinguit, quæ sunt contra fidem ab his, quæ non sunt contra fidem, vt ex *suprà* dicta declaratione cap. in responsione ad quintam ratione aduersarij patere potest: & similiter in primo nostro opere, in solutione primi argumenti. Licèt etiam non sit necessarium, omnem textum explicare, omnem distinctionem, quam admittere potest. Aliàs nullus indigeret glossa, nullaque regula pateretur

retur exceptionem. Falsum est etiam quintum dictum eius, imò periculosum valdè est dicere, quòd textus ille indistinctè præcipiat, ista non esse credenda, & quòd non fiant in corpore quasi non possint fieri in corpore, & quòd nihilominùs recordarentur Patres illi, Christum fuisse portatum in corpore super montem à Diabolo, &c. Innuit enim iste modus loquendi, quòd vel Euangelio non est credendum, vel Concilium, cui putat standum in omnibus, docet falsa, & præcipit contraria Euangelio: quorum neutrum sanam promit fidem sic dicentium. Quòd ergo illi patres fuerint prædictorum memores non negamus. Sed quòd non ista pro tunc attenderint, non fuit, quia non curarent de illo exemplo, si fuisset ad propositum suum: sed quia non faciebat pro decreto suo neque illi contradicebat, eò quòd non negarent possibilitatem talis delationis, quam illud inferebat exemplum. Dicere autem absolutè, quòd non est curandum de illo exemplo, est dicere quòd non sit curandum de Euangelio: quod quantum fidem prætendat in dicente, quisquis is est, viderit. De exemplis etiam non est iudicandum, vt aliquis possit solùm exemplo alterius damnari, quia posset ille non iustè fuisse damnatus, sed est curandum ad inferendam aliquam possibilitatem absolutè, si per exemplum (vt hîc accidit) innumeri comprobentur. Vnde patet quòd authoritas ista non est ad propositum. Et hoc sæpè contingit aduersario in his suis tractatibus, inducere, inquam, tam Philosophorum, quàm legum authoritates, non ad propositum, & cum fallaciis amphibologiæ, vel æquiuocationis, vel figuræ dictionis. Quòd si fortè Arist. inducatur, dicens in primo Priorum de exemplis, quòd ponuntur, non quia semper ita sit sed vt discentes assentiant. Respondetur, quòd Aristoteles hoc dixit, quia pro exemplo inducitur sæpè, quod falsum est vel fictitium, eò quòd non quæritur quandoque similitudo ex suo esse, sed ex sua ratione, quam importat. Si verò sumatur similitudo, vel quæratur ex eo, quod est aut fuit in re, per exemplum, valdè curandum est, ne falsa dicantur, aut introducantur pro veris. Et sic est in proposito: quia super veritate prædicti exempli de Christo fundatur, & ex ea infertur veritas possibilitatis prædictæ delationis. Vnde hanc negare, est negare Euangelium. Et quod addit hic homo, quòd ea, quæ rarò accidunt, non faciunt regulam, si intendat de his, quæ accidunt à casu, vel à fortuna, verum est, quòd non cadunt sub regula, quòd sint nunc vel tunc, hoc vel illo modo facienda: licèt etiam sub hac regula legali cadant, quòd non sunt ita iudicanda sicut ea, quæ ex intentione facientis procedunt. Sed ea, quæ licet rarò accidant, tamen vel necessariò, vel ex intentione naturæ, vel agentis à proposito, & secundùm directionem rationis proueniunt. ista, inquam, cadunt sub regula, si sint moralia vel ciuilia. Sicut dantur leges & regulæ circa electiones Papæ & Imperatoris, & circa multa alia rarissimè contingentia. Sicut etiam est scientia de his quæ rarò contingunt, sed tamen necessariò in natura, puta, de eclipsibus. Veruntamen ea quæ confitentur strige iam nunc rarò non accidunt sed quàm frequenter, vt ex processibus earum patet.

De exemplis non iudicandum.

CAPVT

CAPVT. XVIII.

Diabolum sic inferno religatum teneri quòd non possit ad nos tentandos accedere, sapit haresim.

SExtum etiam dictum aduersarij non procedit: sed innuit dicentem, valdè ignarum sensus sacræ scripturæ, & habere periculosum sensum de illa Diaboli religatione: hunc, inquam, quòd Diabolus sic sit per mortem Christi ligatus in profundum inferni, quòd non possit ad nos tentandos accedere, cuius contrarium docuit Christus, quando dedit potestatem Apostolis, & successoribus, eiiciendi dæmonia. Docet Paulus qui dicit ad *Ephes. 6.* quòd non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principatus & potestates, & aduersus spiritualia nequitiæ in cœlestibus. Docet Petrus, qui dicit. 1. *Petr.* 5. quòd aduersarius noster Diabolus circuit, quærens quem deuoret. Docet denique tota mater Ecclesia, concinens: Mundus, caro, dæmonia, diuersa mouent prælia. Docent omnes Theologi, demonstrantes, quòd substantiæ spirituales ibi tantum sunt, vbi operantur. Vnde si in inferno Dæmones omnes religati sunt, nihil poterunt in hoc mundo penitùs operari, neque homines etiam spiritualiter aut corporaliter tentare vel molestare, contra manifestam omnium Doctorum Catholicorum sapientiam, & communem vulgatissimámque experientiam. Mirum, quòd talia non aduerterit Aduersarius, cùm sit Christianus, & putet se in talibus non ignarum. Dicitur autem religatus Diabolus per passionem Christi, quia iam non habet potestatem, quam prius habebat, impediendi liberum Sanctorum transitum ad cœlestia, cùm sine macula decedunt, vel purgati redduntur. Aperta est enim modo ianua paradisi talibus sanctis animabus, soluto per Christi passionem pretio, ad quod tota natura humana propter peccatum primi parentis erat obligata. Et hoc impedimentum potestati Diaboli attribuebatur, eo, quòd deuicerat tentando primum parentem: & ob hoc in seruum eius totum fuerat redactum genus humanum: quia à quo quis victus est, eius seruus factus est, 1. *Pet.* 2. Nunc autem, quia per Christi sanguinem sumus à tali seruitute redempti, sic erepti de potestate eius vt non habeat potestatem impediendi transitum animarum, aut eas detinendi, dicitur esse ligatus. Posito etiam, quod princeps Dæmonum, qui quasi à toto mundo ante aduentum Christi adorabatur, & ex hoc vocabatur à Christo princeps mundi huius, esset sic (vt aduersarius imaginatur) in inferni voragine ligatus catenis vel funibus, nec posset per se & immediatè, quenquam tentare, nunquid per hoc sequitur, quòd non posset homines tentare aliorum ministerio vel obsequio, & per eosdem omnia facere, quæ narrantur de strigibus? Dicitur etiam religata potestas Diaboli, non quia non eandem habeat, cum augmentata in dies malitia, sed quia non tantam super homines exercere potest, vt antea faciebat, coërcentibus nunc eum sanctis angelis, & se validiùs defendentibus sanctis hominibus per virtutem Sacramentorum quæ ex passione Christi, & originem & vigorem habent. Plenam autem potestatem tempore Antichristi reassumet, permittente Domino, & sic exigente defectu fidei,

Diabolus religatus per passionem Christi.

fidei, qui vniuersaliter penè erit in mundo.

CAPVT XIX.

Non permittere Deum à Diabolo striges decipi, sine ratione dicitur.

SEptimum quoque dictum aduersarij non pocedit. Nam quid permittat Deus, vel non permittat, non potest sciri, nisi ex reuelatione in supernaturalibus, vel ex euentu in aliis. Cùm ergo permiserit delationem corporalem & in Christo, & ex hoc cognoscatur id esse possibile fieri circa alios etiam, si per rationem naturalem non cognosceretur, non debet negari, Deum non permittere tale quid in aliis reperiri, cùm de euentu habeamus rationabilem causam, nisi comprobaretur repugnare sacræ scripturæ, vel signo ei æquiualenti, putà, si per verum miraculum comprobaretur, hoc non permitti à Deo in aliis: vel certè repugnaret expressè determinationi Ecclesiæ, quæ in proposito non inueniuntur, vt dictum est. Vnde cùm habeamus humana indicia huius effectus, quantùm possunt de eo haberi, per testes & cõfessiones, per causas & effectus, vt in primo opusculo deductum est: valdè stolidæ & obstinatæ mentis est, ista negare à Deo esse permissa. Ad oppositum autem non habemus, nisi rationes valdè sophisticas vel procedentes ex malo intellectu sacræ scripturæ & canonum, vel ex ignorantia potestatis Dæmonis, & modorum quibus ista possunt, fieri, vel non fieri verè deluforiè. Octauum etiam suum dictum non mouet. Ideò enim Diabolus viles personas sic magis tentat, quia eas faciliùs per voluptates trahit, quibus de se priuatæ sunt. Priuato enim maiorem generat appetitum. Et indigens rem partam auidiùs conseruat, fortius illi à quo tale bonum habet inhærens, ne fortè si ab eo recedat, amittat quod adeò concupiscit. Nobiles autem, & diuites, commoditatibus & delectationibus abundant. Sapientiores autem præstant iudicio & timore Dei: & ideò etiamsi fortè ex curiositate quandoque in talibus sunt prolapsi, citiùs tamen isthæc abhorrent & derelinquunt, licèt hoc etiam sit omnibus difficile propter magnam potestatem, quam in eos iusto Dei iudicio ob criminum enormitatem accepit Dæmon, etiam quoad corpus. Et quod additur, talium non esse acceptandum testimonium, patet quòd ignoranter loquitur, & contra text. *c. in fauorem, de hæreticis.* Vnde non est aliter audiendus in hoc. Fama quippe debet oriri regulariter à fide dignis & honestis, sed infamia ista potest & ab aliis oriri dummodò notitiam criminis habeant, à cuius accusatione soli inimici capitales excluduntur. Potest etiam oriri & causari infamia ex propria confessione, etiamsi ea, quæ sunt sufficientia indicia ad interrogandum, non essent indicia sufficientia ad damnandum. Prædicta autem omnia sæpè concurrunt in processu contra tales personas. Patet igitur, quomodo solutio aduersarij ad illam tertiam rationem ex omni parte deficit.

Priuatio maiorem appetitũ generat. Indigens rem partã auidiùs conseruat

Fama debet oriri regulariter à fide dignis, sed infamia potest & ab aliis.

CAPVT XX.

Solu. Ponzin. ad rationem ſumptam ex appetitu, quo ſe diabolus cupit adorari, ſimul ac ipſa ratio infirma eſſe manifeſtatur.

De adoratione Dæmonũ 4. Ratio.

QVarta ratio pro veritate, talis eſt. Diabolus vult adorari ab iſtis perſonis, vt Deus: ergo magis in vigilia, quàm in ſomnis. Vnde à Saule Rege Iſraël voluit adorari in vigilia, & ſimiliter idem requiſiuit, licet non obtinuerit à Chriſto, *Matth.* 4. Et iſtæ mulieres dicunt, quòd portantur à Diabolo gratia delectationis, & quòd adorant eum: ergo veriſimiliter credendum eſt, ipſum Dæmonem eas portare ad ipſum ludum verè & realiter, vt etiam verè & realiter adoretur. Reſpondet aduerſarius, quòd non ſequitur hoc vltimum, & ſufficit, quòd adoretur in domibus earum, ſicut & aliquæ confitentur ſe facere, vel ſaltem in mente. Sed contra. Licet enim ratio prædicta per ſe ſola efficaciter non concludat, ſed ſolùm adiunctis depoſitionibus, teſtificationibus, confeſſionibus, & euentibus, &c. eo tamen modo, quo à veriſimili procedit & perſuadet, ea non deiicit reſponſio data. Non enim negat ratio quòd Diabolus non poſſit ſe facere aliter adorare, ſed perſuadet, quòd etiam prædicto modo faciat. Licet enim eius inuidiæ, quam habet in hominem aliqualiter ſatisfaciat, dum eum in ruinam inducit peccati mortalis & amiſſionis beatitudinis, à qua ipſe cecidit, non eſt tamen his plenè contentus, ſed in grauiora, quoad poteſt eum conatur deiicere crimina, vt non ſolùm corde, ſed opere, non ſolùm ſecreto, ſed publicè Deum offendat, neget, execretur: ſibi in vehementius ſcandalum publicè ſe offerat, & homagium adorans faciat: vt ſic Deo ſimilis, prout ſuperbus ad initio deſiderat, videri magis ſatagat & anhelet, quàm facturus ſit membrum illius Antichriſtus, de quo tamen dicitur 2. *Theſſ.* 2. quòd in templo Dei ſedebit, id eſt, publicè extollens ſe tanquam ſit Deus. Ideò etiam tales perſonas remotiùs portat, vt faciliùs ad vota ſua flectat remota ſuſpicione, quòd à Catholicis videantur & accuſentur, ſubminiſtrata fiducia, vel minori timiditate, ex conſortio vniuerſali eadem perpetrantium & exemplo plurimorum. Datur etiam faciliùs in remotis libertas, & omnis commoditas fauendi voluptatibus effrenatè, vt in opuſculo noſtro dictũ eſt.

Sol. Ponz.

Reprobatio Solu.

Cur longinquò diſportétur Sagæ.

CAPVT XXI.

Reſponſio Ponzi. ad rationem ſumptam ex permiſſione diuina, reſpectu malorum, quæ fiunt à ſtrigibus, pariter vt ipſa ratio deficit.

QVinta ratio veritati fauens talis eſt: Deus permittit multa mala fieri opere Dæmonum, vt probentur audientes, quali deuotione & fide ſint erga eum 26. q. 5. Nec mirum. circa fi. ergo & hæc. Si enim eſſent deluſiones, nullus tentaret velle experiri, ſed potiùs ea ſperneret. Reſpondet Aduerſarius, quòd non ſequitur: Deus permittit hæc ergo illa: quia eſt arguere à ſeparatis, quòd lex non permittit, &c. Addit etiam, quòd ſatis probantur eſſe deuoti erga Deum, qui nolunt talia credere verè fieri, vtpotè abominabilia. Sed licèt hoc etiam argumentum parui momenti ſit, ſua tamen etiam

Ratio. 5. Sol. Ponz.

Reprobat. Solutio.

etiam reſponſio non ſatisfacit. Non enim vis argumenti in hoc conſiſtit, quod ſi hæc vel illa mala permittit aut permiſit Deus, ſequatur neceſſariò, quòd iſta permittat. Sed quòd ſequatur neceſſariò quòd iſta permittere non eſt impoſſibile, aut incredibile, aut indecens vel contrarium diuinæ ſapientiæ, aut iuſtitiæ, vel miſericordiæ, prout putant, qui oppoſitum concluſionis noſtræ cum aduerſario dogmatizant. Quòd autem ita de facto eueniat, aliis probamus viis. Quamuis autem ſequatur hoc bonum ex permiſſione malorum, quòd videlicet probantur deuoti: non tamen propter hoc ſolum Deus mala permittit, ſed multa alia bona elicit ex malis, vt eſt relucentia & integritas diuinæ iuſtitiæ, punientis peccata perſonarum ſingularium, vel etiam vniuerſitatum aut principum, talia non punientium. Sæpè enim peccatum permittit Deus in punitionem alterius peccati ſecundùm *Apocal.* 22. Qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc. Propter diuinam etiam ſapientiam & prouidentiam iſta contingunt, quia licet malitia Dæmonum & malignorum hominum ſic frenet, vt non tot mala faciant, vel aliis inferant, quot anhelant: ſuauiter tamen omnia ſic deducit, vt libertati operantium non inferat iniuriam. Deuoti autem, & verè Dei fideles magis apparent & ſunt, qui oblatas ſibi maximas voluptates, & ſingulares curioſitates reſpuunt ne à Deo vero recedentes, vel in minimo, Diabolo animarum noſtrarum hoſti conſentiant, aut ſacroſanctæ fidei abrenuncient & Baptiſmo, quàm qui talia tam rationabiliter aſſerta credere nolunt. Oſtendunt enim iſti ſe viribus ſpiritualibus eſſe ſic deſtitutos, ita ſe carnalibus mancipatos & deditos, ſic in fide inſtabiles, quòd ſi putarent iſta vera, ſe continere non poſſent, quin ea molirentur & ſatagerent experiri, ita quòd potiùs vellent fidei & Baptiſmo abrenunciare, quàm ab his voluptatibus alieni fieri. Si iſta etiam ideò non eſſent credenda, quia ſunt abominabilia, minùs eſſent credenda maleficia peſſima, quæ dicuntur fieri à peſſimis itidem, & ſceleratiſſimis hominibus opere Diaboli ſuffultis, & eſſent indeuoti ſacri Theologi, qui hæc & illa pariter docent, Domino permittente contingere, deuotionémque ab hoc viro quærerent adipiſci. Vtinam ex hoc oſtenderet ſe magis indeuotum, imperfectum, imbecillem, virtutibus & ſpiritu tali timore nolens ea credere, quæ tot aſſertionibus comprobantur accidere. Quinimo ſuæ huic imperfectioni, nec non ignorantiæ, labem peſſimam præſumptionis apponit, & iniuſtæ ſuſpectæque de fide perſecutionis in inquiſitionis officium macula ſordidatur. Deuotiſſimi ſunt & fideliſſimi Chriſti milites, nobiles & principes, & qui audientes talia fieri in vituperium Chriſti, & fidei Catholicæ, & cognoſcentes quòd id verè contingere, non ſine ratione ſacri Theologi affirmant, quorum principaliter intereſt iſta cognoſcere, eiſque facilè credentes, ita in his ſicut in aliis pluribus, quæ facultatem illorum accedunt, fauorem omnem & auxilium, quoad poſſunt, impendunt & tale ſceleratiſſimorum hominum genus extirpetur longeque à Chriſtianorum finibus propellatur. Et contra imprudentiſſimi, indeuotiſſimi vel etiam infideles ſunt quia ea quæ credenda ſunt non credunt. Et quod magis dolendum eſt perſequentibus inimicos Chriſti, viribus corporeis, vel etiam literalibus ſe opponunt, exponentes ſe (licet

Deus permittit peccatum in punitionem alterius peccati.

contra intentionem ſuam) maximo periculo , quòd cenſeantur manifeſti fautores hæreticorum & conſequente , quòd ab Inquiſitoribus merito moleſtentur. Et quòd non moueantur nonnulli ex deuotione, quam fingunt , hoc eſt euidentiſſimum indicium,quod pecuniis acceptis vel promiſſis, vel amore carnali , aut æmulatione & inani gloria plurimi preſecutionem Inquiſitoribus excitant. Sed patres Inquiſitores, ſi ſolum Deum timuerint, fideique zelo acti officium, quod ſibi ex præcepto ſanctæ matris Eccleſiæ ſub cenſuris diligenter perficiendum incumbit,inuictè proſequentur, etiam hoc perſecutores,qui potiſſima cauſa ſunt quòd peſtis hæc inualeſcat, & innumera multitudo animarum pereat à Chriſti fidelium conſortio, quaſi lupos arcebunt ab ouium grege.

Perſecutio Inquiſitorum.

CAPVT. XXII.

Quatuor rationes infirmæ ſeriosè recenſentur cum ſalutionibus Ponz. *magis deficientibus.*

Ratio.6. Negatiua eſt non ens. So. Ponz. Non entium non ſunt ſenſus.

SExta pro veritate ratio talis eſt: Hæc opinio eſt affirmatiua, ergo probabilior , quia, qui negat, nihil ponit , & negatiua eſt non ens : & ideò improbabilis , quia non poteſt directò ſenſui ſubiacere,quia entium ſunt ſenſus, non autem non entium: ſecundùm Philoſophum. 2. de anima. Reſpondet aduerſarius, quòd in criminalibus non minùs creditur negantibus , quàm affirmantibus. Præhæc pars habet præſumptionem iuris, imò iure probatur in *c. Epiſcopi.* Item negatiua probatur , eo ipſo, quòd affirmatiua oppoſita non probatur. Sed licet etiam iſta præmiſſa ratio futilis ſit,nec ab aliquo ſapiente inducatur , ſed ſolùm fortè ab æmulis , vt ex debilitate rationum, quibus videatur opinio noſtra fulciri ſuſpecta meritò de veritate reddatur , imò deriſibilis appareat. Nihilominus eam etiam aduerſarius malè diſſoluit , quia falſum eſt primò , quòd opinio contraria habeat ſuſpicionem iuris , vel probationem in dicto *cap. Epiſcopi.* vt ſæpius eſt oſtenſum. Deriſibile eſt etiam dicere, quòd vniuerſaliter verum ſit, negatiuam probari, ſi oppoſita affirmatiua non probetur. Aliàs ſi non probaretur , quòd Rex Franciæ ſederet, ex hoc ipſo probatum eſſet , quòd non ſederet: & ſic de aliis. Eſt tamen hoc verum acceptandum in fauorem Rei,in iudiciis. Statur enim negationi eius , ſi aliter affirmatio non probatur per teſtes. Sed in propoſito ſunt inuictiſſimæ probationes , & clariſſima indicia pro affirmatiua, & oppoſita negatiua à nullo ſapiente probari poteſt.

Reprobat. ſolut.

Ratio.7. Sol. Ponz. Reprobat. Solut.

Septima ratio talis eſt : Præſumitur potiùs veritas , quàm fictio, *l. 3. §. hæc verba. ff. de negot. geſt.* Reſpondet aduerſarius , quod magis vrget, vt hæc æſtimentur ficta , quia procedunt à Diabolo deceptore , & mendace. *arg. in d. c. Epiſcopi.* Sed quamuis hæc quoque ratio efficax non ſit nihilominus falſa eſt illatio aduerſarij,quòd ideo hæc æſtimanda ſint ficta quia procedunt à deceptore.Dictum eſt enim ſupra, quòd qui propterea quòd Diabolus eſt deceptor,& habet mille nocendi modos, putaret Diabolum nunquam veritatem dicere, aut quicquam verè facere, vel feciſſe , eſſet hæreticus , quia hoc repugnat ſacris literis. Maleficia etiam vera , eius malitia illata , idipſum comprobant. Quæ etiam narrantur,non omnia per Diabolum fiunt,

fiunt, aut perficiuntur, ſed ab hominibus, & per homines, vt clarum eſt.

Ratio 8. Diabolus contradicit honori Dei & fidei quātū poteſt Reſponſio Ponz n.

Octaua ratio in fauorem veritatis inducta, talis eſt: Diabolus contradicit honori Dei, & fidei, quantum poteſt: vnde procurat, quòd verè & realiter fiant opprobria fidei, conculcando realiter crucem, &c. magis quàm fictitiè, & in ſomnis, &c. Reſpondet Aduerſarius, quòd per illa ſoluitur hoc argumentum, quæ dicta ſunt ſuprà ad quartum. Sufficit enim Diabolo, quòd adoretur in docto, &c. Sed licet hoc argumentum non arguat factum, ſed maiorem probabilitatem facti veri, quàm illuſorij: ſua tamen reſponſio ſuprà etiam euacuata eſt, quam dedit ad quartum. Non enim ſufficit Diabolo, adorari ſimpliciter, ſed ex ſuperbia ſua appetit ſimilis eſſe Deo, & adorari vt Deus pulicè, & coram multitudine quantùm poteſt. Non reſpondet etiam aduerſarius ad motiuum de affectato per Diabolum reali & non phantaſtico contemptu Chriſti, & fidei, & ſacramentorum. In ſomnis enim accidens talis contemptus non imputatur per ſe ad peccatum. Maius eſt etiam opprobrium, publicè Chriſtum contemnere, quàm ſeorſum in domibus, & à paucis ſimilia fieri etiam vigilantibus. Magis autem odit Chriſtum Diabolus quàm omnis alia creatura quemcunque inimicum vnde maximam in eum confuſionem procurat, quantum poteſt. Et eo potiſſimè cùm ex tali publico contemptu maior ſequatur animarum ruina quàm tota intentione deſiderat, & omni qua poteſt malitia procurat.

Reprob. Solut.

Ratio 9.

Ratio ad idem non talis eſt. Contrariorum eſt eadem diſciplina: ergo ſicut puclicè abrenunciatur Diabolo in Baptiſmo, ita vult ſibi publicè homagium fieri, & Chriſti fidei atque Baptiſmo abrenunciari. Eadem enim ſolemnitas debet interuenire in diſſoluendo, quæ in conficiendo. Reſpondet aduerſarius, quòd Diabolus non curat de forma fiendi, dummodo inducat ad factum, ſcilicet ad peccatum, & ad interitum hominis conſequenter. Nec ad ſubſtantiam Baptiſmi requiritur illa ſolemnitas, &c. ſimiliter non omne deſtruitur eo modo quo tam colligitur, *l. nihil naturale. ff. de reg. iur. in glo.* Nec reiicitur quis à cōmunione fidelium eo modo, quo recipitur: quo patet per comparationē Paptiſmi ad anathema. Argumentum ergo remanet ſublatum, quia ad tollendum argumentum ſufficit dare inſtantiam. 1. *q.* 4. ſicut vrgeri. & 9. *Ethic.* Sed ſicut præcedens, ita & hoc argumentum non concludit, niſi maiorem probabilitatem, quam non tollit reſponſio aduerſarij. Et primò patet ex dictis, quare Diabolus non ſatiatur de quocunque modo contemptus Dei & diuinorum, ruinæ hominum. Secundò patet, quòd licèt ad ſubſtantiam Baptiſmi non requiratur illa ſolemnitas: præcipit tamen eam Eccleſia, vt conuenientem, quia fit, quaſi quoddam matrimoniū animæ cum Chriſto, quod debet publicè fieri non minùs quàm matrimonij carnalis contractio. Et etiam quædam fidelitatis iuratio facta ſummo Principi, votúmque ſolemne factum Deo, quæ omnia regulariter requirunt ſolemnitatem maltitudinis quæque ſuo modo, ergo præ ſuperbia, cùm Diabolus appetat Dei ſimilitudinem, appetit conſequenter, quòd homagium ſibi & apoſtaſia à Chriſto publicè fiant. Nec eſt bona inſtantia illa: nam excommunicatio & anathematizatio

Diabolus non curat de forma fiendi, modò inducat ad factum.

publicè fit, & cum ſolemnitter extinguendo ac ad terram proiiciendo candelas in Eccleſia publica per Sacerdotes, veſtibus ſacerdotalibus indutos, &c. Sicut etiam cum ſolemnitate multiplici fit ordinatio clericorum, ita & degradatio pariter ſeu depoſitio à ſtatu clericali fit cum ſolemnitate. Et ſi aliqua inſtantia alia dabitur non erit in ſimilibus: & ideo non tollet probabilitatem argumenti.

CAPVT XXIII.

Ratio decima ex d. c. Epiſcopi fundamenta ſumens, malè ſoluitur ab aduerſario.

Ratio. 10. RAtio decima ad idem talis eſt: Capitulum Epiſcopi. huic poſitioni non repugnat: ergo nihil obſtat, quin iſta credi debeant. Aſſumptum patet, tum quia loquitur in alia ſecta, vt potè exiſtimantium aliquid diuinitatis eſſe extra vnum Deum: & quòd beſtiæ ſuper quas ferebantur, eſſent factæ ab alio, quàm à Deo: quæ duo ab his non dicuntur, imò tenent tam beſtias eas portantes, quàm principem apparentem, cui obediunt, Dæmones eſſe ſic transformatos, vnde propter hoc, quòd iſtæ credant ſe portari, non incidunt in errorem, quaſi credentes illis ſimilia, &c. reſpondet autem aduerſarius, quòd intellectus, quem ipſe attulit ſuprà in *d. c.* & per quem iſta euacuantur, videtur amicus literæ & rationabilior, & magis fauere animabus: quia ſi pars contraria eſſet vera, inuitarentur quodammodo omnes ad malos appetitus, à quibus remouentur prædicando, quòd ſint falſa. Et propter hoc emanauit fortè diſpoſitio illius capituli. Dubia autem debent benigniorem interpretationem accipere. Iſtæ quoque ſectæ ſimiles ſunt, quia mulieres iſtæ ſicut illæ aliquid diuinitatis Dæmoni attribuunt, cùm illum adorent, ſicut illæ Dianam, &c. Sed licèt ratio inducta non habeat propriè vim argumenti, ſed magis reſponſionis ad obiectionem, quæ fit per dicta capituli illius: nihilominus eo modo, quo illationem habet, malè ſoluitur ab iſto homine. Et *ſuprà* clariſſimè oſtenſum eſt, ſuum intellectum *in d. c.* eſſe falſum nec fauere, ſed magis nocere animabus, & eſſe cauſam maximæ ruinæ in Chriſti fidelibus & in tota Eccleſia Dei. Nec inueniuntur, niſi ſceleratiſſimi homines, & ſemi-infideles, qui facilè poſſint ad illa trahi auditis opprobriis contra Chriſtum atque res ſanctas in tali conuentu factas. Benignior quoque pars eſt, veritatem agnitam prædicare, quàm impugnare, niſi quis benignitatem appellet peccare in Spiritum ſanctum. Pium eſt Chriſti velari fidem, ne minimum quid in mundo inueniatur ei aduerſum. Et impium cæca mente tot iniurias in Chriſtum ritè prolatas, non curare, & quaſi ſint illuſiones, nolle attendere. Si enim audiretur: quòd in tali maligno conuentu fierent coniurationes contra Principem vel libertatem, etiam ſi vnus ſolus teſtis & fœmina eſſet, aut puer ſufficeret apud iuſtos, qui communiter aſſentatores ſunt Principum ad inquirendum, torquendum, damnandum, &c. Iuſtior eſt interpretatio, quæ mouet Chriſti deuotos & fideles, fidem Chriſti ab omnibus hoſtibus eius, eorúmque fautoribus defenſare, quàm quæ mouet ad inferendum bellum Inquiſitoribus, & moleſtam rem Chriſti agentibus. Tutiſſima pars eſt, animarum periculis

Reſponſio Ponz.

Repro.

lis obuiare, & magis corpora iniquorum horum in interitum dare, quàm in populo ſcandalum, & vtriuſque hominis ruinam imminentem, quaſi ſomnia floccifacere. Quod verò addit, ſectam hanc eſſe ſimilem illi, quia & iſtæ Dæmonem adorant, &c. Reſpondemus, quòd licèt iſtæ aliqua ſigna diuinitatis Dæmoni attribuant, non tamen putant illum eſſe Deum, ſed ſemper cognoſcunt atque fatentur illum eſſe Dæmonem: & quòd à Deo vero recedant, Dæmoni obſequantur, ſolùm prouenit, vt obtineant commoda. Vnde non ſunt propriè paganorum errore detentæ iſtæ mulieres, aut idololatriæ, ſicut illæ erant quæ putabant fœminas illas eſſe conuerſas in Deas, quibus & diuinitati debitum honorem ob hoc exhibebant atque cultum: licèt & iſtæ iudicẽtur propter prædicta, vt hæreticæ quia à fide apoſtatarunt & Diabolo homagium de corpore & anima ſua fecerunt & latria ſoli Deo debita, eum veneratæ ſunt. Et hæc ſufficiant contra reſponſiones aduerſarij, ad rationes pro concluſione noſtra ab eodem inductas.

Explicit Apologia ſecunda de Lamijs. Incipit tertia.

POſtremum igitur oſtendimus tam rationes aduerſarij, contra nos inductas, quàm reſponſiones eius ad rationes noſtras, à veritate deuiare, conſequenter oſtendendum eſt vltimò, quòd concluſiones etiam eius ex prædictis rationibus & ſolutionibus deductæ falſæ ſunt omnes. Quarum hæc eſt prima.

CAPVT. I.

Concluſiones tres, quibus negat Ponzinibius ſtriges abuti ſacramentis, inſidiari pueris, ac eoſdem occidere: diabolum inſuper incubum vel ſuccubum eſſe reprobantur.

MVlieres iſtæ non portant corpus Chriſti ad ludum, nec alia obſcœna faciunt, quæ in proceſſibus Inquiſitorum continentur. Sed dicitur, quòd ſicut concluſio ita ex hac falſitate ſequitur, quòd non portentur hæ mulieres aut viri corporaliter ad ludum, ita etiam in ſe falſa eſt. Et rerum euentus hoc oſtendunt: quia comprobantur per teſtes & per confeſſiones, tam dantium, quàm accipientium ſacras hoſtias, quòd in vigilia illas accipiunt, domi portant, & manè ſequenti nocte curſus, qua dicunt eas portare, & in loco curſus vituperiis affectas relinquere non inueniunt eas in capſa vel in domo, qua eaſdem ſerò habebant: ergo non ſomniarunt ſe eas portaſſe, quia inuenirent eas manè in manu, vel in capſa ſua, ſed verè portarunt. Pleni ſunt autem horum proceſſus Inquiſitorum quibus nolle fidem præſtare, fatui hominis potiùs eſt, quàm proterui, vel ignorantis, &c.

Prima concluſio falſa. Reprob.

De ſancta Hoſtia ad Diaboli. cum conuentum portata.

Non eſt verum, quòd ingrediantur noctu domos ad ſtrigandum pueros. Quod etiam non videtur verifimile ea ratione: quoniam ſcriptum eſt, quòd Deus iuſtus non patitur. quemquam iniuſtè noceri cap. ſecundùm Apoſtolicam. Item, quia culibet datus eſt angelus bonus, etiam ab vtero matris, vt cohibeat malitiam angeli mali. 2. *diſtinct.* 12. 1.2. *articul.* 5. Item quia (vt dictum eſt)

Secunda concluſio falſa.

De Angelo culibet ab vtero matris dato.

est) potestas Dæmonis adempta est per aduentum Saluatoris. Item quia alias vita & mors hominis esset in potestate Dæmonis, & malarum personarum.

Quòd autem inueniantur strigati paruuli, hoc non est prædicto modo sed alio, scilicet per incantationes, & maleficia, vel etiam naturaliter per oculos vrentes.

Repiob. Sed dicitur, quod falsam esse conclusionem hanc, infinitæ comprobarunt experientiæ, de quibus aliquas in præmisso opere de strigibus, ad veritatem suadendam induxit, ostendens pariter quomodo censendum sit, id esse possibile vel impossibile. Et quòd addit, Deum non permittere quenquam iniustè nocere, si nihil aliud addatur, est falsissimum periculosúmque in fide. Aliàs nullum nocumentum ab homine illatum esset iniustum. Et sic homicidæ ac fures & id genus flagitiosi homines non essent iniusti, quòd nullus nisi fortè talis diceret. Sed benè verum est quòd talia non permittit Deus, quin etiam puniat vel nullum permittit pati iniustè, ex parte patientis, & in ordine ad Deum, quia nullus patitur, nisi pro aliquo demerito, seu culpa qua Deus offensus est, culpa, inquam, sua vel alterius, quam potest quis, vt suam per proprias passiones facere coactus, vel voluntariè. Sicut præ aliis omnibus Christus pro nobis passus est, voluntariéve agnus innocentissimus, licet ex parte Iudæorum fuerit iniustissima talis passionis illatio. Similiter alij Sancti charitate flagrantes, sæpè pro peccatis aliorum pœnitentiam agunt. Sunt etiam omnes pœnæ iustè à Deo permissæ, infligi hominibus merito peccati originalis: quas pœnas pro originali solum inflictas, Deus in bonum patientis semper conuertit, si sit doli capax, & patienter propter Deum sustineat. Si autem non sint doli capaces, qui patiuntur; cedit eorum pœna in exaltationem diuinæ iustitiæ, & etiam in exaltationem diuinæ sapientiæ, qua iustitia originali propter peccata primorum parentum sublata, reliquit corpus nostrum, & quicquid in nobis passiuum est in sua naturali conditione qua compositum ex contrariis, naturaliter alterari possit atque corrumpi. Punit prætereà paruulos Deus, & similiter alios quoscunque propter peccata parentum. Visitat enim peccata patrum in filios, vsque in tertiam & quartam generationem. *Exod.* 20. Similiter Domini ac Prælati propter peccata subditorum, econuerso sæpius puniuntur, & præsertim si vnus sit alterius causa: vel imitator, in scelere. Quòd verò addit, cuilibet homini datum angelum ad custodiam esse, verum est: sed ex hoc non sequitur neque necessarium ob hoc est, vt Diabolo resistat in omnibus aut semper. Aliàs nullus periret in anima vel in corpore per Diaboli nequitiam immediatè cooperantem præter communem naturæ cursum quòd quidem falsissimum comprobatur, si his quæ passim in mundo referuntur contingere, credendum est. Inscrutabilia sunt iudicia Dei Iustissimè permittit multa mala fieri per Dæmones, non obstante regulari custodia bonorum Angelorum, quibus quandoque innotescit quod non est pro tunc voluntas Dei quod malo Angelo resistant, sed potiùs vt permittant illius expleri satiarique malitia. Quorum tamen euentuum qui quandoque sunt horrendi & miserabiles causam homines non videntes, supra modum admirantur. Sic fertur his temporibus

Deum sustineat.

Deus punit peccata patrum in filios.

De custodia Angelorum.

An Deus non permittat iniqua.

Sancti charitate flagrantes sæpe pro peccatis aliorum pœnitentiã agunt. Deus in bonum patientis semper conuertit, si sit doli capax & patienter propter

ribus accidisse mulierem desperatione quod à viro despiceretur, commendantem se Diabolo, ab eodem protinus occidi, dum facta per eum fallaci promissione, quod eidem ad vota succurreret, illa donauit animam propriam eidem poscenti. Extimandum est enim illam in peccatorum tale profundum fuisse demersam, vt mereretur ex tunc omni angelico destitui præsidio, ac Diabolicæ potestati totaliter relinqui. Occideret autem Diabolus omnes peccatores statim, si posset, sed à bono angelo iuxta diuinam miserationem plurimi, & vt in pluribus, defenduntur, vsque ad tempus diuinæ sapientiæ soli præcognitum. Expectat enim nos Deus (inquit propheta) vt misereatur nostri. Quã verò completas nouit iniquitates impiorum, secundùm quod suam misericordiam decet atque iustitiam, destitutos auxilio suo Diaboli sæuitiæ puniendos tradit. Quòd verò repetit iste Dæmonis potestatem ademptam esse per Saluatoris aduentum, suprà declaratum est, quomodo ad sensum suum, falsum est & hereticum, & quod in verò sensu non militat contra nos, nec oportet repetere. Aliud etiam quod addit, quasi magnum inconueniens quod videlicet aliàs vita nostra & mors esset in potestate Dæmonis, & malarum personarum in virtute eius, non est verum sic absolutè sequi, semper esse vitam & mortem hominum in Dæmonis potestate. Sed benè sequitur, quod aliquando, & respectu alicuius, & hoc non nisi ex iustissima Dei permissione, vt suprà deductum est. Cur etiam Deus innocentes in se pueros aliquando permittat à strigibus occidi vel lamiari plures in nostro opere rationes assignauimus, quos etiam si parentes vespere signo crucis communirent ac domino precibus commendarent, nil mali nocte illa procul dubio paterentur, defendere eos angelo bono sibi ad custodiam delegato. Quòd verò addit, pueros per alia maleficia strigiari, contra se ipsum iam pugnat. Neque enim maleficia sortiuntur effectum, nisi per speciale Diaboli operantis aut cooperantis auxilium, vt notum est scientibus quid hæc important. Prædictis autem non obstat infici quandoque paruulos perurentes vetularum oculos, cuius euentus etiam reddidimus causam in opere nostro. Sed vltra prædictos modos maleficiantur etiam & occiduntur à strigibus modis in eodem opere explicatis. Et sicut non nisi iustè permittit Deus innocentes maleficiis perire, ita debet concedere Aduersarius quòd & à strigibus destruantur non nisi iusta Dei permissione. Sed de his satis dictum est in superioribus.

Perurentes vetularum oculi inficiunt infantes.

Firma stat sententia Archiepiscopi Florentini, secunda parte tit. de luxuria. *c.* 4. *ibi.* Quoad secundum dicentis ex compendio Theologiæ, quòd, cùm Diabolus inducit ad vitium contra naturam, aufugit propter nobilitatem suæ naturæ abominans tantum scelus Infert autem Aduersarius ex hoc, falsum esse quod affirmant striges, videlicet quòd Diabolus sit eis incubus aut succubus contra naturam: licet videatur mirum, quòd Diabolus sic fugiat, cùm sit nefandissimus, &c. sed potest (inquit) dici quòd non fugit, nisi quando videt sic incensos homines, quòd omnino peccabunt, illo etiam non vlterius instigante. Sed dictum Archiepiscopi licet in nullo sacræ Scripturæ loco fundamentum veritatis assumat, saluari tamen potest, non obstante veritate eorum,

Conclusio tertia falsa. Sathan abominatur scelus contra naturam.

Reprob.

quæ dicuntur à ſtrigibus. Neque loquuntur auctores illi, niſi de peccato contra naturam inter homines perpetrato, quod magis abhorret Diabolus, quia non ſolùm eſt contra ordinationem & rectitudinem moralem vt alia peccata, ſed etiam contra naturalem: & ideò ſecundùm genus eſt ſibi ex hoc contrarium, quia naturalia in Dæmonibus remanſerunt ſplendida poſt peccatum ſecundùm Dionyſium. Vbi ergo poteſt ſine ſui præſentia peccatum hoc fieri, inducit quidem vt fiat propter inordinationem moralem, cuius ipſe caput & auctor eſt. Fugit autem in facto propter nobilitatem ſuæ naturæ, cui conſequenter contrariatur omne quod contra naturam eſt. Sicut autem propter inordinationem primi peccati ſui obtenebratus eſt intellectus angeli, & fœtatus affectus, quoad ea etiam in quæ naturaliter per tales potentias inclinatur, vt omnia à ſe intellecta nec non & deſiderata, in malum finem ordinet, ſuperante malitia naturam elegantem, ita vbi ſine ſui præſentia non poteſt ad vitium quod abhorret inducere, aut non æquè citò vel facilè, nedum ſe præſentem, verùm etiam cooperatorem eſſe prælegit, vt ſuæ malitiæ ac inuidiæ contra homines (hoc ipſum Deo opti. non niſi iuſtiſſimè permiitente) ſatisfaciat quam velit naturæ ſuæ pro tunc dignitatem attendere, aut eidem non iniuriam quodammodo facere. Credo quòd Aduerſarius licet has mulieres quando talia patiuntur etiam ſomniare. O virilem conſiderationem. Dari autem ſuccubos & incubos ſpiritus, in noſtro primo opere atteſtationibus ſanctorum Doctorum comprobatum eſt, ita vt Auguſtinus talia negantes, iudicet impudentes.

CAPVT II.

Non admittendas ſtriges contra ſtriges in teſtes, & ob id Inquiſitorum proceſſus eſſe infirmos, quod duabus concluſionibus Ponzi. complectitur, reprobatur.

NOn ſunt ergo admittendi tales teſtes, non obſtante *c. In fauorem, de hære in 6.* cùm ſint perſonæ deluſæ: & dicta eorum procedant ab his qui per homines deceptos, alios quotidie decipere geſtiunt, *26.q.2 c.Qui ſine Saluatore.q.5. c. Nec mirum*, & etiam quia hoc modo Dæmone illudente poſſent boni & iuſti accuſari, cùm Dæmon ſe transfiguret in diuerſas perſonarum ſpecies, & eas oſtendat. *d.c. Epiſcopi.* Imò omnibus tam contra ſe, quàm contra alios de huiuſmodi deponentibus vel teſtificantibus, aut certè confitentibus, credendum eſt, dummodo non deprehendantur capitales inimici, vel in aliis infanire, vt in opuſculo noſtro deductum eſt, non obſtante aliqua illuſione, quæ in talibus ſæpius interuenit. In principalibus enim propter quæ deprehenduntur apoſtatæ vel hæretici, non illuduntur. Sicut in abrenunciatione fidei & baptiſmi, in abuſione ſacramentorum in homagio facto Diabolo, & aliis pluribus nefandiſſimis. Quod verò additur, quòd poſſunt iuſti & innocentes accuſari per *cap. Epiſcopi.* Reſpondetur primò, quòd cap. non loquitur de iſta ſecta vt ſæpius dictum eſt. Secundò quod licèt Diabolus quoad ſuam potentiam, naturalem poſſet figuram perſonarum etiam innocentum aſſumere, aliaſque quaſi præſentes in ludo illo præferre, non eſt tamen credendum,

Concluſio quarta falſa.

Reprob.

In quibus caſibus admittitur Striges contra Striges in teſtes.

dum, quòd Deus id permittat, niſi fortè tales perſonæ etiamſi non pro tunc aliàs tamen fuiſſent præſentes. Poſſet enim iuſtè id Deus permittere, vt de facto præterito punirentur, quod ſic accuſatæ, & ad quæſtiones oppoſitæ confiteri iam cogerentur. Non eſt etiam ſine tali excuſatione facti, hoc putandum eſſe, quaſi impoſſibile abſolutè, vel etiam ordinariè, quòd videlicet Deus permittat aliquos etiam innocentes accuſari occulto aliquo ſuo iudicio ſicut & in aliis criminibus diuina permiſſione quandoque innocentes etiam accuſantur, atque dãnãtur ab homnib. ex ignorãtia excuſabili, vel etiam ex malitia. Tales tamen ſi fuerint amici Dei ſuã innocentiã tandẽ manifeſtam facient, aut in bonum eorum cedet, quidquid contra iuſtitiam patientur, puta in remiſſionem peccatorum, & in præmiorum cumulum propter patientiam. Id tamen non niſi rariſſimè Deum permittere, proculdubio credendum eſt. Et deprehendi facilè poſſet deluſio quando poſtmodum in vigilia non conuenirent cum aliis dictis & factis, quæ contigiſſet referrentur in ludo. Non eſt autem ob hoc omittendum iudicium contra tales, quando iuridicè deponuntur, aut accuſantur niſi expreſsè deprehenderetur illorum inncocentia ex modo reſpondendi, quod prudentiæ ludicum relinquendum eſt. Si enim ſimpliciter ex hoc motiuo demitteretur iudicij proſecutio contra tales, par ratio eſſet vt etiam contra innocentes iudiciario ordine facta iudicia vniuerſaliter eſſent damnanda: quod eſt falſum, cum ita ſupponant, imò decernant, quod ſi iudex ſolus etiam pro certo ſciret innocentem aliquem accuſari, quando non poſſet innocentiam illius aduerſus allegata probataque defendere, non deberet iuſtitiam petentibus denegare, & accuſatum abſoluere. Si concluſio ergo prædicta procederet, vel prætacta pro illa ratio efficaciam haberet, omnia iudicia circa cætera quoque crimina deberent auferri, eò quòd plerumquè interueniant iniuſtitiæ, multæque falſitates, quinimo totius mundi decentiſſimus à Deo conſtitutus ordo violandus eſſet, vel ex toto tollendus: ex eo, quòd aliqua fieri contingunt contra, vel præter rerum naturam, vt monſtra. Hæc igitur cum abſurda ſint, eo quòd propter ea, quæ contingunt, vt in paucioribus & per accidens, non eſt regularis ordo violandus ſiue mutandus: patet quòd propter hoc etiam quod infertur, ſi quandoque contingeret, non ſunt minùs credenda vel iudicanda, quæ deponuntur contra ſtriges, aut referuntur ab eis, imò ſunt omni ſtudio & ſeueritate funditus extirpanda, quando eo hoc ipſo deprehendantur eſſe magis periculoſa, quòd ſunt magis occulta, & ob hoc facilè remedium adhiberi non poſſit.

CAPVT. III.

Vbi Aduerſarius iudicandus venit atque damnandus alius geſtit procaciſſimis damnare verbis.

INquiſitores debent facere adiurare illam opinionem, quòd eatur ad ipſum ludum, ſeu quòd portantur perſonæ de loco ad locum in corpore: & verè, cum talis opinio ſit reprobata: quod puto notandum. O miram viri præſumptionem, & deteſtandam inſaniam. Non adiurantur coram Inquiſitoribus, niſi hæreſes: non abiurant, niſi hæretici. Ergo ne hæreſis erit illa opinio,

Concluſio quinta falſa & execrabilis. Reprobatio.

quam domini. Inquisitores defendunt, & secundum eam iudicant extrema damnatione dignos fidei inimicos, quàm illustres Theologi, nec non Canonistæ veram & Catholicam esse probant? O extremam viri stoliditatem, A quo reprobata est hæc opinio? nonne ab vno solo sic delirante Iurista, vt omnes sapientes Theologos ad risum prouocet, reprobatio eius? Theologi igitur omnes, imò iudices ipsi domini Inquisitores totius Italiæ, Franciæ, Germaniæ, Hispaniæ, qui huius opinionis sunt, & secundum eam inuictè defendunt Christi fidem, pestiferos apostatas è medio tollentes, coram Inquisitoribus adiurabunt? Quis autem erit in causa fidei iudex, si iudices ipsi iudicandi veniunt. Certè bonum iam erit, vt S. D. N. constituat hunc præclarum virum iudicem vniuersalem contra Inquisitores. Sed melius est suæ saluti consulentes Inquisitores, hunc virum de hæresi ex hoc suspectum, quod opinionem reprobat, quæ firmitatem suscipit ex sacris literis Pontificúmque decretis: in multis etiam deprehensum à veritate fide in hoc suo opere deuiare, præoccupent: & contra eum citò procedant tanquam de hæresi vehementer suspectum, nec non hæreticorum fautorem, defensorem, ac pro modulo suo sanctissimi officij fidei impeditorem publicéque (nisi humilietur) dehonestatum, omnem hæresim, & fautoriam abiurare faciant, quando redire ad Ecclesiæ gremium voluerit: vel certè obstinatum tradant brachio seculari: vel etiam damnent, & igni, publico iudicio, tradant eius hoc opus ignorantiæ plenum, & infidelitate refertum. Ne fortè si fuerint negligentes, plures patiantur ei similes aduersarios. Non possum non obstupescere, quando magis attendo conclusionis huius, imò auctoris eius stultitiam. Si verum esset, quod dicit iste Misellus, Papa quoque cùm fauet Inquisitoribus contra tales, Episcopi, eorúmque Vicarij, cùm sint coniudices, Doctores quoque & omnes consiliarij concurrentes ad damnationem talium apostatarum, deberent hanc hæresim abiurare: & iste solus, qui has ineptias inuexit, fidelis erit, imò abiurantium Iudex, & abiurationes ipse indicet atque recipiat. Hæc ab omnibus notari profectò debent, & inter omnia dogmata pessimum censeri.

Cremandus traditur ab auctore Ponzinibus.

CAPVT. IV.

Aduocandos esse Juristas ad Inquisitorum processus formandos & perficiendos, quod Ponzinib. septima conclusione nititur suadere, reprobatur.

Postquam scientia nostra est conferens ad disputationes Theologales, maximè vbi agitur de executione iustitiæ, Doctores iuris sunt vocandi, vt assistant processibus Inquitorum ac examinationibus & quæstionibus. Ipsi enim sunt tractatores criminalium, & non post perfectum processum differatur eorum vocatio. Et sic obseruari debent constitutiones cap. Vt commissi, &c. fin. de hæreticis in 6. cum concor. Ergo ne sancta mater Ecclesia, quæ determinat, quòd solùm semel & in fine iudicij debent sibi inuicem iudices, fidei communicare processus, vt patet in extraua. Bened. 11. Ex eo, & explicare per totum coram Episcopo, vel eius Vicario, si Inquisitor, vel eius Vicarius procedit, vel econtra,

Conclusio sexta falsa. Iureconsulti conferunt leges ad disputationes Theologales. Reprob.

tra, si Episcopus procedit, vel eius Vicarius, vocatis tunc peritis in Iure & Theologia, iuxta quod iubetur in *dict. cap. Vt commissi, &c. Statuta de hæret. in 6.* errauit & debuerat iniungere Inquisitoribus ne sine Doctorum præsentia & consensu quicquam iudicialiter attentare præsumerent. O præsumptionem pessimam. Nunquid igitur cùm opus fuerit strigem examinare, patres Inquisitores totum collegium Iuristarum tenebuntur aduccare, qui secundùm iura neque coniudicem ad hæc vocare tenentur? Quòd leges conferant ad aliquas, non autem ad omnes disputationes Theologales, concedimus, & ad illas conferunt non nisi ancillarum more subseruiendo. Hic autem homo vult esse iudex & censor Theologorum. Tractatores sunt iuristæ criminalium ciuilium, non autem spiritualium, quale crimen est hæresis. Sed Theologi non solùm sunt horum criminum primi tractatores: verum etiam iudices & exterminatores. Non sic arctauit Inquisitores Ecclesia, vt teneantur peritorum, quos aduocauerint, consilium sequi. Sed honorem dedit eorum officio vt more principum iudicantium, sic habeant consiliarios & assessores, vt in eorum tamen sit potestate cùm suo collega pro arbitrio proprio ferre sententiam. Modos etiam proprios habent Inquisitores in procedendo, variásque pœnitentiæ imponendæ consuetudines, quarum sæpenumero ignari sunt Iuristæ. Et ob hoc sæpè contingit eos esse impedimento Inquisitionis officio, Inquisitoribúsque molestos, dum conantur eos arctare ad communem modum examinandi testes, aut reum: licet in hoc qui sunt prudentiores communiter remittant ad ipsos Inquisitores, vt sic etiam collegæ (vt pareſt) mutuò sibi inuicem deferant: & Doctores eisdem (sicut ipse expertus sum) obsequentissimos se gratis præstent zelo fidei, quam communiter (vt decet viros Christianos) inuictè tuemur. Et hæc dicta sint ad conclusiones erroneas Aduersarij, qui patribus Inquisitoribus obsequiosum se non præstitit, sed potiùs odiosum atque infensum; prouocans etiam alios sibi similes his suis scriptis, vt idem attentare non vereantur. Sed comperta nunc per hæc nostra opuscula talium scriptorum illius & opinionum vanitate, spero quòd tam ipse quàm alij resipiscent, & ad propria studia oculos, manus, calamúmque conuertent.

Inquisitores debent more principũ iudicare.

Explicit Apologia tertia de Lamiis.
Incipit Qarta.

Vnum Oldradi apud quosdam Iuristas famosum dictum de Lamiis reprobatur.

POsitis autem prædictis conclusionibus suis in prædicto tertio tractatu suo, Aduersarius subnectit alias 26. conclusiones seu regulas vel dicta, tam ex doctrina Oldradi famosissimi doctoris, quàm ex propria officina. Quibus examinatis, nil falsitatis circa eas impugnare pro nunc occurrit, nisi vnum quòd refert in 16. conclusione ex consilio Oldradi 210. Hoc, inquam, quòd non omnis inuocatio Dæmonum sapit hæresim manifestam, sed solùm ea, qua Dæmon inuocatur vt faciat, quæ non sunt ei propria, sed creatori, puta, ad prænunciandum futura: non autem si inuocetur ad faciendum, ea quæ non excedunt eius propriam facultatem, puta ad tentan-

Opinio Oldradi de lamiis.

Non omnis inuocatio Dæmonum sapit hæresim.

dum fœminas de venereis & huiuſmodi. Niſi fortè, inquit, fieret & hoc per modum adorationis, ſecus per modum imperij. Sed deceptus eſt Oldradus, & omnis qui eum ſequitur in hoc paſſu, putans, quòd talis inuocatio, ad ea etiam, quæ ſunt Dæmoni propria, quia non ſapit hanc hæreſim manifeſtam, quòd videlicet inſinuet ex facto illo, eſſe aliquid Dæmoni attribuendum, quod non eſt Dæmoni proprium, puta, futura cognoſcere, ideò nullam ſapiat, ſeu (quòd idem eſt ſimpliciter non ſapiat hæreſim, manifeſtam. Quod eſt arguere à particulari ad vniuerſalem negatiuè, contra regulas Dialecticæ, in propoſito ſic arguendo: Non ſapit hanc hæreſim manifeſtè, ergo non ſapit hæreſim manifeſtè. Sicut enim ex hoc, quòd aliquis non eſt ſic homo, puta: Ioannes, non remouetur quin ſit homo, poterit enim eſſe Petrus, ita ex hoc, quòd inuocatio Dæmonum ad ea, quæ ſunt Dæmoni propria, non ſapit hanc hæreſim, quòd attribuatur Dæmoni, quod eſt Deo proprium, non remouetur quin ſapiat aliam hæreſim, vel infidelitatis ſpeciem manifeſtè. Id autem non aduertit Oldradus nec mirum cùm eſſet purus Iuriſta, non habens ex propria profeſſione ſubtilem cognitionem diſtinctionis hæreſum vel ſpecierum infidelitatis, nec præualens iudicare, quibus factis vel dictis talia deprehendantur, quæ ad hæreſes propriè ſpectant. Theologalis enim eſt hæc diſcuſſio, ſicut etiam eorum proprium eſt, de oppoſito infidelitatis, de ſana inquam, & perfecta fide Chriſti plenè ſubtiliſſimeque tractare. Dicendum eſt igitur, ſecundùm ſanctos Doctores ſacroſque Theologos, quod omnis inuocatio Dæmonum ex hoc ſapit hæreſim manifeſtam, quod ſemper & inſeparabiliter habet pactum infidelis amicitiæ cum Dæmone tacitum vel expreſſum, verbo vel facto etiamſi ſacrificia deſint. Dum enim faciunt homines id quod à ſolo Dæmone inſtitutum eſt fieri ſub pacto inito ſaltem cum primo facti auctores ad aliquid conſequendum, alii, qui: primum in hoc imitantur, & quærunt ex facto illo à Dæmone conſequi, quod expetunt, proculdubio ratum habent pactum, quod prius interuenit, & ſine quo nihil conſequi poſſent ab inuocato Dæmone, & ſic conuincuntur pactum tacitum & ipſi habere cum Dæmone. Et quanto magis, ſi aperta voce geſtu vel nutu Dæmonem inuocant, eius implorantes auxilium? Habere autem pactum quodcumque tacitum vel expreſſum cum Dæmone, ad Apoſtaſiam pertinet à fide ſecundum Auguſt. & habetur 26. q. 7. *Non obſeruetis*: & ſecundùm ſanctum Thom. *in.* 2. *diſt.* 7. *quæſt.* 1. *art.* 2. quia talia quæ excedunt etiam hominis facultatem (ex hoc enim Dæmonem inuocat homo, quia per ſe non poteſt) non ſunt expetenda fieri per virtutem Dæmonis, neque quoad principium vel medium, neque quoad complementum operis: ſed à nullo, cum mala ſunt quæ petantur vel ſi bona à Deo ſolo, vel ciuſdem virtute ab inimicis illius. Iuxta illud *Iſa.* 8. Nunquid populus non quærit à Deo viſionem pro viuis & mortuis? Vnde inuocando Dæmonem in talibus non tanquam ad Dei amicum conuincitur ad eum recurrere tanquam ad Deum ſuum, & habere pacta cum eo infidelis amicitiæ: & conſequenter apoſtataſſe à fide. Talis autem apoſtaſia ad hæreſim pertinet: imo eſt omnis infidelitatis grauiſſima, vt patet per S. Thom. *ſec.*

Reprob.

Oldradus de Ponte Laudenſis I.C. inſignis taxatur.

Pacta cũ Dæmonibus quid importet.

ſec. 2. *q.* 22. *art.* 3. comprehendens virtualiter omnes hæreſes, ſi ſimpliciter recedat quis à fide, & cultu veri Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti Domini adhærendo. Vnde abſolutè & ſine diſtinctione omnis inuocatio Dæmonis ſapit hæreſim manifeſtè. Sicut abſolutè & ſine diſtinctione hoc dicit gloſſ. in verbo, Saperent. *c. cùm accuſ. tus. de hæret. lib* 6. Non eſt autem apoſtaſia, nec ad hæreſim pertinet omnis inuocatio Dæmonum, vel familiaritas in loquendo præcipuè cum acceptitiis etiam ſi mala ſit, neque omne imperium, præcipuè ex parte Dei, quod pertinet ad exorciſtas. De ratione enim inuocationis eſt quædam ſubiectio, habens annexas preces & cultum inuocantis ad eum, qui inuocatur tanquam ad vltimum refugium in re pro qua fit inuocatio, quem cultum ſemper obſeruant Necromantici & alij tales viri Diabolici, etiamſi non quærant à Dæmone conſequi, niſi quæ poſſibilia ſunt illi. Nullus enim negaret quin nefarias preces circa aras idolorum emittere, ſaperent hæreſim manifeſtè, vt glo. in eodem verbo confirmat, etiamſi taliter operans diceret ſe id non feciſſe, niſi ad conſequendum Dæmoni poſſibilia, puta mulieris amorem. Hoc autem non eſt niſi propter pactum tacitum, vel etiam expreſſum, quem ex hoc facto cum Dæmonibus conuincitur habere, quorum quidem idola plena ſunt, & conſequenter propter apoſtaſiam. Ergo multò magis, ſi ipſe Dæmon immediatè per ſe inuocetur, & non mediante idolo, quacunque ratione vel cauſa. Non eſt igitur in hoc ſequendus Oldradus, vtpotè qui ad pauca reſpexit, & præcipuè non conſiderando, quod de ratione inuocationis Dæmonis eſt adoratio: quia cultus eſt cum ſubiectione, non referendo ad verum Deum. Inuocare enim in ſacra Scriptura, pro actu latriæ ſumitur. Vnde gloſſ. ſuper illud *Geneſ.* 4. Iſte cœpit inuocare nomen Domini ſic dicit, Inuocare idem eſt, quod colere & deprecari. Et gloſſ. ſuper illud. *Rom.* 10. Quicunque inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit, dicit: Inuocauerit ſe ſubiiciendo & colendo. Et propriè Deo deberi inuocationem patet per illud Iſaiæ: Quærite Dominum dum inueniri poteſt inuocate eum, dum prope eſt. Et in Pſalm. Inuoca me in die tribulationis. In cuius etiam ſignum per increpationem dicit Dominus populo rebelli & infideli. *Iudic.* 10. Reliquiſtis me, & coluiſtis deos alienos. Ite & inuocate deos, quos elegiſtis, quaſi dicat, Deus tantùm inuocari debet: Si ergo illi ſunt dij veſtri, inuocate eos. Et 3. *Reg.* 18. Dixit Helias ſacerdotibus Baal, Inuocate nomina deorum veſtrorum, & ego, &c. Vnde patet quòd inuocatio præcipitur fieri Deo, vt actus latriæ: & hac eadem ratione prohibetur fieri Dæmoni. Et conſequenter omnis inuocatio eſt adoratione: nullâque cum puro imperio: quia adoratio eſt de ratione inuocationis, vt dictum eſt. Si autem per inuocationem ipſe communiter accipiat vocationem Dæmonum, impropriè loquîtur, & in propoſito non interuenit ſola vocatio, ſed vera inuocatio Dæmonum, eò quòd antequam Necromantici ac Malefici Dæmonibus imperent, vel eos ad vota cogant, præcedunt varij cultus & obſeruationes nefariæ, ſapientes apoſtaſiam à fide ſecundùm iuris interpretationem quod non niſi exteriora diiudicat. Nullo ergo modo eſt audiendus hoc in loco Oldradus.

Inuocare eſt actus Latriæ.

Omnis inuocatio eſt cum adoratione.

dus. Sanctis ergo doctoribus, quibus innititur prædicta gl. in verbo, Saperent, potiùs quàm Oldrado acquiescendum & adhærendum est. Ex his omnibus patet qudò, determinatio Aduersarij & prædictus eius tractatus, in nullo præualeat contra patres Inquisitores, sed multis falsitatibus refertus & ineptiis, procul ab omnium sapientum oculis est abiiciendus. Et strigum pessima secta, debet omni conatu per ipsos Inquisitores procul omni timore fugari ac exterminari, ad fidei defensionem, & Domini nostri Iesu Christi laudem, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

FINIS.

MALLEI
MALEFICARVM
TRACTATVS ALIQVOT
NOVI AC VETERES;

Opus è variis auctoribus in vnum corpus coaceruatum,

IN QVO PRÆVARICATORIS NATVRA PERVICAX, nocendi auida poteſtas, prodigioſa religionis ſpecies, præſtigioſa transformatio, fictitia Strinagarum tranſuectio, delicioſa ludorum illecebræ, & infinitæ propemodum hæreſes cum exterminio pœniſque earum recenſentur.

TOMI II. PARS II.

Cum ſummariis, notulis marginalibus, & INDICIBVS auctorum rerúmque ac verborum neceſſariis.

Non inueniatur in te qui ariolos ſciſcitetur, & obſeruet ſomnia, atque auguria, nec ſit maleficus, nec incantator, qui Pythones conſulat, nec diuinos, & quærat à mortuis veritatem: omnia enim hæc abominatur Dominus & propter iſtiuſmodi ſcelera delebit eos in introitu tuo. Deuteronom. 8. cap.

LVGDVNI;

Sumptibus CLAVDII BOVRGEAT, ſub ſigno Mercurij Galli.

M. DC. LXIX.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

Proœmium Operis.

TANTA eſt hiſce temporibus hominum nocendi cupiditas, vt nihil ſit à ſummo deorſum vſque, cui effrænata cuiuſque libido detrahere non conetur. Hoc certè communi omnium malo, vbi nullus ferè hominum annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ recogitat. Atque vtinam mentem & animam ad hoc miſerabile ſæculum tantiſper referremus, meritò non ingemiſcere; & à gemitu cordis rugire non poſſemus. Vix enim ſcio, cui bono diuina prouidentia tam truculentos humani generis hoſtes viuere ac nobis conuerſari patiatur: abſit tamen altiùs ea myſteria perſcrutari. Nullum quippe eſt tam turpe, tam execrandum, támque abominabile ſcelus, quod impia peſtiferáque Sortilegorum atque Strigimagarum ſecta non leni quidem aut negligenti animo facere ſint aggreſſi, ſed tanquam rabidi canes per fas & nefas in dies ſingulos omnia tentarunt, adeò vt quod mente conceperint ſcelus, id opere, necnon præſtigioſis facturis, quaſi venenum veneno addentes, exequantur & perpetrent. Quod autem tam anxiè optauerunt, Deo permittente, & Dæmone eorum patre & magiſtro improbè ſollicitante, magna ex parte, proh dolor! aſſequuturos ſe ſibi pollicentur. Ac tam virulentum eorum dog-

ma, quod Paulo teſte, vt cancer ſerpit, tam ſæuè atque potenter graſſatum eſt, vt vix vlla ſit iam Chriſtiani orbis atque vniuerſi prouincia, cuius pars aliqua non ſit hac peſte infecta. Nec igitur eſt, quod quis ignoret non paucos reperiri, qui peruerſa cupidine & malitia ducti, abiecto proprij baptiſmatis ſacramento, ac Dei præpotentis vero cultu penitùs derelicto, diabolicam profeſſionem ſectantur, & pro mundi huius vanitatibus diaboli ſuffragia quæritant, eidémque tanquam ſuo proprio principi obedientiam cum iuramento præſtare non erubeſcunt, eiúſque mandatis poſtergatis diuinis parere, & quæcunque noxia fidelibus Chriſtianis infligere non ceſſant, ac omnia quæcunque, quæ in læſionem Diuinæ Maieſtatis, ſacræque legis corruptionem ac ſanctæ matris Eccleſiæ tendunt opprobrium, promptè ſuſcipiunt, & pro viribus adimplere ſtudent, quibus Dæmonis illuſionibus & prauitate diuerſa maleficia in humanis ſeu brutorum corporibus inferre contendunt, vitáſque inſontium labefactare non dubitant, futuráque prædicere & occulta penitùs cognoſcere hac diabolica obſeruantia profitentur: quorum opera quidam appellant ſortilegia, quidam facturas, alij verò incantationes, alij maleficia. Quæ omnia arte quadam malefica & plerumqûe deluſoria non ſine dæmonis miniſterio fiunt, & quaſi ſemper in alterius detrimentum vertuntur: vltimus eorum effectus ſemper tendit in peccatum. Hi verò, qui fraudibus ipſorum fidem præſtant, & eorum cultui addicuntur, non minimam animæ faciunt iacturam. Inde tot tantorúmque malorum fons & origo: inde ſeditiones, adulteria, ſtupra, inceſtus, ſacrilegia, veneficia, homicidia, membrorum debilitationes & mutilationes, fœtuum abortiones; ac tum demum diuerſæ hominum & brutorum ægritudines; in fructibus pluuiæ, grandines, tempeſta-

tes

tes & procellæ ; arborum ac terræ naſcentium quandoque ſterilitates : iumentorum gregúmque aborſus innumeri, & quamplura infinitáque propemodum enormia ſcelera, turpia atque nefanda facinora perpetrantur. Vt verò his tam truculentis & mortis auidis hoſtibus occurreretur, multi viri Catholici & docti ex orbe Chriſtiano ſe his oppoſuerunt pro muro Eccleſiæ, qui verbo & ſcripto contra peſtiferas eorum ſuperſtitiones acerrimè pugnarunt. Scripſerunt aliqua Ioan. Laurent. Anania, Bernardus Comenſis, Ambroſ. de Vignate cum Franciſco Peña, Ioan. Gerſonius, Ioan. Franciſ. Leo, Iacobus Simancas, Alphonſus à Caſtro, & Paulus Grillandus : plura ſcripſerunt alij, quorum memoria aliquando recoletur. Verùm & ſi ab his omnibus aliiſque doctiſſimis viris tam dextrè pugnatum ſit, vt planè & apertè de his humanis hoſtibus triumphauerint, nunquam tamen reſipuerunt, aut inſanire deſierunt. Tanta quidem eſt illorum obſtinata malitia & impudens obſtinatio, vt quamuis apertè conuicti, nunquam tamen errori cedere voluerint, imò potiùs duriores effecti, & in ſuis facturis pertinaciores rabiem ſuam in dies auxerunt, tam nouas, támque diuerſas & nobis ignotas quotidie inducendo ſuperſtitiones, vt nihil aliud eo penſitare & excogitare meritò credamus, quàm quomodo eorum quilibet plus poſſit Chriſti fidelibus nocere. Iſti ſint necne ſerpentes illi, quos Deus per Hieremiam Prophetam minitatus eſt ſe nobis immiſſurum, quibus (vt ille ait) non eſt incantatio, videris. Nam furor iſtis ſecundùm ſimilitudinem ſerpentis, ſicut aſpidis ſurdæ obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet vocem incantantis, & venefici incantantis ſapienter. Ea propter non tantùm Sortilegorum ex variis auctoribus facturas, ſed horrendos etiam concubitus & congreſſus, qui ſæpius dæmonis ope & tentatione procedunt : pocula item

venefica & amatoria, & pœnas iis impoſitas ex vtroque iure clericis & laïcis, huic opuſculo ſubnectere viſum eſt. Cùm itaque & reipublicæ Chriſtianæ & totius vniuerſalis Eccleſiæ plurimùm interſit hanc impiam ſectam, cùm animas tum corpora Chriſti fidelium ſæpiſſimè vulnerantem, provt iuſtitia ſuadet corripere, & ab omni ciuitate propulſare & eliminare, non iniuria certè ipſæ vtriuſque inſtrumenti ſacræ paginæ, ſancta ſummorum Pontificum & Oecumenicorum Conciliorum decreta, antiqua ſanctorum Patrum teſtimonia, ſacræ Imperatorum, Regum & Principum leges & conſtitutiones, ipſa denique ſanctæ inquiſitionis inſtitutio, hanc nefariam peſtem non tantùm euitare, ſed & à nobis auerruncare, exterminare, & mortis pœna damnare vt naturæ humanæ peregrinos & communis ſalutis hoſtes ſanctionibus edixêre delendos. Iam igitur ſatis ſupérque compertum eſt, nihil eiuſmodi facinoroſis blanda prodeſſe tormenta: quapropter acerbioribus vtendum eſſe medicaminibus, vt non ampliùs verbis aut ſcriptis, ſed fuſtibus & flagellis, gladiis & flammis contra illos agatur, vt & pœna illos efficiat ſapientiores, qui benignitate abutentes in ſua hactenus perſiſtant nequitia, & reliquis ſupplicium capitis det intellectum, quem nimia manſuetudo præſtare non potuit. His igitur motus rationibus pœnas, quibus meritò teneantur iſti Sortilegi, aliquot huiuſce opuſculi locís & præcitatis doctoribus, explicare viſum eſt: vt ſanctæ inquiſitionis cenſores de Strigimagarum ſupplicio bene perſuaſi, nullam earum pœnarum, quas ius vtrumque contra tam impia & diabolica dogmata decernit; prætermitti patiantur, quin illas pertinacibus & obſtinatis animis infligere iubeant, & pœnarum metu alij coërceantur, ne ſimiles ſuperſtitiones præſtigioſóſque ritus & ſpurcitias effutire audeant, & ſic tandem à ſuis erroribus

bus reſipiſcant. Ac ſi fortè illi (quod Deus pro ſua clementia dignetur auertere) Pharaonem imitantes (tanquam malleatoris incus) indurati fuerint: alij tamen, vt credere par eſt, alieno periculo ſapientiores erunt. Sed iſtis iam ſuperſedeo, vt ad materiam & ad inſtitutum redeam. Breuiter ergo & deciſiuè per quæſtiones & capitula, diuino fauente ſuffragio, habita notitia criminum diſtinctè ſingulorum pœnæ, in vtroque foro conſtitutæ, tranſcurrentur. Præſens itaque opuſculum è variis coadunatum ſcriptoribus ſub diuerſis titulis multiplices itidem Sortilegorum & faſcinariorum hæreſes continet. Ibi naturam, virtutem, & potentiam Dæmonis in homines, verſutias eiuſdem, nociuam cupidinem & libidinem, illuſionem & præſtigias aduerteris, quibus homines, & vt plurimum mulierculas & vetulas fragiliores & faciliores, ad vanas quaſdam ſuperſtitiones ſpecie mendacium quarumdam pollicitationum, voluptatum deliciarúmque fictitio apparatu, miraculorum etiam velamine futurorum omnium vt præſentium & præteritorum reſponſis, varia apparitione, transformatione non tantùm ſua ſed & Strimagarum eius miniſterio diuerſa, & equitatione & tranſuectione ad ludos nocturnos bonæ (vt aiunt) congregationis, allicit & ſeducit. Ipſa verè ac realiter illis contingat in corpore, An ſolùm illudantur in ſpiritu, facturæ & præſtigiæ, quæ arte malefica Dæmonis ope fabricantur, ſatis commonſtrant. Quorum peſtiferas hæreſes vt retorqueamus, retundamus ac conteramus, pœnis eiuſmodi facinoroſis conſtitutis de iure diuino & humano, ciuili & canonico, in foro conſcientiæ & contentioſo, clericis vt & laïcis, vtriuſque ſexus hominibus totum opus abſoluitur. Omnia tandem vt expediam veluti poſt terga metentis ſpiculas colligens huius operis aceruo reconduntur, vt in noſtri Ananiæ libros de natu-

ra Dæmonum commentarij vices ſubeant, & quod ipſe vel non attigit vel omiſit, reliqui ſaltem ſubſequentes ipipſum explicent & defectus ſuppleant. Atque ſic extricata præſens & propoſita quæſtio de diabolica ſecta & diſciplina, in tam peſtiferæ luis exterminium, malorum tamen conuerſionem, & ſpem bonorum ab oculo Dei noſtri vindice prodeat.

ELENCHVS AVTHORVM HVISCE ſecundæ Partis, ſecundi Tomi.

I. *IOAN. Laurentij Ananiæ Tabernatis Theologi libri 4. de natura Dæmonum.*

II. *R. P. F. Bernardi Comenſis ordinis Prædicatorum Tractatus de Strigibus, cum notis Franc. Peñæ ſacræ Theologiæ & I. V. Doctoris.*

III. *Ambroſij de Vignate Laudenſis I. V. D. famoſiſſimi elegans ac vtilis queſtio de Lamiis ſeu Strigibus & earum delictis, cum comment. eiuſdem Franc. Peñæ ſacræ Theolog. & I. V. D.*

IV. *V. M. Ioan. Gerſonij Doct. & Cancell. Pariſienſ. Tractatus de erroribus circa artem Magicam & articulis reprobatis.*

V. *Ioan Franc. Leonis Ipporegienſis I. V. D. Epiſcopi Theleſini libellus de Sortilegiis.*

VI. *Iacobi Simancæ Pacenſis Epiſcopi Titulus vnicus de Lamiis.*

VII. *Alphonſi à Caſtro Zamorenſis, Ordinis Minorum, regularis obſeruantiæ, prouinciæ ſancti Iacobi, de impia Sortilegarum, Maleficarum & Lamiarum hæreſi, earúmque punitione, opuſculum.*

VIII. *Clariſſ. V. I. Doct. D. Pauli Grillandi Caſtillionæi Florent. diœc. Arctin. criminal. cauſar. Auditoris, R. P. D. Andr. Iacobatij S. D. N. PP. Almæque Vrbis Vicarij Generalis vtiliſſimus Tractatus de Sortilegiis, eorúmque pœnis.*

DE

DE NATVRA DÆMONVM

IO. LAVRENTII
Ananiæ Tabernatis Theologi

LIBER PRIMVS.

PRÆFATIO.

DÆMONVM naturam, eorúmque vim nosse, rem summè arduam ac difficilem semper extitisse, cùm apud Philosophos, qui de his nonnulla verè aliquantùm scripta reliquerunt, tum ipsos etiam Theologos, quibus horum facultatem, nonnihil altiùs scrutari cœlitùs datum est, neminem esse vel in literis mediocriter tinctum, qui ignoret, pro comperto habeo. Proinde, nec mirum cuiquam videri debet, si de eorum potestate, operandíque modo, ne dicam simplici natura, nec dum hodie, vlla scientia suis numeris absoluta, ac vndique perfecta, haberi potuit: cùm & de Astrologia quam ante alias omnes ingenuas artes, ac scientias, mortales & colere & profiteri cœperunt, cuius materia tamen oculorum obtutui patet, adhuc exacta cognitio haberi, minimè creditur: licèt hanc non pauci, vel ante ipsum etiam diluuium, cognouerint, posteríque temporibus ipsi Chaldæi, Hebræi, & Ægyptij, passim obseruauerint quos simili studio exinde Græci, Latini, demum Arabes, Persæ, Indi, & Seres subsecuti sunt. Huius etenim rei causa fuit, eorum natura adeò abstrusa & à nostro intellectu magis remota, immò, cùm sensibilis haud sit, penitùs occulta: de quorum tamen spirituum substantia ac facultate, gentium sub-

Dæmones vix in notitiam veniunt.

Astrologiæ cognitio non exacta.

Astrologiæ periti, qui prioribus temporibus.

Spirituũ facultatem &

ſtantiam norant gentium ſacerdotes.

tium ſacerdotes, cùm non pauca olfecerint, multa ſcriptis prodiderunt, & ſi minus veriora, vt noſtri, cum Syri & Græci, tum Latini Theologi ſcripſerint: de quibus profectò Spiritibus, haud cum eo (vt res ipſa poſtulare videbatur atque in cæteris contingit ſcientiis) dicendi lumine, aut ordine, hiſce omnibus pertractatum fuit. Videre enim eſt, cunctos gentium peritos, etſi de his eleganter admodum diſſeruerint, nihilominus tamen, ob eorum (qua ſunt) difficiliorem cognitu naturam, deluſos forſitan, vel à propria eorundem ſpirituum aſtutia, plurimum à rei veritate declinaſſe: noſtri verò Catholici ſapientes, licèt magis vera ſcripſerint, nullo tamen Latinitatis ſtylo, nec elegantiæ alicuius ſplendore, ob temporum illorum iniuriam, vſi ſunt. Hinc factum, vt non omnino abs re, operæque pretium fore exiſtimarim, ſi quæ magis conſona, atque ſparſim hinc inde, de natura & poteſtate illorum ſcripta reperi, cùm à Platonicis, aliiſque gentium ſcriptoribus, tum etiam à noſtris Theologis, ea, pro virili noſtra, ex ordine, ſingula ſuo loco in vnam collata, piis animis, ob oculos legenda proponam. In quorum equidem variis atque diuerſis, variorum multorumque auctorum, quos præmanibus habere potui, colligendis opinionibus, ita elaboraui, vt diu multúmque inſudauerim ſimul, & alſerim, apum ipſarum naturalem ſagacitatem & ſolertiam inſecutus, quæ, etſi diuerſos peruolitant floſculos, ex iis tamen dumtaxat ſuccos excerpunt, quos ſuis in ſtipandis fauis, naturæ inſtinctu, vtiles eſſe, cognoſcunt deprehendúntque. Cunctæ enim Platonicorum ſententiæ, quæ ab Ægyptiis & Chaldæis, de dæmonibus relatæ, híſque acceptæ fuerunt, ſi veritati nullo pacto, mihi conſentire poſſe, viderentur, eas, vt erroneas, reieci, & exploſi. At vbi quid veri ſub cortice continere, apparerent, eas concordes (quo ad eius fieri potuit) noſtris cum Theologis reddendas curaui: ea verò, quæ noſtri omnes, vel abſurda vocabulorum barbarie, vel abditis verborum ambagibus, ob Latinæ Phraſis penuriam temporúmque iniuriam inuoluerunt, nullóque diſpoſitionis ordine collocarunt; hac (inquam) puriori Latini ſermonis phraſi efferre, ſuíſque ſingula locis diſponere ſic enodatè, quantum licuit, ſtudui. Tuum itaque erit, (benigne lector) hunc noſtrum laborem, eo, quo nos in publicum damus, animo, bono nimirum & candido, accipere, hilaríque & alacri fronte legendum aggredi: in ſpe ſum enim non dubia, quicquid in hiſce perlegendis, temporis otiíque poſueris eius te (inſtar agri non ita ſterilis) inde fructum vberrimum abundè relaturum.

Spirituũ deluſio & aſtutia.

CAP. I.

Dæmones ſintne in rerum natura: quid & ad quid ſint: variæ Philoſophorum opiniones, & fidei noſtræ teſtimonia.

Dæmones qui

DÆmones, ergo, iam diu certatum eſt inter Philoſophos, alioſque antiquorum peritos, ſintne, quos Deus in rerum natura fecit, an quos ſolummodo hominum intellectus atque ingenium ſibi effinxit, nec vlla inter eos concordia eſſe potuit: quoniam, etſi horum ſectæ plures fuerint, nihilominus hi omnes, hac in re, tantùm in duas diuiſi ſententias, maior horum pars, Epicureorum ac Peripateticorum opinionibus, inhæſere: qui quidem nihil, quod non

ex Philoſophis

non validis argumentis demonſtrationibúſque conſequi valuerunt, approbando, hos in rerum vniuerſitate Spiritus ceù ſuperfluos, ac ſuperuacaneos, à natura prorſus exterminarunt: eoſque duntaxat Poëtarum figmentis, vetularum fabulis, ac prudentum legibus, effictos eſſe, aſſeuerando, vt & inferorum pœnas, quò mortales, à malo perpetrando horum terrore abſtinerent, ac iuſtè humanéque viuere conſueſcerent; idcircò hos Spiritus, in hominum opinionibus nomine tantùm vagari, re ipſa autem nihil omninò eſſe, autumarunt. Quibus omnibus obnixè refragando Stoici, qui Socrati, hos eſſe acceptum referunt, ac etiam Platonici, qui, variis proborum ſapientúmque narrationibus freti, atque antiquis oraculis, pleríſque hiſtoriis quæ cuncta, hos apertè oſtenderent, innixi ferè omnes, Dæmones in rerum natura & exiſtere, & multarum rerum cauſam eſſe procul dubio, aſſerere non dubitarunt. Itaque Peripateticis, & aliis quibuſcunque, multi (vt dixi,) fuerunt diuerſum hac in re ſentientes, aqua (vt aiunt) & igni quaſi profanis, ac religioſis, quæ nobis natura, vt exiſtat comparatum eſt, penitùs aduerſariis, atque ab eo non conſuetudine remittentibus, optimo iure interdicere: in quorum ſanè opinionem ac ſententiam, quod noſtris cum Theologis hac in re, pedibus iuerunt his enim, fidei afflatis lumine, vera de eis, vt dictum eſt, ſupernè conceſſum manifeſtare fuit, ſanè doctrinæ neminem vnquam diſcrepaſſe, in confeſſo eſt. Ea itaque de cauſa hi, tanquam omnino à veritate aberrantes, immò prorſus eam reſpuentes, omnes poſthabendi, in minimíſque ponendi ſunt, qui, cunctis, hac in re Epicureis, Peripateticis, ac nonnullis etiam ſuffragantur hæreticis qui vno cum ipſis ore, impudenti tamen, vel animæ immortalitatem, ne dicam corporis (cum Saducæis) reſurrectionem omnino abnuunt & abiiciunt: nobis enim ſatis eſt, horum naturam ac facultatem, Stoicorum, atque Platonicorum opinione probari, nullámque eſſe legem, in qua horum ſubſtantia ac poteſtas, verè abnegetur: verùm etiam Arabibus, eorum ſecta, & Hebræis, Moyſis lege, nobíſque fide, omni demonſtratione longè melior, firmiter credi & amplecti. Quod nimirùm patet, tum ex veteri teſtamento, *Gen.* ſub metaphoris, ac Serpentis, Euam alloquentis, forma, & ſine velamine. In eodem, *penès Iob* cùm etiam ex nouo, *apud Matth.* vbi legitur: *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis eius*, idémque alibi ſæpius: ex quo fit, vt Dæmones in naturæ ſtatu exiſtere, lippis (vti parœmia fert) & tonſoribus liqueat.

Stoicorũ opinio de dæmonibus.

Peripateticorũ & noſtrorum Theologorum opinio.

Dæmones ſunt ex Stoicis, Platonicis & ex fidei teſtimoniis.

CAP II.

De Spirituum nomine & Græcis & Latinis; ſubſtantiáque eorumdem ac facultate diuerſa hac in re Theologorum opiniones producuntur.

DE quibus profectò Spiritibus, quoniam, & nomine, & ſubſtantia, adde etiam facultate haud parum à Platonicis noſtri diſcrepant Theologi, quæ horum ſit differentia, dicere, nunc animus eſt: Aiunt námque Philoſophi, hoc nomine, Dæmon, cùm ſciens Græcis ſonet, & bonos & malos angelos, vbi id vtroſque non dedeceat, crebrò innui:

vnde & ἰυδαίμονες καὶ κακοδαίμονες, frequens apud eos mentio reperitur: ex quorũ sententia nostri Theologi, quibus hæc semper nomen-clatura infensa ac odiosa habita est, omnes valdè dissentiunt; inquiunt enim, hoc vocabulum, licèt eorum creationis principio, his, & Angelis cunctis simul, ob communem inditam propriæ naturæ scientiam, conuenerit; nunquam tamen hos beatos Spiritus, nec apud Hebræos, nec penes nostros Theologos, demonstrasse: etenim hac voce, non quod eis natura dedit, sed quod sibi, & ob propriam eorum malitiam, ob prætensámque nostros in protoparentes calumniam, obuenit, qua etiam & Diaboli nuncupantur, vtique nec iniuria, vt *inferiùs* manifestabitur, omnes nostri periti intellexere. Quapropter nusquam non malum hoc nomen piis auribus resonuisse inuentum est. neque mira res: cùm scientiam & iniquos, & prauos consecutos, reperiri, nihil obstat: vnum enim ex his donum est, quod haud quicquam, quo mereat, perficit habentem, neque hoc dumtaxat nomine, hi nequam Spiritus nuncupati sunt; ac diuersas aut varias in nos struxere calumnias, appellationes sortiti fuere. Omnia tamẽ hæc vel propriora ei, vel metaphorica sint, eos, vt & opera eorum auersantur nos prauos, iniquos, impios, ac crudeles nobis ostendere altius euenit. Hinc fit, vt, vel exorcismo constricti, eorum sic nomina spernant, sic aufugiant: de quibus singulis in locis, dicendum restat. Verùm de Dæmonibus, quod ad eorum naturam spectat, haud modò, omnibus in rebus, vbi à nostris antiqui gentiliũ Theologi dissenserunt, cunctorum referam errores, cùm hos obiter omnes, opportuniùs referendi, sese offeret occasio. At solùm (inquã) quidnã maior nostrorum de his scribentium pars, opinata sit, quibus, tũ ex eorum operatione, tum etiam ex fide circa multa de his, omnis penè veritas illuxit: quorum quidem opinio, neotericorum præsertim, nõ enim omnes sic vnà concordant, vt secum nihil discrepent, hæc est: Dæmones scilicet spiritus esse, substantiâ bonos, quippe à Deo Opt. Max. creatos, intellectu præppollentes, incorporeos omnes, & immortales, sua voluntate malos: quibus furor, rationis expers ineſt, demẽs concupiscẽtia, cogitatio præceps, atque proterua. Qua in re, quantùm errauerit Plato, eiusque imitator Porphyrius, ex hoc cernere licet: cùm alter apertè, hos spiritus aëreo, prætenuíq; ac vti astra, rotundo corpore, alter verò, inter eius assecias doctrinæ haud vulgaris, eosdẽ dicit genus esse, naturâ fallax vniforme, Deos similans: quandoquidem, quod Plato sentit falsum demonstratur, vel ex eorum actione, quæ (vt Philosophis placet) formam sequitur: nihil enim ipsi, licèt appareant, quod sensus habet, veriùs operantur. Cæterùm, quidquid faciunt, solùm ab intellectu, vt suo in loco clariùs apparebit, totum procedit, ac proficiscitur: atque quod alter, maximum esse errorem, vel ob id ostenditur: cùm hi spiritus è tenebris, vt sibi nonnulli hæretici finxerunt, mali non exurrexerint, quoniam nullum in mundo principium malum esse quiuit, ne duo cuncti-potentes, (quod absurdũ est) dari cogantur: quandò certè omnia, quæ videntur: aut quæ oculorũ acie comprehendi non possunt, ex vno tantùm bono emanant initio: Cunctarum etenim rerum vna est causa, à qua, cùm sit summè bona, nihil vitij proficisci valet. Quamobrem, aut vllum datur, vt autumauit Manes, summum in rerum natura malum:

Dæmonis nomẽ quibus spiritibus cõuenit.

Dæmones dicti diaboli ob calũniam.

Dæmones qui ex Theologis.

Platonis & Porphyrij error de spiritibus.

Hæreticorum error de creatione Dæmonum.

Causa vna omnium, & summæ bona.

malum : *Vidit enim Deus cuncta quæ fecerat, & erant valdè bona.* Reliquum est igitur, vt Dæmon alius sit, quàm naturâ malus, voluntate scilicet, cuius quidem firmam ac stabilem post suum ipsius errorem, malitiam atque perfidiam, Ægyptij qui hieroglyphicis quibusdam pleraque arcana absconderunt, Scaleno imperfectum quid continente, pingebant.

Ex his habes (candide, piéque lector) Dæmonum naturam spiritalem esse initio perfectam à Deo creatam, dehinc hos omnes in eorum cogitatione, vt satis in sequentibus patebit, corruptos, lapsósque quò tempus nos admonet, ne ordinem, cunctis in rebus apprimè necessarium, vel hilum quidem transgrediamur, vt de eorum creatione, quid nostri existimarint Theologi, quàm exactissimè referamus.

CAP. III.

De creatione Dæmonum ex Theologis Cabalistis, Arabibus, Thalmudistis, Philosophis, Græcis & Latinis: Quo etiam die creati sint, & ad quid creati.

Creatio quæ sit Dæmonum.

HAnc igitur, etsi per simplicem emanationem, absque vlla temporis intercapedine, motúsve interstitio, extitisse volunt: Deo tamen haud coæternam, quòd ab æterna Dei substantia, quasi à sole radij effluxerint, vt arbitratur de mundi productione Philosophus, cogitare, tantùm abest, dicere fas est: cùm vt ij extiterint, quia opera sunt propria extra Dei substantiam, sola diuina voluntas in causa fuit, qua eos, vt & Angelos, vt sibi placuit, omnes vnà produxit ac effinxit: non enim vnus alterum genuit, quemadmodum Cabalistæ nonnulli sibi somniarunt: quorum opinioni satis Auicēna, haud profectò postremæ inter Arabes eruditionis, tractans de intelligentiis, firmiùs adhæsisse videtur. Creatio namque ipsa, cùm infinitam sibi potestatem exigit, creaturæ certè finitæ nullo pacto impertiri valuit: sic enim & propria eius natura destrueretur, & Deum, quem esse necesse est, aliis cunctipotētia impertita, existere possibile esset: quod, vt absurdissimum, esse minimè potest. Nec creari ex sinistro massæ latere, vt Talmudistę sibi fingunt, quodammodo mali quasi ranæ ac muscæ, ex subiecto putri: intellectiles enim sunt, omnísque (vt ostendetur) materiæ expertes: hinc ne mori quidem vnquam eos contingit, quemadmodum falsò nonnulli Philosophi ac etiam Arabes, (vt dicetur *inferiùs*) ab ipsis spiritibus delusi crediderant: nec etiam malorum animæ, vt Plotinus sēsit philosophus, existunt, cuius opinioni Tertullianus adhærere videtur: cuncti enim simul ex nihilo, Dei præpotentis imperio producti sunt, quādo (*vt ex superioribus* videre est) sibi placitum fuit, ab animis quæ corpora vt informēt opus habent satis diuersi: at non ante hanc mundi constitutionem, vt plerique ex Græcis opinati sunt, qui spiritalem hanc naturam, multis iam sæculis corpoream, quò seipsos, Deúmque supernè, vt sui contemplaretur principium, præstitisse asserunt: cùm verisimile id non est; quandoquidem Deus, cuius perfecta sunt opera, si seorsum à corporea Angelicam creasset naturam: cùm hæc pars mundi existat, hanc mundi substantiam imperfectè fecisset: quod vel opinari, nedum dicere, satis absurdum est, atque profanum. Sed creatos (inquam, vt quàm

Cabalistarū & Arabum de creatione Dæmonū opinio.

Malorū animæ non existunt.

Dei perfecta sūt opera.

plurimi Latini ſaniores aſſeuerant) ſub cœli nomine, prima die: quod quidem verius eſſe, ipſa Scriptura ſacra teſtis eſt locupletiſſimus, vbi dixiſſe legitur: *Quando facta ſunt ſydera, laudauerunt me Angeli mei.* Quis enim eſſe poteſt, in lectione ſacrarum literarum vel mediocriter verſatus, qui adeò excutiat, vt quarta die, ſydera creata fuiſſe, penitùs non videat? An ergo, ſi tunc ſydera facta ſunt, & Angelos ipſos, tum ſimul factos fuiſſe non oportuit? At oportuit profectò: alioquin quomodò (cùm ij forent quidem) Deum ipſi laudaſſent. Nec dicere ſatis eſt eos ſecunda, aut tertia die creatos fuiſſe, cùm horum mentio hiſce diebus ſacra in pagina nulla omnino reperiatur. Reſtat ergò, conſequitúrque ex dictis *ſuperiùs*, vt prima die ſub Cæli nomine facti ſint, maximè cùm & Propheta dicat: *Fecit cœlos in intellectu*; quod quidem de intelligentiis multi non vulgares exponunt, quas initio cum cœlis vt eos mouerent, ac virtutes influerent, creari neceſſe fuit. Ex his itaque ſatis intelligi, breuiſſimè quidem, non dubito, quidnam de creationis eorum æuo, plerique ferè Latinorum Theologorum cætus meditati ſunt; quinimò, & ipſa Eccleſia, æterna veritate confirmata, aſſerere videtur.

CAP. IV.

Quonam pacto creati fuerint Dæmones. *Quæ item & quanta ſit inter eos differentia.*

NVnc verò reliquum eſt, ordine rerum attento, vtpote in rebus enarrandis maximè neceſſario, vt, quonam pacto creati fuerint apertiùs quoad fieri poteſt, à nobis explicetur. Facti ſunt ergo, vt & cæteri Angeli boni, ac perfecti omnes; at illi, non ex æquo, hanc ſuſceperunt perfectionem: licèt hac de re nihil inter eos, inuidiæ ortum fuerit; verùm cuncti, pro naturæ eorum captu, contenti fuerunt: quam quidem naturam, inter ſe differentem his omnibus à materia Hebræi ac Platonici obueniſſe aſſerunt: non enim abnegant, hos Spiritus omni prorſus materiâ carere; tametſi, qua eos donent, haud ſit, ſicuti noſtra, diuerſarum formarum, ob contrarias ſcilicet, quas habet, qualitates, aridiſſima: verùm continuæ corruptioni minimè, vt cæleſtis obnoxia. Quod cùm procul à rei veritate remotum, repertum ſit, tum ex eorum ſubſtantia atque operatione, quorum altera omni corpore caret, altera tantùm intellectualis exiſtit (vt *inferiùs* copiosè demonſtrabitur) tum etiam ex Dionyſij auctoritate, omnem ab eis materiam amouentis: mirum non eſt, ſi multi, haud quidem ſpernendi Theologi, hos, qui ſecùs aſſeuerant & ſentiunt, ceù prorſus ignaros ab eorum claſſe omnes eiiciunt, expellúntque: nec tamen eſt, quin & ipſi ſecum aut diſſentiant, ac diſceptent; quandoquidem in duas diuerſas ſeparati animi ſententias, qui à D. Thoma ſunt, eos tantummodo forma inter ſe differre dicunt, à quorum profecto opinione, iterum atque iterum diſcrepant, quicunque Scotũ ſectantur: ſectantur enim eum multi iique minimè contemnendi Theologi, qui haudquaquàm temerè ſibi ſentire videntur, aſſerentes nimirum, nihil omninò inconcinnum ac abſurdum eſſe, horum Spirituum plurimos ſub vna forma exiſtentes, propria, qua ſunt, indiuidua natura mutuò differre: vbi,

Dæmones vt Angeli boni & perfecti omnes creati ſunt, ſed diſpari modo.

Dionyſij & Theologorum opinio.

Thomiſta.

Scotiſta.

vbi, & animæ vnius formæ omnes, absque tanta formarum varietate, specierúmque multiplicatione, in primo (vt inquiunt) naturæ instanti, quibusdam internis propriæ essentiæ gradibus inuicem inter se distent, ac differant. Cui quidem rei, quò opinio eorum reddatur probabilior, libenti addunt annectúntque animo præter talentorum, quæ initio ipsis data sunt varietatem, satis naturæ ordinem de decore tot Angelorum speciebus, intellectili ac glorioso in mundo, Dæmones cùm æternùm apud Tartara damnentur, deesse: quando si vna quidem species desiisset, hoc ne corporeo, ne sensibili orbe, quem illius instar ad similitudinem creatum, aiunt, imperfectus merito dici posset; eóque magis, quòd, omnibus ex nationibus, linguis, ac artibus, quàmplurimi apud homines, ab æterno cruciatu, Dei tamen ope adiuti, incolumes reddantur. Qui profectò dæmones, quãuis creati fuerint omnes, quòd Spiritus, quòd indissolubiles, quódque immortales, æquales, vt Angeli ac similes cuncti: non tamen est, cùm ex omnibus ceciderint, (vt *infrà* ostendetur) Angelorum ordinibus, vbi cõplurium formarum existit varietas, qui mutuò sibi, & specie nonnulli, & potestate quàm plurimi distant, differúntque. Quorum quidem differentia, quæ, & quanta inter eos sit, Deũ solummodò, qui cuncta numero, pondere, ac mensura fecit, & stellas, vnamquãque illarum, suo nomine vocans, minimè latere potest: nobis verò, hoc tantùm diuina reuelatione patefactum est, quòd licèt tres essent Angelorum classes, nihilo tamen seciùs, nec excellentioris naturæ vigor, quin hi spiritus starent, nullam infirmitatem adduxit, nec minor sapientiæ virtus, nec intelligerent, vllam ignorantiam ingessit, nec etiam inferior libertas arbitrio, aliquam, vt caderent necessitatem imposuit: Quinimò ex hac eorũ varietate, quæ in mundo intellectili facta sunt, admirabile ac stupendum, vt in hoc præsenti ob rerum sensibilium diuersitatem, decorum, ornamẽtúmque emanauit: Nec ex tanta horum variatione, quicquam eis imperfectius euenit, quò de suo creatore iustè conqueri possent: quamquàm natura, quantò quis superior esset, tantò se inferiorẽ, per pauciores rerum species, intelligit, & ampliori virtute valet. Cunctorum siquidem propria cuiusque virtus tanta fuit, vt eis nihil aliud perfectionis, quod naturâ capere possent, absque propriarum vniuscuiusque formarum mutatione, vnquam addi potuisset: quod ob eius propriam destructionem vnusquisque renuit, ac recusat. Hoc ergo modo producti fuerunt dæmones omnes, vt reliqui Angeli, quoquo pacto, vt eis par erat natura felices.

Orbis vniuersi commẽdatio.

Varietas sensibilũ tantũ sit in mundi inferioris ornamentum.

CAP. V.

De lapsu Dæmonum: quanam & quot sint lapsus eorum causa: probatur multis Theologorum rationibus & sententiis.

TAnta namque eis naturæ indita fuit perfectio, in qua sic omnino perdurare ac consistere poterant, si quidem ipsi vellent vt (quamquam flexibilem, tum quo animo ducerent: arbitrij libertatem sortiti essent) nullo, si id intenderent, pacto cadere possent. Suo igitur ipsorum crimine, culpáque cecidere omnes, cùm ipsi proprio, quod facere noluerunt, Marte stare valebant: ex quo tandem tali ac tanta desuper si modò constitissent, omnes gratia obumbrati, donatíque fuissent, vt hanc vltimam felicitatem, quæ haud natu-

ræ,sed eiusdem finis est consecuti instar Angelorum diuina semper essentia,conspectúque fruentes,essent: & si non ex æquo,ob præstantiorem eorum naturæ gradum , diuersámque quam habuissent gratiam,vti nec Angeli,nacti forent. At illorum qua fuerant,animi instabilitate , vt prælium in ipso cælo inter eos magnum exortum sit,effectum est : quoniam Lucifer (ira à præstantiore qua donatus erat , natura nuncupatus) quem reliqui eius complices , proteruiæ suæ consentientes,vltrò hunc, in tam funestissimum errorem , duci adhæserunt,tanta inflatus superbia , venenata prorsus rabie ac vesania tumens fremensque dum suam pro se,eo quòd Angelus in qualibet rerum specie intuenda naturam, quam ea de re continenter intuebatur , aliorum omnium substantia,pulchriorem atque excellentiorem conspicatus : vt corrupto sibi animi intellectu , non vlla quidē perturbatione sensibili , cùm nulla ei talis inesse potuerit,sed iniqua sua ipsius voluntate, dicere non erubuerit: *Ponam sedem meam in Aquilone, & ero similis Altissimo :* Quod quidem omnium grauissimum peccatum,maximéque omnium execrandum scelus, nefas, horribilísque blasphemiæ nullâ vnquàm ratione, (vt falsò Origenes censuit) expiandum , alio enim nullo suggerente , ab ipsomet sponte patratum fuit:quod nō verè extiterit, mirum in modum Theologi certant, & adhuc sub iudice (vt fertur vulgò) lis est.Quandoquidem nonnulli fuisse aiunt,quòd dæmon naturâ contentus, quâ donatus erat , vltimam ad quam duntaxat gratiam consequendam procreatus fuerat, diu felicitatem respuit. Aliqui volunt fuisse quòd fortitudinem suam,non ab ipso Deo à quo cūcta bona , tanquam fonte perenni, promanant,sed à se ipso proficisci sibi persuasit , pro certóque habuit: hinc factum esse (inquiunt) vt cùm mutabilis foret natura, immutabilis culpa , malo tamen liberè semper adhærendo,vtique efficeretur.Quidam verò existimant,quòd,vel omittēs , vel propriis viribus innixus,id quod gratis consecutus esset, vltrò tentasset. Nec etiam desunt, qui hoc peccatum fuisse dicant,quòd sibi Messiæ locum vendicare statuisset : propterea quòd, cùm se videret cæteris omnibus (vt latum est) naturâ præstantiorem,satis diúque , optauit vt eius causâ reliqui omnes suâ ipsius quò penes Deum consequerentur gloriam,operâ vterētur. Verùm alij , hanc tanti piaculi ansam fuisse,affirmant, variísque argumentis corroborāt:quòd Dei splēdorem,quem altissimi voluntate,diuini quadam luminis reuelatione,incarnádum præuiderat (veniret enim hic sāctissimus Dei character,nisi, nos vt redimeret,cùm opus tunc non esset,vt sua humanitate,maiori gloria nos afficeret) adorare,vt cæteri Angeli, ob suæ naturæ superbiam , iterum atque iterum detrectauit ac renuit. Solùm, qui Scotum sectantur, à litera minùs recedunt: id enim peccatum fuisse asserunt quòd Dei verè æqualitatem ac omnipotentiam, (quod litera sonat) quæ tamen nullo vnquam pacto vlli creaturæ communicabilis est , perturbato , peruersóque appetit animo, quod profectò haud aliunde,quàm à sua ipsius peruersa prouenit voluntate: cùm ob essentiæ præstantiam,potiùs Deum prosequi amore debuisset cæteris omnibus submissiùs se gerendo , Deóque gratias immortales habendo,id quod hîc in terra apud nos, dum illius proprium cultum tantopere expetit , apertè præ se ferre videtur.Quorum quidē opinioni, vtpote veritati ipsi haud parū consentaneæ, multi ex Theologis faciliùs adhærēt.

Lucifer vnde eius cōplices.

Origenis opinio.

Filium Dei incarnādū præuidēs,ado. rare cū suis recusauit.

Dissidij Angelorum inter se causæ à dispari voluntate.

CAP.

CAP. VI.

De dissidio Angelorum, causis eius & armis quibus concertarunt.

QVa de causa, hoc scelus crimenque nefandum & abominabile, haud exiguos belli apparatus inter eos, ob disparem nimirum eorum ab Angelis voluntatem, excitasse credere par est. Vbi Michaël bonorum dux tanta fortitudine Draconi pugnanti restitit, (hoc enim nomine Luciferum, malorum principem nuncupari, ob lethiferum in cæteros effusum virus) vt magno eis vltrò citróque prælio certatum sit, non corporeis quidem armis, cùm ipsi spiritus sint, omníque corporeæ molis (vt suo docebitur loco) expertes, nec cæli ob eorum naturam scindi queunt, at sola animi voluntate, quæ omnium actuum sibi clarior reddita, non secùs ac solis radij varia pertranseuntes specula, Draconis, vt peruersâ atque impia: sic ingratis superbísque hanc intus eis simul ortam, ac deforis ostensam, omnibus approbantibus, ita renuitur ac incusatur cunctis bonis, vtrinque obnixè certantibus postremo, ipsius factio, propriis freta viribus, adeò debilitata est, ob gratiam Angelis viua fide desuper infusam, quam in Messiam forsan (vt aliquibus placet (futurum, aut magnam verámque summi Dei bonitatem habuere, vt vel à bonorum minimo quoque de cælis omnes deturbari ac deiici potuerunt, vsque adeò natura superatur à gratia.

Michaël Angelorũ dux.

CAP. VII.

De loco & tempore, quo commissum est prælium ab Angelis, cum varijs in eam rem Thomistarum & Scotistarum sententiis.

VErumtamen, vbinam cœlorum id certamen peractum, & quandiu huius certaminis acies durauerit, magna inter Theologos, cùm diuersa plerique hac in re sentiant, controuersia etiamnum est. Thomistæ namque cum multis aliis Ezechielis auctoritate moti, qui *Diabolum in Dei delicijs fuisse*, inquit, atque ob similitudinem terrestris Adæ peccantis in Paradiso persuasi, tradunt hoc prælium commissum in cælo Empyreo, vbi beatorum spirituum ac deliciarum locus est. Alij, quorum primus D. Augustinus non exigui momenti fuisse videtur, apertè aiunt, hãc Angelorum pugnam in suprema aëris extitisse regione, quam cœlum interdum nominari consuetum est. Ego verò, si hoc mihi dicere fas est, neutrobique hoc prælium factum apertiùs referre ausus fuerim: quandoquidem, nisi prorsus conniuentibus (vt fertur) oculis præteream, vbi hanc rem vt Aquila in suos pullos firmiùs Solem inspicere nititur, perspicuè mihi videor videre: nullo Angelis pacto, quâ sunt incorruptibili natura, hunc aëris tractum, ob eius corruptibilitatem ac mutationem, initio conuenisse, qui posteà eis, nonnullíque pœnarum generi, ac ignobili exercitationi datus ac cõcessus est: nec etiam cœlum Empyreum, gloriæ ac naturæ locum ob supernaturalem supérque eminentem eius excellentiam. Neque illud Ezechielis

D. August. in suprema aëris regione.

Aëris suprema regionõ locus prælij Angelorum.

dictum nobis quicquam aduersatur, cùm id verbum non loci qualitatem innuere videatur, sicut nec nostri etiã Saluatoris in cruce pendentis, ad latronem facta promissio: *Hodie mecum eris in Paradiso*: at eius conditionem, ac status qualitatem, qua Lucifer altiùs aliquantò, quàm cæteræ tum omnes creaturæ, Deum vt totius naturæ auctorem & principium, magna cum eius delectatione, ob propriæ essentiæ præstantiam cum aliis contemplari potuit. Quandoquidem verosimilius esse, haud parũ ad hanc nostram sententiam facit, quòd Diabolus inflatus & elatus superbiâ dixit: *In cælum ascendam, & super astra ponam solium meum.* Nam si in cælo Empyreo hæc pugna facta, quorsum hæc verba? cùm locus, hoc, nullus superior: an allegoricè tantùm interpretandum? haud certè, cùm ex litera sensus, vbi id fieri potest, eliciendus sit: non ergo is locus hoc certamen, at firmamentum sustinuit: quod Ioannis authoritate innixus, conuenienter dici posse, mihi videor, qui *in Apocalypsi sua* Draconem nostrum antiquum hostem, tertiam secum stellarum partẽ traxisse ait: quòd eos, vt propria eorum mobilis, ac incorrupta natura ostenderetur, nihil magis decuit, quàm hoc cælum, quod mouẽdo, absque sui mouetur corruptione. quo peractum est, vt alibi, de more Angelorum, triumphus fuerit, & alibi, quàm vbi disceptando obtenta est victoria, dæmonum atrocissima pœna, æternúmque fine fine supplicium, atque vt Angeli, vel loco Paradisum, ita dæmones inferna eodem tempore, non iniuria senserint.

Angelis Paradisus est destinatus Dæmonibus Inferna.

CAP. VIII.

Quanto tempore steterint Angeli in cælo à creatione ad ruinam: quandiu concertauerint, & quot dentur instantia ex Thomistis & Scotistis.

VErumtamen, quanto hi Spiritus tempore in cælo ab hac eorum ruina steterunt, ac quandiu cum Angelis mutuò concertauere, nondũ apud Theologos decretum est. Nam, qui D. Thomæ (qui non minùs apud Theologos, quàm ipsos etiam Philosophos, tanquam alter Aristoteles celebratur) sic addicti sunt, vt ne vnquam ab eius opinione vel sententia, transuersum etiam (vt aiunt) vnguẽ recedant: duo tantùm instantia ab eorum creatione ad ruinam vsque intercessisse tradunt, vnum scilicet, quo puris naturæ dotibus dumtaxat omnes extitere, alterum, quo peccato obnoxij à cœlo Angelorum ministerio, qui gratia confirmati sunt, excluſi & expulsi fuerunt: At eorum, qui non ita in verba sui magistri iurarũt, quasi, vt sese sui animi omni iudicio ac opinione priuent, non omnes eiusdẽ omninò sunt sententiæ: sed bifariam inter se diuisi aliqui: qui Scotum suũ ducem agnoscunt, (qui & non sine causa, Subtilis, nomen meruit,) ij quatuor ab eorum productione ad casum vsque moras interuenisse asserunt, nonnulli verò multis argumentis tres tantùm affirmare conantur: Et primam quidem, qua cunctos naturæ muneribus contentos fuisse asseuerant: secundam, quæ tantùm naturæ Angelicæ valuit, quantùm nobis totius, quo viuimus, temporis interuallum: quâ quidem secundâ morâ, sic eos à veritate declinasse, nonnulli affirmant: vt primo ab ipsis commisso crimine, etsi nimia inflati fuerint

Tres moras tantùm alij ponunt.

rint Philautia, poterant tamen, modò vellent, cùm adhuc essent in via, satis pœnitere, ac facilè misericordiã veniamque à Deo, quâ vtitur in opus suum clementiâ ac lõganimitate propensus, consequerentur. Quamuis huic contradicant plerique Theologorum, qui omnibus viribus contendunt, nullum omninò in hoc innocentiæ statu errorem, venia vlla dignum esse potuisse, adhuc enim nulla creatura corrupta erat: ex qua quidem corruptione peccatum, tanquam ex Epimethei pyxide cumulatim in mundum inuolauit, quod haud negari potest: At sic, quod nihil tum venia dignum fuerit, cùm vel propter liberam Angelorum voluntatem, ita fuisse certè decuit, quod vsque ad vltimam ipsorum damnationis moram durasse non pauci perhibuere Theologi, ne scilicet adeò nobilis spiritalis creatura vel exiguo temporis momento, erroréque modico obstinationis inquam ratione, cui obnoxius stetit, præsertim cùm mutabilis suomet principio omnis creatura extiterit, tam repentè æternis cruciatibus, paulò postquam esset producta, manciparetur, eò maximè, quòd in suis, *vt Scriptura inquit*, Angelis reperit mutationem. Verumtamen Dæmones (libet enim incœptum ordinem prosequi) plus iusto & æquo diutius à voluntate sui Creatoris sese abstrahendo, vsque adeò omnes, sui ipsorum amore immoderati, stulti, & ebrij, in hac secunda mora processere, vt tandem iustissimo Dei iudicio, honorem suum alteri non dantis, in ea præfracta ceruice, in odiũ Dei obstinati perseuerantes, ad vnũ omnes in tertia damnarentur mora, nulla prorsus iusta excusatione ipsos reuelante: siquidem hoc iudicio & sententia, non præcipitatione quadam, sed potiùs æquissima Dei longanimitate, iustitiáque: nempe ipsa misericordia temperata contra ipsos processum est. Adde, quòd non vnius (vt nonnulli opinantur) tantùm criminis rei peracti fuerint, sed & diuersorum, quibus omnes simul, sua tamen quisque peculiari malitia ineffabili cum cupidine agitabatur. Hi enim variis flagitiis & sceleribus impliciti à minoribus ad maiora & atrociora semper adeò progressi sunt, vt, etsi non ex æquo cuncti suæ naturæ præstantia: at voluntatis certè imperio, frenum sceleratissimis cupiditatibus laxando, in infinitum peccauerint, adeò vt in Dei extremum contemptum & odium (horribile dictu) sic prolapsi & demersi sunt, quo inde pedem referre retrocedereque tandem ipsis integrum minimè fuerit. Hinc factum, vt hac tandem sua postrema & funesta mora, ipsi dæmones è Cœlo, non secùs ac plumbum in aquam, Angelorum, *vt dictum est*, ministerio electi præcipitatique fuerint, non sine summa extremáque suorum ignominia, sic interni vermis nunquam morientis arrosionis dolore, & ad inferna plerumque relegati: eorum enim plurimi adhuc, (Diuo Iacobo innuente) huic caliginoso frigidóque aëri inhærent? quem quidem ipse Deus, pro sua miranda & infinita prouidentia, vt nos incautos exerceant, & ad timorem Dei somnolentos excitent, vsque ad diem magnam Domini, ne & ipsi penitùs sine causa ibi relicti viderentur, ipsis ita concessit permisitque: quibus etiam interdum in executione suæ diuinæ iustitiæ in nos homines vtitur, *vt suo loco dicetur*. Atque hos omnes, qui huic incluſi sunt aëri, inferiores fuisse tradunt: magnates enim ob eorum nobilitatem, propriæque voluntatis à Deo se auertentis furorem & impetum atrociùs

Peccatũ ex corruptione

Dæmones è cœlo vt plumbũ in aquã præcipitati & ad inferna relegati.

Inferiores Dæmones inclusi sũt aëri.

aliis in creatorem suum peccando, iustissima Dei trutina rem examinantes, ad infinita Tartara detrusi sunt vnà cum eorum principe Dracone. Hinc enim cùm suæ ipsius stolidæ superbiæ veneno plus cæteris inflatus, nobilioris suæ essentiæ à Deo concessis donis ad id elatus, reliquísque tam turpissimæ, æternísque doloribus expiandæ apostasiæ, ansam præbuisset: aut iniuriâ qui amisit mensuram, qua summo torquetur opere, & Dei iure optimo pœnas delictis commensurantis; acerbiores quoque luit, sustinétque.

CAP. IX.

Quot Angeli ceciderint, & è quibus ordinibus detrusi sint ad inferos.

CÆterùm, quanta pars lapsu illo ceciderit, & an ij omnes vnius, vel diuersorum ordinum fuerint: non minima inter Theologos, ea de re dissensio est. Quidam enim considerantes, multò maiorum hominum turbam, ad inferos, cum diabolis ibi cruciandam detrudi, quàm ad cœlestia gaudia cum Angelis perfruenda, euchi: huius quidam instar ac simile in ipsis etiam Angelis vsu veniisse opinati sunt: qua de re, maiori eos etiam numero ad inferos detrusos, hinc colligunt. Alij verò sanioris aliquantò hac in re (vt mea fert opinio) iudicij, oculis defixis in bonum illud, quod spiritibus, vt intellectus purioris capacibus, inerat, ideò minorem eorum partem hoc lapsu corruisse voluerunt: quorum quidem opinio vt vero magis consentanea, ita magis amplectenda mihi videtur. Quotus tamen quisque eorum sic præcipitatus è Cœlis fuerit, à diuersis in diuersas opiniones itum est. Nam quidam partem decimam huius flagitij ream peractam fuisse referunt: alij verò, nonam his æternis pœnis destinatam, nec pauciores reperire est numero, qui tertium dumtaxat Angelorum agmen damnatum asserunt: quorum sententiæ aut opinioni, vt putà D. Ioannis suffultæ auctoritate, ex ipsa veritate hæc verba depromẽtis: *Draconem sua ipsius cauda, tertiã partem stellarum secum traxisse*, plerique tutiùs inhærendum prædicant. Verùm à quotis, quibúsve ordinibus pars hæc deiecta fuerit, quòd non secundùm gloriæ statum intelligendũ, cùm nec etiam in meriti, *vt multi volunt*, conditiones vnquam steterunt: at, vt in puris fuerint naturæ dotibus, inferioribus nempe, an superioribus ordinibus, an mixtim ex omnibus satis supérque inter Græcos ac Latinos Theologos contenditur. Illi enim spirituum pronitatem, vt materiæ magis appropinquantium, solummodò considerãdo retulerunt: vnà cum nõnullis Platonicis, qui Cacodæmones, vt Ioui rebellarent, materiam in causa fuisse produnt, vel omnes, cum eorũ principe Diabolo, quem Ophineum veritati alludendo, vocant, de inferiori sede deturbatos, Nostri autem, cùm nihil eis materiæ adscribant, de cunctis eiectos fuisse ordinibus meditati sunt: licèt propter horum minùs nobilem, minúsque quàm superiorum præstantem naturam, plures ex inferioribus deturbatos fuisse asserãt: negando prorsus, Diabolum cum aliquibus, qui excellentioris essentiæ fuerunt, de inferiori classe extitisse: quem profectò longè omnium pessimum, non temerè, cunctorum supremum, haud pauci Theologi asseuerant: præsertim, cùm nihil, quod nonnulli obiiciunt, de Ezechielis dicto obstare inquiunt: *In Cherub extentus & protegens, posui te in monte sancto Dei:*

1. Opinio Theologorum.

2. Opinio vetustior.

Minor pars Angelorũ corruit.

Angeli stellæ dicti.

E quibus ordinibus deiecti Angeli.

vbi

vbi multi Theologorum ſunt, qui
Draco dictus Diabolus. apertè confitentur, ſic Draconem à Sancto Propheta nuncupari, ob præſtantiorem eius ſcientiam, qua propriam, quam habuit, ob naturam, reliquos omnes facilè ſuperauit: cæterùm qui alio nomine, quod ei immẽſus Dei ardor indidiſſet, ni propriâ ipſiuſmet peruersâ voluntate, Deo reluctando, perdidiſſet, vtique appellandus foret: etenim capitali charitatem peccato, quòd ipſi omninò aduerſa, & ex diametro contraria ſit, nec perſiſtere, nec exhiberi in cõfeſſo eſt: quo agitur, vt eius nobilem eſſentiæ gradum exprobrando, alio nomine vocari non potuerit. Nec quicquam impedimento eſt, quòd hanc firmam eorum ſententiam, Draconem ſcilicet bonis omnibus, ab initio aduerſantẽ, æternámque oppugnantem veritatẽ
Draco è Seraphico ordine. de Seraphico ordine, apertè expreſſéque in ſacris literis non reperiant: cùm id ſatis elici per eos poſſit, qui non oſcitanter ſacram Scripturã ſcrutantur, vel eodem etiam Propheta, haud perperam intellecto, qui eius ruinam enarrans ait: *Quomodo enim manè oriebaris Lucifer*, & reliqua: ex quibus profectò verbis, ſi ſaniori iudicio examinantur penſantúrque, clarè admodum liquet, peſſimum hoc caput, ad aliud quicquam, quàm ſupremum omnium ordinem, in quo primùm Dei voluntate conditus eſt referri minimè poſſe: tum ex ſtellæ magnitudine, ac perlucido eius fulgore; tum ex diei potiori ac nobiliori parte, cuius tanti criminis nunquã eum, ſicut nec cæteros dæmones immenſa, ac infanda malitia, perfidia & obſtinatione prohibente, vel minima etiam ex parte pœnituit: quamuis ob tam execrandum facinus ex cœlo ipſo, partim in hanc (*vt ſuprà* dictum eſt) tenebroſi algidíque aëris regionem, partim ad infima tartara, extrema cum eorum pernicie, ſumma omnium turpitudine, æternis denique cruciatibus afficiendi, deturbati ſunt: in qua tamen humanum omnem captum excedente ſummè miſerrima cõditione & ſtatu, longè nihilominus quotidiè eis miſeriora metuenda, formidanda, expectandáque ſunt: denique adeo peccato ſeſe manciparunt, eóque, vt ſus, luto, delectantur, occalluerúntque vt non niſi malum, & velint & agant: id quod non hinc ſolùm euenit, quòd Dæmones omnia intellectu percipiunt: quo per prima, vt & nos, principia mouentur: Verùm inde multò magis, quòd hoc modo diuinæ iuſtitiæ ordini placitum eſt confirmari, horrendæ nempe à Deo confectionis crimine non aliter promerente, ita vt nullâ dehinc amplius veniâ, gratiáque qua rurſus ſubleuentur, digni videantur: immò potiùs in omne æternum grauioribus in dies magis magíſque pœnis meritò miſeri ſubiiciantur.

Dæmones non niſi malum & volũt & agunt.

DE NATVRA DÆMONVM

IO. LAVRENTII
Ananiæ Tabernatis Theologi

LIBER SECVNDVS.

CAPVT I.

De *impia Dæmonum contra Deum, & genus humanum cogitatione & vafritie.*

Dæmones qui in aëre manſere.

EX his itaque, quàm breuiſſimè id potuit fieri præmiſſis, cùm de nomine ac natura, tùm etiam miſerrimo dæmonũ lapſu, eiúſque cauſis, vnicuique facilè rem conſtare poſſe arbitror. Ex quo autem, ſæpiùs dicto modo, pars eorum ad infimos tartarorum abyſſos præcipitati, pars verò altera eáque potior huic nos circundanti obſcuro ac gelido aëri inhæſere, variam quoque tentandi voluntatem atque poteſtatẽ nacti, pro variis ab ipſis cõmiſſis criminibus, quorum quidẽ causâ ne vel minimâ ducuntur pœnitentia: immò, quòd in ipſo cœlo eſſe aſſequi potuiſſe deſperarũt, id hîc in terris omnibus neruis, velis, remíſque (quod dicitur) freti ſuâ aſtutiâ perficere contenderunt. Hinc & factum, vt cùm primùm Adamum iam factum formatúmque conſpicarentur nihil omninò intentatum certè reliquêre, Acheronta etiam ipſum mouendo, donec, cæterorum conſpiratione factâ, ipſe Lucifer, ceu Vertumnus in varia rerum miracula eſſe animo transformans; tum autem ſpeciem ſerpentis ſimulans, ipſius ſociam venenata ſuâ aſtutiâ circumueniens ſocium ſuæ à Deo, creationis auctore, defectionis (proh dolor!) faceret. Dracopeta enim Græcè ſerpens eſt, qui Euæ cauſa ſeductionis

Dæmones quod in cœlo perficere non potuerunt, id in terra tentarunt.

Acherõta mouere.

Vertumni transformatio varia

ductionis fuit : nullũ enim enim aliud animal, quàm ipsum anguem ita horribilem aspectu, ei vt subiret permissum fuit, nec alio vllo signo quàm vt loquendo suæ voluntatis sensum clarè exprimeret, concessum : ea maximè de causa, quòd nostri primi parentes id conspicati, quasi prænoniti, tam sibi, quàm suis posteris eò cautiùs prospicerent, malúmque id omnium maximum declinarent, id quod & ipse Dominus, si ex contumacia sui obliuiscerentur præcepti, sibi euenturum prædixerat. Ipsi porrò Dæmones hanc eorum nõ tam duram, quàm magis miseram & horrendam prouinciam, non solùm vt Deo aduersarentur, sed etiam ob eam, quâ laborant, inuidiam susceperunt, cùm hosce in præsenti statu innocentiæ creatos viderent, ac in futuræ gloriæ, si stabiles permansissent perstiti/sĕntque, conditione, quam gratiâ dehinc confirmati auctíque consequerentur quâ ipsi Dæmones ab hominibus verâ & perpetuâ felicitate honoréque superarẽtur æterno : verùm & hoc insuper metuentes, & veritati, ne & homines in eorum sedibus, ex quibus summa & perpetua cum ignominia gementes & fremebundos deturbatos se minimè obliti essent, summa vice versâ, & perpetua cum gloria & honore coronandi, collocarent, substituerentúrque.

Inuidet Adamo Diabolus.

CAP II.

De prævaricatione Adami & posterorum, perpetuo Diaboli cum hominibus bello, & Dei pietate ac misericordia in suam creaturam.

CVius quidem rei cogitatio quantum dolorem æmulationémque in eis concitarit, dictu haud facile est ; in ijs præsertim Spiritibus, quibus nihil vnquam stolida superbia magis elatum, & vsque dum rumperentur, inflatum auditum est. Inde tãtum in odium, tantúnque furorem & rabiem contra Deum, eiúsque denuò formatum opus acti, ex propriis secundæ moræ actibus conceptâ insaniâ inflammati ardent horrendum in modum, vt omnia, nunc eorum consilia, acta & facta sceleratissima, in eum solum scopum, quasi colliment, tendantque, vt si vllo pacto foret possibile, Deum honore suo diuino exuere & spoliare, eundémque sibi falsò vendicare omnibus neruis contendant. Cúmque id virulentum odiũ in ipsum Deum sine vllo successu, & frustra quidem se euomiturum Lucifer videret : at in eius creaturam hoc facere tentandum duxit, cùm in terrestri Paradiso ad Euam primam nostram matrem, vtpote figmentum imbecillius, phaleratis verbis, mirâ astutia viam affectauit, porrigendo & ad gustandum inuitádo pomum illud, vt aspectu pulcherrimum, ita gustatum ac comestum omnium in mundo rerum infelicissimum, causam nempe primam ac præcipuam omnium, quorum terra & mare plenum est, malorum, mortis denique vniuersæ carnis sempiternæ & perpetuæ. Verumtamen, etsi hinc potissimum appareat, ipsum Diabolum hac sua prima seductione, & in posterum quoque perpetuum, & ἄσπονδον bellum toti hominum generi indixisse, adeò vt omnibus piis perpetuò, magísque quàm aliis, cum eo decertandum sit : simul tamen nihilominus, Dei omnipotentis in suum figmentum hinc insignis & paterna elucet pietas, & prouidentia non adeò Diabolo laxantis frenum, vt sua quam animo conceperat, sibíque certò promiserat, perfectâ potiretur victoriâ : siquidem

Consilia cogitatióque Dæmonum cõtra Dei honore irrita.

Lucifer tentat Euam in Paradiso

Dei pietas in homine.

ipſum Adamum, (etſi poſteà non minùs peccantem) aggredi primum dubitauit, quod tamen in Eua, vtpote imbecilliori creatura Dei, ipſi magis (proh dolor! ſucceſſit. Adam enim nobilioris naturæ, totius generis humani principium, magnum mundi miraculum, non primùm à ſerpente, ſed perſuaſu potiùs mulieris ſuæ, deluſus legitur: vnius tamen & eiuſdē pœnæ ſocius iuſtiſſimo Dei iudicio factus, miſericordiâ tamen Dei ineffabili, quâ quodammodo ſe ipſo maior eſt, ſempérque iuſtitia diuina temperata, hoc tantùm infflictum malum aliis æterna morte piandum, remedio & antidoto longè efficaciori ipſo morbo, haud multò poſt (prolatis primis promiſſionibus ex ſinu æterni Patris,) oſtenſo, verus Samaritanus ſanare non deſtitit; adeò vt nemo vnquam hoc malo, niſi pueri Dei viſione in Lymbo orbari, ſuáque ipſius quiſque culpâ ad Tartara cum iis affligendus detrudi, æternúmque perire neceſſe habeat. Neque hoc tam ſceleſtiſſimum facinus ipſe Dæmon cum ſuis complicibus tulit inultū, cùm longè atrociſſimis pœnis in omnem æternitatem afficiendus, dehinc à Deo condemnatus ſit: dictúmque ſerpentis ſemen ipſius mulieris contriturum caput eius. Quod & ſigno diuino vnicæ pellis myſterio obumbratū eſt, qua parentes noſtri ſeſe exteriùs nudos cooperire tegeréque iuſſi: interiùs animo crimen vulnúſque tandem tegendum, ſanandúmque fore, non ſine maxima animorum lætitia perceperunt. Dei tum etiam, cùm deſtituti omni ſpe, præ dolore animi infando, in æternam deſperationem præcipites fuiſſent acti, peculiaris Angeli illuminatione ſubleuati, quem ſecretiores Theologi, Raziel fuiſſe aſſerunt, pelle illa ouinâ verum & immaculatum agnum ipſis præfiguran-

Dei miſericordia in genus humanum.

Raziel Angelus Rabinis, quis ſit.

te. Hinc, cùm & quod hac via aggreſſus erat, non ſibi ex animi ſententia ſuccedere videret Dæmon, non potuit non maiorem in modum triſtari ac dolere; cùm tamen ob noſtram præuaricationem, ab ipſo tanquam auctore profectam, nonnullam neque eam minimā in nos poteſtatē ſibi acceſſiſſe, haud ignoraret; eam in nos exercendi occaſionem nullam prætermittit, diuerſis technis retia tendens, nunc noſtris corporibus, nunc verò bonis, vtinam non inſuper pelle tectis, & ſanguine agni conſperſis multorum animabus: hinc & Satanas, quòd perpetuò nobis aduerſetur, alio nomine dicitur, vnum ad hoc, alterū ad aliud flagitium perpetrandum, in quod ſcilicet cuiuſlibet naturam pronam per ſe eſſe videt, incitando.

Saranas Diabolus vnde dictus.

CAP. III.

De varia Dæmonum voluntate nocendi: poteſtate eorum à Deo limitata: de malis Genijs: qui ſint. victoria noſtra aduerſus Dæmonem vnde petenda.

VAria autem atque diuerſa dæmonum nocendi facultas, non tam à præſtantiori horum (vt aliquibus placet) forma, vnde omnis noſtra operatio, quàm (vt aliis & fortaſſe rectiùs) ex vltimo eorum vario nixu, magnóque conatu procedit, quò cùm adhuc in cœlo exiſterent, magis procliues ad hæc, quàm illa flagitia crimináque vltrò in diuinam ad peccandum rapiebantur iuſtitiam, quod nempe æquo etiam Dei euenit arbitrio, vt quanto vehementiori propriæ voluntatis cupiditate in facinus aliquod aduerſus Deum ferebantur tantò ardentiùs eiſdem nos oppugnare delictis pertentando, pluſquam ingrati

grati in eorum creatorem, atrociori ſupplicio, æternóque cruciatu ad tartara detruſi, mille tormentorum pœnarúmque generibus afficiendi. Verùm & hæc dæmonum in nos quæſita poteſtas, nóſque ſine fine ſeducendi ſtudium, ſuis etiam finibus & carceribus à Deo & miſericorde & iuſto incluſum eſt. Ipſe enim qui nullum ſibi fidelem dictóque audientem vltra vires tentare permittit, Angelos ſingulos ſingulis, ſeu plures omnibus, pro varia eorum diuerſáque dignitate attribuit: quibus etſi ante lapſum, non abſimiles erant: tamen nunc, vt viliſſima mancipia, (maxima certè capitis diminutione minuti) velint nolint ſubiecti ſunt diaboli. Quamquam autem, veteris ſuæ ſuperbiæ fermento in dies magis magíſque inflati non ſecus ac ſimia hominum facta, ita dæmones Angelorum imitari ſtudent, in eo tamen, vtpote re impoſſibili ſeſe anteà plus ſatis turpes, turpiſſimos tamen magis dant quod vel ex Pharaonis Magorum tertio ſigno ipſa meridianâ luce clariùs oſtéditur. At quænam hæ res ſint propriæ, & quando eueniant, humani ingenij imbecillitatem fugit: id nobis ſufficiat ſcire ſæpenumerò dæmones, cùm anteà maiora feciſſent, minora tamen multò facere, fuiſſe prohibitos.

Dæmonum nos ſeducendi poteſtas à Deo limitata.

Dæmones ipſi à prima ſtatim hora atque in lucem ſumus editi, immò in ipſo vtero materno, nobis ſummè aduerſantur: hinc & malos Genios, nuncupauêre Latini Poëtæ, quòd eos falsò nobiſcum naſci cenſerent; ob peccatum enim originis, variam ſibi nobis nocendi anſam datam arbitrantur, minori aut maiori malitiâ præpollentibus, quibus ſæpenumerò, niſi Angelorum adiuti præſidio, dubio procul ſuccumberemus.

Mali Genij Latinis Poëtis qui.

Si quam autem victoriam inde reportamus, (quam quidem frequentiſſimam ſanctos Dei reportaſſe ſcimus) id diuinæ gratiæ auxilio, caſtorúmque Angelorum præſidio, non immeritò adſcribendum eſt. Nobis certè, qui nec aſtu, nec per nos ipſos armis pares vnquam eſſe poſſumus hoſti antiquo Draconi ſemper ſuccumbendum eſſet diuino auxilio deſtitutis: etſi ex vltimo & infimo Angelorum ordine defecerint Spiritus hi nequam: excepto eo, qui primos parentes in terreſtri Paradiſo & in deſerto Chriſtum tentationibus aggreſſus eſt, quem quidem ſupremum certè, reſpectu præſtantiæ ſubiecti quod tentauit, eſſe oportuit: Duo enim principia ſtatus innoxij, vnum gratiæ; alterum, quorum neutri ſeruitus inerat, vbi alter ſic in gratiâ conſtitutus fuit, vt poſſet, quanquam deliquit, non delinquere, alter autem eiuſmodi naturæ, vt in eum nullum omnino peccatum cadere potuerit.

Tentator Chriſti & primorum parentũ è ſupremo ordine.

CAP. IV.

De diuerſa nos ſeducendi poteſtate dæmonum, & ætate qua nos adoriri incipiant: ſtratagematis etiam eorum in conſideratione humana.

NEc mirum, quòd hi ſpiritus ſæpenumerò vnius ſint formæ, tentatum accedentes: minimè tamen habeant inter ſe tentandi æquam poteſtatem: cùm, & inter cunctas animas vnius formæ magna tamen reperiatur varietas, ex internis propriæ

Spiritus nequitiæ etſi vnius formæ, nõ tamẽ

habent æquam tentandi potestatem.

priæ essentiæ gradibus promanans, ex quibus etiam gradibus varia spiritibus in peccando conatuum obuenit magnitudo ac diuersitas. Quod eò magis affirmandum videtur, quòd præterquàm quòd nihil prorsus inde absurdi procedere potest, rerum etiã ordo id exposcere ac requirere appareret; quò scilicet, vti, qui maiori gloriæ prædestinantur, vt plerique beati ac sancti fuere, Angeli etiam ipsi virtute præpollentes, licèt haud diuersæ formæ, nisi ob officium suscipiant: sic & qui grauiori miseriæ præsciũtur, vt plurimi fuere, ac in dies sunt apostatæ, hæresiarchæ, pedicones cæteríque hoc genus flagitiis nobilitati, Dæmones quoque eiusdem speciei, impensè malos sibi accersant: cùm contrariorum, vt alibi docetur, eadem sit ratio & doctrina. Hinc euenit, vt qui officij præstantiorem, præter custodem Angelũ, sortiti sunt: iidem & Dæmonem aliquo vitio eorum, in quod natura propensior fertur, qui plus defatigentur, clarum ac superbum, quò armis æqualibus contendere, queant, accipiant: qui quidẽ impuri spiritus haud inuiti, quâ sunt astutiâ sese associant, vt eò faciliùs voti sui compotes fieri possint, iam à primo nostro ortu statim (vt multis placet) corporibus ni prohibeantur, nocituri; animæ verò non ante, quàm liberi arbitrij voluntate nos regi contingit, quod vt plurimùm septimo ætatis anno fieri assolet, nec etiam sine consilio, vtpotè spiritus maxima calliditate præditi & vaferrimi, temerè nobiscum congrediuntur, sed victoriam quasi certam iam ante sibi promittant, conscij nostræ imbecillitatis, & quàm in peccata, propter vitium originis, proni ruamus. Eo stratagemate vsi, quòd nostrorum omnium animi qualitates ac passiones, tum ex parentum constitutione, nostráque consuetudine, tum etiam ex propria cuiusque genesi, perspectissimas habere solent; facillimo quippe negocio, hos fore Saturninos, hos verò maligno & crudeli Martis influxui obnoxios. Illos, Venerem aspexisse retrogradam; nec Lunam, neque Solem, in eorum horoscopo benignè fauisse. Omnium enim hominum Astrologicarum aliarúmque rerum longè sunt peritissimi, perspicuitate ingenij, diuturnóque tot mille annorum vsu, qui solus facit artifices, maximè edocti. Qua de re fit, vt & quæ naturâ eueniant, immò quò sua cuique inclinatio feratur, vsque adeò exactè calleant, vt solùm ij religione, quò quisque ducitur, decipi videantur.

Contrariorũ eadem ratio.

Homines q. a ætate vexẽtur à Diabolo.

Stratagemata Dæmonum in conside- ratione corporis humani.

CAP. V.

De variis artibus, quibus sæpenumerò, vt nos circumueniant Dæmones vtuntur: & variis eorum denominationibus.

PRoinde, quo minore negotio nos circumueniant, laqueisque suis irretiant, eò maiori astutia ordinis nobis imponunt. Quos enim natura magis in furorem irámque præcipites ferri intelligunt, iis ætherei spiritus, huic rei magis perficiendæ accommodati, negotium facessunt. Sic enim quidam nominantur, non ob id, quòd cùm elementis habeant cognitionem, quid enim Spiritui cum materia elementari? nihil certè, alioquin, corpus in Spiritum, idémque in alterum naturâ ageret, quo nihil absurdius, cum in nullo, quo naturâ mutuò pati possint, conueniant: non itaque ob elementorũ analogiam dicti sunt sic hi spiritus, vt multi sibi ex philosophis persuaserunt,

Spiritus ætherei furiosos sollicitant.

runt, sed potiùs à locis elementorum quæ inhabitant, hoc ipsis nomen obuenit; nec tamen ita caliginoso huic alligati sunt aëri, vt omnis quoque locorum obambulandis eis præclusa sit potestas, cùm sæpenumerò diuersissima Elementorum interstitia peruolitent, nec vllus reperiatur locus, in quo non mille suis nocendi artibus occasionem captét, ac instar Harpyarum infernalium ferali suo contactu (vt Poëtæ verbis vtar) omnia fœdét ac polluant. Quos verò ambitionis vitio natura præ cæteris laborare perspectum habent, hos pituitâ aërei aggrediuntur diuexantque. Oscitantia torpentes ac libidine instigatos aquei sanguine satis exercent. Auaritia diráque habendi cupidine infectos atra bili terrei defatigant, qui quidem inter cæteros principatum obtinere dicuntur; qui & alias vt à serpentibus nomen sortiti, ob diuersũ quò circũaguntur situm ac positum. Ex quo fit, vt qui nos ad omnimodam à Deo creatore nostro defectionem apostasiámque sollicitent, ab Aquilone, qui semper pro malo & ominoso Cabalistis habitus est, denominationem acquisierint; non tamen ab illo cœlesti, quò quidem Lucifer princeps eorum propria stoliditate ascendere præsumpserat, sed à terrestri potiùs ad quem merita suorum scelerum præmia referens, cum aliis suæ farinæ principibus repętino ictu, fulguris instar, cœlo exclusus corruit. Atque hos, Hebręorum Mechubales, præcipuæ potestatis insignísque nequitiæ, esse affirmant. A meridie verò ij dicuntur, qui nobis blanditiis suis imponunt, quoad optatis contra nos potiantur: genus & hoc dæmonum non minùs quàm terrestre, pessimum quoque in eo, quod perficere intendit nullum non mouẽs lapidem, solet esse potentissimum, Dauidis exemplo docemur, qui Deum assiduis votis & compellare & exorare iubet, vt ab huius astu & insidiis vmbrâ alarum suarum nos protegat: inquit enim: *A dæmone meridiano, &c.* Qui verò diuinationibus, quarum humanas mentes naturâ curiosas auidissimásque vti & ipsius Adami haud ignorant, nos adorari tentant: quos, cùm Dei magis proprium sit scire futura, omnes his curiositatibus frenum laxantes, peccatum incurrisse palàm est, ij Eoï nominantur, cæteris plus vafritiâ, iactantiâ, ac mille dolis præcellentes. At qui nos sæpenumerò in mœstitiam inducunt, animíque desperationibus succumbere moliuntur, rationi rectæ mendaciorum tenebras obtendentes, Occidui vocantur: his omnibus mirando Dei nobísque occulto iudicio quotidie, vel singulis etiam horis, nos vt infestent, potestas data est, non tamen ex æquo vnumquemque.

Tentandi ratio quæ seruetur à Dæmone.

Apostatæ aggrediuntur spiritus Aquilonei, Aquilo ominosus Cabalistis

Meridiani Dæmones potentissimi

CAP. VI.

De summa Dei in nos affectione: perpetua Angelorum custodia contra Diaboli fraudes: déque titulis quos diuersimodè sortitus est Dæmon.

IN quibus quidem continuis tentationum pugnis quid mirum: si vel decies, in dies victi, ab hoste callidissimo prosterneremur, ni diuina ope suffulti erigeremur. Paternâ enim suâ in nos affectione sic rem moderatus est; ne spiritus hi semper propriâ essentiâ ac pro voluntatis maligno libitu, animi nostri affectibus incommodare possint, vt omnibus conatibus nihil intentatum relinquentes & extrinsecus & internè ibi sedulò operam dent: hæc enim via peccato nos contaminatos, ijs ag-

Dei paterna in nos affectio.

gredi poteſtas à Deo facta eſt: quo fit, vt crebrò in nobis varias animorum perturbationes concitent, imaginationes corrumpant, phantaſiaſque ad eorum peruerſum libitum accommodent, diuerſo quod faciunt phantaſmatum motu interioríue concupiſcentiæ accenſu, nihil tamen vel parum, iis omnibus adhibitis machinis promouent, ſi modò nobiſmet ipſis deeſſe nolimus, noſtro appetitui deprauato indulgẽdo: ſed potiùs gratiâ omnipotentis, ſanctorúmque Angelorum pro nobis perpetuò excubias agentium, auxilio adiuti, militis Chriſtiani ab Apoſtolo luculenter depicti modo *fortiter illi reſiſtamus*. Neminem enim his præſidiis munitum reluctantem violenter trahere, ſed ſponte peccatis indulgentem, ipſóſque ſequentem ducere poſſunt. Quod verò non ſemper ex æquo vnis iiſdémque peccatis nos ſolicitent, *vt paulò ante* dictum eſt, hinc factum, quòd (phyſicè tamen in hoc loquendo) ipſius cœli magis propitiam in noſtra corpora ſentientes virtutem ex parte impediantur: adde non poſtremo, ſed priori loco, quòd ſanctorum Angelorum excubiis arceantur, præſertim cùm nos gratiâ diuinâ corroboratos ſentiunt, quod vel ex Balaam ariolo nõ obſcurè deprehendere eſt, qui vt populo Dei omnia infauſta diráque precaretur propriæ Iſraëlis intelligentiæ oppoſitum influxum, quo, quæ imprecaturus erat, vt reperiret ſollicitè quæſiuit, quod apparet vel hinc, dum per montes varios aſcenderet, nunc hæc, nunc illa expectans tempora, & hinc vſu venit, vt magis hoc, quàm illo loco, frequentiúſque nocte, quàm interdiu nos infeſtẽt, maximè verò ante intẽpeſtam, quãdo more Hebræorũ mane diei incipit, & *din* יום vt ipſi aiunt, viget, durum dixeris iudicium. Nec ita mirum cuiquam videri poteſt, quòd eo potiùs quàm alio tempore maior dæmonum ſit poteſtas facta: qui enim non niſi in ipſis tenebris Spiritus tenebrarum, tanquam in ſuo regno potentiores; à quibus & ſuos ſortiti ſunt titulos (vt vocant) vt nẽpe poteſtates tenebrarũ in ſacris literis vocitentur. Iis autẽ ob eorũ peculiarem ab aliiſque diſtinctam perfidiam & nequitiam nõ ſemper ex æquo pro eorum, vt dictum eſt, rabie, vno tentationum genere nos aggredi datum eſt: cùm magis hoc, quàm illo tempore ac die (quod & de ſuperioribus dictum) hac vel illâ vigiliâ, horâ & momento viribus præualeant: tum ob diuerſam Angelorum mutationẽ, mutuis enim viciſſitudinibus, pro ratione temporum ac vigiliarum, non ſecùs ac milites excubitores in ſpecula collocati ſibi ſuccedunt. Hanc autem rem ſic ſeſe habere patet vel ex eo ad oculum: quòd Angelus cum Iacob Patriarcha, noctu multũ diúque luctatus, ob has diuerſas vigilias inſtãter ab eo, vt dimitteretur quæſiuit. Porrò, & propter diuerſum cœli influxum variúmque ſitum, ſub vno magis quàm alio poſſunt ac præualẽt: hi enim ſitum ſuis inſtitutis malignis nacti idoneum, loci mutatione (*vt poſt* dicetur) maximè in ſuis rationibus turbantur, eámque nobis magni eſſe momenti, ad præcauenda auertendáque mala nobis ab illis imminentia, vel ex Angelis patet, qui diuinum iuſſum exequuturi, déque Sodomæis ſupplicium ſumpturi eſſẽt, pium Deóque dilectum Loth, vt inde fugâ ſibi conſuleret, locúmque mutaret fideliter monuerunt.

Angeli hominũ cuſtodes

Balaam ariolus.

Tituli Dæmonum.

Tentationum eodem genere nõ ſemper tentamur.

Luctatio Angeli cum Iacob.

CAP.

CAP. VII.

De precibus in Ecclesia Catholica institutis: vsu item in ea campanarum ac luminum: & ad quem finem.

Preces Ecclesiæ qua ratione institutæ.

TEmporis etiam diuersi diuersa ratio ipsis, vel secunda, vel magis aduersa, accidere solet: hinc non sine causa sancta Ecclesia Catholica, ritum populi Israëlitici piè æmulans, consuevit vt septies in die statis tamen horis, ad Deum Optimum Maximum preces effundantur, forsan, quòd his ipsis astutissimus ille hostis, in nullas non occasiones intentissimus, maiores insidias animabus nostris struat, etsi alioquin, ne vel exiguo temporis momento (inæqualiter tamen) in nobis oppugnandis feriatur. Circuit enim, haud secùs ac Leo rugiens, quærens semper quem deuoret. Hoc autem conuenientissimo epitheto diabolus à Spiritu Sancto depingitur, cùm aperto Marte quasi nos aggressurus est, quod assiduè facit. Quòd autem in tenebris magis quàm in luce, potentiúsque vires suas contra nos exerat: hinc Saluator noster, æterna veritas æterni Patris, nos dum lucem habemus, operari iubet, paterníque monitionibus hortari non destitit: ex quo & mos ille introductus est, vt morituris, (his enim crebrò tum temporis omnibus dæmon conspiciendum sese exhibere solet, maximísque tentationibus eos concutit) candelæ accendantur, veram lucem, *de qua Simon canit*, lumen de lumine nobis præfigurantes. Ipsæ quoque Romanorum leges tenebras non immeritò tam suspectas infensásque habent, vt nullam sententiam legitimam noctu, nisi tribus quatuórve accensis luminibus proferri sinant. Quare vt præsentiâ huius luminis fallaces dæmonum insidiæ, quas nobis struunt, retunduntur retardãturque: ita eius absentia maiores vires in nos sumere, omnium ferè antiquorum Thalmudistarum doctrinis traditum legimus: quod tamen non ita accipiendum, quòd hoc elementari lumine haud secus, ægrorum oculi radiis solaribus offendantur, & à suo cœpto repellantur: spiritus enim sunt, & sic ab omnibus corporis tactúsque affectionibus immunes. Nam si ab hac luce pœna aliqua eis reformidanda foret (vt nonnulli Hebræorum Mechubales somniarunt, quod & Arabes hac earum falsa religione imbuti sequuntur) hoc absurdum inde euenire necessum esset, Dæmones quocumque locorum sese recipiant, inferorum pœnas minimè semper subsequi, quin potiùs caliginosi aëris subterfugio, ac specuum caueâ, cùm hanc lucem omnem siue à Sole, cæteris astris, ipsóque igne profectam declinare vitaréque possint: neque tamẽ hinc affirmãdum dęmones nihil prorsus angoris & cruciatus ab his Solaribus reliquorũq; Planetarũ radiis sẽtire, aut etiã ignis elementari splendore affici, cùm id fieri possit, non tamen quòd sensu aut aliquo virtutis contactu, sed potiùs intellectui sibi aduersari intelligant, vt eis accidit ad campanarum sonitum, facéſque accensas, ad quas quidem sacerdotum Christianorum, cæterorúmque religiosorũ ipso Purificationis festo, preces fieri cõsueuere: aut ob sanctorum, qui de his triumphum reportarunt, reliquias, aliáque id genus similia: ex quibus quidẽ omnibus infinitã illius supernæ lucis virtutẽ, cuius latissimo

Tenebræ Romanis

Præsentia lucis insidiæ Dæmonum retundũtur.

Campanarũ & luminũ vsus in Ecclesia.

aſpectu & vitam & motum accipimus, ſatis agnoſcunt ac percipiunt: Chriſtum nempe ipſum, lapidem angularem, ipſorum ſtolidâ ſuperbiâ reprobatum & contemptum, non ſine extrema æternâ morte luenda pernicie. Quocirca, non abs re factum, vt ſancta, Apoſtolica & Catholica Eccleſia, à primitiua quaſi per manus tradito & accepto more, hunc luminũ vſum in hunc vſque diem retineat, non quòd omnes omnium generum dæmones (plures enim ſunt) hac luce Elementari, prorſus in fugam acti, à nocendo deſiſtant. Aliqui enim (cùm ſex à Platonicis numerentur genera) non ita magnopere hanc lucem, occultâ eorum proprietate, odio habent: ſubterranei vtpote, qui eius præſentiam vel inuiti fugere cogantur: quin ad candelas ab Eccleſia benedictas, aut quæ ſanctorum reliquias tetigere (ne dicam de aliis luminibus) ita immoti perſiſtunt, vt ſupremi luminis virtutem magis expaueſcant, ſuperiorúmque à perpetrandis malis vix deſiſtant: frequenter enim id vſu veniſſe legimus.

Luminis vſus ex primitiua Eccleſia.

CAP. VIII.

De occaſione quam nobis nocendi nacti ſunt Dæmones: de noſtra illorum conatui reſiſtendi neceſſitate: déque doloſis contra moribundos præſertim machinationibus.

VErùm cùm ipſis dæmonibus in nos graſſandi animus eſt, multò frequentiùs anſam arripiunt ex noſtris prauis cogitationibus, otioſis & obſcœnis dictis & factis, cœleſti influxui contrariis, Angelicorúmque præſidiorum expultricibus: ſiquidem altiſſimi diuini numinis virtus, non niſi caſtiſſima pectora inhabitare gaudet. Cúmque nos propria eorum eſſentia tentatum venientes adoriuntur, tanta ſubitò ſpirituum compreſſio, animi anguſtia, repentinuſque mœror nos inuadit occupátque, vt ſæpenumerò ſic quaſi obſeſſos vel propriæ vitæ nos tædium capiat ab ipſis nempè dæmonibus, quibus nihil magis horrendum triſtiúſque, noſtris ſpiritibus adeò conturbatis: quæ quidem animi ſubitanea quaſi extaſi abrepta deſperatio, vt plurimùm ab occulta cauſa proueniens (longè meliùs vt ſentiunt puro iudicio Cabaliſtæ) dæmonum acceſſui aſcribitur, quam Aſtrologi ſolis aſtris eam acceptam referunt. Siquidem, ſi hoc deſperationis genus dumtaxat à cœlo cauſaretur, nequaquam tam repẽte & è veſtigio quaſi, nec etiam ſine inſigni aliqua corporis, animi, ac valetudinis mutatione aut diſpendio (vt ſæpè fit) contingeret. Nec tamen negandum, cùm dæmones gladiatorio animo ad nos adſectant viam, eos nobis aduerſorum ſyderum aſpectuũ occaſiones negligere haud ignari malis corpora ſcilicet noſtra, peccato originis ipſorum culpa infecta, aſtris affici; magis tamen numinis imminutionem curantes, quæ vt ſuccedat, nõ tam ſydera, quàm ipſa flagitia in cauſa ſunt. Ex quo fit, vt nullo non tempore, cùm etiam iuſtus ſepties in die cadat, in nobis tentandis oppugnandíſque ſtrenuam nauent operam, pro eo, quo nos fallere ac circumuenire doloſè flagrant, aut potius toti æſtuãt deſiderio; huius, quo compotes fiant, omnia poſtponunt reliqua, etiam ipſam quam ſibi imaginantur habere lætitiam hanc temporaneam, cùm verum aut ſolidum gaudiũ nullo pacto in eos cadere poſſit, ob perpetuum ignem, vermem nunquam moriturũ, æternos denique inferorum cruciatus quibus mancipati ſunt & dolore præſentium,

Occupatio Dæmonum.

Deſperationis origo.

Numinis imminutio non tam ex ſyderibus quàm ex flagitiis.

Oppugnatio Dæmonum cõtinua.

Dæmones vnde anſã nobis nocẽdi ſumant.

sentium, & timore futurorum. Hoc autem omnem humanum captum excedens, tristissimúmque & acerbissimum tormentum non hinc eos afficit, quo ad pœnam coexistentem, quæ in Deo, vt beatitudinis obiecto, nunquã videndo consistit, quò diris flammis hi nequam Spiritus, vel etiamnum vrantur: sed à supplicio ex accidenti, quod apud Theologos nomen obtinuit, quod tum à loco deteriori, tum ex hoc tenebroso vbi crebriùs obseruantur aëre, omnes ad inferna, omni spe inde redeundi penitus præcisâ, intrudẽdi sunt, maiori cum angustia, ob mala, ad quæ induxere damnatos: tum etiam à sensibili igne tanquam diuinæ iustitiæ instrumento singuli castigandi satis supérque sunt: cui perfecto igni in omne æuum destinati, tãtò vehementiùs ardebunt, quantò magis peccarunt, ac in hos grauius scelus machinati fuerint, ter & ampliùs sine fine omnium miserrimi: Nec tamẽ propterea de suo aliquid in nos, quo sũt animo doloso & pessimo remittunt: itaque continuo viuæ fidei clypeo munitis aduersus eos nobis p ælio decertandum est, à Deo suppetias & petentibus, & spe non dubiâ expectantibus, iuxta Principis Apostolorum Diui Petri præceptum, cum fide fortiter eis resistẽdum *venit enim Diabolus à Deo, vt tenter, quò interiorẽ inspiciat hominem*; vbi haud vnquam nostram non machinantur ruinam, minimè sic à Deo missus, at quo est animo in nos maleuolo ac in Deũ insolenti haud immeritò permissus. Diuina autem misericordia semper tẽperata Iustitia, etsi nos sæpenumerò non ob nostri perditionem, sed potiùs æternam saluationem his tentationibus exerceri permittat; nunquam tamen, modò nobis ipsi non desimus, in iis nos submergere succumberéque concedit, quantacúmque etiam nequam horum Spirituum sit potestas, immò fides nostra ne sopore torpescere assuescat, ac haud secùs ac ferrum nõ ex rubigine obducatur ab iis egregiè continuò exercetur; mirabilísque Dei gloria & potentia, ex tentationibus veluti ex inferorum abyssis nos forti sua manu vel ex insperato eripientis, velut insignis gemma hinc nõ obscurè relucet. Porrò, etsi nunquam non Diabolus (vt & suprà adductũ) tentationibus omnis generis aggrediatur hominem: maximè tamen omnibus suis adhibitis dolosis machinis animam iam agentes oppugnare non desistit: quod non sine summo mysterio, ex postremis verbis Saluatoris nostri in crucẽ acti patri æterno Spiritum suum ardẽti pectore viuidáque voce commendatis, satis supérque videre est. Inter alias autem tentationes, hæc etiam non minima, sed grauissima certè existit, quod postquam peccatum mũdum inuasit æternâ Dei iustitiâ id postulante hominem internè tentationibus suis aggredi potestas Diabolo facta est: qua quidem primùm statim à cõdito mundo, ex duobus illis fratribus, Cainis animum horrendum in modum perculit & concussit: (quod scilicet nomen tale ex re ipsa, more primi sæculi, ipsi Caini obuenit) tantam enim támque diram inuidiam erga germanum fratrẽ Abelem innocẽtissimum Deóque dilectum internè in eo excitauit fouítque strenuè: vt & luctuosâ morte omni fraternæ charitatis vinculo rupto ipsum tandem perimere non dubitari, ea vnica de causa (si modo causa dicenda) quòd secundùm Hebræorum placitum, fumum ex sacrificio fratris rectiùs cœlum petere videret: Sic & Lamech carnis illecebris libidinísque flamma incẽdit, postquã ab Aemos primùm nomen Dei *Sadai* שדי vocati audierat, vt priùs duas

Homines necessitas resistẽdi Diabolo

Ex diuina misericordia tentationibus Dæmonũ exercemur & non submergimur.

Morientes tentantur à Diabolo

Lamech libidine follicitatur.

conjuges appeteret, ſicque filij Dei in filias hominum irruerent.

CAP. IX.

De diluuij cauſa, & quis ab eo ſaluus remanſerit: de imprecatione Noë in Caïnum & nepotes: déque gigantibus & eorum ſuperbo molimine.

QVo factum, libidinum flammis ſemper creſcentibus, vt ferè omnes, pauciſſimis exceptis, à recto deuiarent tramite, timore Dei à terra prorſus explóſo, poſthabitóque nefariam, tandem Dæmonum artibus paſſim Gigantes illi producerentur: quorum vaſtam, humanæque naturæ parum decentem & inconditam molem, tempore vniuerſæ carnis reſurrectionis, ab his dumtaxat auferet qui diuinâ gratia, ab inferorum vinculis exoluti ſunt. Hi nempe Gigantes, quâ erant ſuperbiâ ſibi filiorum Dei nomen aſſumentes, cæteros præ ſe contemptos, hominum filios, appellauere: tandem vltionem diuinam ſibi & toti mundo accelerarunt, vt omnia diluuio ſubmerſa perirent, excepto Noë (quæ vox quietem Domini denotat) propter quòd cæteris iuſtior eſſet, & ſemen aliquod generis humani ſeruaretur. Quod quidem diluuium, ab Angelo (quem Pelion fuiſſe Cabaliſtæ volunt) inſtructus Noë (hoc enim modo, multa præſciuiſſe antiquitùs Patriarchas, cum de rerum euentibus, tum de humana ſalute, iidē aſſerunt) Deíque ad hoc excitatus ſpiritu, totis annis centum ante populo prædixerat, ad reſipiſcentiam concionibus ſuis fideliter exhortando: ſed omni ſine fructu, fruſtra & incaſſum laborando. Interea temporis arcam ſibi, diuinitùs id edoctus, extruxit: in quam, cum vxore ſua, tribus filiis, totidémque nuribus, adde & nonnullis, de cunctis cæli & terræ animantium generibus, ſeruandus ſeſe reciperet, cæteris omnibus Cataclyſmi aquis ſubmerſis & perditis. Poſt hæc, haud longâ temporis morâ, & antequã adauctũ adhuc eſſet nouũ genus humanum, Diaboli antiquum obtinẽtes filium Noë, Cham dictum, induxere eò, vt patrem denudatum dormientem cæteris fratribus deridẽdum propinaret ac monſtraret, quem tamen anteà faſcino quodam ligaſſe, ne gigneret, quò id ſemen impediretur, Beroſus antiquiſſimus Chaldæorum hiſtoricus teſtis eſt, qui hinc expergefactus Noë tantùm piaculum in ſe patrem commiſſum ſentiens, à Dæmonum inſidiis, filiíque malitia profectum, Cain eius nepoti imprecatus eſt; cùm quibus Deus benedixerat, ipſi maledicere non integrum eſſet: ex quo tempore Caïnum primum nigro à reliquis diſtinctum eſſe cœptũ non leuis ſuſpicio eſt, cum vel extrinſecus, tum Dei vindicta appareret, id quod magis aliqui aſſeuerare videntur, cũ ex ipſo Æthiopes, Ægyptij, cæteríq; Nigritæ orti propagatíq; ſint. Verùm enimuerò an nõ etiã egerunt variis iterũ per vniuerſum terrarũ orbẽ nationib⁹ hinc inde diſperſis, cùm per plurima ſigna & ſacrificia antiquos patres à propriis intelligentiis quibus familiares erant, vt eorũ fidem in id futurum ſemen clariùs teſtatam facerent, inſtructos viderent, quo & ipſi, varias regiones, & loca peruolando, omnis generis vitiis Mundum inquinarent, tentaréntque; vt huius benedicti promiſſi germinis omnem memoriam, (ſi foret poſſibile) penitùs obliterarent, totóque exterminarent mundo. Diuino itaque permiſſu, hominum peccatis id merentibus factum, vt quemadmodum pij ſenſim incrementa ſumunt in dies, in ſcientia & timore Dei illuminati:

Gigãtes diluuij cauſa.

Noë, quies Domini. Angelus præmonuit Noë futuri diluuij.

Cham patrem Noë fratribus deridendũ propinat.

Caïni poſteri Æthiopes, Ægyptij, Nigritæ.

ita

ita rursus impij contemptores nominis diuini magis magísque ignorantiæ tenebris inuoluantur. Quapropter sub id tempus Zoroaster, sic dictus Astronomus, quidam Nembroth fuisse autumant, Dæmonum astutiâ hûc risisse ferunt, tam variis præstigiis hominum, cælorum siue potiùs Dæmonum ope adiutus, oculos perstrinxit, vt supra omnes humanas vires inde superbia elatus dicatur. Eorundem porrò Dæmonum furiis & excitatus & agitatus, ille Gigantum pessimus, proles hominum miserrima, felicitatem hîc in terra à cœlo sibi contingere, omnibúsque aliis asserere non erubuit, ex quo consequutũ vt homines mirum in modum superbiâ efferrentur, superbissimæque turris illius extructionem molirẽtur, à qua tamen immissâ in eos diuinitùs linguarum diuersitate ac tanta confusione inextricabili, vtpotè operis nefarij cœpto statim desistere coacti sunt. Hoc itaque pacto & lingua illa, quâ Adam cunctis rebus vnicuique & propriæ substantiæ virtute nomina indiderat, omnibus in hoc consentientibus erepta est; si Heberum, cui Hebræi suam originem acceptam referunt, illi operi minimè consentienti exceperis. Eodem etiam tempore idem Nembroth, dum passim ignem obseruari præciperet, quo priùs Aretia, Noë vxor, ex arca egressa, gratias Deo agens, quòd minimè totum genus humanum submersum voluerit, Deum adorauit: is in causa fuit, vt Chaldæi primi Assyriíque Reges hunc coram se præferrent ac colerent, ansámque præbuit non exiguam, quòd Abraham, primus Dei martyr, seu confessor haberetur. Nam is apud Hur, Chaldæorum existens, Deum cœli verè adorauit: Elementum verò idololatricum, vt potè ab imperfectiori institutum sexu, diuinis honoribus vt afficeret adduci nullo pacto potuit, qua de causa & tyranni iussu in fornacem ardentem coniectus, in testimonium suæ fidelis constantiæ, cedentibus nihílque lædentibus flãmmis, saluus (vt Franciscus Georgius Venetus asserit) ac incolumis euasit.

Zoraster aliàs Nẽbrothus impiæ doctrinæ magicæ primus inuentor

Aretia al. Tyrea Noë vxor.

Abrahã primus Dei martyr.

Abrahã è fornace saluus euasit.

CAP. X.

De origine cultus idolorum superstitiosi perfugio delinquentium: circumcisionis præcepto: & transformatione toties à Poëtis laudata.

SVb id porrò idem tempus, eorundem Diabolorum instinctu, Ninus Assyriorum rex, primus in mundo, & author hominibus, & inuentor æris signati, quo quidem nonnulli in priori mundo Christum esse venditum putant) idola colendi occasionem præbuit, erigendo in honorem patris sui Beli statuam, azylum cunctis ad eam confugientibus delinquentibus, haud abominandam impietatem, posteà Cedax longiùs in vulgus sparsit, quibus imaginibus è limo, ceu alter Prometheus fictis quam profectò Deus miro suæ prouidentiæ ordine priùs irrepere propter mundi recentem creationem prohibuit ac vetuit: malum certè, quo non aliud magis abominabile ac detestandum, cùm homo eò insaniæ à diabolis seductus peruenit vt neglecto & obliuione dira præterito suo Creatore, Creaturam aliquam sordidam & interdum se longè ignobiliorem diuinis affecerit honoribus, crimen scilicet omnium criminum grauissimum ratione obiecti, læsæ nẽpe Maiestatis nõ humanæ sed diuinæ.

Gen. 11. cap. Quod vel hinc clarè patuit, quidnã ſydera etiam ipſa, ob eiuſmodi piacula commiſſa, in noſtra corpora poſſint, cùm Aram ante patrem morte rebus humanis exemptus ſit, nec id ſine cauſa, cùm ſæpenumerò in magna delinquentium turba, etiam ſi qui reperiuntur innocentes, vnà rapiantur ad ſupplicium, nec tamen in hoc etiam Deus alicuius iniuſtitiæ incusãdus, cùm ex hoc malo pœnæ bonos præmio afficiat potiùs, ornatioréſque reddat, cum ipſos malos meritò pœna maneat & interitus excipiat. Ex hoc autem idololatrico creaturarum cultus initio, res paulatim eò deducta eſt, Dæmonum miris technis & fraudibus, vt Chaldæi priùs, dehinc ſacerdotes Ægyptij, vtpotè maximè præ cæteris ſuperſtitioni huic Diabolicæ irretiti, eò tandem dementiæ proceſſerint, vt firmiter penitúſque illi per ignes, hi verò per ſtatuas magica fabricatas arte, Dæmoni vel propriam ſalutem, omniáque ſua bona & commoda, accepta referentes, ab vniuerſo eorum ordine, vt à Deo animas in corpora naturâ immitti ſomniarint potiùs quàm crediderint. Quam ob cauſam proceſſu temporis hac venenatiſſima animarum peſte maximam partem hominum inficiente, à Deo ipſo Abrahæ mandatum eſt, vt hanc quamuis ſibi cognatam infectam tamen hoc veneno præſentiſſimo gentem penitùs fugeret, mutando ſolum etſi patrium, vel Deo (vt aſſolet) Angeli miniſterio, quem Zadchiel, Cabaliſtæ fuiſſe volunt, ad hoc vtente, ne & ipſe ex eorum conuerſatione corrumperetur, cùm iuxta commune verbum, *Cum peruerſis peruertemur*, vt plurimùm. Ne autem diuinæ promiſſiones ſuo tandem tempore complendæ, intereà prorſus penitúſque ex omnium fidelium etiam animis, Diabolicis dolis extirparentur: inire Deo cum Abraham eiúſque poſteris perpetuum fœdus placuit, externo præputij circumciſionis ſigno poſt octauum, ex quo maſculi naſcerentur, diem faciẽdo, quaſi adumbrato. Hoc nimirum ſigno, cùm Dæmones prohibitarum libidinum flammas ſummoperè debilitari animaduerterent, ne hîc quidem pro more ſuo, aliquid intentatum relinquerent, quò huius ſeminis memoriam omnem aboleret, gentes reliquas acriter inſtigando, vt hoc, quò Hebræi à cæteris ſecernebantur gentibus, quaſi dedecoris & infamiæ loco exprobrarent, eóſque homines ceulerios Appellas ac Verres nuncuparent: denique pro gente impia ac ſuperſtitionibus dedita, paſſim diuulgarent. Iis itaque gentibus omnem gratiam, à vero Deo profectã quaſi pedibus conculcantibus, inciderunt tandem iuſtâ Dei vindictâ in ſéſum prorſus reprobum, naturæ etiam lumine ipſos deſtituente, pluſquam brutorum naturam induentes, adeò vt eorum multi ipſis brutis miſcerentur, mas in marem, fœmina in fœminam, in proprium denique hominẽ (*horreſco referens*) coïre nõ erubuerint. Hoc belluino ac nefando ſcelere, quo non aliud Deo magis exoſum, res eò deducta eſt, vt tandem omnes meritas luerent pœnas: tres in meridie non ſine myſterio Angeli apparuere, ex quibus duo tantùm veſperi Sodomiam ingreſſi, hinc ſine mora cœlum vndique ſulphur & ignem pluere viſum eſt, quo quinque illæ antiquæ inſignéſque vrbes hoc nefando crimine pollutæ, penitus deletæ, ac etiam hodie ita ſubuerſæ, in perpetuum diuinæ iræ teſtimonium cernuntur in lacu, quo contra reliquorum naturam viua abſorptis mortuis non ſubmerguntur animantia, tanto fœtore exhalante, vt cunctis ſuprà volantibus alitibus lethalis ſit; adeò

Pactum Dei cũ Abrahã.

Hebræorũ gẽs.

Coïtus contra naturã.

Dæmoni omnia ſua referentes.

Abrahæ mandatum à Deo.

Geneſ. 6. cap.

adeò vt Cabaliſtæ ibi locorum inferorum portas eſſe rati ſint, de loco enim ſubterraneo, nobiſcum alioqui concordant. Ipſius quoque Loth cõiux, quæ non ſine maximo ſecreto anonyma in ſcriptura reperitur, ex tranſgreſſione mandati, quo egrediens ne retrò circumſpiceret iuſſa, in ſalis ſtatuam vel in hodiernum diẽ non ſine horrore conſpicuam, transformata ſcribitur. Hæc & ſimilia diuina oracula, quòd dæmones eluderent, quadam cacozelia ſtultáque imitatione, haud ſecùs ac ſimia humana facta imitari tentat, authores fuere, vt tot, tantæque metamorphoſeon fabulæ, ab antiquis Poëtis fingerentur, quibus gentiles iam anteà ſtultos, prorſus (vt ille ait) inſanos redderent. Ad inſtar enim huius ſtatuæ, Bactum in ſaxum, in montem Rhodopen apud Poëtas primùm tranſlatos legimus; Phyllidem in Amygdalum, in florem Narciſſum, in fontem Arethuſam, in auem Picum, atque adeò in ſtellam Arctophylacem, milléque alias eorum fabuloſas tranſmutationes, vbique gentium apud eos videre eſt: hinc etiam factum volunt, vt diluuij memoria, quam Noë Hetruſcos edocuit, dum iam ad alta, iam ad ima tenderent, ærumnoſæ tunc vitæ memores, Pani Lyceo poſt Euandri acceſſum, dæmonum aſtutiâ falsò aſcripta ſit.

Transformatio apud Poëtas.

CAP. XI.

De ſacrificijs hominum: quinam ea inſtituerint, qui verò abrogarint.

CÆterùm, cùm & intellexiſſent Deum, ob præfigurandum verum illud, multis ſæculis poſt futurũ ſacrificium tentaſſe Abraham, præcipiendo vt filium ſibi vnicum, vnicéq; dilectum in monte Moria mactaret, (montibus enim antiqui Patriarchæ, loco templorum vſi ſunt) haud mora idẽ genus ſacrificij ſibi expoſtularũt, hinc in reliquiarum ad ſacrificandum deſtinatarum penuria, Phænices primùm apud Tyrum impulit: Deinde & alios pleroſque vicinarum gẽtium, vt humana ſacrificia ſibi cæderent, immò tandem parentes, vt propriis liberis minimè parcendum duxerint, ad eam dementiam adegit. Huius rei vel ſacra ſcriptura teſtis eſſe poteſt, quæ tradit, regem Moab primogenitum ſuum, regni ſucceſſorem, in obſeſſæ vrbis mœnibus, hoſtibus videntibus, quò de Hebræis victoriam reportaret, idolo Molocho iugulaſſe: quam ex voto etiam obtinuit, minimè tamen ob tantum ſcelus commiſſum, omnibus potiùs flagris digniſſimum: ſed quòd Hebræi diuinitùs, ob multifaria commiſſa crimina, ipſo quaſi medio punirentur. Hæc tam execranda parentum in liberos lanienа, vndenã aliò, quàm ab ipſo Diabolo, homicida & mendace ab initio profectam dixeris? innatam parẽtum in liberas στοργὴν, in crudeliſſimam carnificinam conuertente: ſuperbiſſimus omnium ſpiritus iſte nequam, qui excellentiſſimam & ad ipſius Dei imaginem formatam creaturam, ſibi litari expoſcere non veretur, quod tamen iis, qui Tyriorum coloniam Carthaginem inhabitarunt perſuaſit, Saturno ſic litantibus, dein in Taurica Cherſoneſo, Arabia Ægyptóque idem factitatum, quod tandẽ Amaſis Ægyptiorum rex magis cordatus vir, ſubſtitutâ imagine cereâ abrogauit. Inuaſit & hæc dira peſtis tãdem Germaniam, qui Theutati ſuo idolo, multo tempore eiuſmodi ſacrificia nefaria offerebant: perrepſit poſteà & in Sueciam prope Vpſaliam; quin & ipſa Italia rerum olim domi-

præcipit Abrahæ

Montes loco tẽplorum.

Amor parentũ in crudelitatem verſus.

Sacrificium filij Deus

Sacrificarunt varij populi.

na, deluſa à Græca voce φῶς, ab hac immunis remanſit, immò tam diu ea afflicta eſt, donec Hercules orbem terrarum peragrans, tot eum monſtris purgando, veriorem reddiderit interpretationem: eam ſcilicet, vt hoc ſacrificium potiùs lumine, id quod vox ſonat facerent edocuit. Nec ipſa Roma, quòd veriora reportaret reſponſa, humano ſanguini parcendum rata. Exinde in Galliam, Britániam ac Noruegiam apud Druydas ſerpere cœpit. Quis itaque hæc omnia à dæmonibus orta eſſe non videt? Tempore tamen (vt anteà Prophetarum prædictum erat vaticiniis) aduẽtus Chriſti in carnẽ, hęc diabolica laniena in vſu eſſe deſiit in imperio Romano, quod Adriani Imperatoris miniſterio, diuino autem inſtinctu factum eſt. Maiorem etiam in modum hæc peſtis graſſata reperitur in nouo illo orbe ſuperiori ſæculo, Hiſpanica nauigatione à Chriſtophoro Columbo Ligure primùm reperto, vbi non rarò vſu venit, vt quotannis ad ſeptem millia hominum variis gemmis ſacrificaretur, ſic enim ipſorum Idola vocabantur, tum à Sucatanenſibus hîc ſolùm, ignotâ tamẽ de cauſa Appellis: cùm etiam à Mexicanis, qui tum ibi rerum potiebantur: Quod tamen execrandum facinus noſtro tempore à magno illo Ferdinãdo Correſio, Iberorum duce, ſub auſpiciis Caroli quinti nunquam ſatis laudati, vel ex hoc ſolo, ipſorum quoque finibus exturbatum eſt, haud ſecùs ac altero Hercule. Prætereà, horum etiam ſpirituum fraude factum peractumque eſt, vt Ioſephus innocens à fratribus ſuis, Ægyptiis venderetur. Ab iis enim Pharao Moyſi famulo Dei credere diſſuaſus eſt, qui quidem primus prophetarum miracula edidit, hinc bicornem per ceruam Cabaliſtæ prophetaſſe tradunt: immò ex eo Hebræos arctiùs premere cœpit: quò autem miraculorum diuinorum auctoritatem imminuerent, è veſtigio per ſuos magos ſimilia, præſtigiis tamen hominum oculos faſcinando, facere tentarunt: quibus præſtigiis adeò non tã oculos, quàm ipſa corda gentium occuparunt, vt non modò cœlum, ſtellátque, ſed & omne ferè brutorum genus, piſces, allia, cæpas, aliáque olera, gemmas & ipſa Elementa, hominum gratiâ tamen producta à Deo, quæque cuiuſque ingenium ſibi idola finxerat, pro diis ſuis colere nihil addubitarint.

Druydæ non pepercerũt humano ſanguini in ſacrificiis.

Ioſephus à fratribus venditus Ægyptiis.

Idola plurima pro Dijs colũtur.

CAP. XII.

De legibus gentilium; qui imitatione Moſaica Diis ſuis omnia referebant accepta: quo item idiomate ferrentur: de libris ſacris & pauca de Sibyllinis.

CVm poſtmodum autem, verus & vnicus Deus verum quoque & vnicum cultum, quo ſe affici vellet, miſertus generis humani multis modis à vero aberrantis inſcriptum binis tabulis lapideis (legem illam omnium legem, duarum nempe tabularum) populo ſuo per Moyſen in monte Synai inter fulgura & tonitrua promulgaret, & inter cætera Sabbatum obſeruare præciperet, mendaces hi Spiritu & tum in contrarium nixi ſub diuerſis fabulis feſta celebranda eſſe ementiti ſunt, quò magis ſuã ſuperſtitionẽ ſtabilirẽt, ipſos Hebræos feſta vera vero Deo ritè celebrantes imitati, Ioui, Apollini, Dionyſio, infinitiſque aliis ſuis laruis & heroïbus vbique gentium peculiaria feſta ſacrificiáque inſtitui procurarunt, agni etiam paſchalis

Præcepta Dei tabulis duabus lapideis inſcripta.

come

comeſtionem æmulati variis libaminibus agentibus immolatum eſt, quibus & diuinationem, quo vſu increbeſceret, mirâ addiderunt aſtutiâ: nec defuere, qui in ferendis legibus ſuis gentibus Moyſi cedere voluerunt: hinc Ægyptiis Hermes, & Apis; Perſis Oromaſis; Bactris Zatriaſtes: Cretenſibus Minos, & Epimenides Thracibus Zamolxis; Scythis Anacharſis: Lacedæmonibus Lycurgus; Triptolemus, Phoroneus, Draco & Solon Athenienſibus, legumlatores fuere, ſicut apud Macedones Cabiris, apud Romanos Romulus ac Numa Pompilius: atque multis ſæculis poſt, apud Indos Senáſque Somogorbonus, qui exercitiorum idololatricorum (vt & hodie adhuc Orientalibus moris eſt) cauſa fuit præcipua, perinde vt Viracoces, in orbe nuper reperto, apud Peruanos, & Zuazatlus penes Mexicanos: apud Iaponios Amidas & Xaca, & tandem Mahumectus: ſic enim aliqui ſcriptum reliquêre, quem ex eius ortu, nomine, ne dicam dictis ac factis, ipſummet Antichriſtum, orbis beſtiam, ferum aprum blaſphemiæ denique & iniquitatis filium, noſſe licet. Qui quidem Pſeudopropheta legem ab Archangelo acceptam aſſeclis ac miſeris mancipiis ſuis tuliſſe mentitus eſt, provt & alia omnia, ab aliis ſimiliter ferè factum vniuerſis: qui, quò maiorem actoritatem ſibi conciliarent, Moyſem imitati, ſuis etiam Diis leges acceptas referebant; hinc Zatriaſtes legem à bono numine ſe accepiſſe gloriatus eſt. Minos à Ioue: ab Apolline Lycurgus: atque à Veſta Zamolxis: & Numa ab Ægeria Nympha. Haud multùm abſimili dolo & fraude caruerunt, vt tot eorum leges aliâ quàm vernacula lingua ſcriberentur, quò minùs eorum cultus paſſim ſcribendo vileſceret: inſtar eius, quòd veram viuentis Dei religionem, ob maiorem obſeruantiam, non aliâ niſi Hebraicâ (omnibus vocabulis Ægyptiis inde exterminatis, quò citiùs eorum ſuperſtitionum obliuio induceretur) ſcriptam cernerent: Proinde antiquiores Græci Puniceis literis ſuas leges exaratas obſeruauerunt: Romani lingua Hetruſca ab Aramea non ita diſſimili fulguritorum ac auguriorum artem cuſtodiuere, quam pueros eorum edoceri ſedulò dederũt operam. Sic veteres Germani & Galli Græcis elementis quæ de religione ſentirent, ſcripſere. Vniuerſi verò Orientales Syriacis caracteribus ſuas ſuperſtitiones conſignant. Nunc etiam temporis adhuc diabolorum fit inſtinctu, vt pleræque gentes barbaræ, nos, Græcos, Æthiopes, nonnullóſque Indos, omnes tamen Chriſtianos, apud quos alius à vernaculo ſermone in religione exercenda vſurpatur, in ſuis quoque ſuperſtitionibus æmulentur, vt hodie faciunt Sinæ, etiamnum idololatræ, Iaponij & Peruani, cum nouæ Bæthicæ incolis: qui omnes diuerſa ab ea quâ loquuntur lingua vtebantur: immò & adhuc licèt clãculum vtuntur. Horum etiam ſpirituum opera peragitur, vt Turcæ, Aſſyrij, Mauri, Arabes, Nigritæ, Aegyptij, Perſæ, Medi, Parthi, Arachoſij, Sogdiani, ac nõnulli ex Indis, eíſque Tmaũ, Tartari, necnõ Sacæ diuerſa orbis climata inhabitantes, alio quàm vernaculo ſermone ſuam legem Arabico nempe ſcriptam habeãt: ad hæc nõne, dum Hebræos ſuilla carne lege vetante abſtinere viderẽt, & ipſi vt à bobus Ægyptij ſibi temperarent, effecere; quod & adhuc obſeruatur ab Indis, ſic & à piſcibus Syri. Illa itaque diuinę legis obſeruatione, res eò deducta eſt, vt hoc benedict. ſemẽ nõ modò

Mahumecti adductus.

Leges Diis acceptas referentes.

Romanorum leges qua lingua ſeruatæ.

apud Iudæos in dies magis magísque radices ageret, verum & gentibus Sibyllinis innoteſceret oraculis, quarum decem celebrantur (etſi nonnulli vnam tantùm fuiſſe velint diuerſis dictam nominibus) quæ omnes diuino afflatæ numine, vaticinatæ ſunt: etſi ipſæmet ſuorum vaticiniorum ignaræ miſeræ. Haud enim exiſtimandũ, cùm verę fidei eſſẽt expertes, eas, inſtar noſtrorum Prophetarum, fuiſſe illuminatas, verùm vaticinia illa ex diuino influxu in earum animis quaſi imagines in ſpeculo, relucebant: non ad illarum proprium, ſed potiùs gentium, ne quicquam cauſare poſſẽt commodum, perinde vt Balaam ariolo, ac Caïphæ ſacerdoti immittebantur. Quorum porrò molitionibus factum, Hebræos imitando, qui Salomonis Cantica, Ezechielis prophetiã, allegoricámque ſcripturæ interpretationem, non niſi viris dignis manifeſtari volebant, harum libros, atque Hidaſpim legi, præterquam quod à quindecim viris capitis cunctis ſupplicium præſcriptum erat.

Libri ſacri non omnibus manifeſtati.

CAP. XIII.

De Poëtarum miris figmentis: eorum doctrina fabuloſa à Dæmonibus inſtigata: reſponſis etiam Dæmonum, oraculiſque diuerſimodè redditis imitatione ſacrorum Prophetarum.

PRæter hæc, an non ijdem nequã & fallaces ſpiritus excitarunt, vbi hoc beatiſſimum ſemẽ apud Hebræos naſci debere, eíſque propriâ malitiâ crucifigi ac expelli, gentibus verè Dei filium prædicandum perceperint, quo vllo ſi modo poſſent impedirent, aut ſaltem ni poſſent retardarent tot Poëtas, ad tot tantáſque fabellas effingẽdas vbique gentium de Iouis liberis, qui nonnulla ex parte huius ſanctiſſimi ſeminis virtutes, ac Theandrica geſta, non ſecùs ac ſimia humana, æmulari viderentur. Quid enim aliud ſibi voluere antiquorum vates per Perſeum è virgine natum, niſi vt hac fabula, Apoſtolos hoc diuinum germen à virgine prodiiſſe docentes, quaſi nihil inauditum, admiratione aliqua dignum afferentes, præ ſe cõtemnerent? quid per Mercurium, Deorum hominúmque internunciũ, niſi, cùm hoc ſemen verè hoc officio functurum audirent, leuiùs eo afficerentur? quid per Herculem natum è Ioue, orbem terrarum à tot monſtris vindicantem intelligi voluerũt, in cuius beneficij memoriam tot tãtíſque malis erepti, propria mortales ſedendo libarent ſacrificia, eíque decimas inſtituerent? quid per Sameticum regem inferos petentem, atque cum exuuiis redeuntem? quid per tot plures alios, niſi vt cùm hoc diuinũ germen ineffabili quodam modo humanam ſuæ diuinæ indiſſolubili vinculo copulaſſe naturam audirent: quò homines ex inferorum poteſtate, è lacu illo, in quo non erat aqua, liberaret: hæc (inquam) omnia non maioris ac ſuas facerent fabulas, vnúmque alteri quaſi ſimilia conferrent? quid aliud per Aeſculapium, morbis hominum variis medentem, niſi vbi hoc ſanctitatis germen verè noſtros languores ſanaſſe intelligerent, flocci omnino penderent? Quæ porrò effinxere de Ariſteo Proconeſio mortuo, & denuò tandem viuo apparente, Cleomede in arca incluſo nec ampliùs reperto, Adonidi quẽ ſpargerent planctu, Abari ac Hyperboreo per aëra volante, niſi vt nos huius ſeminis memoriam requieſcentis in ſepulchro quotannis celebrantes derideant: quaſi perinde ac cùm eum, propria virtute à mortuis

Perſeus virgine natus.

Deſcẽſus ad inferos.

Poëtæ quæ à Diabolo edocti.

tuis resurrexisse, ad cœlum in conspectu multorum ex fratribus cõcendisse, grata mente & ore recolimus, vt rem nullâ admiratione tantâ dignam, stupentes ludibrio habent. Quid de Mithræ sacrificio, pane ac potu, Mercurij aqua, quâ commissa scelera expiare miseri somniabant, denique de tot innumeris hoc genus fabulis ab eis confictis? an ob vllam aliam id factum putaueris, quàm vt huius clarissimæ lucis ad reuelationẽ gẽtium cœlitùs demissæ, splendorem suarum fabularum caligine tenebrísque retunderent, ac inuoluerẽt, cùm penitùs illud extinguendi potestatem omnem sibi præcisam viderent. Haud absimili modo & consilio diuinos Prophetas, populum ad veri Dei cognitionem crebris concionibus prodigiísque inuitantes, diuinásque reuelationes propalantes, suis & ipsi falsis diris' æmulati sunt, quorum insigniores celebrantur, Musæus Atticus, huiúsque ciuis, Lycus, Bachides, Boëticus & ipse Tiresias, Eucleus, Epimenides, ac Mopsus, omnes quidem, at diuersis futuris prædicendis olim occupati, vt à diuersis dæmonibus ipsorum abriperentur sacrificia, vel etiam ieiuniis, lotionibus, variísque cantibus, choreísque præmissis: vix enim dici potest, quàm hi immũdissimi spiritus diuinorum tamen honorum sint auidissimi, adeò miserandum in modum diuinos honores sibi exposcentes miseris hominibus diù multùmque imposuere. Hinc neque Branchis, virgo vatidica, ni virgam manu teneret, triduò ante ieiunans, pedes limbúsve fontem tangerent, responsa dare poterat. Ita nec Colophone responsa proferebat, non gustatâ anteà aquâ illâ, quâ omnium cõspectui subtrahebatur quid? quod ipsum Delphicum nihil promebat, ni sacerdos in antri adytis tripodi insidẽs diras illas potiùs quàm diuinas exhalationes exciperet. Adde de tot aliorũ oraculorum responsis, quæ ijsdem dæmonibus ducibus & auctoribus primùm in Iouis Dodonei templo ex quercu reddi cœpta sunt: post vbi veri Dei vocem ex arca resonantem, & sacerdotibus vt populi futuras pœnas cauerent iubentẽ, primùm perciperẽt. Quid porrò cum illis fatidicis sermonibus totque Deorum simulacris, quę omnia vsque ad tempora Pyrri Epyrotarum regis carmine responderunt, aliud sibi voluere, nisi vt Iob versus, Dauidísque Psalmos imitarentur; mirâ certè astutiâ breuiloquentiam introducentes, vt ambiguitate veridici haberentur, cùm tamen reipsa, nil nisi hominum exitia spectantes fallacissimi mendacésque in ipso euentu rei semper comperti sint. Responsa itaq; mendacia strictioribus numeris inclusa, sonora magis, sensuíque gratiora reddere volebant, quò & eorum laudes suauitate quadam veri Dei laudes hymnis decantari solitas exuperarẽt: progressu tamen temporis, cùm non ampliùs ligatâ, sed prosâ potiùs suâ reddere cogerentur, minùs certa tum prædicere potuisse deprehensi sunt, quod non cœlestis alicuius influxus defectu factum putandum: quasi verò pythones ac ventres eorum non tanto vt anteà terræ halitu explerentur, quod nonnullis per somnium in mentem venisse videmus, cùm oraculo passionis omnis expertia, nec à rerum natura, nec loco certo afficiantur, concludantúrque, verùm longè potẽtiori causæ id factum meritò adscribendum, vt pote ab altiori intellectu profectum. Neque enim, quod Aniel Zachieli præfecturam cessit (his enim intelligentiis mundi committi regimina ferunt) quorum causâ varios inferioribus influxus contingere secretiores asserunt sapientes, cùm

Resurrectio & Ascensio Christi.

Oracula ex quercu reddita.

Poëtæ diuinos Prophetas æmulantes.

Imitatio Psalmorum Dauidis.

Responsa Dæmonum quæ.

Brachis vates.

cùm quæ in voluntate, vt ipsa quidem responsa consistunt, longè ante quàm eueniant, vnico intuitu in suæ essentiæ speculo prospiciat.

CAP. XIV.

De aduentu Christi: an ei silentium responsorum Dæmonum tribuendũ sit: de illorum in operibus diuinis æmulatione: déque aduentus Christi testibus: de fuga denique Dæmonum & subuersione idolorum sole illo iustitiæ temporis exoriente.

NEc inde etiam factum, quòd eorum sacerdotes, auaritiæ vitio laborantes, pecuniâ corrumperentur; cùm enthusiasmo extra se quodammodo rapti, vti his fieri consueuerat, inquirentibus ipsimet quidnam esset quod responderent, ignorarent: multò minùs ipsorum Dæmonum aliquo ætatis vitio morbóve factum existimandum, cùm ijs minimè sint obnoxij, more hominum non senescẽtes: hinc verò potiùs (*vt Comici verbis dicam*) illæ lachrymæ, & in hoc cardo totius huius rei vertitur, quòd tempus venerat, quo ipse Sol Iustitię splendore gloriæ paternæ totum mũdum illuminante iam iam exoriebatur ex alto, ad cuius lucis recens prodeuntis auroram conspectam, omnia illa diabolica tenebris mundum obducentia, oraculorum responsa victa ac fugata terga dedere, penitúsque conticuere: haud secùs quàm & nocturna eorum spectra, sub tempus Solis emergentis in fugam acta, hominibus molesta esse desinunt: cuius etiam gratiâ Græci, quos qui alios erudirent, sapientes habuerunt, & Romani rerum domini, qui ius ferrẽt, iureconsultos obtinuere. Dæmones præterea ijdem videntes Hebræos in deserto, iustâ Dei vindictâ à serpentibus venenatis morsos, aspectu solo, eius iussu à Moyse erecti ænei serpẽtis incolumes euadere, simias & in hoc agere more suo non neglexere: hinc eiusdem imaginis dæmon à Nicagora Sicyonibus allatus est eundẽ in vsum, vt à Romanis ad sedandam pestem vectus est Aesculapius. Extructo porrò à Salomone summo veróque Deo Sabaoth, quasi in medio orbis terrarum, templo omnium pulcherrimo ac magnificentissimo, ipso etiam Dei Spiritu artificibus ad id opus vndique conquisitis coactísque, vt in eo omnes Hebræi Deum suum adorarent, nonne hi spiritus hinc inde æmula quasi fama sua ædificari sategere? quòd vel illo Delphico, in medio quasi habitati orbis vmbilico, Apollini erecto fano cernere est. Ægyptus quoque Alexandriæ Serapidi, totáque Asia, Ephesi Dianæ, & Schandia Thoroni Vpsaliæ, magnificis omninò sumptibus ædificauere templa. Denique iam à tot seculis promisso mundo exhibito in carne hoc sanctissimo germine, quidnã intentatum hi impuri spiritus reliquêre, quo id mortalibus inuidentes, statim vicissim è medio tollerent? nil profectò. Nonne Herodem, vt ne suo sanguini parceret nefariis armis instruxere: vt & Augustus, se malle Herodis porcum quàm filium esse dixerit? cúmque tandem volens, licèt innocentissimus hic agnus λυτρὸν pro nobis exoluturus in manus peccatorum sese traderet, nullis non tormẽtorum generibus, vsi instrumento ad hoc Iudæi ipsi eum intentatum reliquêre? quódque tunc à capite exorsi erant posteris temporibus in membris etiam: sanctis nempè martyribus Christi, strenuè prosecuti sunt? quorum omnium memoriam recolẽdo, etsi quotidie quinque millium, immò

Silentiũ oraculorum vnde.

Serpens aëneus sanat morsum serpentis venenati

Templũ Salomonis vero Deo extructum

Templa Dæmoni extructa.

immò complurium numerus coniungeretur, annus tamen integer minimè sufficeret: quorúmque ossa tanta copia Romæ, ac si essent tædæ paleæque passim per compita viarum, ardere visa sunt. Annon omnibus omnium gentium scriptoribus hanc rem gestam literis posteritati consecrare, vtpote Senatui Imperatoribusque maximè infestam, interdictum est: quorum opera? dæmonum ipsorum: nxi tamen incassum; ipse enim Aductus Christi testes. Augustus, licèt nescius de ortu eius, (quem tanto ardore extirpatum vellent, eiusque memoriam deletam funditùs) de vita Lentulus, de morte Tacitus, de eius in Iudæa aduentu Suetonius, de ipsius autem miraculis ac resurrectione Iosephus, ex solis præterea præternaturali deliquio, Areopagita sit testis, Phlegræ stupendum ac priùs numquam auditum terræ motum refert Plinius. Cuius etiam, nisi ipsorum Dæmonum impulsu effectum, vt huius sanctissimæ doctrinæ sectatoribus à tyrannis interdicerentur literarum studia, quo tandem ignorantia irretiti cœlestis studij doctrinam abijcere ac deserere cogerentur? Verùm nec quod hac via aggressi erant eis successit, cùm innumeri hinc ferè doctrinâ insigni conspicui prodierint sapientes, diuersis linguis instructi, hoc semen sanctum laudibus celebrantes, suáque morte, veram fidem confirmantes. Ab iisdem itidem profectum, vt Ὀνόχηλον, in sanctitatis germen pictores effingerent, quo homines ab eius cultu alienarent. Et quid per Celsum, Porphyrium, Iulianum alióſque Sophistas, tantis fallaciis falsáq; tot hæreticorum doctrina, non incœptum est? itidem tamen sine successu; quos enim radicitùs extirpatos vellent, eos potiùs quotidie magis crescere, viréſque sumere contigit: hinc tanta martyrum corona, qui vel vltrò veritati huius sanctissimi seminis testimonium præbẽtes, mortem subierint; nec propterea quod literis interdicebatur, multi egregiè docti defuere, ad quorum exempla, & nos nostram vitam instituere, si ita vsu veniret, æquum foret, protecti viuificâ vmbrâ sanctissimi huius seminis. Et vt ad ea de quibus superiùs digressi sumus, redeamus. In tantũ hi scelerati spiritus ad exortum huius lucis diuinæ, eiúsque verbi per Apostolos prædicationem, in fugam versi vbique locorum exterminati sunt, vt & ob solum nomen etiam à malis prolatum obmutescant penitùs, eorúmque idola subuertantur; cuius rei vnum ex aliis multis exemplum extare inquiunt, à Diuo Bartholomæo aduersus Astharothum, insignis magnitudinis Albanię Dæmonis simulachrum, ac Sancto Thoma coram Meideo designatum.

Literatũ studia interdicta. Christus à Pictoribus fictus. Fuga Dæmonum in aduentu Christi.

CAP. XV.

De cæcitate Hebræorum, qui literarum punctis occupati, scripturis genuinum sensum distrahunt: Messiam adhuc venturum expectant: sine rege, sine sacerdotio viuunt errantes, secretáque Dei ignorantes: cuius nomen licèt apud diuersas nationes proferatur, tamen apud easdem quatuor tantùm literis enuntiatur, non sine mysterio.

QVid aliud porrò illius miseræ Hebræorum plebeculæ ac fecis verius oculos & animos vsque adeò obcæcat & demẽtat, vt alium adhuc venturum Messiam expectent stolidi? Dæmonum certè opus quorum opera

râ redditi omnium miſerrimi, mendacia veritate neglecta amplectentes occupati in ſcripturarum punctis literiſque ſenſum ipſum corrumpunt, quò vſque eis nihil veritatis reliquum maneat, vmbram relicto corpore ſectantes. O ter quatérque infelices, tot ſæculis iam à patria ſua excluſi, exules facti, cuius recuperandi ſtudio, ter quotidie Deum precibus compellant, cùm eâ tanto tempore non caruerint vnquam ob tot commiſſas idololatrias, neces Prophetarum omníſque generis alia flagitia, ita vt nunc carent, cùm & ſine Rege, ſacerdotio, abſque ephod, prophetis, quibus tantopere gloriabantur, vbique gentium & locorum ſummè exoſi, vagentur miſeri odio (vt ferunt) Vatiniano, alioqui pietate digni, laborantes ipſi ſoli, hanc cæcitatem (qua talpis ſunt cæciores) ſpontè accerſentes, in ſumma luce non ſecùs ac veſpertiliones ad Solis lumen cæcutiunt, præſertim cùm & Rabini eorum huius ſeminis miracula nequaquam ſilentio prætereant, propriam Iſraëlis ruinam & interitũ iniuſtæ huius germinis morti adſcribentes, provt à Rabbi Moſe Ægyptio, ſummæ apud eos authoritatis viro factum eſt. Cuius profectò ſeminis nomen, cùm ſit nouum, ac ſuprà omnem modum & nomẽ inſcrutabile non *Ieſuah* ישוע Hebraicè, vt nunc iidem perperam ac de induſtria agunt, cùm hoc nomine plures nũcupatos fuiſſe, modóq; adhuc apud ipſos vocari reperiatur: at Ieſu יהשי proferri potiùs iuſtum eſſet provt & in antiquiſſimo quodam numiſmate Hebraicis literis ſcriptum reperi, ſicut etiam pronunciatur Arabibus ac Chaldæis, vel exiguum in loquendo ab eorum idiomate differentibus, quod per artem Cabaliſticam doctis ex his dictionibus ſatis patet, ך של וי, *iauo*, *ſelo velo*. Cuius quidem nominis myſterium, verè ἀῤῥητὸν, lubens prætereo, quidnam de eo nonnulli Cabaliſtæ ſcripſerint, cùm ſub hoc nouo ac ineffabili Iudæis cunctíſque aliis infidelibus miro arcano Diuinitatem ac humanitatem in vno ſuppoſito, vnde noſtra dependet ſalus, oculi ac abſcondi innuant, apertè nobis cœlitùs oſtenditur, non modò ex eius anomala à reliquis omnibus propriis nominibus inflexione, vti Iupiter apud Latinos & Græcos; ζεὺς; ſecretum certè animùm aduertenti, adeò mirabile ſtupendúmque vt nullum aliud nomen nobis exhiberi poſſet, cuius virtute & auxilio, à poteſtate Satanæ, cui culpâ primorum parentum ſubiecti eramus, liberaremur, quàm hoc ipſo omnis ſanctitatis fonte, noſtrarum miſeriarum refugio, verùm etiam clariùs (vt ferunt) ſole ex eius vocabuli ſcriptura; ſiquidem quatuor apud Hebræos literis ſcribitur, quo apud omnes nationes non ſine maximo arcano, Dei nomen profertur, vti videre licet apud eoſdem exaratum nomen magnum *Ieouah*, יהוה terragrammaton: Quod quidem *Alexander* ille magnus in Ial ſummi Pontificis Cidàri aureis notatum literis dum conſpicaretur, ſuſpiciens illud ſtatim ex equo deſiliens, pronus, percuſſo pectore manu adorauit: totidemque elementis profertur nomen Dei: Alla, apud Arabes: Teut, apud Ægyptios: apud Magos, Orſi, Græcos, θεὸς, Perſas, Sire: Latinos, Deus: antiquos Thuſcos, Eſar: apud Germanos etiam Gott: Sarmatas Bouh: & Iſtu, apud Peones ac Tartaros, Itga: ex cuius admirabili ſecreto, quam

Hebræi literarũ punctis occupati.

Hebræi cæcutiantes.

Hebræorũ cæcitas.

Ieſus quomodo ab Hebræis Arabibus, Chaldæis & Cabaliſtis dicatur.

Deus & homo in vno ſuppoſito quomodo ſignificetur.

Alexander magnus nomen Dei adorauit

quàm facilè Porphyrius, qui Deorum vanitati præ cæteris indulsit, nosse potuisset, ni ipsemet diuinum à se auertisset lumen, cuius splendore sic expulsæ Dæmonum fuerunt tenebræ, vt nihil quod petitum ab idolis esset, impetrari potuerit, posteaquàm adorari hoc felicissimum nomen inciperet, tantopere lamentatur: cuius rei etiam causa, non sine magnis clamoribus Pana quendam ex eis, quos decepta gentilitas sibi Deos finxerat, extinctum fuisse, Plutarchus author est, non quidem vt nos, atque hoc magis, quòd omnis horum operatio ab intellectu quem nullo pacto corrumpi, vti nec nostrum etiam cùm deforis adueniat, neque vt intelligat, vllo aliquo indiget sensus instrumento. Immò, nec hinc, quasi dæmones gratiâ diuinâ priuati (quæ verissima mors est) fuerint, cùm iam ante crimine priori ea longè satis exciderint. Verùm multò magis ob tyrannici sui imperij amissionem, tanto tempore diuino permissu in homines obtenti, donec tandem in hoc Dei germen, in quod nihil habebant iuris, cùm naturâ impeccabile foret, manus iniecerunt mortem inferendo, quâ quod per Adam amiseramus non iniuriâ maiori cum fenore recuperatum est: vbi enim abundauit peccatum, superabundauit & gratia.

Gratiæ priuatio mors animæ.

CAP. XVI.

De insolenti Dæmonum cupiditate, sibi diuinos honores vindicare volentium; sibique vrbium salutem tribuentium.

AD propositum ergo nostrum nunc redeundo, pleráque & alia præter hæc machinatos esse ipsos Dæmones videmus, quò omnino quantùm fieri poterat, diuinos honores suos facerent, nihil non imitari ausi; arbores enim quædam voces humanas edere auditæ sunt; cùm apud Dodoneam syluam post vbi Dom nũ ex Arca responsisse perceptum est: tum etiam apud Persidem, vbi ex arboribus reddebantur oracula; & ex earum, quæ Soli consecratæ erant crebriori fructuum vsu homines sibi vitam prætendere credebant, vt Artesius magus. Simile quid & prope lacum Nymphæum accidit, ibi etsi non voce, signis tamen certis responsa quasi sua prodebant, in hoc etiam Deum imitari studentes, per signa etiam sæpenumerò veritatem innuẽtem; perinde vt Moysi per rubum igne non consumptum, ita per humidum vellus in arida humo ac vice versa, Gedeoni Hebræorum iudici aliis signis quoque aliis in locis indicatis. Qui enim successum rerum suarum euentúmque oculis quasi inspicere desiderarent, ex thure igni iniecto præscire poterant. Si enim cœpta sua ex sententia successura erant, nulla interiecta mora in terram proiectum flammis absumebatur; sin minùs, ignis quasi id refugere cõspectus est vt & sæpenumerò apud

Voces humanæ ex arboribus auditæ.

Responsa non tantùm voce sed etiam signis prodita.

Gnetiam contingit, vbi oblatum (siquidem placebat) sacrificium flāmis cœlitùs demissis statim corripiebatur, ad instar sacerdotum Bahali, dæmonibus id procurantibus iuxta Hebræorum Thalmudistarum sentētiam, antequam cum Helia de vera religione contenderent succumberéntque, à consuetis signis defecerunt. Quæ porrò in Tyaneo fonte, fluuióque Scamandro ab ipsis cœpta sunt, (ad similitudinem aquæ maledictionis, quæ adulteras prodebat) vbi virgines vno iurando, altero verò lauando, an Dianæ castum seruassent hymenæum, explorabantur.

Aqua maledictionis adulteras prodens.

Ad hæc, grassantibus delictis aliquibus publicis, ad tempus interdum à responsis suis cessabant, imitaturi & in hoc verum Deum, qui vocē suam in arca cohibuit, peccantibus filiis Heli. Regna etiam vrbésque vergentes ad interitum sua opera conseruari mentiti sunt, vt in Ilij destructione sub Iunonis & Veneris imaginibus depingitur: sanctorum Angelorum, pro piis perpetuas excubias agentium, munus æmulantes. Multa præterea & alia huius generis ab iis factitata sunt, ex quibus tamen vel hæc adduxisse, nobis satis sufficiat.

Grassantibus delictis responsa cessabāt. Vrbium salutem sibi Dæmones tribuerunt.

DE

DE NATVRA DÆMONVM

IO. LAVRENTII

Ananiæ Tabernatis Theologi

LIBER TERTIVS.

CAPVT PRIMVM.

De responsis oraculorum: cur dubia & obscura reddantur: de prædictionibus vaticiniisque probentur necne: & qua ratione permittatur vsus.

Responsa Dæmonum cur dubia aut obscura.

VERVM ad responsa dæmonum, quod attinet, semper hoc proprium habebant, quod aut dubia, aut per obscura erant quò homines inextricabiliter perplexitatibus inuoluerent; vt vel hinc patet: *Ibis, redibis, non morieris in bello, & non Apulus Carolus vincet.* Neque hoc naturæ oculorum, quasi aliter reddi non possent adscribendum (vt multi ex antiquis falsò sibi persuaserant) sed dæmonum partim fraudi, partim verò insciti: etsi enim plurimarum rerum cognitione, ingenioque acumine præditi sunt, & ob proprias rerum ideas, quæ in ipsorum essentiæ fonte insunt, quisque eos nunquam in potestate esse Theologi asserunt: non tamen propterea, rerum contingentium determinatam certámque veritatem assequi possunt, aut quòd Angelis (vt Scotus inquit) prohibeantur: ait namque satis dedecere, cùm sensile nihil sit, quòd intellectu comprehdi nequeat quicquam reperiant: quod verè (vt Thomas asserit) nequeant: nec ad rem facit, quòd sæpenumerò ipsorum prædictiones ab euentu præcisè comprobatæ sunt, vt videre est in Martio vate, qui multis annis ante Canensem

Perplexitas oraculorum cui sit ascribenda.

Prædictiones interdū comprobatæ.

pugnam prædixerat, vt non tam futura, quàm iã facta referre videretur, ſic & ab Hidaſpe antiquiſſimo vate Lydiæ rege, qui ſimul cũ Romani Imperij excidio vniuerſalẽ mundi etiam præcinuit ruinã iudiciúmque futurũ: nã cum hæc prædicerẽt, non quaſi ea quæ à ſe ſcita forent, at quæ certa ab Angelorum (vt *vt inferiùs demonſtrabitur*) audirent reuelatione vaticinabantur, etenim his formis tantùm id quod à naturæ principiis pẽdet, ſimplici nihilominùs vt & Angeli intuitu percipiunt, quamuis ratiocinandi virtutem habere, ſi vellent, modò ipſorũ natura ex parte non repugnaret, vtique poſſe Scotus non denegat, non tamẽ vt rebus ordinãtur diuinis, cùm his quaſi noctuæ cęcutiant. Qua quidem naturali ſcientia nequaquam ob commiſſũ crimen (*vt ſuprà dictũ eſt*) priuati fuere, licèt nõnihil obſcurati, cùm ea (vt dixi) nõ ad Dei gloriã vti faciunt Angeli, ſed ignominiã potiùs vtantur. Proinde hæc eorũ ſciẽtia potiùs nocturna, quàm veſpertina, quæ propria eſt Angelorũ, à propriis ſcilicet eorũ naturę emanãs principiis nũcupanda eſt: qua quidẽ omnium rerũ virtutes ita percipiũt, vt vnico tantùm actu ad cognoſcendam quamlibet ſui formã, cũ omnibus indiuiduis cõuertantur, etſi nõ ad diuerſas rerũ ſpecies vti nec intelligentiæ, propria virtute cõuerti queunt, ex quarum quidẽ ſingularũ perfecta cognitione, ſi haberi vllo ab homine poſſet, multò certè maior, quàm ex totius mundi perſpectione, orietur voluptas & delectatio, qua quidem Dæmones ob commiſſũ in Deum ſcelus deſtituti (etſi ſcientia non careant) nihilominùs hac quãtucunque eis reliqua ſit, haud tamen aſſequuntur ea quæ à Dei tum etiam noſtra dependent voluntate, vel iam exiſtentia, tantùm abeſt futura.

Perfectã rerũ cognitionẽ nullus cõſequi poteſt.

CAP. II.

De futurorum prædictione: an ſit & qua ratione conceſſa: de colloquio Dæmonum cum Angelis, & ad quẽ finem, déque huius præſcientiæ cupiditate: an certa haberi poſſit, & cui aſcribenda: Sortilegæ demum artes vnde cœperint.

EX quo conſequitur, ſi quando futurorum euentus aliqui prædixiſſe reperti ſunt, id eos ex ſuperiorum nutu ac reuelatione, miro Dei ordine ac prouidentia, primùm omnium accepiſſe, vt homines qui præ cæteris omnibus creaturis imaginem diuinã expreſſiùs referunt, ſponte tamen ſpreto ſummo infinitóque bono, ſceleribus ſeſe contaminantes, magis præcipites in pœnas exitiúmque ruãt. Nec cuiquam mirum videri debet, Angelos interdum dæmonibus colloqui, cùm non ſint animi ita diſſimillimi, naturæque ſic repugnantes, vt omnem amorem prorſus exuiſſe videantur, etſi Dei dilectionem abjecerunt, quâ Angeli vel hac altiorę minimè vacant: & propterea operã dantes, vt fides eò magis exerceatur, incrementúmque ſumat: mutuum verò inter ipſos bellum, ratione diuerſarum voluntatum excitatur, cùm hi Dei honorem omnibus modis auctũ, illi verò diminutum velint, procuréntque. Nec tamen dæmones ex hac cum Angelis conuerſatione, quaſi ad aliquem amorem erga Deum, commouentur, cùm ſumma obſtinatione atque militiâ opere (ob quod charitate deſtituuntur) ab Angelis diſcrepent futuri ſolummodò alicuius cognoſcendi cauſa, hæc colloquia potiſſimùm expetentes in hunc etiã modum, Satanã cum ipſo Deo collocutũ, *apud*

Futurorũ prædictio vt cõceſſa,

apud Iob. clarè patet, ex quo factum, vt gentes crebrò per oracula deluſæ ſint, adhuc quoque nonnullæ deludantur. Hac futurorum prædictione, humanis mentibus iam naturâ rerum eiuſmodi cognitionum plus ſatis cupidis ac curioſis per totum ferè mũdum olim diabolus aſtutè inſinuauit vbique locorum, & quod mirũ, idẽ cultus antiquitus Druydum in Gallia, & gymnoſophiſtarum in India deprehenſus eſt: atque etiam per naturalia, quibus, cùm diuinum nomen laudandum eſſet, ſiquidem cuncta in hominum gratiam vſúmque creata ſunt, propter eorum abuſum vituperari, ac blaſphemiis affici cœpit: cùm ipſorum dæmonum dolis fraudibúſque ſortilegæ ac ſuperſtitioſæ artes, quæ originem ex Elementis, cæteriſque creaturis traxêre, hominum animis obtruſæ ſunt, erepto inde vero honore Deo debito, pietatéque ipſa, hinc infinitus ille gentilium deorum numerus excogitatus, vt tandem nec vnica res, vel naturâ vel arte producta ſuperfuerit, quam diuinis honoribus non affecerint.

Auſpicijs omnia hebant.

Ignem adorãtes

CAP. III.

De cultu variarum gentium diuerſo: multis idololatriæ generibus: reſponſis ex idolis petitis: exterminatione idolorum & ſyderum obſeruatione.

HInc vt & præmiſſũ anteà, Chaldæi igni, quo ptiùs Aretia Deũ coluit, genua flexerunt cui & Achã, furore diabolico agitatus, proprios liberos initiare non addubitauit, cui & hodie nonnullæ veneficæ crebrò alienos vel etiam ſuos infantes conſecrant, multi prætereà in Scythiæ extremis penitioribúſque Æthiopiæ tractibus, cernui ſeſe inclinant, ab inſenſibili hoc Elemento auxilium, aquam è pumice nempe poſcentes. Perſæ quoque antiqui Lunam, cùm in nouilunio Hebræos caput aperire cernerent, de noua rerum prole Deum laudantes adorauere, ipſúmque Solem Mirim ipſis dictum, diuinis honoribus proſecuti ſunt, ad cuius exortũ, vel equorum hinnitu interdum futura præſcire ſibi polliciti fuere. Inde etiam à diuerſis idolis, vt & Ægyptij, Græcíque & aliæ gentes ſua habuerunt reſponſa, nec adhuc in hunc diem ſimilia idola prorſus penitúſque ex mundo extirpata ſunt, quantumuis id ſibi perſuaſerit, hallucinatus tamen in hoc Bernardinus Mandelius, innixus textui Zachariæ ac Eſaiæ Prophetarum, minimè tamen ſatis ei intellecto, præcinenti ſub Meſſiæ aduentum, cuncta idola abolita iri, (vir hic alioqui acutiſſimus, vt qui ætatem ferè in philoſophia ac logices argutiis conſumpſit, cui equidem non pauca debeo) cùm tantùm exploſa ſint à Romano Imperio, cuius appellatione, cum toti tum cognito ferè orbi imperaret, totũ regi mũdũ dicebãt: quem dicendi morẽ etiam in nouo teſtamẽto ſecuti ſũt ſpiritus Dei illuminati Euangeliſtæ, vt miſit Cæſar quo deſcriberetur totius orbis & hîc tantummodo Romanũ imperiũ deſignetur. Quæ itaque idola adhuc ſupersũt in mundo, ſenſim & paulatim quoq; expellentur, donec tandẽ ab omnibus hoc increato lumine clariùs perſpecto vnum fiat ouile & vnus paſtor: in Europa enim, apud Gruntlandẽſes; in Aſia, apud Obolorianos: ac alios multo in Africa, nonnullos Nigritas, & in nouo Orbe penes diuerſos populos, etiamnum idola reſponſa dant ex certis ſimulachris. Verùm, ad inſtitutum redeundo, cæteráque quæ de hic

Lunæ Soliſque cultus.

Totus orbis quomodo deſignetur.

Cultus variarũ gẽtium.

hîc idololatrarum generibus, adduci huc possent prætereundo. Quoniam tot tanáque fuere apud Æthiopes, Arabes Mauros, Hispanos, Gallos & Germanos, Sarmatas denique, Scythas, Romanos, Pœnósque idololatriarum genera, vt ad trecenta eóque amplius excreuerint, *authore Themistio*, ex quibus Thusci, tonitrua, fulgura, fulmina, decidua sydera, cæterósque aëreos ignes & Cometas coluere: à quibus non rarò (cùm sæpenumerò sint signa, non ita fallacia, vt potè ab ipsa natura prodeuntia) edoceri possent futura, quæ contingunt, ignari rebus ascripsere, quorum diligentia eò processit, vt assiduè dierum numerum prædixerint, diuersósque deos his præesse statuerint, artémque fulguritorum eorum astutiâ edocti, literis scripserit Hetruscis, Thages & Begoe Nympha. Hac dæmonum superstitiosa arte Pythonicáque, Porsena, Larthes industria, Vulsenam vrbem diu frustra obsessã horrendo fulmine ictam succendit, fũditúsq; igne vastauit: qua etiã Tullus Romanorum Rex nondum perfectè satis instructus, periculũ aliquod faciens, suæ ipsius mortis occasionem præbuit, fulmine ictus periens.

Idololatriæ genera.

Thusco. rum cultus qui.

Ars fulguritoria.

CAP. IV.

De auspicijs & augurijs: eorum obseruatione: an licitum sit antiquitus quid aggredi sine auspicijs: referuntur tum demum quadam animalia quæ nos futura videntur edocere.

Auspiciis omnia fiebant.

TAceo nunc, auspicia & auguria, quæ ex vario præpetum volatu, oscinum cantu, aliarúmque auium, cibi ac potus obseruatione, captari solita sunt, quibus quidem artibus, primùm à dæmonibus illusum est Palæstinis, dehinc ad Pisidas, Græcos, Hetruscos, Romanos, cæteráque ferè omnes gentes propagatæ sunt. Hæc ars apud antiquos tanti tandem ponderis esse cœpit, vt sine ea, haud quicquam, nec publicè, nec priuatim inciperent: neque mirum, cùm multa non absque diuino arcano, ijs scire datum sit: ipsorum etiam dæmonum excedentia potestatem, vt gentium historias consideranti occurrit ex Nauio, fama multorum celebrato augure, qui in alterius corde abstrusas, ac quasi sepultas cogitationes, cognitas, perspectásque habere potuit: hinc & quod naturâ videbatur impossibile, curiosiùs rem indaganti, possibile esse apparet, nouaculâ scilicet cotem scindi, hæc auguria non minùs ex aduentu exoticarum auium inconsueto obseruata sunt, quæ dæmonum aliunde adductæ astutiâ, sæpe suâ præsentiâ haud exiguam superstitionibus illorũ fidem fecere. Adde vt & per repẽtinũ incognitorum animalium accessum, qui paucis abhinc annis in Peruana Prouincia euenit, vbi murium nunquam anteà visorum, tam portentosa magnáque copia longè latéque agros eorum vastans, fructus absumendo, nó exiguum leuéque fecit incolis indiciũ subsecutarum calamitatum, ob ciuilia bella inter Hispanos propria eorum auaritia exorta, attractáque. Horum animantium complura genera iam olim in vsu esse desiisse, à veteribus conquestum est, vt in Hetrusca videri potest disciplina, minimè tamen (vt aliquibus placuit) ex noua aliqua cœlesti superueniente configuratione factum: verùm ob diuini potiùs illius luminis exortum, has etiam dæmonum tenebras dissipantis.

Mures Peruanis calamitates præno-tarunt.

CAP. V.

De prodigiosis ominibus, eorúmque diuersis captandorum modis, hydromantia, geomantiaque generibus.

Prodigiorum captandorum modi diuersi.

PEr animalium porrò repentinas figuras, varias hominum voces, diuersósque mulierum partus, omina sua etiam captabant, vt ex nonnullis, quæ in aëre fiebant prodigijs, in quo ab illis ipsis dæmonibus, ibi quasi regnũ possidentibus, variæ flammarũ igniũque figurę, & splendores accensi sunt, ex quorum luce ac motu, nunc hoc, nunc illo, futuros euentus coniicere consueuere. Ad hæc, & per diuersa, quæ in ipsa terra apparebant, ostenta, quorum superioribus annis hoc maximè portentosum conspectum est in regione Popaiana, homo scilicet statura giganteâ scisso ventre, extísque exenteratis, binos infantes quasi filios brachiis amplectés, horrida mala, postea subsecuta etiam minatus, nonnisi maximum ijs gentibus incussum timorem relinquens, tandem euanuit. Sic & per amnium inundationes, varióque aquarum fluxus & fragores assiduè contingentes, ventura prædicebant: vt olim apud Germanos, Velledam, primam nominis suæ ætatis, auguratricem factitasse legimus: ex diuersis itidem terræ hiatibus, stridoribúsque concitatis, ac reliquis eius generis similibus multis, omnia tamẽ nonnisi dæmonum operâ studióque sollicito cõfecta, sicut & hodie adhuc apud aliquos Barbaros, eidem operam dare minimè destitêre, tantopere diuino honori inhiantes, humanúmque exitium pro sua virili, procurantes.

Hydromantiæ genus.

CAP. VI.

Quónam pacto Dæmones sibi cultum diuinum vindicare appetant, vsurpatio verborum sacrorum in fascinationibus frequens: nomina item aliquot Dæmonum superstitiosa & supposititia quâ lingua enuntientur, & vnde depromantur, explicatur.

VErùm, cùm hunc diuinum honorem, cultúmque duplici pacto quasi (nostris delictis id commerentibus) sibi vendicare satagant, clàm scilicet ac palàm; de vtroque etiam illo modo nobis hîc, loco non ita alieno, quà tamen fieri poterit breuiter, lector admonendus non ab re videtur. Vnus est, cùm nos rebus nonnullis vanis futilibúsque quidem secundùm vim virtutémque nobis incognitam, vtimur tamen, quò rebus vehementer desideratis consecutis, animum expleamus. Cuilibet itaque euitandum, vt mente præcognitum habeat, veluti cùm quibuldam vtimur contra fascinum variis crepundiis; vt nonnullis speculis, Meletæ coriis, pleríque hoc genus aliis rebus, aut cùm sacra miscemus verba dictis rebus inanibus futilibúsque, quò optatis frui liceat; veluti, si rei alicuius desideratæ reperiendæ causâ, orationes Sanctorũ, psalmos ac Euangelia recitauerimus; cùm hæc non ad res quasuis viles & abiectas, sed potiùs pretiosissimas omnium, æternas nempè nobis comparandas, cœlitùs concessa sint; iis autẽ rebus adeò vanis futilibúsq; haud vlla, siue à Deo, siue natura indita dicatur, virtus inesse potest: at dæmonẽ pręstigiis potiº ipsis quasi supposititia & emẽtita: hincq; fit, vt cũcta nomina incognita

Verba diuina contra & ad fascinũ recitata.

incognita dæmonibus adscribantur, quibus vulgus furtim pro amuletis vtitur, atque etiam ante diluuium sibi somniant: quorum tamen nulla in sacra Scriptura nec mentio nec significatio reperitur, vt sunt Gob, Giber, Gibir, Cadebru, ac sexcenta alia eóque magis, quòd hæc in manibus superstitionibus addictorum rarò non deprehendantur, quæ quidem eorundem dæmonum fraude dolóque iam tum inuenta aiunt, cùm primum in necessitatibus diuinum nomen inuocari cœptum est, יהוה scilicet, quo Enoch primus omnium in lege naturæ, cœleste implorans auxilium, vsus scribitur, cui vtpote tertio ab Adamo, plus etiam cæteris gratiæ concessum est: ac etiam *Ieouah* Moysi diuinitùs ostensum, quo cum Hebræi tot miraculis clarum celebrant, Deúmque factum Pharaonis indubitanter assuerant. Multa ex iis à dæmonibus occultis, excogitatis hominibus, mihi videndi potestas aliquando facta est, in annulis quibusdam argenteis, Hispanorum velitum, quos ignari haud pauci, quò tamen tutiores ab aliquibus periculis redderentur, non sine deuotione gerebant, à me tandem rei ipsius tam impiæ edocti, animo promptissimo omnes perfregerunt. Neque existimandum hæc fortè nomina, ex illa, qua dæmones inter se propria vtuntur, lingua aliqua deprompta, cùm nullo, vbi spiritus sint, sensili inter ipsos indigent idiomate, quandoquidem cuncta intellectu, non sensu (crebrò vt repetitum est) percipiunt, proprios scilicet vt Angeli sibi inuicem conceptus per propinquam vel longam distantiam manifestando: at magis censendum equidem existimarim, barbaram aliquam inter ipsos in vsu esse, cùm peritiores, quorum sententiæ & ego haud inuitus subscribo, antequam Ægyptiam suspicentur, vel ex eo quòd dæmones ea cõpellati, libentiùs pareant, præsertim cùm Ægyptij omnium primi, maximum cum illis habuere semper commercium, eorum cultum amplectentes.

Nomina falsi dæmonum

Moyses miraculis clarus.

CAP. VII.

De superstitiosis quibusdam, superstitionúmque variis speciebus: scripturis item Dæmonum, an scriptis quid possint nobis denotare & relinquere.

EA itaque nomina, dum peculiari quadam emphasi, ob id, quod incognita in his superstitionibus exprimerentur, in tantam admirationem animos iam ante in id pronos, continuò rapiebant, vt certam fidem barbara cæcáque gentilitas his adhibere nõ addubitarit, atque si diuinitùs verè prolata essent, quibus libentiùs nonnullos superstitiosos adirent, præsertim si certas quasdam barbaras antiquasque figuras immiscerent interlineatas, pentaculis, sigillísque, propriis eorum instrumentis, ad quæ alliciuntur, non perinde vt animalia ad cibos, sed vt spiritus ad occulta signa, neque ex sigillis istis satis conjicere possumus, dæmones aliquibus peculiaribus inter se vti literis, vt aliqui arbitrati sunt, cuius quidem opinionis fuisse quemdam Theseum Ambrosium, *ex libello eius de varijs alphabetis edito* videre est; in quo Spiritum quemdam, aliam atque diuersam ab omnibus, quæ haberi possunt literarum, peculiarem quãdam cõfigurationem scripsisse asserit: cùm tamen vsu literarum nullo indigeant, sicuti nec aliquo sensu, in propria eorum operatione: tum quod verum

Superstitionum species.

Figuræ superstitiosæ.

rerum ſemel tantùm perceptarum nulla vnquam eos capiat obliuio. Cuius quidem rei non ita pridem factum fuiſſe periculum in Æmilia à mago quodam Felſinate, ac Mediolani ab altero tradunt, qui ſuauiſſimâ eorum muſicâ delectatus: nonnullis enim, quæ præ manibus tum erant, inſtrumentis ſonuerant, mutuò de anima ampliùs duabus horis peracutè diſſeruëre, cúmque magũ Auerrhois opinionibus addictum perciperent, ſic & ipſi eiſdem inhærere cœperunt, vt non modò dicti authoris nondum nobis repertos libros citauerint, ſed ſæpenumerò vel ipſiſſima authoris verba, ne dicam ſententias, protulerint. Hinc illi miſero accidit vt & ſuæ ipſius firmiter inſiſteret ſententiæ, & dæmones vel in rebus naturalibus opinione potiùs quàm re exiſtere, in quo vtroque antea ceſpitans decipiebatur, ex eo ſine hæſitatione crederet: quod tamen minimè mirum videri debet, dæmones altiori imperio ratò, vel numquam falſa ob id, quo conſtricti ſunt, reſpondere conſuetos, tum coactos hoc finxiſſe: nobis namque obeſſe ſemper quoquo poſſint modo operam nauant. Cæterùm, vt ad id vnde digreſſa eſt noſtra reuertatur oratio, Dæmones, certas etiam ſcripſiſſe notas comperti ſunt, non quòd iis ipſimet opus habeant tantopere, ſed eorũ, quibuscũ ipſis eſt commercium, potiùs causâ: ſolemnes enim certas quaſdam literarum obligationes, ceu dominus à vaſallo ſuo fidelitatis, perfidiæ potiùs nefandæ, iuramenti præſtiti, à ſuis illis omnium miſerrimis mancipiis extorquere ſolent, ad quam rem conficiẽdam, literis vti interdum conſueuere. Per varias quoque ſortes, alio longè à malis, quàm bonis viris vſurpatas, diuinos honores ſibi quærere ſtuduere, dum ſcilicet in rebus nihili, aſpectibus cœli in futuris denotãdis, plus iuſto, maior virtus attribuitur: cùm eiuſmodi ſuperſtitioſa Ægyptiaca diei horarúmque obſeruatio vti impia prohibita ſit. Eadem prorſus moliti, introducendo hydromantiam, quam Numam Pompilium Romanorum regem exercuiſſe perhibent, vbi, variis conſpiciẽdas ſeſe exhibentibus ſpectris, imaginibúſque in pelvi quadam ad id conſecrata, ſub aqua rapta, ac interdum inſtantia cognoſceret. Qua certè ſuperſtitione, vt potè à Græcis, vnde omne eiuſmodi genus ad Romanos promanauit, ex Dardani libris, Numa infectus, ex ſuo cum Ægeria Nympha colloquio, ea ſe hauſiſſe ſimulauit. Sic & per ipſam Pyromantiam, cuius Amphiaraus inuentor celebratur, quà variis flammarum motibus, fulgure, lumine, ac ſtrepitu, extinctúque, futura inſpicientibus, oſtendebant. Hæc & paucis abhinc annis, diabolus ſuperſtitioſis, de futuris conſulẽtibus Lithuanis, Samogetíſque illuſit; morbo enim aliquo laborantibus, ſi vmbra, corpore igni oppoſito, aduerſa ſcilicet mortem protẽdere perſuaſit. Ad eundem penè modum, & per Aëromantiam factum, qua etiamnum Mauri diuerſa prognoſtica inde captantes, vtuntur: ex variis nempe ventorum flatibus, aëris cõſtitutione, ſtellarúmque ſcintillantium quaſi forma. Sic & per Geomantiam, cui falsò vim ab anima adſcribunt, quaſi verò in hac ſuperſtitione in vſum adhibitis figuris mens excitata, ſenſibus, quibus vincitur prorſus ſopitis, nullo vnquam negotio, quæ vellet, contingentia, aut à ſe ipſa, quodam ſpirituali emiſſo lumine, aut in ſe, ſuperno influxu, ita reciperet; vt ſolis radios perlucidus excipit aër, ſeu ſpecula ſenſibilium obiectorum imagines; cùm tamen nemo vnquam alicuius rei cognitio-

Libri Auerrhois.

Scripturæ Dæmonũ ad quid.

Sortes quæſitæ bonis & malis.

Hydromantiæ addictus Numa.

Geomãtiæ ſuperſtitio

nem assequi possit, nisi eius quod ipse adinuenit, aut ex aliorum doctrina percepit, neque à cœli motu id procedere existimandum, cùm sæpe quæ inquiruntur à superiorum voluntate dependeant, nec à Saturni intelligentia, astri vsa instrumentorum; siquidem intelligentiæ, vnde astra diuersa lumina, virtutem variam, cœlique motum ac vim recipiunt, haud vnquam cœlestes orbes deserunt, cùm propriæ essentiæ ac voluntatis, vt diuina ope, quò cœlos moueant, apprimè indigeant.

CAP. VIII.

Quòd superstitiones omnes sint à Dæmone, cui ascribuntur geomantia, coscinomantia, capnomantia, cabala Arabica, Theophania, onomantia, chiromantia, physiognomia, Astrologia Ægyptiaca.

Superstitiones omnes à Dæmone.

NEc etiam aliqui inferiorum Angelorum suamet sponte ad eas res accedunt, vt putà superstitiosas, diuinæque prohibitioni repugnantes, nec à Deo id negotij ipsis datur, quorum operâ ad res longè excellentiores, sui nempe ministerium, piorúmque hominum & animorum protectionem vtitur. Nihil itaque reliquum est, quàm omne id, nonnisi à Dæmone profectum esse. Ipsemet enim audisse me memini, quemdam insignem Geomantem frequentiùs feciſſe periculum, qui prorsus solénique cum protestatione, omni, si quod esset Dæmonum occultum, abrenunciato instrumento, nihil quicquam ampliùs veri ex hac superstitione elicere potuit, cùm tamen anteà assiduè illam exercens, haud dubium rerum prospexerit euentum.

Plumbi infusio superstitiosa.

Per plumbi porrò infusionem similes nugas superstitiosas mundo obtruserunt, dum à Saturno, cui hoc metallum assignant, ad dubia quæsita responsa petunt superstitiosi, vbi plumbum feruendo, veneficia prodere sibi persuadent, pro eo, quod Saturnum, tum in metallum, cùm & in Dæmones habere dicunt, imperio, dominióque; quo etiam pacto, nonnullas fascino nexas venationes soluere pollicentur, à quibus quidem hoc edoceri maximè optarim, vndénam hæc tanta illorum proficiscatur debilitas, quominùs prohibeant, ne plumbum ab igne ferueat, cùm materia inquãtum mobilis, ad nutum etiã obediat, nulla prorsus vi resistente. Vnde itaque hæc aliò, quàm Dæmonum arte prouenire dixeris? Idem fit quoque per Coscinomantiam ac capnomantiam, quarum illa cribri agitati gyrum, hæc fumi motum considerat: adde per cosmologiam, quamdámque aliam scientiam, quam Arabes falsò, cùm magica sit superstitio, *Cabalam* vocant, qua ex figuris nonnullis, ac Arabum literarũ ordine, multa ac varia se præscire iactitant: per Theophaniam etiam, necnon per onomantiam, qua per numeri paris, imparísve excessũ Achilles se Hectorem interempturum cognouit, & per alias quascumque quas Hebræi ברומו nuncupant, vt per chiromantiam, sub qua mirâ astutiâ hic noster anguis antiquus latet, ac per Physiognomiam. Denique & per Astrologiam harum omnium matrem, tum præsertim, cùm quæ contingunt, sedulò inquiruntur; hanc inquam, quæ dæmonum technis corrupta est, quæ Ægyptios, Indósque in idololatriã præcipites egit: nec ipsi Hebræi, verum quamuis Dei cultum edocti, ab hac alieni fuere, quá tamen superstitiosam artem Iosias rex pius ac iustus extirpauit inde, dum sacra Soli, Lunæ, omníque cœlesti militiæ

Venationes ligatæ.

Cabala falsa quæ.

Theophania.

Onomantia.

Chiromantia.

Physiognomia.

Iosias sacra Soli ac Lunæ sustulit.

litiæ è medio abstulit; non tamen eã hîc intelligimus, quam Abraham Ægyptios docuit sacerdotes, quâ cœlos motu, iustáque tempora decernere, ac sidera in hæc inferiora agere ostondebatur; alio enim modo, quæ à voluntatis imperio fiunt, quàm quæ cœli influxu, astrorum figurâ, manuũ signis, facierúmque lineis, alitúmque tum cantu cùm volatu fiunt, rerum curiosâ obseruatione Deus disponit ac regit; proinde vbi ex dictis desumptam prædictionem aliquã euentus ita comprobauit, itidem nonnisi Dæmonum operâ factum existimandum.

CAP. IX.

De diuinatione ex somnijs captata, eiúsque origine: quinam in ea excelluerint; tum demum de Notoria arte maximè omnium superstitiosa.

HInc consequitur & illa per somnia diuinatio, hæc posteaquàm Dominus in somniis apparere cœpit, gentibus irrepsit, quæ quidem somnia, etsi sæpenumerò à naturalibus causis, cœlorum imaginibus, angelorúmque reuelatione causentur, Dæmones tamen nihilo seciùs, sese iis immiscere solent: quòd vel tum maximè dant operam, cùm quasi inuitantur ab his, qui hæc ieiuniis, precibus, thymiamatum suffitu, Sanctorum nonnullis operationibus, quibusdam herbis, frondibus, lapillis, adoratáque crebris circulis vertigine procurant: hæc tempora, dies, horæque sedulò inspiciunt, quibus proprias & peculiares virtutes ac noxas veteres, cùm Chaldæi, tùm Ægyptij adscribunt accensis certo numero candelis, quibus nostri religiosi benè precati sunt, aut quæ beatorum tetigere reliquias. Huius generis multæ & aliæ superstitiones, & hodie à plerisque nomine Christianis, re autem ipsa Ethnicis longè deterioribus, clã obseruantur, quod quidem relatu saltem (ne dicam factu) omnium est turpissimum. Quæ enim insania ac cæca dementia, eos, qui nomen Christo dedere, tum primùm, cùm sacræ aquæ infusione Christiana religione consecrarentur; eos ipsos tandem turpissima defectione cum hoste Dei & hominum colludere? quæ enim Christo societas cũ Belial, sic & quæ Christianis, cuius nomine meritò gaudere volumus? Porrò & superioribus diris superstitionibus à Diabolis & Notoria adjungitur, quâ multa de scientiis dictu incredibilia à cœlo prodire ferunt, cùm potiùs casu, Dæmonumque, vt & cætera, illusionibus cõtingant, etsi ea antiquitas à Mopso, Hermete, Atlãte, ac Apollonio Thyaneo (cuius nomini magicã vim subesse credidit) sibi reuelari somniauit: quam vanitatem Zoroastri non ab re igne pereunti acceptam referunt, cui vel ex minima saltem parte addicti, indigni certè ab omnibus bonis reputantur qui solem, vt Thoes, oculis cõtemplentur, quos expergefactos nihil ex tantopere exoptatis vidisse contigit, præterquàm quòd ad priora peccata, maiorem inde cumulum accessisse, irámque diuinam contra se magis concitasse (si non cæcutiant prorsus) videre possent: vtinam omnes tandem hoc veterno sepulti, dormientes aliquando expergiscantur, ne tandem æternùm ipsis pereundum sit.

Christiani superstitionibus dediti.

Notoria superstitio.

Zoroaster igne periit.

CAP. X.

De quadam dira ſuperſtitioſáque Dæmonum inuocatione, déque Pythonica cadauerum erectione, animarúmque præſtigioſa reuocatione, & Necromantia, Necyomantiaque ritu, illa poſſibilis ſit necne: ac licita Dæmonibus?

Superſtitioſa inuocatio Dæmonum.

CÆterùm aliud eſt genus harum ſuperſtitionum, vbi nimirum Dæmones quos climata aiunt, palam inuocantur, quod tum potiſſimum peragitur, cùm allecti variis ſuperſtitionibus ac ſuffimigiis, humanóque interdum ſanguine accedunt, vt ab antiquis recentioribúſque noſtris obſeruatum eſt idololatris. Hac dirâ Necromantiâ (vti Græcis dicitur) cadauerum erectione olim fieri ſolitâ, Vlyſſem interempto Elpenore, ac Æneam Miſeno, vtrumque claſſiũ in mari errabundarum ducem vſum fuiſſe, fide digni ſcriptores teſtes sũt: vt & Simonem Magum, hæretici Menandri magiſtrum, cùm Nicetam puerum ſuum ſuis ipſe manibus hiſce nefandis diríſque ſpiritibus, quorum nefanda nomina *Egynpaymon*, *Aymon*, *ac Oriens* finguntur, Hecate immolaret. Hac eadem & animas mortuorum euocari, olim creditũ eſt; falsò tamen: cùm haud vlla, niſi quæ informant corpora propriâ virtute (vt ſuo *inferiùs* dicetur loco) mouere queant, vtpote in hac ſcelerata arte fiebat. Idem dabant & operam, per Necyomantiam, ita Græcis appellatã, quam purpureis floribus, herbis odore fragrantibus, vario ſuccorum ſuffitu, ac diuerſis canticis, aliíſque rebus, quibus homines aptiores ad Dæmonum excipiendas actiones reddi putarunt, frequenter exercuere, vt eius rei, ex aliis multis exemplum videre eſt de Zebacco apud Indos: eo enim nomine animas, cum corporum è quibus antea emigrarunt, ſimilitudine apparentes, nuncuparunt antiquiores, quò שאל Hebræi appellãt, quod quidem reipſa contingere, antiquorũ plerique rati ſunt, vt ex hiſtoriis Ethnicorum apparet, vbi Homerum ab inferis, ab Appione Grammatico, quo nonnulla quæ in ſuis ſcriptis reliquerat dubia explicaret, longo iam tempore, poſtquam erat vitâ functus, reuocatum legimus. Quid? quod & in ſacro-sãcta noſtra Scriptura eius rei exemplum reperire eſt de Pythoniſſa quadam, Saulis iuſſu belli exitum præuidere ſatagentis, Samuelis prophetæ animam in vitam reducente; quod quidem omnes ferè Hebræorũ Mechubales reipſa cõtigiſſe aſſerunt, qui ante annum animas ob laborem matribus nouem per menſes exhibitum, nullo niſi hoc poëtarum circulo completo loco, miſeras reputari affirmant. Cuius ſententiæ & hodie quidam videntur eſſe, qui ab amicis animam exhalantibus dexterã porrigi petunt, quò ſcilicet poſt diſceſſum animarum eorum conſpectum expoſcere volunt, ſub quarum tamen ſpecie potiùs hi ſpiritus, homines deludentes ſeſe conſpiciendos exhibẽt. A quorum quidem animi ſententia non pauci claſſici diſcrepant recentiores Theologi, aſſerentes animas nullo vnquam pacto educi poſſe; cùm quòd animæ his corporeis exutæ exuuiis, quæ in mundo accidunt, per ſe perſpicere minimè queant, niſi in Dei, cùm fiunt, id videant eſſentia, aut antequam eiuſdem certè reuelatione id habeant: tum etiam inquiunt Sancti Dei famuli, Samuelis, piè iam defuncti anima, nullo ne vel minimo quoque modo, Dæmonum poteſtati ſubjacebat, ſed potiùs in ſinu Abrahæ exopta

Dæmonũ nomina.

Homerus ab inferis excitatus.

Samuelis anima in ſinu Abrahæ.

Samuelis resurrectio ex sacris Paginis.

exoptatissimâ tum omnibus piis fruebatur quiete. Nec ad rem facere aiũt, quòd ipsa sacræ Paginæ litera Samuelem resuscitatum dicat: cùm nõ sit infrequens ipso signato pro signo Scripturam vti: quódque Dæmonum potiùs fuerit præstigiatrix illusio, vbi haud res ipsa vt apparet exiſtit, ac aspicientium oculi ligantur, vt ex *ibi* subsequẽtibus colligere est, quòd animæ nullo, nisi quatenùs informant corpora, (supradicto etiam modo) motu moueant, nec semel à corpore dissolutæ, vt iterum illi coniungantur, vlla arte præstari queat. Adde nec vi aliqua, cùm hoc solius diuinæ

Reuocatio animarũ an sit possibilis.

sit potestatis, ergo nec reuocare illas possibile est, nec vt proprio cadaueri conglutinentur, nec etiam phantastico, verùm ementito, nec hoc ipsis Dæmonibus (cùm in eorum potestate non sint, nisi quatenùs dumtaxat affligantur) datur diuinæ iustitiæ, pœnis, non culpæ quidem commissæ, (misericordia mediante) condignis, sed potiùs congruis (vt Theologi dicere consueuerunt) castigantibus. Nec dæmones animas quasi secundùm quietem rerum imagines repræsentare possunt, ne vel ex his, quæ propriis maculis expiantur, nulla nẽpe in eos facultate ipsis victricibus existentibus dæmonibus relicta; etsi non prorsus alienum videatur, eis in Purgatorio variis cachinnis ac sarcasmis illudi: cùm ab igne solùm, eò quòd cum charitate emigrando: vt diuinæ iustitiæ instrumento patiantur, hisce superstitibus adhuc (vt nonnullis antiquorum Theologorum placuit) corporeis affectibus, secũdùm quos pati possint, nec ex illis, quæ sensûs nihil, sed damni tantùm pœnas dant: in quas haud quicquã ipsis iuris est, sicut nec in eas, quæ prorsus ob sua commissa delicta tartaris mancipatæ sunt, quarum tantũmodò tortores executoréſque meri diuinæ iustitiæ existunt, quò ad finẽ mundi vlque. Si enim vt illis placeret animas hinc inde & educere, & reducere integrum esset, minimè tum iustitiæ diuinæ satisfieret, locis destinatis cuilibet ad illorum libitum mutandis: etsi diuino permissu & dispensatione quasi, quò viuentes adhuc de earum immortalitate statúque edoceantur, ínque fide confirmentur, nobis aliquando adesset posse, Iustinus Martyr Philosophus, ac Theologus haud postremæ notæ nihil cespitat, innixus forsan Ecclesiastis authoritati, vbi de Samuele legitur: *Obdormiuit in Domino, & notum fecit Regi finem vitæ suæ.* Quod etiam patet in vita S. Martini per latronis vmbram.

Non licèt Dæmonibus animas reuocare.

CAP. XI.

De ministerio Dæmonum erga homines, vnde & in quem finem: præstigiosarúmque expiationum speciebus: Hecates religione Magica & oraculis: Mathematicis artibus, libris Magicis: extirpationéque tam nefariæ pestis.

Ministeria Dæmonum erga homines.

ADsunt præterea hi nefarij spiritus hominibus apertè, & palam ministerio quarumdam, non ex arte, sed veneficiis, afflictarum imaginum, in aliquorum exitium ac interitum adducti, ad explendum veneficorum desiderium. Quid his addant etiam insuper, hæ pestes hominum, alio loco innuimus. Per alia quoque venefícia atque philtra, vt *inferius* clariùs eluceſcet, attracti præstò sunt, mira Dei permissu efficientes: horum etiam fraude ac dolo plerique antiquorum Sacerdotes ac humanâ sapientiâ donati impulsi sunt, vt & suarum

Theurgia magiæ species.

ſuarum animarum ſalutem Theurgia indicare ſatagerent, (hoc nomine enim alia quædam ars præſtigiatrix vocabatur) cuius ope falſam animis expiationem ſacrificiis quibuſdam, ac conſecrationibus, quas Teletas nũcupabant, ſibi pollicebantur, infelix certè inuentum, ac miſeranda horum infeliciſſimorum conditio, vt ex quo fonte, Ilias malorum, mors denique temporalis & æterna, in mundum profluxit, inde ſe ſuam ſalutem haurire crederent. Iidem dæmones authores quoque fuere, vt Hecate, vel oraculis (quibus vt plurimùm religionem ſimulabat) artem magicam doceret: non eam, quæ in naturæ arcanorum indagatione occupatur, quâ actiua paſſiuis applicando mirum in modum ſecretiores ſapientes mundum maritant, vt ſæpenumerò, licèt ſtupenda, vera nihilominùs præſtent: verùm mathematicam falſam, ita noxiam & periculoſam, vt eius exercitium palam vbique locorum omnibus temporibus prohibitum fuerit tam apud veteres, quàm recentiores etiam: quo factum, vt à ſua patria expulſæ ſint Adelrunæ magæ, ad quas Hunni ſuam referunt originem, ac Dardani libri, atque etiam qui Numæ Pompilio adſcriberentur ſenatusconſulto, quippe qui hanc vanam ſuperſtitioſámque artem continerent, flammis meritò conſumpti ſint. Nero quoque initio in exquirendis magicis iis artibus paulò curioſior, quòd nullum poſteà certum ſignum argumentúmque perſpexiſſet, eas ſuſtulit: Plinius enim author eſt, ætate ſua principem hunc vanas falſiſſimáſque comperiſſe magicas artes. Hinc etiam fit, vt & Hebræi ac Mahumethę vltimo ſupplicio iis vtentes afficiant. Ægyptij autem, vt ſemper ab initio vſque omnibus cæteris gentibus his ſuperſtitionibus addicti, peculiares Angelos ad eorũ Theurgicas operationes accedere, ſibi vt multa alia vaniſſima perſuaſere. Diabolos veriùs credere eos, par fuerat, cùm ſancti Angeli, gratiâ iam confirmati, *cane peius & angue* (quod dicitur) odio proſequantur, quæ diuinæ voluntati non dico, in his grauiſſimis, ſed vel minimis etiam contraria vident, immò potiùs rigidiſſimi, & ad vnguem, diuina præcepta vt obſeruentur, ſedulò dant operam.

Hecates ars magica & oracula.

Magæ exules.

Libri Magici igni dãnati.

CAP. XII.

De illuſoria Dæmonum effictione in Angelum lucis; déque fallaci illorũ ludificatione & veneficiis amatoriis, quibus maxima pars hominum nimiæ voluptatis captandæ gratia irretiti reperiuntur.

QVò autem arctiori vinculo his vanitatibus irretitos paulatim ſibi obſtrictos reddant, eorum conſpectui prænitenti fulgore ſeſe obiiciũt, mira ſanè, minimè tamen fide carens illuſio: ille enim artifex, quod hac nõ ſucceſſit, alia aggreditur via, atque vbi lupina pellis (vt ille ait) non ſufficit, aſſuit vulpinam, & ſic clam perficit, quod palam non potuit, in Angelũ lucis etiam ſeſe transformãs. Hinc non ſine cauſa, Cabaliſtæ eaſdẽ eſſe literas Dei, ac dæmonis nominis aſſerunt. His itaque artibus, gentium doctis, vti Abbari Hyperboreo, Empedocli Agrigentino, Pythagoræ Samio, qui ab aliis Thuſcus habitus eſt, Apollonio, Thyaneo, & aliis pleriſque Platonicis impoſuere, Porphyrio Thyrio, & Iamblico Ægyptio, dum natura quadam, quod ætherei hanc eis ineſſe enitentem qualitatem imaginati ſunt. Qui ſcilicet philoſophi ſuæ ſapientiæ confiſi ac innixi,

Aſtutia Dæmonis in illuſione.

Dæmon Angelũ lucis ſe effingit.

Dei & Dæmonis nominis eædem literæ ſunt ex Cabaliſtis.

innixi,& ſibi,& aliis, quominus ad veram ſapientiam peruenirent,impedimento maximo fuere. Moliti ſunt quæpiam alia, hi ſpiritus impuri per Goëtiam ac Pharmaciam artem non minùs corporibus,quàm animabus hominum noxiam & periculosã; hac enim,amatoriis quibuſdam poculis ac veneficiis vſæ Lamiæ dici vix poteſt, quæ dira execrandáque mala perpetrent, extremam hominibus perniciem accerſentes: dum iis, turpiſſimi amoris faces quaſi accendunt, vti in Amone,& Antiocho, quorum alter ſororis,alter verò nouercæ, nefanda libidine flagrauit, alij alio modo illicitæ Veneris authores fuere; inuiti ad hæc auxilia ſua ſe conferre ſimulauerunt. Neque id mirum, cùm ſæpiùs per inſidias & clam, quàm aperto quaſi Marte, & palàm homines aggredi conſueuerint. Inuentum hoc falsò Salomoni adſcribitur, cùm tamen multo tempore ante eum ab Ægyptiis, & Chaldæis repertum ſit, quibuſdã ſacrificiis propriũ genium à ſua quiſque geneſi,quò malũ euitarẽt, felicitatémque conſectarẽtur tẽtando.

Goëtiæ & Pharmaciæ vſus inter Lamias.

CAP. XIII.

De verbis & characteribus Magicis: an iis prolatis & muſſitatis Dæmones volentéſque Necromanticarum artium vſu ac beneficio conſtringi poſſint? Déque ſiderum obſeruatione quibus vtuntur ad prætexendam ſuorum facinorum fidem. An etiam ea verba (barbara licèt) immutanda ſint? An denique Dæmones adeo conſtringãtur,vt non poſſint recedere.

EO tandem miſeri deuenere dementiæ, vt nonnullis barbaris linguæ verbis muſſitatis, certíſque characteribus effictis, hos nequam Spiritus conſtringi adigíque ſibi perſuaderent: atque vtinam in hac ſumma luce quidem profligatiſſimi hominum ſua ſponte híſce diabolicis tenebris vel hodie ſeſe non inuoluerent: neque aliquem ex multis eiuſmodi ſceleſtiſſimis Necromanticis reperias, qui non crudeli violentáque morte, potiùs quàm placidâ rebus humanis eximatur, in ſummam deſperationem anteà adactus. Ex quo liquet, dæmones iis rebus conſtringi inuitos minimè poſſe; eóque magis,cùm nec cœlitus vis aliqua (vt quibuſdam videtur) contra eos vllam in pœnam cõceſſa ſit: id ſi aliter ſe haberet, illud inconueniens conſequeretur, quòd has ſuperſtitiones exercentes nihil peccarunt, quod omnino falſum eſt, ac quò maiorem fidem facerent ſuis facinoribus, ſiderum obſeruatione ſibi ad hanc opus eſſe vulgò perſuaſere, maxima cum aſtutia (cùm nihil cœlo eo quòd ſpiritus ſubſint,) ex eo fit,vt etſi vocati, non ſemper præſtò ſint, aſtris id minimè eſſe adſcribendum: perinde nec ſi quandoque mœrore, quandoque verò afficiantur lætitiâ, vt nulli opinati ſunt. Non tamen negauerim quoſdam eoſdem effectus ſic planetarum radiis ſubiectos eſſe, vt nihil, niſi priùs propriâ ſibi ſtellâ inſpectâ perficere,aut conſequi poſſint: alios verò ſic ſubiici, vt non præmiſsâ aliquâ ſideris inſpectione ſua exequantur,magis tamen ex voto ſuccedit,ſub aſtro peractũ:aut fieri poteſt,quòd Angelorũ excubiis ſæpenumero, quominus ſua perpetrẽt facinora,arceãtur,aut certè ex cõpoſito quaſi hoc ſimulãt,quò aſtris diuinũ honorẽ apud homines conciliẽt, aut rurſus ipſis cœleſtibus corporibus infamiæ quamdã notam inurant. Vt plurimùm enim maius malum & eorũ clandeſtinis, quàm manifeſtis operationibus, metuẽdũ. Verbis prætereà hoc ſuperſtitionibus

Necromanticorum mors frequentiſſima.

Siderũ obſeruatio à Necromanticis quæſita.

Verba ſuperſtitionum vana.

ſtitionibus eiuſmodi addictum genus hominũ vtitur prorſus ignotis & taris quæ tamen nullam nec ex ſe, nec ex ipſo cœlo vim habere poſſunt, vt hi ſibi ſomniant, dæmones conſtringendi, cùm haud coacti vllorum verborum virtute, at magis ex occulto cũ hominibus inito pacto fœderéque, vel etiam aperto, obediant: non tamen in dubium vocauerim, Hebraica quædam nomina non exiguam in his ſpiritibus cùm alliciendis, tùm profligandis vim habere, modò tamen rectè ac ritè prolata. Id olfaciens Orpheus, non ſine cauſa nomina barbara non eſſe mutanda voluit, non quòd, quò & in quantum ſunt vocabula, hanc virtutem (vt ipſe arbitrabatur) à natura quaſi infuſam, adepta ſint: cùm illa, neque ſonum efficiendo, nec aërem etiam tangendo, nec in corpus quidem vllo modo, tantùm abeſt, vt in ſpiritus imperium aliquod habeant. Cæterùm ſi quid, hoc inde accepiſſe putandum, cùm ab Adamo in ſtatu innocentiæ adhuc perſiſtente, longè omnium tũ ſapientiſſimo ſingulis rebus ſua ex natura ipſa hauſta, impoſita fuere nomina: in cœleſtia enim terreſtriáque illi tum quodámodo erat imperiũ. Ex quo fit, vt etiam angeli ſenſibili vtentes voce loquantur Hebraïca, cuiuſcunque gentis ſunt, quibuſcum ſermones conferunt, modò eas percipiant, haud dubium quin peculiari diuino arcano factum ſit; ideò quòd hac primæ integritatis ſtatus quaſi adumbretur, ex eáque lingua eluceat, quódque primis parentibus ab initio ſtatim (non vt reliquæ poſtmodum ex peccato conſecutæ in pœnam culpæ) data eſt. Aut etiam quòd dæmones maiorem laudem ex his barbaris vocabulis, Deíque conceptum ſummum quærant, cùm hanc linguam vt pote propriam & peculiarem ſuis cultibus cõſecrarit deſtinauerítque Omnipotens, cuius etiam vſum nouiſſimis diebus vbique locorum & gentium quaſi poſtliminio reductũ, communem ferè omnibus, cùm erit vnus Paſtor & vnum ouile, nõnulli perhibent, eámque in cœleſti patria omnibus vernaculam fore, aliis tamen non deficientibus non abs re haud pauci Hebræorum Thalmudiſtæ aſſeuerant, & quidem iure optimo eius conſiderata origine, quam non ex peccato inſtar reliquarum, ſed ex ipſa integritatis conditione trahit, Chaldæis & Phrygiis falsò ipsâ tanquam ſuâ gloriantibus. Prætereà neque exiſtimãdum (vti fert opinio Necromanticorum) ob characteres illos, quibus vtuntur, dæmones accedere, vt aſtutè ſe iis cogi ſimulant, excitando in acceſſu quaſi conſtricti horribiles terrores tempeſtatéſque maximas, cùm potius ſua iponte deceptum veniant, immò per omnes decipiendi occaſiones ſollicito ſtudio venentur, nihil magis in votis optatíſque habentes: quid enim homines, viliſſima ſua mancipia, tantùm trepidarent, vti præ ſe ferunt? cùm horum poteſtas ipſorum diabolorum longè ſit inferior, vt ne comparari illi poſſit, vel ipſo Apoſtolo teſte dicente: *Nobis non eſſe bellum aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus principes & poteſtates, rectoréſque tenebrarũ mundi huius.* Minimè itaque adeundo tam arctè conſtringuntur, aut loco alligantur, vt inde recedendi omnis facultas eis erepta ſimul videatur: ſæpe enim receſſiſſe inde cõſpecti ſunt, licèt ex pacto è veſtigio reuertantur, neque à quibuſlibet etiam vocati, vt verſipellis ſunt aſtutiæ, accedendo obediunt, etſi ſuperſtitionis nihil omiſſum ſit in obſeruandis conſuetis horis, fortè quòd ab angelis impediátur, aut ſuis tanquam principum fi-

Orpheus verba immutari noluit

Hebraïca lingua ex integritate orta.

Dæmones acceſſu ſuo inertes cõcáit.

de

de dignorum promiſſis fidem certam minimè haberi intelligant.

CAP. XIV.

De diabolicis artibus, quòd multi huic ſuperſtitionum generi aediti hoc appetant, vt diuitiis & deliciis fruãtur, artis Magicæ ſubdolâ ſpecie decepti: qua credunt ſignis quibuſdam Magicis herbis, gemmíſque virtutem aliquam ineſſe, cùm falſa merèque ſuppoſititia ſit: nec hoc fieri poſſe ſine aliquo Dæmonum commercio, nobis non abs re interdicto.

Diabolicis artibus deditivt diuitiis & deliciis fruãtur.

DOlendum profectò lachrymíſque deplorandum, non exiguam hominum partem huic diro diabolico iugo ſponte ſua colla ſubdere, quò ſolummodò nonnullis optatis potiantur, friuolis votis, nihil penſi habentes (id quod ab ipſa Veritate de huiuſmodi permutatione dictum eſt,) cunctas nempe totius mundi & diuitias & delicias nihil prodeſſe, quæ vnius animæ iactusâ vel permutantur vel comparantur. Nec tam Saturni vel alio infauſto aliquo affecti ac irradiati ſidere (vt nonnulli ſomniant) aut planeta cadente impulſi id agunt: quàm potiùs ſuâ peruersâ mente & iudicio, ipſis talpis cæciores, volentes ſeſe in talia extricabilia diabolica retia præcipites dant. Falsò itaque à talibus creditur & hoc iis ſignis magicis, ſeu herbis, ſeu gemmis à cœlo, aut arte (vti Zoroaſtres ac Zabulus effinxere) aliquam vim peculiarem ſubeſſe, aut ſi qua ineſt, ex pactis diabolicâ ſubdolâ fraude ſuppoſititia eſt, ſuo *inferiùs* dicẽda loco de imaginibus, hîc nobis ſufficiat, hanc iis virtutem à natura datam minimè eſſe, quò corporea ipſa trahant incorporea, poteſtate longè latéque ſuperiora, multò minùs ex aliqua obediendi facultate, quam Deus rebus iniunxit, ne amicitiæ alicuius ineundæ cum iis anſam præbuiſſe videatur, cùm è contrà nobis illius commercio ſeuerè interdictum ſit ab Apoſtolo, dum vt nobis ab omni dæmoniorum ſocietate caueamus præcipit. Quòd verò vocati, & quaſi ad imperandum adſint, ſuperiorum poteſtate & imperio, quorum nomina furtim ſub illis characteribus, ſigillíſque continentur, euenit, non vti bruta cibos ſequentia, ſicut anteà etiam monuimus, verùm vti ſpiritus ad ſuas teſſeras & occulta inſtrumenta veniunt.

CAP. XV.

De iam laudata conſtrictione Dæmonum: an poſſint etiam inuiti cogi & caſtigari cùm ſe nobis ſubiecerint; de illorum in nocendo impia concordia: de diuinarum appellationum, nominum Angelicorum, & Sanctorum orationum abuſu in his conſtrictis aduocationibus. An Deus bonis & malis Angelis, vt nos puniat vtatur? Subduntur dehinc circulorum ceremoniæ Magicæ cum characteribus in arte frequentibus, non omiſſis quæ tractantur de Fatorum ſuperſtitioſo inuento.

HIs ſuperioribus cæteri dæmones ſeſe ſubiecere libenter, eorum vitiis adhærendo: ex quo & inuiti nunc cogi poſſunt, poteſtatéque caſtigantur: ſi quando in diuerſas partes diſcedere tentant, omnibus tamen in nocendo par animus & mens concors, non tam ab eſſentiæ aliqua nobilitate, quàm peruerſiſſima malitia profectum, quâ deploratis ſuis mancipiis

Dæmonum in nocendo concordia.

cipiis conſpiciendos ſeſe exhibent, etiam pro ſuo libitu id facientes, in annulis, ſigillis, ac tabellis ſeruire eis in hoc ſimulantes. Nec tamen cuiquam mirum videri debet, quòd in hac dæmones cogendi ratione aſſiduè Angelorum nomina proferantur, cùm & diuinis appellationibus, ac Sanctorum orationibus in iis turpiter abutantur, vti non ignotum eſt quibuſdam Mechubalibus, aſſerentibus dæmones ab his tantùm Dei nominibus lõgiùs abeſſe, quibus Thronorum, Dominationum, ac Seraphim, adiecta conueniunt, quoniam ijs ſolummodò Dei charitas, miſericordia, pietas, ſalus, libertas, ac inhabitatio innuitur: ab his autem, quibus Dei iuſtitia ac poteſtas exprimitur, haud ſemper abeſſe, inquiunt, cùm ſæpenumero ſub bonorum prætextu, praui ac maligni lateant angeli, vtrorumque enim Deus nos puniendo miniſterio vtitur, cùm omnes ſint adminiſtratorij ſpiritus, licèt ſæpiùs ſuos fideles peccantes per bonos caſtiget angelos, vt Romanos punitos tradunt Diuo Gregorio Pontifice: irâ enim diuinâ admodum in almam vrbem tũc accenſâ, angelus ſtrictum manibus tenens gladium apparuit: ex quo moles Adriani commutato nomine, Caſtrũ Angeli appellari cœpit. Diuum quoque Hieronymum, quòd plus iuſto Ciceroni deditus eſſet, ab Angelo correptum produnt: quod & Diuo Antonio contigiſſe volunt. In infideles autem ſuam exercens iuſtitiam, & obſtinato animo delinquentes malis angelis executionem committit, vt in pœna pertinaciſſimi Pharaonis, impiíque Herodis apparet. Cæterùm & in eo dæmones ditum ſuum virus euomuere, diuerſis rebus, quò alliciãtur, veneficis oſtenſis, Deo illudentes, (quem per circulum Ægyptij ſignificabant) hominibúſque perſuaſis, ingreſſos circulum, ac pentagona, furtim Dei nomina ſecundùm ipſos cõtinentia, tutos prorſus ab eorum violentia reddi. Nonnulli hãc ab Ægyptiis, ac Hebræis edocti blaſphemiam, qui vel effœtis eorũ mulieribus, vt à לולית ſic inquiũt, dæmonẽ partui noxam inferentẽ ita vocãtes, ſecuriores eſſent ſuis infantibus timendo, ter circulum in eorum cubiculis rhamno, cum nonnullis Hebraicis characteribus ſignant, quibus diuina nomina ſignificari volunt: diuerſis enim Deus nuncupatur nominibus, vti varij ſunt effectus, quos ſibi ſuccedere optãt. Eſt & aliud dæmonum ſuperſtitioſum inuentum, apud vulgi noſtri fœmellas in vſu, quò Fatis, (ſic enim hos ſpiritus vocant) menſas variis dapibus inſtruunt, vt infantes eorum felici donentur auſpicio, domóſque ab immũditiis verrunt, expurgántque. Verùm nunc & ad alia quædam digrediendo referre non alienum erit, plura etiam ab iis in hac ſuperſtitioſa arte, qua ſe cogi ſimulant, committi mala, apertè quidem hinc, non ſine cauſa, Salmaticenſe antrum occluſum fuiſſe aiunt: Nurſinum lacum cuſtoditum: Viſingianũ quoque ſpecus, quò ſe hoc genus hominum clam recipere ſolebat, obſtructum. Nec tamen hi nequã Spiritus in omne malum (vt quibuſdam placuit) bonâ quâ ſunt naturâ, ac ſubſtantiâ intelligenti, feruntur, cùm ordinati fuerint ſaltem ad Vniuerſi bonum, quò ſuæ voluntatis tanquam obiectum non poſſunt non velle, licèt nihil mali, neque hîc, neque in cœlo cõmiſſum, cuius ipſi, aut cauſa, aut occaſio non extiterint, cùm ipſis authoribus factum, vt lapſus Adæ totius generis humani ruinam ſecum traheret; minimè tamen conſequitur nos nulla delicta, niſi ipſis inſtigantibus noſtrâ ſponte committere.

Abuſus diuinarũ appellationum.

Boni Angeli bonos puniunt. Angelus Romanis eos caſtigãs apparuit

Malis Angelis malorũ executio cõmiſſa.

In coactione Dæmonũ multa mala patrantur.

Necromanticis loca frequentia obſtructa.

CAP.

CAP. XVI.

De visibili forma Diaboli, & cur sit à Deo permissa? An ea forma sit corpore tecta ex variis Platonicorum, Theologorum nostrorum, Rabinorúmque opinionibus: sacris testimoniis, obiectionibus & solutionibus in id productis.

QVò autem acerbiùs contra hos concipiamus odium, eósque magis quam præsentissimum venenũ fugere discamus, horrenda prorsus ac truculenta forma sese nobis ostendi, Deus singulari consilio permittit, vt vel ex isto horribili conspectu de altera vita, talíque, qualis aspectus, animo contra nos edoceamur: quare variis abominabilibus laruis sæpenumerò se nobis obiiciunt, & varia in miracula rerum infernales Vertumni se vertunt, vel in momento, vbi visum fuerit, cùm propriis formis destituantur, cuius contrarium tamen Platonem sectantes asserunt, hos spiritus nempe corpori corruptionis tamen experti obnoxios, nec crasso veluti nos obductos, at incorruptibili maximéque tenui, quò & animas circumdatas perperam imaginati sunt, à quibus non immeritò, omnes ferè Latini Theologi, præsertim Scholastici discrepant, negantes hos Spiritus, cùm omni careant materia, corporibus naturâ vnitos. Si enim (inquiunt) vlli corpori iuncti forent, quónã pacto multis antè à sæculis, quàm corporea natura creati essent, præsertim si cum Græcis conueniunt: cùm corpora sine loco esse non possint. Ex quo eos nullo prorsus corpore tegi euincitur. Nec obstat quòd forsan obiici posset, post perpetratum primum ab ipsis tale facinus, & à mundo iam condito, corpore donatos fuisse, quò acerbiores cruciatus experirentur: hoc tamen ipso, euitare Scyllã studentes, in Charybdim incidunt. Si enim, vt motores tantùm corporibus inhærerẽt, & propterea, vt & nos, cùm hæc pœnæ loco acceperint, quasi ab ergastulo pati dixerint: ipsa Euangelij veritas eos reprimet, quæ septem Dæmones à Maria Magdalena eiectos fuisse clarè asserit, ac dæmoniũ ab obsesso expulsum, cui nomen erat Legio: quòd si alicui corpori indissolubili nexu adstricti essent, quo pacto vnus homo tantũ eorum caperet numerũ? Restat igitur, vt dæmones nullo prorsus neque splẽdido, nec subtili corpore indutos dicamus, cui & D. Augustinus *in loco de Angelis*, consentire videtur, multò minùs obscuro aliquo aut crasso. Neque & id obiecisse refert; dæmonum corpora pro eorum libitu cõstringi ac dilatari: nam si id foret, locum aliquem ob quãtitatem, quæ necessariò materiam veluti vmbra corpus comitatur, vt occuparẽt oporteret: non enim possibile, quantumuis restricti corporis, vt ab vno humano corpore caperetur eorum legio: haud quoque & id in cõtrarium adduxisse releuat, quod dicitur, dæmones nonnisi concauis annulis ob corpora sua vinciri posse: & quòd Thalmudistæ etiam eos esse corporeos affirmant, quódque quidã eorũ Rabinus plures dæmones ab vno nodo cuiusdã restis appensos viderit, cùm id, quò ampliùs deciperent, fieri imaginatione tenus potuerit. Nec quod antiqui retulere Thusci, hos aliorum ardẽtes imperio cinerem reliquisse: illusio namque esse potuit: mirum enim in modum in ostendendis variis imaginibus præualent, quos sæpenumerò secundùm quietem ostendunt, vbi diuersis præstigiis, volubilitate formarum, actionúmque velocitate ludunt. Neque impedimento est, quod aliqui finxere,

Diaboli formæ horrẽdæ Platonicorum opinio.

Scholasticorum opinio.

Obiectio 1. de corpore post lap.

sum ad cruciatus.

Respon. sio.

Obiect. 2.

Respõs.

Obiect. 3. de restrictione in annulis.

Corporei Dæmones ex Thalmudistis & Rabinis.

Obiect. 4. Dæmonum corpora, vt nec beatorum post vniuersalem resurrectionem, si ita velint, loca occupatura: hoc si sic esset, non ab aliquibus internis naturæ principiis prouenirent, at à statu gloriæ, in quo Dæmones nullo vnquam tempore fuere, nec erunt.

CAP. XVII.

Dæmones vndenam assumant corpora, & quomodo vniant assumpta? Cur integra hominum corpora non referant, cùm sint Angelorum lucis imitatores: brutorum potiùs animantium, auiúmque horribiliores formas sub diuersa ætate repræsentantes?

RElíquum itaque est, vt dum hi perfidi spiritus oculorum conspectui sese obiiciunt, aliunde corpora sibi assumant, quibus tamen minimè, vt materiæ forma, vniuntur, nec vt motor tantùm mobili: verùm, vt repræsentent quibuscum per ἀοριστίαν assumptis, sæpius noctu, quàm interdiu, vt perterrefaciant videri solent; ex quibus corporibus nihil est, quod sensu percipi potest, vel lapidum, vel vegetabilium, brutorúmve, cuius imagines assumpsisse visum non sit; quamuis in nouo Testamento non reperiatur integra hominum, vel exteriùs simulachra accepisse, non quòd suis viribus hoc nequirent, sed quòd ab Angelis prohibeantur, quod verisimiliter ob incarnati Verbi reuerentiam, cuius intuitu & Angeli sese adorari non patiuntur, vt de illo *in Apocalypsi* factum legimus, licèt diuersum ab hoc *in Veteri* appareat, etiam in Abraham tres Angelos videnti, & miro personarum arcano, Triadem scilicet sub naturæ vnitate, diuini luminis radio agnoscente, Vnũ adorando, eíque genua flectendo: aut certè, quod non permittitur, vt interna eorum fraus, ac cõditio brutorum, vel ex hac extrinseca, quã capessunt, forma turpiori apertiùs iam ostendatur. Quapropter, cùm sese sub specie humana ostentant, Angelorum id æmulatione faciunt, sic apparentium, quò Filium Dei incarnandum præ se ferrent, ac se nobiscum socios futuros ostenderent, frequentiùs caprinos, ac anserinos pedes affingunt, quos longiori habitu aëreo sibi assumpto celare consueuerunt, veluti vadum in flumine disquirenti apparuisse cuidã ostendit suis in Genialibus Alexander monacho. Frequentiùs etiam, vt Centauri, Fauni, ac Satyri, in nemoribus, siluis, locísque desertis visi sunt: qua figurâ Diuo Antonio in superiori Ægypto Paulum primum eremitam viuenti, Dæmonem, viro sanctitate vitæ & doctrina apprimè claro, apparuisse ferũt (cuius literæ ab Ægyptiis, in eorum sacrificiis, vt à nobis Apostolorum epistolæ leguntur,) à quo instanter, quisnam esset abjuratus, (occurrentem enim dæmonem abjurari, at non rogari licet,) duntaxat, instar fallacis serpentis, locutus fertur: *Sum vnus ex iis, quos deluſa gentilitas pro diis adorauit.* Ac sub Nympharum quoque Machabæo, Manchuco, atque Dunchano, viris in Scotia admodum illustribus, quibus salutatis ea, quæ posteà veritas euentus comprobauit, admodum iucunda vaticinatur, asserit Boëtius, haud vulgaris apud Scotos historicus. Brutorum quoque animantium similitudinem retulisse Dæmones inuentum est, vel iam inde ex vetustissimo tempore, sed non anteà, quàm Dominus his sese symbolicis & exterioribus signis ostendit; iam sub ariete Baccho, in arenosis Lybiæ eremis erranti, aquam sitibundo indicando: ac sub quarumdam

Corpora Dæmonum sub sensum non cadunt.

Trium Angelorum apparitio facta Abrahæ.

Dæmonum apparitiones humanæ.

Auium similitudinem induit Dæmō.

quarundã auium Diomedeis in insulis omnibus qui illuc appellerẽt Græcis: sic & sub coruorum apparuere Alexandro volatu, Iouis Hammonis templum, ab ipso tantopere exoptatum ostendentes: sub nigris etiam alitibus, cuiusdam animam ad inferos ducentibus: vt & sub hominis nigerrimi forma cuidam Hispano, eum ob dentium, quo laborabat, dolorem frequẽter inuocanti: quasi ita alteri equiti (cuius nomini parco) dum nullum verbũ faceret, quo cum infelix haud nominaret, sic etiam ac vultu prorsus deturpatus, beato Eadimundo, dum Aberdonium pergeret; nec multis ab hinc annis hirci specie apud quosdã Cantabros, quos furtim ad adorandũ Sathanam sollicitauerat. Multorum prætereà & aliorum animalium emẽtiti sunt formas, sæpius tamen ferociũ, quod nonnisi Dei singulari, quo nos prosequitur amore fit, quò nos, per huiusmodi horribiliores visui nostro

Dæmon sub hominum quorundam forma.

Vultu horrendos Dæmon apparet.

obiectas imagines, de eorum qualitate nos commonefacit, licèt interiorem ipsorũ malitia, nocendíque nobis studium, mille modis atrociorem (si oculis ita cerni posset) fore tam est certum, quàm quod certissimum. Non tamen semper ex æquo, quamuis humana specie apparentes perfectę ætatis videntur; sed nunc vt adolescentes, nunc vti senes, iã puerili aspectu vario planè ac dissimili, vti hac vel illa maiorem fallendi occasionem se captare posse intelligunt. Qua dissimilitudine etiam vtuntur vt plurimũ, non singuli, sed plures simul apparẽtes, disparem & vnam magis alterâ inter ipsos nobiliorem conditionem eo innuentes. Præ se ferúntque interdum sese mortem oppetere, quò salutem nos sperare ostendendo facilius nobis imponant, vt nonnullis Philosophis hæreticis ac Mahumethis imposuêre.

Horribiliores animantium formas cur assumat Dæmon.

CAP. XVIII.

Quomodo eiusmodi similitudines assumant Diaboli sub vtraque hominis & fœminæ forma pro diuersis occasionibus & substantiæ gradibus. Vndénam tanta ista Dæmonis majestas, vt dedignans hominum societatem transformari cupiat in angelum lucis? Quas autem qualitates elementorum imagines assumptæ attingant: sint mixtæ necne, cùm teterrimum in excessu sapiant odorem.

NEc eiusmodi imagines propriâ, qua sunt, naturâ assumunt, vt nunc fœminæ, nunc mares videantur; alioqui quæ his spiritibus communio cum belluis, auibus, piscibus, atque adeo plantis, saxísque, quorum specie sæpe apparuere? nulla profectò. Vnde ergo hoc? provt fert occasio: etsi non negauerim, frequẽter, pro earum substantiæ gradu, accidentibus distinctas variis sumpsisse; vt cùm terrestres subobscuram: aquei, perspicuam: clariorem verò, aërei assumunt: diuerso tamen modo omnes pro regionum quas inhabitant, diuersis interuallis: vt si ætherei sydereo amicti fulgore, magnáque cum majestate quasi & venerandâ magis quàm cæteri facie apparent; quem quidem luminis fulgorem, non à stellis (vt quibusdã visum est) cùm cælum nihil habeat, quod abscindi possit, nec ab igne, qui adureret, accipiunt, cùm nihil sit eis potestatis factum in elementorum proprietates, sed Deo soli reseruatum, perinde vt in ardenti camino, cui subiectos pueros ne comburerentur mandauit, videre est. At verò à propria ipsorum naturæ cum his Elementis analogia,

Assumptio formarum in Dæmone fit pro occasione & substantiæ gradu.

Majestas apparentis Dæmonis vnde petatur.

&

& conformitate, quâ vel per ipſam imaginem, vti per oculos, anima ita obſcuriùs clariúſve, horum relucet eſſentia. Cæterum, qui crebrò, vt angeli lucis, quò faciliùs imponant, vel extrinſecùs ſaltem, quod non ſunt, videri cupiunt, haud ita diu, nec frequentiùs ſic apparendo, copiam ſui faciunt, quaſi ob naturæ ſuæ præſtãtiam, mortalium dedignentur conſuetudinem. Horum duos apparuiſſe cuidam, memoriæ produnt, Plinij liberto non illiterato, dum ſibi abraſis (vti ſomniarat) capillis, vt duo iuvenes albis induti veſtibus, eueſtigiò per oſtium exire viſi ſunt: ſic & Rathbodo Friſiorum regi alium, auream domum variis gemmis ac vnionibus refertam, tabelliſque & auro fulgentem oſtendendo: ac nonnullis etiam Mahumethis, ſub quorundam, quos ſibi fingunt, ſanctorum velamine, in neceſſitatibus invocati. Quas tamen ſubeunt imagines, nec ex humo, nec ex aqua eſſe Theologi omnes aſſerunt: non quòd à noſtris oculis euaneſcendo has effigies relinquere pro arbitrio nequirent ſine manifeſto fuci facti indicio, quaſi hi ſpiritus pro ea qua pollent facultate, illarum ſimulachra, ne ampliùs compareant, ſubitò non poſſint diſſipare, cùm id vel cogitare, tantum abeſt dicere ac referre, more quorumdam, res ſit friuola ac inanis, cùm materia hac in re, ipſorum imperium non detrectet, ſed potiùs pareat: ſed quòd per hæc duo, vti ſimplicia ſunt elementa, vbi non coaleſcant, nec ipſi contra ipſorum proprietates præualeant, perſiſtere nequeant. Quas corporum imagines eadem facilitate, qua coalita cõdenſant, euaneſcendo rarificant ac diſſipant; neque etiam omnia ipſamet elementa, vel quò mobilia; at partim, ſæpiùs iam dicto modo, ne naturæ deſtruatur ordo, obtemperant.

Imagines à Dæmonibus aſſumptæ non ſunt terreſtres, nec aqueæ.

Ex quo fit, vt cuncti effectus profecti à magis vel veneficis, tantummodò per loca Angelorum, Deique permiſſu fiant. Verùm, vt in inſtituto noſtro pergamus: Dæmones hæc, cùm volunt, accipiunt corpora propria, ipſorum applicatione; minimè verò ex aëre hoc ſubtili ac tenui, qui colore ac figura pingi nullo pacto poteſt, nec ex craſſiori tantùm (vti nonnullis perſuaſum eſt) verùm (vt volunt plures alij cum Scoto perſpicuè illorum talem opinionem impugnantes) & mixtis, mixtione tamen imperfectâ, actiua ſcilicèt paſſiuis ſub proprio cœli aſpectu ſupponendo, vniendóque. Quod etiam certum verúmque eſſe, vel ipſi nequam ſpiritus demonſtrant, ex ſulphure ac tetro illo, quem euaneſcendo, poſt ſe relinquunt, odore, vti ſæpenumerò à multis expertum eſt, mihíque ipſi hæc ſcribenti in ſomno huius rei facere periculum datum eſt. Vera profectò, & experta profero: dum enim nocte quadam ab Incubo magna difficultate ac grauedine opprimerer, manu quaſi quiddam molle comprehendiſſe mihi viſus ſum, quo experrectus mirum in modum hunc tetrum odorem percepi, vt grauiorem vix tanquam vel Puteolis expertus ſim, totúmque biduum poſt nares emungendo eiuſmodi odoris grauedine me afflari contigit.

Effecta Veneficarum omnia Dei permiſſu.

Euaneſcentes ſpiritus ſulphureum relinquunt odorem.

CAP.

CAP. XIX.

Quomodo Dæmones aſſumant membra, & an eorum corpora ſint vt noſtra variis membris diſtincta, coloratáque figuris & pro libitu eorum nobis appareant viſibilia, & qua ratione? An viribus corporeis polleant, organicè moueantur, oſſibúſque carne, & neruis conſtent: an iis membris vtantur vt & nos? An loquantur & loquendo voces articulatas nobis diſſimiles referant, moréque noſtro audiant?

Corpora Dæmonum vt noſtra variis diſtincta mẽbris.

AT dum hæc corpora Dæmones aſſumunt, variis vti noſtra diſtincta membris coloratáque figuris, viſu, quorum volunt, ac etiam ne videantur per ἀοφασίαν, pro libitu citiùs, quàm noſtra percipit imaginatio, ſeſe obiiciunt; vel impediendo mediũ, quominus horum ſpecies ad noſtros deferantur oculos, vel ipſaſmet ſimilitudines prohibendo, vel aſtantes in profundam aliquam imaginationem, vbi cũctis ſenſibus tam exterioribus, quàm interioribus, ſuperiores ſint, rapiendo: per quæ quidem corpora apparentes, nihil prorſus vitium, quas anima circa negatiuam ac ſenſitiuam poteſtatem, vel in exterioribus, quæ accipiunt, membris, exercent; quo fit, vt nec organicè moueantur, neque hæc oſſibus, carne aut neruis, ipſa Veritate atteſtante, cõſtent, dum inquit: *Palpate, & videte; quoniam ſpiritus oſſa, & carnem non habet.* Quo dicto demonſtratur, nihil quod naturale non eſt, diuturnum eſſe poſſe: quocirca, quas ſibi aſſumunt aures, oculos ac nares, & ſi quæ alia membra habere videntur, non ita habent, vt iis vtantur eo, quo nos modo: at vel vt alij, quos mentiuntur, appareant homines, vel vt nos iis membris decipiant, fruſtrentúrque; etenim haud multò aliter eis inſunt, niſi vt pictis in pariete imaginibus, aut exciſis è marmore ſimulachris: non enim dæmones ſẽſibilia his artibus, ſeu corpore toto, quaſi aquam ſpongia, (vt rectiùs dicam) ipſa ſpecula oppoſita, rerum imagines recipiunt, (vt Pſellus cum multis aliis ſomniauit:) cùm quæcũque per ſenſus operari videntur, tantùm ab eorum, (vt iã ſæpe diximus) intellectu, ac voluntate procedant. Ex quo fit, vt per vniuerſarum rerum cognitionẽ ad particularium notitiam contrario ac nos ordine perueniant atque pauca in his, vti & nos pera gant. Neque contra hæc quid facit, quòd crebrò loquentes viſi ſunt, cùm quæ proferunt verba, non vt in nobis noſtrarum affectionum notæ exiſtant, nec quo nos pacto compellãt deſtituti pulmonibus, quorum vſus in aëre tam expirando, quàm inſpirando, ad vocem formandam neceſſarius, nec etiam horum mentis conceptus, inſtar, noſtrum aſſequuntur. Nec refert etiam, quòd ſonos articulatis vocibus noſtris haud multum diſſimiles edant, cùm & ex aëre ementito corpori quaſi infracto & intruſo, ſic eũdem extrudendo noſtri cauſa componunt, vt vel exterior tactus ac percuſſus ad audientium vſque aures, humanas voces reſonando, multiplicetur, quódque frequentius eſt, intus in ipſa aure efficiunt. Quo profectò modo vocatus Simonides, vt egrediendo domum ruinæ mox ſubſecutæ ſeſe ſubtraxerit, reliquis omnibus eâ oppreſſis. Mirum certè, magnúmque aliquid, ex tantâ hominum turbâ, vnicum Simonidem ab hoc interitu liberatum, eiuſmodi medio, iudicium hoc fallax, quàm magnæ Deo ſapientiâ ac prudentiâ

Voces Dæmonũ quæ.

Pulmonum noſtrorum vſus quis.

Articulatæ voces Dæmonum.

Spiritus organicè non mouentur, oſſa, carnémque & neruos non habent.

dentia instructi viri curæ sint. Neque etiam dæmones voces nostras auribus vti nos hauriunt, verùm peculiaris virtutis cuiusdam, ab idearum, propriæque substantiæ applicatione, vt & reliqua hoc genus alia, modo tamen eorum naturæ idoneo, etsi nostrum imaginandi captum excedat. Hinc patet, dæmones in his sibi adscitis corporibus, nihil reipsa, nisi quæ ad motum spectant operari.

Viri prudẽtes Deo curæ sunt.

Auditus Dæmonũ quis.

CAP. XX.

De habitu faciéque Dæmonis, & cur humanam assumat? De spiritibus subterraneis, & aëreis, cur lucem oderint: an propriè cibis vescantur, & sub qua forma? An cadaueribus gaudeant Dæmones, & quinam carunculis dominetur spiritus? De aqua lustralis in monumentis ex Patribus vsu: de velocitate Dæmonum, déque locis à Dæmone diuexatis; qua ratione expianda sint.

DVm verò humana specie nobis, quòd Deus numquam nisi maximam ob nostram commoditatem permittit, sese conspiciendos asserũt, maximè cùm non tam terroris incutiendi, sed clàm nos circumueniendi gratiâ, nobis obrepunt, vt optatis suis minori negotio potiantur, peregrinorum, tum religiosorum, sanguine nobis coniunctorum, ac familiarium vitâ iam anteà functorum, vel absentium, faciem & habitum ostendunt. Aliqui porrò sic lucem hanc exosam habent, non quòd illorum naturam, cùm incorporei sint, tantopere oppugnet: at ob aliquod grauius commissum crimen, vt noctu, instar dirarum nocturnarum auium, terribiles sese offerant, candelas, accensásque faces aëris afflatu extinguentes: subterraneum hoc dæmonum est genus, degens in latebris, frigidísque obest passionibus, corporibus sæpius molestum: alij, non hoc sic lumen refugientes, interdiu ac noctu simul apparent, nõ ita multùm formidabiles, hos ferunt aëreos, adeò familiares, ac quasi domesticos sese hominibus interdum reddẽtes, vti & cibo potúque nostro exemplo frui simulent, cùm solummodo frangant, comminuant, propriámque in materiam conuertãt. Quod quidem reipsa fieri existiment, toto errant cœlo: alludunt enim, licèt falsò ad Thalmudistarum opinionem, idem de suo Hazazele, quem cadaueribus dominari Cabalistæ affirmant, sentientium: non enim famis explendæ gratiâ carnibus vescuntur, vt deuorasse *in Dæmonum Annalibus* videre est, mortuum quemdam, per Asuitum & Edimundum, quàm amicissimos dum viuerent, vt & simul viuere simúlque mori velle coniurarint: mortuo itaque vno viuus adhuc ãlter cum mortuo sepultus partim laceratus repertus est. Idem non pauci Platonicorum affirmare videntur, asserentes hos Spiritus crebriùs formâ præcellentium iuuenum puerorúmque carnes voracsse, at in desiderio immensáque rabie, vel in cadauera, diuinum, dum viuerent, opus sæuiendi, vti mortuas contra feras vertagi ac molossi: qua in re, hæc vera esse putantes, haud parum hallucinati sunt, dæmonibus existentibus, vt dictum est, incorporeis, cibum minimè appetentibus, vti fit in creaturis corporeis. Quòd autem cadaueribus gaudeant, minùs & hinc cuiquam mirum videri debet: maledictione enim diuina sub serpentis forma cunctis diebus vt terrâ vescerentur ipsis iniunctum est. Hinc & Angelum Michaëlem cum dæmone altercatum ferunt de corpore Moysis, Angelo asserente, id ad eũ minimè

Humanã speciem cur assumat Dæmon.

Lumen cur oderint dæmones.

Cibos non prius vorant dæmones.

Amici duo viuẽtes & mortui simul.

Cadaueribus gaudent dæmones.

minimè pertinere, ex quo faciem Dei videre, illúmque coram alloqui meruisset. Quò etiam magis dæmones à defunctorum corporibus abstineant ab antiquis Patribus introductum est, vt monumenta eorum subinde lustrali aqua aspergantur, quam tantopere, hunc corporum principem (sic enim Cabalistæ diabolum vocant) refugere asserunt. Quæcumque porrò assumunt corpora, peculiari sua virtute, vt Angeli id faciunt, cúmque alio, quàm quo assumpserunt loco, ad hæc ostẽdẽdũ iis opus est, nil obstat, quominùs vel in momẽto quò velint se transferant: materia enim suâ naturâ mobilis, absque mora, quod iubetur, facit. Induti itaque eiusmodi corporũ laruis nonnunquã in desertis, aut aliquibus domibus, ob malum quoddam anteà in iis perpetratum, insignibus & famosis, vti & in locis strage, nobilitatis, quæ est ipsorũ nequitia, homines perterrefaciendi omnes occasiones captant. Hinc & non rarò vlulatus horrẽd: que voces ac gemitus, noctu potissimum statísque horis, non sine hominum maximo terrore audiuntur. Cuius generis quoddam visu horrendum spectrum apparuit Athenis Athenodoro Philosopho, quod stridore aspectúque truculento, dum perempti cuiusdam manes celebrant, morem superstitiosum gentium sedulò in posterùm obseruare iubẽs, quod sacrum ac religiosum esset, post humata ossa euanuit. Quare non immeritò eiusmodi à dæmonibus diuexata loca, semper piis precibus aquáque consecratâ expiari par est, & à maioribus nobis quasi per manus traditus mos: quos quidem & nos tam in doctrina, quàm moribus sequi conuenit. Quò enim doctores sancti, temporibus Christi, tanquam veri fontis omnis boni fuere proximiores: tantò plus lucis sapientiæ diuinæ præ cæteris habuisse meritò reputati sunt.

Velocitas Dæmonum.

Loca apparentiũ Dæmonum.

Loca à Dæmonibus vexata.

CAP. XXI.

De potestate & malitia Dæmonum, an sit æqualis: quòd eorum aliqui non adeò nobis sint noxij, cachinnis potiùs nos excipientes. De Paganis, sic dictis Dæmonibus & eorum pœna. An differant ab iis, qui nos dormientes infestant & mole quadam opprimunt, & quomodo nuncupentur? Medicorum in eam rem sententia.

CÆterùm, cùm eiusmodi dæmones non omnes æqualis sint potestatis (vti & *suprà* mentionem eius rei fecimus) nec etiam vnius malitiæ, licèt omnes sine vllo discrimine nihil nisi exitium semper struãt: haud itaque & eos æqualiter malas operari operationes contingit. Nam quò ipsi sunt pejores commissis ab iis ipsis facinoribus, eò & nos infensiori prosequuntur odio, grauiora pro sua virili nobis inferentes mala. Qua de re fit, vt aliqui nonnisi illusionibus ac præstigiis non ita noxij inter homines vagentur, alij risu ac cachinnis nos excipiant: quorum non pauci in Nouergiæ nemoribus conspiciuntur, ac in syluis Norlandiæ, cùm ibi montium plerique miris æstuent flammis: & sub ipsa glacie frequentiùs horrendi vlulatus ac fletus audiantur, descensum vel aditum ad inferos inde haud procul abesse posse multi conjiciunt, transeuntes, amicorum more, amicè nihilominus salutare consueuere, subitò tamen euanescendo frustrantur. *Paganos* nonnulli hos appellant: ac pœnarum, præterquàm damni, vel minimùm in posterum formidare aiunt: apparent etiam,

Malitia Dæmonũ non æqualis.

Dæmones Pagani dicti qui sint.

Paganorum pœna.

dum mortuorum animas simulant, ad ad montem Hechlam continuis flammis, vt Ætna, fumantem, euanescendo sese recipere aiunt. At qui eorũ quasi de industria, imbelles videntur, ac è minimis infimæque sortis angelis, quos Thalmudistæ ex hominum pollutione natos esse, vti *& Incubos* falsò sibi imaginantur, hi corpore perexiguo, vti pomiliones apparent, paruam lucem habentes propia ab eorum (vt relatum est,) existẽtia, quasi sidera à propriis intelligentiis; tactu ob multam coacti aëris leuitatẽ, frigidissimi sunt, vt quotidie nõ paucis eius rei periculum facere in somnis contingit, mihíque ipsi quatuor abhinc annis Neapoli agenti vsu venit, qui dum sub auroram mirum in modum ab hoc phantasmate comprimerer, manu extensa, qua tanto me pondere leuarem, spectrum tetigi, quo nihil algidius vnquam sensi. Hos spiritus Græci ἐφιάλτας, quasi equos suprà nuncupant: Latini verò, quòd dormiẽtes tanto premant pondere, vt ne moueri quidem, multò minùs in auxilium aliquem vocare possint, *Incubos*, ab incubando; nos autem Hetrusco sermone, ceu delirio obnoxios, aut quòd reliquas vanitates quòd decipiãt fingere assueti sũt, Folletos nũcupamus. Medici huius mali hãc reddũt causã ex arte sua: crassiorẽ nempe pituitam aut melancholiam, non in cerebro, sed circum præcordia inhærescentem, quà per crapulam aut cruditatem turgescente, diaphragma pulmone premitur, crasso autem vapore illinc in fauces & cerebrum aspirato, vox supprimitur, sensus atque mens obturbatur, visísque tristibus offunditur: ex quibus quidem causis, vt putà physicis, Incubum aliquando procedere inficiandum minimè, ita vt plurimùm dæmonum adscribendum illusionibus: quòd inde etiam patet,

Incubi qui, & eorum apparitio.

vbi in amplis ac spatiosis ædibus, multis simul dormientibus, eiusmodi spectra molesta sunt, quæ si loco (vt vulgò aiunt) addita sunt, locum potiùs, quàm certos homines infestare tùm dici possunt, malum aliquod iam patratum, aut iam certè adhuc patrandum, eo subindicant.

CAP. XXII.

De specioſa Dæmonum ſanctitate ac religione: qua ratione Lares dicantur, & quibúſnam ſacrificijs concilientur: quinam etiam ſpiritus mœrorem inducant aduentu ſuo & receſſu, & qua calliditate in eo vtantur? An ſpecies animarum defunctorum referant, an fugandi ſint & quo pacto? Laruæ ac Lemures qui ſint? Quòd homines ſint Dæmonum imitatores, vt potè qui reliquiis Sanctorum, ipſo etiam ſanctiſſimo Sacramento abutantur.

SVnt & alij, qui hoc habent peculiare, quòd in apparendo, magnam præ se ferant speciem velut sanctitatis ac religionis, omníque boni potiùs, quàm alicuius mali, hac sua hypocrisi; cùm suâ naturâ tamen sint pessimi, fraudes dissimulantes hos, quòd sæpè in magnis atriis vagari solent, Lares delusa vocauit antiquitas, suffitibus ac sacrificiis insuper eos sibi Zoroastris arte delusa conciliare non addubitauit. Vtinam & hodie in hac summa Christiana luce incautum vulgus, quòd hi sese furtim insinuãt, familiaritate quadam defunctorum amicorum sese animas esse mentientes, non ita cæcos redderent, & ad id credendum non inducerent, cùm tamen rarò, nisi magno aliquo inflicto malo, ab iis discedant, vt inferiùs paulò aperietur. Neque id alienum

Lares sic dicti Dæmones.

Mendacia Dæmonum.

num ab eorum natura videri poteſt, cùm ſemper plus damni dent in receſſu, quàm prima fronte promittant. Quamuis mira calliditate conſolandi triſtitiâ affectos, causâ venire ſimulent, diſcedentes jam nihil niſi mœroris, triſtitiæ, adde & extremæ deſperationis veſtigia poſt ſe relinquere conſueuere. Contrarij in his ita omnibus angelis bonis, in fine cõſolantibus, etſi nõ negauerim quãdoque & has animas eſſe poſſe, quæ vt corporum ſuorum vmbræ (ſeu vt Hebræi vocant נפש nephe) quorũcumque phantaſiæ apparere diuino permiſſu poſſunt, noſtráque ad hoc ope & auxilio indigent. Cuius exẽplum factum eſt apud Gallos, vbi anima cuiuſdam VVilhelmi Corui, quæ dum flebili ac ejulanti voce ei, quæ fuerat viuenti coniux, frequenter appareret, adiurationibus denique conſtricta à quodam reuerendo fratre, Ioanne Gobo, vt quídnam rei eſſet, quídque requireret, ac cur in hunc modum affligeretur, referret, multa reſpondit, ex quibus nonnullis petitis, rebúſque obtentis, ampliùs non apparuit. Simile quiddam apud Apulos vſu veniſſe teſtatur Bartholomæus Sibylla, qui animam crebriùs ob ſua ibi commiſſa crimina diutiùs paſſurã retulit. Verùm cùm vt plurimùm dæmones ſub ſpecie animarum apparere ſoleant, idcircò minor fides iis habẽda eſt quæ dicunt: at ante omnia cautè procedendum, cum proteſtationibus & abjurationibus, ſintne bona numina, necne: quò veritas tandem eluceſcat. Hoc enim pacto quãdã decepit Sathanas Caſſini puellã, ſub D. Franciſci ſpecie: qua tandem re cognita nec ei ampliùs obtẽperãs, tot tantáque perpeti fertur, vt cũctos accolas in mirũ traxerit ſtuporẽ. Qui ſpiritus, quòd nõ abſque magnis incuſſis terroribus viatores frequẽtiùs aggrediãtur, ex eo Laruæ, ac Lemures antiquitùs dicti sũt. Horum quempiam noctu reperit in India Apollonius Thyanæus, ad Bracmanes cũ Damide diſcipulo ſuo pergẽdo, quẽ vbi ſtridẽtem vlulãtémque circa ingẽtes rupes, profundáſque Caucaſi valles, ſẽtiret, (admonito anteà Damide eius rei, quænã eſſet) hinc clamoribus, minis, ac inſultibus, quaſi arte artẽ deludẽs, expelli ac fugari comitẽ edocuit. Hoc ab ipſo ſuperiorũ dæmonũ nomine, quibus familiariſſimus erat, factum putandũ, quorũ auxilio & plura alia humanas vires excedẽtia perfecit. Ex iis nãque id ſpectrum erat, quæ minis ac clamoribus non timidâ naturâ (vt Platonici ſibi imaginãtur) effugiunt; at quòd ob eorũ flagitia, hæc pœna eis iniũcta ſit; quorum idola Iaponij, ac Sinæ, qui quoſdã dæmones, quò eos à reliquorũ Spirituum turba cuſtodiant, adorãtes, crebriùs clamoribus ac virgis etiam, ni probè ſuo munere in iis cuſtodiẽdis fũcti ſint, cùm precibus ac promiſſis, quod volebant, non potiuntur, & impetunt, & cædunt. Hoc diabolicum barbarorum factum execrãdo ſcelere noſtris tẽporibus quidam imitari nõ erubuerunt, dum Sanctorũ reliquias, imò Sanctorum omnium Sanctiſſimi imaginẽ (horreſco referẽs) in flumina, quò aquis potirentur, temerè projecerunt: eãdémque, quò pluuia ceſſaret, ſub dio, vt madefieret, de induſtria, noctu reliquêre, eámque Mandragonæ vt cõſequerẽtur vel ſanctiſſimum Sacramẽtum aſino manducãdum porrexere. Quaſi verò homines omnium profligatiſſimi, ipſa vel elemẽta hac blaſphemia coacturi. Proh facinus indignum, ipſos etiã Chriſtianos, paſtorũ quorũdã ignorãtiæ causâ, aut philoſophiæ inani ſtudentiũ, aut certè poëtarum fabulis ac rhythmis vacantium, venationibus atque aucupationibus cõuiuiíſque indulgẽtium,

Boni Angeli in receſſu conſolãtur.

Apparitio animarum defũcto-rum.

Laruæ & Lemures.

Homines Dæmonum imitatores.

S. Sacramenti abuſus.

tium, ac vtinam non ſummæ auaritiæ incumbentium, quorumdam etiã abſentia, vt oues ipſis paſtoribus vel ſtertentibus, vel aliud agentibus tantis dæmonum fraudibus exponi ac ſeduci! Quod enim piis precibus, jeiuniis, eleemoſinis, ac ſeria pœnitentia pii ac religioſi à Deo exorare deberent, hoc tam nefando reliquiarũ abuſu & ſuperſtitione, quâ non alia horrenda magis, ethnico more, per vim extorquere tentantes. Nec exẽplum Moyſis, qui amaras aquas proiecto in eas ligno, in dulces vertit, ipſis patrocinari quicquam poteſt, cùm nullam ampliùs vmbram corpore ipſo & lumine præſente ſectari par ſit, nec etiam minis, ſed potiùs piis ad Deum effuſis precibus eum vſum fuiſſe conſtat, id, quod figura ſignificabat, animo reſpiciens. Vivum enim noſtrum ac verum Numen nonniſi precibus piorum flecti, minis verò obſtinatorum multò magis exacerbari ſolet.

Moyſis lignum in aquã proiectũ

CAP. XXIII.

De noua nocendi cupiditate Dæmonum, qua in prætereuntes & hoſpites non ſine dolore impetum faciunt: cur Deus eorum tantam malefaciendi poteſtatem augeri permittat?

Dæmonum nocẽdi cupiditas.

SVnt prætereà & quidam alij dæmonum, inſigniori nequitia ac cupiditate quadam truculenta nocendi præditi, qui in prætereuntes eminùs impetum faciunt, horrendũ in modum affligentes ac cruciantes: huius generis fuiſſe illos conſtat, de quibus in Euangelio legitur, Geraſenis magna damna inferentes, quíque Tempſanos celebres olim (vt Gentilium antiquiores perhibent hiſtoriæ,) populos in Brutiorum maritimis multis magnis calamitatibus affecêre, adeò vt quamplurimos eorum, vel ipſa nece, perinde ac violati hoſpitij iuris reos percuſſerint. Res profectò magna admiratione nõ indignę aliquibus in locis vſu venêre, vbi enormia patrata ſunt flagitia, Dæmonum ibi malefaciendi poteſtatem augeri, & hanc Deus permittat, quò mortales hoc tanto terrore, tantíque mali metu, & tartara reipſa, non vulgi opinione tantùm, alicubi exiſtere, vbi commiſſorum delictorum pœnæ commeritæ dandæ ſunt, & à tantis ſceleribus perpetrandis abſtinere addiſcant.

Deus cur Dæmones malefacere permittat.

CAP. XXIV.

De Dæmonum mendaciis, quòd eorum aliqui ſint iis adeò infecti, vt in omnibus facilique negotio nil niſi ea affectent, quibus ita circumueniunt homines inficiúntque, vt melancholia obſideant, imaginationes perturbent, lymphatóſque prorſus ac furibundos reddant: non ſolùm id rigoris in homines, ſed & in bruta ad hominum ruinam exercentes, quid de ſuis pœnis remitti credentes.

ALij ſunt & mendaciis adeò infecti, vt & aſtantes nihil niſi mendacia loqui nullo negotio procurent. Nec vel hoc tanta admiratione dignum, cùm hi dæmones ſuâ præſentiâ non modò ipſos flagitioſos, in quos tanquam mancipia exercent ſuam poteſtatem, vt in Veteri Teſtamento videre eſt, vbi hos erroris ſpiritus, quò Ægyptios fallerent, & de Achab rege Iſraëlis ſupplicium ſumerẽt, pſeudoprophetarum ore miſſos legimus, vti & odij ſpiritus, inter Abimelech, & Sichimitas: at vel loca ipſa, in quibus conuerſantur,

uersantur, contactu quasi Harpyæ infernales ita fœdant inficiúntque, vt eà pertranseuntes omnes lymphati ac furibundi reddantur: quemadmodum nõ ita pridem Romæ in Orphanotrophio accidit, vbi vna nocte plus quàm quinquaginta puellæ factæ sunt dæmoniacæ. Sunt & alij quidam, non solùm ipsa bruta animalia, sed & homines inuadentes & occupantes, melancholico vtplurimùm affectos humore, quo tanquam instrumentum nacti idoneum, ad hoc turpe ac miserum admodum abuti cõsueuere. Ex hoc enim secũdùm quietem horrendas ac tristes causantur imaginationes: vigilãtibus verò cogitationes turpes, curæ sæuæ in obscœna prauáque tùm verba, cùm facta sæpius prorumpentes. Hinc ex eiusmodi corporibus, templis Dei destinatis, dæmonum fiunt latibula: neque tamẽ tantùm animalium sanguinem, sedem animarum, corporeósque inde factos spiritus, earum vehiculum subintrant, quòd refocillationis quicquam inde quasi corporei ob viuificũ sentiant calorem (vt nonnullis Platonicis, ac Psello præ cæteris visũ est) cùm omnino sint incorporei, nec his aliqua nostris cũ corporibus cognatio: verùm potiùs quòd sic homines occupando, nescio quid ob Dei contemptum hac corporum obsessione sibi refrigerij ac refocillationis sentire videntur: quòd hinc maior noxa, nostrorúmque corporum atrocior pœna attrahitur, hanc potestatem in nos, quasi suo iure, nunc ob Adæ præuaricationem, nostris delictis quotidianis auctam, vendicant: cùm eo pacto miserandum in modum carnem contaminant, Dominum aspernãtur, diuinámque execrantur maiestatem, cerebri corrumpunt spiritus, actiones vitiant. Denique sic vibrant corpora immutántque, vt his obnoxia corpora, facilè ex visus oculorúmque distorsionibus rigoribúsque ab aliis discernantur, atque hoc modo homines occupando corpoream tantùm quantitatem, ac non per illapsum subintrant, quod vmbratili faciunt contractu: alioqui secùs agere nequeũt, túmque numquam non peruersas actiones exercent, si non pro libitu, at certè pro ipsorum posse.

Romæ vna nocte 50. puellæ dæmoniacæ factæ.

Dæmones nos ita inuadendo quid refrigerij sentire videtur.

CAP. XXV.

Quòd Dæmones inter tantos cruciatus aliquod hominum tormentis dent interuallum: licèt vsitata fraude eos effictione animarum exagitent, quas mulierculis se hominum interemptorum referre persuadent: vbi transcursim Pythagoricorum μετεμψύχωσις enucleatur ex contraria nostrorum Theologorum assertione.

SIc enim obsessis, præter iam enumerata, insuper & alia inferunt damna: non tamen continuò ipsos exagitantes, sic namque prorsus perimerent, sed ex interuallis imaginationes corrumpunt & priuant, atque ob id benefaciendi statu, hinc & vsitata fraude sese quorundam ob facinus aliquod insigne interemptorũ animas simulant, adeò vt Philosophi Pythagorici Persarúmque magi, animarum transmigrationem credidérint, quod ipsémet Pythagoras, Italiæ Philosophorum suæ ætatis facilè princeps, de se blaterare nõ erubuit, qui primus repudiato nomine Sophi, Philosophus dici maluit, ac per Tetractim iurare suos discipulos edocuit, silentiúmque in eis indixit: voce illa Dei nomen תמה intelligens, à quo tandem poëtæ, dæmonum itidẽ instinctu, quò verum Deum ex pectoribus hominum excuterent, suum Iouem

Pythagoricorum & Persicorum magorum doctrina.

Transmigrationis assertores animarum.

Iouem effingendi occasionem sumpsere. Hanc animarum transmigrationem, seu μετεμψύχωσιν amplexus est Apollonius Thyanæus, qui vt sapientiam sibi cõpararet, Gymnosophistas ac Brachmanes (ne dicam, vt Democritus ac Plato Ægyptios & Chaldæos) accessit, aliisque persuasit, dum quemdam leonem his Spiritibus obsessum Amasis animam habere circũstantibus eum ostendendo suasit, qua quidem opera vtinam & his nostris tẽporibus, vti olim, incerti vulgi fœmellas nõ deciperẽt, quę quod aliquos iis oppressos spiritibus quo perẽptorum spiritus manifestare, ac vbi homicidia patrata sunt, spiritibus corripi eosdem perẽptorum arcana propalare videant, ac multa apparentia bona petere: vix ab hac animo concepta opinione, qua horum, quos referunt, animas firmiter credunt, amoueri queũt.

Imagines animarum falsæ.

Animas autẽ has verè esse nullo pacto fieri potest, tùm quòd animæ propriũ minimè est, post discessum à corpore quẽpiã opprimere, sed statim ac (vt Theologi asserunt) corpus reliquit, trutinæ examini subjicitur à Michaële: & à sinistris appensæ, cũ dæmone, vt æternùm torqueatur: aut à dextris cum Angelo recedit, vt ad tẽpus patiatur, vel sursum pro sua natura propria auolans in omne æuum Deũ contemplando saluatur: tùm etiam quòd haud vllum, nisi quod informat corpus (vt & sæpiùs anteà me retulisse memini) in fortiori foras virtute corpus mouere potest, neque animæ, vt duæ formæ, vni corpori inesse queunt: quò vna vt motrix, altera vt forma existat: nec refert, quòd perẽptorum plura manifestẽtur secreta, aliquáque bona quærãt; pateat namque sceleris natura nil est, quod dæmones ignorent ac aliud simulent.

CAP. XXVI.

Spiritibus erroris aliam demandatam esse de nouo prouinciam, ne videlicet otiosi simus, vbi ratio eius redditur: eosdem etiam bruta ingredi non sine aliis hominum damnis diuino permissu in contumeliam ignominiámque nostram ex vtriusque instrumẽti testimoniis memoria dignis.

Dæmonũ quorundam munus vt otiosi non simus.

PRoinde perspicuum est hoc horum fallacium spirituum opus esse, eorum maximè, qui hîc apud nos Dei permissu relicti sunt, ne otiosi essemus, sed potiùs in continua decertatione cùm iis tandem lætâ victoriâ potiremur, maioréque merito æuo frueremur æterno: qui quidem spiritus vel bruta ingrediendo animalia, rarò non grandia committunt mala, aut ea protinùs suffocando, vt de porcis in Euangelio patet, quos à Domino facta priùs eius rei potestate, ad vnum omnes in mare proximum præcipites egere, aut ipsis hominibus maxima inferendo damna, interdum mortem ipsam, vt in veteri Testamento vsu veniisse claret, per eos Vrsos, qui tot pueros, vti Mallei Maleficarum auctor satis denotat, prophetam Elisæum variis afficientes ignominiis, ac contumeliis, cunctos discerpserunt; ac etiam per Leones aduersus Samaritanos immissos, eò quòd alio modo, quàm loci pristinus mos erat, Deum cœli adorarent: vt & per alium quemdam Leonem, qui Semeiam videntem sanctum Dei verbum, minimè, vt ei præceptum fuerat, adimplentem dilaniauit, quem tamen deuorare, etsi famelicus abstinuit, neque vnquam nisi visus, dum eum aspiceret, recessit: necnon & per Lupos, Viennam adeuntes, (quod certè semper

Porci in mare præcipitati.

Leones contra Samaritanos.

Lupi Viennẽses deuorarũt.

ſemper apud antiquos prodigioſum habitum eſt) quàm plurimos homines occidẽdi, ac deuorandi occaſio extiterunt: vnde tum primùm inſtitutæ sũt à Mãmerto Epiſcopo ſupplicationes, quò placatus Deus præſens ac futurum impendens malum auerteret: aliáq; penè innumera aliis in locis per hos animãtes mala patraſſe viſi ſunt, qui tamen ob id, quòd inſtrumẽta dæmonũ fuere, quibus ad profuſionẽ sãguinis humani vſus eſt, omnes ſimiliter ac ſerpens antiquus ipſi, iuſto Dei iudicio, pœnas dedêre.

CAP. XXVII.

Dæmones poſt tot atrocia facinora creaturam rationalem dedignantes, ſic ea abutuntur, vt Energumenos variis modis penitúſque horrendis, non tamen ex æquo omnes, excrucient, cùm ſint inæqualia obſeſſorum peccata, ſic & eorum pœnæ diuerſæ: Confeſſionẽ tamen multùm valere, cæteráque Sacramenta contra eiuſmodi incurſus, quod Spiritus odij præuidentes, ne debitas laudes Deo noſtro perſoluamus, linguam vinciunt, oculos præſtringunt, mutos denique reddunt.

PRætereà, hi ſpiritus apoſtatæ, ſimilia maioráque in dies & adhuc committere minimè ceſſant, longè etiam atrociora commiſſuri, ni diuina poteſtate, angelorúmque virtute cohiberentur, per quoſdam Energumenos (ſic quos obſidẽt Græcis dictos) quorum membris omnibus, in aliorũ hominum perniciem, ſceleſto ac turpi modo abutuntur. Nec tamen cuncti Spiritus ex æquo, vt dictum eſt, ac ſine diſcrimine moleſti ſunt, atque infeſtant, cùm ob inæqualia obſeſſorũ, quos in pœnã occupant, peccata; tùm etiam diuerſam ipſorum dæmonum occupantium poteſtatem, malitiámq; quibus æqua Dei bilance vni magis quàm alteri, nocere conceſſum eſt, pro ratione cuiuſque flagitiorum: ex quo fit, vt nonnulli in hac vita non ita afflígantur: ſed potiùs quiete & gaudio infelici, minúſque ſolido frui videantur, in altera tamen æterna perpetuis ac æternis pœnis ſubjiciantur. Eiuſmodi autem dæmoniaci, vſque adeò nonnunquam his immundorum ſpirituum furiis agitati, conturbantur, vt vix vnus à tribus quatuórve, licèt robuſtiſſimis hominibus, ne damnum aliis dent, coërceri aut ligari queant, cùm alios interdum, vti & Caïn, tremulos reddant, aliorum membra tumore inflent ad libitum, linguam ad omnia conuitia effundenda inſtruant: quemadmodum per quamdam fieri Energumenam meis vidi oculis. Hæc tam petulans erat, vt neminem conſpicere poſſet, cui non occultas tectáſque quaſdam ignominias non palàm exprobraret, vnde non contemnenda mala oriri poterant, ſuſpicionéſque haud exiguæ. Hinc factum, vt nemo niſi priùs confeſſus, ad eam ampliùs accedere vellet, religioſis tantùm Sacerdotibus, atque non ita pridem cõfeſſis, tutus patebat ad eam aditus. Ex quo cerni poteſt, peccata ob confeſſionem, quam tamen abs re, vt & alia Sacramenta hæretici allatrãt, vel rè dæmonibus tegi ac abſcondi. Hoc videns regius Propheta, diuino afflatus ſpiritu, magno animi affectu exclamat: *Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata.* Atque hoc pacto miſerè occupatos continuò mutos reddunt, vt clarè patet ex Euangelio, vbi mutum dæmonem ejectum legimus: aut ita linguam vinciunt, oculóſque præſtringunt, ne Deo debitas laudes effundant, neque videant ſacrificium, neque luſtrali aqua ſe tingant, ipſas

Energumenæ cuiuſdã tormenta.

Confeſſio delet & tegit peccata.

Energumeni à Dæmonibus obſeſſi dicti sũt

manus,cætera liberi detinent, vt ipsemet in muliere quadam Macheratensi conspicatus sum, anno reparatæ salutis humanæ, M. D. LXXIX. apud Confluentes, Calabriæ oppidũ, quò animo lubenti me recepi, vt quæ de sacrata Virgine nulla vnquam tincta macula prædicabantur miracula,certiùs cognoscerem. Quo quidem in loco commoratus totum triduum, quid miraculorum, quæso, non vidi? Herniâ enim laborantem, eâ liberari: multis etiam annis quemdam morbo detentum; sic & podagrâ afflictum, pristinæ valetudini restitui vidi;muto cuidam vsum linguæ reddi; nonnullos erigi elisos;multos dirigi mancos. Atque de his hactenus præsertim, cùm alio loco magis opportuno plura de his prosequi animus sit. Nunc ad id,vnde digressus sum,reuertor.

B. Virg. Mariæ miracula.

CAP. XXVIII.

An plures numero Dæmones in eodem Energumeno dentur? An illusiones quasdam ex falsis suppositiisque imaginibus ingerat Dæmon: interim fidem non habendam Dæmoni: protestationémque & abiurationem contra Dæmonis illusiones, & arreptiones exponit: licèt Dei contemptu omnibus membris, vt phantasiam interuertat, abutatur.

HOrum itaque Spirituum plures numero in vno eodémq; Energumeno pro variis commissis, ita cõmerentibus delictis, inesse possunt, vnde & dæmonium, *Legio*, dictũ, pulsum est. Alij verò sic nonnullas deploratas vetulas, quosdámque fatuos deludunt pueros, vt certò sibi persuadeant, certis noctibus horisque statis, animas vocatas à suis discedere corporibus, ac mortuis sese cõiungere: quod non aliunde, quàm à dæmonibus, phantasiam eiusmodi eum in modũ infidelitate corrumpentibus, proficiscitur, quæ cùm nonnullis stolidæ credulitatis vulgi mulieribus referunt, quosdam morituros prædicunt, cui si euentus correspondet nonnunquam, dici vix potest, quantam telam errorũ inde texant, proprias eas animas esse; quod tamen factu impossibile est, vel iuramento affirmare audent: cùm nil nisi dæmonum præstigiæ, quibus eorum phantasiam peruertũt, reipsa sint: qui quidem error, & aliorum non ita vulgarium mentes inuasit: hos autem omnes in hoc labi ac decipi, vel hinc manifestum est. Multis enim abhinc annis cõtigit Fuscaldi, vbi & nonnullis iis passionibus dæmonúmque illusionibus obnoxij reperiebantur, ex quibus, dum quidam Carolensis, nuncupatus M. Antonius, homo habitus ab omnibus veridicus probúsque, sic corriperetur, vt non rarò vera magis, quàm falsa pronunciaret, præsertim de quibusdam, quos mors propinqua maneret. Hic vocatus à quodam reuerendo Sacerdote, viro bono ac studioso Ioanne Antonio Anania, (de quo, ni mihi frater esset, plura, quæ dicerem, non deessent) quem hæres nõ latebat, adfuit promptus, serióque interrogatus; an, quæ de eo dicta de re spargerentur, vera essent? respondens, non negauit. Qua re, vti certa, à Sacerdote illo percepta, miserum illum hominẽ, quò ab eiusmodi animo præconcepta erronea opinione discederet, hortari non destitit: addẽs, quod erat necessariũ, has nõ mortuorũ animas, sed dæmones ipsos esse, quibus fallacibus spiritibus fidem habendo, grauiter in Deum peccaret. Quare per Deum ac animæ suæ salutem eum obtestabatur, vt præsentiens futuram eiusmodi dæmonum arreptionem (præsentiebat enim eam) vel vbi iam arripi

Dæmon dictus Legio.

arripi inciperet, se iis obsequi amplius nolle seriò protestaretur: quódque Deus hac diabolica illusione, mentísque velania eum liberare vellet, ardentibus votis precaretur. His miser auditis obstupescens credidit, séque pro virili monitis obtemperaturum pollicitus est, acceptáque ab hoc venerando Clerico cereâ quadam, ac sacratâ imagunculâ (*Agnus Dei* vocât) hilari prorsus animo, domum suam redit. Cúmque consuetus dies, quo antea his illusionibus obnoxius siebat, adesset, nec eo amplius arriperetur, summâ affect⁹ lætitiâ, Deo pro hoc beneficio gratias egit: Verùm altera ab hac imminente die ac horâ (non enim cunctis hebdomadæ diebus, at ob majorem Dei contemptum ignominiámque, tertia ac quintâ feriâ, his præstigiis dæmonum oppugnari contingebat) suam hanc solitam arreptionem instare, atque ab his immundis vocari spiritibus, quibus signis, non sine summa animi tristitia, ac mœrore agnoscens, in clamorem vehementem prorupit, se nimirùm, cum his spiritibus rebellibus ac impiis posthac abire, minimè decreuisse: quo clamore, domestici fere omnes (quorum erant non pauci) experrecti sunt. Iis manè accurrentibus, cùm rei non essent ignari, rẽ ordine narrauit, séque multis verberibus cæsum, ac crebris scribilatum vicibus ostendit, ac iam tum liberatus est omnino, pro quo Deo gratias egit maximas. Hæc cùm intellexissem, ipsemet talia coram inspicere cupiens, crebriùs ad quemdam stolidum ac fatuum, hanc dementationem (vt passim ferebatur) pati solitum me contuli, à quo cùm nonnulla intellexerim, quæ tamen posteà, nõ eo quo ipse dicebat, tempore euenêre, licet alia plura vera protulérit; obuiam mihi posteà facto dixi. Heus tu, iocatúsne es nuper mecum, an diaboli te decepere? Certè non (inquit) cùm alia & diuersa apud illos, quàm nos, sit temporum ratio: crebrò enim longiora sunt dierum, hebdomadum, mensium ac annorum, quàm nos numeramus interualla. Quid plura? multa intellexi de tempore Angelico ab hoc, quo quidem nihil stolidius vidi vnquam, quo non potui, vehementer obstupescens, non mirari, cùm miserum reuera, *quid distent æra lupinis* (vt aiunt) nescire percerem. Idem, vel simile penè fertur apud Lappios, quorum maior etiamnum pars ignem adorat, contingere, dum nonnulli eos, à quibus occulta scire cupiunt, cadere, magicis priùs mussitatis carminibus, æneaque rana præscriptis ictibus percussa, vel angue suis inspiciendo oculis, credunt miseri, cum mortuis similes iaceant, proprias vagarum animas instar corui Armocratis Clazomenij, emittere, atque hoc magis, eos à corpore egredi imaginantur, quod inde experrecti, multa narrant, ac certa ab ipsis exoptata signa afferunt. Quæ tamen omnia ex dæmonum fraudibus, phantasiam horum interuertentium proueniunt. Simili modo, vt & apud Cumanenses, noui orbis accolas, ab eorum Prorure correptos (dæmonis id nomen est) occultæ eorum linguæ, quam *Piaces* (sic horum sacerdotes vocant,) Hispanis, eorúmque vulgo, manifestare magna piacula committere sibi persuadent.

Protestatio & abiuratio necessaria contra arreptionem & illusionẽ

Magica tractant Lappij.

Cumanensium Dæmõ.

Coro'ẽfit in protestatione sua cæsus & tandem liberatus.

DE NATVRA DÆMONVM

IO. LAVRENTII

Ananiæ Tabernatis Theologi

LIBER QVARTVS.

CAPVT PRIMVM.

De deorum varia denominatione, habitu & cultu pro regionum varietate.

CÆTERVM, hi maligni ſpiritus, etſi non cuncti (vt dictum eſt) ex æquo tentant: nihilominùs, cùm omnes incredibili, quæ eorum eſt malitia, nocendi deſiderio flagrent, nuſquàm non gentium eſt, quò vlla abſque mora, quàm ocyſſima haud percurrant, vt quoſuis inuentos, non ſecus ac Leones deuorent: atque ſic, non ſolùm (vti *ſuprà* meminimus) noſtrorum opprimendorum causâ, nullum non mouent lapidem: ſed & contra Dei æterni propoſitum, quæ poſſunt, tentare non intermittunt, etiam ipſis Elemẽtis, in quibus, quò nos crebriùs ignauiâ alioqui torquẽtes exerceant à Deo aliqua iis poteſtas, commorandíque locus datus eſt, ad hoc abutentes; per quæ quidem Elementa diuinos honores & adorationem ab omnibus gentibus, ſibi vt adſcriberent, ſedulò nec ſine ſucceſſu operam dedere. Nam cùm ex hoc, nunc ex illo Elemento, diuerſa prodigia oſtentarent, gentes à Dei veri cognitione alioquin toto cœlo aberrantes, ita attonitas iis reddidere, vt his deluſæ varios quoq; diuerſóſque deos, pro regionum varietate, ex quibus prodibant illa prodigia, ſibi effinxerint. Quare, ex his ſpiritibus nonnulli, dij cœleſtes nũcupati ſunt; aliqui ætherei: quidam heroes: aliqui marini; alij fontani, fluuiatiles: Dryades, Hamadryades, Napeæ, ac Nymphæ: Oreadéſque, alij

Elemẽtis abutuntur Dæmones vt exerceãt.

Prodigia ex elemẽtis locum dedere

dijs effingẽdis.

Deorum denominatio.

alij ſub puellarum habitu, quem nunquam in veteri Teſtamento, ob quamdam eorum imperfectionem, qua & à Sacerdotio arcentur, angeli repræſentauere; vti ſæpe in Nouo factitatum ob Mariæ ſummam creditur gratiam; qua nimirum, muliebri forma, non proprietate, hi qui sũt aliis molliores, ſe ſuperinduunt; at vt maiori fallant decipiántque occaſione, qua dei deæque, ac in cœlo ſexcentæ fictæ ſunt nuptiæ, poëtarum fabulis. Hinc & adhuc hi fallaces ſpiritus furtim apud nonnullos, præſertim Biornios ac Finnos interdum, Nympharum apparent habitu, vbi familiarum more, hominibus inſeruire, eóſque à diuerſis fortunæ telis, quibus omnes expoſiti ſumus, defendere produnt, quemadmodum videre eſt apud Saxonem Grammaticum, qui horum Spirituum gratiâ, Frontonem quemdam nullo telo aut ferro vulnerari vnquam potuiſſe, ſcribit. Horum ſpirituum & alij vocati ſunt, Selecti, Penates, Lares, Indigetes, Semidei, Summani, Cabiri, Curetes, Corybantes, Telchines, Antidei, Patellarij, Medioxumi, Anculi, Dryopumque lingua Pappi, quos omnes præuaricatores Angelorum ideò olim Romam conuocari datum eſt, vel propriis id dæmonibus per ſtatuas oſtendentibus, vti factum à Iunone Veiis ferunt, quò hoc comparente diuino lumine, ſimul ac Adam deliquit, ſignis ab angelis mundo oſtenſo, ac à Prophetis prædicto, omnes tenebræ expellerentur: atque vbi anteà errorũm ingẽs chaos, inde vera lux, per totum emicaret terrarum orbem ob victoriam, qua Paulus ac Petrus, duo mũdi lumina, propria eorum morte potiti ſunt: omniáque illinc ſanctæ religionis dogmata diffũderentur, vbi fuerant denſiſſimæ tenebræ, cuius luminis radij vtique ſplenderent, neque ibidem nunquam palàm eſſe tyrannorum metu deſiſterent, donec iniquitatis filius in mundo reuelatus myſterium ſuæ iniquitatis operaretur. Ac, vt quæ de reliquis reſtant perſequamur: ſunt eorum præterea non pauci, qui ſub vmbra verſantur, habitantes in ſecreto talami, locíſque, vt inquit Iob, humentibus, quò factum aiunt, vt Ieſus noſter, Mundi Saluator ſibi porrectum acetum arundine bibere noluerit.

Angeli cur à ſacerdotio arcẽtur

Prauari cuntes Angelorũ Romã uocati.

Acetum cur Chriſtus non biberit.

CAP. II.

Spiritus aliquos ſeſe turbinibus, procellis & fulminibus miſcere ſolitos: alios imminentes futuráſq; calamitates prodigiis prænunciantes: varios in aëre ſtrepitus armorum concitantes, tympanis ſonantes, tubis clangentes, tenebras importunas mercatoribus etiam per deſerta inducentes, prodigioſa portenta in aëre procurantes, cœlo & ipſo ſidera Lunámque euocantes, plurágue nobis damna illaturos, niſi Angelorum miniſterio conſtringerentur.

ATque alij perſæpiùs, ſeſe magno turbine, ingentibus procellis, horrendis fulminibus mali patraturi immiſcent: qui, vt feriant minimè obliquo, vtpotè quæ à naturali ſiderum motu proueniunt, ſed recto ictu feriunt; quò fit, vt profundis etiam in vallibus, nedum in ſummorum montium verticibus perimant, atq; ex his Phocarum pelle, aquilæ pennis, lauro ac hyacintho, ſuperſtites eſſe antiqui animaduerterent, quod vt mirabili Dei prouidentiâ; ita dæmonum, ſicut *inferiùs* oſtendetur, inſigni peractum eſt aſtutiâ. Præter hæc & hi

prodigiis impendentes calamitates spiritus prænunciantes.

spiritus, immensis aliquibus impendẽtibus calamitatibus, varia prodigia, quasi exultantes hisce malis, ostendere consueuerunt, quemadmodum haud multis abhinc annis fecere apud Germanos, vbi eorum vestimenta variis crucibus vt vestium illorum erat textura, colore, quasi sanguine singulo quoque mane, vel per mensem integrum, inficere soliti sunt: ac grandibus saxis apud Insubrios, antequàm Galli Italiâ pellerentur, pluisse; quod & triginta abhinc annis, propè Siuolam in nouo orbe, factum esse, Hispani passim narrant, ac terribiles quosdam bellicorum tormentorum ictus excitasse, prout hoc anno, cum hæc exararem, per totam ferè hanc prouinciam, actum est: Vulcano, hos excitatos strepitus adscribunt vulgò, sed falsò, vti mihi videre videor, veluti ex horum æquali prorsus, ac in nullo differenti, siue eminùs, siue cominùs, frequentiori auditu facilè deprehenditur. Quòd si à Vulcano profecti essent, haud tam assidui forent, neque vbique locorum eiusdem sonitus audirentur. Dæmonum itaque & illæ in aëre excitatæ illusiones fuere, vt *alibi* prolixiùs de eo dicemus. His etiam auctoribus, variæ militum instructæ quasi acies, in cœlo comparuêre, veluti Machabæorum tempore, Hierosolymis, & ante Titi obsidionem contigit; idémque quinquaginta abhinc annis superioribus euenisse apud Cimbros Sleusuici, ac in Apulia ante Caroli VIII. aduentum, sic & apud Sarmatas, Cracouiæ: vbi quidam Monachus cum Rege diu certare visus est, Monacho tandem cedente. Nuper etiam Mexici, haud multo tempore antequàm expugnaretur, factum quoque id abhinc quinquennium, ferè persex menses, ante Turcarum obsidionem Thamasi, sic enim olim Nicosiam, vrbem Cypri metropolim, nuncupabant, quod Poëtæ quoque innuisse videntur, dum variam in Ilij euersione deorum in cœlo pugnam visam canunt. Olim quoque Cimbricis bellis, & armorum crepitus, equarúmque hinnitus perceptos, antiqui retulerunt historici, & bouem loquelâ ciuilia bella denunciasse memorãt.

Strepitus in aëre vnde fiant.

Spiritus tympanis sonãt

Spiritus etiam tympanis sonare à mercatoribus ad Cataiam se conferentibus, crebrò audiuntur, ad Lopum asperrimum desertum (sic enim nunc quemdam Imai montis tractum appellant:) eosdem etiam tubis clãgere, in quibusdam Arabiæ eremis, frequenter audiri asseuerant: aërémque prope Carmanæ deserta, ac Chesmuriam, extra Caucasum prouinciam, tanta tenebrarum caligine, vt noctem dixeris, mercatores offundere, Marcus Venetus scriptor fide dignus affirmat. Et reuerà non est res adeò mira, hos spiritus, vt plurimùm in antris locísque desertis obseruari, cùm ex iis sint, qui Sanctorum pugnâ deuicti, ne per certa tempora noceant, Angelorum ligati sunt ministerio, quemadmodum qui Saram vexabat, in superiori Ægypto à Raphaële vinculis cõstrictus, vt sacra affirmat Scriptura. Quin & alia prodigia in aëre ostentare soliti sunt, vtpotè faces, lampades, trabes, bolides, & chasmata, qui etiam interdum effecêre, vt & stellæ, Lunáque ipsa, arte quadam præstigiatrice, cœlo quasi decidisse apparuerint, vti apud Poëtas factitatum per Thessalas Magas legitur, atque etiam per Mahumethum omnium magorum sceleratissimum, Arabes fabulantur. Hinc cuncti eius sectatores

Dæmones Angelorum ministerio ligati.

Luna in insignia Turcarũ

ctatores Lunâ pro insigni vtuntur: qui nimirum omnes ita rerum simulachra ac phantasmata oculis obiecerunt, vt vulgus sic delusum, ea tamen veriora, quàm quæ apud Sacram, (vt prouerbio fertur) acciderint, fese vidisse crederet. Qua de re antiqui Poëtæ non veriti sunt scribere: *Carmina vel cœlo possunt deducere Lunam:* & illa, *Reluctantem versu deducere Lunam nititur:* ac, *Cantus è curru Lunam deducere tentant*; *Et facerent, si non æra repulsa sonent.* Quod certè, quàm à veritate alienum sit, vel ex hoc liquet: quòd dæmones naturæ ordinem nullo pacto, vel si rumperentur, peruertere queant: ne dicam nunc de Lunæ magnitudine, quæ decidendo (licèt minimè posset, cùm cœlum, cuius ipsa pars est, nec leue, nec graue sit) terram quasi operiret, & sic vniuersam mundi harmoniam pulcherrimam destruerent, quod nullius creaturæ opus est. Solius enim Dei totius naturæ auctoris & conditoris proprium, vt eam pro libitu etiam destruere possit. Atque ea de causa fit, quòd hi nequam spiritus, nec vt cœli pars aliqua scindatur, nec vt pendentium aquarum fluxus desistat, nec vt ignis frigescat, cùm hæc naturæ vim excedant, efficere queant. Hinc etiam factum, vt Sathanas tentauerit, dum dicere vellet, an Iesus verè Dei filius esset, quò lapides panes faceret.

Lunæ magnitudo.

CAP. III.

De nefario turpissimóque concubitu: vtpote quomodo nuncupentur vmbratiles illi spiritus, secretis thalami locísque humentibus gaudentes: vnde ortum duxerit concubitus: heroës quinam & vnde sint: an hæc spectra quid seminis & vnde, & ad quid in eiusmodi congressu emittant: Lamiæ quæ sint, & earum confessio de abusiuo dæmonum commercio: an possint generare, & quinam ex iis orti sint: omnia non paucis & luculentis historiis illustrata, & dogmatibus Christianis ornata.

VErùm & his spiritibus adduntur qui in aqua obuersantur; non pauci sunt, quos Græci Panas, & Galli Dusios nuncupant: hos assiduè in Accubos, atque Succubos conuerti perhibent, quorum quidem nefario congressu, qui iam ex heroüm tempore initium sumpsit, quando & fabulæ primùm cœperunt, licèt nonnulli & ante Noë diluuium hunc tam nefandum ac abominandum concubitum cœpisse velint. Intelligunt enim per filios Dei in filias hominum irruentes, hos immundos spiritus mulieres admodum tùm lasciuas, ac petulantes inuasisse, quod factum aiunt mirâ dæmonum versutiâ, ob frequentiorẽ eorum cum hominibus societatem. Vnde tot deûm filij falsò dicti sunt, cùm reipsa hos sic esse impossibile fuerit, qui postmodùm tamen prodigiis quibusdam clari, etsi à dæmonibus ipsis potiùs ostensis, sceleribus ac flagitiis quantumuis nobilitati, nihilominùs per apotheosim in numerum deorum relati fuêre, quorum auxilia postmodùm

Cõcubitus quãdo cœperint.

Filij Dei cum filiis hominum.

ab

ab hominibus, vt pote diuorum in neceſſitatibus implorari ſolitum eſt, tandémque eò velaniæ dæmonum operâ res deducta, vt eis non modò bruta, reptilia, ſecta, quadrupeda animantia immolarent, verùm & aues, piſces, animalia terreſtria cuncta, ac amphibia, fructus, flores, herbas, gemmas, vniones, metalla, ſua ſingulis; quin & carnes humanas. Proh ſcelus, creaturam ad imaginem Dei formatam, templúmque Deo conſecratum, his ſpurcis, ac ſceleratis idolis turpiſſimè deſtinari, eorúmque gratiâ deſtrui! Hinc videre eſt, res prorſus admiratione dignas, interdum, Deo permittente, eueniſſe: nam & per hæc ſpectra, (ſic enim hos ſpiritus in phantaſia, aut corporea apparentes ſimilitudine nuncupauêre) mulieres eorum paſſim ſtupratæ ſunt, ac etiam pueri: horrendum facinus! quod ne ipſorum quidem plerique ob naturæ præſtantiam patraſſe legũtur, interdum imminuti, atque adeò humanæ naturæ intellectus obſcuratus, ac voluntas corrupta eſt, vt multa de his, licèt impoſſibilia, tamen credíderint, dum quaſi duplicis naturæ inſertos, ſemideos appellarent, ac ſcriberẽt; cùm dæmones minimè cum his ita coïre poſſint, vt ex eo nefando congreſſu Heroës quaſi ex duabus diuerſis ſpeciebus, haud ſecùs ac muli naſcerentur. Non enim hi ſpiritus aliquid ſeminis (vt falsò nonnulli Platonicorum imaginati ſunt) emittere poſſunt; verùm ſic congrediuntur, vt hoc nefario congreſſu deceptæ gentes ampliùs recto aberrent tramite, hunc tam nefarium ac turpiſſimũ coïtum, vel etiamnum dæmones exercere non deſinunt cum quibuſdam certis fœmellis, vt & hominibus nõnullis nequam. Deplorandum profectò, homines ratione præditos, & per baptiſmum Chriſto vel iuramento obligatos, his diris infernalium furiarum illecebris adeò ſeſe mãcipare, vt & animæ ſalutem in extremum diſcrimen æternúmque exitum earũ causâ præcipitent. Quò autem dæmones verſipelles pro ſolitâ aſtutiâ miſeris fœmellis magis fucum faciãt, aliqua ſemina de induſtria adhibent, quibus vehementiori libidine accenſæ flagrant, atque has, quæ heroüm amore captæ ſunt, Lamias docti vocant, vel ob ſimilitudinem cuiuſdam monſtri, puellæ faciem referentis, cætera belluas: vel à Lamiis, dæmonum quodam genere, puerorum ſanguinem exugentium. Quod & Poëtæ innuiſſe viſi ſunt. Hinc Horatius inquit: *Neu pranſæ puerum Lamiæ viuum extrahat aluo.* Hæ longè ardentioribus libidinum flammis, ſi iueni robuſtiſſimo miſcerentur, flagrant, licèt abſque ſeminis reſolutione, nonnullæ tamen huius nefarij congreſſus reæ deprehenſæ illud arte quadam à viris extortum interdum ſenſiſſe confeſſæ ſunt, vtroque enim vtuntur genere. Quod quidem ſemen etſi in neruos, venas, arteries, ac oſſa, cùm ſit naturâ opus, in quo Deus minimè eis vtitur, haud dirigere poſſunt, nihilominùs tamen ex eo, ſub certa naturæ diſpoſitione cœleſtíque influxu directo, aliquos & oriri, & ortam heroüm maiorem partem eſſe, negari non poteſt: qui quamuis reipſa ex ſpiritibus non fuerint propagati, fraudes tamen ac dolos eorum plus ſatis ſapuere. Sic natum perhibent Æneam ex Venere & Anchiſe: Bacchum ex Ioue & Semele: ex Marte Romulum, tótque alios antiquorum heroës ſexcentos: in hunc quoque modum ortum Alexandrum tradunt Ammonii Iouis ſacerdotes: ac Neronem Imperatorẽ, quem

Spectra quæ.

Heroës vnde.

Spiritus nihil ſeminis poſſunt emittere

Lamiæ quæ & vnde.

quem conceptum ex angue aliqui imaginati ſunt; vt Merlinum quoque Britannorum Annales: & Iapponij ſuum Xacam, pluréſque præterea, qui idololatriæ ac hæreſeωn auctores fuere, vt & Lutherum hereſiarcam, ac Mahumetam. Quocircà admirando Dei iudicio ac prouidentiâ contingit, vt ſub tempus exortûs horum non aliqua bona & læta, vti circa Sanctorum Dei natales fieri conſueuit: ſed potiùs cuncta infauſta ac horrenda mala portenta, prodigia conſpiciantur, eóque magis dira metuendáque, quò cùm dicta, tùm facta eorum, peſtilentiora futura ſunt, vt vnuſquiſque ſibi ab iis, tanquam veneno animarum præſentiſſimo, cauere poſſit. Hoc etiam nefario congreſſu dæmones nonnunquàm vel inuitis miſeris fœmellis ſtuprum violentum inferre conſueuere, proprio tamen crimine muliercularum, in hoc victis, iis potiſſimùm, quæ impuris cogitationibus in mente locum dant & indulgent, exterioribúſque geſtibus tandem produnt, quemadmodùm varias in formas concinnandis & torquendis comis; quæque omne ſtudium ponunt in exornando corpore gemmis, vnionibus, faciémque ceruſſâ aut ſtibio fucant, graphióque, & ſupercilia nunc hoc, nunc alio modo componunt. Qua de re non ſine cauſa mulieres nonniſi velatas capite, ob Angelos, templa ingredi præcipit; cùm non rarò vſu veniat, vt quantò magis dicto modo comptæ & fucatæ in publicum prodeuntes alios ad ſui amorem inuitare & allicere ſtudent, tantò potiùs hæc turpia dira ſpectra dæmonum eas in pœnam ſibi attrahant. Nec profectò mirum, diuinam ſapientiam tantopere hoc crimine offendi, quo facies à Deo ſumma arte effictæ ita fœdè deturpantur. Hoc etiam nefàdo libidinis genere dæmones & cum iuuenibus quibuſdam, forma præcellentibus, virginibúſque, habidinibus tamen aſſiduè ſe polluentibus, vti ſolet, veluti in Marrea regione eueniſſe Scoticæ teſtãtur hiſtoriæ, in qua haud multis abhinc annis puella quædam formâ venuſta & egregia, natalibúſque non minùs clara, diu detrectans coniugium, ventrem ferre reperta eſt; parentibus de eo, qui ſtuprum tale intuliſſet, ſollicitè inquirẽtibus, ſponte fatetur puella, ſe tàm noctu, quam interdiu Veneré exercuiſſe cum adoleſcente quodam; quis verò, aut vndénam veniret, aut eſſet, ignorare. Ad quæ non potuere non parẽtes vehementer obſtupeſcere, angi animo, ac affligi; à famula tandem hominem quẽdam in cubiculo cum filia rem habere edocti, haud morâ interpoſitâ vllâ, facibus, tædíſque accenſis, quòd nox eſſet accurrẽtes, recluſis foribus, monſtrum horrendum, ingens, ac omnem humanam fidem excedens, maximè terribile, à filiæ complexibus pendere vidẽt. Sacerdotẽ eueſtigiò vitæ moribúſque probatis accerſunt, qui cùm in recitatione Euangelij S. Ioannis verba illa exprimeret, *Verbum caro factum eſt*, dæmon non ſine maximo ac horrendo excitato ſtrepitu, terroréque incuſſo, & poſt ſe relicto, (more nempe ſuo) diſparuit, cubiculi tectum ſimul auferens. At fœmina hæc infeliciſſima triduò pòſt monſtrũ non minùs horrendum enixa eſt, quod, ne in familiæ ſummam ignominiam aleretur ac educaretur, extructâ, pro more, pyrâ, flãmis conſumptum eſt. Simile huic quiddam in Garothea accidiſſe referunt, cum quodam Succubo formâ conſpicua puella, venuſtum non minùs adoleſcentem, quo ſuis amplexibus potiretur, ſolicitante: huius rei factus certior Diœceſianus, iuuenem vt orationibus, ieiuniis, ac

Prodigia dicique omnia in ortu hominũ impiorũ

Mulieres velato capite templa ingredi iubentur.

Succuborum congreſſus cum iuuenibus

Incubus coit cũ virgine.

Puella è Dæmone ſuſcepto puerum, & enixa eſt

pœnitentiâ haud fictâ, ſed ſeriâ, Chriſtianam vitam inſtitueret, locúmque mutaret ſedulò monuit. His piis iuuenis obtemperans monitis, à ſpectri illius ſceleſtis ſolicitationibus liberatus eſt. Habet loci, vt & nominis mutatio, neſcio quid occultæ proprietatis, ob Angelorum, quos propterea mutari ſcribunt, efficaciorem virtutem, ſicut ex Abraham & Sara videre eſt, atque Iſaac: qui, (vt Cabaliſtis placet,) filium Iſaac, quò magis in bonis proficeret, vtique in partem Auſtralem, vbi loci, Angelũ ſibi propitiorem eſſe non ignorabat, perrexit. Idem euenisſe Corinthi cuidam Philoſopho Apollonius Thyaneus aſſerit; quod etiam iam vix annis viginti elapſis alicubi (cuius nomini parcendum duxi, cùm præſentia exempla ſint odioſa) accidiſſe cum Accubo minimè me latet: quibus nãque obſcœnis congreſſibus dæmones vti conſueuere, corporeo tamen velamine ſemper tecti ac induti. Huic etiam non abſimile quiddam factum apud Forteam, Scotiæ æſtuarium, vbi dum nauis quædam nauigandi eſſet in procinctu, adeo procellis, vndis, imbribúſque extemplò exagitari, cõquaſſari, ac penè obrui cœpit, vt velis ac malo fractis ſciſſiſque nulla ſpes ſalutis ſupereſſet ampliùs: intereà dum fortè nauta quidam, præ admiratione ac magno timore, clariori voce exclamaret, hoc eſſe opus à diabolo profectum, ſtatim vox cuiuſdam mulieris hac exclamatione perterrefactæ è ſentina à cunctis naucleris exaudita eſt, qua ſeſe in cauſa huius extremi periculi eſſe prodiit, (non ſecùs ac in Sacris de Iona legitur,) propter nefandam cõſuetudinem, diu multúmque quamuis inuita, inſtar ſtatuæ, immobilis ab ipſo reddita, cũ eo habitam. Quapropter rogare cœpit, vt hoc infauſto onere nauem leuarent, ſeſéque in mare præcipitarent. Quod cùm non ſine multis lacrymis conſternata ſupplex peteret, & rem exponeret, continuò ſacerdos qui in eadem naui erat, fœminam hanc, ne de infinita Dei in peccatores reſipiſcentes miſericordia deſperaret, hortabatur ſedulò; addens multa de paterno & propitio Dei in nos animo, qui omne propterea ſibi peccatum concluſerit, quo omnium etiam miſereatur, quare, vt ipſa vera animi ad Deum conuerſione, veríſque ex animo & corde profectis ſuſpiriis, doloribúſque ob commiſſa tanta peccata in viam rediret perſuadet; cui obſequitur mulier, Deúmque quo in ſeipſam criminis ream, non etiam in nautas animaduertat, lacrymans precari non deſtitit. Hinc ſubitò è naui quædam nubecula exiliens flammâ ac ſulphure dæmonem prodidit. Noui & ego aliam quamdam puellam, quæ toties ab Accubo clam opprimebatur, vt eam tandem huius miſeriæ tæderet, rémque totam amicis aperiret, idque non ſine lacrymis ac dolore, hæc tandem Dei auxilio, loci ac nominis mutatione etiam liberata eſt. Nec de fide iam dictorum, quòd res miræ videantur, aliquid dubitandum, cùm longè maiora ac plura de Accubis & Succubis, quotidiana experientia, proh dolor! edoceat.

Pars Auſtralis propitior.

Dæmon mulieris voce in naui procelloſa ſibi cauſam periculi intulit.

Sacerdotis hortatio ad mulierculam diabolicam.

CAP.

CAP. IV.

De impiis ſuperſtitioſiſque Strigimagarum conuenticulis. An, quando, & quónam pacto Lamiæ deferantur ad diabolica conſortia; quomodo tam nefandus actus exerceatur & nuncupetur? Quis honor, quæque ceremoniæ ſatanæ exhibeantur: quæ etiam choreæ, quæ pariter ſympoſia peragantur.

AMaribus pariter ac fœminis nonnullis crebrò hunc nefandũ actum exerceri legimus, hunc *Dianæ* ac *Herodiadis* ludum vulgò appellant, ad quem nocte intempeſta frequenter admodum mulieres illæ miſeræ, anteà infantium quos eam ob cauſam non tinctorum atrociter iugulant pinguedine, pro vnguentis vſæ, ſambucea quam liniunt virgâ hircóque vectæ (cuius diabolus formam ſimulat, aut certè quòd eorum corruptæ imaginationi talem figuram imprimat,) obequitare ſibi ſomniãt. Hoc modo, non ſecus ac paleæ, turbine quodam per diuerſa locorum interualla deferuntur, donec tandẽ perductæ ad Satanam, quem ſummam Majeſtatem alto inſidentem ſolio præ ſe ferentem ac mentientem, omnium miſerorum miſerrimæ cernuæ, flexis poplitibus adorare non verentur; diuerſo tamen quàm nobis conſuetum eſt ritu, non faciem ſed terga illi obuertentes, capútque non in pectus, ſed in ſcapulas inclinantes; quod vel ex eis præſcripta lege aliter non permittente, vt etiam ex hac eorum nobis contraria natura innoteſcat faciũt, quo ab aliis diſtincti domini videantur. Hinc plures variis rhythmis cãtilenas altiùs tùm inſtructi canunt, diuerſorúmque generum pro libitu choreas à noſtris penitùs abſimiles ducunt: fœminæ námque poſt dorſum maſculis inhærentes retrocedendo ſaliunt, terga dando inclinant, capútque non ante ſed retrò, ſic pedem tanta cum agilitate eleuant, vt altiore arte, quæ humanam tranſcendat, doctæ facilè videantur: atque ſic ſaltantes, genióque indulgentes, multis lautis & opiparis epulis expleti, tam mares, quàm fœminæ (nec enim viri ab his nefandis ſpectaculis abſunt) tandem vſque adeò & corporum ſceleſtas libidines explent, vt ſæpe nonnullæ, quibus auerſa placuit Venus, vel bifurcato membro impeti eodem ſentiant tempore. Hoc quidem omnium maximè execrandum ac deteſtandum ſcelus, etſi nullo non tempore, (vt plerique aſſeuerant) nullàque non ætate perpetratum fuerit; in hac tamen poſtrema mundi ſenectute tantùm inualuit, vt niſi armatæ leges ac iura igne vltore contrà inſurgerent, nuſpiam non hæc peſtis ſerperet.

Ludus Dianæ & Herodiadis quis.

Ceremoniæ Maleficarum.

Epulæ rigimagarũ & Dæmonum.

CAP. V.

An diabolicus ille ludus opinione potiùs quàm reipſa peragatur, vt à Dæmone Lamiæ ſic deferantur? An ea traductio corporum Dæmonibus, vt & Angelis conceſſa ſit? Quod exemplo multorum etiam ſine crimine delatorum illuſtratur. Conuiuiorum dehinc apparatus deſcribitur, & ad ea quædam de ſale, nomine Ieſu, & Crucis ſigno non prætereunda ſilentio. Loca item in quibus hæc conuenticula celebrantur, cùm reuerà & ex eorum confeſſione tranſuehantur, quænam ſint.

CÆterùm cùm non pauci eius ſint ſententiæ, hunc diabo[illegible] ludũ non tam reipſa, quàm potiùs opinione

ne ac ſtulta imaginationis dementatione fieri, penitùs aſſeuerando hæc in phantaſia, ob dæmonum inductam infidelitatem accidere, vti ex aliquibus dementatis ſe vidiſſe affirmant: hoc ſic opinantes equidem non valdè mirari, & ab eis, (cùm dæmonibus longè aſtutiores fraudes, ac ampliores vires non deeſſe haud inficientur) hoc edoceri percuperem, quídnam ſit, quòd tantopere id denegent, quaſi dæmones propriæ virtutis contactu corpora obſtinatorum præſertim id optantium, haud transferre queant, cùm & Angeli ſua ipſorum virtute, qua & in ſpiritus ſatis pollent, vt dictum eſt, alter prophetam Habacuc ad Danielem capillis per aërem à Iudæa in Chaldæam duxit; alter verò Ezechielem de Chaldæorum regione in terram promiſſionis tranſtulit; ac Philippum Azoto ad Candacis Reginæ Eunuchum Hieroſolymam, vti Æthiopum moris erat, viſentem trãſportatum, ſacra Scriptura demonſtrat. An, ſi Angeli id propriâ virtute potuere, & dæmones eadem opera nequeant? queunt profectò tantóque magis, quòd hi nefãdis ſceleribus, ſuperſtitioſíſque maximè ritibus, quibus præcipuè gaudent, ad id inuitãtur aſſiduè, ac vocantur. Quo etiam pacto Empedoclem Agrigento Crotonem ad Pythagoram ab iiſdem ſpiritibus tranſlatum, & Abarim quoque Hyperboreum ex Taurica Cherſoneſo eodem lectitauimus; ac Apolloniũ Thyaneum Româ Dicæarchiam octo horarum ſpatio ductum Philoſtratus affirmat, ac Simonem Magum in aërem ſublatum, vt *in ſuo Itinerario* Clemens aſſerit coram Petro factum eſſe; quemdámque Zenobitam Noruegium rectà ſub polum Arcticum à dæmone traductum, aſſeuerant nonn[illegible] hiſtoriæ Boreales; & denique [illegible] abſque criminibus tamen, Hillidium Diſentinum Epiſcopum per aëra Romam tranſuectum; ſicut & Albertum Magnum, tradunt. Sed quid opus eſt verbis, aliiſque exemplis; cùm & ipſum noſtræ ſalutis auctorem, Ieſum Chriſtum, poſtquàm carnem noſtram ſibi copulauit, dæmon tentator per diuerſa loca tranſtulerit. Quod etiam verum eſſe per eorum probatur conuiuia, ad quæ annis abhinc haud ita multis, quidam in agro Sabino curioſitate magis, quàm ſuperſtitione adductus acceſſit, vt num vera eſſent, quæ ſua coniux, in eodem crimine deprehenſa affirmarat: ſuis ipſius inſpiceret propriis oculis. Hic dæmonum miniſterio ſub hirci forma vectus, anteà tamen vnctus pinguedine, hac de re ab vxore ſua edoctus, ad locum tandẽ conſuetum peruenit, tot conuiuiorũ, ferculorúmque apparatus magnopere miratus: cúmque miſer vnà cum Satanæ iuramento obſtrictis mancipiis aſſediſſet menſæ, cibóſque omnis generis, at nullo ſale conditos deguſtaſſet, ſalem crebrò efflagitat, tandémque allatum, quaſi admirans, dulce nomen IESV nuncupando, in cauſa fuit, vt cuncti conuiuæ, (mirabile dictu!) cum toto horum conuiuio vel in momento euaneſcerent: is verò, cuius ore hoc ſanctiſſimum nomen prodiit, nocturno tempore in profundiſſimis tenebris, indumento quodam horribili, multis milliaribus à domo ſua diſſito, ſemiviuum relictũ ſe tandem videt; diuina tamen virtute ſubleuatus, Angelorúmque adiutus miniſterio, etſi non ſemper oculis cernantur, nunquam tamen nos ope ſua deſtituunt, ſi tamen gratiâ diuinâ haud deſtituti ſumus, id quod Eliſæus ſuo manifeſtat diſcipulo: biduo pòſt domum reuerſus eſt, auctórque fuit, vt quàm plurimi homines, plures tamen mulieres, quaſi

Transla. tio corporum poſſibilis eſt ſpiriti. bus bonis.

Delati ab Angelis.

Delati à Dæmone.

Delati ſine crimine.

Nomi. nis IESV efficacia.

Conui. uæ & cõuiuiũ dæmonũ euaneſcunt.

quasi ex siniſtro, (vt ſecretiores inquiunt Theologi) latere profectæ, aut vaſa fragilia magis, vnà cum ſua coniuge omnes igne concremarẽtur. Idem fertur quoque de quadam Lamia, nomine Lucretia, à proprio dæmone, ob auditum ſub auroram campanæ cuiuſdam ſonitum, deſerta ad ripam fluminis, à iuuene quodam inuenta, qui re cognita, etſi miſeræ ſilentium pollicitus, Iudici tamen indicium fecit, ex quo & ipſa ad ſupplicium rapta eſt. Prætereà, nec deeſt eius rei exemplum de reuerendo quodam Sacerdote, qui domo exiens, rus more ſolito perrecturus, dæmone equo poſt terga ignarus, dicto citiùs eò vectus eſt. Cæterùm, cuncta ea loca quæ Lamiæ frequentant, (cùm minimè in omnibus ob benigniorem cœli influxum, regioníſque Angeli cuſtodiam, talia mala patrare poſſint) vt plurimùm & ferè ſemper, aliquo inſigni facinore ac piaculo nobilitata anteà fuere, quibus, quòd Angelorum quodammodo deſtituantur tutelâ, magis præualent gaudéntque: horum famoſa Nux apud Samnium Beneuentana collis, in Dania mons, ac Virgo in Gothia feruntur, quò omnes Strigimagas dæmonum operâ tranſuehi vulgò credunt; proinde hæc negantes ſatis errare perſpicuè patet. Nec propterea inficias iuerim, ea in phantaſia, (vt ipſi volunt) contingere non poſſe, cùm frequentiùs eo pacto eueniat: haud enim in poteſtate horum conſiſtit ſpirituum, noctu Solem ſupra noſtrum retrahere Horizontem, vt dementatæ eiuſmodi ſibi ſomniant mulierculæ, at quòd per aëra interdum non vehantur de vno in alterum locum, nil eſt quod impediat. Ex quo conſequitur nonnulla re ipſa fieri, quædam verò in earum corrupta imaginatione ac phantaſia tantùm per ſomnium, quaſi in mentem venire, quæ tamen in rei veritate eueniſſe, ſic miſeræ deluſæ, vel iuramento affirmare ſolent. De his, quæ in medium afferrem, plura mihi non deeſſent exempla. Verùm par eſt de immenſa Dei in nos miſericordia admodùm mirari, quòd vel Crucis ſigno, vel nomine IESV, etiam à malis prolato, extemplò hæc diabolica præſtigiatricia Sympoſia conturbantur, & euaneſcunt, quò omnium infeliciſſimi, has ſceleratas cõſuetudines frequentantes, diaboli impotentiam ac imbecillitatem videdo, eò promptiùs ad Deum cunctipotentem, omnis boni auctorem & fontẽ conuertantur, ínque eum credant, ac gratiam, qua turpiſſimè ſua ſponte exciderunt, omni ſtudio recuperent: non enim eſt Deus perditionis, ſed omnis ſalutis & ſaluationis, ni ex nobis ipſis proficiſcatur perditio. Vnde fit, vt ejuſmodi miſeriis obnoxij, dum diuina celebrantur Officia, nihil mali percipiãt, cùm alioquin ſemper variis huc atque illuc impellãtur imaginationibus, curíſque conficiantur maximis, immò ad omnia perpetrãda nefaria ſcelera, ab his ſpiritibus armãtur & in arenam protrudũtur, cætero qui rarò fit, ne hi haud euaneſcãt ſpiritus hanc diuinam virgam, ſui exitij ſignum, olfaciendo, quod tantoperè metuunt ac reformidant. Magnum profectò myſterium antiquis Ægyptiis nõ ita incognitum, qui hominum ſalutem hac Dei figurâ, in qua plura continentur arcana in ſuis hieroglyphicis notabant, ſic eâ vſi, poſtquàm huius characteris notâ, cuncti iuſſu diuino, ianuarum poſtibus ſanguine ſignatis Hebræi; ab Ægyptiis incolumes, illorum primogenitis omnibus ab Angelo interemptis, euaſerunt. Quin nec Arabibus abſtruſum, qui hanc diuinam imaginem in brachiis, quò à

Sacerdos quidam à Dæmone vectus.

Lamias tranſuehi non impugnat.

Crucis ſigno & nomine Ieſu prolato diabolica cõuiuia euaneſcunt.

Salutis hieroglyphica apud Ægyptios.

nonnullis calamitatibus tutiores forent, ſibi pingi volebant; quod & Platonem olfeciſſe, per ſuam decuſſẽ, coniecturâ conſequi poſſumus. Verùm, vt vnde digreſſus ſum reuertar, non me pigebit de iiſdem ſpiritibus, quæ vir quidam, auctoritatis maximæ ſuis vidit oculis, & expertus eſt, breuiter annectere. Aberat is peregrè negotiorum quorundam familiarium conficiendorum causâ, vnde domum rediens, cinctus & ſeptus eſt horrendâ noctis caligine quodam in loco apud vulgus nece cuiuſdam Hebræi infauſto, ex quo pergens maximo correptus eſt horrore, ignotâ tamen vllâ quæ ſenſibus percipi poſſet causâ; quod hinc euenisſe autumo ob amplam dæmonis tentando tum ſe accingentis poteſtatem, cùm in eiuſmodi locis, vt dictum eſt, plus quàm aliis poſſint, quare & iis magis gaudent: aut vt interemptorum violenta morte animas vel ſimulent, aut etiam quò malorum perpetratorum memoria refricetur, vel quòd eorum naturæ voluntatíque perfidæ multùm ſint conſentanea, ac ab Angelis non adeò prohibentur, vt olim fuere campi Marathonij Perſarũ ſtrage inſignes; vbi diu multúmque hos ſpiritus oberraſſe, accolis infeſtos armorum ſtrepitu, ac equorum hinnitu, haud pauci antiquorum teſtantur ſcriptores. Sic etiam nunc perhibent, Hanſem (ita enim ſpecioſam quamdam regionem in Hiberia vocant) perpetua caligine oppreſſam, ab híſque apoſtatis continuò vexari ſpiritibus, vbi & equorum hinnitus, gallorum cantus, aliorum animalium voces audiri, apertè affirmat Aitonius apud Armenios hiſtoricus haud ignobilis. Sed, vt nunc cœptam hiſtoriam pertexam. Vix nẽpe decem paſſibus, quò in id vitæ diſcrimen inciderat vir ille, digreſſus aberat, cùm ſubitaneo hoc perculſus terrore circumſpiciens mulam inſignis magnitudinis in loco angu-ſtiori obuiam venire vidit, qua conſpecta vehementiùs perterrefactus, non tamen penitùs animum abiiciẽs, ac deſperans, nec ab itinere cœpto deſiſtens; quin potiùs vires & ſpiritus reſumendo, ter inter pergendum ſigno crucis ſe muniuit, crebrioribus votis dulciſſimum IESV nomen implorando his ex omnibus quaſi periculis emerſus, animo præſenti ac alacriter proſecutus eſt, vt opinione ſuâ dicto citiùs currendo perrexerit: nec tamen id ſpectrum prorſus diſparuit, quinimò nunc maioris, nunc verò minoris magnitudinis viſum eſt, variáſque in formas mutari. Tandem prægrandis cuiuſdam moloſſi ſimilitudinem referens, quam ad finem vſque retinens, nunquam, modò hâc, modò illâc, oculis ſeſe objiciendo, moleſtum eſſe deſtitit, qui propterea ſtrictum enſem concitato curſu ei obuertit. Plus itaque ſatis hic furiis exagitatus, tandem ad ingentem rupem peruenit, vbi B. Virginis ſacellum extructum conſpiciebatur, quà & ei per callem prætereundum erat, eò loci, cùm ſe huic Numini ex animo commendaſſet, confeſtim id horribile ſpectrum tanto cum ſtrepitu & fragore, vt nihil ſuprà, euanuit, quibus adeò redditus eſt attonitus, terroréque percitus, vt ex eo in febrim, denique in trimeſtrem tertianam inciderit.

Decuſſis Platonica.

Locus infauſtus morte cuiuſdã Hebræi inſignitus.

Signo Crucis & nomine IESV fugatus Dæmon.

Moloſſi prægrãdis ſpecie Dæmon apparet.

B. Virgini preces effuſæ quid recõcilationis præbent cõtra eiuſmodi ſpectra.

CAP.

CAP. VI.

Quánam ratione Spectra dicantur arma, canes, equos, cateráque id genus metuere, cùm sint corporis expertia: cuinam illud armorum dominium tribuendum sit. An per aliquos homines, & per quos Dæmones operationes suas peragant? Exorcismorum usus in Ecclesia vnde, & ad quid institutus? Reliquiæ Sanctorum contra Energumenos, fugandósque Dæmones an aliquid valeant.

Spectra vnde dicantur arma metuere

QVòd autem eiusmodi spectra, ensem, & cætera arma, equum etiam & canem metuere, dicuntur, non eò fit, quòd ictibus aliquibus vt corporea exposita sint, nec quòd Metallum hoc sit sub Martis dominio (quemadmodum nonnulli Platonici finxerunt) qui in rebus omnibus & sympathiam, & antipathiam quamdã esse volunt, atque etiam Psellus, qui stricto gladio per Anaphalangem dæmonem à quodam obsesso expulsum asserit. Spiritus enim sunt omnis corporis expertes, nec inde quòd ij, quas assumpserũt imaginibus quodam excellunt dominio, neque etiam ex superioris huius speciei intelligẽtiæ opposita virtute, cùm si hoc foret, haud plerique eiusmodi omnes occurrentes armis euanescerent, sed ij tantùm, (cùm diuersa sint dæmonum genera,) qui quodãmodo Marti subsunt: verùm id accidere, inquam, ob maiorem, quem propter hæc habent, animi vigorem, vnde haudquaquàm dæmones terrorem incussuri duobus apparent comitibus. Hoc enim vigore, quod cupiunt efficere prohibentur: præsertim cùm non semper quantò quidem optarent, nobis terrores incutere permittantur, diuina pietate repulsi. Prætereà, ij malitiosi spiritus sæpe operationes suas perficiunt per eos, quos diuexãt, Energumenos; tùm maximè, cùm terrei sunt, aut supplicij afficiendi causâ supernè missi, aut Maleficorum operâ intrusi, hos ægerrimè deserunt, ac vix ab eis discedunt, vel etiam exorcismis, quibus sancta Ecclesia, iam ex Apostolorum tempore (vt à Salomonis ætate, Hebræorum Synagoga) vti solita est; neque Sanctorum quorumdam reliquiis, quos, quòd de iis triumphũ reportarunt maximè formidant adeò, vt has, quasi Dei opera, multis in locis fugere cogantur compulsi. Sic nec ob Eucharistiæ præsentiam, vbi tamẽ non sine maximo cruciatu persistunt, etsi primæ nascentis Ecclesiæ initio, vel à quibuslibet in nomine IESV, aut Crucis signo, ab obsessis eiiciebantur, quod non sine causâ factum est: quò enim gentes idololatræ ac incredulæ, eò faciliùs ad fidem Christianam venirent miraculis crebrioribus opus tũ erat: cùm hoc non pertentandi causa, curiositatéve quadam impulsi facerẽt, vt nuper perhibent Neapoli factum quadam in domo his vexatâ spiritibus nonnullis, in quo matulam ac scaphiũ proprios ob oculos inspersserunt, ac effuderunt, atque olim Sceuæ filiis, circa quemdam dæmoniacum, qui nudi ac vulnerati non sine summa turpitudine ac dedecore vel propriis domibus exire coacti sunt, metu trepidantes: sed vt quod sancta Ecclesia Catholica ageret, potiùs animi pietate, quàm curiositate aliqua imitarentur.

Dæmones opera sua per energumenos perficientes

Reliquiæ Sãctorum ad Dæmones fugãdos

CAP.

CAP. VII.

Cur non adeò frequenter ac in primitiua Ecclesia Dæmones de fidelium corporibus expellaneur: ad quid & vnde sibi nouas maioréſque exorcizando vires assumant. An ritus Magici locum habeant Energumenis cogendis, & Dæmon à Dæmone pelli possit, cùm ministerium & cõmercium nobis interdictum sit? An omnes ex æquo dæmones possessos deserere cogantur? an denique omnium exorcizantium sit par potestas.

NOstra verò ætate, ex quo iam tot tantísque miraculis Ecclesia floruit ac confirmata est, non mirum cuiquam videri debet, si non ita crebrò vt olim dæmones eiiciuntur; præsertim cùm nunc sæpiùs, vt pios in fide exerceant, pœnísque castigẽt propter admissa delicta quodammodò relinquantur. Hi prætereà spiritus sæpenumerò hominum delinquentium exorcizando interuentu, sic vires acquirunt, vt Energumenos deserere minimè velint: proinde Exorcistis summopere cauendum, ne exorcizantibus temerè quilibet adsint, qui etiã pro ea, qua pleni sunt calliditate frequenter, & sanctæ Ecclesiæ exorcismis aggressi, adeò reluctantur, quò Exorcistas tædio affectos deterreant: cùm tamen magico ritu, quibusdam scilicet superstitionibus, figuris ac characteribus, atque (proh nefas!) nimia pastorum negligentia, à nonnullis Græcis præsertim, quos nostris in regionibus ac Hydrũti, (Caloieros vocant,) impetiti quandoque parumper, ac nonnunquam multùm repugnare videantur, non sine maxima fraude; quo nempe pacto paulatim fidem è mundo auferre moliuntur:

Cautela pro Exorcistis.

alioqui dæmonem, vbi maius malum non subest, ab alio dæmone, quantumuis superiori, ac interdum dispari, expelli non contingit: hoc enim modo quo Græcis exploduntur, à corporibus tantùm, maximis intereà animabus tenebris immersis, excedunt; cùm id, quod forsan anteà pœnæ tantummodò erat, procul dubio assentientibus in culpam cedit: qua de re nec iure aliquo cogi hoc pacto, quin grande eo committatur peccatum, Energumenos vt relinquant, possunt, hócque magis, quò nobis omni commercio, omníque familiaritate dæmonum seuerè interdictum sit, nec eorum ministerio, ob quod nos polluimur peccatum, vti fas est; licèt id sanctis ac iustis quandoque concessum fuisse legitur, vti diuo Iacobo, qui vt Hermogenem ei afferrent, iis iniunxit: ac Simoni Iudæ, qui vt dæmones proprias statuas suas destruerent confringerétque eis præcepit. Sanctis etenim, vtpotè membris Deo ipsi insertis, obediunt, velint, nolint, propter eorum merita, etsi eis naturâ superiores sint; nihilominùs tamen diuino arbitrio & voluntate, iustis causis & rationibus hoc exigentibus, sæpè à pugna victores recessere. Idcircò diuersis angelis etiam, ne ampliùs, vel per tempora, de eo tamen quo tentãdo vitio superati fuerunt per tentatũ quempiam accedant, vinciri feruntur. Nec dum corpora occupant, eo ipso tentare dicuntur, cùm in hunc modũ obsessi ratione impediantur, vnde nec in merendi, neque in peccandi statu esse possunt; tùm præsertim, cùm imaginandi potestatem conturbant: non enim hanc continuò vexant, sed interdum tres quatuórve dies, & ampliùs ab eorum desistunt vexatione: interdum sic animæ concentrant potentias, vt vel proprium motum impedire videantur, vti satis ritè perspexit

Anj Ener. gumeni cogendi magico ritu.

Ministerio Dæmonum vsi sunt aliqui Sancti.

Obsessi in statu peccãdi nec merẽdi esse possunt.

xit Ioannes Baptista Attendolus, vir pius, in linguarum cognitione versatissimus, omni scientiarum genere peritissimus, Dux Capuæ, cùm quemdam exorcizaret Energumenum. Prætereà non omnes dæmones ex æquo sic possessos deserere coguntur, cùm ob varia occupatorum crimina, tùm etiam non minùs diuersa spirituum occupantium genera: adde quòd exorcizantium omnium non sit par virtus & valor, perinde, vt cùm circunstantium non sunt tantæ virtutes, quæ è diametro quasi, penitúsque dæmonum vitiis opponi possint: ex quo consequitur (vt & dictum anteà,) quòd non tantoperè exorcizantium præsentiam, vim, & authoritatem reformident; immò, quòd inter exorcizandum alij eis quasi auxilio veniũt, ac occurrunt spiritus, quorum aduentu majores vires recipiunt.

Exorcizantium non est par potestas.

CAP. VIII.

Quòd malignorum spirituum muti sint omnium nequissimi & difficiliùs abigi cogantur: an quid habeant dominij in voluntatem nostram, cùm nec peccati necessitatem nobis imponant? An teneantur ea, quæ nostri sunt cõmodi, salutísque manifestare, eorúmve monita spernenda sint, cùm vix vllum vnquam nec possint in bonum finem compellere? Ad quæ multa de somniis, eorum interpretatione, reuelatione dormientibus facta, superstitionibúsque & illusionibus, quibus sibi Dæmones fidem concilient, passim tanguntur.

Spiritus omnium pessimi, muti, & difficiliùs pulsi.

HOrum verò spirituum omnium pestilentissimi sunt muti, qui exorcizando haud exire adiguntur vnquam, nisi vt eo, quo cæteri loquantur modo, nisique loco moueantur. Qui quidem spiritus, etsi varia ac diuersa morborum genera nostris corporibus infligant: animabúsque miras imaginationes excitent, quibus sic noster afficitur intellectus, vt oculus non clausus rerum simulachris: in rectam tamen voluntatem non est his vllum imperium, cùm hoc Dei tantummodò sit. Ea itaque sola in homine verè immunis ac libera remansit, non tamen à miseria, postquam Adam præuaricando mundo tantùm attraxit malum, nec à peccato, nisi per Filij gratiam, sed a necessitate, a qua & antè, & post hæc animæ facultas semper fuit libera. Nec tamen propterea dæmones, quòd nequeunt peccandi, sic etiam non possunt peccati necessitatem afferre, cùm in phreneticis imaginatricem virtutem impedire, ac in lethargicis memoriam conturbare, sæpe cernere liceat. Ad hæc, hi rebelles ac tenebrarum spiritus haud semper tantas nobis tenebras offundunt, quamuis ipsimet nil nisi tenebræ sint, nec tanta nos caligine inuolvunt, vt omnem lucis conspectum è medio tollant, cùm multa, quæ hominis commodum, non tamen æternum spectant, propitium dæmonem Socrati reuelasse compertum sit. Neque hoc mirum, cùm & hæc, & alia prætereà, quæ æternam cõcernunt salutẽ & veritatẽ, eáque quæ tacere, quàm propalare mallẽt, qua laborant insigni perfidiâ, manifestare tamẽ compelluntur. Sic & cùm deceptũ veniunt, quò optatis faciliùs potiantur, res eiusmodi, quas tectas sepultásque vellẽt potiùs, ostẽdũt: alioquin intellectũ illuminarẽt, quod tamẽ minimè, cùm omninò charitate vacẽt, efficere queũt; nõ enĩ quod naturâ posteri⁹, nisi quod prius est, obtineãt, possidere valẽt. Quocirca omnia, quę secũdũ quietẽ in sõmniis,

Genius Socratis quid reuelarit.

infidelibus, præsertim,& aliis peccato pollutis obuersantur, & monstrantur (publica siexcipias,ad quæ mittuntur ipsi Angeli, vt cernere est apud Pharaonẽ)numquã nõ per hos manifestãtur Spiritus, vt etiam Socrati factum legimus, cùm, quod de cygno somniarat, eius in somno quoque accepit interpretationem; ac etiam Galeno, qui, vt infirmo cuidam venam secaret, dormiendo edoctus est. Quod etiam videre licet ex Æsculapij templo apud Pergamum, ac Podalirij æde, qua vtrobique dormientibus ægris morborum remedia ostensa sunt. Sic & ex columnis Herculis,ad quas quæcumque antiqui scire desiderabant, reuelabantur. Ita etiam ex Amphiarai fano, Serapidis ad Canopum delubro, Heliopoli Solis templo, vbi sacerdotes literarum obsignatarum sensum vel ad vnguem Adriano Imperatori retulerunt: atque Pasiphaes Ardalique ara apud Hircanos, & Isidis quoque Bumaste: quibus (inquam) interdum, cùm crebrò & ab Angelis altum altius ea nuntiantur, quæ vulgò *Fortunæ munera* appellant, ostendi contigit: quibusdam præsertim insipientibus, ceruicosis, ac prauis, quibus fortuna Philosophorum more amica esse solet, quò his acquisitis ampliùs & alia ex dæmonum voto peruersè agere pergant. Quod tamen non sic accipiendum, quasi hi spiritus diuitiis aliquem pro arbitrio cumulare, & spoliare queant, etsi interdum nonnulli aliquid pecuniarum adjecisse reperti sunt:sed quòd iis, quò homines fallant ac tentent, oppugnatum veniant, cùm iis affluentes facili momento libidinis ac superbiæ vitiis sese dedant. Hinc non absque causa, Saluator noster toties in diuites inuehitur:his enim nil est,quod nos segniores ad amplectendum veritatis ac iustitiæ viam (quibus ingressi dæmonum laqueos euitabimus) reddere queat. Inde etiam earum copiam nonnulli Theologi spernere consulunt, vti salutis animæ maximè noxiam ac pestiferam luem: cùm non infrequenter, vbi thesaurus, ibi & cor hominis esse soleat: vel ipsa teste Veritate,attestante. Ab his porrò spiritibus admonitum & Alexandrum, vt suis à serpentibus morsis militibus hiperbaton ederetur,ac Lysandrum quoque fuisse, narrant, vt Aphutim vrbem,obsidione, qua eam cingebat, solueret: licèt & à bonis Angelis, quoniam reges,id proficisci potuit.Nec tamen dæmones vnquam aliquos in bonum finem, siue bona naturalia, siue moralia spectes,peregêre, quantumuis sæpenumero pluuias,imbrésque terræ siccitate maximè id expostulante, sicut & ventos nonnullis secundos, concitasse visi sunt,atque etiam assiduè contemptores religionum, increpauerint,obiurgarint,, castigauerintque,vti Dionysium Syracusanum,Phlegiam,tótque alios, quanquam præterea haud pauca, quæ bona viderentur,in somniis prædixerint, vti & per statuas contra aliquos, quos tandem pœnis multarunt, locuti sunt: quarum rerum exempla gentilium suppeditant historiæ. Quæ omnia & singula, non quòd hominibus bene cupere, vel etiam facere velint, voluntate eorum huic maximè repugnante, sed quòd superstitionibus suis illusionibúsque maiorem fidem & authoritatem iis concilient. Hinc & propria eorum templa ob neglectam, vel parum cultam religionis superstitionem, iis ipsis authoribus igne perière, vti Apollinis templum Delphicum ter, Dianæ Ephesi bis; Cereris quoque Mileti, Argis Iunonis, & Romæ Apollinis, vti nimirùm his rebus

Somniorum interpretatio dormientibus frequens.

Reuelatio ex templis & aliis locis petita.

Dæmones non possunt ditare pro arbitrio.

Spirituũ monita non spernenda.

suam

ſuam potentiam, vindictámque oſtentarent, ſuóſque cultores magis allicerent. Tota etiam Potitiorum familia, ſpretis Herculis ſacrificiis, vel vnius menſis ſpatio extincta eſt.

Potitiorum familia.

CAP. IX.

Dæmones pro vitiis, quibus præualent homines oppugnare, claſſibus aliquot diſtinguntur: iyque pro aſſumpta ſibi ab elementis, quæ inhabitant, virtute fiunt aliis nocentiores. Qui ſpiritus ætherei, aërei, aquei, terreſtres, ſubterraneique nuncupantur ab operatione nocendi dominatrice: eos Gentiles pro libito, falsò tamen, cognouerunt, etſi cœleſtium nomen ſibi tribuerent: cùm ſigna in cœlo nulla producere aut oſtendere potuerint: hicque ſigna aliqua, quæ aliàs in cœlo apparuerunt, vt ad rem facientia non inſulsè referuntur.

Dæmones claſſibus diſtincti.

AD hæc non cuncti æqualiter quibuſuis malis infligendis gaudent, certis enim claſſibus quaſi diſtincti, his, in quibus præualent vitiis, homines oppugnant, mira aſtutia acie hac inſtructa, de quibus ducẽ ſuum Luciferum certiorem faciunt, variis nẽpe hominibus, quos hinc inde per orbẽ tentationibus aggreſſi sũt, hoc & frequenter corporis adſcita ſimilitudine feciſſe niſi ſunt. Horũ quilibet ea, quæ inhabitat elementa, cõcutere vel conturbare magis poteſt alio: vnde fit vt æthera incolentes, quos Silurion nuncupant, etſi reliquis minùs noxij, varia emicantia ſigna prodant, hilares ſemper, mortalium damnis gaudentes, ruinis, calamitatibúſque omnis generis præ lætitiâ exultãtes quaſi, veluti qui aërem inhabitant, quos nonnulli, falsò tamẽ, errorum, vti nos, pœnitere imaginãtur; cùm ex quo ſemel ſe à Deo auerterunt, nunc minimè in viam redire nec velint, nec poſſint. Hos heroas dixit antiquitas: atque ex eo quòd quibuſdam incantationibus aërem in nubem ac pluuiam cogerent, Neophidectas, Græci vocauere; hos nimbos, ventos, grandines, ac fulmina iaculari, ac etiam lana, cera, argilla, lapidibus, ferróque pluiſſe ferunt. Verùm ex his, qui in aquis degunt, marinos fluctus nauigantibus ſubmergendis intenti concitant, qui olim quoties res ex ſententia in perdendis hominibus minimè ſucceſſerat, quaſi tempeſtates compeſcendi gratiâ adeſſent, nautis ſeſe oſtendere, vti Nymphæ ac Tritones, etſi frequentiùs ſub quadam luce Caſtorem ac Pollucem antiqui dixere; hanc & Angelorum miniſterio conſpici non negauerim, præſertim nauigantibus bonis ac fidelibus: qua quidem in re Philoſophos huius lucis cauſam à natura aut caſu petentes errare, alibi diximus. Terreſtres verò, qui ſolùm variis malis terram diuexant, horrendis terræ motibus ſæpè imminentium malorum ſignis adeò conquaſſantes, vt & flumina relictis alueis curſum aliò dirigere viſa ſint, montes quoque non minùs concuſſi apparuere. Ex his nonnulli cæteris nocentiores, ſubterranei ſunt, in ſpecubus latitantes, vti olim in antro Trophonio reſponſa dabant, ac in puteis abſconſi, lucifugum genus: aſſiduè ad tartara tendentes, vnde Stygiam aquam hauſtam ad nos perferunt, quâ vſque adeò elemẽta ipſa inficere ac corrumpere ſolent, vt quaſi ex Babylonica arca horrendam hanc noſtri temporis luem excitent, ſuâ virulentiâ, ac contagio longè latéque omnia vaſtãtem, ignotam Græcis, Latinis, ac Arabibus, quos nequam ac diros, feraléſque ſpiritus, Alaſtores, ac Palameos anti-

Spiritus aquis prædominãtes

qui dixere, hosque dumtaxat, aquam & aërem corrumpẽdo, corporibus, vt dictum est, frigidis passionibus officere, ac incommodare, sicut cæteros animis insidias parare, plerique ex Platonicis asserunt, horum quẽdam sub vetulæ forma ostendit Ephesi Apollonius Thyaneus, in quem grãdi lapidũ aceruo immisso, cessauit epidemia omnis horũ spirituũ, in nos potestas à nostris commissis delictis profecta, iusto Dei iudicio. Nec gentes aliquã ignorantiæ causã allegare possunt, lumine illo æterno cœlitùs demisso, in ipso medio orbis terræ satis diu iam fulgẽte, hos tenebrarũ spiritus, si voluisset, nullo negotio cognouisset: vel ex hac re sola, quòd etsi horum plerique sese cœlestes esse mirum in modum iactitarint, numquã tamẽ aliquid signi in cœlo producere, aut ostẽdere potuêre, sicut apud Hebræos Iosuë veri Dei cultor, cuius iussu Sol ipse immobilis cõstitit, & Ezechias, in cuius gratiam contra naturæ cursũ aliquot gradibus retrocessit: id quod & Iudæi, dũ signa, veritatẽ eminus subolfaciẽdo, à IESV, Saluatore nostro quæsiuere: quod tamẽ, ne hac etiã in parte eis deesse videretur, sed potiùs ad se cõuerteret, in ipsa cruce pendens in mortis articulo ostẽdit, quò horũ scribæ, hoc miraculo admoniti, certũ de eo, vt ab increata Veritate factum, arrhabonẽ nossent, haberẽntque Solis scilicet vniuersali Eclipsi per totũ mundũ, in ipso tamen plenilunio tã admirãda, ac præter omnẽ naturæ ordinẽ, vt vel ex hac verũ Deum de Deo vero, déque lumine lumen, modò ipsi tenebras non plus amassent, satis perspicuè oculis cernere potuissent, cùm Dionysius Areopagita, summus Philosophus, vel Heliopoli id conspicatus, dixisse feratur: *Aut Deus naturæ patitur, aut tota mundi machina dissoluetur.*

Dæmon subterraneus sub vetulæ forma.

Signa in cœlo quorum gratiâ apparuere.

Solis eclipsis vniuersalis in plenilunio.

CAP. X.

Dæmonum potestas licèt ampla sit, malisque quibusuis infligendis etsi gaudeant, non iis tamen ea omnia tanquam authoribus sunt referenda: mala autem hæc, quibus ob peccatum obnoxij simus quatuor sunt: ex natura videlicet, ministerio, noxa, ac maleficio profecta: illa verò pœnarum genera quæ sint, eorum effecta & causa latissimè demonstratur.

POrrò quantumuis dæmonum potestas sit satis ampla, nõ tamẽ omnia quæ eueniunt mala, ipsis authoribus referenda sunt. Nam, cùm quatuor sint pœnarum genera, quibus cuncti ob peccatum obnoxij sumus, naturæ, nẽpe ministerij, noxæ, ac maleficij. Ex natura tùm mala prouenire dicimus, cùm hæc à motu cœli, certóque siderum influxu promanant. A ministerio, quoties Deus per Angelos iustitiam suam exequitur, sicut Angelus pertransiens Ægyptiorum primogenita peremit: atque etiam cùm ex Sennacheribi Assyriorum regis exercitu centum & quinquaginta hominum millia trucidauit, ac Balthasarem Babylonis regem domi, vasis abutentem, occidit. Noxa verò tunc, cùm Deus pœnas exigens, aliquam plectẽdi, tamen ipsis nequam spiritibus facit potestatem: qua nullo nimirùm modo nisi diuino iussu vti possunt; nihilominùs, cùm noxæ adscribuntur, nõ tam Dei mandatum exequuntur, quàm suum explẽt desiderium, sponte suâ malitiâ adducti. Quapropter haud vnquam ab his aliquid effectum, siue sub boni, siue mali prætextu, vel quod naturæ referat, aut accidentis tantùm redoleat formam, quod tandem

1. Naturæ malum.

2. Ministerij malum.

3. Noxæ malum.

dem malis cedendo in pœnam, bonis verò æternum cedat in bonum, eis malo non adscribatur. Hinc tot tantáque portenta, prodigia, ac mira cuncta noxæ effecta, his olim fieri gentibus, vt & impræsentiarum cūctis infidelibus, quibus magis eorum stabilirētur superstitiones, diuinæ iustitiæ nutu, permissa sunt. Quo factū, dæmonibus procurantibus, vt Anthei cineres eruti, imbres cierent, ac Mineruæ penes ædes, sacra non putrescerent, & Pethiliæ in Philoctetis sepulchro cinis vehementibus ventis expositus non dissiparetur, atque Paphi à Veneris tēplo, cùm vbique circumcirca plueret, pluuia tamen arceretur, ac vt apud Peneleos idolum visum cunctis terrorem incuteret: qua etiam de causa & Troiæ quōdam Palladium, vt nunc aurea poma Mauritaniæ fatalia extitere, & quo protinus die, Miagro apud Eleos litaretut, muscæ omnes interirent, atque vt apud Ægyptios Ibes, confestim serpentes voraturæ, vocatæ aduolarent, ac nauim filo tantùm Vestales ab vndis educerent. In qua porrò pœna infligenda interdum maiora, quàm pro eorum natura par erat, quòd solummodò Dei ministri essent, miro diuinæ iustitiæ ordine ab his committi consueuit spiritibus, vti apertè manifestatur Augustini authoritate ex Lothi vxore, in salis statuam per eos transformata, ac ex temporaria animas puniendi potestate: vtrumque enim eis, vt à propria ipsorum natura fieri haud est integrum; verumtamen, tùm nuncupari à maleficio effectus contingunt, cùm à malēficis, omnium hominum profligatissimis, patrantur, quod vt succedat, variis efficiunt potionibus, herbis, lapillis, animalium sanguine, mortuorum ossibus, serpentum exuuiis, humanis vnguibus, suspensorum linguis, oculis eorum, funibus ac capillis, quibusdam verbis sacris, quæ tamen singula, in extremum Dei contemptum, vt sacrificia, vel ipsorum nutu (ne dicam verbo) eis in omnium hominúmque summam perniciem, inuenta offeruntur.

Noxæ effecta.

Ibes Ægyptiorum.

Lothi vxor in statuam trāsformata.

CAP. XI.

De imaginibus Magicis, vtpotè Maleficorum effectis, quæ in duplici differentia reponuntur, Astrologicæ enim sunt & Necromanticæ. Quænam sint, vnde pendeant, ad quid & quomodo conficiantur & gestentur? An eas cōficientes & gestātes omnes crimine careant: an dæmonum arte & ad quid ab illis inuentæ imagines illæ, characteres, sigilláque & alia eiusmodi, luculentis id exemplis confirmatur.

QVi quidem effectus cùm frequentiùs quibusdam fiant imaginibus, quò veritas & de his patefiat, pertractandum est. Sunt itaque omnes hæ imagines, quibus hoc superstitiosum genus hominum vtitur, duplicis differentiæ repertæ: quæ enim ex astrorum conficiuntur aspectu, astrologicæ appellantur; at quæ sine siderum aliqua obseruatione, necromanticæ: illas à cœlo pendere, nec ad rem aliquid cōferre, nisi sculpantur in materia pretiosa, vt auro, argento, ac gemmis, atque etiam aliis congruentibus metallis, corpóríque diu adhæreant, compertum est; has verò, neglecta stellarum obseruatione, cudi haud quicquam interesse aiunt, in nobiliori vel viliori subiecto incidantur, atque etiam sine corporeo contactu effectum consequi. Vtrasque dæmonum fraude, &

Imagines necromanticæ quo modo cudendæ.

confici & gestari constat, diuerso tamen pacto; illas tacito, has verò aperto, harum rerum peritioribus veritati innixis validis respondendo argumentis nonnullis, horum opinionibus repugnantibus id asserentibus, neutrum etiam & qui eas conficit, iisque confectis vtitur, crimine carere dicunt. Quandoquidem de Astrologicis nunc loquendo, in quibus aliqua videtur difficultas, cæteræ vel ipso nomine exosæ sunt, eum (inquam) vel ad Solem Meridianum cæcutire necesse est, qui his nil virtutis, cùm nec à se, ceu nec quibus nos signamus numeris, nec à cœlo, cùm figuræ cœlestis influxus sint incapaces, quò inter primas qualitates nequaquàm numerentur, esse apertè nõ videt: alioquin secùs si foret, ensis, qui ex se hominem perfoderet siderum aspectu cudi posset, & sic, quas narrant pueris, fabulæ essent historiæ, nec Græcia vllius mendacij author fuisset. Vndénam ergo hæc virtus, si his accidentibus hic non conuenit effectus, nec à se (vt dictum est) nec à cœlo? Restat igitur, vt horum nequam spirituum technis istæ imagines, characteréque reperti sint, hominibus persuadendo, vim ac virtutem aliquam à cœlestibus in has defluxam ac deriuatam imaginibus, quas dum interdum Indos ex altissimis montibus in nono cœlo conspexisse, nonnulli fabulantes fingunt, grauiter errant, ac delinquunt. Nec his obstat, quod de Moyse in medium afferunt, qui, quòd artis Ægyptiorum esset peritissimus, duobus ex auro sculptis annulis, recordationis scilicet & obliuionis, hanc suæ coniugi virtutem tradidit, vt cùm eum, absentem, vel memoriæ tenere, vel etiam obliuioni dare vellet alterum gerendo, efficeret. Sic nec quod Iosephus refert de Eleazari annulo, quo quondam dæmoniacum curauit: nullæ enim veteri in Testamento his animalium prohibitorum, quibus diabolus tunc subesset, imagines in vsu erant. Nec etiam refert, quòd Antiochus, sub quadam imagine sibi ostensa, de hostibus victoriâ potitus est: non enim ob eam, quam ex se, (vt gentes credebãt,) virtutem continebat, at vt altioris erat erga se, quia Regem, virtutis indicium, nec etiam quòd cum multis figuris à cœlo astríque rectore, ortos secretiores ferunt sapientes, eorum, quæ posteà operantur, vti iam haud multis ex hinc annis videre licuit quodam in lapide, serpentem affabre cœli motu sculptum, apud Germanos in Sueuia magna anguium inuolutum multitudine; ac Salomonis quoque in saxo excisum sigillum in agro Veronensi, quo forsan euenit modo cuidam, quẽ noui, homini probo, & in magna cõstituto dignitate, qui natus cum angue in humero, omnes à serpentibus demorsos, vel saliuâ tantùm, sanitati restituit. Quandoquidem pleræque omnes, quotquot earum sunt, eiusmodi imagines, vt figuræ, nil virtutis, (vt *paulò antè* dictum est) habere queũt, vel sint à cœlo effictæ, vel furtim dæmonum fraude impressæ, vt dicitur de Seleuci anchora, quam eius mater, cubans cum Apolline accepisse in annulo Gentilium ferunt historiæ, vel etiã sub cœlesti sint influxu ab Astrologis conflatæ, vt quæ narrantur de nouem Musis, in quibusdam lapillis, quibus gestandis Pyrrhum admirabilem memoriam nactum aiunt: ac quæ sub septem Planetarum sculptæ annulis, Apollonio Thyaneo ab Iarcha Brachmanum Principe exhibitæ, quibus singulis pro dierum numero gerẽdis, tamdiu totum terrarum orbem peragrando

Imagines conficientes & iis vtentes an crimine careant.

Eleazari annulo curatus Energumenus.

Quidã natus cũ serpente in humero.

Seleuci anchora.

Annuli septem Planetarũ Iarchæ &c.

grando, vt iuuenis aliquis, semper fortis ac robustus vixit: ac quæ inuenta est, in Nilo, Thaulomane, apud Mahumetas, Pontifice, qua Crocodili, cicures redditi, morsu non nocebant: ac quibus serpentes fugati Byzantio leguntur: quibus etiam imaginibus olim Ægyptus, cui Græci cunctas scientias acceptas referunt, eius vteretur in necessitatibus, non quòd Ægyptij, cùm multò tamen peritiores essent, has vsurparent figuras, quòd ab his vllam virtutem sibi acquirere crederēt: verùm, vt harum aspectu, quid earum materia, cui maior à cœlo propter frequentiorem eius sub propria stella infusionem imprimitur, quàm herbis ac lapillis contineret, recordarentur, his, quæ gestarent, animo magis excitati, faciliùs cœlestes influxus, quasi somnium dormitaturi, ob iacentis viridi in ripa, imaginem susciperent. Cætera omnia dæmonum fraudes dolíque sunt, quibus præter hæc aliqua affingendo, aut credendo, ingens committitur crimen, horribilius in moribus portentum, quàm in natura monstrum.

Ægyptij imaginibus vsi in necessitatibus

CAP. XII.

Imagines illas mirum in modum deluſorias & fallaces eſſe, quarum Diabolus introductor: qui, vt fallacias ſuas prætexat, illas ſibi pignoris inſtar vindicat, & maiorem facit fidem ſi Characteres ſanguine maleficorum ſcribantur, ſi cum certis ceremoniis quid illis ſacroſanctum, vt de Chriſmate, Sacramentis & Cruce cum abnegatione tamen addatur: non omiſſis imaginum effectis variis.

QVa de re & Theologi has, vtpote occultas dæmonum fraudes deteſtantur maximoperè ac execrantur: nec profectò temerè, cùm, ſi virtutis aliquid his imaginibus à cœlo influeret, non temporum longitudine harum virtutem, cùm ipſæ remaneant, nec viuunt, (vt nonnulli imaginantur) certo aliquo tantùm tempore exoleſcere, experti forent, neque multa naturam rerum excedentia, facta fuiſſent: ſicut patet de Gygis ac Paracelſi annulis, quibus alter inuiſibilis pro arbitrio reddebatur, alter verò annulum digitis geſtans hoſtibus magno terrori ac formidini fiebat, atque etiam de Theraphim, quibus inſpiciendis Laban multa colligebat futura, nemóque eius poteſtatem, (vt Hebræi aiunt) euadere potuit: ac quibus Michas idolorum ſacerdos vtebatur, quibúſq; Hebræos crebriùs in idololatriã cecidiſſe eorum affirmant Rabini, cùm multa ex his, eorum augerent diuitias. Cæterùm eæ, quibus ſidus non inſpicitur, induſtriâ ac arte quadam, quò malefici malè agendo ſtrenuè

Annuli Gygis & Paracelſi inuiſibilem & victorē reddiderunt.

Diabolus imaginum introductor.

Characteres & signa quibus Dæmonibus sua adscribuntur.

Nectanebi imagines cereæ submersæ ad quid.

Bathi vexillũ cũ charactere X profligat Polonos.

S. Crucis abnegatio & conculcatio.

strenuè pergant, à diabolo introductæ sunt, (vti meminimus) nullis nõ execrandæ, eò quòd suis quibuslibet dæmonibus sua etiam signa, instrumenta, characteréſque adscripti sunt, quos sibi magnorum principũ instar de industria vendicauere, grauiorum longè malorum causa sunt, cùm aperta, quasi horum pignora sint, crebriùs à maleficis, vel proprio sanguine exarati: aliæ ad lasciuiam, discordiam, timorem, ac dementationem; aliæ ad ægritudines occultáque homicidia fiunt. Rursus aliquæ contra venena, morbos, fulgura, procellas, latrones, hostes, feras, odia, serpétúmque morsus, vsurpatæ. Iis itaque varia morborum inferunt genera, ergastula frangunt, elementa ligant, & nulla nõ mala perpetrant: vt ex parte videre licet, vel ex Nectanebi quibusdam simulachris, ex quibus quot cereæ imagunculæ aqua propriis manibus submergebantur, tot hostium nauigia in mare perirent: déque Bathi Tartarorũ Principis vexillo, cui character, X Græcorum literæ haud absimilis pictus erat, terrâ percussâ extemplò, tali, tãtáque caligine Polonorum acies, quæ penè Tartaros profligarant, obducta est, vt eius causâ victi & in fugam versi sint. Atque de Duffi Scotorum regis ægritudine, qui dum eius imago à malefico igni admoueretur, in sudorem soluebatur, carminibúsque quibusdam mussitatis perpetuâ detinebatur vigiliâ, sicut etiam cera liquescente ad extremam reducebatur maciem. Quibus etiam horribilibus ac nefandis imaginibus ac characteribus sæpenumerò adiungunt hi sceleratissimi homines, in maiorem Dei contemptum dæmonum instinctu, vel Chrismatis oleum, & alia id genus pleraque Sacramenta, intérque has tetras diaboli imagines, ac diras laruas, sanctissimam Crucem, anteà tamen suo ore abnegatam, ac ter quatérque (horresco dicens) pedibus conculcatam interponunt, cum quibusdam granis, ligulis, vestiúmque laciniis, at eorum, in quos veneficia eiusmodi struunt: quibus dæmones, quicquid ex eis remansit, sic operantur, vt virtutis contactu multa pro eorum, qui hæc parant, desiderio efficiant.

CAP. XIII.

Malefici quædam excrementa vt vngues, capillos, ossáque suspensorum, serpentúmque exuuias nominibus Dæmonum vt quid immisceant, quomodo inuoluunt: cur in triuiis sepeliant, & in ianuarum liminibus abscondant? Lamiarum etiam superstitiosa non omittuntur imprecationes, Pharmacorúmque maleficia, quibus mille incommoda hominibus aduehunt: vbi notanda Dæmonum fallacia in promissis præstandis.

PRætereà occultis cum dæmonum nominibus mortuorum vngues, capillos, ac ossa addunt, præsertim eorum, qui vt dæmonum propria mancipia, desperatione quadam laqueo sibi mortem conscíuere, quibus diabolus, non ob materiam tantoperè delectatur, sed quòd quæ Deus ei pœnâ adscripsit, sibi honoris ergò, ab homine exhiberi videt. Quamobrem & serpentum exuuias addi vult, quæ tãdem omnia membranæ inuoluta in triuiis sepeliunt & abscondunt: aut quod frequenter ibi diuersi dæmones ex diuersis sibi obuiam fiunt locis, vbi & Satanas olim Mercurij nomine colebatur, aut furtim sub ianuarum liminibus occulunt, eorum scilicet, quibus

bus hæc venena præparant : tùm quòd faciliùs, quos volunt, transeuntes inficiant: cùm quòd limina quondam sacra veteribus habebantur, propterea quòd in iis Dagon, Syrorũ idolum ob Domini arcam cecidit. Mira profectò res Dæmonem clàm eò loci diuinos honores sibi vendicare, vbi olim aut palàm colebatur, aut certè ignominiâ aliquâ affectus fuerat. Quibus diris supradictis, & interdum in ollam iniectis nefanda mala iis perpetrasse reperti sunt, vt & oppida, sicut paucis abhinc annis Schilstadium apud Germanos combusserint: nonnulla autem ex his mala propria pharmacorum virtute fiunt, quædam verò eis addunt, non quòd sine his maleficorum vota non sortiantur effectum, cùm hoc ipsi dæmones præstare possint: vel scilicet particularem impediendo influxum. Verùm id agũt vt malefici vel suis manibus hæc conficiendo criminis socij magis fiant, Deúmque contumeliâ simul cum ipsis afficiant atrociori, quò dehinc pœnas quoque grauiores sibi attrahant acceleréntque. Eius itaque generis malorum longè maximorum; vt diluuiorum, incendiorum authores sunt Dæmones per maleficos, sua instrumenta operantes, sic ex aqua interdũ, ingentem excitant imbrem; at non à contrariis, vt ab Helia factum legimus, qui ex aqua ipsa ignem suscitauit maximum : neque id mirum, cùm Dæmoni necesse sit priùs naturam, dies ac tempora obseruare, vti nuper à quodam mago animaduersum est, qui sub Martis horam schedulâ, ranæ cuiusdam ori inditâ, ac in lacum, vnde erepta fuerat, immissâ, horrenda procurauit tonitrua, atque eiusmodi interdum mala hisce damnatorum figuris, vel etiam absque vllo contactu corporeo operari, vt dictum est, in quos structa sunt : cùm tamen per Astrologicas id nequaquam efficiant, nec sine fraude solita': ne scilicet detecta fraude Astrologi in posterum astra colere desisterent : quod & forsan magis in causa est, vt dæmon in leonis forma apparendo, coram gallo euanescat, quam quòd sit, (vt Platonici volunt) plus solaris, cùm propterea & astris numen quoddam adscribant, & his necessitatem addant : quibus omnibus hæc scelera committentibus, crebrò dæmon multa, quæ in hoc vitæ curriculo pollicetur, præstare posse nihil obsistit, nulla in altera potestate ei recta: quandoquidem his cunctis, quas ij promittunt, rebus abuti possumus, ipsis nobis persuadere hoc latagentibus : hinc, quòd ob crimina damnamur, nostra voluntate accidit, diabolo nonnulla potestate iure diuino in nos facta, quò nos exerceat, vti milites Christianos, ne ignauiâ quadã salutis æternæ iacturam faciamus. Inde huius vniuersitatis auctor & Dominus auro & argẽto Mammona præesse innuit, cuius vsum verum amplectentes, honore & præmio: abusum verò sectantes, pœnâ & ignominiâ perpetuùm afficiẽdi sunt, vt qui summo & æterno Bono hæc creata & caduca prætulere ; neque id iniuriâ, cùm si æternùm viuerent hîc, vtique à peccando, & abusu rerum creatarum haud desisterent.

Liminũ superstitio.

Dagon Syrorũ idolum.

Imprecationes ollæ iniectæ.

Malefici à Dæmone decepti

Aurum Diaboli instrumentũ.

CAP. XIV.

Qua ratione constet Maleficos ea quæ per se nequeunt Dæmones, mala hominibus accersere: qua item alia bonis, vt & malis, & an pro arbitrio pœnas infligant: qua denique humores nostros corrumpant, morbósque nobis dæmoniacos ac naturales cõcitent: & an ad id longo vt nos indigeant tempore.

NEque cuiquam mirum videri debet, quòd malefici tot tantáque mala, etiam quæ dæmones per se nequeunt, procurent, hominibúsque accersant, cùm qui in via reperiuntur, (vt Theologi dicũt) ampliùs, quàm qui in termino existunt, delinquere, ne arbitrij libertate priuentur, optimo iure permittantur. Prætereà quòd dæmones & malos pœnâ multarint, vt Mariam, sororem Moysis, aduersus eum susurrantem; & bonos, multis suppliciis, vt Iob & Tobiam afflixerint, haud alienum censendum: cùm interdum & in Sanctis propter originis peccatum quoad pœnas has corporeas plectendis, iustitiam suam immutabilem ostendere consueuit, vtendo horum spirituum in iis operâ: quam prouinciam ideò eis demandat, vt bonis futuro bono ac præmio ampliori, ipsis verò diris ministris acerbiori malo ac cruciatui cedat. Quod dæmones etiam subolfaciendo, non ita frequenter tantóque furiarum ardoris impetu ipsos Sanctos ac prauos aggrediuntur, quos tædio vt vincant crebrò pertentant: mirum enim in modum, & suprà quàm credi potest, beatorum merita timent, hæcque tantopere exhorrescunt, vt maximâ afficiantur tristitiâ, cùm eorum nonnulla Ecclesiæ thesauris recondi non ignorent. Nec tamẽ quaslibet corporeas pœnas Sanctis, probísque hominibus æquè, ac prauis ac malis, inferre in eorum est arbitrio: quando quibus, ab horum potestate eos eripi aiunt, ne sibi præstringi sensus, nec exteriùs, nec interiùs, aliquo queant pacto: quod ideò fit, ne eis, ob hasce illusiones, merendi via intercludatur: eóque magis, quòd maiora hæc in aliis, quàm in seipsis pro Christi amore ferendo, præmia merent, vti per diuum patuit Machariũm verissimè, cui quædam oblata puella, quam in mulam vulgus conuersam esse existimabat, haud alia ac mutata, quàm re ipsa erat, effigie apparuit. Verùm, vt quid intersit inter hunc vel illum morbum, qui ex alicuius vel excessu, vel defectu humoris peccantis qualitate proueniunt, ac quando à Dæmonibus proficiscuntur, clariùs innotescat, quod & doctorum plerique animaduertere potuere, hoc est, quod qui à natura, vel potiùs præter naturæ dispositionem, ob humorum intemperiem, vel continui solutionem, in hoc naturæ imperfectionis statu oriuntur, ij sensim vires acquirunt, donec ad statum perueniant, adeò vt incipientes, vix sensu percipiatur dolor aliquis: huius tamẽ contrarium, à dæmonibus accersitis morbis, vsu venit, vbi vel statim initio, nullis peccantibus humoribus in causa existentibus, eiusmodi morbi grauissimis symptomatibus ac doloribus sese produnt, omnia remediorum genera respuẽtes, ex quibus vix vnquam aliquis restituitur medicorum operâ confisus; vti nec Asa Rex, quantumuis eis fidẽ haberet, è pedum dolore conualuit, nec Cuthei peste afflicti, ob alienò deo à proprij loci consuetudine cultum exhibitum, liberari potuerunt, quod tùm vel maximè fit, cùm dæmonũ nocẽdi potestas ab Angelis nõ immi

Merita Sancto. rum cuius sint virtutis.

B. Machario puella se se obtulit.

Morbus naturalis.

imminuitur, peccatis noſtris pœnas diuturniores commerentibus, vbi mala cũctas remediorum vires exuperantia, morbóſque infligunt immedicabiles. Et hoc quidem vel interioribus noſtris humoribus corrũpendo, vel exteriùs, occulto tamen & qui ſenſus effugiat, modo, pharmaca adhibendo, quorum vires vel ſingulorum ſingulas & minimas, applicandíque modum ac tempus, ad vnguem callent, ac perſpectiſſimas habent, longè in his naturalibus cognoſcendis, omnem humanum captum & intellectum excedentes, nec in iis etiam conquirendis, & ſingulis ex ſuis locis petendis, aliquo longo, vt nos, indigent tempore, cùm vel in momento ad manum ſint omnia, non tamen hoc ita accipiendum, quaſi per inſtans quod Dei ſolius eſt, operari poſſint, mira tamen celeritate cuncta eiuſmodi conficiunt, operantúrque tempore ſolummodo continuo, à diſcreto, quo eorum menſuratur vti Angelorum natura, interneque actiones oppidò, quàm diuerſo.

Dæmonum poteſtas ob Angelis immunita.

Operari per inſtans non poteſt Dæmon.

CAP. XV.

De loci præſcriptione: an, cur & quomodo, cùm ſint incorporei, Dæmones loco præſcribantur.

NEque & hæc res, tãta admiratione digna eſt, quòd dæmones, cùm ſint incorporei, loco perſiſtant vbi non mole, at virtutis quantitate, obuerſantur; quò fit, vt loca haud ſecus ac voces emiſſæ audientium corda contingant, quibus dolorem triſtitiámque afferunt, aut etiam veluti Lunæ vigor cerebrum, morbum comitialem patientis, afficit: hoc etenim modo ipſi locum continent, ac non à loco, vt cætera corpora quæ ob quantitatem circumſcribi neceſſe eſt, continentur. Nec tamen hos Spiritus loco ineſſe, ob eorum operationem (vt aliqui volunt) dicimus, cum loco vt inſint, vel ob ſubſtantiam indigẽt, quamuis alicubi conſiſtere, ex actione eorum externa, percipitur, nec eis quòd hoc motu opus habent, quicquam ex eo imperfectionis cõtingit, cùm non, vt propriam perficiant naturam, quam perfectiſſimam habent, loco mouentur: ſed aut vt quod ipſos latet addiſcant, (cùm facultate noua vtique diſcendi minimè careant) vel quodpiam, cui potiſſimùm rei intenti ſunt, malum procurent, rémque ex ſententia conficiant. Neque enim omnes, medium præ-reundo, ex æquo, vt ad certum ac deſtinatum locum appellant, ſuam ipſorum virtutem applicare valent: nam vt quantitas corporea diuerſum, pro eius magnitudinis diuerſitate, locum occupat: ita ſpiritalis etiam, quæ nihil aliud eſt, quàm ipſa virtus ac perfectio, maius ſpatium, vbi nobilitate ac excellentia præſtat, ſua virtute contin[illegible]e poteſt. Hinc fit, vt horum ſpirituum ſuperiores citiùs ad locum propoſitum, quàm inferiores, perueniant: neque ex eo, quòd corporibus carent, tres vel duo, vno in loco eſſe poſſunt, cùm omnes eumdem, quo accedunt, modum ſibi præſcriptum habeant. Nec obſtat quòd crebriùs plures dæmones vno in homine ineſſe reperti ſint, quoniam tunc neque, quem occupant, locus vnus eſt, nec, ob quod opus accedunt, vnum, at varia, vt corporum fecerunt varia loca, eorúmque diuerſa crimina, ob quæ ſeptem eiectos à Magdalena dæmones, in Euangelica hiſtoria legimus.

Spiritus cur loco nõ inſint.

Quantitas ſpiritualis quæ.

Præſcriptio loci datur Dæmoni.

CAP. XVI.

Quibúsnam magis, & an ipsissima ratione, qua Strigimagæ, Dæmones officiant, tantáque genera morborum accersant, interiores sensus opprimãt, ita dementent, vt homines inuerso naturæ ordine sese in animalia & alia eius generis transmutatos merè somnient.

PRætereà hi spiritus non omnes per maleficos æqualia mala infligunt, cùm magis per hos, ac per alios noceant, damnúmque dent: quandoquidem his, qui diutiùs ac cæteris arctiori ipsorum perfidiæ astricti sunt iuramento, maiora quoque damna noxáque inferre datum est. Ex quo cõsequitur, quòd eorum aliqui vel solo oculorum obtutu (ne dicam) vt reliquæ sagæ, officiant carminibus, nudis verbis, sonis, suffitibus, ac odore, per quæ non tantùm varia morborum genera (vt dixi) hominibus accersunt, verùm ipsos spiritus in corpora immittunt, atque sic interiores sensus dementant, vt res alia ac diuersa, quàm reuerà sũt, figura, colore, ac quãtitate, ipsis videantur, & ex eiusmodi stultis iam factis sic tandem insanos, quos opprimunt, efficiunt, vt sese metamorphosi quadam, quam tamen rerum naturæ ordo non admittit, vel in lupos transformatos esse somnient: antiquum profectò veneficiũ, in Arcadia primùm Ioui Lycæo sacrificio peracto, quodámque lacu transnatato factitatum, vbi quemdam Demarathum, degustatis immolati pueri extis, in lupum conuersum, veteres scribunt. Recentiores verò in Prussia, quod à testibus quasi oculatis etiam audiui, ex quibus vnus extitit Ioannes Faber Prutenus linguarum cognitione ac scientiarum varietate maximè perspicuus, vti & in Cypro Veneri olim dicatâ insulâ actitatum aiunt: nec ferè est mensis in anno aliquis, quo non eiusmodi ad ignis rapiantur supplicium in Liuonia, ac in Moscouia, vbi multos in animalia versos, propinatis poculis quibusdam, apud classicos authores legitur, & in Congo crebrò, quòd in lynces transformentur, quosdam castigari perhibent. Sic & olim Caietæ à Circe Vlyssis socios mutatos scribunt: idémque in aliquos miseros patratum, quibus tanquam iumentis vti, contigisse, meminit diuus Augustinus, quod Appuleius quoque se à quibusdam veneficis, passum affirmare non erubuit.

Demarathus in lupũ conuersus.

Malefici igte damnati.

Multi in animalia versi.

Vlyssis sociorũ mutatio.

CAP. XVII.

An materia in eiusmodi hominum transformatione Dæmoni obediat: an vera sit, an verò præstigiosa: præstigiosæ artes vnde ad nos peruenerint, & quibus earum vsus frequẽs fuerit, cùm Veneficæ sic transformatæ corporibus nostris non minima mala & non sine dolore ingerant: iis malis an in omnes, & cur non in omnibus, ex cœli etiam facie præualeant nocere.

QVæ quidem omnia, nihil nisi dæmonum illusiones ac præstigia esse, nemo est, vel leuiter saltẽ in Canonum ac Theologiæ studiis versatus, qui ignoret, aut de hac re ambigere queat. Quoniam quamuis materia (vt & dictum est) nullo pacto Satanæ, quoad rerum mutationẽ, nec quoad augmentum obediat, cùm formæ eius potestati haud subsint, at Dei tantùm Optimi Maximi, cuius quidé infinita virtus, tam ad materiã, quàm omnium rerum formas, sese dilatat ac extendit; tamen non est, quòd haud ei

Materia non obedit Dæmoni.

ei pareat, vt mobilis (quemadmodum diximus) quò fieri potest, vt corpora aliter, quàm sint, præstigiis videantur iudicentúrque, quod non subdola manuum agilitate perficiunt, qua multa multùm præualuere antiqui, & adhuc excellunt Hyberni, nouíque orbis incolæ, vnde hanc artem denuò nobis aduectam tradunt, nec naturalium rerum quadam applicatione, etsi possint, ac interdum agant, vti olim agebant Æthiopes, apud quos hæ res in vsu sunt frequentissimo copiáque maxima; at multò magis propria, quã habent, phantasmata conuertendi potestate. Quo quidem modo hi perfidi spiritus, sub aurea massa, diuo Antonio apparuere; ac sub lactuca cuidã moniali, qua etiam præstigiatrice ac Pythonica arte, Gractam Noruegicã magam in vaccam conuersam, Frontonem cornibus, cùm ferro occidi nequiret, peremisse septentrionales perhibent historiæ: in quam etiam vaccæ formam, similem in modum, transfiguratam quamdam Augustinã, Cordubensem lenam ac veneficam, non ita pridem multa mala patrasse, Guatimalæ, in quamdã Beatricẽ Cueuam, eius regionis præsidẽ, noui orbis Scriptores referunt. Et quamquam hæc & his similia possint hi profligatissimi hominum dæmonum nomine, nõ tamen omnibus, ea inferre queunt, cùm haud paucos mortalium reperias, in quos his spiritibus nullũ est imperiũ, eos nempè, qui in eiusmodi dæmonũ mancipia, Deum præ oculis habentes, publicâ animaduertunt pœnâ sacrosanctæ iustitiæ diuinæ. Quòd si potiùs curiositate aliquâ adducti faciant, crebrò à dæmonibus sic excipiuntur ac impetuntur, vt & mortem interdũ inferant, quemadmodum nonnullis accidisse aiunt. Quòd verò probis iudicibus, & rectè munere suo vtentibus, nocere non ita possint, ea de causa fit; quòd si & in nos aliquid iuris haberẽt, in ipsum Deum, cuius officio funguntur, (quo nihil absurdius) id & habere viderẽtur, qui etiam manè lustrali se aquâ cum animi deuotione cõsperserint, quíque ab angelis aliquid beneficij cõsecuti sint, & orti (vt nõnulli produnt) sub certa quadam cœli facie, sicuti qui Martẽ in propria domo, aut in nona habuerint, nec Iupiter in eorũ horoscopo fuerit, horũ enim aspectum Dæmones refugere volũt, vt serpentes, ob aliqua mussitata carmina incantantiũ, aut, vt rectiùs dicam, præstantissimi cuiusdam exorcistæ, efficacissima prolata verba. Quod equidẽ dicerem, cùm dæmones planetarum cõfigurationibus; vt potè incorporei, minimè subsint, summa id astutiâ effingere, quò cœli inspectores, astris numen adscribendo, vel ex hac re maioris erroris causa sint, aut quòd eorum, quod percupiunt, maleficio minimè hoc irradiati sidere subdantur, aut potiùs, inquam, quòd hi illum diuino numine sortiti sunt terrorem, quem Hebræi pahat פחד appellant, vt fortè, qui veram Cabalam cum Astrologia cõiungere sciuerint, benè norunt; de quo Iacob, ad Laban inquit: *Nisi terror Isaac patris mei mihi præstò affuisset, forsitan nudum me dimisisses.* Cæterùm, vt ad institutum nos reuocemus, hactenus itaque hac de re, atque præstigiosa rerum transformatione.

Gracta maga in vaccam conuersa.

Malefici non possunt omnibus hæc mala inferre.

Nocere cur non omnibus possint.

Aspectus cœlestes cur aufugiant Dæmones.

CAP. XVIII.

De vera & existenti Dæmonum transformatione, an verè proprióque modo & in omnibus animantibus perfici possit.

Trãsmutatio Dæmonum.

RElíquum nunc est, vt de existenti ac vera trãsmutatione, quamuis cursim, moréque solito. In qua quidem etsi dæmones multùm ad cõstructionem materiæ possint, non tamen formas imprimere, sed occultis motibus occulta semina sub cœlo addendo, magis naturam adiuuare dicuntur, vt quæ volunt succedãt, quàm quòd verè proprióque modo hanc rerum mutationem ipsimet peragant. Neque id in omnibus animantibus agere queunt; cùm horum potestas dũtaxat in his, quæ ex putri nascũtur materia, ac ex imperfecta quadam mistione proueniunt, sese extendit ac dilatat. Quò fit, vt quæcumque Pharaonis magi, Mambre ac Iambre fecerũt, nullo præstigio, nulláque delusione effecta, (vt aliqui asserunt) at vera fuerunt; neque hæc res adeò peregrina est, vt credi nõ possit, his spiritibus tantam cœlitùs fieri potestatem, cùm Deus & maiora, qua est prouidentiâ, magicis artibus perfici sinat, quò pericula fraudum amantes, in eis decipiantur, & nisi resipiscãt, prorsus pereãt: simplices verò ac fideles, cautiores fiant, taliáque venena fugiant, potiùs quàm admirentur, præsertim cùm magi eiusmodi prodigia, non omni tempore ex æquo producere queant, vbi sæpiùs, diuina pietate, angelorum ministerio impediantur: qua etiam de causa, nihil eiusmodi malorum in locis sacris operari possunt.

Deus cur multa Magicis artibus perfici sinat

CAP. XIX.

Quòd mira sit velocitas Magorum in prodigiis producendis, in metallorũ conuersione inscrutabilis penè Dæmonum notitia Alchimistica; in horrendis naturæ monstris & Chimeris præstigiosa verè scientia, quibus & auguriis, quòd mali quid omnis portendere videretur, votis publicis auertebatur.

IN eiusmodi autem producendis mira velocitate vtuntur, mille artifices, materiam iam pro cœli influxu sic dispositam, non ignorãtes: adeò, vt non tantùm in procreandis muscis, ranis, ac cimicibus sint promptissimi ex tempore: verùm & quæ longiori tempore naturæ modo circa materiæ dispositionẽ requirunt, eadẽ facilitate peragãt, vt in anguibus, muribus, multísque aliis animãtibus quę producũt, videre est, tam terrestrium, quàm in aquis degentium, quorũ haud pauca fieri ad Nili ripas asserũt. Hoc genus à limo solis calore effingi, atque animari, vt etiã in Hebridibus insulis nõnullas aues anseribus non dissimiles, in Oceano, ex ligno putri produci ferunt, quod cùm Philosophorũ optimi non inficias eãt, non dubitandũ, quin hæc & alia maiora dæmones possint, cùm rebus vires addere, eásque pro cuiusque naturæ indigẽtia fouere optimè calleant, tùm præsertim, cùm horum formæ è materiæ quasi gremio educendæ sunt: siquidem singulorum elementorum virium, quæque harum portio, ad compositionẽ reliquorum maximè faciat, cõstellationúmque sũt peritissimi, ac quasi, vt dicitur, articulos suos sciant. Proinde equidem crediderim, eos non modò metalla in aurum conuertere, Mercuriúmque fixũ reddere

Nili animalgues.

Naturæ vires percalleꝛ Dæmon.

reddere posse, in quo tantopere continuis æstibus desudant nostri Alchimistæ : sed & alia monstra horrenda Chimeræ similia, quæ cùm nullius propriæ speciei sint, Philosophi naturæ errore produci asseruërūt, nonnūquam his auctoribus fieri, velut non ita pride in Brasilia factū scribūt, vbi quoddam monstrum horrendum ac terribile visum est, altitudinis palmorū septēdecim, tectū corio, lacertæ haud dissimile, mammis prætumidis, ac dependētibus, brancis leonum, oculis rigētibus, flāmísque scintillātibus, sicut & lingua, peréptum maximo cum stridore Sathanæ dominium, à Iesuistis, per quos Deus hoc vltimo sæculo, ceu alteros Apostolos, sibi gētes colligit, inde expelli ostēdit, ac alterum in Saxonia, ad nemus Hasbergense, antequàm Lutheri hæresis evulgaretur, admodùm prodigiosum ac horrēdum non minùs conspectum, accolarúmq; manibus elapsum, Catholicæ fidei prę se tulit mutationem. Proinde, non abre, Philosophus monstra non putat alenda, cùm rarò apparere soleāt, quin ingentia mala non portendant: ideóque antiqui augures, ac Romanorum aruspices, eiusmodi visis supplicationes publicas decernebant, vt mala impendentia Imperio Romano Iupiter placatus auerteret; non ignari, etsi à natura proueniret, nihilominùs tamē, altioris numinis signa esse, scilicet ab antiquis patribus, qui eiusmodi irâ cōmotorum numinum indicia credebant, à summo Iano, sic *Noha*, qui religionis cultum iis præscripsit, præcepítque ob vineam quam plantauerat, Aramea lingua nuncupari cœptū est: quem cultum posteà dæmonum cum hominibus societate (vnde & Ilias malorum reliquorum) corruptum, ac exinde diabolo, qui summo Deo ac vero Ioui dicatus erat, consecratum affirmant.

Iesuistarū acta in Brasilia.

CAP. XX.

De gentilium prodigiis ? an miracula dici possint, & quid ab iis differant: déque spiritu Dei prophetico, quod quidam infidelium eo præditi de nostra salute vaticinati sint : an Dæmones veram Messiæ certitudinem habuerint, qui nimirùm Deum verum & Christum Saluatorem confessi sunt, precibus etiam Sanctos, vt pro eis intercederent apud Deum, sollicitarunt.

HÆc autem gentium portenta, non miracula, vt aliqui volunt, sed prodigia potiùs, ac etiam mira dicenda sunt, eò quòd miracula totius naturæ vires exuperent, Ecclesiæque propria ac peculiaria sint, quæ dæmonibus, vt quæ certis circumscripta sunt limitibus, sunt ἀδύνατα καὶ ἀμίμητα, impossibilia, & inimitabilia (quāuis nōnunquam diuino iussu pœnas sumpturi, insigni præsertim de facinore; maiora etiam his facere non negauerim, vt in Loth patet vxore, quam in statuam salis eorum præter naturam conuertēdi, quòd in naturā, vt Glossa inquit, peccasset, datum sit) hinc haud prophetiæ dono dotati sunt, cùm ea rerum cognitionem complectatur, quæ ad Ecclesiæ ædificationem spectant : quæ prædicta quominùs sortiantur suum effectum, fieri nullo potest pacto: Dei enim spiritu hoc proficisci, cuius ipsi sūt prorsus incapaces, sole meridiano clarius est. Nec facit ad rē, quòd quidā infideles ac praui angelico ministerio de nostra salute vaticinati sunt, vt Sibyllæ, Balaam, Hydaspis, ac Caiphas: hoc enim eis contigit ob publicæ iustitiæ signa; quemadmodum neque hoc ab aliquibus oppositum valet,

Miracula differunt à prodigiis.

Vaticinia Sibyllarū, &c.

Dæmo

Dæmones fidem habere, Christóque credidisse, dicentes: *Iesu, cur venisti ante tempus nos torquere?* Etsi enim Christum, dum prædicaret, verum Messiam in Lege promissum cognoscerent, minimè tamen de eius vera Diuinitate simul certi esse vnquam potuere; cùm in rebus supernaturalibus, non secùs ac noctuæ ad radios solis, in dies magis magísque cæcutire soleant, ob eorum obstinatam confirmatámque malitiam, quâ ceu callum ex tanti temporis diuturnitate obduxere, ideò coniecturâ quadam, non sua sponte Christum propria virtute eiusmodi signorum auctorem Deum fatebãtur. Quocirca hæc earũ cõfessio, laudis attributio, nullo bono ipsis cedere potuit, sicut nec quòd in posterũ interdum IESVM, verũ, legitimúmq; eorum iudicem esse confessi sunt: immò sæpè Sanctos, vt apud Deum pro eis intercederent, precibus solicitasse scribunt, vt diuum Antonium Paulum primum eremitam visentem, diabolus ei apparẽs, quò Deum sibi conciliaret, rogauit, id Dæmones agentes vt salutem tantopere expetentes simulãdo fallerent, veluti & Origenẽ fefellerunt, qui Christum pro eis in aëre patiendum temerè effutiit? aut profectò seriò id & dixisse, & egisse credere par est, ob metum futurarum pœnarum longè atrociorum, aut etiã ironicè, vel vt naturæ principiũ, quod non tanto prosequuntur odio, exoratum voluerunt, etsi Christum, quem principio rejecere, nunquam rogasse legantur: nec mirum, cùm nunquam non omnis boni ac gratiæ auctorem, ipsi pessimi iámque deplorati spernant.

Messiæ cetitudinẽ nõ habuerũt Dæmones.

Confessio Dæmonum.

Christũ nunquã rogasse Dæmones.

CAP. XXI.

De spiritibus domesticis, eorum famulitiis operibus, & familiari cum hominibus consuetudine, cuius beneficio commodis quibusdam externisque bonis affici videmur. Quòd ij nos imminentia pericula præmoneant, auxiliáque præstent multis modis, & instar famulorum operas suas locare & mercede quadam pacisci pecuniariâ soliti sint. Ad quid Dæmones pecunias cumulent. De aliis denique spiritibus, quos nuncupant Cobalos, quòd non minùs quàm familiares alij nos benignè excipiant.

AD hæc, non pauci sunt ex his rebellibus spiritibus, forsan non adeò vt cæteri enormibus criminibus polluti, qui frequenter se domesticos quasi exhibent, vulgus propterea, *familiares spiritus* vocat, quorum aliqui nonnullibi locorum & gentium cum hominibus familiarem quamdã consuetudinem contrahunt, ob quam sæpe eos externis bonis, commodísque afficere videntur. Quæ enim hinc inde variis ac dissitis longè locis fiunt, ac varia imminentia pericula prædicunt, & quasi præmonent, aliis insuper modis hominibus auxilia præstantes: hostium namque pro ea, qua pollent, facultate arma ita hebetant ac retundunt, vt ter aut pluries lethiferos ictus in irritum cadere faciant, vt nonnulli Septentrionalium historici insignes exempla referunt, Heterum quemdam nomine vestem ab his spiritibus dono accepisse, quæ omnes ictus siue punctim, seu cæsim illatos, sine omni noxa ac læsione exceperit, Zonámque auream victoriæ, quâ cinctus maximè concitatum in hostes

Hererus veste donatus à Dæmone.

Zona victoriæ à Dæmone da

hostes impetum fecit, admiratione omnium, nunquam deuinci potuit. Ii etiam sæpe fœdus cum hominibus inire solent, ita tamẽ, vt in necessitatibus vrgentibus vocati, ipsis præstò sint, auxilióque veniãt, ventos scilicet nauigãtibus quibusdam magicis nodis vendẽtes, quorum opera nauigia, velis remísque agitata, sic remorãtur, vt nisi transtris virginum excrementis illitis minimè loco moueri queant: nec mirum, cùm hoc fœtore se ignóminiâ affici intelligant. Hi etiã, instar famulorum, operas suas pecuniâ locare solent, in quadam Noruegiæ regione, vti passim fide digni scriptores asserunt, frequentiùs tamen apud Bircarelos, eiusdem prouinciæ populos, magis tamen Boreales: cùm enim eius loci incolæ rura sua fodere in animo habent, in quamdã profecti spatiosã vallem magno clamore sintne aliqui operas suas locaturi, quærũt, è vestigio plures reperiri voce quadã, quasi Echo, resonare audiunt, quibuscũ sic paciscuntur, vt relictam supra lapidem cõstitutam mercedem actutum nemine vidẽte surripiant. Quos in vsus eas conferant, mirum certè, cùm nulla indigeant pecuniâ dæmones, nisi vt eam Antichristo, iniquitatis filiò, eiúsque mẽbris, opportunã suggerãt, id quod cuidã ariolo thesauros abditos inquirenti à spiritu quodam respõsum est, sicuti pro certo scio, ac rem noui. In quorum prætereà regione & alios reperiri spiritus dicuntur, quos *Cobalos* nuncupant, qui nunquam apertè malefeciſſe, nisi priùs cachinnis, aliísque iniuriis lacessitis; iter facientibus occurrentes salutant, prætereunt hos, quandoque & gradum sistentes, colloquuntur, semper tamen quoadusque recedant incogniti.

Famulitia opera Dæmonum.

Pecuniã quare Dæmones cumulent.

CAP. XXII.

De Spiritibus aliis enormioribus pollutis criminibus, quos non sine vitæ discrimine videre datum est: illi Vmbræ, & mali Genij dicũtur, qui morituris inferioribus de plebe per signa aliqua, & sub specie infaustarum auium anteambulonúmque nocturnorum ignium; Principibus autem per maiora signa in modum fulguris, vt Augusto, igníque cœlitùs demissi Iuliano apostatæ, & ceteris eiusmodi apparent.

SVnt & alij, quos non sine discrimine periculóque vitæ cernere licet, hos vulgus nostrarum mulierculárum *Vmbras* appellat, Latini verò scriptores, *Genios malos*, qui etiam morituris per aliqua signa apparent, vti magnis terroribus, horrendis strepitibus, ac vocibus nocturnis auium specie infaustarum, formarum terrorem incutientium; ac noctu anteambulonum ignium, vt & ego in mea patria cum aliis plurimis vidisse satis memini, inter quos extitit Rotilius Poherius, tam natalium, quàm doctoratûs insignibus clarissimus, vir prudentiæ ac iudicij eximij, vt qui non cuiuslibet instabili famæ vento, ni res subsit, rapitur. In eminentia verò summa constitutis principibus, etiam per maiora signa, Principibus Dæmones apparent. sese dæmones ostentare solent, vti per fulgura Cæsari Augusto, à cuius statua flamma decidens, cùm primam abstuliſſet literam, hac voce, *æsar*, relicta, sic Deum antiqui Hetrusci nominabant, eius obitum intra centum dies subsecuturum, aruspices significarunt. Idémque Iuliano apostatæ accidit, demisso cœlitùs igne, dum suis sacrificaret idolis; etsi interVmbræ dicti Dæmones.

Dæmones cogi se fingũt

dum ingratis ac sæuis principibus sub humana specie visi sint, quibus vt in suos benefactore, ingratorum nota inustis, ceu ipsi in culpa aduersus suum creatorem, applaudentibus horrida locuti sunt. Ex his vnus repertus est Dion, in Dionysium admodum ingrato animo, alter Sylla in Marium, tertius Brutus in C. Cæsarem, atque idem Iulianus in Constantinum, quinimò, vt alter Iudas, contra IESVM nostrum Saluatorem, cuius beneficio sacro baptismate ablutus erat, omnium longè ingratissimus, qui edicto publico in vniuersũ cauit, vt omnes Christum verum lumen, in quo cuncti viuimus, mouemur, & sumus, horribiliter tamen contemnerent, contumeliáque afficerent: atque huic quem cernimus soli, quò nobis seruiret, effecto, hymnos, quos ipse impius condiderat, psallerent ac canerent.

Iuliani apostatæ impium edictum contra Christũ.

Que silentio prætereundum duxi, diuersa dæmonum genera passim in his fodinis reperiri, quorum aliqui saxa confringunt, cauántque vrnis, ac titulis ingerunt, rotulas & cochleas, quibus tractoriæ machinæ sursum eleuantur, sæpè mouẽt, ac ceu solares radij è moto reflectuntur speculo micantes quolibet fodinarum loco sese ostendunt. Sunt & qui risu, cachinnísq; operas solũmodò insiliunt: quidam horum præsentiâ solummodò perterrent: alij autem tantùm videri cupiunt, cætera omninò exteriùs otiosi.

Astutia Dæmonum in fodinis.

Dæmones alij fodinas incolentes.

CAP. XXIII.

De Argenti fodinis Dæmonum, eorúmque in fodinis reperiri solitorum variis generibus & mineralibus: déque illorum vsitata fraude & malitia in diuexandis hominibus & miserè tandem variis machinarum generibus opprimendis, & perimendis.

Argenti fodinæ Dæmonum.

CÆterùm, restant & alij dæmones, qui sæpenumerò in argenti fodinis conspiciuntur, quemadmodũ paucis abhinc annis Annæbergæ in Germania factum, vbi horum quidam crebriùs opus ibi facientibus visus, tandem eorum duodecim venenato halitu interemit, perinde vt Eneborgij, in cuius fodinis, pluribus aliis occisis, habitu cuiusdam cucullati arreptum hominem in mineræ profundum præcipitauit. Ne-

CAP. XXIV.

De insatiabili in diuitiis cumulandis hominum cupidine: cur Deus permittat Dæmones nobis auri & argenti specie tantas insidias struere: déque thesaurorum inuentione & custodia, quomodo custodes illi nuncupentur, & cuinam thesauri custodiantur, cùm Malefici spe tantùm illorum inani nutriantur, re autem ipsa, omnibus Sacramentis etiam ipsis abutentes, extremâ laborent egestate.

VErùm enimuerò non possum satis non mirari, dæmones adeò frequenter in his fodinis versari, vbi hisce in rebus haud quasi Ophanim (vt Hebræi aiunt) consistere possunt, cùm nullum bonum est, quòd hi malitiæ, quâ sunt, potissimùm studeant, nisi quod Deus Optimus Maximus, vbi dæmones plus mortales auro & argento fallere soleant, infinita prouidentia sua vult, vt vel hac in sensus incurrenti imagine frequentiùs in terræ abditis thesauris, quàm alibi compareant, etsi omnibus in rebus, quæ

Dæmones cur auro & argento Deus permittat homines fallere.

quæ gratiam continent, tantùm exceptis, siue sint colores, siue soni, seu diuersa tam odorum quàm saporum genera, siue sermones, mirâ eorum astutia, clam subesse consueuerunt, quò nos relicto & contempto rerum abusu, verum amplectamur vsum. Quocirca, res non suspicione caret, quòd omnes thesauri aut humo, aut aqua, temporum iniuriâ, obruti, Antichristo à dæmonibus custodiantur. Telchines, dæmones in thesauris custodiendis occupatos nominant, quos occisorum quorũdam animas incantationibus vinctas, vulgus esse, sibi somniat; cùm animæ, vti & dictum iam est, nullo pacto ligari queant, nisi à solo Deo creatore. Námque si animæ ibi vinculis constrictæ potiùs, quàm dæmones essent, quidam malefici haud tot visiones, quæ non nisi dęmonum esse possunt, apud thesauros experirentur, nonnullis hanc stultitiam sectantibus, quorum numerus est non exiguus, dæmonum dolis sic circumuenti, quibusdam vsi virgis magicis, nonnullis diabolo oblatis sacrificiis, terram tremere, montes ruinam minari, aliásque illusiones sentiunt, quíque vt plurimùm spe lactati inani vitam in extrema paupertate degunt, feliciores tamen quàm si his infelicibus diuitiis potiti fuissent, cùm à malis spiritibus, nihil nisi malum, proficisci possit. Quæ verò execranda scelera hoc diabolicis cupiditatibus allectum genus hominum intentata relinquit, diuitiarum potiundarum ergò, cùm vel Sacramenta ipsa, occlusa in delubris, violare non dubitat? dæmonibus his, ad hanc rem opus esse, secundùm quietem, vel in vigilia ipsis persuadentibus, infelicissimi omnium animæ salutem tam turpiter, ob vanam spem exigui lucelli, prostituentes, vt haud ita pridem Sacerdoti cuidam Norimbergensi vsu venit, qui solicito studio huic rei incumbens à diabolo sub canis forma in arca interemptus est. Simile quiddam & nuper Neapoli auditum: nonnulli enim inhiantes eiusmodi falsis diuitiis, vt canis ille Æsopicus vmbræ, à necromante allecti, qui dæmonem mortui cranio, vt thesaurum demonstraret, se inuitasse fabulatus est, vbi tandem ad locum destinatum ventum est, omnes, cùm quatuor essent numero, vitam cum morte commutare coacti sunt: egregiam verò laudem, spoliáque ampla reportantes. Quod & alij cuidam, diuersis tamen de causis, accidit: hic enim cùm serpentes plerosque in quamdam foueam, edoctus à quodam Marso, quò ex horum animalium pulmento, vt ater Melampus ac Apollonius Thyancus, voces calleret, magico initiatus Carmine, perreptare adigeret, à quodam omnium maximo, ingredi reluctante, angue cauda implicita ad foueam raptus, occisus est. Denique nullum non mouent lapidem peruersissimi dæmones, vt aliquà noceant: libera tamen voluntas, quò horum fraudibus non assentiri possint, hominibus haud ablata est.

Virgæ Magicæ compediendis thesaurus.

Sacramenta violantur specie diuitiarum potiundarum.

Diuitiarum cupidine quatuor Neapoli intercempti à Diabolo

Nocere diuersè potest Diabolus.

CAP. XXV.

E cuiuslibet nostrûm inspectione, nocendíque auidissima occasione, vt Dæmones inclinationes nostras perspectas habuerunt pro peecatorum demerito diuinóque permissu mille morborum generibus percutiunt nos, quorum multi ægritudine tali affecti & exorcizati clauos, acus, capillos, & cetera eius generis euomere leguntur.

CVmque in omnes nocendi occasiones, vt & ante dictum est, sint

intentissimi, & inclinationes cuiusque habeant perspectissimas, Deo permittente, nostrísque peccatis id efflagitantibus, nunc hos mutos, eos surdos, cæcos illos, debiles ac membris mutilatis, mancos reddunt alios, nec aliquod ex omnibus ægritudinum generibus reperias, quod non confestim, ni ab angelis prohibeantur, inferre possint, vt patet ex Iobo, quem tot flagellis percusserunt. Ex quo fit, vt multi patiantur morbum Herculeum, capitum dolores, paralysin, tormina, podagram, icterum, febrium, diuersa horum genera, lepram, animíque (quod maximè exitiale) furorem, & quod nonnunquam varias res extrinsecùs corporibus immittunt, sæpe fit vt exorcizando iis affecti, acus, capillos, clauos, aliáque similia rejiciant, quæ non semper apparentia (vt aliqui voluere) existunt, vbi sæpenumerò vera fuisse repertum est; vti cernere licet in Piceno apud sanctum Brandanum, in beati Iacobi æde, in qua hæc atque maiora è laquearibus pendentia omnium conspectui sunt exposita. Nec mira res est, etsi hæc euomere, quæ anteà in puluerem contrita, iisdem ingesta sunt, intúsque vt rursus coalescant ob imperium, quod in materiam habent, vt dictum est, nullo negotio efficiunt.

Ægritudines omnes à Dæmone immissæ.

CAP. XXVI

De varietate linguarum, quas ignari aliquando ac frequẽtiùs Energumeni mussitant, quòd diuersissimis, semper nisi cogantur, à vernacula vtentes quid incertũ potiùs blaterare, quàm eloqui videantur, concinnóque eloquij ornatu, & miris verborum ambagibus æmulari Spiritum Dei conentur: omnia non sine exemplis.

NEc minorem meretur admirationem, quòd ab iis occupati Energumeni diuersis linguis, nunquam anteà edocti, garriant, etsi quid dicant ipsi miseri haud intelligant, hinc à veritate alienum apparet, quod nonnulli commenti sunt, dæmones rarò alienâ ab obsessis linguâ verba facere, ob barbarismos ac solœcismos, quos loquendo incurrerent; quasi verò quas occupant linguas, non pro arbitrio mouere, vocésque reddere queant, cùm diuus etiam Hieronymus testetur, quemdam dęmoniacum locutum admodùm eleganter, lingua Græca, Arabica, Hebræa ac Chaldæa, omnibus iis à sua vernacula, diuersissimis: ac Hieronymus Cardanus, rerum naturalium haud indiligens indagator expressè affirmat se audiuisse, quemdam Phliarium, Vmbrum, Germanica, quam nunquam didicerat, locutum fuisse: & Psellus quampiam Græcam mulierem Armenicè respondisse inquit: Græcâ eadem & vsum fuisse alium quemdam Gallum morbo laborantem regio Fernelius asseuerat; quamuis me non latet, hoc, pro more vsitato dæmones semper feciisse, vt alienâ à vernaculâ obsessi linguâ vterentur, quo potiùs incertum aliquid

Lingua Græca, Arabica, Hebræa & Chaldaica loquitur Dæmoniacus.

aliquid blaterare quàm eloqui, apparerent: quemadmodum nõ ita pridem accidit Panormi, mihi ipsi Latinè ac Græcè loquenti: cum puella rustica, ídque de industria, quam à dæmone obsessam parentes eius ad diuæ Christinæ templum vinctam, magno labore, nec minore vitæ discrimine, quò hoc malo liberaretur, adduxerunt, quæ etsi nonnullis de rebus interrogata, non vana responderet, non tamen id fecit, sine magna vocabulorum stribiligine, quod equidem factum crediderim, vt hi mendaces spiritus astantibus interfectorũ animæ esse videantur, sæpe alias has mentientes; aut quòd Dei spiritum, quòd vtique studeant, superbiâ quadam in hoc æmulentur, qui ita Prophetarum linguas in futuris populo prædicendis, vt præsens ferebat conditio, & flexit & rexit, vt videri potest in Amos, ac Esaiæ prophetiis, quorum ille simpliciter absque vllo ornatu, hic verò admodum concinnè disertéque locutus est: diuinum enim illud numen sensim ac paulatim naturam, quam inhabitat, perficit, nõ verò ita repentè immutat, vt destruere videatur, non quòd Energumenorum linguam ad libitum, quocunque modo flectere nequeat (vt nonnulli finxerunt) in hoc decepti, qui neque dæmones id posse sibi persuaserunt. Hæc autem, cuius modò facta est mentio, puella tandem huiusce Sanctæ interceſſione, (quam vt & reliqua, in cassum tamen, hæretici allatrant) libera ac superstes reddita viribus, at sic eneruata, vt anteà dicta omnia obliuioni tradiderit; misera tota attonita, nec pedibus consistere potens, vsque adeò, cùm à spiritu corriperetur exagitata, vt ægrè à duobus hominibus catenis constringeretur. Deplorandũ profectò malum, tantam his nequam spiritibus in hominibus miseris excarnificandis potestatẽ relictam ob nostra peccata! Ad hoc verò meum cũ Energumena hac habitum colloquiũ, qui mecũ aderant, professione Peripatetici, ita quidem obstupuerunt, vt palã professi sint, se haud Aristotelem posthàc, hos negantem spiritus, reipsa posse defendere in eo, cùm nullo pacto, quæ suis perceperãt auribus, humori alicui peccanti, sicut nec cuipiam extasi, cœlíque influxui, cùm à particula procederet intellectili substantia, vt horum moris est, adscribere posse.

Puella rustica Latinè & Græce respondet.

Puella Panormitana S. Christinæ intercessione à Dæmone liberatur.

Aristotelis doctrinam puella Panormitana Dæmoniaca professa est.

CAP. XXVII.

De modo fugandorum Dæmonum, exorcismorum Iesu ad eos fugandos: tormentis inter exorcizandum: incommodíque hominum in excessu: & an potionibus, herbis & aliis eius generis expelli possint? variæ Theologorum opiniones & rationes.

OMitto nunc, quòd interdum inter expellendum diuersa possessorum membra tumefacere expulsi faces extinguere ac tegulas, fenestrásq; vitreas, vbi eorum vsus est, frangere visi sint, sicut de tegulis videre est in Sicilia apud sanctum Philippum, vbi & aliquæ visæ sunt arreptitiæ cum lyra excellenter sonuisse, dum rudes ac inexpertes essent, vt Sappho, ac Corinna harum quælibet videretur. Qui Dæmones, etsi maximæ sint potentiæ, haud tamen vno & eodem tempore vnus & idem diuersos obsidere potest, quamuis, quod & in sua Panoplia Vilelmus Lindanus asserit, vt vnum scilicet propria exerceat ac defatiget essentia, alterum verò quia sua spiritus vicerant malitia, affectu, de eo-

eodem tamen vitio dum tentant, quod vel magno distantes interuallo euenire posse nihil discrepant in hoc Theologi. Ad hæc, hic spiritus malignus vidēs Salomonis arte quadā reperta thymiamata, vincula, aquámque adhibendo, ab Hebræis, in *Ieouah* nomine, vt quos obsiderent dæmones expellerentur, cogi; ipse fraudis suæ non immemor, statim, quò superstitiones magis cumularentur, id Ægyptiis vicinis, vt imitarentur, persuasit. Quo factum, vt non modò taurum ostendendo, ac Βαρὶν (sic enim nauiculam, in qua Osiridis reliquias asseruabant, vocantes) fugere dæmones simulauere: verùm & nonnullis minis verborum, & inanitatibus, vt cœlum scindere, Serapis sacra diuulgare, eiúsque occultum nomen, Θῶνον patefacere, quod sibi, proh scelus ac nefas! arrogauit, execrando, omniúmque maximo piaculo: ex quo Deus, suum, quod idem sonat *Ieouah* Moysi ostenderat. Quod etiam in aliis rebus naturalibus plurimis ab ijs olim factitatum est, vt serico, aristologia, verbena, squilla, ruta, rhamno, ac sulphure, quæ omnia Platonici in hos nequam spiritus, aut abstrusa eorum virtute, quòd corpore tectos imaginati sunt; à quorum tamē opinione quodammodò dissentire videtur Raimundus Lullius, dum Dei, quem infinitum dæmones læserunt, iustitiæ cōuenire ait, vt quoquo queat pacto pœnas ab his sonticis spiritibus exigat; & propterea id diuinæ obedientiæ potestati apertè adscribere videtur. Cæterùm non pauci secretiores sapientes haud vllis hisce virtutibus dæmones perpeti aiunt, sed quadam, quâ hæc inferiora superioribus aduersantur, analogia, aut ex opposita intelligentiarum propria virtute, cunctis rerum generibus (vt secretiores volunt) præsidētium, quā tantùm referunt, vt non modò his in rebus, quæ sensu percipiuntur, satis magna videri ex mustela, inquiūt, quæ visæ rubetæ vel stridens hianti ori moribunda sese ingerit: verùm etiam & in iis, quæ sensu carent, vt ex ouillis chordis, quæ ex lupi fidibus in lyra è regione, concinnè aliàs sonoræ, quasi obmutescunt; id quod ex his quoque maximè elucere volunt, quæ aliùs in brutis, quàm eorum fert natura, fieri inspiciunt: cùm hoc, ni foret, quónam pacto aiunt, canis quadam herba suis torminibus medetur? quo etiam cancer, morsus ab angue, statim calaminto adhæret? Aut quis hirundini cæcos pullorum oculos sanare ostendit? quis coruo, vt quodā excocta oua lapillo prolifica reddat, refrigerare demonstrauit? à quibus omnibus maior Theologorum pars dissentit, qui clariùs referunt, dæmones verè his rebus expelli, non quòd sensu quique in se, aliáque virtute, seu obedientiæ potestate polleāt: sed propter ea, quæ ex his animo percipiunt, vt egerunt olim ob circulum apud Ægyptios, atque ob aquam apud ferè omnes gentes. Horū namq; alter, perfectiori sua forma & nota Deum significabat; & alter futurum, quo ab eorum potestate eripi debebamus, baptismum innuebat. Quamquam non negauerim hos interdum spiritus, cùm eos diuina ira plus affligere non sinit, harum propria rerū virtute, atro expulso quo vexabant, humore, sponte, vbi non sit quò perturbent, non tamen quòd ipsi afficiantur, cùm hoc nequeant, obsessos relinquere, vt sacra Scriptura perhibet Sauli euenisse, his occupato spiritibus; Dauid lyra, à Dei edoctum spiritu, dulcissimè canentem; ac Tobiam Saræ coniugi, ijsdem admodùm afflictæ, ab Angelo instructum, ex piscis iecinoris suffitu, vt etiam ostendit

Osiridis reliquiæ

Pœnæ & torméta Dæmonum in exorcismis, & fuga eui rei tribuantur.

Contrariorum naturalis oppositio.

Dæmones non semper occupatos detinent.

ostendit Iosephus, historicorum ob veritatem omnium laudatissimus, qui dæmonem expulsum à quodam Energumeno, Baaræ filo flammæ non absimili, narrat. Et Cardanus quoque qui Panaceum medicum efficaci medela Phliarium quemdam dæmoniacum sanasse testatur; idque equidem affirmare auserim. Cùm enim freqentiùs ab Ephialti noctu opprimi solitus essem, quadam vsus potione, quam mihi prompto animo communicauit Ioannes Baptista Carpanzanus, vir haud vnquam satis laudati ingenij, Iuriúmque doctor eximius, nunquam posteà ampliùs illam nocturnam oppressionem expertus sum: quibus certè rebus & nostri Sacerdotes frequenter exorcizando vti possunt, non tamen nisi ijs ptiùs benedictis: addi enim precibus non exiguam propriæ virtuti energiam, ob Christi Sanctorumque merita certum est: alioqui hi spiritus inter exeundum màgis, quod sæpe faciunt, nocere possent.

CAP. XXVIII.

De hominis iniqui frequenti conspectu: locis quibusdam ab eo infestatis: mulierculis etiam occupatis & familiaritate Dæmonum corruptis, ruinàque illarum congressum subsequuta, cum historica rerum narratione mirabili.

Monstrum pernicies Dæmones frequenti conspectu.

DÆmones porrò, rarò in locis consuetis sese hominibus obiciunt, quin perniciem ac ruinam præ se ferant, quod vel hinc apertè demonstratur; Friburgi apud Carelos, vbi assiduus horum spectrorum conspectus repentinum præsidis obitum portendit; ac Parmæ apud Cisalpinos quadam in Torellorum turri, vbi rarò hæc phantasmata conspiciuntur, quin mors alicuius eiusdem familiæ intra paucos menses subsequatur. Paucis quoque annis abhinc, in nostra vsu venit patria, in qua is iniquus homo (sic enim Scriptura dæmonem, ob humanæ similitudinis subreptionem appellat) specie perpulchræ cuidam puellæ apparuit, persuasítque vt suis parentibus denuntiaret ingentem thesaurum à maioribus in domûs eorum angulo reconditum, terráque sepultum latere: quocirca læto ac alacri animo effodiendo eruerent, facturum enim se se recepit, vt eo quàm primùm potirentur. Puella hæc pro sexûs ratione plus satis credula, lætáque parentibus hæc gratulabunda refert, qui rei nouitate & admiratione ducti obstupescentes fidem adhibent, vti rei non dubiæ (natura enim sic comparatum est, vt quod impensè expetimus, faciliùs etiam credamus) præsertim cùm essent pauperculi, rumoréque quodam de thesauro illo anteà sparso confirmati: nulla itaque interposita mora, hilari animo summis laboribus terram vsque ad ima domûs fundamenta effodiunt, cúmque signa nonnulla primùm offenderent, iam multò certiùs & ipsum thesaurum sperant, qua de re in dies magis magísque terram effodiunt, sic Thelchinum versutia maiora indicia ostendentium deludebantur, vt tantùm non domus non corrueret, eósque ad vnum omnes opprimeret, vti Floron (Dæmonis nomẽ est) quẽdam aureo nummo cuiusdam parietis effossi fundamenti ruina oppressisse fertur. Verùm cùm primùm id spectrum, quod tentaret, hac via sibi non successisse vidit, aliâ aggressum est: tantis enim ac tam crebris horrendis strepitibus ac terroribus domũ illam infestare cœpit, vt miseri incolæ

Paupertas auida thesauri reperiẽdi.

Domus inhabitata, & crebris

terroribus infestata.

læ ea de causa emigrare, eámque deserere coacti sint, iam adhuc in hunc vsque diem inhabitatoribus destituta, etiam transeuntibus formidabilẽ minatur ruinam. Solet autem, quod dictum est de hac puella, diabolus frequentiùs iuuenilem sexum adoriri, non quòd inter hunc & illum aliqua sit cognatio, aut naturæ aut voluntatum similitudo, sed vt imbecillioris iudicij promptiùs fallãt, ac Deum in veteri Testamẽto, formâ venustos juvenes sibi sortiri, mãdantem, & hoc, vti in aliis multis, æmuletur, contemnátq;. Aliud porrò, ab hoc nõ tamen multùm dissimile ibidẽ alteri cuidam mulieri paulò pòst sese objecit, cuius maritus ea de re multùm mecum, ac cum nonnullis Xenobitis, deuotísque Sacerdotibus contulit, ratus id spectrũ animam esse cuiusdam suæ materteræ nuper vitâ functæ, cùm huius formã habitúmque simularet, eóque impensiùs hoc persuasus, quòd vxorem, quò pauperibus eleemosynas largiretur, preces assiduas funderet, Missásque celebrari curaret, ab hoc solicitè moneri audiret, addens spectrum, mulierem hæc procurando & sibi, suæq; familiæ vniuersæ, rem maximè vtilem facturam. Fraus tamen hæc latens tandem prodita est, illud nempè familiarem consuetudinem cum hac muliere, amplexibus eius fruendo, contraxisse, ea etiam inuita & repugnante non abstinuisse, donec tandẽ pluribus religiosorum intercessionibus apud Deum, Missarúmque beneficiis, ab hoc turpissimo congressu liberata fuit; quam tamen magna calamitas, familiæque excidium statim subsecuta est. Annis non ita multis pòst, vel idem, vel æqualis spurcitiei impurúsque spiritus, nocte intempesta, in quodam virginum Deo sacratarum monasterio apparuit, vnã tantùm, etsi plures ibi commorabantur, assectans, absconditò nobis forsan Dei iudicio, ob parentum aliquod crimen commissum, ad quod & liberi solent esse proni. Hinc maximi excitati sunt rumores per bimestre temporis spatium hac re perdurante; cúmque tandem misera, ac cæteris magis infelix, socias maximè fidas, hanc rem ampliùs non celaret, ego rogatus haud inuitus eò me contuli; obiessam vel ex primo aspectu statim agnoscens, subtristem enim attonitámque subindicabat, commiseratione itaque motus animo forti ac præsenti esset hortabar subjiciens, vt omnino hoc spectrum, quod neminem nisi volentem trahere posset præ se contemneret. Ad quæ iubitò & de improuiso nihil tale opinanti, in præsentia triũ virorum haud ita vulgarium, sanctimonialiúmque frequẽti numero, è quodam cœnaculi foramine, quo funis campanæ propendebat, hic impurus spiritus caput exerendo, truci aspectu mihi apparuit, capite nempe crispo, mento raso, vultúque tam fœdo ac horrendo, vt potiùs terribilem Cephum, quàm hominem referret; equidem sedẽs surrexi, quid agerẽ nesci⁹, in maximos clamores minásq; extẽplò erupi, astantésq; ac stupentes rei huius visæ certiores reddidi, non desistens à clamoribus, donec spectrum iis in fugam agerem: quod paulò pòst abiuratum signum aliquod, testimonij veritatis ergo, ostendere iussum est, sine mora miseram illam per scalas more consueto descendere postulat, quam ante imaginem sanctissimam Crucifixi miserũ ac horrendum in modum aggressum est, defatigauítque. Nec etiam me latet, præter hoc & aliud magis horrẽdum contigisse: spectrum enim quoddam, in domo apparens cuiusdam, tãtas turbas, támque frequentes dedit vt cuncti inhabitantes, metu ac terrore

Spectrũ sub forma materteræ cuiusdã defunctæ.

Abiuratio Dæmonis cuiusdã.

Domus quædam à Dæmone infestata.

rore perculsi, eam relinquere adigerentur. Huius famâ attractus, comitatus nonnullis ætate me prouectioribus, locum adij; hinc vnus ceteris audacior, in exponendo se periculo, in aulæ medio in hæc verba clamore prorupit magno: Si verè (inquit) spiritus es, nec res, vti credo, aliqua inanis ac friuola, me lapide petas velim: cernuũ intereà sese deflexit, extẽplò quod iubetur facit, cotéque duorum pondo humerum eius tetigit, at ictu tã leui irritóque vt nihil mali perciperet, etsi lapis tanto cũ strepitu proiectus videbatur, vt à pauimento resiliens in vasa quædam proxima, magno fragore, nullũ tamẽ horũ læserit, aut confregerit, summa astãtiũ admiratione, variaque de huius lapidis ictu opinione; sanioris mea sententia iudicij saxũ illud per aërẽ, vt paleã à vẽto delatum fuisse, dixere: rumorẽ verò illã auribus vehemẽter obstrepentẽ, aut in nostra tantùm phantasia resonuisse, aut ex aëris collisione, alio tamen modo, quàm ex saxi ictu, resiliẽtẽ. Nec mirum dæmones in homines, peccatis præsertim præ ceteris magis pollutos, saxa iaculari posse, cùm & à Sanctis nõ abstinuerint, vti Romæ ad sanctã Sabinã grande cylindro nõ absimile saxũ, quo diuũ Dominicũ orantem perimeret, à Dæmone proiectũ, magna videntium admiratione ostenditur: hoc & perfecisset, nisi manus angelica huius Sancti capiti imminẽs auertisset malum. Præterea, idẽ spiritus cuiusdã, qui ioco exorcistam ageret, legebat enim abiurandi gratiâ Ariostum poëtam Hetruscum, manus ac librum sibi fœdari quasi spermate quodam liquore sensit, in eius forsan quem patrarat errorẽ, tùm enim hirquitallere; qui denique vafer spiritus, quò recederet, cuidam seni domus hero apparuit in somno, atque vt hanc diceret superstitionẽ insinuauit, Agedum frater Niche fuge, sanctus adest Benedictus, manum si pollicem abstulit reliquit. Quo profectò dicto, erat enim ignarus, neque hac de re doctiores consuluit, statim euanuit: at non absque domus excidio.

Peccato. ris, vt & à Sanctis dæmones fe rũt Dæmones. Strum a Dame tem D. Domi cum proiectũ

CAP. XXIX.

De fascinationum causis, auctoribus & effectis: veneficiis omnium pestilentissimis nodis mathematicis, præstigiosísque & lethiferis interdum coniugum ligationibus: quòd Maleficorum cupiditatibus Dæmones verbis, signisque ex pacto respondeant: Malefici præstigiis suis Dæmones ipsos vinciant, præstigiisque suis præstigiarum vinculis præstringant: concluditur denique specie curæ morborum non adeundos vllatenus Maleficos, qui ex Ecclesiæ decretis omnino fugiendi sunt.

AD hæc, dæmones ipsos sæpenumerò fascinationum & causas & auctores esse in confesso est: etsi omnes Philosophi hæc vel quadam occulta fascinantis proprietate prouenire asserant, ob adiunctum cordis motum, quo corpus immutatur, oculíque inficiuntur, vel ex eorum vehementi, malitiosáque in fascinandos imaginatione, aut à quadam anuum natura suppressam ob menstruã purgationẽ corrupta, qua tãsmissos ex taliũ oculis tenues virosósque spiritus ita aërẽ inficere aiunt, vt per tenella puerorũ lumina introëuntes, totum corpus tabe subitanea, alióque morbo commaculent; ac interdum ipsa specula frangunt ob oculos menstruis laborantiũ: quin aliquẽ voce priuari, quòd prior à lupo visus sit, ac ab virulenti Basilisci oculis conspectos occidi ferunt. Quos enimverò omnes naturæ tantum

Menstruæ purgationis suppressio.

Basilisci conspectus mortifer

tùm hunc effectum adscribentes & errare & decipi vel hinc manifestum est;quod nemo quantumuis animi ac voluntatis malignæ reperiatur,vt suo solum modò aspectu, vel occulta vi, Camelum in foueam visu præcipitet; ac verbis machinam,qua sericum colligitur, de repentè frangat; in pelui aquam in sanguineum colorem permutet; bouémque robustissimum, quod in nostra accidit vrbe, occidat: arbores (vt scribit Plinius) evestigiò aridas reddat,sicuti olim fecerunt Triballi, & nunc fit à Biarmiis, qui quidem homines nonnullis iaculis, nodísque magicis ita ligare consueuere, vt neque sic vincti, corpore liberi, nec mentis compotes sint,at ad extremam maciem his fascini vinculis redacti,vitam tabescédo miserè finiant. Neque hoc à superiori anima in inferiorem, vtpote ab intellectu in sensum imprimi vllo potest modo, vt aliqui falsò imaginati sunt, quorum Auicenna caput,qui vel in absentem, ne dicam præsentem hominem, hoc malum ex forti imaginatione malitiosáque natura inferri posse affirmat: nec (vt aliis placet) ex quadam genij proprietate proficiscitur, vt hinc Augustum Marco Antonio formidabilem fuisse ferunt: nec à certa cæli influentia, neque ab vlla Intelligentiarum virtute;non ab aliqua animæ potestate:quoniam si Intelligentię cunctis animabus longè superiores, sine alterius agentis adminiculo,id præualent, quomodò animæ omnium spiritalium substantiarum naturâ infimæ id præualebunt absque medio, suis ipsarum tantùm prauis imaginationibus,occultísue,(vt volunt) proprietatibus?Haud verè præualebunt,præsertim, cùm nihil in naturæ,vel in accidentis formas transmutari, nisi per medium, contingat: neque à siderum vi,cùm hæc sensim operentur, euenire possibile est. Cæteroqui, naturæ si, solummodò essent effectus, nec tam rarò acciderent:neque etiam ab angelis hæc mala patrari credibile est, cùm his nihil cum prauis ac peccatoribus commercij existat, vt est hoc fascinantium genus. Reliquum igitur est, vt hæc dæmonum versutiâ fiant, qui frequenter malorum cupiditatibus, diuino tamen permissu, respondent, cùm diabolus eiusmodi malis hominibus, vt seruis mancipiis potiùs ac instrumentis suis vtatur, eósque huc atque illuc impellat. Quod videre est in exemplo cuiusdam mulieris Vvestphalæ,quæ imprecationibus diríque execrationibus effecit, ne filius ipsius loco moueri posset, eum immobilem instar statuæ reddens, quod & aliæ imprecatæ fecisse traduntur: ad hæc & alia facinora hi peruersi spiritus, per instrumenta non minùs peruersa, homines Suetulas patissimum nonnullas efficere consueuerunt;non per ea tantùm, quæ vim à natura herbarum, radicum succis, ac suffitu, gemmarúmque virtute habent, de quibus multa scripsit Zoroastres, Bactrorum rex, Hermes Ægyptius, Gemma Babylonicus, Orpheus Græcus, Euax Arabs, ac noster Albertus Magnus, licèt possint, ac interdum vtantur: verùm etiam per quæ nihil exteriori contactu efficiunt corporeo, atque hæc agendo haud quidquam per se ipsos malefici suis viribus innixi peragunt,etsi suis manibus varios infligant dolores ac infirmitates, quibus lactantes puerulos crebrò afficiunt, vt in Acheruntinos factum perhibent infantes, quibus vtique vagientibus ac lactantibus vix quatuor sufficerent mulieres:hos nostrates sic famelicos, in dies tamen mascentes puellos vagiones appellitant: vincula etiam rumpunt,pestem inferunt,

Ligatio multifaria.

Nodi Magici.

Augustus Antonio ormidabilis.

Cupiditatibus malorum satisfaciũt Dæmones.

Pueris lactantibus nocent Dæmones.

inferunt, auferúntque, vt Romæ egisse ferunt quemdam Græculum, Ioui bouem litantem. At dæmonibus tantùm, quod optant verbo aut aliquo signo, quibuscum pacti sunt, significant. Ex cunctis autem, quæ patrantur ab ipsis veneficis, hoc pestilẽtissimum est, etsi frequentiùs, nexûs illud genus, quo nonnullis nodis magicis, quos in ligulis, ter, in sanctissimæ Triadis contemptum nectunt, vel in certis fabis lineis, quibus lemures, si nigræ erant, domo expelli sibi persuadebant antiqui, etiã in ferro, signis, omnium maximè detestandum veneficium; quòd dæmones ex pacto tamdiu eorum prauo desiderio præstò sunt ac respondent, quamdiu signa, vbi veneficia his nodis mathematicis persistunt, durántque. Atque hæc, etsi non sine maximo hominum cruciatu, diuersa in membra, & nonnumquam totum in corpus, lethifero affligente dolore, inferantur: nihilominus fequenter eius, absque aliquo, quem maleficio affecerunt, dolore, vel tantillo cruciatu, in naturæ membrum, quò hoc debilitato, propagatio hominum maximè impediatur, quod ij potissimum in votis optatísque habent, quò prædestinatorum numerus tardiùs expleatur, ob quem & Intelligentiæ cœlos potiùs mouent, quàm vt Deo (vti Philosophi inquiunt) assimilentur, quorum causa, cuncta alia facta apparent, cùm hoc creandi modo actum, qui ad summam Dei charitatem spectat, multùm interturbant ac impediunt: aut quòd, cùm hoc membrum nostri ortûs causa aliqua sit, qui in peccatis & nascimur & concipimur; Deus quoque ordine iustitiæ suæ id magis aliis affici à malis concedit. Vnde plures in cubili Asmodeum, luxuriæ principem, quàm in conuiuio Mammonam interfeciſſe ferunt. Maribus porrò & fœminis hæc veneficia struuntur, quorum illi dupliciter ligantur, ad erectionem eius impotẽtes redditi, abominatione coniugij; at etsi erigatur aliquando, ad rẽ tamen Veneream, prolémque suscitãdã ineptum est. Vtroque modo nonnullos ligatos fuisse, non me latet: has verò diuersis impediri præstigiis, quas tamẽ omnes diabolicis illis tricis, cùm philtra eiusmodi nõ semper perpetua sint, constat solui, aut à Deo, aut angelo propria, quâ præualet, virtute, modo dæmone vincente superiore; sin enim fuerit inferior, nihil contra eũ, vt propria vi præualeat; quoniam & intelligendo, & mouendo, haud parũ naturæ excellentia nobilitásque præstat. Atque etiã ab homine, vel hac cælitùs sibi facta potestate, vel precibus impetrata, aut & eorumdẽ dæmonum astutiâ ac fraudibus, ab ipsis maleficis magico ritu ad hoc inuitatorum, qui hoc genus nunc vincula, aliáque cetera, quæ ipsis infliguntur mala: quo quidem pacto Ischiaticos carmine conualescere Theophrastus memoriæ prodidit; ac etiam nonnullis verbis luxatis mẽbris Cato auxiliari tradidit; & sanguinem sisti, Homerus inquit; quædã verba in schedula collo appẽsa febrim fugare Serenus Sãmonicus ait; ac Fernelius chartula quadam vna nocte icterũ, à toto icterici cuiusdã corpore absterſum, narrat; nósque quadam aquæ phialâ, solaribus radiis expositâ, in ægroti cuiuspiam capite submussitantis carmina nõnulla, à periculoso morbo ereptum, vidimus, vt & alios pleróſque Crucis signo aliquibus verbis sæpiùs mussitatis sanari conſpeximus; ac etiam tela lanáque quibusdam vulneribus vel periculosis nonnullas fœminas mederi perhibent: nec propterea hos maleficos, quò eiusmodi tollant mala, adire permissum vnquam

Pastorũ Dæmonum signa.

Ligatio magna ligularũ.

Ligatio Veneteæ potétiæ venefica & lethifera.

Præstigiæ præstigiis impeditæ.

fuit, quantumuis id interdum licitum esse nonnulli asserant. Quod vel ex hoc, quod sequitur, clarè patet, cùm nusquam ab his magis seu maleficis huiusmodi quidquam pertutum ac securum sit, nec, quin eo ipso magno nos polluamus peccati errore, fieri possit: nec sunt facienda mala vt eueniant bona. Fernelius tamen auctor fide dignus asserit se vidisse eiusmodi modo dæmonum ope à morbis liberatos, paulò pòst in eosdem, ac etiam sæuiores multò recidisse. Nulla etenim nobis cum dæmonibus intercedere debet aut familiaritas aut consuetudo, cùm in sacro Baptismate Deo nomen dantes, & obstringentes fidē nostram, diabolo eiusque instrumentis apertè renunciauerimus: manifesta enim animæque corporique pernicioſissima fraus est, quidquid dæmones agunt; quamuis prima fronte aliquid boni promittant, in ipso tamen recessu nihil nisi extremum hominum excidium, æternumque exitium & habent & quærunt; ipsa Veritate & atteſtante, quòd diabolus non sit, nisi mendax & homicida. Hæc eius nota propria. Hinc & Saul Pythonissam consulens, morte ob id mulctatus est à Deo. Quæ impia facinora, enormiáque scelera, haud cū pluribus vno actu fieri vlli succedit malefico, non quòd Diabolus id minimè efficere posset: verùm hoc accidit, aut quòd nisi in vnum innitantur, aut quòd Deus id plures, vt Dæmonum videatur impotentia, nequaquam sinit. Atque hæc dixisse de his spiritibus nequam ac immundis, eorúmque malitia quàm breuissimè potuimus, satis est: Deóque Opt. Max. si quid laude dignum videtur, laus & honor in sæcula, à quo & nostrum esse, & scire dependet: cùm nos nihil proprium à nobis præter peccatū.

Diabolus non nisi mēdax & homicida.

Saul veneficam adiens morte damnatur.

FINIS.

R. P. F.

R. P. F.

BERNARDI COMENSIS ORDINIS PRÆDICATORVM TRACTATVS DE STRIGIBVS.

Cum annotationibus Franciſci Peñæ *Sacræ Theologiæ & Iuris vtriuſque Doctoris.*

CAPVT PRIMVM.

Striges vnde dictæ: quo tempore congregentur: quid diabolo promittant, cùm ſectæ iſti aſcribuntur: quàm horrenda facinora committant.

SECTA quædam abominabilis virorum videlicet, & præcipuè mulierum, à pluribus annis citra, in partibus Italiæ, ſatore omnium malorum diabolo procurante, damnabiliter inſurrexit, quas alij *Muſcas* appellant: nos autem in Lombardia *Strigias* nuncupamus, à *Styx* Stygis vocabulo Infernum ſeu paludem infernalem ſignificante, quia tales perſonæ diabolicæ ſunt & infernales, vel ἀπὸ τῆ στρύγειν, quod eſt triſtificare Latinè, eò quòd plurimos faciant triſtes maleficiis ſuis.

Muſcæ quæ dictæ.

Strigiæ quæ & vnde.

Illæ perſonæ congregantur in certis locis per oppida & villas certis temporibus, præcipuè de nocte diem Veneris præcedente, apparente eis dæmone in forma humana viſibili: & quando huic ſectæ initiari ſeu adſcribi

Striges vbi & quando congregentur.

bi volũt, primò & ante omnia corã ip. so diabolo & ad iussum eius abnegãt sanctam fidem & sanctum Baptisma, ac etiam Dominum Deum, & B. Virginem Mariam, & posteà conculcant Crucem aliquã ibi ab vna illarũ Strigum factam in terra: quibus omnibus peractis fidelitatem spondent in manibus ipsius diaboli, acceptantes eum in dominum suum, & promittunt ei in omnibus se velle semper obedire: & in signum horum omnium tangunt ei manum cum ipsarum manu sinistra post earum tergum versa, offerentes eidem diabolo aliquid in signum subiectionis: & ita abundè citra semper reputant ipsum diabolum esse, rem etiam & Dominum & Deum suum. Deinde quotiescunque vadunt ad illam cogregationem, quam *ludum bonæ societatis* appellant, semper capite inclinato profundè eũ adorãt, vt verũ Deũ suũ: quæ omnia clarissimè patẽt per earum confessiones in processibus contra eas per Inquisitores formatis.

Striges quid diabolo promittant.

ANNOTATIONES Francisci Peñæ

In Bern. Comensis Tractatum de Strigibus.

ILLÆ impuræ fœminæ multis nominibus à multis appellantur: quippe Φαρμακίδες φαρμακεύτριαι diçuntur à Græcis, ídque ἀπὸ τῆς φαρμακείας, quo vocabulo ars earum exprimitur: à Latinis autem promiscuè & confusè vocantur *Lamiæ*, *Striges*, *Magæ*, *Veneficæ*, *Incantatrices*, & *Maleficæ*: vulgò item in Italia *Streghe* dicuntur & *Strigeni*: Hispania interdũ *Bruxos* & *Bruxas*: interdum verò *Hechizeros*, & *Hechizeras*: aliàs etiam *Xorguinos* & *Xorguinas* nominat: quarũ appellationũ ratio breuiter tradi non potest. Author in hoc tract. *Striges* nominat, vulgatã ferè Italiæ appellationem secutus. Idem autem in principio huius tractatus minùs verè loquitur, dũ de origine dictionis *Strigis*, differens ait dictas fuisse Striges, vel à Stygе Inferni palude, vel à voce Græca Στρύγειν, quæ tristificare significat, eò quòd multos mœstos & tristes efficiant. Id enim verũ est quod Alphonsus & Simancas tradiderunt, videlicet eas Striges esse appellatas ad similitudinem Strigis nocturnæ & importunæ auis: inde siquidem dicuntur Striges mulieres istæ, quia noctu præcipuè versantur in maleficiis & infantium sanguinem sugunt: in quam sententiam apposìtè recitantur carmina quædam Ouidiana à pæcitatis relata, quæ gratiâ breuitatis consultò omittuntur à nobis.

1. Striges Græcè.

CAP. II.

Striges corporaliter deferuntur : Diabolus incubum & succubum se exibet Strigibus.

Striges quomodo adeãt conuenticula.

AD quam congregationem, seu ludum prædictæ pestiferæ personæ vadunt corporaliter & vigilantes, ac in propriis earũ sensibus: & quando vadunt ad loca propinqua, vadunt pedestres, mutuò se inuicem inuitantes. Si autẽ habent congregari in aliquo loco distanti, tunc deferuntur à diabolo, & quomodocumque vadant ad dictũ locum siue pedibus suis, siue deferantur à diabolo, verũ est, quòd realiter & veraciter, & nõ phãtasticè, neque illusoriè abnegant fidẽ Catholicam, adorant diabolum, conculcant Crucem, & plura nefandissima opprobria committunt contra sacratissimum corpus Christi, ac alia plura spurcissima perpetrant cum ipso diabolo, eis in specie humana apparente, & se viris succubum, mulieribus autem incubum exhibente. Ac, vt omnimodam delectationẽ veneream eis impendant, ad omnem prorsus earum appetitum se per omnia coaptante. Quæ quidem pestiferæ personæ firmiter asseuerant se prædicta omnia & singula corporaliter & realiter ac veraciter perpetrare, narrantes quomodo aut occultè recedunt de domibus habitationis earum, aut fingunt se exire domo operis alicuius gratia faciendi, & ita vadunt ad dictam congregationem seu ludum absque eo, quòd sui de domo id sciant vel perpendant: quæ omnia & singula clarissimè patent per earum spontaneas confessiones factas & scripturas in processibus contra eas per omnes Inquisitores nostros per totam Italiam formatis.

Oppro. tra Strigum.

Confes. Strigum.

Franc. Peña.

INstitutum huius authoris, vt apparet ex serie disputationis, fuit docere Lamias, siue Striges ad nocturnos ludos, siue choreas corporaliter deferri : quæ sententia communis est omnium scribentium, eáque verissima, multis quidem rationibus, & euidentibus signis, atque experimentis comprobata.

Sed Francis. Ponzinibius nescio quo spiritu ductus hanc communem sententiam, solus (quod ego sciam) in dubium reuocans *tractatu de Lamiis*, conatus est defendere eas, non ferri corporaliter. Ponzinibius refellitur.

Cæterùm huic Ponzinibio vsque adeò egregiè respondit Bartholomæus Spinæus, Ordinis Prædicatorij Theologus non vulgaris, vt ora ei obstruxisse videatur, ac docuisse ignorasse Ponzinibium, quæ scripserit.

CAP.

CAP. III.

Argumenta multa probant Striges corporaliter deferri : exempla de Strigibus refert author à se cognita, quibus idem probatur: Potestas cuiusdam oppidi à Strigibus baculo percutitur cum Notario & moritur.

SVnt autem plura & magna argumenta firmam fidem facientia, quòd istæ Striges corporaliter & realiter, & non phantasticè, nec in somniis vadant ad ipsum suum ludũ, seu congregationem, & quòd realiter & non illusoriè prædicta omnia committant.

1. Argumentum ex confessione.

Vnum est, quod omnes huius pestiferæ sectæ, siue mares siue fœminæ, quasi vno ore & vna lingua fatentur, se eumdem modum per omnia & vniformiter obseruare vbique locorum, in abnegando fidem, ac baptisma, & Dominum Deum ac beatã Virginem Mariam, ac in conculcando Crucem, & adorando ipsum diabolũ, & faciendo fidelitatem eidem, tangendo ei manum cum manu earum sinistra post tergum versa, & in omnibus aliis & singulis, quæ in tali ludo, seu congregatione fieri contingunt, ita vt omnes in idem conueniant, & semper conuenerunt à principio illius sectæ neque in præsens tempus, vt ex earum omnium confessionibus vbique locorum per totam Italiam in manibus Inquisitorũ nostrorum factis, & scriptis in processibus contra eas formatis liquidè constat, quod esse non posset, & non ita in omnibus se conformarent, si phãtasticè & in sõniis eis ista contingerent, præcipuè cùm phantasmata & somnia secundùm varietatem causarum, & qualitatem personarum pro loco, & tempore varientur.

Confessio Strigum.

Delatio Strigum realis ex processibus.

Aliud argumentum est, quia tales personæ pluries pluribus in locis, eũdo vel redeundo de dicto suo ludo, per personas catholicas sunt realiter & veraciter visæ, cognitæ & deprehensæ : nam (vt de his, quorum ego certiorẽ habeo notitiam, loquar) cùm ego superioribus annis in valle Telina, in terra scilicet de Ponte, diœcesis nostræ Comensis, contra harum Strigum pestiferum genus inquirendo procederẽ, est mihi à fide dignis, quòd cum quadam vice paulisper ante lucem quidam fuisset à duabus personis catholicis visus, & cognitus in prædicto Strigum ludo, iuxta quasdam vineas prope dictam terram de Ponte, versus Abduam, relicto dicto ludo, veniens cum illis duabus personis domum, rogabat eos ne eum apud me accusarent, neque quòd in tali ludo vidissent eum propalarent, vt in processibus quos ibidem tunc feci, legitimè constat; quod quidem non phantasticè, neque in somniis, sed realiter & corporaliter fuisse euidenter apparet.

1. Argumentum

Maleficus Comensis deprehensus in ludo Herodiadis.

Quamdam insuper puellam octo vel decem annorum Antoniam nomine pater & mater eius ad me conduxerunt in dictam terram de Ponte, quæ in præsentia eorum & plurium aliorum retulit mihi, qualiter quadam nocte vocata à quadam amita sua, nomine Magdalena, surrexit de lecto, & portata fuit cum ipsa amita sua ad certum locum à dicta terra de Ponte satis distantem, vbi vidit & cognouit plures personas in vno prato choreizantes cum prædicta amita sua, cum qua posteà iterum reportata fuit ad dictam terram de Põte in domum habitationis suæ : quæ omnia seriosè confessa fuit mihi posteà prædicta Magdalena, existens in manibus officij mei, & interrogata

Bernard. Comensis inquisitio. Puellæ confessio de delatione & congregatione Strigum

à

à me, an personam aliquam ad ipsum ludum conduxisset, prout ex processu contra eam formato legitimè constat.

Plures etiam aliæ personæ,& in dicta terra de Ponte,& in terra Barbeni dictæ vallis, ac etiam in terra Clauenæ prædictæ nostræ diœcesis cognitæ & deprehensæ fuerunt à diuersis personis in præfato ludo cum diabolo existẽtes,prout hi qui viderunt, mihi iuridicè retulerunt,& ipsæmet visæ,& deprehensæ confessæ sunt in processibus contra eas formatis, vt in eis apparet. Quæ omnia si quis bene consideret,nequaquam videri,neque deprehendi ita clarè potuissent ab aliis, si in somniis, aut phantasticè ipsis Strigibus contigissent.

3. Argumentum

Aliud argumentum est, quòd interdum contigit, quasdam personas deferri per diabolum ad aliquem locum distantẽ, vbi talis ludus seu congregatio Strigum fiebat,& dum esset in via eundo vel redeundo, Deo volente, dimissæ sunt, & inuentæ extra patriam suam & extra terras suas, quod esse minimè potuisset, si prædicta eis phantasticè contigissent,aut se deferri somniassent.

4. Argumentum

Aliud admirandum valdè,& nullo modo postergandum argumentum adduco, quòd in Mendrisio oppido Comensi cõtigit iam ferè annis quinquaginta elapsis, quod quidem vulgatissimum est Comi, & in prædicto oppido Mendrisij, & adhuc supersunt plures in ipso oppido huius rei memores. Nam cùm ibi quidam Inquisitor nomine magister Bartholomæus de Homate, dominus Laurentius de Concoretio Potestas,& Ioannes de Fossato Notarius contra has Striges procederent, vna die ipse Potestas, quadam curiositate ductus, volens experiri an verè & corporaliter illæ Striges irent ad ludum, facta conuentione cum quadam Strige, vt eum ad videndum talem ludum conduceret, accessit quodam die Iouis in fero cum Notario suo & quodam alio extra oppidum ad quẽdam locum, sicut ei illa Strix prædixerat, & dum ibi iam propè essent omnes hi tres, viderunt plures personas congregatas coram quodam, qui erat diabolus in forma humana, ad modum cuiusdam magni domini sedente: & ecce subitò omnes illæ personæ ibi congregatæ, iussu diaboli adeò illum Officialem, & eius socios, Deo ob eorum curiositatem permittente, baculis percusserunt, quòd ex talibus percussionibus & ille Officialis,& Notarius, & illæ alius infrà 15. dies mortui sint. Quis ergo dicere velit hoc in phantasia aut in somniis contigisse?

Mendrisium Comense Striges habet.

Die Iouis Striges conueniunt.

Aliud magnum argumentum est, quòd istæ tales Striges sæpe, postquã crimen suum confessæ sunt coram Inquisitoribus, reuertuntur ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ,abiurata huiusmodi hæresi & apostasia sua, iuxta notata *in cap. ad abolendam, de hæret. in prin. in cap. vt officium, §. Si quis verò.eo.tit.6.* & plures earum nõ reuertuntur ampliùs ad vomitum, & in bona fide Catholica perseuerant, nec ampliùs ad talem ludunt vadunt; quæ tamen longo tempore illa perfidia immoratæ fuerant: quod nequaquam esse posset,si tantũmodò phantasticè & in somniis eis ista contingerent: nam manifestissimum est quòd somnia & tales phantasiæ non sunt in potestate hominis vt ei accidãt aut cessent quando voluerint.

5. Argumentum ex conuersione Strigũ, & abjuratione Strigiatûs.

Prætereà plurimæ personæ huius perfidæ sectæ, transactis iam plurimis temporibus, per Inquisitores hæreticæ prauitatis fuerunt traditæ brachio sæculari, exigentibus id demeritis suis,& combustæ; quod minimè

Cognitio & pœna ignis in Strigiatum.

mè factum fuisset, neque summi Pontifices hoc toleraſſent, si talia tantummodò phantasticè & in somniis contingerent, & tales personæ realiter & veraciter hæreticæ non essẽt, & in hæresi realiter & manifestè deprehensæ. nam Ecclesia non punit crimina nisi sint manifesta & verè deprehensa, 32. *dis. cap. erubescant* 32. *quæst.* 5. *Christiana* 2. *quæstion.* 5. *consuluisti, & 6. quæst.* 1. *non omnia.* Per hæc ergo omnia quæ dicta sunt, & per plura alia, quæ adduci possent, liquidò constat quòd tales Striges ad præfatum ludum non in somniis, neque phantasticè (vt quidam affirmant) sed realiter & corporaliter, ac vigilando vadant.

Francis. Peña.

VEriſſimam ergo Bernardus, in hoc tractatu ſententiam amplexus, docet Lamias corporaliter deferri, quamquam aliquando dormientes, multa earum mentibus phantaſmata rerum occurrant, quas illæ potiùs vigilantes quàm dormientes propter vehementiſſimam impreſſionem cernere opinentur.

CAP. IV.

Argumenta dicentium Striges non deferri corporaliter Cap. Episcopi 26. *qu.* 5. *qualiter intelligendum: secta Strigum an esset exorta tempore dicti cap.* Episcopi.

SEd ecce contra hæc, quæ iam dicta sunt, quidam insurgunt, & prædictam veritatem destruere satagentes dogmatizando affirmant, quòd huiusmodi Striges nullo modo vadant ad illum ludum corporaliter & realiter, sed quòd phantasticè, ac illusoriè, ac in somniis eis omnia prædicta contingant, & in huius opinionis suæ fomentum adducunt text. *cap. Episcopi* 26. *quæst.* 5. quod quidem cap. omnibus, contra nos Inquisitores occasione harum Strigum purgare cupientibus, communis est materia dimicandi, cuius quidem Canonis verba, si quis omni passione semota diligenter & medullitùs ponderare voluerit, videbit, ac luce clara cognoscet, quòd illud cap. non militat contra prædicta. Neque obstat quin contra huiusmodi Striges, tamquam verè hæreticas, procedere valeamus: nam si quis bene consideret & bene aduertat, istud cap. *Episcopi* non loquitur de ista secta Strigum, quæ nondum insurrexerat tempore, quo celebratum fuit illud Ancyrense Cõcilium, ex quo sumpta sunt illius cap. verba, sed neque tempore quo compilatum fuit decretum per dominum Gratianum, quia decretum fuit compilatum anno Domini 1150. vt habetur *in glos.* 2. *q.* 6. *c. post appellationem*, §. *forma verò appellationis*, prædicta autem Strigum secta pullulare cœpit tantummodò à centum quinquaginta annis citrà, vt apparet ex processibus Inquisitorum antiquis, qui sunt in archiuis Inquisitionis nostræ Comensis. Hæc ergo secta Strigum non est illa, quæ profiteatur, & credat se cum Diana dea Paganorum, vel cum Herodiade equitare super quasdam bestias, prout loquitur illud cap. *Episcopi*.

Origo Strigiarũ Comensis ab anno 150.

Francis. Peña.

NVmero 4. siue cap. 4. Author multa commemorat ad intelligentiam *cap. Episcopi* 26. *q.* 5. quod ex Concilio Ancyrensi desumptum esse opinantur, secutus Gratiani inscriptionem, sed verè in gratiam Decreto nuper Romæ edito annotatum est, id cap. neque in Concilio Ancyrano Græco, neque Latino inueniri. Nihilominus tamen non est eius auctoritas contemnenda. Et quod ad eius intelligentiam attinet latè tradunt Alphonsus à Castro, Sylvester, & Spinæus multis in locis; facilitatis tamen gratiâ hîc ascribi visum est.

CAPITVLVM

EX CONCILIO ANCYRANO

Iuxta exemplar Libelli cuiusdam sexdecim librorum Partialium *lib.* 6. *cap.* 7. desumptum: quod etiam refertur in decreto Gratiani 26. *quæst.* 5.

Vt Episcopi de Parochiis suis sortilegos & maleficos expellant.

VT Episcopi, eorúmque ministri omnibus viribus elaborare studeant, vt pernicioſam & à diabolo inuentam sortilegam & maleficam artem penitùs ex parochiis suis eradicent. Et si aliquem virum aut fœminam huiusmodi sceleris sectatorem inuenerint, turpiter dehonestatum de parochiis suis ejiciant. Ait enim Apostolus; *Hæreticum hominem post vnam & secundam correptionem deuita: sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est.* Tit. 5. Subuersi sunt, & à diabolo capti tenentur, qui derelicto creatore suo à diabolo suffragia quærunt. Et ideò à tali peste mundari decet sanctam Ecclesiam. Illud etiam non est omittendum, quòd quædam sceleratæ mulieres, retrò post Satanam conuersæ, dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt & profitentur se nocturnis horis cum Dia-

Lamiarũ ſecta.

Dianæ & Herodiadis aliud.

na Paganorum dea, vel cum Herodiade & innumera multitudine mulierũ, equitare ſuper quaſdã beſtias & multa terrarum ſpatia intempeſtæ noctis ſpatio pertranſire, eiúſque iuſſionibus velut dominæ obedire, & certis noctibus ad eius ſeruitiũ euocari. Sed vtinã hæ ſolæ in ſua perfidia periiſſẽt, & non multos ſecũ in infidelitatis interitum pertraxiſſent. Nam innumera multitudo hac falſa opinione decepta hæc vera eſſe credit, & credẽdo à recta fide deuiat, & in errore paganorũ reuoluitur, cùm aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum Deũ arbitratur. Quapropter ſacerdotes, per Eccleſias ſibi cõmiſſas, populo omni inſtantia prædicare debẽt, vt nouerint hæc omnimodè eſſe falſa, & non à diuino, ſed à maligno ſpiritu talia phantaſmata mentibus fidelium irrogari.

Hæreſis Lamiarũ

Siquidem *ipſe Sathanas, qui transfigurat ſe in Angelum lucis*, cùm mentẽ cuiuſque mulierculę ceperit, & hãc ſibi per infidelitatẽ ſubiugauerit, illicò transformat ſe in diuerſarũ perſonarũ ſpecies atque ſimilitudines, & mentẽ, quã captiuã tenet, in ſomnis deludẽs, modò læta, modò triſtia; modò cognitas, modò incognitas perſonas oſtendẽs, per deuia quæque deducit. Et cùm ſolus ſpiritus hoc patitur, infidelis mẽs hæc nõ in animo, ſed in corpore opinatur euenire. Quis enim non in sõniis & nocturnis viſionibus extra ſe educitur, & multa videt dormiendo, quæ numquã viderat vigilando? Quis verò tã ſtultus & hebes eſt, qui hæc omnia quæ in ſolo ſpiritu fiunt, etiã in corpore accidere arbitretur, cùm Ezechiel propheta viſiones Domini in ſpiritu non in corpore vidit? Et Ioannes Apoſtolus Apocalypſis ſacramẽtũ in ſpiritu, nõ in corpore vidit & audiuit, ſicut ipſe dicit: *Statim*, inquit, *fui in ſpiritu*. Et Paulus non audet dicere ſe raptũ in corpore. Omnibus itaque

2. Corinth. 11.

annunciãdũ eſt publicè, quòd qui talia &, his ſimilia credit, fidẽ perdit. Et qui fidẽ rectã in Domino non habet, hic non eſt eius, ſed illius, in quẽ credit, id eſt, diaboli. Nã de Domino noſtro ſcriptũ eſt: *Omnia per ipſum facta ſunt*. Quiſquis ergo credit poſſe fieri, aliquã creaturã aut in melius, aut in deterius immutari, aut trãsformari in aliam ſpeciẽ vel ſimilitudinem, niſi ab ipſo Creatore, qui omnia fecit, & per quẽ omnia facta ſunt, procul dubio infidelis eſt & Pagano deterior.

Transformatio in aliam ſpeciem à ſolo Deo.

CAP. V.

Intellectus dicti cap. Epiſcopi 26. q. 5.

SI quis autem pertinaciter adhuc affirmare velit hãc ſectam ſtrigiacã, eſſe illã, de qua loquitur illud cap. *Epiſcopi*, dico quòd adhuc Canon ille contra nos non obſtat, neque militat contra prædicta; quia ſi quis bene cõſiderat ſenſum Canonis illius, videbit clarè quòd nõ negat, quin ſit poſſibile tales perſonas pedeſtrè & corporaliter ire ad prædictũ ſuum ludũ; ſed neque negat quin ſit poſſibile, eaſdẽ deferri verè, realiter, & corporaliter à diabolo de loco ad locũ: nã dæmones, permittẽte De, poſſunt virtute ſuã naturali mouere, & portare materiã corporalem de loco ad locum, vt innuit Aug. *in 18. lib. de Ciuitate Dei cap.* 18. Vnde legitur *in legenda beati Petri Apoſtoli* de Simone mago in aëra à dæmonibus portato, & *in legẽda beati Iacobi Apoſtoli*, de Hermogene ad ipſum Iacobũ portato, & de multis aliis legitur de loco ad locum realiter & corporaliter à diabolo delatis.

Si ergo poſſibile eſt tales perſonas ire vel deferri corporaliter & realiter à diabolo, & poſſibili poſito in eſſe, nullum ſequitur inconueniens ſecundùm

Dæmones poſſunt naturaliter mouere

corpus aliquod de loco ad locũ.

dùm regulam Logicalem: nullum ergo erit inconueniens, si dicatur, tales Striges pedestres corporaliter ire, vel deferri realiter & corporaliter ab ipso diabolo, & ita clarè patet, quòd prædictum Capitulum *Episcopi*, contra prædicta non obstat, prout aduersarij nostri probare conantur.

Francis. Peña.

IN summa eius Decreti vera intelligentia talis mihi esse videtur: ibi enim non agitur de Lamiis, sed de quibusdã hæreticis, qui credebant quòd Diana fuit in deam conuersa, & quòd creatura mutari, aut transformari potest ex vna substantia in aliam, vel ex vna specie in aliam speciem, ab alio, quàm à vero Deo: quòd bestiis vehebantur, vt Herodiadi seruirent. Quæ omnia falsa sunt, erronea, & hæretica, & à Lamiarum secta longè diuersa. Neque illi patres, quorum est Decretum illud, negant Lamias posse corporaliter à dæmonibus transferri per longa regionum spatia: neque illum hæreticum, aut stultum esse decernunt, qui credit ea fieri posse, quæ sæpe à dæmonibus cum Lamiis perpetrantur. Rectè ergo Bernardus hîc ait *in dicto cap. Episcopi*, non haberi sermonem de secta Strigum, siue Lamiarum.

CAP. VI.

Multa eorum, quæ de Strigibus narrantur, illis in somniis contigere an possint.

Deludũtur aliquando Striges in somniis.

NOs autem nõ negamus quin interdũ huiusmodi Strigibus, siue somniando, siue phantasiando, procurãte diabolo appareat, quòd ad prædictum ludum accedant, & præcipuè postquàm iam ad ipsum ludum corporaliter & realiter accesserunt, & verè & realiter ac corporaliter fidẽ abnegarunt, & Crucẽ conculcarunt, ac dæmonem in suum deũ acceperunt, & pro suo deo adorauerũt, possibile est quòd aliquando sensibus ipsarum Strigũ multò grauiùs ac vehementiùs, quàm somno, virtute dæmonis obseratis, dæmon talia somnia causando, vel phantasiam immutando, faciat quòd ipsæ Striges corpore quidem dormientes, seu etiã nihil sẽtientes, & velut mortuæ aliis appareant, & ipsis Strigibus in spiritu, seu in phantasia videatur, quòd prædicto ludo interssint, & alia faciãt, quæ aliàs vigilantes corporaliter & veraciter facere consueuerunt, & aliqui dæmones earum formas assumentes videantur ab aliis in ipso ludo corporaliter adesse, vt id alteri per phantasticam apparitionem exhibeatur vigilanti, quod alter vidit in somniis, vt dicit Augustinus *in dicto lib. 18. de Ciuitate Dei cap. 18.* per quem modum id dicimus contigisse quod *in legenda beati Germani* narratur de illis mulieribus, dæmonibus earum formas assũmentibus, quæ cernebantur in hospitio cœnare, & tamen quæsitæ in domibus propriis verè sunt inuentæ.

CAP. VII.

Vna creatura in aliam verè non transmutatur.

NVllo autem modo dicimus, neq; aliquãdo opinati ſumus id quod mendaciter & falsò aduerſarij noſtri nobis imponunt: videlicet quòd aliqua creatura, aut in melius, aut in deterius poſſit immutari, aut in aliã ſpeciem vel ſimilitudinem realiter & verè transformari, niſi ab ipſo Creatore, qui omnia fecit, & per quẽ omnia sũt facta: & propterea nullo modo dicimus, nec aliquo pacto aliquid numinis, aut diuinitatis extra vnum Deum arbitramur.

Nihil poteſt in aliam ſpeciem transformari, niſi ab ipſo Deo.

Sed neque ea, quæ in ſolo ſpiritu fiunt, arbitramur etiã in corpore accidere, ſed dicimus & prędicamus, quòd quemadmodũ legitur de ſociis Vlyſſis, quos illa famoſiſſima magica Circe in beſtias arte ſua vertit, vt dicit Auguſt. *in lib. 18. de Ciuitate Dei cap. 17.* & habetur *26. q. 5. cap. nec mirũ*, & de ſociis Diomedis in aues verſis, & de quibuſdam aliis, qui verſi in iumenta videbantur onera portare, & de aliis ſimilibus: quæ omnia illuſoriè & phãtaſticè, ac quadam præſtigioſa apparitione arte dæmonum fiebant, vt Aug. declarat egregiè *in cap. 18. prædicti libri 18. de Ciuitate Dei.* Ita etiam nõ negamus quin interdũ arte dæmonis illudentis fieri poſſit, quòd aliqua Strix per aliquã phantaſticam apparitionẽ videatur tranſmutata in felẽ, vel in aliã beſtiã, ſeu ſpeciẽ, quæ tamen nõ erit veraciter tranſmutata, ſed hoc fieri quadã apparitione præſtigioſa: & qui aliter credit infidelis eſt, & Pagano deterior, vt dicit dictum cap. *Epiſcopi.*

Quæ in ſpiritu ſolo fiũt ea vel in corpore exiſtunt.

CAP. VIII.

Multa apparere poſſunt Strigibus arte Dæmonum, quæ vera non ſunt.

IMmò dicimus & confitemur plura alia ipſis Strigibus illuſoriè & phãtaſticè arte dæmonum poſſe contingere & apparere, quæ tamen minimè ſunt vera, vt putà, quòd vitulos comedant, qui poſtea dæmonum virtute reſurgant: nam ſi verè illi vituli fuerunt cocti & comeſti, nullo modo fieri poteſt, vt dæmon aliquis, immò omnes dæmones ſimul cum tota eorum poteſtate eos valeant ſuſcitare: quia reſuſcitare mortuum eſt potentiæ infinitæ, quæ ſoli Deo conuenit, & diabolo nullo modo poteſt conuenire. Quare ſi illa comeſtio fuit vera & realis, neceſſe eſt dicere, quòd reſuſcitatio ſequens, fuerit phantaſtica & illuſoria: aut quòd & comeſtio fuerit apparens & phantaſtica, & etiam reſuſcitatio fuerit illuſoria: & ita cùm diabolus ſemel ipſas Striges ſibi per infidelitatem ſubiugauerit, illudens eis in ſomniis, ſeu cũ phantaſticis apparitioni us, modò læta, modò triſtia, modò cognitas, modò incognitas perſonas interdum oſtendit, vt textus illius cap. *Epiſcopi* loquitur de ſecta illarum mulierum, quę cum Diana, vel cum Herodiade ſe equitare, eiuſque iuſſionibus obedire credebant.

Reſuſcitare mortuũ eſt potentiæ infinitæ.

Cap. Epiſcopi explicatio.

CAP.

CAP. IX.

Striges vt apostatæ an rectè puniantur, etiamsi corporaliter non deferantur: ex quo habent rata, quæ sibi in somniis contigerunt.

POstremò, vt aduersariorum ora ex toto concludam, posito sed nō concesso, quòd (vt aduersarij ipsi affirmant) istæ Striges nullo modo vadant corporaliter ad ludum, & quòd numquam realiter ac veraciter vigilantes abnegauerint fidem, & conculcauerint Crucem, & alia fecerint, quæ in tali ludo facere dicuntur, sed quòd in somniis tantummodò, seu phantasticè & illusoriè eis sēper ista contingant, tamen ex quo posteà, quando sunt in vigilia & in propriis sensibus constitutæ, credunt & firmiter tenent se prædicta fecisse, & habent ea rata & firma, ac ea confirmant, & contentæ sunt quòd sibi talia acciderint, ac eis omnibus consentiant cum quadam animi complacentia, credentes firmiter se fidem Catholicam abnegasse, & dæmonem pro suo vero Deo habere, tenētes firmiter se non peccare, sed potiùs se bene facere talia perpetrando, & alia similia multa faciēdo, vt ex earum confessionibus corā Inquisitoribus factis euidenter apparet, liquidò & clariùs luce meridiana constat, quòd sunt verè & propriè apostatæ, idololatræ, & hæreticæ: nam sicut ille qui somniando se committere fornicationem cadit in pollutionem nocturnam, si posteà in vigilia constitutus est memortalis somnij, & consentit & placet sibi de illa fornicatione somniata propter delectationem habitam in ea, licèt talis non peccet ratione somnij in se, quia nullum ibi potest esse peccatum, eò quia ibi non fuit iudicium rationis, peccat tamen mortaliter ratione complacentiæ cum delectatione sequenti in vigilia cum deliberato consensu, vt dicit B. Thomas *in quarto sentent. dist. 9. art. 4.* & etiam habetur *6. dist. §. 1. in gloss. circa fi. ibi: Si ergo in nocturna pollutione, & cap. testamentum, ead. dist.* & Augustinus *in 18. lib. de Ciuitate Dei, cap. 12. in fine*, dicit, quòd delectari etiam falso crimine, crimen verum est: ita dicendum est de istis Strigibus, quòd sint verè & propriè apostatæ, idololatræ, & hæreticæ, non quidem eâ ratione, quia prædicta contingant eis in somniis, vel phantasticè, seu illusoriè, sed propter complacentiam quam habent de prædictis cum deliberato consensu posteà, quando sunt extra prædicta somnia, & extra prædictas phantasticas illusiones in vigilia, & in propriis sensibus constitutæ, & credunt ea esse vera, & ea habent rata, tenentes firmiter in mentibus suis se fidem & Dominum Deum abnegasse, & credunt Dæmonem esse suum verum Deum, & eum vt Deum suum adorant, vt dictum est *suprà*: & ideò textus dicti cap. *Episcopi* dicit tales personas sceleratas retrò post Satanam conuersas, & quòd dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt se & profitentur cum Diana nocturnis horis dea Paganorum, vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierū equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spatia intempestæ noctis silentio pertransire, eiusque iussionibus obedire velut dominæ: & quia credunt & profitentur prædicta esse vera, quæ in somniis, seu phantasticis illusion bus eis contigerunt, ideò textus iterum appellat eas perfidas & infideles, dum sequitur: *Sed vtinam ha sola in perfidia sua periissēt, &*

Striges ex tali habitione phantasticæ apparitionis apostatæ & hæreticæ sūt.

Dianæ nocturni ludi.

Striges perfidæ & infideles.

& non multos secum ad infidelitatis interitum pertraxissent. Quare sunt veraciter & propriè hæreticæ, & ideò sequitur in textu quòd *qui hæc vera esse credunt, credendo à recta fide deuiant, & errore Paganorum inuoluuntur, cùm aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum Deum arbitrantur:* quia quando solus spiritus ista patitur, infidelis est, qui hæc non in animo, sed in corpore euenire opinatur, vt textus subdit *ibidem*: & idò in fine illius Canonis bene subditur: *Prædicandum esse, annunciandum populis hæc omnino falsa esse, & eum qui talia credit fidem perdere,* quod & nos Inquisitores dicimus, & constanter prædicare & annunciare populis non cessamus.

Striges hæreticæ.

CAP. X.

Ex dicto cap. Episcopi, *an probetur Striges non deferri corporaliter.*

ECce ergo quàm bene ex verbis huius cap. *Episcopi*, concluditur, & clarè probatur id quod *superiùs* dixi, videlicet, quòd dato, quòd in somniis, seu phantasticis illusionibus arte dæmonum procuratis videatur ipsis Strigibus quadam præstigiosa apparitione se ad ludum dictum accessisse, Dominum Deum & fidem Catholicam abnegasse, Dæmonem vt Deum adorasse, & alia *superiùs* enumerata perpetrasse, ex quo tamen transactis illis somniis & phantasticis illusionibus retinent ea in mente, ac firmiter credunt ea esse vera, & constanter in tali credulitate perseuerant; sequitur quòd sint veraciter & propriè apostatæ, quia verè secundùm suam opinionem recesserunt à Catholica fide: & etiam sequitur quòd veraciter sint idololatræ, firmiter tenentes se adorare dæmonem vt Deum, & creaturam pro Creatore se colere, ac de facto adorant & colunt: & credentes aliquid diuinitatis seu numinis extra vnum Deum esse, inuoluantur errore Paganorum idola adorantium: ac etiam sequitur quòd deuiant à fide, & fidem perdunt, & ideò veraciter sunt hæreticæ, credendo quòd ea quæ fiunt in somniis & phantasticis illusionibus arte Dæmonum procuratis, sint vera, & quòd quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidant, & insuper credendo se posse dæmonum virtute transmutari in feles vel alias species. Quæ omnia cùm sint contra determinationem Ecclesiæ, procul dubio sunt hæretica, & ideò textus hic appellat tales personas infideles, & Paganis deteriores; infidelitas autem in homine baptizato est hæresis; & ita clarissimè patet quomodo dictum cap. *Episcopi*, nullo modo contra prædicta militat, neque contra nos obstat.

Striges verè apostatæ & idololatræ quomodo sint.

Epilogando itaque omnia prædicta, dico quòd illud cap. *Episcopi*, nõ militat contra ea quæ dicta sunt, neque obstat quin prædictæ Striges vadant corporaliter ad illum ludum, & quin realiter & veraciter fidem abnegẽt & diabolũ adorẽt; & ex cõsequẽti nõ obstat quin veraciter sint hæreticæ, tum quia illud cap non loquitur de ista secta Strigum, de quibus nos loquimur, & hoc est quia tempore quo celebratum fuit illud Concilium Ancyrense, ex quo sunt sumpta verba illius cap. sed neque tempore quo fuit compilatum decretum, nondum insurrexerat ista Strigum secta: tum quia si quis bene consideret sensum illius cap. non negabit quin sit possibile, tales Striges ire corporaliter & pedibus suis in propriis sensibus & vigilantes ad ipsum ludum, sed neque negabit quin sit possibile, easdem

Concilium Ancyrẽse.

inter

interdum verè, corporaliter, & realiter de loco ad locum à diabolo deferri: tùm quia etiam nos nõ negamus, quin interdum possibile sit, quòd ipsis Strigibus appareat in somniis aut in phãtasticis illusionibus, procurante dæmone, causatis, quòd vadant ad ipsum ludum, ipsæ verò veluti dormientes, seu velut nihil sentientes, veraciter inueniantur in domibus suis: imò etiam dicimus plura alia posse Strigibus arte dæmonum illusoriè apparere: nullo modo autem dicimus, neque aliquando opinati sumus, aliquam creaturam virtute dæmonum in aliam speciẽ vere & realiter transformari: sed neque dicimus verũ esse, quòd ea quæ fiunt in solo spiritu, accidant realiter in corpore. Tùm postremò, quia dato, sed non concesso, quòd nullo modo vadant corporaliter ad ludum, sed quòd tantũmodo in somniis & phantasticis illusionibus virtute dæmonũ videatur eis quòd vadant ad ludũ, & Deum ac fidem abnegent, & dæmonẽ vt Deum adorent, & alia sic illusoriè ipsis Strigibus accidant, quæ in dicto ludo facere dicuntur: tamen ex quo posteà quando sunt in vigilia & in propriis sensibus constitutæ, credunt & firmiter tenent se ea fecisse, & habent ea rata, ac eis omnibus consentiunt cum animi cõplacentia, credentes firmiter se fidem catholicam abnegasse, ac dæmonem pro Deo adorasse, & eum tãquam Deum suum habere, & se nullo modo peccare, sed potiùs se bene facere talia perpetrando, & in hac credulitate firmiter perseuerant, adhuc clare constat quòd sint veraciter apostatæ, idololatræ, & hæreticæ, & ideò textus nominat eas sceleratas, perfidas & infideles: & dicit quòd credentes talia phantastica & illusoria esse vera, deuiant à recta fide, & fidẽ perdunt, ac inuoluũtur errore Paganorũ, & sunt ipsis Paganis deteriores: infidelitas autem in homine baptizato est hæresis. Et ita per hæc omnia clarissimè patet quomodo dictum cap. *Episcopi*, toties allegatum, nullo modo militat cõtra nos Inquisitores, neque obstat quin istæ Striges veraciter dicantur apostatæ, idololatræ, & hæreticæ, quomodocumque dicatur, siue quòd vadant corporaliter & realiter ad ludum, siue quòd tantummodò in somniis & phantasticis illusionibus arte Dæmonum causatis eis talia contingant.

Striges quomodo sint verè apostatæ, idololatræ, & hæreticæ.

CAP. XI.

Ad Inquisitores hæreticæ prauitatis an spectet Striges punire.

CVm ergo prædictæ Striges veraciter sint hæreticæ & idololatræ ac apostatæ, quomodocũque dicatur, seu quòd realiter vadant ad ludum; seu quòd tantummodò in somniis aut phantasticis illusionibus, vt dictum est, sequitur quòd ad Inquisitores hæreticæ prauitatis pertinet contra eas procedere, & eas sicut alios hæreticos punire, quod quidem patet.

1. Quòd sint hæreticæ.

Et primò in quantum dicuntur hæreticæ, patet *per cap. vt officium, de hæreticis, lib. 6 in prin.*

2. Quòd idololatræ.

Patet hoc etiam in quantum dicuntur idololatræ, offerentes sacrificia Dæmonibus, & eis nefarias preces emittentes, vt *in glos. in verbo, saperent, cap. accusatus, eisdem tit. & lib. §. Sanè*, ac etiam ipsos dæmones adorantes: nam si hæreticus punitur adorans hæreticum, *vt dicto cap. accusatus, §. ille quoque*, quantò magis Dæmonem adorans? Est enim contra illud Domini mandatum, *Dominum Deum tuum adorabis. Matthæi 4. cap.*

3. Quòd apostatæ.

Postremò hoc patet, in quantum dicuntur apostatæ: quia apostata à fide punitur vt hæreticus, cùm verè hæreticus sit, de quo habes *in verbo, Apostata, §. primo, secundo, & tertio.*

Francis. Peña.

Vide Nostram Lucernam Inquisitorum.

CAP. XII.

Quomodo cognoscuntur Striges & sectatrices? per confessionem sociarum deteguntur Striges: sociarum depositio valet contra alias Striges: Inquisitor ne interroget de sociis, eas singulariter nominando: Inquisitor non facilè credat depositionibus Strigum contra alias.

MAnifestantur autem seu deteguntur illi qui sunt de hac secta Strigiaca, & ad notitiam eorum peruenitur duobus modis, videlicet per confessiones sociarum, & per coniecturas & præsumptiones.

Primò ergo per confessiones & inculpationes sociarum: cùm enim mutuò se cognoscant in dicto ludo, ex consequenti possunt etiam mutuò se detegere & manifestare, & hoc præcipuè quando plures separatim, & vna seorsum ab altera, imo nesciente quid alia dixerit, conueniunt de eadē persona & de tempore quo eam viderint, & in quibus locis, & maximè quando tales inculpantes aliquam de earum societate dicunt idem & affirmant coram facie illius, quam inculparunt, & ita vna post aliam separatim, & altera nesciente, idem affirmat in facie eius.

Et quòd talis inculpatio seu manifestatio facta per socias faciat fidem contra illam quæ inculpatur, patet per ea quæ notantur *in cap. in fidei fauorem, de hæreticis, lib. 6.* Facit ad hoc *glos. fin. cap. quoniam aliqua, de testi.* Vide de hoc *in verbo, testes, §. 17. & in verbo, tortura, §. 29.*

Aduertas tamen & sis bene cautus, tu Inquisitor, ne interrogando de complicibus & sociabus vnquam interroges an aliquando viderint talē, vel talem, specificando aliquam vel nominando, neque permittas aliquam specificari vel nominari, sed interroges in communi & generali quas socias habeat, vel quas viderit in tali ludo, & quid eas ibidem facere viderit; & ei dicas, quòd nullo modo aliquam nominet, nisi pro certo eam in ludo viderit & cognouerit, & nisi pro certo viderit vel sciuerit eam abnegasse fidem, & alia fecisse quæ ibi fieri consueuerunt.

1. Inquisitorum cautela in interrogationibus.

Aduertas insuper, & sis bene cautus, ne de facili facias aliquam detineri propter inculpationes talium Strigum tantùm, quia posset contingere quòd dæmon assumeret personā alicuius, & se sub forma illius præsentaret in ipso ludo, vt illam personam infamaret, & tamen illa persona erit innocens, & de tali crimine nullo modo culpabilis: quare cautiùs securiusque procedes, si ex solis inculpationibus seu manifestationibus sociarum non facies aliquam personā detineri, sed vltra illas inculpationes factas per socias, habeas aliqua alia indicia, seu coniecturas, vel præsumptiones, seu suspiciones contra eamdem quam volueris detinere.

2. Inquisitorum cautela de non detinenda innocente.

CAP.

CAP. XIII.

Qualiter ex hac Strigiaca secta esse detegantur aliqui per coniecturas & præsumptiones : indicium seu argumentum, à communiter accidentibus sumptum validum est : quales coniecturæ seu indicia prodant Striges.

DEteguntur etiam, & ad notitiam eorum qui sunt de hac secta venitur alio modo, videlicet per conjecturas & præsumptiones: quia in his, quæ in secreto fieri consueuerunt, proceditur ex coniecturis & præsumptionibus, vt dicitur *in l. fin. C. de procur. tuto.* vbi glos. not. & Bal. *in l. quicumque. C. de ser. fugi. & in rubrica. C. de prob.* nam indicium sumptum ex experientiis & coniecturis quæ communiter accidere solent, est validum: vnde vt dicit Panor. *in c. Ossius. de elec. in fine.* argumentum à communiter accidentibus tenet, & quando tali coniecturæ frequenter contingit adesse veritatem, tunc est graue indicium, & æquiparatur præsumptioni iuris, vt notatur per Cynum *in l. metum, de dolo.* siue agatur de probando vero hominis actu, siue de probando animo, *ff. de sica. l. 1. §. sed si claua, & c. significasti de homic.* nam præsumptio non est aliud, quàm quædam suspicio, quæ causatur in animo iudicis, vel cuiuscumque ex variis coniecturis, vel argumentis seu indiciis, vt dicit Panor. *in cap. quanto de præsum. col. 3. in fine.* Ad omnia ista vide *in verbo, indicium. § 5. & §. fin. & in verbo, præsumptio. §. 5.*

Striges manifestantur per coniecturas & præsumptiones.

Cùm ergo abnegatio fidei, adoratio diaboli, cóculcatio Crucis, & alia, quæ faciunt tales Striges in ipso ludo, & alibi cum ipso diabolo, omnia fiant in secreto, & seorsum à fidelibus Christianis, ideò necesse est, quòd contra eas procedamus ex coniecturis & præsumptionibus.

Et istæ coniecturæ seu præsumptiones sunt aut fascinationes puerorũ, vel maleficia causantia infirmitates, aut alia nocumenta circa homines vtriusque sexûs, & etiam circa terræ fruges, vinearum uvas, arborum fructus, ac etiam circa iumenta & alia diuersorum generum animalia, vel etiam medicationes & curationes talium infirmitatum, & nocumentorum, quæ omnia fiunt virtute diaboli, aut ipso cooperante, vt per singula patebit. Coniecturæ & præsũptiones contra Striges.

CAP. XIV.

Per fascinationes puerorum detegũntur Striges, & quid sit fascinatio: mulier menstruata inficit visum speculum, & Basiliscus interficit visum hominem.

NAm fascinatio puerorum, vt ab ipsa incipiam, vt dicit B. Thomas *in prima parte, quæstione centesima decima septima, articulo tertio, in responsione ad secundum argumentum, & super epistolas Pauli ad Galatas, tertio capitulo, lectione prima,* est infectio procedens ab oculis infectis propter malitiam animæ, cooperante dæmone, & Deo permittente: & hoc præcipuè accidit in vetulabus, in quibus ex malignitate quadam, contracta ex familiaritate vel pacto dæmonum fit immutatio noxia & venenosa per venas ad oculos earum, & ab oculis ad rem inspectam per spatium determinatum; & ita aspectus earum venenosus & noxius inficit pueros, habentes corpus tenerum & de facili receptiuum talium impressionum, & sic infirmantur & cibum vo- Fascinatio quid sit.

munt, vt dicit Beatus Thomas *vbi suprà*

Menstruata mulier inficit speculũ.

Per quem modum dicimus, quòd mulier actualiter menstruata, si aspiciat in speculum purum & mundum, subitò inficit & deturpat ipsum, & Basiliscus videns hominem interficit ipsum, vnde Glos. super illud Pauli *ad Galatas tertio : O insensati Galatæ, quis vos fascinauit* ? dicit: quidam habent oculos vrentes, qui solo aspectu inficiunt alios, maximè pueros.

CAP. XV.

Striges inferunt multa nocumenta, & impediunt actus coniugales.

QVòd autem per has Striges realiter & verè inferantur nocumẽta diuersis personis: & primò, impediendo actus coniugales seu matrimoniales, patet per hoc, quia realiter inueniuntur effectus reales impedientes illos actus, vt patet per totum titulum de maleficiatis, & per Panor. & alios doctores ibi scribentes, & *per c. si per sortiarias. 33. quæst.* 1. & qualiter fiant maleficia circa actus istos matrimoniales, declarat Petrus de Palude *in quarto sent. dist.* 34. dicens: quòd, quia dæmon ex eo, quòd est spiritus, habet potestatem super creaturam corporalem ad motum localem prohibendum vel faciendum, ideò potest corpora impedire ne sibi appropinquent directè vel indirectè, interponendo se quandoque in corpore assumpto.

Coniugales actus impediuntur à Strigibus & ligantur quinque modis.

1.

2. Alio modo, quia potest refrigidare hominem ab actu illo, adhibendo occultè virtutes rerum, quas optimè nouit ad hoc validas.

3. Tertio modo turbando æstimationem & imaginationem, qua reddit mulierem exosam, quia potest in ipsa imaginatione imprimere.

4. Alio modo, quia potest reprimere rigorem membri, sicut etiam motum localem reprimere potest.

5. Quintò potest impedire illos actus matrimoniales, prohibendo missionẽ spirituum ad membra, in quibus est virtus motiua, quasi intercludendo vias seminis, ne ad vasa generationis descendat, vel ne ab eis recedat.

CAP. XVI.

Striges inferunt nocumenta causando infirmitates hominibus & iumentis: qualiter iudicetur morbus per maleficium illatus.

INsuper istæ Striges nocumenta inferunt viris ac mulieribus & iumẽtis ac bestiis cum maleficiis suis, causando diuersas infirmitates, cooperante diabolo, in quantum istę Striges accipiunt ab ipso diabolo aliqua nociua, & eą præbent viris ac mulieribus vel iumẽtis, aut in cibo aut in potu, vel tangẽdo, aut ipsemet diabolus occultè applicat aliqua maleficia vel nociua in lectis vel vestib⁹, sicut sępenumerò inueniũtur in lectis vel vestibus aliqua, quæ arte humana minimè aut vix fieri vel componi possent; ex quibus sic applicatis aut in lectis, aut in vestibus aut tactu, aut in cibo & potu, sequuntur dolores capitis, torsiones viscerũ, exsiccationes membrorum, stomachi destructiones, & aliæ plures infirmitates ex quibus sæpe plures moriuntur.

Animalibus inferuntur infirmitates à Maleficis.

Idem etiam de iumentis & aliis animalibus, quæ ex talibus nociuis, seu maleficiis sic in cibo aut potu, vel tactu eis applicatis sæpe infirmantur & moriuntur, aut lacte priuantur: & hoc est quia, vt tangit beatus Thomas *in secundo libro sent. distinctione*

ctione ſeptima, tales infirmitates, quæ generari poſſunt virtute alicuius agentis naturalis, poſſunt etiam cauſari à dæmonibus applicantibus talia agentia naturalia ad cauſandas illas infirmitates: poſſunt autem diſcerni iſtæ infirmitates cauſatæ per Striges, cooperante diabolo, per maleficia, ab illis quæ cauſatæ ſunt naturaliter iudicio medicorum. Nam ſicut dicitur 16. *quæſt.* 2. *cap. illud*, ad genus ſuperſtitionis pertinent omnes ligaturæ, & omnia remedia, quæ medicorum diſciplina condemnat, in quibuſcumque rebus ſuſpendendis atque ligandis.

Ita dicimus, quòd vbi medici periti ex aliquibus coniecturis vel circumſtantiis iudicant illam infirmitatem non ex defectu naturæ, neque ex aliqua cauſa naturali intrinſeca, ſed ab extrinſeco accidiſſe, vbi nõ fit ex venenoſa infectione, quia ſic ſanguis vel ſtomachus malis humoribus eſſet repletus, tunc ex ſufficienti diuiſione iudicant effectum eſſe maleficialem.

Cognoſcitur etiam quando medici periti & bene practici vident infirmitatem eſſe incurabilem, ita vt nullis medicaminibus vel remediis naturalibus æger poſſit releuari, imò potiùs cernunt ipſum in dies aggrauari.

CAP. XVII

Striges nocumenta inferunt terræ fructibus: Maleficæ quædam maleficia curant ope Dæmonum.

Striges maleficiis deſtruunt terræ fructus.

INferunt etiam plura nocumenta cum ſuis maleficiis procurando grandines, & alias aëris tempeſtates ad deſtruendum terræ fruges, vinearum uvas, & aliarum arborum fructus: & hæc omnia faciunt ac procurant cooperante ipſo diabolo. Nam vt dicit beatus Thomas *ſuper Iob. primo cap.* neceſſe eſt confiteri quòd, Deo permittente, dæmones poſſint perturbationem aëris inducere, ventos concitare, & facere vt ignis de cœlo cadat. Quare igitur cùm grandines & ſimiles aëris intemperies procedant ex motu aliquorum naturalium, putà vaporum eleuatorum à terra, ſequitur quòd etiam diabolus ſua virtute, niſi impediatur à Deo, poſſit tales vapores mouere, & illas grandines ſeu ventos ac pluuias cauſare.

Maleficia maleficiis deſtructa.

Sunt inſuper aliqui viri, & aliquæ mulieres, quæ ignorantes artem Medicinæ, talia *ſuprà* dicta maleficia deſtruunt, & infirmitates cauſatas à talibus maleficiis curant, & infirmos ſanant, quæ quidem omnia, cooperante dæmone, faciunt, quod ſic patet: tum quia talia curant priùs dæmones inuocando & conſulendo, ac ab eis reſponſa expectando, vnde communiter taliter medicantes nolunt ſubitò remedium dare, ſed aliquo tempore expectato, vt interim conſilium diaboli requirant, poſteà adhibent remedia: tum etiam quia deſtruunt talia maleficia in vna perſona, ſed illud maleficium alteri inferre coguntur: vel quia ſaltem illud tale maleficium non poſſunt remouere, niſi aliud maleficium vel aliquid illicitum aut ſuperſtitioſum perpetrando.

CAP. XVIII.

Aliud signum ad cognoscendas Striges, sumptum à minis factis, effectu subsecuto: aliud signum desumptum ab irreuerentia erga corpus Christi.

Striges ex familiaritate Dæmonis & effectis cognoscuntur.

CVm ergo istæ Striges faciant talia maleficia & nocumenta, vel ea curent, nonnisi diabolo (vt prætactum est) cooperante; & ipse dæmon cooperetur eis in talibus propter abnegationem fidei Catholicæ, & etiã quia ipsi diabolo seipsas ex toto dedicarunt, vt communiter ipsæ Striges confitentur, cuius signum est, quia antequam abnegent fidem, & diabolum adorent, nunquam possunt talia perpetrare; sequitur ergo de necessitate quòd talia maleficia, seu eorum curationes factæ modis supradictis euidenter probent aliquam personam Strigem.

Quare quotiescumque aliqua persona, aut rixando, aut etiam non rixando, facit aliquas minas contra aliã personam, dicens: Quia tu mihi feciſti sic vel sic, ego faciã taliter quòd senties, si bene feciſti, vel non: vel: Faciam quòd eris malè contenta de me, vel quód nunquam de tali re lætitiam habebis, & alias similes minas; & posteà sequitur effectus: signum est, quòd talis effectus sit causatus operâ diaboli, præcipuè quando non potest sciri quomodo aliter talis effectus sit secutus, & ideò tales minæ cũ effectu sequente faciunt magnam præsumptionẽ & vrgentẽ coniecturam, quod talis minans Strix est, diabolo per abnegationem fidei dedicata, & erit indiciũ sufficiens ad torturam: sicut de eo qui minatus est alteri de percutiendo eum, & demum fuit percussus, & nescitur à quo, præsumẽdum est quòd fuerit ille, qui minas intulit, de quo habes diffusè *in verbo, tortura.* §. 26.

Signa manifestatiua Strigem.

Ecce ergo quomodo per has coniecturas detegũtur illi qui sunt de hac secta, & hoc maxime quia talibus cõiecturis contingit frequẽter, imò quasi semper, veritatem adesse, prout continua & cotidiana experientia docet, ideò faciunt magnum & graue indiciũ, vt habes *in verbo, indiciũ.* §. 5.

Detegũtur etiã per aliqua signa, putà si faciunt ficas quãdo eleuatur corpus Christi, vel auertunt faciẽ à Cruce, & similia quæ faciunt communiter illi qui sunt de hac secta: & sic finitur iste tractatus ad laudem Dei.

PARALIPOMENA AD BERNARDVM Comensem addenda.

QVÆSTIO VNICA

An ad solos iudices Apostolicos, non autem sæculares cognitio Lamiarum spectet.

An etiam iudices fidei possint compellere iudices sæculares ad exhibendos processus Maleficarum, & vice versa possint sæculares compellere Apostolicos in sæcularibus delictis vt sibi reos exhibeant, & puniant.

PRIMO loco illud explicãdum occurrit, quod hic auctor videtur omisisse in hac disputatione, an videlicet Lamiæ ab Inquisitoribus Aposto

Apostolicis seu aliis iudicibus Ecclesiasticis relinqui possint curiæ sæculari, si confessæ fuerint infanticidia, homicidia, aut alia grauissima crimina, aduersus quæ per leges ciuiles mortis pœna statuta est.

Malefici non cæterandi sed mortis damnandi.

Et Iacobus Sprengerius *in Malleo Maleficarum parte* 1. *quæst.* 14. *circa finem.* ait, satis probabile videri, vt quantumcumque pœniteant, non debeant sicut alij hæretici carceribus perpetuis mancipari, sed vltimo supplicio puniri.

Arnardus tamen Albertinus *tract. de agnoscen. asser. q.* 25. *n.* 66. quem sequitur Simancas *de Cath. instit. tit.* 37. *de Lamiis. num.* 17. verè sentit non posse Inquisitores, de iure, huiusmodi delinquentes curiæ sæculari tradere vltimo supplicio afficiendas, sed eas corde puro redire volentes recipiendas esse ad Ecclesiæ gremium: nihil enim habet commune causa hæresis cum infanticidiis, aut aliis criminibus à Lamiis perpetratis, quorum quidem criminum cognitio ad Inquisitores minimè pertinet; quare iniquè mihi agere viderentur iudices fidei, si Maleficis huiusmodi pœnitere volentibus beneficium misericordiæ & absolutionis denegarent.

Sed ab hac sententia sequentem casum excipimus: nam si maleficæ, à iudicibus sæcularibus primùm captæ, Inquisitoribus fuerint consignatæ propter incidentem hæresim, cuius iudices sæculares cognitionem non habent, *cap. vt inquisitionis.* §. *prohibemus. de hæret. lib.* 6 vt cùm verbi gratiâ, aliqua malefica capta fuit à sæculari magistratu pro infanticidio, aut alio delicto sæculari, & dum eam interrogaret, constitit sibi de hæresi, vel de alio delicto hæresim sapiente, tunc peracto iudicio hæresis, eidem iudici sæculari restituenda malefica est, vt is aliorum criminum cœptum iudicium legibus ciuilibus peragat, tunc enim non dicitur propriè curiæ sæculari relinqui, sed potiùs priori iudici restitui, qui ratione criminis sæcularis super malefica illa legitimam habet iurisdictionem: atque hæc sententia verissima est, & in praxi penitùs obseruanda, sicut & obseruatur iuxta constitutionem sanctissimi domini nostri Pij V. Pontificis maximi, cuius verba ita habent: *Necnon carceratos quoscumque pro quibusuis delictis, & debitis etiam atrocibus apud dictum inquisitionis officium quomodolibet delatos, vel denunciatos, suspensa aliorum criminum inferiorum cognitione, ad eosdem Cardinales, & inquisitionis carceres, ibidémque ad criminis hæresis totaliter cognitionem, & expeditionem retinendos, & posteà ad eosdem Officiales pro aliorum criminum*

Constitutio Pij V. de reis ad iudices sæculares remittēdis

criminum expeditione remittendos, ſine mora tranſmittant. Hactenùs ibi. Habetur autem hæc conſtitutio inter literas Apoſtolicas pro officio ſanctiſſimæ inquiſitionis *in fine Directorÿ Inquiſitorum.*

Inquiſitor poteſt cõpellere iudicem ſæculare ad exhibendam hæreticã

Scitu dignum eſt, an iudex fidei, ad cuius aures ſeu tribunal legitimè peruenit malefica aliquam, quæ in carceribus iudicis ſæcularis continetur, hæreticam eſſe, aut de hæreſi ſuſpectam, poſſit compellere magiſtratum ſæcularem, vt eam ſibi conſignet pro cauſa hæreſis iudicandam. Et certiſſimum ac veriſſimum eſt, id poſſe facere: nam ratione criminis Eccleſiaſtici eam ream vel reum iudices fidei petere poſſunt, & debent omnino ſæculares magiſtratus eis obedire, nec vllo pacto de hoc crimine, cùm merè ſit eccleſiaſticum, directè vel indirectè cognoſcere poſſunt, aut iudicare, *cap. vt inquiſitionis*, §. *prohibemus de hæret. lib. 6.*

Immò ampliùs poſſunt magiſtratus ſæculares quicumque compelli per fidei iudices ad exhibendum eis proceſſus, & quaſlibet ſcripturas, vt poſſint intelligere, an in eis quidquam contineatur aduerſus maleficam, aut maleficos cuiuſcumque ſexus, quod fidei cauſam tangat, & iudicium Inquiſitorum iuuare poſſit, *argumen. textus in cap. vt commiſſi, de hæret. lib. 6.* ibi: *Necnon faciendi à quibuſlibet aſſignari nobis libros ſeu quaternos, & alia ſcripta.* &c. conferunt tradita per Ioannem Rojam *in ſingularibus fidei, ſingul. 54. incipien. Edere inſtrumenta.*

Iudex ſæcularis poteſt ab Inquiſitore cõpelli per excommunicationem, &c.

Poſſunt autem iſti magiſtratus ſæculares compelli ad ſupradicta exhibenda & conſignanda per cenſuram eccleſiaſticam, excommunicationem videlicet, ſuſpenſionem aut interdictum: hæc enim nomine cenſuræ eccleſiaſticæ continentur, *cap. quærenti, extra de verb. ſignif.*

Sed numquid poterit vice verſa magiſtratus ſæcularis compellere iudicem fidei, vt ſibi exhibeat aliquas reas, reóſve, qui ſæcularia delicta commiſerunt, vt eos poſſit iuxta legum ciuilium ſanctiones punire? Equidem non poteſt, quia nulla ei in iudicem eccleſiaſticum competit iuriſdictio, cùm verò iudex eccleſiaſticus in ſuo tribunali delinquentes punierit, tunc iudex ſæcularis pro criminibus ad ſuum forum pertinentibus eoſdem punire poterit; ad quod faciunt tradita per Antonium Gomezium *tom. 3. variar. reſol. cap. 1. num. 40.*

Atque hæc quæ breuiter tradidimus ſunt in hac cauſa Lamiarum

miarum ad praxim iudicantium magis necessaria; quæ propterea addere huic Bernardi tractatui visum fuit opportunum.

Plura suggerit auctor Lucernæ Inquisitorum verbis: *Dæmones inuocare. Diuinatio. Implorare auxilium à Dæmonibus. Inuocare Dæmones. Secta Strigia, & Sortilegia*

Francis. Peña.

CVm verò idem hic auctor in hoc tract. num. siue §. 1. asserit ad Inquisitores hæreticę prauitatis pertinere de Lamiarũ secta cognoscere, contra eas procedere, & sicut alios hæreticos punire, id quidem verissimũ est, & multis Romanorum Pontificum sanctionibus constitutũ, videlicet Innocentij VIII. cuius initium est: *Summis desiderantes affectibus.* quam refert Iacobus Sprengerius *in principio Mallei maleficarum*, & Bartholomæus Spinæus *in libro de Strigibus cap. 3.* Item Adriani VI. quæ incipit: *Dudum vt nobis.* quam refert idem Spinæus *præcitato loco.* Item Alexandri VI. cuius principium est: *Cùm acceperimus.* quæ refertur inter litteras Apostolicas pro officio sanctæ Inquisitionis *in fine Directorij Inquisitorum*, & hæc est communis nostrorum sententia, quam optimæ confirmant rationes hoc loco ab auctore allatæ.

Lamiæ vt hæreticæ ab Inquisitoribus puniendæ.

Quòd si quæras an soli Inquisitores in causis Lamiarum procedere possint secùs ac fiat in causis hæreticorum, *vt in cap. per hos. de hæret. libro 6. extrauag. ex eo de hæret. Clement. 1. de hæret.* respondebo, tutius quidem esse ac decentius, vt Inquisitores perinde in causis Lamiarum ac in causis hæreticorum procedant, & processus conficiant requisitis dicœcesanis secundùm iuris dispositionem in locis proximè itatis; nihilominùs tamen si soli velint procedere, id quidem facere possunt, & quod soli procedentes fecerint ac decreuerint, siue condemnando siue absoluendo, id validum erit, sicut constat ex præcitata constitutione Alexandri VI. cuius verba hîc inferere placuit, habent autem ita:

Quomodo solorum Inquisitorum sit cognoscere de Lamiis.

ALEXANDER Papa.

DIlecto filio Angelo de Verona Ordinis Prædicatorum, sacræ Theologiæ professori, in prouincia Lombardiæ hæreticæ prauitatis Inquisitori, & successoribus suis Dilecte fili, salutem, & Apostolicam benedictionem.

Cùm acceperimus in prouincia Lombardiæ diuersas vtriusque sexus personas diuersis incantationibus, & diabolicis superstitionibus operam dare: suisque veneficiis & vanis obseruationibus mul-

Lombardia Lamiarum hæresi infecta.

ta nefanda ſcelera procurare : homines , & iumenta , ac campos deſtruere , & diuerſos errores inducere , magnáque inde ſcandala exoriri: Decreuimus , pro paſtoralis officij nobis ex Alto commiſſi miniſterio, ſcelera huiuſmodi compeſcere , ac ſcandalis & erroribus præmiſſis,quãtum cum Deo poſſumus , occurrere. Ea propter tam tibi , quàm etiam ſucceſſoribus tuis per Lombardiam conſtitutis , de quibus in his & aliis plenam in Domino fiduciam obtinemus , committimus & mandamus,vt etiam ſoli , honeſto tamen comitatu per vos eligendo aſſociati , contra eaſdem vtriuſque ſexus perſonas diligenter inquiratis : eáſque iuſtitia mediante puniatis & compeſcatis.Et, vt meliùs commiſſionem huiuſmodi exequi poſſitis , contra illas vobis plenam & omnimodam harum ſerie concedimus facultatem. Conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis , neenon indultis & conceſſionibus ordinariis forſan pro tempore factis , cæteríſque contrariis quibuſcumque non obſtantibus. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die , &c.

AMBROSII DE VIGNATE LAVDENSIS I.V. DOCTORIS FAMOSISSIMI

Elegans ac vtilis quæstio in duos articulos diuisa.

QVÆSTIO VNICA.

De Lamiis seu Strigibus, & earum delictis, cum commentariis Francisci Peñæ *Sacræ Theologiæ & Iuris vtriusque Doctoris.*

QVID † ergo dicemus de mulieribus, quæ confitentur nocturno tempore ambulare per longa locorum interualla in momento temporis, & intrare cameras alienas clausas, coadiuuantibus earum magistris Dæmonibus, (vt dicunt) cum quibus loquũtur, † quibus præstant censum, & cum quibus (vt dicunt) habent copulam carnalem, & quibus persuadentibus (vt dicunt) abnegant Deum & Virginem Mariam, & cum pedibus conculcant sanctam Crucem, & quæ Dæmonibus coadiuuantibus (vt dicunt) interficiunt pueros, & interficiunt homines †, & faciunt eos cadere in infirmitates diuersas, & quæ dicunt se multa his similia facere; & aliquando se transformare in formam muscipulæ; & diabolum dicunt se aliquando transformare in formam canis, vel

Lamiarũ nefaria scelera.

Transformatio.

alterius animalis ? An hæc & his similia sint possibilia , vel verisimilia, vel credenda?

Depositio inculpati de Lamiarum transcursu.

Hunc casum habui sæpiùs de facto, & inter cæteros occurrit mihi casus talis. Quidam inculpatus , quòd esset de secta Mascorum seu Maleficorum de se confessus , multos alios viros & mulieres inculpauit, quòd essent de eadem secta , de nocte ambulantes , & quòd in triuiis vel quadriuiis, vel confiniis viarum ibant discurrentes , & multa mala facientes : ad depositionem istius Inquisitor hæreticæ prauitatis aliquas mulieres cepit & incarcerauit : quarum aliquæ sponte confessæ sunt prædicta & similia huiusmodi ; aliquæ verò negantes ad torturam positæ sunt , & in tormentis confessæ sunt.

Diuisio præsentis quæstionis.

Circa casum istum putaui de duobus principaliter esse inquirendum , dum accideret de facto : primò inuestigandum , an prædicta confessata sint possibilia & verisimilia, & credenda, vel non.

Secundò, numquid depositio illius de se confessi , & etiam vnius , vel alterius, vel trium, vel quatuor mulierum similia deponentium , sit indicium sufficiens ad torturam.

Francis. Peñæ

Notæ in Ambrosij de Vignate quæstionem de Lamiis.

† *Quid ergo dicemus de mulieribus , &c.*]

Hîc incipit tractare Ambrosius de Lamiis,seu Strigibus ; quam tractationem diuidit in duos articulos , vt ipse mox ostendit , vers. *Circa casum istum* , & vers. *Secundò numquid.* In hac disputatione obscurus videtur Ambrosius, & sententia eius intricata;nihilominùs ex antecedentibus & consequentibus colligimus quid sibi velit.

De Lamiis & earum impietatibus multi & graues Doctores scripserunt: vt Iacobus Sprenger, Syluester de Prierio, & Spina , & Franciscus Ponzinibius integros tractatus : Alfonsus à Castro, *cap.* 16. *& aliis præcedentibus libro* 1. *de iusta hæreticorum punitione*, multa quoque de his disseruit , secutus magna ex parte Paulum Grillandum *tract. de sortilegiis , quæst.* 7. Albertinus *tract. de agnos. assertio. quæst.* 24. *&* 25. Bernardus Comensis *in disputatione de Strigibus* , & alij ; & nouissimè prodiit in lucem *Repetitio disputationis de Lamiis seu de Strigibus* , authore Thoma Erasto.

Illud hîc in primis præfabor,videlicet communem sententiam esse Lamias corporaliter posse deferri per varia locorum interualla , quò Dæmones, permittente Deo , eas duxerint. Solus Franciscus Ponzinibius Placentinus (quod ego sciam) hãc communem Doctorum sententiam reuocans in dubium,conatus est defendere, eas non ferri corporaliter : sed quæ dicuntur de illis,accidere eis in somniis, non autem re vera in corpore euenire. Eius tamen sententiam non modò

Deportatio Lamiarũ

commu

communis opinio tot illustrium virorum, verùm etiam ipsa quotidiana experientia grauissimè refellit; de quo etiam suo loco dicetur.

Maleficarum varia appellatio

Huiusmodi autem nefariæ fœminæ, de quibus nunc agimus, apud Græcos & Latinos variè nominari videntur: Quippe φαρμακίδες, & φαρμακεύτριαι, dicuntur à Græcis: idque ἀπὸ τῆς φαρμακείας, quo vocabulo ars earum exprimitur: à Latinis autem promiscuè & confusè vocantur Lamiæ, Striges, Magæ, Veneficæ, Incantatrices, & Maleficæ. Vulgò item in Italia Strighæ dicuntur, & Strigoni: Hispania interdum Bruxios, aut Bruxias, aliàs Xorguinos, vel Xorguinas nominat. Harum appellationum ratio breuiter reddi non potest, & ob id omittetur à me consultò, *alibi* fortassis copiosè relaturo: tantillum tamen *suprà* ad Bern. Comensis *cap.* 1. tetigimus.

Homagium & obedientia Dæmonibus à Maleficis præstita.

† *Quibus præstant censum.*] Id est, quibus faciunt homagium, seu exhibent obedientiam & reuerentiam, quoniam inter alia Lamiarum scelera, id est grauissimum & valdè horrendum, vt cùm primùm in hanc sectã coaptantur, coram Dæmone, ipsis visibiliter in assumpto corpore apparente, abnegent Deum, & fidẽ Christianam, & cultum omnem diuinum, & beatissimam Virginem Mariam, & Sacramenta Ecclesiæ Catholicæ, & ipsi Dæmoni promittant perpetuam reuerentiam, cultum, & obedientiã: qualiter verò soleat hoc nefarium scelus iniri, docent in primis Iacobus Sprenger *in Malleo Maleficarum par.* 2. *q.* 1. *c.* 2. Arnardus Albertinus *tract. de agnosc. assert. cathol. q.* 24 *num.* 3. & Alphonsus Castrus *lib.* 1. *cap.* 16. *de iusta hæret. punit.*

Infirmitates à maleficis illatæ.

† *Et faciunt eos cadere in infirmitates diuersas.*] Quòd à maleficis, Deo permittente, inferri possint varia infirmitatum genera, longa posset à nobis oratione demonstrari: sed eum articulum latissimè disputat Iacobus Sprenger *in Malleo Maleficarum, par.* 2. *quæst.* 1. *cap.* 11. eum videto,

---

ARTICVLVS PRIMVS.

An præcedens Lamiarum depositio sit possibilis, verisimilis, & credenda?

Colloquium cum dæmonibus possibile.

CIrca † primum articulum arguitur, † & videtur, quòd sint possibilia prædicta, scilicet, quòd cum Dæmonibus loquantur, cum illis ambulent, responsum præstent, & similia huiusmodi maleficia, illis cooperantibus, faciant. Nam primò *suprà* est visum per sanctum Thomam *in* 2. 2. *quæst.* 95. *art.* 4. quòd possibile est pacta inire cum Dæmonibus tacita, vel expressa.

Societas Dæmonum cũ Lamiis superstitiosa.

Secundò, dicit Augustinus *in* 2 *lib. de doctrina Christiana: Quid quid procedit ex societate dæmonum & hominum, superstitiosum est,* &c. ergo possunt huiusmodi fatuæ mulieres habere societatem & commercium cum Dæmonibus.

Dæmones inuocantur à Maleficis.

Item quòd Dæmones inuocentur, habetur per sanctum Thomam *in dicta quæst.* 95. *art.* 2. *& per gloss. in dicto cap. accusatus*, §. *sanè. suprà eod. tit. & in iuribus in illa gloss. allegatis.*

Item, quòd sit possibile Dæmonem loqui mulieribus talibus, vel viris inuocantibus eum, † probatur, quia Dominus interrogauit Dæmonem, *Quod tibi nomen est?* qui respondit, *Legio mihi nomen est: quia multi sumus*, &c. vt habetur *Marci* 5. *cap.*

Inuocãtibus Dæmon colloquitur.

Item, qòd Diabolus loquatur, habetur 3. *Regum, vltimo cap.* vbi dicitur: *Egrediar*, † *& ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum eius.*

Item, & *Ioan.* 8. *cap.* dicitur, Quòd cùm Diabolus loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater eius; ergo mulieres prædictæ non sunt confessæ impossibilia.

Diabolus loquitur mendacium.

Item, dicit Ioannes Chrysostomus *super Matthæum*, quòd interdum concessum est Diabolo verum dicere, vt mendacium suum rara veritate commendet, & habetur per beatum Thomam *in* 2.2. *q.* 172. *artic.* 6.

Cur dæmones interdũ vera dicant.

Item, quòd Dæmon possit loqui talibus mulieribus, probatur, quia Angeli boni locuti sunt & conuersati sunt cum hominibus: nam vt scribit Augustinus *in lib. de Ciuitate Dei*, Angeli boni assumptis corporibus † apparuerunt Abrahæ, & visi sunt à tota familia. † Apparuerunt etiam Angeli Loth, & ciuibus Sodomorum: scilicet duo Angeli in specie duorum iuuenum, prout scribitur *in Genesi.* Similiter Angelus qui apparuit Tobiæ ab omnibus visus est, † prout scribitur *in Tobia.* Et de Angelis bonis, qui apparuerunt Abrahæ dicitur *Genes.* 18. *capit. Cúmque comedissent, dixerunt ad eum: Vbi est Sara vxor tua, &c.*

Apparitio bonorum Angelorum in assumptis corporibus.

Ex quo patet, quòd Angelus non solùm potest assumere corpus, sed etiam assumpto corpore exercere opera animæ vegetatiuæ, quæ sunt viuere, nutrire, generare, augmentare: hoc enim totum comprehenditur sub nutrire. Si igitur Angeli boni hæc possunt, sic & Dæmones.

Et si dicant & confiteantur tales mulieres prædictæ, aliquando coïre Diabolum cum eis, non videtur hoc omnino impossibile: † pro quo adduco, quod scribit sanctus Augustinus *in* 15. *de Ciuitate Dei*, dicens, se audiuisse à fide dignis, Syluanos & Faunos, quos Incubos & Succubos dicimus, mulieribus improbos extitisse: nam sicut Angeli lucis assumunt corpora ex aëre, ex superiori & puriori parte aëris; ita Angeli tenebrarum assumunt corpora de inferiori parte & de fœtida, vt dicit Ægidius *super octaua distinctione*, 2. *lib. sent.* & Isid. *in c.* 1. *lib.* 7. *de summo bono.* & plurimi Theologi consentiunt. Iacobus de Voragine etiam recitat, Dæmonem sub forma Angelica venisse tentatum

Coïtus Dæmonum cũ mulieribus.

tatum Sanctam Iulianam.

Dæmones variis inducunt formas ad decipiendū.

Item, quòd Dæmones assumant corpora aëreæ substantiæ, & fallere possint istas mulieres, probatur in istis versibus Claudiani Poëtæ eximij, loquentis de Dæmonibus, sic dicentis:

Hi velut aëreo vestiti corpore, nostram
Mentiti speciem, multos phantasmate ductos
Deludunt homines, falsi verique Prophetæ.
In tenebris lucem simulant, in lite quietem,
Abscondunt sub pace dolos, in felle figurant,
Sub dubia specie recti vitiata reponunt.

Et Hieronymus *in vita & legenda beati Antonij* dicit: *Quandoque Dæmones terrent, nunc mulierum, nunc bestiarum, nunc serpentum formas sumentes*, &c.

Ergo possibile est Dæmonem apparere mulieribus prædictis,† aliquando in forma magni magistri, vel amasij sui, aliquando in forma canis, vel alterius animalis, vt dicunt: ergo non videntur confessæ impossibilia, si dicunt se conuersatas cum Dæmonibus, & eos vidisse in forma humana, & cum eis habuisse concubitum, & ab illis portatas esse de vno loco ad alium, puta à ciuitate Parisiorum vsque Romam, &c.

Accedit ad hoc quod scribit beatus Gregorius *in* 8. *lib. suorum moralium*, † Quòd quidam sacerdos reuersus domum mancipio suo negligentiùs venienti dixit: *Veni Diabole, discalcea me*; quòd mox ceperunt caligarum corigiæ in summa velocitate dissolui, vt apertè demonstraret, quòd ipse qui nominatus fuerat, scilicet Diabolus, ad extrahendum caligas obediret. Et dicit ipse sanctus Gregorius, quòd tunc presbyter paueſcens, magnis vocibus exclamauit, dicens: *Recede miser, recede miser, non tibi, sed mancipio meo imperabam*, &c. ergo non videtur impossibile quòd Dæmon prædictis mulieribus, seu viris eum inuocantibus appareat.

Exemplum de Dæmone obtemperante inuocanti ipsum.

Item pro ista parte facit,† quia videmus quotidie maleficia fieri aduersus coniugatos & alios, vt habetur *in cap. fraternitatis, suprà de fri. & maleficiat. &* 33. *q.* 1. *cap. si per sortiarias*, patet per illud Virgilij (si Poëtæ credimus) de sociis Vlyssis, quos mutauit Circe in formam animalium, vnde dicit ipse Virgilius:

Maleficia aduersus coniugatos & alios.

Eclog. 8.

Carminibus Circe socios mutauit Vlyssei.

Carminibus, id est, incantationibus.

Et † dicit Isidorus *in* 8. *Etymologia*

mologiarum lib. quòd illa transmutatio sociorum Vlyssis non fuit fabulosa.

Et † in Exodo legitur, quòd Magi Pharaonis coram Moyse & Aaron verterunt virgas in dracones, & aquam in sanguinem, &c.

De † Arcadibus legitur, quòd Arcades transeuntes stagnum quoddam in Arcadia vertebantur in lupos.

Et Apuleius sectæ Platonicæ philosophus scribit historicè, † seipsum in asinum fuisse conuersum, dum auis fieri conaretur per artem magicam; sed tractu temporis in hominem fuisse restitutum.

Apuleius in asinum.

Et iterum, vt ad sensus historicos redeamus, Augustinus *in* 18. *de Ciuitate Dei*, scribit quẽdam Demenetum nomine fuisse versum in Lupum, sed post annum decimum in hominem restitutum: & subdit *ibidem* ipse Augustinus: & cùm essemus in Italia, audiuimus quasdam mulieres imbutas his malis artibus, dato caseo statim homines vertere in iumenta, quæ necessaria quæque portabant: & finita opera, iterum fieri homines: mens tamen seruabatur humana. Et idem dicit Apuleius prædictus de seipso scribens: *Quamquam essem perfectus asinus, sensum tamen retinebam humanum.*

lib. 18. cap. 18. de Ciuitate Dei.

† In contrarium facit secundùm veritatem, quòd prædicta non sint possibilia, quia vt dicit Damascenus *in* 3 *cap. lib.* 2. † Angelus & Diabolus sunt substantia incorporea; ergo bestiale est dicere, quòd Dæmones habeant manus vel pedes.

Item, † quòd Dæmones coïre non possint, etiam si ex permissione diuina assumant corpora aërea, patet per physicam rationem: quia dicunt Physici semen esse superfluum vltimæ digestionis, & cætera: sed quibus non competit mutatio alimenti, non competit emissio seminis, ergo, &c.

Item, † quòd non possit Diabolus loqui, & sic non possit petere censum à mulieribus istis, nec præcipere ipsis, quòd abnegent Deum, probari videtur; quia etiamsi liberè assumerent corpora, in corporibus assumptis non sunt illa, quæ requiruntur ad formationem vocis: & ideò dicit Philosophus *in primo Politicorum*, quòd soli homini natura dedit sermonem: & Ægidius *super* 8. *dist.* 2. *lib. sentent.* vult Dæmonem non habere os, linguam, dentes, palatum, pulmonem, & sic mutum, & cætera: & ideò licèt aliquando Dæmones videantur loqui in assumptis corporibus, non est ille sonus propriæ vocis, nec propriè vox, sed voci similis.

Et licèt etiam dicamus, quòd aliquan

aliquando comedant, † illa non est vera comestio: quia & Angeli boni & lucis, si aliquando comedisse legantur, vt dicit Ægidius *super dicta octaua dist. 2. lib. sent.* non fuit vera comestio, quia in illis assumptis corporibus virtus digestiua aberat.

Angeli qualiter dicantur comedere.

Sed præterea licèt dicamus Angelos lucis & Angelos reprobos assumere quandoque corpora ex permissione diuina (quia illis non est potestas nisi à Deo, iuxta illud Euangelij Ioannis: *Non haberes potestatem aduersum me vllam, nisi tibi datum esset desuper.* & Paulus *ad Rom. 13. cap. Non est enim potestas nisi à Deo.*) † tamen regulariter in tenebroso aëris carcere detinentur Dæmones vsque ad diem iudicij, scribente Augustino *in lib. 3. super Genesim ad litteram*, & Magistro sententiarum *in 2. lib. distinct. 6.* si ergo aliquando Dæmones corpora assumant ad nocendum, hoc ex speciali permissione procedit: cùm scribat Gregorius *in l. 2. suorum moralium*, quòd nec aëtem, in quo habitant, nec alia possunt elementa concutere, nisi permittat Deus. De hoc etiam legitur *Matth. 8. Marci 5.* vnde satis patere videtur, quòd Diabolus non possit facere, mulierem, vel masculum abnegare Deum, committere homicidium, vel aliud malum facere, nisi ex speciali permissione diuina.

Ioan. 19.

Vbi detinentur Dæmones vsque ad diem iudicij.

Probatur etiam hoc aliunde: quia, vt scribit idem Gregorius *in 18. suorum moralium*: *Omnis voluntas Diaboli iniusta est: tamen Deo permittente, omnis potestas iusta, &c.*

Et idem Gregorius *in 3. Dialogorum* inquit: *Malignus spiritus cogitationi, locutioni, atque operationi nostræ semper assistit, si forte aliquid inueniat, vnde apud examen æterni iudicis accusator existat: &c.* † Et sic spiritualiter, non corporaliter assistit nobis Dæmon.

Cur actibus nostris assistat Dæmon.

Sed præterea ratione probo, quòd non libero voluntatis arbitrio adest Dæmon aduocanti: quia si pro libera voluntate possent Dæmones nocere, & malè persuadere in corporibus assumptis; † non solùm mulieribus, sed etiam viris persuaderent hæreses, & sanctæ fidei nostræ abiurationem, & omnia mala: quòd tamen regulariter non contingit.

Dæmones non adsunt aduocãti pro arbitrio.

Item † viris bonis, & piis nocerent, quod tamen non faciunt: quia certum est bonos, pios, & iustos securos esse ab incursionibus Dæmonum: nam vt dicit Hieronymus *in vita beati Antonij*, Iustus non subiacet Dæmoni.

Et generaliter concludo, quòd licet de potestate Diaboli scribat Iob *in 41. cap. 3.* † *Non est super terrã potestas, quæ cõparetur ei:* tamen ista est frænata à potestate diuina

diuina & bonitate. Et dicit Augustinus *in* 11. *lib. super Genesim*: *Habet Diabolus magnam cupiditatem nocendi : facultatem autem nō, nisi quæ datur à Deo.* Et paulò pòst subiungit Augustinus: *Deus singulos malos supponit bonis, & malorum improbitas, non quantum nititur, sed quantum sinit, potest.*

Magna est Dæmonis potestas, & magna eius cupiditas ad nocēdū.

Vnde non semper quando vult Dæmon, potest assumere corpus humanum, ad persuadendum ea, quæ fatuæ mulieres confitentur.

Et illud est certum : quòd etiamsi liberè & absolutè assumerent Dæmones corpora, & formam humanam (quod negatur) † tamen numquam apparerent, quin terrerent : & sic non libenter & faciliter inuocarentur : quia etiam Angeli boni siue Angeli lucis terrent. Patet in Angelo, qui apparuit Zachariæ patri Ioannis Baptistæ stante à dextris altaris incensi, quo viso turbatus est Zacharias : quem confortans Angelus dixit: *Ne timeas Zacharia.*

Et similiter mulieres euntes ad monumentum, prout scribitur Marci vltimo cap. *Cùm viderent iuuenem sedentem in dextris, coopertum stola candida, obstupuerunt valdè : qui dixit illis : Nolite expauescere.*

Similiter etiam Angelus, qui comitatus est filium Tobiæ, compulit Tobiam & filium eius admirari, & ab illis recedens dixit : (prout legitur Tobiæ 12.) *Pax vobis, nolite timere :* si sic est in Angelo lucis, multò magis, & multùm maiorem timorem incutit Angelus reprobus & tenebrarum : scribit tamen Iacobus de Voragine *in vita Ioannis Baptistæ*, quòd bonorum Angelorū est proprium ex sua visione territos verbis benignis consolari: mali autem Angeli illis, quos territos senserint maiorem timorem incutiunt ; vnde non facile est, nec possibile etiam, nisi ex speciali permissione diuina, Dæmonem assumere corpus, & apparere inuocantibus illum.

† Ad illa autem quæ dixi suprà, per artem magicam socios Vlyssis versos à Circe in belluas: & per artem magicam homines verti in bruta, Domini mei: sciendum, quòd beatus Augustinus *in præallegato* 18. *lib. de Ciuitate Dei* multa & multa miranda dicit de his transmutationibus : tandem tenet ibi & concludit, quòd ista non fuerint facta realiter : & illæ transmutationes non fuerunt veræ essentialiter, quamquam illusione Dæmonum demonstrarentur esse.

Per artē magicā homines non possunt conuerti in bruta animalia

Idem concluditur in vitis Patrum, vbi agendo † de miraculis sancti Macharij dicitur, quòd quædam puella fuit ducta ad

B. Macharius Dæmonis falla

S. Ma

etiam solute.

S.Macharium,quã parentes eius dicebant arte magica factam equam sic & taliter quòd omnes vidẽtes eã dicebãt esse equã: his respondit amicus Dei,quòd ipse nõ videbat equã,sed puellã: non enim poterat ipse à Dæmonibus illudi:post hoc introduxit vnà cũ parentibus puellam in cellam suam,orans deuotissimè Deum, vt ipse talem monstraret parentibus, qualis sibi videbatur, & repentè fugatâ Dæmonum fallaciâ, omnibus apparuit puella ipsa in forma sua propria hominis: ex hoc apertè demonstratur, quòd non realis mutatio illa fuerat, sed illusio oculorum per Dæmonum fallaciã causata.

Transmutationes, quas narrant historici & Poëtæ, quia liter faciæ intelligi debent.

Quotiescumque igitur huiusmodi transformationes.& mutationes leguntur apud historicos poëtas,semper intelligamus apparenter, non essentialiter factas: sicut videmus in furiosis & ebriis, qui sæpè & sæpissimè aliud pro alio existimant: non enim est difficile Dæmoni, vt Theologi volunt, ex speciali permissione diuina demonstrare, quòd homo sit bos, vel lupus: quia non sinit veram rem ad oculos peruenire.

Et † Cæcus Esculanus *super tractatu sphęræ*, qui plenè incantationes Dæmonum dicitur nouisse, & potentias ipsorum,cùm fuerint ei valdè familiares, profitetur, quòd Dæmones nequeunt humanum corpus vertere in brutum. nec possunt facere quòd mortui resurgant: † sed miracula possunt facere Dæmones per virtutem rerum naturalium nobis occultam, ipsis verò notissimam.

Et † alia etiam, quæ miracula videantur, possunt facere Dæmones: & hoc potest contingere duobus modis; vno modo ab intra: † quia Dæmones possunt phantasiam hominũ, & etiam sensus corporeos alterare, vt aliquid appareat aliter quàm in veritate sit, & hoc etiã interdum fieri dicitur per virtutes aliquarum rerum corporalium.

† Alio modo possunt Dæmones hoc facere ab extra, quia Dæmon potest ab aëre corpus aëreum sumere, & formam alicuius mortui, & sub tali forma apparere viuis: & istis modis contingit fieri illusiones à Dæmonibus.

Respondendo igitur ad propositum, cùm dictum est, quòd Circe transmutauit socios Vlyssis in belluas, dicendum est, quòd hoc fuit apparenter, non realiter nec essentialiter. & ideò iure merito † ars magica gentiũ illusiua diu fuit à Romanis exclusa & prohibita: nam in lege duodecim tabularum fuit prohibita, prout etiam refert Plinius *in lib. naturalis historiæ*, & iure

Magica ars Romanorũ lege prohibita.

merito: quia scribitur etiam 19. *cap. Leuitici*, vbi Dominus dixit: *Non declinetis ad Magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini per eos.* Et sequitur *in* 20. *cap. Vir siue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis fuerit spiritus morte moriantur, lapidibus obruent eos; sanguis eorum sit super illos.*

Cum dicatur Circe socios Vlyssis in bestias cõuertisse.

Et iterum redeundo ad trãsmutationem sociorum Vlyssis in belluas, dicitur secundùm sensum allegoricum, quòd Circe fuit formosa meretrix, quæ hominum mores sua pulchritudine variabat, adeò quòd etiam modesti viri capiebantur, & declinabant in bestiales mores propter quod dictum est id esse fictũ, quòd Circe homines transformabat in belluas; id est, in belluinos mores; ideò mutauit socios Vlyssis: quia in variis voluptatibus eos tenuit, quovsque facundus Vlysses sua oratione eos reduxit ad notum iter virtutis: nam vt Aulus Gellius dicit *in primo lib. noctium Atticarum*: in pecudum feratúmque numero habetur quisquis corporeis voluptatibus pressus est. Et Philosophus *in* 1. *Ethic.* inquit: omnino bestiales sunt, vitam pecudũ eligentes, & ita est: nam eos, qui dediti sunt passionibus corporeis & voluptatibus, dat Deus omnipotens in reprobum sensum 23. *quæst.* 4. *cap. Nabuchodonosor.* sed vt *suprà* dictum est,† in talibus tamen semper remanet mens humana, hoc est, synderesis, id est morsus conscientiæ semper repugnat quantùm in se est, contra bestiales sensus, seu contra bestialitates huiusmodi.

Synderesis quid sit.

† Et nota, quòd synderesis secundùm Augustinum est naturale iudicatorium in quo sunt vniuersalia iuris diuini: & est quædam vis animæ suprema secundùm Hieronymum, quæ sẽper remurmurat & & repugnat contra mala: vt etiam hoc habes per Archidiaconum 26. *quæst. cap. Episcopi.*

Concludo itaque quòd impossibile est per artem magicam mutari hominem in aliquam bestiam, seu in animal brutum. † Et qui credit aliquam creaturam posse transmutari in aliam creaturam, stultus est, & Pagano infidelior. *dicto cap. Episcopi.*

Transmutationes veræ per miracula.

Sed per miracula vera & sancta veræ fiunt transmutationes, 1. *quæst.* 1. *cap. teneamus.* † vt de virga coram Moyse transmutata in draconem, quod non fuit illusio, sed fuit mutata natura; vt *de consecr. dist.* 11. re vera: nam miraculum dicitur, quia mirum: quia est supra vires naturæ, vel quoad factum, vel quoad modũ: quoad factũ, vt quod ad preces Gregorij Neocæsarienſis legitur quidam mons retractus, & locum dedisse basilicæ ædificandæ: vt refert

Bifaria possunt fieri miracula.

refert Archidiaconus 26. *quæst.* 5. *cap. nec mirum.* quòd mortuos etiam legitur resuscitasse beatũ Petrum, vt habetur *in Actibus Apostolorum* 9. *cap. in fin.* & 1. *quæst.* 1. *cap. teneamus, præallegato,* & 23. *quæst.* 8. *cap Petrus,* & *Lucæ* 7. & 8. & *de pœnit. dist.* 1. §. *Ex his itaque, aliàs* §. *denique, vers. in Euangelio.*

Miracula vera sunt ea quæ sunt super vires naturæ.

† Hæc sunt miracula, quia sunt super vires naturæ: quoniam de priuatione ad habitum non datur regressus via naturali.

Miracula quoad modum quæ fiant.

Fiunt etiam miracula quoad modum, vt in infirmis, quos in instanti Deus sanauit, & habetur in Euangelio Ioannis, Matthæi, Marci, & Lucæ in multis locis, & Archidiaconus refert *in dicto capite, nec mirum.* Hæc sunt miracula bona.

Sed redeundo ad propositum, † & concludo, plurima ex his, quæ confitentur tales mulieres, de quibus *suprà*, sunt impossibilia, vt putà quòd conuertantur in muscipulas; plura alia sunt verisimilia.

Francis. Peña

In Ambrosij de Vignate articulum primum quæstionis de Strigibus.

† *Circa primum, &c.*] Summa huius primi articuli hæc est. Tria hîc potissimùm nititur concludere: primùm, non posse Dæmones liberè & pro nutu, & arbitrio suo exercere cum Lamiis ea maleficia, quæ ab ipsis narrantur; secundum, ea tamen posse facere Dæmones permittente Deo: tertium, impossibile esse virtute Dæmonum vnam creaturam in aliam transmutari: sed eas transmutationes, quæ à plerisque factæ narrantur, apparentes fuisse, non veras. Quæ omnia ex disputationis serie suo loco manifesta fient.

† *Et videtur, quòd sint possibilia prædicta, &c.*) Ex his argumentis non colligas protinùs contrariam sententiam profiteri Ambrosium, quoniam vt *paulò anteà* dicebam *commẽtario* 1. *seu num. ad q. Ambrosij nostri* sentẽtia eius est, Dæmones liberè, & pro nutu & arbitrio suo non posse hæc scelera exercere, nisi ex permissione diuina.

† *Probatur, quia Dominus interrogauit Dæmonem, &c.*] De intellectu seu expositione huius auctoritatis vide B. Thomam 2. 2. *quæst.* 95. *art.* 4. *ad primum argumentum,* quam etiam retulit Ambrosius *Tractatu de hæret. in responsione ad* 1. *argumen. q.* 7. *n.* 84.

† *Et ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum eius.*] Hoc permittit Deus optimus, maximus, cùm placet suæ prouidẽtiæ, ob peccata hominum, qui veritatem intelligere non merentur.

† *Apparuerunt Abrahæ.*] Hoc habetur *Genesis c.* 18. Vbi apparuerunt Abrahæ tres Angeli in forma trium virorum.

† *Apparuerunt etiã Angeli Loth & ciuibus Sodomorum*] Id habetur *Gen. c.* 19. Vbi duo Angeli à Loth hospitio suscipiuntur.

† *Prout scribitur in Tobia.*] Id habetur *Tobiæ c.* 5. Vbi Angelus Raphaël Tobiam iuniorem ducit in Rages ciuitatem Medorum.

† *Pro quo adduco quod scribit sanctus Augustinus, &c.*] De hoc dubio

breuiter scribit B. Thomas 1. *part. quæst.* 51. *art.* 3. *ad sextum argumentum*; vbi ait, impudentiæ videri, negare huiusmodi experimenta: cùm multi hæc vera esse fateantur. Pleniùs hæc prosequitur Iacobus Sprenger *in Malleo Maleficarum*, *part.* 1. *quæst.* 3. *&* 4. & dicam *paulò pòst, vers. item quòd Dæmones coire non possint.*

† *Aliquando in forma magni Magistri.*) Id est in forma præsidis siue regis: nam quisquis hanc diabolicam sectam profitetur, adducitur ab eo, à quo instituitur ante tribunal Dæmonis, qui in solio quodam ad similitudinem regis sedet. Dæmon enim se illis in figura quadam visibili, & corporea ostendit, vt falsam majestatem suam, & imperium, mentito quodam signo illis persuadeat: ita Alfonsus Castrus *lib.* 1. *cap.* 16. *de iusta hæret. punit*

† *Quod quidam sacerdos reuersus domum, &c.*) Pessima est eorum consuetudo, qui vel ob iram, vel ob quamlibet aliam causam facilè Dæmones vocant, exclamantes, vt sibi præstent vel auxilium, vel aliquod alicui nocumentum inferant: Dæmones enim cùm habeant obstinatam voluntatem in malo, vt grauiter & verè docet B. Thomas 1. *part. q.* 64. *art.* 2. paratissimi sunt ad nocendum: quare cauendum est ab hac incauta Dæmonum inuocatione, ne fortè permittat Deus ob peccata nostra, vt Dæmonis potestas soluatur, & grauiter inuocantibus noceat.

† *Quia videmus quotidie maleficia fieri aduersus coniugatos, & alios, &c.*) Hoc est verissimum, & quotidianâ experientiâ comprobatum, adeò vt maleficium inter impedimenta matrimonij numeretur à Theologis, *lib.* 4. *Sentent. dist.* 34. & à Canonistis *in tit. de frigidis & maleficiatis in Decretalibus, & in cap. si per sortiarias*, 33. *q.* 1. quibus in locis latè de hoc maleficij genere disputant Doctores: adde Iacobum Sprenger *in Malleo Maleficarum*, *part.* 2. *quæst.* 1. *cap.* 5. *& seq.* Paulum Grillandum *tract. de Sortilegiis quæst.* 6. & Alphonsum Castrum *lib.* 1. *cap.* 15. *de iusta hæret. punit.*

Maleficia contra coniugatos multis modis fiunt.

Hæc autem maleficia, quæ aduersus cõiugatos & alios fiunt, ne possint actum venereum exercere, multis modis permittente Deo, fieri possunt, tam ex parte Dæmonum, quàm ex parte Maleficorum, qui Dæmonum potestate funguntur. Ac Dæmones quidẽ variis hæc artibus perpetrare possunt: primò mouendo hominis phantasmata ad illusionem: vt si tale phantasma fœminæ obiiceretur, quò sibi redderetur horrificum vel tactu vel visu membrum genitale viri. Secundò possunt per eamdem specierum alterationem inuisam & exosam vxorẽ viro reddere, & virum fœminæ. Tertiò possunt per solum motum impedire virile ne erigatur, aut erectum relaxare, ne opus venereum possit vel inire, vel absoluere. Quartò possunt tẽpore breuissimo & actu citissimo applicando actiua passiuis, & instrumẽtum fœmineum indurare, & lumbos viri infrigidare, & spiritus illos, quibus instrumentum erigitur, exufflare & dissipare. Possunt item permittente Deo, per venena vel aliam herbarum applicationem, generatricem virtutem in viro exsiccare, & conceptricem in fœmina. Denique multis aliis incognitis modis hæc maleficia perpetrare possunt.

Ad hæc verò maleficia exercenda Malefici credunt se posse compellere Dæmones, cùm in eo valdè decipiantur: homines enim nisi diuina virtute muniti, nulla arte valent inuitos Dæmones trahere aut tenere, aut ad aliquod opus faciendum compellere.

Dæmones

Dæmones autem, vt faciliùs homines ad se alliciant, fingunt se eorum obsequio esse addictos, & imperio eorum premi ac cogi. Sed de hoc vide omnino quod scripsi *lib. 2. commentariorum in Directorium super quæst. 42. §. Annulum, vel Speculum.*

Iam illud hoc loco breuiter inquirendum est, videlicet quo pacto hæc maleficia dissolui possint. Et cùm maleficiati hæc sæpissimè, Deo permittẽte, patiantur ob peccata sua, ideò optimum remedium est, vt contrito corde sese ad Deum conuertant, precibúsque tam ipsi pro se, quàm alij pro ipsis diuinam misericordiam implorent: item exorcismorum beneficio vtantur: de quo *in dicto cap si per sortiarias 33. q 1.* ita scriptum est: Si per sortiarias atque maleficas artes, occulto, sed numquam iniusto Dei iudicio permittente, & Diabolo præparante, concubitus non sequitur, hortandi sunt quibus ista eueniunt, vt corde contrito, & spiritu humiliato, Deo & sacerdoti de omnibus peccatis suis puram confessionem faciant, & profusis lacrymis, & largioribus eleemosynis, & orationibus atque ieiuniis Domino satisfaciant: & per exorcismos, ac cætera ecclesiastica medicinæ munia ministri Ecclesiæ, tales quantùm Dominus annuerit, qui Abimelech ac domum eius Abrahæ orationibus sanauit, sanare procurent. Hactenùs *ibi.* Refertque Iuo in Decreto *par. 8. cap. 194.* & de hoc articulo vide plenè per Iacobum Sprenger *in Malleo Maleficarum, part. 2. q. 2. cap. 2. & seq.*

Gene. 20.

Postremò sciendum est in hac causa, nullo pacto licere vnum maleficiũ per aliud maleficium dissoluere. Hæc est communis sententia Theologorũ *lib. 4. Sentent. dist. 34.* vbi B. Thomas *quæst. 1. art. 3.* & Ioannes Maior *qu. 2.* Syluester *in summa, verbo, Maleficiũ, quæst. 8.* Alfonsus Castrus *lib. 1. cap. 15. de iusta hæret. punit.* & alij quos gratiâ breuitatis omitto. Quamobrem nullo pacto licet Dæmones inuocare, aut Magicos, seu Incantatores adire, vt illi illata iam maleficia per alia maleficia dissoluant. Primùm quoniam hoc suapte naturâ malum est, nullo ergo pacto id admittere licet. Rursus Dæmones hostes nostri sunt, nullámque nobis fidem nisi in nostram perniciem seruant. Præterea non sunt facienda mala, vt inde eueniant bona. Huc spectat *cap. qui sine saluatore 26. q. 2.* hæc verò propositio *Quòd maleficia liceat dissoluere per alia maleficia*, tamquam erronea fuit damnata per Facultatem Theologicã Parisiensem anno Domini 1318. in hæc verba: *Sextò quòd licitum sit, aut etiam permittendum, maleficia maleficiis repellere, error.* Hæc *ibi.*

Maleficium maleficio dissoluere non licet.

Tandem, vt nihil in hac causa parum explicatum relinquamus, hoc etiam omnino addere oportuit, non modò non licere vnum maleficium per aliud repellere (vt hactenùs ostẽtum est) sed nec licere vti operâ Malefici ad tollendum aliud maleficium, etiamsi paratus sit Maleficus ille ad exercendum maleficia. Hæc est etiam communis, vera, & omninò tenenda sententia, quam profitentur Alfonsus Castrus *lib. 1. cap. 15. de iusta hæret. punit.* Dominicus Sotus *lib. 4. Sentent. dist. 34 quæst. 1. art. 3.* Iacobus Vngarellus apud Angelum Clauasium *in summa, verbo, Superstitio, §. 13.* & alij, quos studio breuitatis omitto; hæc inquam est communis & vera sententia, quam præcitati sequuntur aduersùs Aureolum *lib. 4. Sentent. dist. 34. quæst. 2.* & Angelum Clauasium *in dicto §. 13.* Rationes validissimas, quibus hæc sententia nititur, vide apud Doctores proximè citatos.

Ex his omnibus refellitur verissimè

mè deciſio textus *in l.eorum.C.de malef. & mathemat.* Bartoli & aliorum interpretum iuris Ciuilis *ibidem*, Baldi *in l. 1.C e.tit.* aſſerentium licere vti maleficiis ad alia maleficia auertenda. Immò verò *præcitatam l. eorum C. de malef. & mathemat.* velut iniquam iam olim iuſto iudicio condemnauit Leo Imperator cognomento Philoſophus per conſtitutionem quamdam Græco ſermone cõſcriptam, quã nunc Latinam habemus; eſtque mihi inter conſtitutiones huius Imperatoris *nu. 65.* cuius initium eſt: *Qui propter temulentornm*, &c.

† *Et dicit Iſidorus in 8. Etymolog. lib.&c.*] Id habet Iſidorus *lib.8.Etymolog. c.* 9. cuius verba ita habent: Fertur & quædam Maga famoſiſſima Circe: quæ ſocios Vlyſſis mutauit in beſtias. Hactenùs Iſidorus. Ambroſius verò *paulò pòſt* copiosè demonſtrabit has non fuiſſe veras tranſmutationes, ſed tantùm apparentes, & illuſionibus Dæmonum fabricatas.

† *Et in Exodo legitur quòd Magi Pharaonis, &c.*] Hæc hiſtoria habetur *Exodi c. 7.* ea verò notiſſima eſt, & ob id à me omittetur, qualiter autem Magi Pharaonis illa per incantationes ſuas fecerint, quæ Scriptura commemorat præcitato loco, copiosè exponunt Theologi; ea ſpeculatio non eſt præſentis loci, nec noſtræ breuitatis. Vide B. Thomam *par. 1.q.110. art.4.& 2.2.q.178.art.2. & lib.3.aduerſus Gentiles c.104. & multis ſequentibus.*

† *De Arcadibus legitur, quòd Arcades, &c.*] Hoc ſcribit B. Auguſtinus *lib.18 de Ciuitate Dei c.17. & 18. c.eiuſdem lib.* ait ita: *Mandatúmque eſt literis à diis vel potiùs Dæmonibus Arcades in lupos ſolere conuerti* Hæc *ibi.* De Arcadibus hoc etiam reperio apud Iſidorum *lib. 8. Etymolog c.9. Legitur*, inquit Iſidorus de ſacrificio, *quòd Arcades Deo ſuo Lycæo immolabant, ex quo quicumque ſumerent in beſtiarum formas conuertebantur* Hactenùs ille.

† *Seipſum in aſinum fuiſſe conuerſum, &c.*] Iam monui *paulò anteà* Ambroſium *paulò pòſt* oſtenſurum has non fuiſſe veras tranſmutationes, interim videto quid de hac re ſcribat Alfonſus Caſtrus *lib.1. c.14. de iuſta hæreticorum punit.* vbi & hæc refert, & qualiter ſint intelligenda, declarat.

† *In contrarium facit ſecundùm veritatem, &c.*] Reuocandum eſt in memoriam, quod dixi *ſuprà num. 1. ſub initium quæſtionis noſtræ de Lamiis*, vt hæc quæ nunc ſubſequuntur intelligantur: nam hîc iam nititur Ambroſius oſtendere Dæmones re vera non poſſe pro nutu & arbitrio ſuo ea maleficia & opera cum Magis exercere, quæ ipſi commemorant: poſſe tamen ea perpetrare ex permiſſione diuina: eo excepto, quod paulò etiam pòſt demonſtrabit, videlicet eos non poſſe vnam creaturam in aliam tranſmutare. Hæc eſt ſententia huius auctoris, vt apertiſſimè colligitur ex ſerie totius diſputationis, quæ & communis eſt, & vera, & communi Theologorum conſenſu recepta: non ergo negat Lamias poſſe corporaliter defetri per longa locorum interualla, aut alia quæ cum ipſis geri dicuntur; ſed cuncta hæc non poſſe liberè per Dæmones exerceri, niſi Deus optimus, maximus id permittat.

† *Angelus & Diabolus ſunt ſubſtantia incorporea.*] Vide B. Thomam *1. par.quæſt.51.art.1.& ibi* Caietanum, & Theologos ſcholaſticos *lib. 1. ſentent. diſt.* 8. Burchardus *lib. 20. decretorum cap.* 88. ex dialogo Gregorij hoc affert decretum: *Dic quæſo*

quæso te, apostatas spiritus à cœlesti gloria deiectos, corporeos, an incorporeos esse suspicaris? Petrus. Quis sanè sapiens, esse spiritus corporeos dixerit? Hactenùs *ibi.*

Dæmones incubi & succubi an coëant & quomodo.

† *Item, quòd Dæmones coïre non possint etiamsi ex permissione diuina, &c.*] Hoc quod Ambrosius refert *hîc* ad incubos & succubos Dæmones referendum est, de quo magna est controuersia inter graues auctores, videlicet an sit verum quòd Dæmones actus venereos exerceant in assumptis corporibus, nunc formam virorum, aliàs formam seu figuram fœminarum assumentes. Et Ambrosius *hîc* significare videtur omnino esse impossibile, vt Dæmones coëant, etiamsi ex permissione diuina corpora crassa assumant. Hoc ipsum sub dubio videtur relinquere beatus Augustinus *lib. 15. de Ciuitate Dei cap. 23.* & alij. Sed beatus Thomas *par 1. qu. 51. art. 3. ad sextum argumentum*, & Iacobus Sprenger *in Malleo Maleficarum part. 2. quæst. 1. cap. 4.* & Bartholomæus Sybilla *in speculo peregrinarum quæstionum, quæst. 2. secundi, tertiæ Decadis*, & Alfonsus Castrus *lib. 1. cap. 16. de iusta hæreticorum punitione*, & alij de hac re non censent dubitandum. Quoniam verò res hæc ad credendum videtur difficilis, propterea quid de hoc articulo sentiendum videatur libenter explicabo, iuxta mentem præcitatorum Doctorum.

Dæmõ ergo qui harum rerum inferiorum proprietates bene notas habet, potest aërem condensare, & ex illo, aut ex aliqua alia materia corpus conficere, illúdque in figurã hominis, aut alterius animalis disponere. Quo corpore confecto, licèt illi nullam animam dare possit, potest tamen circa motum localem omnia illa operari, quæ operaretur anima, si esset in illo: nam potest mouere manus, pedes linguam ad locutionem, eriger membra genitalia, vt apta esse videantur ad coïtum, & totum denique corpus mouere, sicut viri cum mulieribus coëuntes mouere solent. Tametsi verò hæc omnia fecerint, semen tamen ex corpore illo emittere non possunt: quia semen illud (vt physici & medici docent) est pars substantiæ, quæ ex cibo optimè digesto remanet, illa scilicet quæ proxima est, vt conuertatur in sanguinem: corpus autem illud phantasticum cùm sit prorsus inanimatum, non potest cibos concoquere, nec vllam illorum facere digestionem: vnde consequitur, vt nec semen vllum habeat, quod emittere possit, dum coïre nititur cum fœminis. Necessarium est igitur, vt cùm Dæmon coït cum fœmina mediante illo corpore phantastico à se, Deo permittente, fabricato, ex alio corpore humano semen illud extorqueat, vt illud in vas muliebre emittere possit. Fœmina verò præstigiis Dæmonis illusa putat semen illud à Dæmone incubo ex proprio corpore emitti. Dubium autem non est, quin fœmina possit ex illo semine concipere, vt præcitati vno ore admittunt. Si verò contingeret concipere, proles inde nata non esset dicenda filius illius Dæmonis concumbentis, sed potiùs filius illius hominis, à quo Dæmon extorsit semen, quod in vterum fœminæ immisit, ex quo conceptus ille subsecutus est. Ita docent præ cæteris beatus Thomas & Alfonsus Castrus proximè citati. Ambrosius verò hîc non negat hanc communem sententiã, sed idem prorsus sentit, vt eius ratio demonstrat.

Dæmones coëuntes nõ possunt ex corporibus assumptis semẽ emittere

Semen ex alio corpore assumũt Dæmones ad coïtum.

Incubum Dæmonem vocant Doctores eum, qui in figura viri cõcumbit cum fœmina; succubum verò

Incubi & succubi dæmones qui.

appellant eum, qui in forma & figura fœminæ supponitur viro coëunti, à quo accipit semen, quod cùm fit incubus trans fundat in vterum fœminæ. Lamiæ autem sæpe experiuntur huiusmodi Dæmones incubos & succubos, vt constat ex earum confessionibus; & ex his remanet apertus hic Ambrosij locus.

† *Item, quòd non possit Diabolus loqui, &c.*] Hic locus eodem modo intelligendus est, ac proximè præcedens: nam cùm Dæmones sint spirituales substantiæ corporibus carentes, manifestum est, quòd ex proprietate suæ naturæ non possunt eos actus exercere, qui exercentur per instrumenta corporis organici, & propterea consequitur, vt si in assumptis corporibus loquantur, palpent, emittant semen, & similia faciant, tales actus naturaliter nec sunt Dæmonum, nec eorum corporum, à quibus mediantibus Dæmonibus exercentur. Angelus ergo bonus, vel malus propriè non loquitur per corpora assumpta, sed est aliquid simile locutioni, in quantum format sonos in aëre similes vocibus humanis. Ita dicit B. Thomas *par. 1. quæst. 51. art. 3. ad quartum argumentum*, & iuxta hanc doctrinam accipienda sunt quæ hoc loco tradit Ambrosius; immò ipse etiam seipsum explicat *in fine huius num. ibi*: *Non est ille sonus propriæ vocis, &c.*

Comedere nõ cõuenit Angelis.

† *Illa non est vera comestio, &c.*] In sacra Scriptura Angeli aliquando comedisse leguntur, *vt Genesis cap. 18. ibi: Cúmque comedissent, &c. & Tobiæ c. 8. ibi*: *Et post hæc epulati sunt benedicentes Deum.* Qualiter autem intelligendi sint comedisse, dubium est: & Ambrosius illam non fuisse veram comestionem apertè declarat hoc loco; cui omnino consentit B. Thomas *in 1. par. quæst. 51. art. 3. ad quintum argumentum*, cuius hæc sunt verba: Ad quintum dicendum, quòd nec etiam comedere, propriè loquendo Angelis conuenit, quia cõmestio importat sumptionem cibi conuertibilis in substantiam comedentis. Et quamuis in corpus Christi post resurrectionem cibus non conuerteretur, sed resolueretur in præiacentem materiam: tamẽ Christus habebat corpus talis naturæ, in quod posset cibus conuerti: vnde fuit vera comestio. Sed cibus assumptus ab Angelis neque conuertebatur in corpus assumptum, neque corpus illud talis erat naturæ in quod posset alimentum conuerti: Vnde nõ fuit vera comestio, sed figuratiua spiritualis comestionis. Et hoc est quod Angelus dixit *Tobiæ 12.* Videbar quidem vobiscum manducare & bibere, sed ego cibo inuisibili, & potu, qui ab hominibus videri non potest, vtor. Abraham autem obtulit eis cibos, existimans eos homines esse, in quibus tamen Deum venerabatur, sicut solet Deus esse in Prophetis, vt Augustinus dicit *16. de Ciuitate Dei.* Hactenus ibi B. Thomas, ex quibus apparet veram esse Ambrosij sententiam hoc loco, quæ etiam lumen declarationis accipiet ex traditis per eundem B. Thomam *quodlibeto 3. q. 2. art.* Christus post resurrectionem qualiter comederit.

† *Tamen regulariter in tenebroso aëris carcere detinentur Dæmones vsque ad diem iudicij, &c.*] Adhuc perstitit Ambrosius in suscepto instituto, vt videlicet probet Dæmones nõ pro libero voluntatis arbitrio perpetrare quæcumque maleficia quotiens & quando volunt: id autem probat hoc medio; quia Dæmones, inquit, tametsi corpora assumere possint ex permissione diuina, non propterea liberrimè quidquid cupiunt, eos facere concludendum est: quoniam regulariter in tenebroso aëris carcere detinentur vsque ad diem iudicij. In his

Dæmones ad quem locum detrusi sint post lapsum.

his Ambroſij verbis hæc vertitur quæſtio, An Dæmones omnes cùm primùm peccauerunt, detruſi fuerint ad infernum, an verò remanſerint in ſuperiori aëris regione, ſeu in aëre caliginoſo: de hac quæſtione agit Magiſter ſentent. *lib. 2. diſt. 6. §. non enim*, & ibi Doctores ſcholaſtici, & B. Thomas *in 1. par. quæſt. 64. art. 4. & alibi.* horum concluſio eſt, Dæmones vſque ad diem iudicij remanſiſſe prope nos in hoc aëre caliginoſo ad noſtrum exercitium; licèt eorum aliqui nunc in Inferno ſint ad torquẽdum eos, quos ad malum induxerunt: poſt diem verò iudicij omnes mali tam homines, quàm dæmones in Inferno erunt. Hanc ſententiam videtur comprobare illud Iudæ Apoſtoli *in Epiſtola ſua Canonica cap. vnico*, vbi hæc ſunt verba: *Angelos verò qui non ſeruauerunt ſuum principatum, ſed dereliquerunt ſuum domicilium, in iudicium magni diei, vinculis æternis ſub caligine reſeruauit.* hactenùs ibi. Item illud Petri Apoſtoli *in Epiſtola canonica 2. cap. 2.* vbi ita ſcriptum eſt: *Si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos in iudicium reſeruari.* hæc *ibi*: Tametſi ergo in hoc aëre caliginoſo remanſerint ad exercitum noſtrum, non tamen liberã habent nocẽdi poteſtatem: ſunt enim quaſi alligati vinculis & conſtricti, nec niſi ex permiſſione diuina diſſoluentur: atque hoc nititur Ambroſius docere hoc loco.

Aſſiſtentia Dæmonum ſpiritualis & corporalis.

† *Et ſic ſpiritualiter non corporaliter aſſiſtit nobis Dæmon.*] Hoc dictum iuxta præcedentia, & conſequentia intelligendum eſt: nam ſpiritualiter aſſiſtit nobis Dæmon ex propria natura, corporaliter autem ex permiſſione diuina, in aſſumptis corporibus, eo modo quo hactenus dictum eſt.

† *Non ſolùm mulieribus, ſed etiam viris perſuaderent, &c.*] Et re vera certum eſt non modò fœminis, ſed etiam viris perſuadere Dæmones hæc ſcelera quæ numerat *hîc* Ambroſius, & quæ copioſiùs retulit *ſuprà num. 1. & 2. ſub initium quæſt.* ingenuè tamen fatendum eſt, plures eſſe fœminas, quæ hãc diabolicam ſectam profiteantur, quàm viros. Cuius rei multiplex cauſa aſſignari poteſt: prima eſt nimia & facilis mulierum credulitas, ob quam ſexus muliebris non difficulter decipitur, quam cùm optimè intelligat Dæmon, frequentiùs fœminas per fraudes & fallacias aggreditur, quàm viros: nam Euam primã omnium matrem Dæmon ſeduxit: & ob hanc cauſam B. Paulus *1. ad Tim. 2.* non permittit mulierem docere, & *in Concilio Carthaginenſi 4. cap. 99.* ſcriptum eſt ita: *Mulier, quamuis docta & ſancta, viros in conuentu docere non præſumat.* hæc *ibi*. Refert Iuo *in Decret. part. 8. capitul. 234.* & Gratianus *in cap. mulier, diſt. 23.*

Altera cauſa eſſe poteſt earumdem mulierum fragilitas, & ad libidinem pronitas: ſunt enim mulieres proniores ad libidinem quàm viri, præcipuus autem ſcopus Maleficarum dum eam damnatam artem profitentur, eſt carnis voluptas, quam dicunt ſe experiri maximam cum Dæmonibus incubis, dum in figura virorum ſeu amaſiorũ ſuorum cum ipſis nefariè commiſcentur. Ambroſius verò hîc non dicit nullos decipi viros, ſed regulariter nõ tot viros decipi, quot fœminas; quod & verum eſt ob cauſas relatas.

Maleficarum ſcopus, carnis voluptas

Vltima reddi poteſt hac de re cauſa illa, quam tradit Tiraquellus *in nona lege connubiali num. 30. 31.* videlicet, quòd fœminæ ſint multùm ſuperſtitioſæ, & ad nouas ſectas promptæ; id quod latè demonſtrat *ibi* more ſuo Tiraquellus: eum videto.

† *Ita tẽ viris bonis, & piis nocerẽt, &c.*

Nituntur equidem Dæmones omnibus modis nocere viris piis, & iustis, vt eos à viâ rectâ deturbent, sicut historiæ de vitis sanctorum virorum pleniſſimè testantur: illi tamen, auxiliante Deo, immoti manentes perferunt Dæmonum tentationes, & eas superant. Quòd si Dæmonis potestas soluta esset & libera, non dubium quin grauissimè piis viris & sanctis nocerent Dæmones: exemplum extat in Iob, & aliis Sanctis.

† *Non est super terram potestas, quæ comparetur ei.*] Integra periodus huius auctoritatis ita habet: *Non est super terram potestas, quæ comparetur ei, qui factus est, vt nullum timeret.* Hæc *ibi.* Huius loci variæ sunt versiones, variæ quoq; expositiones: sed de Dæmonis potestate cõmuniter solet accipi. B. Hieronymus, siue quisquis ille est, cuius sub B. Hieronymi nomine commentarij in Iob circumferuntur, in hunc locum pulchrè scribit in hæc verba: *Nulla creatura est tantæ potentiæ, siue peccatrix creatura tantæ malitiæ: & ideò in vtraque re nullus ei poterit comparari. Propria voluntate liberi arbitrij sui in superbiam elatus factus est: id est, ita sui malitiâ deprauatus est, vt nullum timeret, nec ipsum Dominum Deum creatorem suum. Timet quidè vt malus seruus & præuaricator, sed nõ habet in se dilectionis Dei timorẽ.* Hactenùs *ibi.*

Potestas Dæmonis.

† *Tamen numquam apparerent, quin terrerent.*] Hoc dictum verum videtur omnino; quoniam Dæmones aut numquam, aut perquàm rarò apparent inuocantibus, quin eos magnoperè & miris modis territent, vt confitentur Magi ipsi, & Maleficæ mulieres: verumtamen non propterea inuocare desistunt, quoniam desiderium intelligendi & consequendi à Dæmonibus ea, quæ cupiunt ipsi inuocantes, superat timorem, quamquam sæpe etiam contingit, vt cùm inuocantes Dæmones timorem & horrorem ferre non possint, infelices casus patiantur.

† *Ad illa autem quæ dixi suprà, per artem magicam socios Vlyssis versos à Circe, &c.* Vt ea quæ nunc sequuntur faciliùs intelligantur, reuocanda sunt in memoriam, quæ adnotauimus *suprà initio quæstionis numero* 1. nam ex tribus illis, quæ susceperat Ambrosius tractanda *in primo articulo huius disputationis de Lamiis*, nunc aggreditur postremum, videlicet impossibile esse virtute Dæmonum vnam creaturam in aliam transmutari: sed eas transmutationes, quæ à plerisque factæ narrantur, apparentes fuisse, non veras. De hoc ergo articulo plenè agit hoc loco Ambrosius secutus B. Augustinum *lib.* 18. *de Ciuitate Dei* agit item Alfonsus Castrus *lib.* 1. *cap.* 14. *de iusta hæreticorum punitione*, Iacobus Sprenger *in Malleo Maleficarum part.* 2. *quæstione prima capit.* 8. & alij: sed ab his intelliges copiosè quid tenendum sit in hac materia.

Iam ex tota hac disputationis serie hæc conclusio colligenda est: *Non potest Dæmon, nec Magicus vllus Dæmonis ope adiutus transmutare homines essentialiter in lupos, asinos, aut qualibet alia bruta animalia: quoniam ad hoc non potest vllo pacto extendere se potestas Dæmonis.* Ad hanc assertionem probandã, multa & verè & subtiliter cõmemorant præcitati Doctores, quæ nos gratiâ breuitatis libenter omittimus, cùm facilè inueniri possint suis locis.

Dæmon non potest, nec Magici omnes trãsmutare homines essencialiter in bruta.

† *Vbi agendo de miraculis sancti Macharij dicitur.*] Narratur in vitis Patrum, quòd iuuenis quidam puellam quamdam ardenter amabat,

bat, eámque solicitè & frequenter ad libidinem prouocabat: eam puellam, quia numquam sibi voluit assentiri, Iudæus quidam Magus ad preces eiusdem iuuenis in equam conuertit, vt sibi aliisque eam aspicientibus videbatur. Ob eam causam ad B. Macharium virum singularis sanctitatis deducta est: qui cùm aspiceret, eamdem fœminam se videre, non equam asseruit: quoniam vt rectè dicit hoc loco Ambrosius, vir ille sanctus Dæmonis fallacia illudi non poterat. Macharius ergo sanctus fusis ad Deum precibus pro puella orauit, vt ea fallacia liberaretur, eámque liberatam parentibus reddidit.

† *Et Cæcus Esculanus, &c.*] Hoc inducit Ambrosius ad probandam eãdem conclusionem ex confessione & auctoritate eorum, qui Dæmones habuerunt familiares: qui etiam fatentur has transmutationes realiter fieri non posse.

† *Sed miracula possunt facere Dæmones, &c.*] Vt totus hic locus apertiùs intelligatur breuiter nobis *hîc* agendum erit de proposita quæstione, An scilicet Dæmones possint facere miracula. Primò illud est præfandum, quòd miracula verè & propriè loquendo, ea dicuntur, quæ fiunt præter ordinem totius naturæ creatæ. Ita B. Thomas *par. 1. quæst. 110. art. 4. ad 2. argumentum, & quæst. 114. art. 4. eiusdem primæ partis.* & ex hoc infertur, quòd vera miracula non possunt fieri nisi virtute diuina: operatur enim ea Deus ad hominum vtilitatem. Ita tradit B. Thomas 2.2. *quæst. 178. art. 2.* & tandem ex his cõcluditur, Dæmones non posse facere vera miracula. Hæc verò sententia intelligetur ampliùs vera esse, ex requisitis ad veram rationem seu essentiam verorum miraculorum, quæ enumerat Glos. *in cap. vnico de reliquiis & veneral. Sanctor. lib. 6. in verbo, Sedis Apostolicæ.* Ex his videtur refelli doctrina Ambrosij hoc loco dicentis: *Dæmones posse facere miracula.* Sed dicendum est, quòd miraculum quandoque capitur largè, pro eo quod excedit humanam facultatem & considerationem Et sic Dæmones possunt facere miracula: quæ scilicet homines admirantur, in quantum eorum facultatem & cognitionem excedunt. Quamuis autem huiusmodi opera Dæmonum, quæ nobis miracula videntur, ad veram rationem miraculi non pertingant; sunt tamen quandoque veræ res; sicut Magi Pharaonis per virtutem Dæmonum veros serpentes & ranas fecerunt. Ita scribit & verè B. Thomas *in 1. par. q. 114. art. 4.* & hoc ipsum vult dicere *hîc* Ambrosius sub his breuibus verbis.

Miracula quæ dicuntur

Miracula vox largè sumpta quia sit.

Sed quæret aliquis qualiter possint Dæmones res quandoque veras producere, & quas res producere possint, & quas verò non possint? Ad hoc respondet B. Thomas loco proximè citato in hunc modum: *Dicendum quòd materia corporalis non obedit Angelis bonis seu malis ad nutum, vt Dæmones suâ virtute possint transmutare materiam de forma in formam: sed possunt adhibere quædam semina, quæ in elementis mundi inueniũtur ad huiusmodi effectus complendos: vt Augustinus dicit 3.* de Trin. *& ideò dicendum est, quòd omnes transmutationes corporalium rerũ, quæ possunt fieri per aliquas virtutes naturales, ad quas pertinent prædicta semina, possunt fieri per operationem Dæmonum, huiusmodi seminibus adhibitis: sicut cùm aliqua res transmutantur in serpentes, vel ranas, quæ per putrefactionem generari possunt. Illæ verò trãsmutationes corporaliũ rerũ, quæ non possunt virtute naturæ fieri,*

nullo modo operatione Dæmonum secundùm rei veritatem perfici possunt: sicut quòd corpus humanum mutetur in corpus bestiale, aut quòd corpus hominis mortuum reuiuiscat. Hactenus B. Thomas.

† *Et alia etiam, quæ miracula videantur, possunt facere Dæmones, &c.*] Hic locus in exemplari Ambrosij manuscripto deprauatus erat, sed eũ emẽdauimus, vt est impressus, partim ex sententia, quam tractat, partim ex B. Thoma, quem *hîc* sequitur Ambrosius tacito eius nomine *par.* 1. *quæst.* 114. *art.* 4. *ad* 2. *argum.* hoc ergo vult dicere: Quamuis Dæmones possint facere ea, quæ *in proximè superiori commentario num.* 30. retulimus; non tamen possunt corpus humanum mutare in corpus bestiale, aut vnum animal perfectum in aliud conuertere: ad hoc enim nõ se extendit potestas Dæmonis. Quòd si aliquando aliquid tale operatione Dæmonum fieri videatur, hoc non est secundùm rei veritatem, sed secundùm apparentiam tantùm. Et hoc potest contingere duobus modis, quos *hîc* Ambrosius explicat. Hæc est eius sententia, vera quidem & tuta.

Miracula Dæmonum ab intra.

† *Quia Dæmones possunt, &c. sensus corporeos alterare, vt aliquid appareat aliter, &c.*] His modis relatis *hîc* ab Ambrosio veteres illos Magos à Poëtis celebratos in varias sese figuras transmutasse arte Dæmonum credendum est: sicut de Protheo retulit Virgilius *lib.* 4. *Georgicorum* in hæc verba:

Prothei transmutatio.

Verùm vbi correptum manibus vinclisque tenebis,
Tum variæ illudent species, atque ora ferarum:
Fiet enim subitò sus horridus, atráque tigris,
Squamoſúsque draco, & fuluâ ceruice Leæna:
Aut acrem flammæ sonitum dabit: atque ita vinclis
Excidet, aut in aquas tenues dilapsus abibit.

Hæc ille, cui consentiens Ouidius *lib.* 8. *Metamorph.* ait:

Sunt quibus in plures ius est transire figuras,
Vt tibi complexi terras maris incola Protheu:
Nam modò te iuuenem, modò te videre Leonem:
Nunc violentus aper, nunc, quem tetigisse timerent
Anguis eras: modò te faciebant cornua taurum.
Sæpe lapis poteras, arbor quoque sæpe videri:
Interdum faciem liquidarum imitatus aquarum
Flumen eras, interdum vndis contrarius ignis.

Præstigiosæ Magorũ transmutationes.

Hactenùs ille. Has verò transmutationes non fuisse veras, sed apparentes Magorum præstigiis factas, ex eisdemmet Gentilibus colligere licet.

† *Alio modo possunt Dæmones, &c.*] Et quemadmodum potest Dæmon ex permissione diuina assumere corpus ex aëre cuiuscumque formæ & figuræ, & in eo visibiliter apparere: eadem ratione potest circumponere cuicumque rei corporeæ quamcumque formam corpoream, vt in eius specie videatur. Ita B. Thomas *in* 1. *par. quæst.* 114. *art.* 4. *ad* 2. *argumentum.*

† *Ars magica Gentium illusiua diu fuit à Romanis exclusa, & prohibita.*] In legibus duodecim tabularum ita scriptum erat: *Qui malum carmen incantarit, frugésve excantarit, coërcetor.* Hæc *ibi* Plinius *lib.* 30. *naturalis historiæ*, dum loquitur de venefica Magia. Legis quoque duodecim tabularum

rum meminit ; ait enim ita : *Extant apud Italas gentes veſtigia eius in 12. tabulis.* Idem Plinius *l.28.cap.2.* cùm probare niteretur magicarum incantationum aliquam eſſe vim,dicit,legũ ipſarum in 12.tabulis verba hæc fuiſſe : *Qui fruges excantaſſet:&, Qui malum carmen incantaſſet.* Huius quoque legis teſtimonium extat apud Senecã *lib.4.natur.quæſt.4.* Vlpianus *in l.item apud Labeonem,§.ſi quis Aſtrologus ff. de iniuriis.* diuinatores coërcẽdos docet idem *in l.1.§.Medicos,ff.de variis, & extraord. cognit.* id genus medicinæ , quòd exercetur per exorciſmos, id eſt, vt ego interpretor, per incantationes, ſiue per maleficia , omnino repudiat ; ait enim ita : *Non tamen ſi incantauit (Medicus videlicet putandus eſt) ſi imprecatus eſt,& vt vulgari verbo impoſterũ vtar,ſi exorcizauit: non ſunt iſta medecinæ genera.* Hactenùs *ibi.* Iam Romani quoque Imperatores multis latis legibus Magicos coërcent,*vt in l.multi.l.nemo.l.nullus. C. de malef. & mathemat.* ſed de his copiosè diſſeruit Ambroſius *ſuprà*, vbi & nos diximus , & quæ nunc repetit *hîc* fuſiùs ſunt in ſuperioribus declarata.

† *In talibus tamen ſemper remanet mens humana , &c.*] Ex tota diſputatione ſatis conſtat verum eſſe quod hic tandem cõcludit Ambroſius:cùm enim Dæmones non poſſint mutare homines in animalia , licèt poſſint fraudulenter obiicere videntium oculis talia phantaſmata , quibus in animalia mutati eſſe videantur,relinquitur omnino , vt mens humana in eis ſemper remaneat. Idem docuit B. Auguſtinus *lib. 18. de Ciuitate Dei c.* 18. cuius hæc ſunt verba : *Nam & nos cùm eſſemus in Italia , audiebamus talia de quadam regione illarum partium,vbi ſtabularias mulieres imbutas his malis artibus,in caſeo dare ſolere dicebant , quibus vellent ſeu poſſent viatoribus , vnde in iumenta illicò verterentur , & neceſſaria quæque portarent, póſtque perfuncta opera iterum ad ſe redirent ; nec tamen in eis mentem fieri beſtialem, ſed rationalem humanámque ſeruari.* Hactenùs B. Auguſtinus.

† *Et nota , quòd ſyndereſis , &c.*] Syndereſis habitus quidam eſt naturalis, qui dicitur nos inſtigare ad bonum,& murmurare de malo,inquantum per prima principia procedimus ad inueniendum;& iudicamus inuenta. Ita ſcribit & verè B.Thomas *par. 1.quæſt.79.art.12.* ad quem recurrere oportet , vt hic Ambroſij locus de ſyndereſi apertiùs intelligatur. Vide B. Auguſtinum *lib.2.cap.10.de libero arbitrio* , & B. Hieronymum *in Ezechielem cap.1.*

† *Et qui credit, &c. ſtultus eſt , & Pagano infidelior,dicto cap. Epiſcopi.*] Eamdem illam concluſionem, videlicet *impoſſibile eſſe vt virtute Dæmonum homines in bruta animalia verè tranſmutentur* , nunc probat Ambroſius *ex cap.* Epiſcopi 26. *quæſt.5.* quo loco ita ſcriptum eſt : *Quiſquis ergo credit poſſe fieri aliquam creaturam,aut in melius,aut in deterius immutari,aut transformari in aliam ſpeciem , vel in aliam ſimilitudinem , niſi ab ipſo Creatore,qui omnia fecit , & per quem omnia facta ſunt:procul dubio infidelis eſt, & Pagano deterior.* Hæc *ibi.* Hoc decretum in vulgatis Gratiani exemplaribus Concilio Anquirenſi tribuitur. Alfonſus Caſtrus *lib. 1.de iuſta hæret.punit.c.14. circa finem* Concilio Ancyrano tribuendum cenſet ; ſed hæc aliàs. Burchardus *lib. 10. decretorum cap.29.* & Iuo *par.11.cap.54.* decretum quoddam referunt huic valdè ſimile, quod tribuunt Concilio Agathenſi *cap.4.* tametſi in Concilio nondum inuenerim : id verò decretũ ex Burchardo ita habet : *Perquirendum*

Strigimagarũ error de trãſmutatione in animalia.

cum est si aliqua fœmina sit, quæ per quædam maleficia & incantationes mẽtes hominum se immutare posse dicat, id est, vt de odio in amorẽ, aut de amore in odium conuertat, aut bona hominum, aut damnet, aut surripiat. Et si aliqua est quæ se dicat cum Dæmonum turba, in similitudinem mulierum transformata, certis noctibus equitare super quasdam bestias, & in eorum consortio adnumeratam esse: hæc talis omnimodis scopis correpta, ex parochia ejiciatur. Hactenùs Burchardus, à quo in pauciſſimis diſcrepat Iuo. Inter hoc decretum & illud, quod ex Gratiano *paulò anteà* retulimus, hæc eſt differentia, quòd in priori infidelis decernitur, qui credit poſſe fieri, vt aliqua creatura, aut in melius, aut in deterius immutetur: aut ex vna ſpecie, vel ſimilitudine in aliã transformetur: quod dogma veriſſimum eſſe præcedentia oſtendunt: in poſteriori verò decreto decernitur, nõ eſſe credendum, vt de odio in amorẽ, aut de amore in odium mentes hominum transformentur. Quæ res etiam eſt veriſſima: quoniam nec Dæmon, nec vlla ſortilegia talem vim habent, vt compellant liberam hominis voluntatem ad amandum, vel odio habendum. Ita, & verè tradunt Paulus Grillandus *tract. de ſortilegiis quæſt. 3.* Alfonſus Caſtrus *lib. 1. cap. 15. de iuſta hæret. punit.* hæc enim ſortilegia apta ſunt potiùs ad inducendum furorem, quàm amorem. Id quod etiam Gentiles, rationem naturalem ſecuti teſtantur: nam Ouidius *lib. 2. de arte amandi* ita cecinit:

Nec data profuerint pallentia philtra puellis,
Philtra nocent animis, vimque furoris habent.

Lamiarũ error de equitatione & conſortio Dæmonum damnatur.

Sed de his præter citatos, vide quæ fuſiùs ſcripſimus *lib. 2. commentariorum in Directorium Inquiſitorum ſuper quæſtionem 43.*

† *Vt de virga coram Moyſe transmutata in draconem.*] Vt apertiùs intelligantur, quæ hoc loco ſcribit Ambroſius: vide omnino B. Thomam *par. 1. q. 114. art. 4. & 2. 2. q. 178. art. 1. & 2.* inde enim patebit, veriſſimam eſſe hanc Ambroſij doctrinã: ea verò ideò hic non repetimus, quoniam etiam ex anteà dictis ſatis patent. Iam diſtinctionem, quam *hîc* ponit Ambroſius de miraculis quoad factum, & quoad modum pleniùs intelliges ex Archidiacono *in c. nec mirum 26. q. 5.* eum omnino videto.

† *Hæc ſunt miracula, quia ſunt ſuper vires naturæ.*] Rectiùs loquitur Ambroſius *hîc* quàm loquatur Gloſſa *in cap. 1. de reliquiis & venerat. Sanctorum, lib. 6. verbo, Sedis Apoſtolicæ, circa finem*: vbi dicebat, quòd ad naturam miraculi requiritur, quòd ſit contra naturam: ſed exponendum eſt, vt *hîc* loquitur Ambroſius: aut vt dixit B. Thomas *in 1. par. q. 110. art. 4 ad ſecundum argumentum*, vbi ait, quòd miracula, ſimpliciter loquendo, dicuntur, cùm aliqua fiunt præter ordinem totius naturæ creatæ.

† *Et concludendo, plurima ex his, quæ confitentur tales mulieres, de quibus ſuprà, ſunt impoſſibilia, vt putà, &c.*] Hic locus eſt obſeruandus ad tuendũ Ambroſium, ne quis credat eum ſentire Lamias nullo pacto ferri corporaliter: nam ipſas poſſe virtute Dæmonum in animalia bruta conuerti veriſſimè diffitetur & negat, vt ex tota ſerie orationis patuit: corporaliter autem deferri poſſe de vno loco ad alium, & pleraque alia facere poſſe ex permiſſione diuina, non negat auctor, nec hactenùs negauit.

ARTI

ARTICVLVS II.

QVÆSTIONIS de Strigibus.

An depositio illius de se confessi, & etiam vnius, vel alterius, vel trium, vel quatuor mulierum, similia deponentium sit indicium sufficiens ad torturam.

NVnc ergo iure merito transeo ad secundum articulum illius casus prædicti: & sæpe euenit de facto: quia aliqui, qui dicunt se socios & socias, accusant alios vel alias mulieres, quòd fuerunt participes in huiusmodi societate & cursu, vagando cum Dæmonibus & magistris eorum: † numquid huiusmodi testimonia sociorum vel sociarum, qui vel quæ dicunt huiusmodi fatuitates, sint saltem sufficientia indicia ad torturam.

An testimonium socij criminis sit sufficiens indicium ad torturam.

Arguitur ad partem affirmatiuam, primò *per cap. in fidei fauorem, suprà eod.* vbi in fauorem fidei admittuntur excommunicati, socij, & participes criminis ad testificandum.

Secundò arguitur *per l.* 11. *C. de hæret.* vbi dicitur, quòd leue indicium sufficit in crimine hæresi v probet quem hæreticũ. Pro hoc allegatur Inno. *in cap. sicut. lo. primo. extra de simo.* vbi dicit, quòd licèt in criminibus aliis requirantur probationes luce meridiana clariores, † tamen fallit in crimine hæresis, & simoniæ, vt sufficiant minores probationes *per dictam l.* 11. *C. de hæret.* ad idem allegatur Inno. *in cap. ad petitionem, in gloss. fin. de accusatiò.*

Item pro hoc facit, quia videtur standum libris & quinternis Inquisitorum aliorum, *c. vt cõmiss. vers. necnon suprà eod.*

Et pro hoc quòd sufficiant coniecturæ, & præsumptiones in probatione hæresis, facit *cap. accusatus, in principio, & §. licèt, & in dicto cap. in fidei fauorem, suprà eod.* vbi loquitur de coniecturis.

Coniecturæ & præsũptiones valent ad manifestandũ

Et pro hoc, quòd plerumque iudicetur per coniecturas & præsumptiones, facit quod notatur *in cap litteras. in cap. afferte, extra de præsumpt.*

Et pro ista parte allegatur Hostiensis *in summa huius tituli, §. qualiter deprehendatur hæreticus, vers. & quia inter solicitudines, & vers. sequenti, qui incipit: Sed quòd tu vocas leue.*

Item pro hac parte facit, † quia licèt regulariter socij criminis nõ sint interrogandi de sociis, *l. fin. de accusatio* tamen hoc fallere videtur propter grauitatem huius criminis, *vt in præallegato*

cap. in fidei & dicto cap. accusatus, §. *licet, & in principio*, & pro ista parte facit, quod notat gloss. *in dicta l. fin. C. de accusatio.* quæ vult, quòd licèt socij deponentes de sociis criminis non plenè probent, tamen faciunt præsumptionem, quæ sufficit ad torturam: licèt Cynus dicat præcedentem opinionem esse veriorem; & pro hac parte, quòd isti socij vel sociæ hæresis, faciant indicium ad torturam allegatur *l. qui vltimo. ff. de pœn. & gloss. in l. 1. C. de custodia & exhibit. reorum.* quæ dicit, quòd in omnibus exceptis, quod est istud, creditur sociis.

Vehemens præsũptio qualem probationẽ faciat.

Item pro hoc facit, quia tales socij vel sociæ, qui vel quæ dicunt se fuisse simul in cursu (vt appellant) videntur facere vehementem præsumptionem, *dicto cap. litteras. de præsumptio.* & vehemens præsumptio est plena probatio. 32. *q.* 1. *c. dixit dominus. &* 54. *dist. cap. fraternitatem. & de Iudæis c. fi. & de præsumpt. c. afferte.*

In ratificatione confessionis factæ in tortura quid obseruãdũ.

Etsi dicatur, quòd huiusmodi socij vel sociæ non faciant plenam probationem, nec sufficiens indicium ad torturam, aliquæ ex eis (vt *supra* dictum est in casu proposito) confessæ sunt ad torturam positæ de iure vel de facto, † & postea in earum confessione perseuerarunt, & post dolorem, & extra locum torturæ: ergo ex confessione earumdem mulierum modò videntur posse condemnari de hæresi, *l. 1. C. de confess. & l. proinde, ff. Aquil. & est gloss. in c. ad abolendam, suprà eodem in vers. deprehensi.*

In contrarium, & pro parte negatiua in casu *suprà* scripto, quando confitentur prædicta, quòd prædicti socij vel sociæ, non sufficiant ad probationem, nec sunt sufficientia indicia ad torturam, probatur: primò quia hoc crimen hæresis est de maximis criminibus, ergo vbi de maiori crimine agitur, & de maiori præiudicio, multò maiores & clariores probationes requiruntur, 7. *quæst. vlt. cap fin.* 42. *dist. cap. quiescamus, & argumento in l. fin. C. de probat.* & quia hîc agitur de morte vel de vita hominum; *argumento in l. addictos, C. de appella.* vbi maius est periculum, ibi cautiùs est agendum, *cap. vbi periculum, suprà de electio. in hoc lib.* & ideò Archid. *in dicto c. accusatus suprà eod.* in propriis terminis dicit, quòd in hoc crimine hæresis probando non sufficiunt duo testes, & idem dicit *in cap. fin. in hoc eod. tit.* & de hoc faciam *infrà* specialem quæstionem. Ad id allegatur Host. *in summa huius tituli*, §. *qualiter. versic. ỹ.*

In grauioribus criminibus maiores & clariores probationes exiguntur.

Nec obstat dictum Inno. *in dicto cap. ad petitionem.* quia ipse dicit tenuisse oppositum *in cap. tuam suprà de testib.* & istam opinionem

nionem ſecutus eſt Alber. *in l.* 11. *C. de haret. ad idem allegatur Gloſ. in dicto cap. ad petitionem.* & pro hoc facit, quia ſi dicti ſocij vel ſociæ ſunt confeſſi de ſeipſis, iam ſunt criminoſi, ideò non debet eis credi tamquam teſtibus criminoſis, vt dicimus de ſeruis. *l.* 1. §. *idem Cornelio, ff. de quæſtionibus.*

Sociis criminis tanquã teſtibus criminoſis non eſt credendum

Item iſti ſocij vel ſociæ dicunt ſe criminis participes, ergo non videtur eis credendum. *dicta l.* 1. §. *ſi ſeruum, ff. de quæſtio.* & ſocius ſocium non accuſat, *l. ſi filium, & ibi gloß. C. de liber. cauſ. & l. quoniam liberi. C. de teſtib.*

Item quia videntur ſibi vendicare locum ſuſpiciones & rationes, de quibus *in l. fin. C. de accuſat.* & ideò Salicetus *in dicta l. fin.* cuius ſunt hæc tria argumẽta, dicit, quòd talis confeſſio ſocij de ſocio non facit ſufficiens indicium ad torturam ſola; ſed iuncta cum præſumptione præcedente: & hoc etiam voluit Gloſſ. *in dicta l. fin.* quæ vult talem confeſſionem ſociorum, aliam debere præcedere præſumptionem: & ſic præſumptionem cum aliis.

Sed quid eſt opus verbis, quia textus eſt *in dicto cap. in fidei fauorem ſuprà eod.* ibi: *Ex veriſimilibus coniecturis*, & *ibi* dum ſubdit: *Ac aliis circumſtantiis ſic teſtificantes falſa non dicere præſumantur.* Sed ſic eſt in caſu *ſuprà* narrato, quòd licèt Diabolus tentet hominem, & maximè mulierẽ dicẽte Domino ad ſerpentẽ: *Inimicitias ponam inter te & mulierẽ, & ſemen tuum & ſemen illius*, &c. *Geneſ. 3. cap. Iob. 7.* ſcribitur: *Militia eſt vita hominis ſuper terram*, & licèt ſcribat Auguſtinus in quodam eius ſermone: *Præmonitos vos eſſe volo, neminem ſuper terram abſque tentatione victurum*, &c. licèt (inquam) aſſiduè tentet Diabolus hominem; tamen non ſunt veriſimilia ea, quæ *ſuprà* dicunt dicti fatui & fatuæ, † imò quædam ſunt impoſſibilia, ita quòd neque præſumptiones præcedunt: neque præſumptio, neque coniectura eſt in his, quæ dicunt: impoſſibile eſt enim id quod aliqui vel aliquæ eorum confitentur, ſcilicet ſe verti in muſcipulas, vel in alia bruta animalia: quia, vt prædictum eſt, impoſſibile eſt aliquam creaturam mutari in aliam creaturam, niſi à ſolo Creatore.

Diabolus aſſiduè tentat homines.

Poſt ſupradicta igitur hinc inde argumenta concludendo, † dico, quòd ſi prædicti ſocij confitentur, quæ *ſuprà* dicta ſunt, fore impoſſibilia, vt de tranſmutatione creaturæ in aliam creaturam; talis confeſſio ſociorum nihil facit probationis, vel indicij; imò nec præiudicat ipſi confitenti, vt *ff. de interrogat. actio. l. confeſſionibus, & l. is cuius, & l. qui ſeruum, & ff. de confeſſ. l. qui Stichũ,*

& notatur in cap. fin. in gloss. suprà de confess. & habetur abundè in summa Hostiensi *in tittulum de confess.* §. *qualiter intelligatur hæc regula.*

Faciunt tradita per Bart. Paulum Castren. & alios *in l Meuius, ff. de legat.* 2. vbi notant multa esse possibilia, quæ non sunt credibilia.

† Si autem confiteantur possibilia, sed non verisimilia: tunc si confitentur incerta, putà quia fuerunt socij in cursu, ad committendum maleficia, & non dicunt quæ, & qualia, adhuc ista confessio non nocet, *l. certum, ff. de confess. & l. prætor edixit, ff. de iniuriis.*

Socij in criminibus certis.

† Si verò dicunt crimina certa, vt putà se fuisse socios in criminibus homicidiorum, diuinationum & sortilegiorum; talia crimina non pertinent ad Inquisitorem, *vt dicto cap. accusatus*, §. *licèt*, *&* §. *sanè*, *suprà eod.*

Sociorũ confessio de illusionibus.

† Idem videtur si deponant se fuisse socios in illusionibus, de quibus *in cap. Episcopi prædallegato*, quia non sequitur, Diabolus illusit alicui homini, ergo ille illusus est hæreticus: sicut patet in historia suprà reçitata de S. Macharios: nec sequitur, nec verisimile est, quòd omnes illi, qui per illusionem Dæmonum putabant illam puellam conuersam in equã, essent hæretici, licèt essent illusi à Dæmone.

De confessione sociorũ in causa hæresis.

Si autem prædicti socij sunt confessi aliqua de sociis in causa hæresis propriæ, verbi gratia, quia dicunt se omnes socios malè sentire de articulis fidei, & de Sacramentis; tunc verum est, quòd in tali casu nunc excepto, admittuntur socij & participes, *dicto cap. in fidei fauorem* si modò ex verisimilibus coniecturis, & aliis circumstantiis, & ex manifestis indiciis appareat, eos vera dicere, & non aliter: ita dicit textus *in dicto cap. in fidei fauorem*, & *in dicto cap. accusatus.* sed quando deponunt non verisimilia, & non præcedunt præsumptiones & coniecturæ, non est dicendũ, quòd tales probent, & pro hoc optimè Gloss. *in cap. nemini* 15. *quæst.* 3. quæ vult, quòd talis nominatio per assertos hæreticos noceat, si nominatus de hoc erat infamatus: & hoc *ibi* vult Barthol. Hispanus dicens, † quòd numquam valet confessio socij criminis contra socium, nisi præcedat aliqua præsumptio contra eum; & pro hoc 2. *q.* 7. *c. pagani*, vbi hæretici vel infideles non possunt diffamare vel accusare fideles, & Christicolas: & hoc est quod dixit textus *in dicto cap. in fidei fauorem*, *& dicto cap. accusatus*, & maxime quòd non præcedente aliqua suspicione † mulier possit diffamare vel accasare alium vel aliam de hæresi, est valdè absurdum; quia licèt in fidei fauorem admittantur mulieres, tamen mulier est aliàs prohibita in criminalibus testificari, *l. qui testamento*, §. *mulier ff. de testam.*

Mulier an possit accusare

&

Mulier à mollitie animi & leuitate.

& mulier dicta à mollitie animi & leuitate, *cap. forus. supra de verb. significat. & l. filia in orbitate. C. de inoffic. testamen.*

Francisci Peñæ

Notæ in Ambrosij de Vignate quæstionem de Lamiis.

† *Vnquid huiusmodi testimonia sociorum, & sociarũ, &c. sint saltem sufficientia indicia ad torturam.*] De proposita quæstione plenè agunt passim criminalistæ, sed videndi Doctores *in l. fin. C. de quæstion.* Canonistæ *in cap. veniens.* el primero, *de testibus, & in cap. 1. de confessis.* Boërius *decisione* 319. Grammaticus *decisione* 28. Iulius Clarus *in pract. crimin. §. fin. q. 21. vers. sed pone*, & Antonius Gomezius *tom. 3. variar. resol. cap. 12. num. 18.* & alij aliis locis, quos omitto consultò. Ambrosius hoc loco, vt in tota disputationis serie licet videre, multa distinguit capita, de quibus quid sentiendum videatur, suis locis dicetur à nobis : quantùm verò ad hunc locum attinet, communis sententia est, quòd testimonium vnius socij criminis solum non faciat indicium ad torturam contra socium, nisi alia concurrant indicia : vnius enim solius socij criminis dictum, licèt faciat aliqualem præsumptionem, non est illa præsumptio sufficiens ad torturam : ita Cynus & alij *in dicta l. fin. C. de quæst.* quod & præcitati tenentur, ac præ aliis Boërius. Huius opinionis ea potissimùm est ratio: quia vnus testis de visu, & de actu propinquo, & sensu corporeo, ad hoc vt faciat indicium ad torturam, debet esse fide dignus, & omni exceptione major, vt plenè & verè tradit Antonius Gomezius *tom. 3. var. resol. c. 13.* & dixi copiosè in commentariis ad Directorium Inquisitorum *lib. 3. comment. 118. §. & hoc valet in ciuilibus.* Cùm ergo socius criminis non sit omni exceptione major, inde fit, vt non faciat indicium sufficiens ad torturã, nisi alia indicia concurrant : & hanc sententiam optimè videtur tueri Ambrosius *in tota hac disputatione* : quam ego & veram puto, & securam : abest enim procul à periculo committendi aliquid iniquum & incautum contra vitam hominis : neque enim quis facilè rapi debet ad torturam, cùm inde multa incommoda consequi possint: nam si fortassis is qui torquetur, cùm tormentorum vim ferre non possit, confiteatur, & in confessione persistat, & inde condemnetur : non est dubium quin omnino debeat iudex cauere, ne facilè ad torturã deueniat. Est ergo superior sententia & secura, & æquitati consona. Antonius tamen Gomezius *præcitato loco*, videlicet *to. 3. variar. resol. c. 12. n. 18.* contrarium videtur profiteri, asserendo solum socium criminis facere indicium ad torturam : eam sententiam subtiliter magis, quàm verè probare nititur : eam in hac parte, ob rationem *paulò antè* allatam, non facilè censeo recipiendam : monuisse sit satis. Duo verò socij criminis, aut plures sufficiens indicium faciunt ad torturam, vt communiter tradunt præcitati : numquid verò ad plenam probationem sufficiant, ex qua sequatur condemnatio, suis locis dicetur.

Testimonium faciens indicium ad torturã quòd tantum debeat esse

Illud *hîc* adiungam, quod & diligentissimè obseruandum admonent Clarus & Gomezius *præcitatis locis*, quod ad hoc vt confessio socij probet contra socium, vt faciat indiciũ, oportet quòd sit facta cũ iuramento : aliàs enim simpliciter facta absque iuramento, nec probat, nec facit indiciũ: quia non deponit tamquam testis

Confessio facta cum iuramento facit indicium contra socium.

& cum solemnitate requisita: licèt enim quantùm ad seipsum sit reus: nihilominus dum deponit contra alium, fungitur vice testis; & ob id non est ei adhibenda fides, nisi cum iuramento.

† *Tamen fallit in crimine hæresis & simoniæ, vt sufficiant minores probationes.*] Tametsi Ambrosius non sequatur hanc opinionem, quòd scilicet in crimine hæresis sufficiant minores probationes, quàm in aliis, vt patet ex his quæ tradit *paulò pòst*: nihilominus, vt hunc locum illustremus, ne quis eius occasione fallatur, improbandam & refellendam *hîc* omnino duximus illorum opinionem, qui putant in crimine hæresis sufficere leuiores probationes. Paris de Puteo *in tract. syndicatus*, vt refert Carrerius *tract. de hæreticis num.* 126. dixit crimen hæresis probari ex signis etiam leuibus. Iulius Clarus *in* §. *hæresis, vers. habet etiam hoc crimen*, dixit ita: *Et inter cætera in causa hæresis sufficiunt minores probationes, quàm in aliis: & hoc non modò ad inquirendũ, sed etiam ad faciendum plenam probationem criminis.* Hæc ille. Paridem de Puteo excusat Carrerius *præcitato loco* dicens, eius dictum intelligi posse ita: Quòd leuia signa sufficiunt in crimine hæresis, vt quis torqueatur, non vt condemnetur. Sed neque hæc excusatio videtur omnino vera, quoniam neque ob leuia indicia siue signa, est in hoc crimine quis torquendus: sed magna esse oportet, ob rationem, quam *superiori proxima adnotatione* dixi, de quo articulo plenissimè egimus cum Eymerico *in Directorio Inquisitorum par.* 3. *q.* 61. Iulij autem Clari sententia omnino est respuenda; quæ nec vllo iure nititur, nec vlla verisimili ratione roboratur: neque eam recepit vnquam vsus iudicantium in sacro tribunali Inquisitionis. Sit ergo in hac causa firma & certa conclusio: In crimine hæresis pleniſſimæ & clariſſimæ probationes requiruntur: nam si in aliis delictis hoc requiritur, *vt l. sciant. C. de probatio. & l. qui sententiã, C. de procur.* multò magis in hoc crimine, in quo quis & criminaliter cõdẽnatur & ciuiliter punitur, & eius posteritas propterea notatur infamiâ: vt rectè admonet Ponzinibius *tract. de Lamiis, num.* 67. vbi alias adducit rationes in hanc sententiam, quas in re non admodum controuersa libenter omitto: iam verò quantùm ad materiam probationum attinet in causa hæresis plenæ extant disputationes, de quibus Gondissaluus *tract. de hæret. quæst.* 13. Conradus Brunus *lib.* 4. *de hæret. cap.* 9. Simancas *in catholicis instit. tit.* 51. & alij quos illi referunt.

In crimine hæresis maximæ probationes requirũtur.

Quoniam autem superiori opinationi causam præbuisse videtur *l.* 2. *C. de hæret.* quam etiam *hîc* citat Ambrosius, ideò de vero eius intellectu *hîc* breuiter agendum placet. *In dicta l.* 2. ita scriptum est: *Hæreticorum autem vocabulo continentur, & latis aduersus eos sanctionibus succumbere debent qui vel leui argumento à iudicio Catholicæ religionis & tramite detecti fuerint deuiare.* Hoc *ibi* obseruandum est, hanc legem non loqui de leui probatione: sed quasi respondens tacitæ obiectioni, qua quis posset inquirere, an qui paululum ab orthodoxa fide declinat, sit censendus hæreticus; ait, eos hæreticorum vocabulo contineri, qui vel leui argumento, id est, vel paululùm, vel minimùm, vel in vno tantùm articulo à fide Catholica deuiant. Hanc interpretationem colligo ex Photio Patriarcha in nomocanone, qui præfata verba ita vertit: *Hæreticus est, ac latis aduersus hæreticos legibus succumbit, qui vel paululum ab orthodoxa declinat fide: vel qui ab orthodoxa*

Hæreticus quis sit censendus.

orthodoxa fide vel minimùm declinat. Hæc Photij lectio eo potiſſimùm nomine magnopere probanda videtur, quia præfata lex 2. *C. de hæret.* ſita eſt in eo titulo, vbi nihil tractatur de probationum materia, ſed de ipſis hæreticis tantùm agitur: qui ſi in aliquo, vel etiam minimo articulo à catholica religione diſcedant, planè hæretici ſunt putandi. Hæc ſunt accepta ferenda Petro Godofredo *in dicta l. 2. C. de hæret.* & reuerendiſſimo Iacobo Simancæ *cathol. inſtit. tit. 51. de probation. num. 11.* quæ & latiùs probant, pleraque alia de intellectu præfatæ legis vide apud Brunũ *lib. 4. de hæret. cap. 9.* ergo quamquam qui leui argumento à iudicio catholicæ religionis detectus fuerit deuiare, pro hæretico habendus ſit: huiuſmodi tamen leuis deuiatio pleniſſimè probari debet, vt placet Oldrado, quẽ refert Brunus *loco proximè citato*, & probat etiam *paulò pòſt* noſter Ambroſius: adde Palacium Rubium *in allegatione de hæreſi* §. 12. (vbi multa tradit huc ſpectantia, quæ ſunt conſideratione digniſſima) & Hoſtien. *hîc* ab Ambroſio citatum.

† *Quia licèt regulariter ſocij criminis non ſint interrogandi de ſociis.*] Verum dicit Ambroſius, & in hoc articulo vide præ aliis Antonium Gomezium *tom. 3. de delictis cap. 12. n. 12.* & Iulium Clarum *in pract. crim. q. 21. verſ. dictum ſocij.* & quidquid ſit de aliis delictis in crimine hæreſis expiorati iuris eſt, & ſanctiſſimæ Inquiſitionis vſu receptum, vt reus de ſociis interrogetur: imò neceſſe eſt ob tanti criminis immanitatem & periculum, vt diligentiſſimè reus de ſociis interrogetur, verbi gratiâ: vnde hæreſim habuerit, didicerit, vel à quo audiuerit: vel contrà, an aliquos eam docuerit, & cætera huc pertinentia: quæ tantò ſunt diligentiùs inueſtigãda ab Inquiſitore, quantò grauius eſt crimen hæreſis, & reipublicæ Chriſtianæ periculoſius. Vide Simancam *in Enchiridio violatæ religionis tit. 27.* & *cath. inſtit. 50. num. 17.*

In crimine hæreſis de ſociis reus eſt interrogandus.

† *Et poſteà in earum confeſſione perſeuerauerunt, & poſt dolorem, & extra locum torturæ.*] Ad hoc vt confeſſio per torturam extorta valeat, tria potiſſimùm requiruntur: primum eſt, vt extra locum torturæ in confeſſione perſeueret reus: alterum eſt, vt dolor præteritæ torturæ ſeu tormentorum ceſſauerit: tertium & vltimum, quod ex ſecundo conſequitur, eſt, vt tantum tempus ſit interpoſitum inter torturam & repetitionem confeſſionis, vt veriſimile ſit dolorem tormentorum iam ceſſauiſſe. Hæc tria colliguntur non obſcurè ex doctrina Bartoli & aliorum Doctorum *in l. 1. §. diuus Seuerus, ff. de quæſt.*

Confeſſio in tormentis tribus modis extorquetur.

Primum ergo ad hoc vt confeſſio ratificata valeat, fieri debet extra locũ tormentorum: quoniam ſi in loco ipſo tormentorum fieret, metu tormentorum præſumeretur facta, & proinde non valeret. Ita ſeruat practica iudicantium, & tradunt communiter Doctores cum Bartolo *in dicta l. 1. §. diuus Seuerus, ff. de quæſtio.* Nicolaus Eymericus *in Directorio Inquiſitorum parte 3. in 3 modo proceſſũ fidei terminandi num. 158. verſ. Si autem in quæſtionibus.* & Antonius Gomezius *tom. 3. variarum reſolut. cap. 13. num. 24.*

Confeſſionis ratificatio extra locum quæſtionis valet

Secundò, vt valeat confeſſio ratificata, ceſſare debet dolor tormentorum: quoniam ſi ſtatim reduceretur reus ad locum inſtantibus doloribus, confeſſio ſua ſeu ratificatio videretur facta formidine tormentorum; & ideò non valeret: eadem enim formidine dicere videretur, *argumento l. quod ait. §. fin ff. de adulteriis.* ita Bartolus *in dicta l. 1. diuus Seuerus, ff. de quæſt.* Baldus

Confeſſionis ratificatio ceſſante dolore tormentorũ valet.

dus & Angelus *in l. 2. de eo quod metus caus.* & Cynus *in l. 2. C. de quæstio.*

Ratihabitio confessionis infra iustum tẽpus est satis dolori tormentorum.

De tertio, videlicet infrà quantum tempus debeat fieri ratificatio, dico quòd non reperitur à iure determinatum, sed relinquitur iudicis arbitrio, prout dicit Bartolus & alij *in dicto §. diuus Seuerus, ff de quæst.* iustum tamẽ & competens tempus videtur post vnum diem naturalem, id est, post 24. horas. Ita tenet Marsilius *in pract. crimin. §. Quoniam, num.* 1. & alij quos refert & sequitur Antonius Gomezius *tom. 3. variar. resol. c.* 13. *n.* 24. Sed hoc spatium vnius diei naturalis ad minus transire debet: quoniam benignius & tutius est, vt hæc ratihabitio fiat, post duos vel tres dies postquàm inflicta fuit tortura, ne adhuc fortassis duret & tormentorum dolor, & vehemens animi perturbatio, si post vnum tantùm diem ratificatio fieret. In causa hæresis in sacro Inquisitionis tribunali, quibus obseruatis fieri debeat hæc ratificatio confessionis luculenter tradit Eymericus *in Direct. Inquisitorum part. 3. in 3. modo processum fidei terminandi*, vbi etiam dixi copiosè: ea videto.

† *Imò quædam sunt impossibilia.*] Notandus est hic locus, non enim absolutè dicit Ambrosius omnia esse impossibilia, quæ narrantur à Lamiis: sed quædam, verbi gratiâ, quòd conuertantur in muscipulas, vel in alia bruta animalia; quod etiam *paulò pòst* subiungit: quæ sententia verissima est, vt *ex supradictis* patet. Quòd verò corporaliter deferri possint nec negauit, nec negat Ambrosius, vt constat ex serie totius disputationis.

† *Dico quòd si prædicti socij confiteantur, &c. talis confessio sociorum, &c. imò nec præiudicat ipsi confitenti.*] Sententia Ambrosij hoc loco talis est: propterea confessio horum sociorum nec sibi ipsis, nec sociis nocet, quoniã ea confitentur, quæ sunt impossibilia. Glossa *in cap. vlt. extra de confessis*, dũ enumerat ea, quæ exiguntur ad hoc, vt confessio alicui præiudicet, inter alia ponit, vt confessio non sit contra naturam: vt si confiteor me interfecisse hominem, qui viuit; tunc hæc confessio mihi non præiudicabit. Similis est glossa *in cap. vlt. de confessis, lib. 6. in verbo, Absque rationabili causa*, & vtrobique communiter Doctores. Cùm ergo Lamiæ confiteantur se, aut alios transmutari in muscipulas canes, lupos, aut alia bruta animalia, quod ostensum est *suprà* esse impossibile, talis confessio non nocebit ipsis. Hoc vult dicere hoc loco Ambrosius, de quo articulo plenè etiam agit Hostiensis *in summa tit. de confessis, §. qualiter intelligatur, in fine*, & Martinus *in summa, C. de confessis.*

Confessi quæ præiudicare pos. si.

Et quamquam hæc ita se habeant (neque enim decreui singula hæc dicta examinare) nihilominùs tamen in causa præsenti, licèt huiusmodi cõfessiones Lamiarum sint de rebus impossibilibus, videlicet quòd ipsæ, vel alij in animalia bruta conuertantur, Inquisitores hæreticæ prauitatis diligenter & accuratè interrogabunt Lamias seu Striges, seu magos de credulitate: possibile enim est eos habere hunc errorem in intellectu, vt credant virtute Dæmonum posse fieri, vt homo in animalia bruta possit transmutari: nam si ita sentirent, & in hoc errore pertinaciter perseuerarent, procul dubio velut hæretici essent puniendi, iuxta *cap. Episcopi, in fin. 26. quæst. 5.* cuius verba *paulò anteà* retulimus *num* 37. ita scribit, & verè Alfonsus Castrus *lib. 1. cap. 14. de iusta hæret. punit.* Quòd si de tali errore intellectus constaret, non est dubium

quin

quin tunc confessio præiudicaret, non ratione facti impossibilis, sed ratione falsæ credulitatis & ignorantiæ crassæ circa res fidei: quoniã ea Dæmoni tribuerent, quę superant omnẽ humanæ creaturæ potentiã, & quę soli Deo conuenire possunt: sed de hoc articulo *paulò antea* diximus abundè.

† *Si autem confiteantur possibilia, sed non verisimilia.*] Cùm dicit: *Sed non verisimilia*: intellige vel incerta, vt mox ipsemet auctor subiungit; vel ea quæ ipse putat rarò euenire, siue rarò contingere. Sed quantum ad rem attinet, de qua tractat Ambrosius, nõ videtur vera eius doctrina: quia tamet si verum sit, quòd cùm agitur contra delinquentem, de crimine verè constare debeat, vt est textus expressus *in l. 1. §. item illud, ff. ad Senatusc. Syllanian.* & notant *ibidem* communiter Doctores, & tradit plenè Antonius Gomezius *tom. 3. de delictis cap. 9. n. 1.* & dixi super directorio Inquisitorum *lib. 3. comment. 18.* in hoc casu de quo loquitur *hîc* Ambrosius, quamuis non confiteantur certa delicta fuisse commissa, satis est Lamias seu Striges, seu Magos confessos esse se fuisse in cursu, & societate cum Dæmonibus: hoc enim est grauissimum delictum: & secum habet annexam vel apostasiam, vel hæresim, vel ad minus hæresis suspicionẽ: quod ex pactis cũ dæmone initis, aut nondum initis, & aliis circumstantiis & personarum qualitatibus erit pensandum. Quare hoc casu procul dubio talis confessio illis præiudicabit: contra quàm hîc scribat Ambrosius.

Lamiarũ societas cũ Dæmone annexã habet apostasiam vel hæresim actualẽ hæresis suspicionem.

† *Si verò dicunt crimina certa, vt putà se fuisse socios in criminibus homicidiorum, &c.*] De diuinationibus & sortilegiis non se intromittunt Inquisitores nisi manifestè saperent hæresim, vt est textus *in cap. accusatus, §. sanè de hæret. lib. 6.* vbi plenè Doctores, & Eymericus *in Directorio parte 2. quæst. 42.* vbi etiam dixi plenè: sed occasione horum verborum illa occurrit hic dubitatio breuiter diluenda, An Lamiæ quæ coram Inquisitore confessæ sunt non modò obiecta crimina aduersus fidem, verùm etiam cædes puerorum & aliorum hominum, in odium Christi & ex pacto inito cum Dæmone, quod plerumque solet contingere; licèt paratæ sint abiurare & ad fidem redire, ratione homicidiorum tradi debeant curiæ sæculari? Hîc Ambrosius sentire videtur hanc quæstionem non pertinere ad Inquisitorem: ed non malè videretur locutus, si solas cædes hominum in his reis spectasset: cùm autem infanticidia & homicidia antecedere soleant abiurationes spontaneæ contra fidem nostram, coram Dæmone, & à tota fide apostasia, sicut constat ex promissione, & obedientia, quam Dæmoni exhibẽt: quæstio propterea redditur difficilior, de qua nihil mihi ampliùs occurrit scribendum, quàm quod perillustris Dominus Petrus Dusina, sanctæ Romanæ & generalis Inquisitionis integerrimus assessor, ac sacræ Pœnitentiariæ Datarius, vir insignis eruditionis & spectatæ probitatis mihi superioribus mensibus de hac difficultate interroganti respondit in hæc verba: *Quamuis auctor Mallei Maleficarum & Syluester teneant Lamias ob infanticidia etiam in primò lapsu, tradi posse curiæ sæculari, & ita aliquando obseruatũ sit in certis Inquisitionibus particularibus, & præsertim Pedemontanis, vbi multũ inualuit hæc pestis: non consueuit tamen hoc S. Officium illas tradere, nec aliter punire quàm sacri canones puniri mandẽt apostatas à fide Christi. Si tamẽ iudex secularis illas priùs officio Inquisitionis cõsignasset, suspẽsa aliorũ criminũ cognitione, expedita hæresis causa S. officium*

officium debet & ſolet eidem iudici illas reſtituere, de quo extat etiam particularis conſtitutio Pij V. Obſeruatum eſt etiam aliquando, quòd propter frequẽtiam homicidiorum, & aliquas circumſtantias aggrauantes, Lamiæ facta abiuratione conſignantur de mandato Sãctiſſimi, illi iudici ſaculari, qui proceſſũ format de nouo ſuper eiſdem homicidiis, vt quas reperit culpabiles puniat ſecundùm leges. Hactenùs vir ille.

† *Idem videtur ſi deponant ſe fuiſſe ſocios in illuſionibus, &c.*] Sed non videtur: nam vt intelligatur qualis fuerit natura eius illuſionis, & quantam fidem adhibeat illuſus ei illuſioni, & præſertim ſi alia indicia adſint, vt colligi poſsit talem illuſum malè ſentire de fide: tunc hæc res ad Inquiſitorem pertinebit: veriſſimum tamen eſt quod mox ſubiungit auctor, videlicet non omnem illuſum à Dæmone eſſe hæreticum.

† *Quòd numquam valet confeſſio ſocij criminis, &c.*] De hoc articulo quid diſſeruerint, & quid tenendum ſit, *paulò anteà* diximus ſuper *verſ. numquid huiuſmodi teſtimonia n.* 1. & iuxta *ibi* tradita intellige, quæ hoc loco docet Ambroſius.

† *Mulier poſſit diffamare, vel accuſare alium, &c.*] An mulier in cauſis criminalibus poſſit dicere teſtimoniũ, à multis quæritur, quos longa ſerie enumerat Iulius Clarus §. *fin. q.* 24. in ſumma diſtinguit, quia de iure ciuili mulier indiſtinctè admittitur ad teſtificandum in cauſis criminalibus; ſecùs autem de iure canonico: ſed quid ſit in aliis delictis omitto fuſiùs diſputare: in crimine hæreſis mulier in teſtem admittitur; idque ob criminis immanitatem, & ne defectu probationum remaneret impunitum, quod facilè vergeret in magnum Reipublicæ detrimentum. Iam ſi in crimine ſimoniæ mulier etiam meretrix admittitur in teſtem, *cap. tanta, extra de ſimonia*, multò magis admitti debet in crimine hæreſis, quod eſt grauius. Poſtremò tametſi mulier ſit teſtis minùs idoneus ideò quia mulier, quia varium & mutabile ſemper fœmina, vt dicit textus *in c. forus, extra de verb. ſignif.* non propterea repelletur in hoc crimine, cùm teſtes minùs idonei fauore fidei poſſint teſtificari, *c. in fidei fauorem, de hæret. lib.* 6. qui textus indiſtinctè loquitur, nec fœminas excludit. Eſt ergò indiſtinctè intelligendus: atque hoc iure vtimur in hoc ſacro tribunali.

Mulier teſtis eſt minùs idoneus.

Numquid autem duarum mulierum teſtimoniũ plenè probet, an verò plures requirantur, dubiũ eſt. Et Ambroſius hîc rectè mihi videtur aſſerere mulieres quidẽ fauore fidei admitti ad teſtificandum, ſed cùm mulier ſit aliàs prohibita in criminalibus teſtificari, earũ teſtimoniũ nõ videtur ſufficiẽs, & hoc videtur magis tutũ. Interim vide Palacium Rubium *in allegatione de hæreſi* §. 13. *& ſeq.* Adde Alexandrum *conſil.* 24. *lib.* 1.

VENERA

VENERABILIS MAGISTRI

IOANNIS GERSONII DOCTORIS

ET CANCELLARII PARISIENSIS

Tractatus de erroribus circa artem Magicam, & articulis reprobatis.

COLLAVDANTI mihi nuper, vt mos habet, venerabiles licẽtiatos in medicina, oblata est occasio, vt contra superstitiosas obseruationes, nostra pro nefanda tempestate, & minùs & nimis prævalescentes aliqua dissererem. Ea nunc seorsum ad vtilitatem aliquorum separare curauimus, ne permixta aliis minùs placerent, & minùs commodè prodirent in publicum. Sumpto itaque hoc proMedici fortilegijs vtũtur in curationibus. uerbio pro themate, *Medice cura teipsum.* Circa hanc inter reliquas medicum dicere retuli, vt esset ornatus ad Deum per filialem subiectionem, ne quidquam impium vel superstitiosum, aut diuinis legibus aduersum, sanitatis adipiscendæ causâ suis ægris suaderet; rememoretur quoque iugiter illius Decretalis: *Cùm corporalis infirmitas &c.* Incidit vt conquirerer de superstitionibus pestiferis Magicorum, & stultitiis vetularum Sortilegarum, quæ se per quosdam ritus maledictos mederi patientibus pollicentur. At ego data occasione, faciliùs in hoc diuerticulum lapsus sum, quò vtiliùs, & quò in patrocinium huius corruptelæ quidam adducere nituntur in crimen medicinam. Nonne, inquiunt, apud solemnes quosdam medicorum rales superstitiosæ obstructiones inducuntur, quas etiam scriptis suis inserere curauerunt. Et consistunt in ligaturis, in characteribus, in figuris: quandoque

Magicæ obseruationes in quibus consistant.

doque in verbis peregrinis & incognitis.

Quamuis autem ab ipſis nulla pro talibus ratio adducatur naturalis, habent nihilominùs efficaciam in curando. Alioquin vanè, immò ſtultè locuti fuiſſent de eis Medicorum ſapientes, & ſcriptis inſerüiſſent. Vnde refert Iſidorus 4. *Etymologiarum*, quòd Apollo, quem Deum fecit Antiquitas, per methodica quædam, id eſt, per carmina & incantationes, Æſculapius inſuper, & filius eius, per empirica, id eſt, experimenta ſanauerunt homines quingentis annis ante Hippocratem, qui ratiocinatiuam medicinam, qua vtimur, adinuenit. Deinde vox publica virtutibus huiuſmodi carminationum & ligaturarum & empiricorum atteſtatur, quam ex toto falſam dicere videtur inciuile. Nec deeſſent argumenta ad hoc ex dictis Poëtarum, Virgilij, Ouidij, Lucani & aliorum celebribus hiſtoriis. Cur non licebit, inquiunt, iſtis vti, præſertim cùm Deus omnipotens virtutes ſuas indiderit (vt vulgus loquitur) herbis, gemmis & verbis? Hanc dubitationem ego nunc tribus dictis ſeu conſiderationibus breuiter abſolui.

Magicæ artes an ſint permiſſæ.

Primum Dictum.

Dæmones an ſint?

PRobabile in Philoſophia naturali, & ſecundùm veritatem, fide certum eſt eſſe Dæmones Primam partem tenuerunt elegantiſſimi Philoſophorum Hermes Triſmegiſtus, Plato, & omnes doctrinæ ſuæ ſectatores, Apuleïus, Porphyrius & cæteri. Hoc libri ab eis editi, hoc libri de Ciuitate Dei ab Auguſtino palam docent. Hinc eſt illa famoſa inter eos diſtinctio de Cacodæmonibus, & Calodæmonibus, malis ſcilicet, & bonis ſpiritibus. Hæc eſt poſitio de exiſtentia Dæmonum, quæ apud philoſophantes faciliori ratione quàm oppoſita defenditur, ſaluando effectus quoſdam mirabiles, quales referunt hiſtoriæ fide dignæ in qualibet gente obtigiſſe, quas omnes negare pertinaciter, proteruiæ eſt, & ciuitatem humanam, ſocietatémque politicam diſſipare, quam mutua fides & credulitas vnius ad alterum conſonat, coniungit, agglutinatque. Porrò negare Dæmones eſſe, negare eos plurimorum effectuum operatores exiſtere, damnatur apud Chriſtianos, vt erroneum & impium, & ſacris Litteris aduerſum.

Dæmones ſunt & mirabilia operantur ex fide Chriſtiana.

Qua in re deridendi ſunt, immò durè corrigendi, qui Theologos deridēt mox vt ſermonē de Dęmonibus faciunt, mox vt eis effectus quoſdam attribuunt, quaſi fabuloſa ſit eorū reſponſio. Prouenit error iſte apud quoſdā litteratos, tū ex defectu fidei, tū ex debilitate & infectione rationis. Gerunt propriè animam ſic occupatam circa corpus, circa res ſenſibiles, ac earum ſollicitas curas, vel ita in cauſarum particularium & viſibilium perſcrutatione conſiſtunt, quòd de vniuerſalibus & primis entibus ac ſpiritibus nihil credere vel ſapere, nihil tenuiter & eleuatè cogitare poſſunt. Hoc Plato dixit maximum eſſe impedimentum veritatis, referre ſcilicet omnia ad ſenſus, & non auerti ab eis. Hoc idem Tullius, hoc Auguſtinus *lib. de vera religione*, hoc Albertus & Guillelmus Pariſienſis, immò & experientia docuerunt. Tales erant apud Iudæos

Spiritus qui negarunt.

Saddu

Sadducæi, qui referente Ioſepho & Hieronym. negabāt eſſe ſpiritus, tales inimici Philoſophi quidam, vt Tullius loquitur, tales Epicurei, & alij vitam pecudum eligentes, qui nihil eſſe concipiunt aliud à corporibus & extenſis.

In quorum perſona Eccleſiaſtes & Sapiens *Sap. ij.* Ita quaſi ſint incantati & dementes, nullam ſibi ineſſe rationem, nullos effectus ſpirituales atque inuiſibiles indicare videtur: non minùs errantes à Nabuchodonoſor, qui credebat ſe bouem eſſe, & ab aliis maniacis, quorum aliqui ſe gallos, aliqui murilegos opinati ſunt. De grege talium erat inſipiens ille qui dixit in corde ſuo, Non eſt Deus, quia ſi eſt Deus vtique eſt ſpiritus, & ſi nullus eſt ſpiritus, nullus eſt Deus. Neque enim ego negauero quoſdam plerumque nimis leuiter ea Dæmonibus aſcribere, quæ fieri à cauſis materialibus, naturalibus, rationabiliùs dicerentur: nam multas & miras in rebus ſenſibilibus efficacias, multas virtutes exiſtere quis negauerit, ex quarum combinatione, alteratione & configuratione fiunt effectus mirabiles, ſicut ex immutatione diuerſa imaginatiuæ potentiæ in hominibus, ſicut ex aliis quidam docuerunt, & operati ſunt, quarum operationum notitia poteſt dici Magia naturalis, de qua inueſtigare, quamuis ſæpe curioſum eſſet, & maioris boni impeditiuum, immò & ad errores pronum, non tamen eſt fidei noſtræ contrarium; dummodò Philoſophia ſuis contenta limitibus nihil impium, nihil mendoſum nefariumve miſcuerit.

Nabuchodonoſor & alij incantationes experti ſunt in ſe.

Dæmonibus quædam effecta naturalia aſcribuntur.

Secundum Dictum.

OBſeruatio ad faciendum aliquem effectum, qui rationabiliter expectari nō poteſt, nec à Deo miraculosè operante, nec à cauſis naturalibus, debet apud Chriſtianos haberi ſuperſtitioſa & ſuſpecta de ſecreto pacto implicito vel explicito cum Dæmonibus. Iſta eſt doctrina ſanctorum Doctorum, nominatim Auguſtini, plurimis in locis, quibus has obſeruationes valdè condēnauit *5. de Ciuit. Dei*, 4. *Confeſſionū*, 2. *de doctrina Chriſtiana.* Et recitantur multa in decreto 26. *q.* 5. *&* 7. pluribus capp. Hanc cōſiderationem notauit vtique facultas Theologię in multis articulis quos ad elucidationem huius materiæ cenſuit condēnandos. Articulus tertius eſt talis, *quòd inire pactū cū Dæmonibus tacitum vel expreſsum non ſit idololatria, vel idololatriæ ſpecies & apoſtaſia*, Error. *Et intendimus eſſe pactum implicitum in omni obſeruatione ſuperſtitioſa, cuius effectus non debet à Deo vel à natura irrationabiliter expectari.*

Obſeruantia effectuū non naturaliū ſuperſtitioſa & ſuſpecta eſt.

Pactum cū Dæmone in obſeruatione ſuperſtitioſa dānatur.

Porrò ad ſciendum quid vocamus pactum implicitum vel explicitum cum Dæmonibus, & cur iſtud vel nō fiat narrabimus veram fidei noſtræ traditionem, & hoc quidem breuiſſimè, quoniam latior perſcrutatio aliā facultatem exigit, alium locum & actum. Tradit vera fides, quòd Dæmones nequam ſunt ſpiritus humanæ naturæ hoſtes acerrimi, ſæuiſſimi, quorum violentiam improbiſſimámque tyrannidem ſi non compeſceret & frænaret diuina bonitas, de hominibus actum eſſet, quòd ipſi funditùs deperirent. Iob 41. *Non eſt poteſtas ſuper terram, quæ comparetur ei;*

Dæmones hoſtes naturæ humanæ

attamen ſuus conatus omnino vanus eſt, niſi pro quanto permiſerit Deus. Sed cur permittat, obſtupeſcant inſipientes corde. Poteſt tamen hoc permitti ob alteram quatuor cauſarum: vel obſtinatorum damnationem, vel ad peccantium purgationem & punitionem, vel ad fidelium probationem & exercitationem, vel ad gloriæ Dei manifeſtationem. De obſtinatorum damnatione ſcriptum eſt Pſalm. 77. *Immiſit in eos indignationes ſuas, indignationem & iram per Angelos malos*, & hoc perpenditur in damnatis. De peccantium purgatione & punitione patuit in Magdalena, quæ ſubiecta erat ſeptem dæmoniis, quia carnalibus vacabat vitiis *ſecundùm Gloſſ.* Prætereà dabantur excommunicati ab initio Eccleſiæ ipſi Sathanæ corporaliter vexandi, vt ſpiritus ſaluus fieret. Vnus ex ſanctis patribus magna prece obtinuit à Domino, vt torqueretur à Dæmone, quatenus careret elatione. Cæterùm de fidelium probatione & exercitatione, patuit in Iob & Antonio & Paulo ſecundùm quoſdam, cui datus eſt Angelus Sathanæ. Sicut enim neceſſe eſt, ſecundùm eundem Apoſtolum, hæreſes fieri, vt qui probati ſint, manifeſti fiant; ita fiunt ad hoc illuſiones ſimiles miraculis, quemadmodum perſpicuè poſitum eſt Deuter. 13. *Tentat*, inquit, *vos Dominus, ſi ex toto corde diligatis eum*, hæc cauſa noſtris temporibus magnum locum habet. Denique manifeſtatio gloriæ Dei poteſt eſſe cauſa talis vexationis, ſicut in cæco nato, de quo eſt hodiernum Euangelium, patuit *Ioan.* 9. & in legione Dæmonum, quæ porcos intrauit & ſubmerſit, non ad porcorum punitionem, ſed ad potentiæ Chriſti manifeſtationem. Ampliùs verò nequam ſpiritus, dum ſæuire permittitur, ſæuit non ſolùm apertis viribus, ſed frequenter aſtutis dolis & fraudibus, non tam ad perdendum corda, quàm ad ſeducendas animas, eas in idololatriæ & apoſtaſiæ & inferni foueam dando præcipites. Quam ob rem excogitauit vt ſuperbus, vt fallax & doloſus, quo pacto vſurparet ſibi ab hominibus honorē diuinum, & à vera religione abduceret, reperit quoſdam ex hominibus falli magis idoneos, quales ſunt omnes qui Deo rejecto nihil curant ad nihil ſtudent, quàm per fas aut nefas ſua deſideria peſſima compleri. Quorum alij ad diuitias inopes, alij ad honores vanos, alij ad infames concubitus, alij ad curioſitatem libidinoſam faciendi futuros rerum effectus, aut alia naturæ ſecreta damnabiliter aſpirant. Tales cùm aſpexerit Dæmon intendit nunc occultè, nunc apertè ad obſeruandum quædam inſtituta ſua, quibus mediantibus fidem habeant optata conſequi. Suadet itaque has obſeruationes fieri, non quòd à ſeipſis habeant efficaciam aliquam, aut quòd per eas ipſi neceſſitentur, iuxta determinationem facultatis Theologiæ nuper factam, ſed ob alterā quatuor cauſarum. Primò, vt Dei lex præuaricetur; ſecundò, vt ipſe Dæmon diuino cultu & ritu honoretur; tertiò, vt ſpes de Deo minor aut nulla habeatur; quartò, vt fraus ſua minùs videatur. De lege Dei prohibente talia habet expreſſè Textus *Leuit.* 19. & 22. *Deuter.* 18. & in ſanctorum opuſculis. In legibus quoque naturalibus multa per omnem modum, quas leges trāſgreditur, qui talibus operam præſtiterit. Vnde Exodi 22. *Maleficos nō patieris viuere.* Colitur prætereà Dæmon per orationes, ſacrificia & thurificationes iuſſas fieri in artibus magicis. Manet ſiquidem ipſe nequam ſpiritus in priori phantaſia ſuperbiſſima, qua quęſiuit eſſe ſimilis altiſſimo, immò & extolli vult ſuper omne quod

Excommunicati cur Sathanæ vexandi dabātur.

Hæreſes ad quid.

Legio Dæmonum cur porcos intrarit.

Obſeruationes ſuperſtitioſas quomodo ſuſdeant Dæmones quatuor de cauſis.

quod dicitur Deus ſecundùm Apoſtolum. Et ita verum eſt quòd hi ritus tantò plus habent de ſacrilega idololatria & minùs excuſantur, quantò ſanctiora ſunt quæ in eis ad honorem dæmoniorum impenduntur.

Spes nulla de Deo à Dæmonibus inducta.

Rurſus ſcit ipſe ſerpens antiquus, quòd beatus vir cuius eſt nomen Domini ſpes eius, & non reſpexit in vanitates & inſanias falſas; & è contrà maledicti ſunt & odio habentur obſeruantes vanitates ſuperuacuè. Quid ergo mirandum ſi talibus quærit homines implicare ſuis adinuentionibus? Poſtremò, quia Dæmon ſemper dare quod promittit neque vult, neque permittit; adinuenit quomodo cultores ſui deputarent illos defectus non Dæmoni, non ſuæ arti, ſed propriæ vel negligentiæ vel imperitiæ, atque dicerent ſe non omnia atque taliter obſeruaſſe, qualia & qualiter iubeantur. Conſtat quoque falli citiùs homines ſub quadam boni ſpecie, & in hoc mira & prorſus miſerabilis humanæ cæcitatis inſania, quoniam in hac re decem aut crebra mendacia per vnam, caſualiter ſi obtigerit, veritatem excuſat, vbi mille in alia materia veritates pro vnico mendacio comperto deſpiceret. Denique tanta ad credendum prohibita noxia & vanam libidinem in tam modica fide credendorum, quis non mirabitur? Hæc eſt origo, hic finis artium Magicarum, damnabiliúmque ſuperſtitionum, ac nefandorum rituum.

Fallax promiſſio Dæmonum.

Artium Magicarum finis.

Tertium Dictum.

PHiloſophica aut medicinalis conſideratio nullatenùs admittere debet traditiones illas ſuperſtitioſas, quæ dicũtur methodica vel empirica, quarũ ſc. nulla poteſt ratio naturalis aſſignari, itaque ſcribentes ea magis inſecuti ſunt errorem vulgi, aut Magorum ritus impios, quàm medicinæ rationes. Et mirandum quomodo dudum à libris medicinæ non iuſſa ſunt abradi. Ex quo enim de ratione naturali nihil habent, illa vel innituntur operationi diuinæ & ſupernaturali, & hoc nihil ad medicum vt medicus eſt, ſed eſt Theologicæ ſpeculationi remittendum; aut innituntur operationi Dæmonis, & hoc ſimiliter nihil ad medicum, ſed ad idololatriæ cultum. Si verò dicantur fieri pro mutatione virtutis imaginatiuæ in ægroto, quatenùs fortificetur in eo ſpes ſanationis, aut vt cogitatio tua aliorſum diuertatur, eſſet hîc fateor aliqua ratio naturalis, quoniam vim imaginatiuam plurimùm tum conferre, tum obeſſe regimini ſanitatis quis neſciat. Hinc eſt illud vulgatum, *Imaginatio facit caſum.* Verùm caueat obſecro medicus, ne volendo ſanare corpus alienum, ſeipſum decipiens inficiat. Quo pacto inficietur? Nimirum per mendacia, dum ſuis patientibus aſſerit tales obſeruationes efficaces eſſe pro ſanitatis obtentu, quas omninò impertinentes aut fabuloſas, aut fortaſſis illicitas eſſe cognoſcit, quantò rectiori fide ſpem in Deo figendã eſſe doceret, qui vitæ habet & mortis imperium. Nam inculpatur ipſe rex Aza 2. *Paralip.* 16. quòd in infirmitate non quæſiuit Dominum, ſed magis in Medicorum arte confiſus eſt. Quis non videat maioris criminis eſſe ſi quis in talibus ſuperſtitioſis ſpem apponat? Quòd ſi hæc empirica & methodica ſuperſtitioſa reperiantur eſſe virtutis alicuius, tantò pernicioſiora ſunt ſecundùm Auguſtinum, quantò ad ſeducendum ſunt validiora. Ille ſiquidem effectus, cùm neque

Imaginatio facit caſũ.

Empirica & methodica ſuperſtitioſa cuius ſint virtutis.

que à miraculo vero, neque à cauſa naturali fieri cognoſcatur, vt à ſeductoribus dæmoniis proueniat conſequens eſt. A ſeductoribus autem fallacibus, à patre mendacij, ab hoſte crudeliſſimo quid boni, quid veri, quid commodi ſperes, tu videris.

Dæmones vt ſanent corpora.

Profectò Dęmones etſi ſanarẽt corpora, illa ſanarent Deo irato. Quomodo Deo irato? quia certè necarẽt animas, & deteriùs tãdẽ variis incõmodis cultores ſuos & inuocatores afficerẽt. Denique obedienda ei eſſet prorſus corporalis valetudo, quę animæ pretio & morte vẽderetur. Hęc pauca ſi quis religioſa fide diligẽter aduertit, nõ eũ turbabunt objectiones illæ (opinor) quibus imperiti à ſpiritu maligno turgidi obſtrepere ſolent contra fidei pietatem, quæ has omnes ſuperſtitiones impias damnat execraturque.

Magica effecta vt damnentur.

Dicunt aliqui non vanam eſſe aut falſam talium notitiam, quoniam ſua veritas probatur per effectum, quaſi videlicet negare contendamus, nihil à Dæmonibus & ſuis cultoribus poſſe fieri Domino permittente. Abſit. Nos itaque & Magos Pharaonis, & Pythoniſſam Saulis, & Simonem Magum, & Pythoniſſam in Actibus Apoſtolorum, & Exorciſtas Iudæorum, & Idola Gentium, & futura Antichriſti portenta, non ſolùm non negamus, ſed ea negantes reprobamus. Sicut enim vera fides meretur dotari miraculis, dum opus eſt ad ædificationem; ita falſa fides portentis & figmentis in ſui damnationem, vel aliorum probationem demeretur illudi. Dicunt alij multam in obſeruationibus huiuſmodi ſanctitatem ineſſe, tum in orationibus ad Deum deuotiſſimis, tum in ieiuniis, in caſtitate & vigiliis, in thurificationibus, in Euchariſtiæ etiam ſumptione, in cæteris denique religioſis obſequiis. Sed planè hîc mentitur iniquitas ſibi, quaſi videlicet rerum optimarum, ſanctiſſimarúmque non poſſit eſſe abuſus, quarum nequior ille eſt, & flagitioſior quàm aliarum, quaſi prætereà de modo talia quæreret ad ſanctificationẽ, qui ſpurciſſimus eſt, & non potiùs ad ſui adorationẽ, ad malitię ſuę regimẽ, & ad ſacrificium ſacrilegum, alioquin nunquã Deus, nunquã ſancti ſviri, qui Deo inſpirante locuti ſunt, hæc fieri tanta ſeueritate vetuiſſent. Nunquam inſuper Theologia talibus eſſet aduerſata, cui tamen in hac re & ſuis profeſſionibus credi debet, non indoctis mulierculis, non impiis idololatris, non hominibus doctis in reprobum ſenſum, quilibet enim in ſua arte ſapiens eſt, & ei credi debet, iuxta Maximam topicam. Dicunt ſe rurſum per hæc omnia intendere obſequium Dei, & non diaboli. Certè ita idololatræ, ita inde necatores Apoſtolorum arbitrabantur ſe obſequium præſtare Deo, nec proinde ſaluantur. Quanta quæſo eſt illa cæcitas, dicere ſe ſeruire Deo, ſuis maximè contrariando præceptis? Cæterùm quiſquis relegerit has obſeruationes nefandas, videbit eas æquè ad malos, ſicut ad bonos effectus introductas, propter quod potiſſimè teſte Auguſtino doc. circa medium, Magici in omni ſecta plectuntur. Illic videre eſt impietatem, illic virtutis impugnationem, in docendo ſtupra & furta fieri, in dolendo ſcire tempora & momenta, quæ Pater poſuit in poteſtate ſua. Denique præfigitur ibi terminus operandi ipſi diuinæ omnipotentiæ, præſtituitur modus quo quaſi compellatur operari ipſi diuinæ ſapientiæ: ſtatuitur finis ipſi diuinæ bonitati & clementiæ, nam quid aliud ſonant iſtæ traditiones? Scribatur hoc in pergameno virgineo, portetur in figura triangulari cum characteribus incognitis, thurificetur & ſuſpendatur ad collum, fiant

Abuſus rerum ſanctarũ in artibus Magicis.

Sortilegæ cui præſtent obſequium.

Obſeruationes in artibus Magicis.

fiant iſta certis horis tunc infra triduum aut quatriduum, proueniet abſque vlla dubitatione effectus ille, quem quærimus, immò hoc ſub periculo capitis aſſeritur, ſiquidem reuelauerit Deus eis, ipſi viderint, nos ſcimus, quoniam reuelationes diuinæ non tales ſunt, nec prohibet Deus credere illud, quod dignatur reuelare.

Obſeruationes quædam & cere moniæ in Eccleſia.

Arguunt iterum, & nos in ſimilem cauſam trahere ſatagunt. Nónne, inquit, talia ſimiliter fiunt, aut tolerantur ab Eccleſia in peregrinationibus certis, in cultu imaginum, in cereis aut ceris, aut aquis benedictis, & in exorciſmis? Nónne dicitur quotidie, ſi nouem diebus perduret in hac Eccleſia, ſi ex aqua illa perfundatur, aut ſi tali ſe voueat imagini, aut ſi aliquid talium faciat, ipſe mox ſanabitur, vel optato potietur? Fateor, ac negare non poſſumus, multa inter Chriſtianos ſimplices ſub ſpecie religionis introducta eſſe, quorum ſanctior eſſet omiſſio. Tolerantur tamen, quia nequeunt funditùs erui, & quia fides ſimplicium, quamquam minùs in aliquibus bene ſapiat, regulariter tamen & quodammodo rectificatur, ſaluatúrque in fide maiorum, quam fidem generali ſaltem intentione in omnibus ſuis obſeruationibus præſupponunt, ſi piè & humiliter, hoc eſt, Chriſtianè ſapiunt; & ſi ad oſtenſam veritatis normam obedire parati ſunt. Hæc autem intentio vt talia ſuſcipiantur aut fiant non tamquam neceſſariò efficacia, aut tamquam ſpes principalis in talibus poſita ſit, Deo poſtpoſito, ſed quòd pietas fidei per iſta nutritur & augetur & exaudiri meretur. Secùs vbi fides læditur & diuina lex violatur. Vanè igitur & proteruè ſumitur in hac re vel exemplum vel argumẽtum ex his, quæ vulgus indoctum non quæ cœtus Theologorũ & Sapientũ docet obſeruatque. Quid mirum ſi Theologia & fides corruptores quoſdã patiatur vt hæreticos & ſuperſtitioſos, vt temerarios aſſertores, quando & medicina, & philoſophia, & aſtrologia vera, & omnis denique ars & ſcientia pati aliquid tale cognoſcatur, ſed fundamentũ ſtabile ſtat. Tandem oppoſitionẽ ſuã conerterunt alij in querelã dicẽtes: Ecce talis infirmus eſt in grandẽ & luctuoſam totius gẽtis vnius perditionem, ipſe deſperatur à Medicis. Cur non, inquiunt, per ſuperſtitioſa curabitur, præſertim ſi per ſuperſtitioſa præſumitur in ægritudine teneri, & per ſimilia promittitur liberari? Nonne ſanitas & auxiliũ vndecũque quæri poſſunt, ſicut ab herbis, ita à verbis & à virtute ſpirituũ, ſicut à virtute lapidũ vel corporũ? Cur poſtremò prohibebit aliquis cogere Dæmonẽ ad obſequẽdũ ſibi in bonis, quando SS. plurimos, vt Antendium Archiepiſcopum Bizãtinũ, & exorciſtas alios ita feciſſe commendant hiſtoriæ? Reſpondebimus ad hoc dicẽtes, primò ad vltimum, quòd Dæmones poſſunt & licitè poſſunt per Deũ & Sanctos eius ad hoc inſpiratos & electos cogi ad præſtanda humana quædam obſequia. Ita enim recta fides tenet feciſſe Chriſtum, & Moyſen, & Raphaëlem Angelum, & Dauid reſpectu Saulis, & Sãctos quaſi innumeros dæmoniacorum, immò & Salomonem & quoſdã exorciſtas Iudæorũ ſic egiſſe, videtur ſenſiſſe Ioſephus: quãquam de Salomone, qui poſtmodùm idololatra fuit, magis dubia ſit ſentẽtia, an videlicet de peccato in peccatũ, de errore idololatriæ in errorẽ Magicarũ artium delapſus exiterit, an Deo reuelãte, dũ bonũ erat talia cognouerit. At verò ſi coactio Dæmonis aliter expectetur quàm per miraculum Deo ſpecialiter cooperante, iſtud falsè creditur & periculosè quæritur.

Fides & intentio in obſeruationibus requiruntur.

Corruptores vt quid tolerati.

Salomõ in dubio verſatur.

Dæmones cogi fingunt

Falsè quidem propter libertatem Dæmonibus insitam, quæ nec ab istis corporalibus, quibus perfectior est, nec à carminibus cogitur. Istud

Dubia responsa Dæmonum.

autem periculosè quæritur, quia hostis est dolosissimus, & nunc fingit se compelli per tales ritus impios, quibus honorari quærit, & animas perdere. Nunc perplexis responsis inuoluit sententias, vt Tullius loquitur, & historiæ testantur, nunc semitas tortuosas suæ fraudis mille modis tegit. Nobis propter hoc interdicta est societas sua, ne quæramus ab eo veritatem qui mendax est, sicut Christus & Apostolus eius Paulus, ipsum etiam vera loquentem obmutescere præceperunt. Non insuper prosperitatem ab eo qui hostis est, nec pactum ineamus cum eo qui infidus est, nec consortium cum excommunicato, nec fidem proditori

Fallere nos solet Dæmon

perfido adhibeamus. Fefellit re vera & omnes fallet, quos sibi aut institutis suis deditos inuenerit. Historias hæc docentes, quia innumeræ sunt, non numeramus; de Iuliano Apostata, de Zoroastre primo inuentore Magicæ artis, de Nectanebo & ceteris absque numero. Affirmamus consequenter cum Apostolo, quòd non sunt facienda mala, vt bona euenant. Non igitur sunt maleficia maleficiis repellenda; aliter sapere, est contra fidem desipere. Supereſt igitur in omni nostra necessitate sentire cum Iosaphat rege, & Deo dicere: *Cùm ignoramus quid agere debeamus, hoc solùm habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te. Tentetur via naturalis rationis & prudentiæ & artis, quam sciuerimus.* Hoc vocatur facere quod in se est, ne videatur tentari Deus, qua via naturali deficiente solum restat in

Misericordia Dei quomodo comparetur

Dei misericordia refugium. Hæc autem misericordia non superstitiosis obseruationibus, sed piis obseruationibus, non Dæmonum inuocationibus, sed vitæ emendatione, non per homines reprobos, sed probatos comparatur. Si demum nolumus mutare sententiam suam, nostram in melius mutemus vitam. Cæterùm permittente iusto Dei iudicio, licèt occulto, fiunt in aliquo vexationes & immissiones per angelos malos mediantibus pactis quorumdam sacrilegiorum cum Dæmonibus, vt per invultuationes, per fascinationes, aut carminationes, quamquam de se prorsus ad hæc inefficaces. Dicit vnus Doctor, talia, si reperiantur, posse destrui, quibus amotis & dissipatis neque spiritus dissipare poterit à vexatione ad hoc vt pactum suum seruare & artem suam confirmare videatur, aut quia bona fides destruentium opera hæc diaboli sic meretur exaudiri. Ita egit Philippus rex Francorum de imagine quadam cerea, quam dicebat baptisatam, & execratã taliter nomine suo, quòd ea destructa ipse rex moreretur. *Et videbimus* (inquit pius rex fide plenus) *si potentior erit Dæmon ad perdendum me, quàm Deus ad saluandum.* Et hæc dicens ceram proiecit in ignẽ. Ita concipere eos arbitror, qui dicunt vana vanis esse refellenda, & quòd maleficiis contra maleficia liceat abuti, sed humanam rursus impatientiam audire videor. Obsecrauimus (inquit) Deum, nec exaudiit, ieiunauimus, peregrinationes multas fecimus & processiones, nec attẽdit. Sic murmur resonat, sic querimonia quasi gens quæ fecerit iustitiam, & quasi populus qui non auersus fuerit à Deo suo, sic erecta ceruice Deum suis petitionibus omnibus volunt esse obnoxium, cùm tamen verissimæ sint, populus qui labiis suis Deum honorat (vtinam & hoc inueniretur, nec veriùs diceretur hic blasphemat) cor autem eorum longe est à Deo. Conticescat hæc obstinatio diabolica frendens & tabescens

In necessitate consiliũ rerum agendarum.

Gentis impatẽtia, querimonia, & in Deum inuectio

cens contra diuinam prouidentiam, quin potiùs patienter expectemus, non præfigentes terminum diuinæ misericordiæ, iuxta consilium sanctæ Iudith. Nos in Deum toties deliquimus & in omnem iustitiam, immò in omnem creaturam suam, cur non tolerabimus flagella pii patris? Nos filij nequam, dum per filios clientes etiam reprobos placuerit nos punire, durum sanè est contra stimulum & talem stimulum Dei calcitrare per impatientiam, quia duplici cuspide mortis in animas & corpora recalcitrantes feriuntur. Hæc interim de tota collatione pro modicis antè dicta libuit excerpere. Placuit insuper determinationẽ sacræ facultatis Theologicæ, cuius mẽtio facta est, huic opusculo connectere, quia ad dictorum firmitatem etiam non mediocriter vtilem iudicaui. Datum per copiam sub signo & subscriptione mei Notarij publici subscripti.

Misericordiæ diuinæ terminus non est præfigendus

DECRETVM FACVLTATIS Theologiæ Parisiensis

Contra superstitiosos Errores Artis Magicæ.

VNIVERSIS orthodoxæ fidei zelatoribus Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis, facultas Theologiæ in alma Vniuersitate Parisiensi matre nostra cum integro diuini cultus honore spem habere in Domino, ac in vanitates & insanias falsas non respicere.

Ex antiquis latebris emergens nouiter erroris fœda colluuio recogitare cõmonuit, quòd plerumque veritas catholica apud studiosos in sacris litteris apertissima est, quæ ceteros latet, nimirum cùm hoc proprium habet omnis ars manifestum esse exercitatis in ea, sic quod exinde consurget illa Maxima: Cuilibet in arte sua perito credendum est. Hinc est Horatianum illud, quod Hieronymus ad Paulinum *scribens assumit.*

——— *Quod medicorum est*
Promittunt medici, tractant fabrilia fabri.

Accedit in sacris Litteris aliud speciale, quod nec experientiâ nec sensu constat, vt aliæ artes nec possint oculis circumuolutis nube vitiorum facilè deprehendi, excæcauit enim eos malitia eorum. At siquidem Apostolus Rom. 1. *quòd propter auaritiam multi errauerant à fide, propterea non irrationabiliter idolorum seruitus ab eodem nominatur. Alij propter ingratitudinem, qui cùm cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt in omnem idolatriæ impietatem, sicut idem commemorat, corruerunt. Porrò Salamonem ad idola, & Didonem ad Magicas artes pertraxit effræna voluptas. Alios ad hoc ipsum intorsit superba curiositas, inuestigandorúmque occultorum dira cupido. Alios postremò miserа timiditas tota ex crastino pendens, in obseruationes superstitiosissimas impiásque depulit, quemadmodum* apud Lucanum *de filio Pompei Magni, &* apud historicos *de pluribus notatum est, ita fit vt recedens peccator à Deo, declinet in vanitates & insanias falsas, & ad eum, qui pater est mendacij, tandem imprudenter palam apo-*

ſtaſiando ſe conuertat. Sic Saül à Domino derelictus Pythoniſſam, cui priùs aduerſabatur, conſuluit. Sic Ochozias Deo Iſraël ſpreto miſit ad conſulendum Deum Acharon; ſic denique omnes, qui fide vel opere abſque Deo vero ſunt, vt à Deo falſò ludificentur neceſſe eſt. Hãc igitur nefariam, peſtiferam, monſtriferámque inſaniarum falſarum cum ſuis hæreſibus abominationem plus ſolito noſtra ætate cernentes innaluiſſe, ne forſan Chriſtianiſſimum regnũ, quod olim caruit monſtro, & Deo protegente carebit, inficere valeat tam horrendæ impietatis & pernicioſiſſimæ contagionis monſtrum, cupientes totis conatibus obuiare. Memores inſuper noſtræ profeſſionis, pióque legis zelo ſuccenſi paucos ad hanc rem articulos damnationis cauterio, ne deinceps fallant incogniti, notare decreuimus. Rememorantes inter cætera innumera, dictum illud ſapientiſſimi Doctoris Auguſtini de ſuperſtitioſis obſeruationibus, quòd qui talibus credunt, aut ad eorum damum euntes, aut ſuis domibus introducunt, aut interrogant, ſciant ſe fidem Chriſtianam & baptiſmum prauaricaſſe, & paganum & apoſtatam, id eſt, retrò abeuntem & Dei inimicum, & iram Dei grauiter in æternum incurriſſe, niſi quis Eccleſiaſtica pœnitentia emendatus Deo reconcilietur. Hæc ille. Neque tamen intentio noſtra eſt in aliquo derogare quibuſcumque licitis & veris traditionibus, ſcientiis & artibus, ſed inſanos errores & ſacrilegos inſipientium & ritus ferales, pro quanto fidem orthodoxam & religionem Chriſtianam lædunt, contaminant, inficiunt, radicitus, quantum fas nobis eſt, extirpare ſatagimus, & honorem ſuum ſincerè relinquere veritati.

EST AVTEM primus Articulus.

QVòd per artes magicas & maleficia & inuocationes nefarias quærere familiaritates, & amicitias, & auxilia Dæmonum non ſit idololatria. *Error.* Quoniam Dæmon aduerſarius & pertinax, & implacabilis Dei & hominis iudicatur. Nec eſt honoris vel dominii cuiuſcumque verè, ſeu participatiuè vel aptitudinaliter ſuſceptiuus, vt aliæ creaturæ rationales nõ dãnatæ, nec in ſigno ad placitũ inſtituto, vt ſint imagines ac templa Dei, qui in ipſis honoratur.

Articulus II.

QVòd dare, vel offerre, vel promittere Dæmonibus qualemcũque rem, vt adimpleant deſiderium hominis, aut in honorem eorum aliquid oſculari, vel portare, non ſit idololatria. *Error.*

Articulus III.

QVòd inire pactum cum Dæmonibus tacitum vel expreſſum nõ ſit idololatria, vel ſpecies idololatriæ & apoſtaſiæ. *Error.* Et intendimus pactum eſſe implicitum in omni obſeruatione ſuperſtitioſa, cuius effectus non debet à Deo vel natura rationabiliter expectari

Articulus IV.

QVòd per artes magicas Dæmones in lapidibus, annulis, ſpeculis, aut imaginibus nomine eorum conſecratis, vel potiùs execratis

tis includere, cogere vel arctare, vel eas velle viuificare, non ſit idololatria. *Error.*

Articulus V.

QVòd licitum ſit magicis artibus vel aliis quibuſdam ſuperſtitionibus à Deo, aut ab Eccleſia prohibitis aliqua facere pro quocumque bono fine. *Error.* quia ſecundùm Apoſtolum, *Non ſunt facienda mala vt eueniant bona.*

Articulus VI.

QVòd licitum ſit, etiam permittendum, maleficia maleficiis repellere. *Error.*

Articulus VII.

QVòd aliquis cum aliquo poſſit diſpenſare in quocumque caſu, vt licitè talibus vtatur. *Error.*

Articulus VIII.

QVòd artes magicæ & ſimiles ſuperſtitiones & earum obſeruationes ſint ab Eccleſia irrationabiliter prohibitæ. *Error.*

Articulus IX.

QVòd Deus per artes magicas & maleficia inducatur Dæmones compellere ſuis inuocantibus obedire. *Error.*

Articulus X.

QVòd thurificationes & ſuffumigationes, quæ fiunt in talium artium & maleficiorum exercitio ſint ad honorem Dei, & ei placeant. *Error & blaſphemia*, quoniam Deus aliàs non prohiberet vel puniret.

Articulus XI.

QVòd talibus & taliter vti non eſt ſacrificium ſeu immolare Dæmonibus, & ex conſequenti damnabiliter idololatrare. *Error.*

Articulus XII.

QVòd verba ſancta, & orationes quædam deuotæ, & ieiunia, & balneationes, & continentia corporalis in pueris & aliis, & Miſſarum celebratio & alia opera de genere bonorum quæ fiunt pro exercendo huiuſmodi artes, excuſent eos à malo & nõ potiùs accuſent. *Error* nam per talia ſacræ res, immò ipſe Deus in Euchariſtia Dæmonibus tentatur immolari, & hoc procurat Dæmon, quia vult in hoc honorari ſimiliter Altiſſimo, vel ad fraudes ſuas occultandas, vel vt ſimplices illáque & faciliùs & damnabiliùs perdat.

Articulus XIII.

QVòd ſancti, Prophetæ & alij per tales artes habuerint ſuas prophetias, & miracula fecerint, aut Dæmones expulerint. *Error & blaſphemia.*

Articulus XIV.

QVòd poſſibile eſt per tales artes cogere liberum hominis arbitrium ad voluntatem, ſiue deſiderium alterius. *Error*, & conari facere, eſt impium & nefarium.

Articulus XV.

QVòd ideò artes præfatæ bonæ ſunt & à Deo, quòd licet eas obſeruare, quia per eas vel quandoque vel ſæpè euenit, ſicut vtentes eis quærunt vel prædicunt, vel quia bonum quandoque prouenit ex eis. *Error.*

Articulus XVI.

QVòd per tales artes Dæmones veraciter coguntur & compelluntur, & non potiùs ita ſe cogi fingunt ad ſeducendos homines. *Error.*

Articulus XVII.

QVòd per tales artes & ritus impios, per ſortilegia, per carminationes, per inuocationes Dæmonum, per quaſdam invultuationes, & alia maleficia nullus vnquam effectus miniſterio Dæmonum ſubſequatur. *Error.* nam talia quandoque permittit Deus contingere, vt patuit in Magis Pharaonis & alibi pluriès, vel ad probationem fidelium, ſicut habetur *Deuteron.* 13. vel in quorumdam hominum dignam flagellationem, vel quia abutentes, ſeu conſulentes propter malam fidem aut alia peccata nefaria dati ſunt in reprobum ſenſum, & demerentur ſic eludi.

Articulus XVIII.

QVòd boni Angeli includantur in lapidibus, & conſecrent imagines vel veſtimenta, aut alia faciant quæ in iſtis artibus continentur. *Error & blaſphemia.*

Articulus XIX.

QVòd ſanguis vpupæ, vel hœdi, vel alterius animalis, vel pergamenum virgineum aut corium leonis & ſimilia habeant efficaciam ad cogendos vel repellendos Dæmones miniſterio huiuſmodi artium. *Error.*

Articulus XX.

QVòd imagines de ære, vel de plumbo, vel de auro, vel de cera alba vel rubea, vel de alia materia baptizatæ & exorcizatæ, conſecratæ, ſed potiùs execratæ ſecundùm prædictas artes & ſub diebus certis habeant virtutes mirabiles, quæ in libris talium artium recitantur. *Error in fide, in Philoſophia naturali, & Aſtrologia vera.*

Articulus XXI.

QVòd vti talibus & fidem dare non ſit idololatria & infidelitas. *Error.*

Articulus XXII.

QVòd Dæmones boni ſunt, aliqui benigni, alij omnia ſcientes, alij nec ſaluati nec damnati. *Error.*

Articulus XXIII.

QVòd fumigationes, quæ fiunt in huiuſmodi operationibus, conuertuntur in ſpiritus, aut quòd ſint debitæ eis. *Error.*

Articulus XXIV.

QVòd vnus Dæmon ſit rex Orientis, & præſertim ſuo merito,

rito, alius Occidentis, alius Septentrionis, alius Meridiei. *Error.*

Articulus XXV.

QVòd Intelligentia motrix cœli influit in animam rationalem, ſicut corpus cœli in corpus humanum. *Error.*

Articulus XXVI.

QVòd cogitationes noſtræ intellectuales & volitiones interiores immediatè cauſentur à cœlo, & quòd per aliquam traditionem Magicam tales poſſint ſciri: & per illam de eis certitudinaliter iudicare, ſit licitum. *Error.*

Articulus XXVII.

QVòd per quaſcumque artes Magicas poſſumus deuenire ad viſionem diuinæ eſſentiæ vel ſanctorum ſpirituum. *Error.*

Acta ſunt hæc, & poſt mutuam, crebráque inter nos & deputatos noſtros examinationem concluſa in noſtra Congregatione Generali, Pariſiis apud ſanctum Mathurinum, de mane ſuper ſpecialiter requiſitos. Anno Domini milleſimo quadringenteſimo nonageſimo octauo, die decimanona menſis Septembris. In cuius rei teſtimonium ſigillum dictæ Facultatis præſentibus litteris duximus apponendum.

VENERABILIS EIVSDEM CANCELLARII Opuſculum aliud

Aduerſus doctrinam cuiuſdam Medici delati in Montepeſſulano, ſcalpentis in numiſmate figuram leonis cum certis characteribus pro curatione renum.

CONFORMITER ad caſum propoſitum de leonis imagine pro curatione renum dicuntur duodecim propoſitiones cum additis quæ ſequuntur.

Prima Propoſitio.

IMaginum, quæ aſtrologicæ nominantur, fabricatio & vſus ſuſpectus eſt plurimùm de ſuperſtitione & idololatria, ſeu Magica obſeruatione: patebit ex ſequentibus.

Secunda Propoſitio.

IMaginum huiuſmodi fabricatio & vſus rationabiliter prohibitus eſt per ſacros Doctores & Eccleſiam.

Tertia

Tertia Propoſitio.

IMaginum eiuſmodi fabricatores poſſunt & debent per ſuos ſuperiores prohiberi, inquiri, & culpari; & ſi parere noluerint condemnari, non obſtantibus palliatis allegationibus ſuis ſub titulo aſtrologiæ, maximè quando non ſunt huius ſcientiæ multi periti ſecundùm terminos à veris aſtrologis non idololatris conſtitutos.

Ponuntur ad iſtarum propoſitionum declarationem quædam regulæ fundamentales.

Quarta propoſitio in ordine.

OMnis obſeruatio, cuius effectus expectatur aliter quàm per rationem naturalem, aut per diuinum miraculum, debet rationabiliter reprobari, & de pacto Dæmonum expreſſo vel occulto vehementer haberi ſuſpecta. Sic determinauit tempore noſtro ſacræ Theologiæ facultas, Pariſienſis Vniuerſitas.

Quinta propoſitio.

OMnis obſeruatio, quantumcumque ſancta & ſalubris videatur, in decem, aut viginti, aut centum particulis, ſi habeat vnicam particulam de idololatria, vel hæreſi, vel apoſtaſia ſuſpectã, aut infectã, debet tota infecta & ſuſpecta reputari, niſi manifeſtatio fiat pretioſi à vili.

Sexta propoſitio.

OMnis obſeruatio particularis ſuper effectibus mirabilibus & extraneis, ſub titulo verarum artium palliata, debet examinari ex circumſtantiis librorum & auctorum, qui obſeruationem huiuſmodi particularem tradiderunt.

Ponuntur conſequenter propoſitiones ſeu regulæ ad declarationem præmiſſorum, & ad particularem applicationem ſuper imagine leonis, de qua fit inquiſitio.

Septima propoſitio in ordine.

CHaracteres, ſeu figuræ, vel litteræ non habent vel ſortiuntur ex cauſa purè naturali & corporali efficaciam, ſicut nec entia Mathematica, cuiuſmodi ſunt figuræ & characteres, ſunt de potentiis actiuis, & in eis *ſecundùm Philoſophum* non eſt bonum neque finis.

Octaua propoſitio.

CHaracteres, ſeu figuræ, vel litteræ non habent de ratione ſua quòd ordinentur ad aliquos effectus, niſi modiante rationali vel intellectuali ſubſtantia. Significare enim eſt rem in intellectu conſtituere.

Nona propoſitio.

CHaracteres huiuſmodi, ſi habeant, vel habere credantur efficaciam, oportet quòd hoc ſit à cauſa ſpirituali, non à purè naturali & corporali, qualis cauſa eſt cœlum cum ſuis influentiis in corpora.

Accipiatur ex præcedentibus regulis conſilium, quid agendum eſt in materia præſente de imagine leonis cum circumſtantiis.

Decima propoſitio in ordine.

COnſtat in primis ex inſpectione, quòd ibi ſunt characteres, litteræ, figuræ & dictiones, quæ nullum effectum habent naturalem purè corporalem

poralem ad curationem morbi renum & ſimilium *ſecundùm propoſitionem ſeptimam præcedentem*: iuxta quod notetur in ſpeciali S. Thom. qui tribuit aſtrologiæ quantum rationabiliter dari poteſt, ad exemplum Alberti Magni, magiſtri ſui, conſonè tamen ad fidem Catholicam, notetur inquã *in 2.& 3.contra Gentiles* in multis capitulis, *à 113. ad 117.& 118.*

Vndecima propoſitio.

COnſtat, quòd talis obſeruatio non eſt poſita ab Eccleſia & ſacris Doctoribus, tamquam eueniat effectus ſperatus per miraculum diuinum, immò nec per ſanctos Angelos Dei, qui ſunt adminiſtratorij ſpiritus propter electos Dei ad vitam æternam, magis quàm ad curam corporalem, & medicus & aſtrologus verus non habent ſe multum intromittere de actionibus ſanctorum Angelorum circa homines. Patet ex immediatè præcedenti cum inſpectionibus iurium; & ratio ſatis eſt manifeſta.

Duodecima propoſitio.

COnſtat, quòd ſi talis obſeruatio mitatur & expectet effectum à malis Angelis ſeu Dæmonibus, illa eſt manifeſtè penitùs reprobanda, etiamſi videatur finis bonus, vtilis, vel honeſtus, quantò magis ſi eſſet malus vel ſuſpectus, ſicut eſt inter alios finis quæſtus per ſimulationem aſtrologiæ aut mirabilium effectuum, ſuper quibus admirantur homines paucæ religionis aut fidei.

Verumtamen circumſtantiæ prædictæ magis apparebunt iuxta practicam primarum propoſitionum, ſi reperiatur coniunctio iſtius obſeruationis de imagine leonis cum aliis obſeruationibus contentis in auctoribus vel libris tradentibus huiuſmodi figurationem. Et hoc ideò dicitur, quoniam temporibus noſtris inuentus eſt liber magnus continens tales obſeruationes, quarum aliquæ videbantur piæ & vtiles, aliæ verò erant manifeſtiſſimè condemnandæ, & ſuperſtitioſæ, & idololatricæ, & de hæreſi ſuſpectæ vehementer, & vt tales fuerunt etiã igni traditæ pio zelo. Tales multæ ſunt obſeruationes apud Hiſpanos in libro Senaforas. Tales apud Iudæos innumeræ, tales apud Chriſtianos ſuperſtitioſos, ſicut de neſcio quo Sydract. Tales denique practicari quæruntur, ne dum per vetulas ſortiarias, ſed per multos arma ſequentes continuetur. Poſtremò totiens occurrit iſta materia, quòd ſi pro quolibet caſu ſcribendum eſſet, ſcribendi nullus eſſet finis: poterit inter alia videri tractatulus noſter de aſtrologia theologizata, *tom.1.operum ſpecialiter circa finem.*

Concluditur tandẽ ex omnibus practica ſuper hoc caſu particulari, poſtquàm facta fuerint quæ dicta ſunt sũmariè, & quòd planè ſine inuolutione proceſſuũ, maximè ſi delatus reddiderit ſe obedire paratũ ſine proterua defenſione, prohibeatur ei de futuro, quòd non ampliùs vtatur, ſed antidotis medicinæ, cuius dicitur profeſſor. De præteritis autẽ ſufficiat ſine quauis infamia delati, quòd honor iudicij fidei cũ prælato & officiariis ſuis maneat ſtabilitus. Et ita in Catholica & fraterna charitate cõſulẽdũ quòd delatus taliter obediat ſine ſtrepitu & figura iudicij, & per iudicem ita fiat. Si autẽ inueniatur proterua defenſio, nõ proteruię rigor, ſed iuſtitię vigor fiat. Particularis modus reparandi poterit eſſe talis, póſtque pleniùs & meliùs informatus ſum de fabricatione & vſu talium imaginum, quòd non ſunt ſecundùm Catholicam traditionem

promitto bona fide, & deinceps nequaquam vtar illis. Aut ſi mitiùs iudex velit agere, dicat hoc per alium in tertia perſona, poſtquam talis delatus, &c. Iudex finaliter poterit declarare ſententias excommunicationis contra omnes tales, &c. Proinde non valet allegatio quorumdam ex hiſtoria ſcholaſtica, quòd Moyſes fecit imagines, vnam pro obliuione, alteram pro memoria. Et Salomon exorciſmos, quia viris ſanctis concurrebat miraculum. Vel ſi Salomon iam erat peruerſus ad idololatriam per vxores, potuit datus in reprobum ſenſum excogitare magicos ritus, ſicut de Nectanebo legitur & Zoroaſtre, qui naſcens riſit, & poſteà magicas artes exercuit. Denique Auicenna & ſimiles de actiuitate animæ rationalis in materiam exteriorem, & faſcinatione non ſunt audiendi in modo ponendi.

Finit Lugduni 8. *Decembris* 1428. *per Ioannem Cancellarium Pariſienſem. Latior eſt aliàs Cancellarius noſter, maximè prima parte operum, vbi de Aſtrologia Theologizata & contra ſuperſtitioſam dierum obſeruantiam, fusè ſatis hanc rem proſequitur: eum tamen conſultò breuitati ſtudentes vt omiſimus, ſic & curioſæ lectioni ſatisfacturus non inuiſum relinquas exoratus ſis.*

IOAN

IOANNIS FRANCISCI

LEONIS

IPPOREGIENSIS

Iuris vtriusque Doctoris,

EPISCOPI THELESINI

Libellus de Sortilegiis.

CAPVT PRIMVM.

Sortilegium quid sit ?

PLVRA sunt genera criminum, de quibus *in Thesauro fori Ecclesiastici* aliàs egimus, & inter alia obiter de Sortilegio verba fecimus, quod cùm grauissimum sit crimen, ac pluribus variisque modis committatur, de eo iuxta illius grauitatem particulariter est agendum.

Sortilegium quid. Sortilegium est superstitio quædam illusoria & maximè noxia, qua regulariter vtitur homo Dæmonis ministerio, *cap. qui sine Saluatore 26. quæst. 2. cap. 1. eadem quæst. 5. cap. 1. & 2. de Sortilegiis.* & Grill. *tract. de Sortileg. num. 1. & num. 5*

CAP. II.

Sortilegorum professio est duplex, tacita & expressa: professio tacita qua ?

PRofessionem etiam plures cum Dæmone faciunt. Professio autem Sortilegorum est duplex; tacita & expressa, intelligendo de professis cuiuscumque speciei. Professio Sortilegorũ duplex.

Tacita est promissio quædam, quã quis facit alicui Sortilego magistro, hanc professionem nomine Dæmonis recipienti de obseruando, quæ sibi Professio tacita Sortileg.

mandauerit, sub promissione quòd grandia faciet & mirabilia, futura in vita sua cognoscet, dummodò fidem Catholicam abjiciat,& omnia Ecclesiastica sacramenta conculcet,quódq; totis viribus eius adhærebit cultui & obedientiæ sui magistri,ac illum tamquam verum Principem adorabit:cultum autem veræ adorationis sub idolorum forma sibi præstando, cunctáque opera per ipsum facienda sub illius nomine & deuotione conficiet, Grill. *infrà de sortileg.cap.3.num.2.& 3.* & facit text. *in cap. nec mirum*, §. *hydromantici,vers.ad hac omnia,26.q. 5.& summ.confes.de sortileg.q.3.& 6.* thurificatione,ac precibus quibusdam & orationibus, quibus instructi sunt, assiduis illum non secùs ferè colunt & adorant,quàm nos verum Creatorem,*c.contra idolorum. 26.q.5.*Gloss. *in cap.accusatus,§.sanè,in verbo,Saperent,de hæret.in 6.*Grilland.*eadem q.3. n.4.& 5* per quæ honor latriæ dæmonibus exhibetur.Direct. Inquisit. *qu. 43.n.2.*Quæ latria est cultus & seruitus, quæ soli Deo debetur. Gloss. *in Clement.vnic.in verbo,Seipsum, de reliqu.& venerat.sanct.*Gloss.*in cap. venerabiles,de consecrat.distinct.3.*S.Th. *2.2.q.84.art.1.ad 1.argum.* & Graff. *decisiaur.part.1.lib.2 cap.2 num.1.* Latria quid.

Priuata autem professio est illa, quæ fit priuatè ipsi Dæmoni solùm, absque vlla vniuersali sortilegorum congregatione & multitudine,vt per eumdem Grilland.*d.qu.3.lib.2.*& Farinacium *in pract.crimin.cap.20.num.* 77.apud quem plura de Sortilegiis videri possunt. Profess. fio priuata quæ.

CAP. III.

Professio expressa Sortilegorum quæ sit: duplex illa solemnis, publica & priuata: solemnis & publica quæ sit: expressam professionem Dæmonibus facientes quem cultum illis exhibeãt: professio priuata quomodo Dæmoni fiat?

Professio expressa quæ sit Sortilegorum

EXpressa professio illa est, quæ fit expressè cũ proprio Dæmone, aut solemniter & publicè,aut priuatè: solemnis & publica est illa, quæ fit cum Dæmone dum publicè residet in solio maiestatis more Principis, quando fiunt vniuersales congregationes omnium Strigum,Maleficorum, Necromantum cuiuscumque generis professorum,certis nocturnis horis,locis, & temporibus Dæmonis arbitrio constitutis, vbi vniuersis astantibus fit ista professio.

Professio solẽnis & publica sortileg.

Cultus profes sorum sortilegorum.

Qui autem expressam professionẽ cum ipso Dæmone fecerunt,eidẽ etiã reddunt expressum adorationis cultũ per solemnia sacrificia,quæ ipsi faciũt diabolo,imitantes in omnibus diuinũ cultum,cum paramentis,luminaribus,

CAP. IV.

Latriæ honorem dæmonibus exhibentes quando vti hæretici sint habendi.Sortilegia,quæ manifestè hæresim sapiũt, quomodo cognoscantur. Idololatriam & hæresim manifestam quæ sortilegia sapiunt, & quæ non?

DÆmonibus honorem latriæ exhibentes,seu eorum nomina inter nomina spirituum beatorum, vel sanctorum in suis nefariis orationibus miscendo,mediatores in illis orationibus à Deo exaudiendis ponendo, cereos accendendo,& Deum per eorum nomina,vel merita obsecrando, non vt sortilegi, sed vt hæretici iudicio Ecclesiæ sunt habendi, *vt in eodem Direct. Inquisit. quæst.43.numero 10. & 11.*

Et

Et regulariter omnia illa Sortilegia sapiunt hæresim manifestam, quæ cum aliquo dicto, vel facto hæreticali exercentur, vt si quis in sortilegio amatorio Deum, aut Ecclesiastica Sacramenta abnegat, aut in eodem Sortilegio Ecclesiæ Sacramenta admisceret. Sapiunt etiam hæresim manifestam illa Sortilegia, & Diuinationes, seu Maleficia, in quibus admiscentur Sacramentalia, vt aqua vel cera benedicta & his similia, siue verba, & Euangelium, Symbolum fidei, *Pater noster*, *Aue Maria*, aut Psalmus aliquis Dauidicus, seu verba sacræ Scripturæ, aut aliæ sanctæ orationes, quibus fit sortilegium qualificatum. Et generaliter omnia crimina, quæ naturâ suâ præ se ferunt aliquid, quod est hæresis manifesta, vt baptisare imagines, vel animalia irrationalia, puerum rebaptisare, preces nefarias Dæmonibus fundere, aut illis sacrificare, idolis genua flectere, & similia, quæ præ se ferunt idololatriam, manifestam hæresim sapiunt, quamuis nullum factum per se sit hæresis. Sylvester *in sum. in verbo, Hæresis 2. num. 4.* Alphonsus à Castro *lib. 1. de iusta hæret. punit. cap. 15. circa finem.* Simanc. *de cath. instit. tit. 30. num. 15.* Direct. Inquisit. *part. 2. c. 42. num. 2. 3. 4. & 5.* & ibi Peña *comment. 67. vers. primùm ergò, vsque ad vers. quantum ad secundum.*

Sortilegia hæresim manifestã quæ sapiunt, quomodo cognoscantur.

Idololatriam & hæresim manifestam quæ sortilegia sapiunt.

Illa enim sortilegia non dicuntur hæresim manifestè sapere, in quibus Dæmon inuocatur, ad faciendum, seu cognoscendum ea, quæ ipse facere, & cognoscere potest diuina virtute non reprimente, prout homines ad peccata & libidines tentare, naturalium & superiorum virtutes cognoscere, ex quibus medicamenta ad sanandũ, & atrocia veneficia ad causandum diuersas infirmitates confici possunt, vt probat D. Thom. 2. 2. *dist. 96. quæst. 2.* & *in tract. 99. 1. part. quæst. 5. de mir.* & *eodem lib. quæst. 16. art. 7. de Dæmonib.* Præsentiaque occulta & præterita scire, & sic facta iam facta reuelare his casibus & similibus, si Dæmonis in sortilegiis imploratur auxilium, Sortilegium non dicitur hæreticale, vt post D. Thomam Abb. & plures alios per ipsum citatos, tenet Farinac. *in pract. crimin. quæst. 20. num. 80.* & *Clar. in §. Hæresis, num. 23.* Quæ præcedunt nisi ratione commixtionis Sacramentorum, sacramentalium, aut verborum, aliter sit iudicandum ex suprà allegatis, aut quòd talia patrantes essent de expressa Dæmonis professione, quo casu omnia Sortilegia quæ ab illis fiunt, respectu operantis erunt hæreticalia, vt post plures alios per ipsum citatos Farinac. *eadem quæst. 20. num. 81.* & *82.*

Sortilegium hæreticale quod.

CAP. V.

Striges à sancta Ecclesia Dei sunt expellendæ.

IDeò Striges, cùm præcipuè expressam professionem & solemnem dæmoni in vniuersalibus congregationibus faciant, expressum cultum adorationis dæmoni reddendo, precésque fundendo, & in illis sacrificando, in eorum sortilegio sunt violenter suspectæ de hæresi, & omnes extra gremium Ecclesiæ, & à communione fideliũ penitùs alienæ. Subuersæ enim sunt, & à diabolo tenentur captiuæ personæ, quæ relicto suo Creatore diaboli suffragia quærunt, & ideò sancta Ecclesia à tali peste mundari debet, *cap. qui sine Saluat. 26. quæst. 2. c. Episcopi, in princip. eadem quæst. 5.* & Grillandus *libro de sortilegiis quæst. 7. num. 4.*

Striges professæ quomodo ab Ecclesia expellendæ.

CAP. VI.

Striges effectualiter de loco ad locum corporaliter deferri an poſſint?

Striges effectualiter & localiter an deferantur.

QVapropter à Dæmonibus effectualiter deferri poſſunt de loco ad locum motu locali verè & corporaliter, Deo tamen permittente, & nō aliter & hæc eſt communis ſententia Theologorum, de qua poſt S. Bonauenturam *in 3. ſentent. diſtinct. 19. quæſt. 3.* S. Auguſtinum *lib. 10. & 21. de Ciuit. Dei.* S. Thomam *in ſum. 2.2. quæſt. 95. art. 5. de ſuperſtit. & in dicto tract. 99. 1. part. quæſt. 8. & in tit. de mira. & quæſt. 16. art. 5. & 6. ib. tit. de Dæmonib.* & alios quos citat, teſtatur Grillan. *lib. de Sortileg. d. quæſt. 7. num. 3.* Alphonſ. à Caſtro *de iuſta hæreticorum punit. lib. 1. cap. 16.* & Peñam *in Direct. Inquiſit. part. 2. com. 68. verſ. ſed à maligno.* Et licèt huic communi opinioni videatur repugnare textus *in dict. cap. Epiſcopi, 36. q. 5.* vbi habetur, quòd quædam mulieres retrò poſt ſathanam conuerſæ Dæmonum illuſionibus & phantaſmatibus tam grauiter ſeductæ ſunt vt credant & profiteantur ſe cum Diana dea paganorum nocturnis horis, vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum equitare ſuper quaſdam beſtias, & multarum terrarum ſpatia intempeſtæ noctis ſilentio pertranſire, eiuſque iuſſionibus obedire, velut dominæ, & certis noctibus ad eius ſeruitium euocari. Et *in §. ſiquidem ipſe ſathanas*, habetur, quòd Dæmon vbi primùm mentem cuiuſcumque mulieris repererit, & illam per infidelitatem ſubiugauerit; illicò transformat ſe in diuerſarum ſpecies perſonarum, & mentem, quā captiuatam tenet, in ſomniis deludens per deuia quæque deducit, & cùm ſolus ſpiritus hæc patitur, infidelis hæc non in ſpiritu ſiue anima, ſed in corpore euenire opinatur. Ac deinde, quis enim in ſomnis & nocturnis viſionibus non extra ſeipſum deducitur, & multa videt dormiendo, quæ numquam vigilando viderat? Quis verò tam ſtultus & hebes ſit, qui hæc omnia, quæ in ſolo ſpiritu fiunt, etiam in corpore fieri arbitretur?

Lamiarū equitatio.

Vnde hoc textu freti quàm plures Doctores tenuerunt, quòd non deferuntur in corpore, ſed dumtaxat deluduntur in ſpiritu, vt refert Grilland. & tenet Franc. Ponzinibius *in tract. de Lamiis, num. 45. & pluribus ſequentibus.*

Communem tamen opinionem pro vera tenent, quòd deferantur, & contrarium ſentientibus pluribus rationibus reſpondet idem Grill. *eadem quæſt. 7. num. 28.* quem poſt alios per ipſum citatos ſequitur Peña *eodem com. 68. verſiculo, Tertiò eadem.* Et quòd Dæmones Deo permittente poſſint hominem deferre verè & corporaliter de loco ad locum motu locali, plurimis exemplis relatis tam per eumdem Grillandum, quàm alios graues Doctores demonſtrare conantur.

Deferūtur verè Striges.

CAP. VII.

Sortilegiorum cauſæ ad forum Eccleſiaſticum ſpectant, vt & Aſtrologorum. Sortilegorum non hæreticalium pœna eſt arbitraria.

Sortilegia ad Epiſcopos & iudices Eccleſiaſticos ſpectant.

SOrtilegiorum cauſæ eo modo, quo hæreticorum, tam in procedendo, quàm diffiniendo ſpectant ad forum Epiſcoporum & Inquiſitorum, quando ſapiunt hæreſim, & tunc eadem pœna,

pœna, qua cæteri de hæresi suspecti sunt condemnandi. Sed quando non sapiunt hæresim, & est dubium, an aliqua admixta hæresim sapiant; vt si qui ad orientem se conuertant, aliqua verba inusitata & non intelligibilia proferant, vel similia; tunc videtur quòd Inquisitores debeant tales ad suos iudices dimittere puniendos, *cap. accusatus*, §. *sanè*, & ibi Gloss. *in verbo, Manifestè*, Archid. Io. Andr. & Io. Monach. *de hæret. in 6.*

Pœna autem Sortilegorum non hæreticalium est tam de iure ciuili, quàm canonico arbitraria, Abb. *in c. 2. n. 4. de Sortileg.* & post Grilland. & alios Farinac. *in prax. crimin. q. 20. n. 84. 89. & 94.*

Sed quando constat hæresim sapere, si ampliùs dubitetur, an hæresim sapiãt, tunc ipsi Episcopi & Inquisitores de hoc cognoscere possũt, & iudicare ac pronuntiare se iudices. Abb. *in cap. 1. num. 4. in fine de Sortileg.* Carrera *in tract. de hæret. num. 24.* Gloss. & DD. *in dicto cap. accusatus*, §. *sanè*, per Peñam allegati *in Direct. Inquisit. com. 67. in fine.*

Et hæc distinctio, quòd Inquisitores de Sortilegiis, non sapientibus hæresim, cognoscere nõ possunt, procedit, & habet locum de iure cõmuni, quod fuit per Sixtum V. qui sua perpetuò valitura constitutione Apostolica auctoritate statuit & mandauit, vt tam contra Astrologos, Mathematicos & alios quoscumque iudiciariæ Astrologiæ artem, præterquam circa agriculturam, nauigationem & rem medicam in posterum exercentes, aut facientes iudicia, & natiuitatis hominum, quibus de futuris cõtingentibus successibus, fortunísque, casibus aut rationibus, & ex humana voluntate pendentibus aliquid euenturum affirmare asserant, aut protestantur, quàm contra alios vtriusque sexus, qui supradictas damnatas, vanas, fallaces & pernicioſas diuinandi artes, siue scientias exercent, profitentur, docent, aut discunt: quíve huiusmodi diuinationes, sortilegia, superstitiones, veneficia, incantationes, ac præmissa detestanda scelera & delicta (vt præfertur) faciunt: aut in eis quomodolibet se intromittunt, cuiuscumque dignitatis, gradus & conditionis existant, tam Episcopi & Prælati superiores, ac alii ordinarii locorum, quàm Inquisitores hæreticæ prauitatis, vbique gentium deputati; etiamsi in plerísque ex his casibus anteà non procedebant, cognoscere valeant.

Astrologorũ causæ sunt iudicum Ecclesiasticorum.

CAP. VIII.

Quinam libri à Sixto V. prohibiti sint. Inquisitores & Episcopi liberè an possint de sortilegiis & superstitionibus cognoscere?

Libri magici & astrologici à Sixto V. prohibiti.

PRohibuítque idem Pontifex omnes & singulos libros, opera, & tractatus iudiciariæ Astrologiæ, Geomantiæ, Hydromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chiromantiæ, Necromantiæ, artis magicæ, aut in quibus sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, execrabiles incantationes, ac superstitiones continentur, quos Ordinariis locorum vel Inquisitoribus voluit consignari, & contra scienter legentes, aut retinentes libros, seu scripta huiusmodi, seu in quibus talia continentur, similiter per eosdem Inquisitores procedi posse decreuit, vt in dicta constitutione sub dat. Romæ anno 1585. vbi latiùs de sortilegiorum, incantationum & diuinationum prohibitionibus videre licet, *in pecul. suo Bullario, parte 2. fol. mihi 52.*

Dictæ

Inquiſitores cognoſcere poſſunt de ſortilegiis & ſuperſtitionibus

Dictæ conſtitutionis rigore poſſunt Inquiſitores cognoſcere de ſortilegiis, non tamen priuatiuè quoad Epiſcopos, imò cauſas & ſuperſtitionum, incantationum, veneficiorum, & blaſphemiarum, & contra eos, apud quos reperiuntur libri prohibiti, Epiſcopi cognoſcere, & niſi ſapiant manifeſtè hæreſim, abſque Inquiſitorum interuentu illas poſſunt decidere, diffinire, & terminare; per text. *in d. cap. accuſatus, de hæret. in 6.* Abb. *in d. cap. 1. num. 4. verſ. & aduerte, de ſortilegiis.* Eymer. *in Direct. Inquiſit. quæſt. 42. num. 2.* & ita cenſuit ſacra generalis Congregatio S. Rom. & vniuerſalis Inquiſitionis, ſub die 21. Decembris anno 1602. Quamuis enim per dictam conſtitutionem Sixti Papæ V. fuerit Inquiſitoribus attributa iuriſdictio cognoſcendi de cauſis ſortilegiorum, ſuperſtitionum, veneficiorum & incantationum, etiam quòd aliàs de præmiſſis non cognoſcerent, vt *ſuprà num. 20.* non tamen fuit Ordinariis reſtricta facultas, quin liberè in cauſis huiuſmodi, vt priùs, dummodò non hæreſim manifeſtè redoleant, procedere poſſint, cùm id ex iuris communis diſpoſitione illis ſit attributum, ex deductis per Abb. *eodem num. 4.* & Clar. *in pract. crimin. § hæreſis, num. 23.*

CAP. IX.

Diuinatio eſt prima ſpecies ſortilegij. Diuinationum ſpecies ſunt quatuor.

Diuinatio prima ſpecies ſortilegij. Diuinationum ſũt quatuor ſpecies.

Diuinatio prima ſpecies eſt ſortilegij, quæ inter cæteras obtinet principatum, in quam plures homines incidunt, vt per Grill. *eodem tract. de ſortilegiis cap. 2. num. 5.*

Et quatuor ſpecies ſunt diuinationum, ſicut quatuor ſunt elementa, quæ conſiſtunt in hydromantia, pyromantia, geomantia, aëromantia. Et aliqui ex Dæmonum profeſſoribus vocantur incantatores, quidam arioli, alij aruſpices, aliqui augures, quidam pythonici & mulieres pythoniſſæ, aliqui genethliaci, quidam ſalitores, & aliqui magi, de quibus *in c. igitur genus, 26. quæſt. 4. cap. nec mirum, ead. quæſt. 5.* & Grill. *in d. tract. de Sortileg. quæſt. 2. num. 7.*

CAP. X.

Sortilegia per perſonas tacitæ Dæmonis profeſſionis pluribus modis fiunt: ad amorem in corpore, & extra corpus: extra corpus quomodo fiant.

Sortilegia variis modis per ficiũtur à perſonis tacitæ profeſſionis

IN ſortilegiis, quæ fiunt per perſonas tacitæ Dæmonis profeſſionis, diuerſa interueniunt inſtrumenta, & fiunt quandoque in aqua per hydromantiã, quandoque in igne per pyromantiam; interdum in terra per geomantiam; aliquando vtuntur aëre, & ea faciunt per aërimantiam: quandoque illa faciunt ex inſpectione inteſtinorum auium, animalium, aut per eorum voces, garritum, occurſum & ſimilia, vt habetur *in dicto cap. igitur genus,* & *cap. nec mirum.* Hoſt. *in Summa de Sortileg. §. 2.* & Grilland. *quæſt. 5. num. 2. eodem tit.* & aliqui reſpiciunt in aſtrolabio, *vt in cap. 2. ext. eodem tit.* Alia eſt ſpecies ſortilegiorum, quæ fiunt ad amorem, aut in corpore, aut extra corpus: in corpore enim communiter fieri ſolent per cibum vel potum, vt *l. 3. §. hæc adiectio, §. ad legem Cornel. de ſicariis, lege ſi quis aliquid, §. qui abortionis, ff. de pœnis, l. eorum in princip. & l. multi, C. de Malef. & mathemat.*

Sortilegia in corpore

Extra corpus autem, id eſt, extra inteſtina fiunt per aliquas mixturas compo

Sortilegia extra corpus.

compositas, ex herbarum foliis, vel radicibus, metallis, reptilibus terræ, auium plumis, vel membris, seu intestinis eorumdem animalium, vel piscium, aliarúmmque similium rerum nostratium, illáque quandoque consuunt in chlamyde personæ ad amorem maleficiandæ, vel sub capite lecti, super quo persona ipsa dormit, abscondunt, aut sub limine ostii cameræ, aut alterius, super quo ipse maleficiandus vir, aut mulier transituri sint. Apponuntur etiam imagines cereæ iuxta ignem ardentem completis dæmoniacis sacrificiis, de quibus *suprà*, adhibitis nefariis precibus, & turpibus verbis, vt quemadmodum imago illa igne consumitur, & liquescit, eodem modo cor mulieris amoris calore talis viri feruenter ardeat, & vt plurimum admixtis Ecclesiarum Sacramentis, sicut est hostia sacrata, vt *per gloss. in cap. accusatus, §. sanè, de hæret. in 6.* & aliis modis, ac rebus admixtis, de quibus per Grilland. *eodem tract. de Sortilegiis quæst. 3. num. 11. & ferè per totum.*

stragio Dæmonis, tam rebus ipsis, quam verbis communiter inseri non solent in corporibus, pariter nec tolli: quoniam medicina naturalis, & omnium physicorum & chirurgicorum [illegible]cota communiter non sufficeret ad sananda corpora ipsa, & remouenda Dæmonis opera, sed solùm per eosdem, qui sub eadem professione morantur, & qui maleficia ipsa facere solent arte & institutione Dæmonis destrui ac tolli possunt. S. Thom. *in 2. 2. quæst. 92. art. 6.* & tenet Grilland. *eod. tract. de Sortil. q. 2. num. 2. &* [illegible]

Maleficiati enim difficiliùs curantur, quàm Energumeni & à Dæmone obsessi. Mall. Malefic. Spreng. *parte 2. quæst. 2. cap. 6. vers. expedit lectorem.* Omissis tamen diuersis aliis opinionum, an licitum sit, nec-ne maleficia tollere per alia maleficia, & opera superstitiosa, quas recenset quàm plura exempla deducendo, Mall. Malefic. *dicta parte 2. quæst. 2. secundæ part. princip.* dicetur *cap. sequenti nostro.*

Maleficiati difficiliùs curantur, quàm dæmoniaci.

CAP. XI.

Maleficia à quibus destrui valeant: & an maleficiati faciliùs necne curentur quàm Energumeni.

MAleficæ artes, impedimenta & infirmitates (exceptis factis cũ aliquibus nodis vel solutionibus, quæ reperta nodis confractis, aut cõbinatione materiæ soluta de facto destruuntur & soluũtur) scientia humana destrui non solent: nisi per eiusdem artis magistros, vel qui sint diabolicæ professionis bene instructi, aut aliquo modo participes: quia maleficia ipsa absque ministerio & suf-

Maleficia à quibus curentur

CAP. XII.

Maleficia maleficiis curare non licet; mala enim non sunt facienda, vt eueniant bona: maleficiorum curatio à Deo est impetranda, qui omnia potest.

NOn est licitum vti Magicis artibus, vel aliis quibuscumque superstitionibus à Deo & Ecclesia prohibitis pro quocumque bono fine, nec permittendum maleficia maleficiis repelli, nec dispẽlandum quocumque casu, vt talibus licitè quis vti possit, Peña *in Direct. Inquisit. com. 68. circa finem.* Nec sunt facienda mala, vt eueniant bona (vt inquit Apostolus)

Magicæ artes cuicumque bono etiã interdictæ.

ſtolus) & contra dictos articulos profitentes iudicio Inquiſitorum hæreticæ prauitatis ſubjiciuntur, vt per eumdem Peñam *ibi in fine.*

Sed ad Deum eſt recurrendum, qui omnia nouit, & cuius oculis omnia ſubjiciuntur, *cap. fundamenta*, §. *proinde de elect. in 6.* & Nauarr. *in relect. cap. nouit. de ind. not. 1. num. 1. tom. 2.* & omnia poteſt, in cuius nomine Dæmonia ejiciuntur. *Marci cap. vlt.* Nam licitis orationibus maleficia curantur, vt *dicto cap. 6. per totum*, & *Flagell. Dæmonum per totum.* vbi de modo Deo auctore effugandi Dæmones à corporibus obſeſſis, & quomodo exorciſta ſe debeat præparare ſatis diffusè habetur, ad quæ remiſiſſe ſufficiat.

Maleficia Dei inuocatione & piis orationibus deſtruũtur.

IACOBI SIMANCÆ PACENSIS EPISCOPI

Titulus vnicus de Lamiis.

Lamiæ quæ ſint? contra illas an inquirendum ſit, & quomodo: an ea quæ patiuntur & perpetrant illuſoriè fiãt? an verò realiter illis contingant?

Lamiæ quæ ſint.

LAMIÆ ſiue Striges appellari ſolent mulieres quędã maleficæ, quæ multis nocere ſolent, de quibus dubitari poteſt, an ab Inquiſitoribus puniri queãt, & cùm dęmones adorẽt & fœdus cũ eis faciant, quin etiã cùm fidem Catholicam abnegare ſoleant, dubitabile nõ eſt, quin cõtra illas inquirere poſſint; & bene faciunt Inquiſitores Hiſpaniæ contra eas procedendo, quia vel apoſtatæ ſunt, vel ea perpetrant, quæ manifeſtè ſapiunt hæreſim, vt inquit Syluester *lib. 3. de Strigimagarum & Dæmonum admirandis, cap. 1.* adde Ioan. Franc. Picum &c. *lib. 3. dialog. Strix.*

Inquiſitores Hiſpaniæ contra Lamias procedunt.

Itaque inquiretur in Lamias, vt contra hæreticos aut vehementer ſuſpectas procedi ſolet: quòd ſi propriis confeſſionibus, aut iuſtis probationibus conuictæ fuerint, prout earum culpa expoſtulauerit, ſtatuendum erit, *l. reſpiciendum, ff. de pœnis.*

De Lamis vt hæreticis cognoſcitur.

Dixerit fortaſſis quiſpiam, illuſiones Dæmonum eſſe, quas Maleficæ iſtæ patiuntur, ac proinde fidem illis non eſſe adhibendam: cui reſpondetur, primò, non ſemper eſſe in ſomnia & illuſiones, ſed interdum re vera ita euenire, vt ab eis narrari ſolet, quemadmodum à Turrecremata, Ioannes Major, à Caſtro, à Victoria, ac innumerabiles alii tradunt, quod quidem tot experimentis compertum eſt, vt id negare inſanire ſit, vt inquit Syluester *opere prænotato lib. 1. cap. 14.*

Maleficia omnia non illuſionẽ ſed aliqua vera experiũtur.

Deinde, pleraque iſtarum facinora perpetrantur à vigilantibus, vt pacta cum Dæmone, infanticidia, & alia damna: in quibus eis debet fides adhiberi, ſicut aliis reis confitẽtibus: quinimmò contra ſeipſas credendum eis eſſe videtur, quamuis de his teſtificentur, quæ ſomno ſepultis euenire ſolent: nam & anteà præmeditantur & abeis poſteà ratificantur: in criminibus ratihabitio quoque locum habet, *capitul. cùm quis, de ſentent. excommunicat. lib. 6. cap. teſtament. diſtinct. 6.*

Extat

Extat Epistola Decretalis Innocentij VIII. cuius hæc sunt verba:

NOn sine ingenti molestia ad nostrum peruenit auditum, complures vtriusque sexus personas, propriæ salutis immemores, & à fide Catholica deuiantes, cum Dæmonibus incubis & succubis abuti: quapropter ne labes huius hæreticæ prauitatis in perniciem animarum suarum venena diffundat, opportunis remediis, prout nostro incumbit officio, prouidere volentes, statuimus vt Inquisitores per nos deputati debitum Inquisitoris officium in huiusmodi personas exequantur.

Mall. Malef. initio primæ partis.

Retulit Sixtus Senensis *lib. 5. bibliothecæ sanctæ annotation. 73.* cuius & alterius constitutionis, huic similis, Iulij 2. meminit Ioan. Franc. Picus *lib. 3. Dialog. Strix.*

FINIS.

ALPHONSI A CASTRO ZAMORENSIS

ORDINIS MINORVM regularis Obseruantiæ, Prouinciæ Sancti Iacobi,

De impia Sortilegarum, Maleficarum, & Lamiarum hæresi, earúmque punitione

OPVSCVLVM.

CAPVT PRIMVM.

De sortilegis & auguribus, aliisque diuinatoribus; an sint hæretici dicendi?

CANTA inest hominibus multis sciendi curiosa cupiditas, vt ea, quæ ignorare esset vtilius, etiam cum fidei Catholicæ dispendio improba curiositate discere conentur. Ob quam causam non immeritò à multis dubitari solet, de huiusmodi hominibus, qui diuinatores nuncupantur, an sint illi omnes hæretici censendi, & velut tales ab hæreticæ prauitatis Inquisitoribus puniendi. Ad cuius rei pleniorem intelligentiam, oportebit ante omnia inquirere quid sit, & quotuplex diuinatio: & inde colligere valebimus, an illi, qui illam exercent, sint hæretici dicendi, an non? Diuinatio est enuntiatio eorum, quorum notitia per naturam haberi non potest,

poteſt, neque Deo reuelata eſt. Res autem ſunt aut præſentes, aut præteritæ, aut futuræ. Præteritorum & præſentium ſcientia per naturam haberi poteſt: quoniam præſentia poſſunt videri; præterita, quia aliquando fuerunt præſentia, aliquando viſa ſunt: & ex illorum intuitione remanet notitia, quam Philoſophi vocant abſtractiuam, per quam poteſt quis de præteritis certò aliquid ſcire & aliis enũtiare. Futura autẽ, quia nondũ habent eſſe, videri non poſſunt, & ideò nihil certum de illis haberi poteſt.

Propter quod diuinatio ſemper circa futurorum præcognitionem cõſiderari ſolet: quia illa ſunt quæ ex ſe per naturam cognoſci non poſſũt. Si quis autem præſentia aut præterita, quæ per naturam cognoſci non poſſent, enuntiaret, & certò aſſereret, ego illum etiam diuinatorem appellarem. Sicut qui à Roma per centum milliaria diſtans, diceret quid eo temporis articulo Romæ agatur: aut diceret homini, quem nunquam vidit ea, quæ toto viæ ſuæ decurſu egit, is certè (meâ ſententiâ) etiam dicetur diuinator, ac ſi prædixiſſet futura.

Diuinator quis dicatur.

Nam ſicut Propheta dicitur etiam propriè ille, qui per reuelationem agnoſcit præterita, aut præſentia, quæ aliàs ſcire non poterat, quamuis frequentiùs dicatur Propheta, qui per reuelationem prænoſcit futura: ita etiam propriè dicitur diuinator ille, qui præterita aut præſentia, quæ naturaliter ſcire non poterat, abſque Dei reuelatione cum certitudine aſſerit. Illa ſiquidem mulier Samaritana, cui Chriſtus dixerat, quinque viros habuiſſe, & quem tunc habebat non eſſe ſuum, ſtatim hoc audito exclamauit dicens: *Domine, vt video, Propheta es tu.* Prophetam ſiquidem cenſebat dicendum eum, quia præterita, aut abſentia, quæ in ſecreto latebant, optimè noſcebat.

Propheta quis ſit.

Ioan. 4.

Quamuis tamen hæc ita ſe habeant, ſolet frequenter ille ſolus dici diuinator, qui futura cum certitudine, & abſque deceptionis metu aſſerit. Futura autem (vt egregiè B. Thomas *in* 2. 2. *q.* 95. docet) duobus modis cognoſci poſſunt. Aut enim cognoſcuntur per ſuarum cauſarum cognitionem, aut cognoſcuntur per ſeipſa.

Futura duobus modis cognoſcuntur.

Cauſæ autem futurorum tripliciter ſe habent ad effectus ſuos: nam aliquæ ſunt, quæ ex neceſſitate & ſemper ſuos producunt effectus. Huiuſmodi effectus futuri cum certitudine prænoſci & prænuntiari poſſunt, per cognitionem ſuarum cauſarum, quemadmodum aſtrologi præcognoſcere & prædicere ſolent æquinoctia, ſolſtitia, eclypſes Solis & Lunæ. Talis prænuntiatio, non dicitur diuinatio: quia non vſurpatur per eam, quod propriè diuinum eſt.

Aliæ ſunt cauſæ quæ producunt ſuos effectus, non ex neceſſitate & ſemper, ſed rarò contingit eas à ſuorum effectuum productione deficere. Ex harum etiam cauſarum cognitione poſſunt homines futuros effectus præcognoſcere: non quidem cum certitudine, ſed per quamdam conjecturam. Ad hunc modum multa prædicunt Aſtrologi de pluuiis, ſiccitatibus, terræ motibus, de fertilitate aut ſterilitate terræ: & Medici prænuntiant de morte aut conualeſcentia infirmorum, in quibus rebus aliquando prædicunt vera, aliquando falluntur. Hæc etiam prænuntiatio non poteſt dici diuinatio: quia limites naturalis cognitionis non excedit.

Non ex neceſſitate.

Aliæ ſunt cauſæ, quæ nullam prorſus neceſſitatem habent, vt ſuos effectus aut ſemper, aut pluries produ-

Nullo modo ex neceſſitate

cant: ſed dubiæ ſemper ex ſe ſunt & ancipites, vt modò hos, modò oppoſitos effectus producere valeant. Tales cauſæ vocantur liberæ, vt ſunt homines & Angeli. Effectus qui ab huiuſmodi cauſis producendi ſunt, non poſſunt cum certitudine aliqua, ſiue vt ſemper, ſiue vt in pluribus, per cognitionem cauſarum prægnoſci: quia cauſæ huiuſmodi nullam habent ad ſuos effectus coactionem.

Cauſarũ liberatũ effectus quomodo cognoſcantur.

Quantumlibet quis cognoſcat Petrum, non poteſt ex hac cognitione certò ſcire, an Petrus cras ieiunabit, an non: an loquetur, an tacebit: quia cũ ille liber ſit ad hos effectus, poteſt & vnum, & alterum efficere. Tales ergo effectus, qui ab huiuſmodi cauſis pendent, nullus agnoſcere poteſt, niſi dum ſunt præſentes, vt putà, cùm videt Petrum comedentem, aut ieiunantem, vel tacentem, aut loquentem. Cognoſcere hæc cum certitudine, aut prædicere antequam fiant, ſoli Deo conuenit, qui (vt dicit Paulus) vocat ea, quæ non ſunt tamquam ea, quæ ſunt. De huiuſmodi futuris intelligendum eſt id, quod Salomon ait: *Multa hominis afflictio, quia ignorat præterita, & futura nullo ſcire poteſt nuntio.*

Rom. 4. Eccl. 8.

Hieronymus.

Quæ verba in commentariis ſuper Eccleſiaſtem interpretatus Hieronymus ait: *Licèt diuerſa eueniant, & non poſſit iuſtus ſcire quid ei futurum ſit, nec ſingularum rerum cauſas, rationéſque cognoſcere: (nemo enim eſt conſcius futurorum) tamen ſcit à Deo cuncta in vtilitatem hominum fieri, & non abſque eius voluntate diſponi. Eſt enim magna afflictio generi humano: quia* (vt Poëta ait) *neſcia mens hominum fati ſortiſque futuræ; aliud ſperat aliúdque euenit, de altero loco expectat hoſtem, & alterius iaculo vulneratur.* Hæc Hieronymus. Quiſquis ergo talia futura prædicere, aut prænoſcere (niſi Deo reuelante) præſumpſerit, vſurpare conuincitur, quod ſolius Dei eſt, & hic talis dicitur diuinator. Nam (vt dicitur *cap. Igitur 26. quæſt. 4.*) diuini dicti ſunt, quaſi Deo pleni.

Diuini vnde.

Diuinitate enim ſe eſſe plenos ſimulant, & aſtutia quadam fraudulenta hominibus futura coniectant. Si quis verò huiuſmodi futura contingentia, quæ à cauſis liberis dependent, Deo reuelante, prægnouerit, aut prædixerit, non dicetur diuinator: quia non ex ſe, & per ſe talem habet notitiam, ſed à Deo, & ita ipſe nõ vſurpat ſibi diuinum aliquid: ſed Deo tribuit, quod ab illo ſe recepiſſe fatetur. Alioqui omnes Dei Prophetæ dicerentur diuinatores, eò quòd tam multa de futuris prædixerint.

Diuinatores & Prophetis differunt.

Nullus tamen ſanctorum illos diuinatores, ſed Prophetas appellauit. Ille enim ſolus diuinator dicitur, qui ſibi in debito modo vſurpat prægnitionem, aut prædictionem futurorum euentuum, quæ à liberis cauſis pendent. Et talis diuinatio ſemper eſt peccatum, & quidem graue: quia contra religionem & cultum Deo debitum: non tamen omnes diuinationes æquali culpæ ſunt obnoxiæ: quia vna peior eſt alia, quò peiora media ad futurorum prænotionem aſſumit. Aliquæ enim ſunt, quæ Dæmonum inuocatione vtuntur, vt futura præſcire poſſint, velut ſunt Necromantici, aut Arioli.

Alij verò ſunt, qui ſine expreſſa Dæmonum inuocatione futura prædicunt, vt ſunt Augures, qui ex garritu auium, aut Aruſpices, qui ex auium aſpectu; aut Chiromantici, qui per ſigna manus multa de futuris prædicere ſolent. Et Sortilegi aliqui ſunt, qui ſub nomine Chriſtianæ religionis per ſacrarum ſcripturarum inſpectionem

ctionem, aut per quasdam, quas sanctorum seu Apostolorum (vt Isidorus 8. *lib. Etym.* ait) vocant sortes, diuinationis scientia profitentur. Et hi propriè sunt sortilegi, qui in iure canonico reprehenduntur atque damnantur. Sunt enim multi alii sortilegi minimè à iure reprehensi, sed ab illo tolerati, & sunt illi, qui quamuis faciant aliquid, vt ipsius euentu considerato, occultum aliquid, siue præsens, siue futurum agnoscant, non tamen illorum cognitionem à Dæmone, sed à Deo spectant, vt contingit in sorte diuisoria.

Diuinatio cum Dæmonum inuocatione.

Ea diuinatio, quæ cum Dæmonum inuocatione fit, multò peior est illâ, quæ absque illorum inuocatione exercetur. Est adhuc inter ipsas diuinationes aliud non paruum discrimen. Sunt enim aliquæ quæ quodammodo hæresi miscentur, & sine alicuius hæresis adminiculo exerceri non possunt. Vt si quis mortuum baptizaret, ea forma, & eo ritu, quo baptizatur viuus, ve lpuerum baptizaret, vt inde sortium emissarum responsum habeat, aut Eucharistiæ Sacramento ad maleficia & incantationes exercendas abuteretur, aut coram idolis execrandas effunderet preces, ad incantationes suas peragendas. Talia enim sortilegia, aut auguria sine hæresis admixtione non fiunt.

Hæresis Marcionitarū.

Nam credere mortuos vtiliter baptizari posse, hæresis fuit Marcionistarum, prout nos in eo opere, quod aduersus omnes hæreses edidimus, *tit. de baptis. hæres.* 3. docuimus. Rebaptizare pueros, hæresis Anabaptistarum est apertè damnata. Idola orare, est idololatria, & si quis in illa, deos adoratione dignos esse putat, apertissima est hæresis. Eucharistiæ sacramento ad maleficia peragenda abuti, vehementissima est hæresis suspicio. Quoniam hoc faciens, præter magnam irreuerentiam, quam sanctissimo exhibet Sacramento, meritò creditur illum opinari, sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, aliquid ad maleficia exercenda valere, & vim aliquam, & virtutem ad illorum maleficiorum exercitium habere: quoniam si hoc non crederet, non vteretur illo ad talis maleficij perpetrationem.

Eucharistiæ abusus ad maleficia.

Hęc autē sentire, aperta est hæresis & blasphemia. Si quis autem Dæmones inuocaret, vt sortibus emissis, aut figuris aliquibus factis, de futuris ab eis edoceretur, licèt grauiter peccaret, non adhuc diceretur hæreticus, si res, quas à Dæmonibus scire procurat, tales sunt, quæ à dæmonibus bene prænosci possunt. Nam Dæmones, qui rerum naturas, & earum virtutes, & motus (vt habetur *in cap. Sciendū. 26. quæst.* 4. meliùs quàm homines noscunt, possunt ex cogitatione causarum præcognoscere effectus, quos illæ ex necessitate semper producunt, prout *superiùs* de Astrologis diximus, circa prænotionem eclypsium solis & lunæ.

Dæmonis inuocatio in sortibus mittendis.

Si quis huiusmodi eclypses, aut fertilitatem terræ, aut sterilitatem futuram, à Dæmone præscire tentaret, quamuis grauissimè peccaret, non esset tamen censendus hæreticus.

Si verò ea, per naturam scire non poterat, per Dæmonum inuocationē scire niteretur, hic meâ sententiâ est præsumendus hæreticus: quoniam Dæmones ad illa prænoscenda non inuocaret, nisi crederet Dæmones illa præscire.

Prænotio cum Dæmonis inuocatione est hæresis.

Hoc autem de Dæmonibus sentire, aperta est hæresis: quoniam qui Dæmones credit posse cum certitudine prænoscere ea futura contingentia, quæ ex hominis arbitrio pendent, credit illos esse deos: quoniam hoc soli Deo conuenire satis conuincitur

citur per id, quod apud Eſaiam Prophetam legitur: *Annunciate quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus quia dii eſtis vos.* De talibus ſolùm, qui Dæmones inuocant, vt ea ab illis ſciant, quæ nonniſi à Deo ſciri poſſunt, ego cenſeo debere intelligi capitulum *Epiſcopi*, quod habetur *vigeſimâ ſexta quæſt. 5. in quo capit.* Sortilegi & Magici vocantur hæretici.

Hoc ideò ibi dictum eſt, non quòd ſemper oporteat Sortilegos & Magicos viros eſſe hæreticos: ſed quia aliquando tales diuinationes ſine alicuius hæreſis admixtione exerceri non poſſunt. Ad eumdem modum etiam intelligendum eſt capitulum, *Non obſeruatis, vigeſima ſexta quæſt. 7.*

Diuinationes hæreſim non inferentes.

Aliæ ſunt diuinationes, quæ licèt ſine peccato graui fieri nequeant, ſine tamen alicuius hæreſis adminiculo exercentur. Veluti ſi quis per Sortilegia aut auguria à Dæmone inquirat de futuris ea, quæ ille per ſuam naturam præſcire poteſt, aut ab illo petat, vt faciat, quæ certum eſt Dæmonem Deo permittente facere poſſe; & nõ credit Dæmonẽ plura ſcire, quàm ſcit: aut plura poſſe quàm poteſt, nec aliquid aliud ſuis ſortilegiis aut maleficiis admiſcet, quòd ex aperto fidei errore procedere conſtet. Si quis Dæmonis adiutorio velit, & inſtantiſſimè procuret ſcire quid Romæ aut in exercitu Imperatoris agatur, aut quis alicuius maleficii in ſecreto ſine teſtibus commiſſi ſit author, aut quo loco malefactor lateat, non propter hæc eſt cenſendus hæreticus: quia tales diuinationes, aut talia ſortilegia, ſiue maleficia, quamuis grauiſſima ſint peccata, non tamen habent vllam hæreſis commixtionem.

Nam ſicut alia peccata per malitiã purã & ſine vllo errore, & ignorantia, ſed ex induſtria committi poſſunt; ita etiam ſortilegia, & auguria & aliæ diuinationes poſſunt ex pura malitia, & ex induſtria, ſine vllo errore intellectus, & per conſequens ſine vlla hæreſi exerceri. His igitur præmiſſis, tale pono documentum, ex quo totius huius rei ſumma pendet. Sortilegia, & auguria, & reliquæ diuinationes, quæ ſine alicuius hæreſis adminiculo exerceri non poſſunt, ſubduntur examini & cenſuræ Inquiſitorum hæreticæ prauitatis, & ab illis puniri debent. Talia ſunt opera Necromanticorum: quoniam illi (vt poſteà dicemus) ſemper malè de fide ſentiunt, credentes de Dæmonibus, quòd multa poſſint, quæ re vera non poſſunt. Sortilegia verò & auguria, & alię diuinationes, quæ ex ſola malitia voluntatis, abſque vllo errore intellectus exercentur, non ſubſunt ex iure ordinario cenſuræ Inquiſitorum hæreticæ prauitatis: niſi aliunde ad hanc cauſam illis fuerit delegatum.

Sortilegia quæ non ſubſunt Inquiſitioni.

Hoc expreſſè definitum eſt ab Alexandro IV. *in cap. Accuſatus*, §. *Sanè, de hæreticis, libro ſexto.* Epiſcopi verò de huiuſmodi Sortilegiis, quę hæreſim non ſapiunt, inquirere & iudicare poſſunt: quia iſtorum poteſtas latior eſt quàm poteſtas Inquiſitorum. Vt autem Inquiſitor hæreticorum ſciat, an Sortilegus & augur aut alius quiuis diuinator, ſuæ ſubſit iuriſdictioni, an non? hoc meâ ſententiâ illum facere oportet. Interrogabit de Dæmonum poteſtate, de illorum ſcientia, vt putà, quid credit illos ſcire de futuris, quid illos poſſe agere circa hæc inferiora? Interrogabit etiam, an Dæmon poſſit hominis ſecreta, quæ in ſolo illius verſantur corde, rimari & perfectè cognoſcere.

Epiſcopi de Sortilegiis cognoſcunt.

Nam quòd hæc ſolius Dei cognitioni ſubdantur: Scriptura ſacra teſtatur,

Pſal. 7. ſtatur, dicens: *Scrutans corda & renes Deus.* Et Apoſtoli orantes Deum, dixerunt: *Tu Domine, qui corda noſti*
Actor. 1. *omnium, &c.* Ex quibus conſtat hæreſim eſſe dicere quòd Dæmon ſecreta hominum noſcat. Huiuſmodi autem erroribus ſolent ſæpè Sortilegia miſceri. Et ſi ille de omnibus his iuxta regulas fidei reſponderit, credendum eſt illum ex pura malitia, & non ex errore intellectus tale peccatum commiſiſſe, niſi opus ipſum tale ſit, quòd vehementem præbeat de hæreſi ſuſpicionem.

Qualia ſunt ea, quæ *ſuprà* enarrauimus, videlicet baptiſmus mortui, rebaptizatio puerorum, abuſus ſacramenti ad maleficia exercenda. Hæc enim, & his ſimilia, licèt hæreſes non ſint, cùm hæreſis non ſit in opere, ſed in intellectu: vt *lib. 1. de iuſta hæreticorum punitione, tom. 2. cap. primo* docuimus, vehementiſſimam tamen præbent hæreſis ſuſpicionem.

CAP. II.

De Magis, an ſint hæretici cenſendi, & velut tales puniendi.

MVlti ſunt, proh dolor! homines, qui vero Deo illorum, & aliorum omnium creatore relicto, ad Dæmonem omnium hominum capitalem hoſtem confugere non verentur: & cùm à Deo, illi ſeruientes, omnia verè bona certò ſperare poſſent, Dæmoni ſeruire, & illi per omnia obedire malunt, à quo nil niſi malum recipere valent. Nam Dæmon ipſe quamuis è ſublimi illo ſtatu, in quo à Deo conditus erat, propter inſanam illam, prodigioſamque ſuperbiam, qua Deo ſe æquare tentauit, ad inferos vſque deiectus eſt; in ea tamen cæca ambitione obſtinatus hucuſque perſiſtit, vt Deo ſe æquare contendat, & diuinos appetere honores non vereatur.

Quos cùm in cœlis, ex quibus ſe deiectum conſpicit, ſe iam aſſequi poſſe non ſperet, illos ab hominibus, quos certiſſimè ſcit faciliùs decipi poſſe, accipere quotidie procurat. Vt autem hos, quos tam anxiè concupiſcit, diuinos aſſequatur honores, nihil intentatum relinquit.

Dæmonis fraudes in decipiéndis hominibus

Nam quoſdam fraudibus decipit, transfigurans ſe (vt de illo refert Paulus Apoſtolus) in angelum lucis: alios variis, prout quemque concupiſcere noſcit, propoſitis donis & præmiis allicit.

Quibus fraudibus & technis multos hactenus vtriuſque ſexus homines ſeduxit: qui illum ſummè venerantur, & tamquam Deum adorant. Non tamen omnes, qui illi obediunt, eodem ritu & ordine illum venerantur, nec omnes eodem cenſentur nomine.

Nam quemadmodum Chriſtiana religio varios continet intra ſe ritus, quibus verus colitur Deus: varias etiam hominum congregationes, qui licèt habitu & nomine, ceremoniiſq; inter ſe diuerſi ſint, omnes tamen ad hunc tendunt ſcopum, vt Deum colant, & illi obediant: ita ille ſuperbiæ parens Satanas, Deum in hoc imitari volens, plures ſui diabolici cultus habet profeſſores, qui licèt diuerſo cenſeantur nomine, diuerſóſque habeant in Dæmonis cultura, ritus & mores, hoc tamen inter illos conuenit, quòd omnes laudant Dæmonem, & illum venerantur, illíque per omnia obedire procurant.

Diuerſitas autem iſtorum variis modis conſiderari poteſt. Primò quidem conſiderari poteſt, ex diuerſitate mediorum, quibus ad conſequendum

quendum id, quod optant, vtuntur. Sunt enim, qui incantationibus mortuos ſuſcitare ſe dicunt, vt ab illis edocti, de futuris aliquid prædicere, aut diuinare poſſint. Et hi (vt docet Auguſtinus *libro* 10. *de Ciuitate Dei*) dicuntur Necromantici, quia νεκρὸς Græcè, Latinè dicitur mortuus; μαντεία verò dicitur diuinatio. Necromantia igitur dicitur diuinatio ex mortuis habita vel recepta.

Hydromantici qui & vnde.

Alij dicuntur Hydromantici ab aqua, quæ Græcè dicitur ὕδωρ ex cuius inſpectione vmbras Dæmonum euocare ſe putant, & imagines eorum videre, à quibus quod putant (vt ipſi aiunt) edocentur. Sunt alij ſimiles diuerſis nominibus appellati Diuinatores, quorum nomina recenſentur in cap. *Epiſcopi* 26. *queſt.* 5. de quorum diuinatione, quoniam *in proximè præcedenti capite* diſſerimus; ideò de illis nihil aliud dicere ſtatui. Poteſt etiam inter eos, qui Dæmonem venerantur, altera conſiderari diuerſitas, quæ ſumenda eſt ex diuerſitate earum rerum, quas Dæmonis adiutorio exercent, & quas à Dæmone impetrare cupiunt.

De his omnibus ſigillatim hoc ordine diſſerere ſtatui, vt primò oſtendam, qui & quales illi ſint: deinde inueſtigem, an ſint inter hæreticos cenſendi, & velut tales puniendi. Sunt igitur aliqui, qui magna aliqua mirabilia ſe facere poſſe vehementiſſimè cupiunt, vt per horum mirabilium operationem, ab aliis ſuſpiciantur, & ſint illis in miraculum & ſtuporem, & ob hanc cauſam Dæmoni ſe ſubdunt, vt illius auxilio & potentia mirabilia multa facere poſſint.

Magi qui Exod. 7.

Hi (vt Auguſtinus docet) vocantur Magi, quales fuerunt illi, qui coram Pharaone (vt Exodi hiſtoria narrat) Moyſi reſtiterunt, omnia illa mirabilia Dæmonũ auxilio facere conantes, quæ Moyſes Dei virtute faciebat. Talis etiam fuit Simon ille, qui (vt Lucas *in Actibus Apoſtolicis* refert) exiſtimauit Dei donum pecunia poſſe poſſideri. Act. 8. Simon Magus.

Hic enim tot tantáque mirabilia Dæmonis auxilio operatus eſt, vt à Samaritanis, vnde originem traxerat, pro Deo habitus ſit, & Romani (vt Iuſtinus martyr *in ſuo apologetico* refert) publicam illi tamquam Deo ſtatuam erexerint. Vt autem de iſtis certiùs & apertiùs definire valeamus, an hæretici ſint dicendi, an non? hoc in primis animaduertere oportet, quòd nullus Magus aliquid horum mirabilium operatur, ſine aliquo pacto inter illum & Dæmonem facto. Magi mirabilia operantur ex pacto cũ Dæmonibus.

Non enim gratis hæc omnia Satanas docet, nec gratis ſuam Magis impertitur eam, quam habet potentiam, ſed aliquid ab ipſo Mago recipit, vt illum ad illa mirabilia perpetranda iuuare velit.

Conſideranda igitur eſt ante omnia ipſius pacti qualitas & conditio: quoniam inde magna huius rei notitia pendet.

Pacta autem iſta dupliciter fieri contingit, quoniam quædam apertè & expreſſè fiunt, alia verò nonniſi tacitè & latenter. Pactum apertum & expreſſum eſt, quod cum ipſomet Dæmone emittitur, & illi in propria perſona datur.

Et hoc iterum duplex. Eſt enim aliquod publicè & ſolemniter factum, eſt etiam aliud priuatim, & ſine vlla prorſus ſolemnitate factum.

Pactum publicum & ſolemne eſt quod fit cum Dæmone ſedente in ſolio regali, & multitudine ſuorum ſtipato, in generali quadam congregatione. Pactum publicũ & ſolẽne cum Dæmone.

gatione veluti in quibuſdam comitiis generalibus, quò omnes, qui ſub Dæmone militãt, & illi nomina dederũt, cõueniunt. Ibi enim corã omnibus illis promittunt aliqui (vt lõgiùs *infrà* dicemus) Dæmoni obedientiã & illius mandata ſe per omnia ſeruaturos vouent, Deo & omnibus operibus eius renuntiant, aliáque innumera ſcelera ſe patraturos iurant.

Promiſſio Dæmonis ex pacto

Qua per illos emiſſa promiſſione, Dæmon illis ſtatim promittit ſe illis daturum ea, quæ ſcit illos concupiſcere. Non enim omnibus omnia promittit, ſed quò quiſque plus ſe Dæmoni tradit, & plura in illius honorem ſe facturum ſpondet, eò plura etiam Dæmon illi promittit, & plura condonat. Pactum priuatum & expreſſum eſt, quod cum ipſo fit Dæmone promiſſionibus vltrò citróque datis, nulla tamen habita ſolemnitate, nulliſque etiam adhibitis teſtibus.

Quæ autem Dæmon promittit ſe illis daturum, pro viribus præſtare laborat, ne ſi mendax in promiſſis inueniatur, hi qui illi ſe dederant, ab eo iterum recedant, & ſic amittat, quos iam velut ſeruos habebat.

Promiſſa quæ non poſſit Dæmõ præſtare.

Sunt tamen aliqua non pauca, quæ Dæmon minimè efficere valet: quia aut ſuas naturales vires excedunt, aut licèt eas non excedunt, Deus tamen, ſine cuius nutu nihil agere poteſt Dæmon, illa agere non permittit.

Si quis igitur horum Dæmon illis promiſit, illuſionibus quibuſdam & præſtigiis ſic illos ſæpe fallit, vt illi putent id quod à Dæmone ſperabant ſe aſſequutos fuiſſe. Pactum tacitum cum Dæmone eſt, quod quis facit nõ cum Dæmone, ſed cum eo, qui eſt Dæmonis diſcipulus & ſeruus, promittens illi obedientiam integram & abſolutam, & renuntiat Deo, & fidei Catholicæ, & reliqua omnia ſpondet, quæ ipſi Dæmoni alij promittunt. Is autem, cui hæc promittuntur, vice verſa, promittit illis, quòd propter hæc multa magna, & mirabilia aſſequentur.

Pacti taciti ratihabitio facta a Dæmone.

Hoc autem pactum, quamuis non cum ipſo Dæmone factum, Dæmon ipſe ratum habet, & omnia in illo contenta, perinde adimplere nititur, ac ſi fuiſſent ab eo promiſſa. Quo fit, vt non ſolùm illi, qui expreſſum, ſed etiam qui tacitum cum Dæmone pactum fecerunt, multa inſolita & ſtupenda, Dæmone illos adiuuante faciant, aut facere videantur. De his omnibus non incõgruè dici poteſt id, quod de aliis peccatoribus Domin s per Eſaiam prophetam dixit: *Percuſſimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.* His igitur annotatis, vt ſciamus de Mago aliquo, an hæreticus ille ſit, an non; duo ſunt conſideranda. Primum eſt, ipſius pacti, quod cum Dæmone fecit, qualitas & conditio, ſiue tacitum illud ſit, ſiue expreſſum nihil refert. Si per pactum illud promiſit ſe adoraturum Dæmonem, & alios diuinos honores illi daturum, & hoc vel aliquod aliud ſimile promiſit: quia ita eſſe faciendum credidit, meritò procul dubio ille cenſendus erit hæreticus: quia Dæmonem Deum eſſe credit, cùm illum tamquam Deum adorat, aut adorare promiſit, & venerari. Nam verus Deus creator omnium, qui loquutus eſt per os Sanctorum, qui à ſeculo ſunt Prophetarum eius, per Eſaiam prophetam loquens, ait: *Ego Dominus, & alius extra me non eſt Deus.* Et in eodem loco iterum: *Ego Dominus & non eſt alter.* Et rurſum: *Numquid non ego Dominus, & non eſt vltrà Deus abſque me?* Si nullum fecit pactum

Pacti qualitas & cõditio.

de re, fidei Catholicæ repugnante, quod rariſſimè contingere poteſt, quoniam (vt diximus) nunquam ſolet Dæmon gratis, & ſine aliqua certa lucri ſpe eam, quam habet potentiam, hominibus impertiri, & per illam hominibus ad eorũ nutum inſeruire, tunc Magus ille erit examinandus, quid de Dæmonis poteſtate credat. Si certò cognoſci poteſt illum credere de Dæmone, quòd poſſit aliquid, quod Deo ſoli conuenire fides Catholica docet, erit ſine vlla dubitatione hæreticus cenſendus. Vt exẽpli gratiâ, ſi credit Dæmonem poſſe aliquid creare, prout Manichæi & Priſcillianiſtæ dixerunt, aut credit Dæmonem poſſe mortuos ſuſcitare: quod re vera ſolius diuinæ potentiæ eſt proprium. Nam ſicut fide credimus animam humanam à ſolo Deo creari poſſe, ita etiam fide tenendum eſt ſolum Deum poſſe eamdem hominis animam corpori humano vnire. Hoc enim ratione naturali certò & euidenter ſcimus, quòd nulla forma ſubſtantialis poteſt alicui materiæ velut illius forma vniri, niſi à ſolo illo agente, quod poteſt illam producere. Agens quod non poteſt formam ſubſtantialem producere, nec poteſt etiam illam materiæ vnire. Quoniam ſic vniendo videretur ipſum compoſitum ex materia & forma producere. At ineptia eſt maxima dicere, quòd aliquod agens producat aliquod compoſitum, cuius nec materiam, nec formam producere poteſt. Deus igitur, qui ſolus animam hominis producere & creare poteſt, etiam ſolus poteſt illam, poſtquam à corpore ſuo ſeparata fuerit, iterum eidem corpori vnire. Nam aliàs ille, qui animam corpori vniret, hominem illum feciſſe diceretur, quod nefas eſt dicere Dæmonem hoc facere poſſe: quia dicente Deo, *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram*, apertè nos docet, ipſius hominis productionem tantam eſſe, vt propagatione ſecluſa, ſoli Deo conuenire poſſit.

Nihil gratis impertit Dæmon.

Forma ſubſtantialis ab agente quomodo materiæ vniatur.

Fortè quis hîc mihi obiiciet Samuëlem, qui (vt Regum narrat hiſtoria) per Pythoniſſam ſuſcitatus eſt, & interrogatus reſponſa dedit Regi Sauli. Huic obiectioni dupliciter reſpondere poſſumus, prout Auguſt. *in epiſt. ad Simplicianum* docet. Primò quidem dici poteſt iuxta illum, non fuiſſe Samuelis animam, quæ apparuit, & cum Saule loquebatur: ſed quoddam phantaſma, & illuſio imaginaria diaboli machinationibus facta, quam Scriptura ſacra *in lib. 1. Reg.* & *in Eccleſiaſt.* Samuëlem vocat, eo loquutionis tropo, quo imagines ſuarũ rerum nominibus ſolent appellari. Nã imagines illæ Cherubin, ſuper arcam teſtamenti exiſtentes, Cherubin appellantur in ſacra Scriptura, cùm tamen re vera non eſſent Cherubin, ſed illorum imagines. Et pincerna ille Pharaonis in carcere cum Ioſeph exiſtens vitem ſe in ſomnis vidiſſe dixit, in qua erant tres propagines, cùm tamen nec vitẽ, nec propagines vidit, ſed ſolas illarũ rerũ imagines. Iuxta hũc modum etiam angeli, qui olim à Deo ad homines mittebantur, dicebantur in veteri Teſtamento dii, ob hoc ſolùm, quia Deũ, à quo mittebantur, repræſentabant. Nam de Angelo illo, cum quo luctatus fuerat Iacob loquens dixit: *Vidi Dominum facie ad faciem, & ſalua facta eſt anima mea.* Non enim Deum videbat Iacob (vt omnes ſacri Doctores concorditer docent) ſed Angelũ à Deo miſſũ, qui propterea quòd ſpeciali quodã modo Deũ, à quo miſſus erat, repræſentabat, Deus, aut Dominus à Iacob dictus eſt. Sic etiã potuit illa Samuelis imago, quã dæmon ob oculos Saulis poſuit, dici Samuel. Si verò ſcrupulus aliquem vrget, vt non imagi

Reg. 28.

Eccleſ. 46.

Gen. 40.

Gen. 32.

imaginem Samuëlis, ſed ipſum Samuëlem ſuſcitatũ eſſe credat, propterea quòd is, qui apparuit, vera Sauli prædixit, quæ à maligno ſpiritu dici non poterant, propterea quòd nihil de futuris certum ille præcognoſcere poteſt: præſertim de illis, quæ non à ſolis neceſſariis cauſis eueniunt. Hunc ſcrupulum tollit Auguſt. *in illa præfata epiſtola*, ſic inquiens: *Poteſt & illud videri mirum, quòd Dæmones agnouerunt Chriſtum, quem Iudæi non agnoſcebant. Cùm enim vult Deus etiã infirmos & infernos ſpiritus aliqua vera cognoſcere, temporalia dumtaxat atque ad iſtam mortalitatem pertinentia, facile eſt nec incongruum, vt omnipotẽs & iuſtus (ad eorum pœnam quibus iſta prædicuntur, vt malum quod eis imminet, antequam veniat prænoſcendo patiantur) occulto apparatu, videlicet myſteriorum ſuorum talibus ſpiritibus aliquid diuinationis impertiat, vt quod audiunt ab angelis, prænuntiẽt hominibus. Tantum autẽ audiuit, quãtum omnium moderator Dominus vel iubet, vel ſinit.* Hæc Auguſt. Aug. ad Simplic.

Secundò dici poteſt, iuxta Aug. ſententiam, quòd is, qui Sauli apparuit, fuit verus Samuelis ſpiritus à dæmone ductus, Deo id permittente propter aliquã rationẽ nobis occultam. Nam cùm Chriſtus permiſerit ſe à diabolo aſſumi, & ſuper pinnaculum templi portari, & ſuper montem excelſum collocari, non eſt mirum, quòd animam Samuelis ab inferis portare fuerit permiſſus: præſertim cùm ipſa Samuelis anima prope infinitum minoris ſit excellentiæ, quàm ipſe Chriſtus. Aut certè dato quòd fuerit verus Samuëlis ſpiritus is qui Sauli apparuit, dici meliùs poterit, illum non aliqua arte Magica, aut dæmonis poteſtate ad hoc permiſſa: ſed diuina potentia & diſpoſitione, quæ Pythoniſſam & Dæmonẽ latebat, fuiſſe illuc adductum, vt Sauli ſententiã diuinã, propter ſua demerita ſuper eum proximè venturã, prænuntiaret, quemadmodum ipſemet dũ viueret eidẽ Sauli nuntiauit illum eſſe ex Dei decreto à regno deiectũ. Si autẽ aliquis eã ſententiã magis probare voluerit, quæ ait animã Samuelis fuiſſe à Dæmone ex Dei permiſſione ab inferis ſuſcitatã, hoc ſummè cauere debet, ne credat, aut ſuſpicetur animã illã fuiſſe ſuo proprio corpori reſtitutã, aut alicui alteri corpori ſic infuſã, vt ex illa coniunctione corporis cũ illa anima, verus & integer fuerit homo conflatus, qualis ante mortẽ ſuã fuerat. Talẽ enim coniunctionẽ corporis cum anima, neque etiã Deo permittente Dæmon ex ſuis viribus facere poteſt. Et certè Auguſtinus, qui admittit animã hominis potuiſſe à Dæmone ex Dei permiſſione ab inferis ad ſuperos adduci, non admittit dæmonẽ potuiſſe illã corpori infundere. Ad ſolũ enim motũ localẽ dicit, animã Samuëlis potuiſſe Dæmonis poteſtati ſubeſſe, vt poſſet illã de loco ad locum illa inuita mutare. Nam ad hoc ſolùm valet exemplũ, quod attuli de Chriſto, quẽ diabolus de deſerto ad ciuitatẽ Hieruſalẽ tranſtulit, & poſuit ſupra pinnaculũ tẽpli. Hoc tamen inter illa duo intereſt, quòd Chriſtus nõ inuitus, ſed ſe permittente, ductus eſt à Dæmone. Anima verò etiã inuita poteſt à Dæmone, quò illi placuerit, duci, niſi Dæmon ſit à Deo ad hoc faciendum impeditus. Quiſquis igitur hanc probare voluerit ſententiam, vt dicat veram animam Samuëlis à Dæmone ex Dei permiſſione fuiſſe corã Saule adductam, horũ alterum illũ dicere oportebit, aut animam illam non fuiſſe vero corpori, ſed phantaſtico & apparẽti tunc cõiunctã, cui, nõ vt vera illius forma vniebatur, ſed ſolùm illi aſſiſtebat vt motrix illius: aut ſi in vero corpore, cui verè, vt forma illius

Samuëlis anima ab inferis ſuſcitata

Deportatio Chriſti & Samuëlis an fuerit ſimilis.

vniebatur illam apparuiſſe dicat, talem animæ cum corpore vnionem à ſolo Deo factam eſſe ille dicere cogetur, ne hominem (quod impium eſt) à Dæmone fieri poſſe dicat. Si quis verò contendit Dæmonem poſſe animam hominis corpori vnire, is certè teſtimonio beati Leonis huius nominis primi, damnatur, qui *in epiſtola ad Toribium Aſtorigenſem Epiſcopum*, diſſerens de errore Priſcilliani dicentis animas, quæ humanis corporibus inſeruntur, fuiſſe in corpore & in cœleſti habitatione peccaſſe, atque ob hoc à ſublimibus ad inferiora dilapſas in diuerſæ qualitatis principes incidiſſe, & per aëreas ac ſydereas poteſtates alias duriores, alias mitiores, corporibus eſſe ineluſas, ſic ait: *Quam impietatis fabulam ex multorum ſibi erroribus texuerunt: ſed omnes eos Catholica fides à corpore ſuæ vnitatis abſcidit, conſtanter prædicans atque veraciter, quòd animæ hominum priuſquam ſuis inſpirentur corporibus, non fuere, nec ab vllo incorporentur niſi ab opifice Deo, qui & ipſorum eſt creator, & corporum.* Hæc Leo Papa qui fide Catholica tenendum eſſe docet, animas à ſolo Deo corporibus humanis infundi.

Priſcilliani error de animarũ inſpiratione.

Magi illuſionibus decepti à Dæmone.

Cùm igitur Magus aliquis mortuum aliquem ſuſcitare ſe dixerit, nequaquam eſt illi credendum: quia nec Dæmon ipſe à quo iuuatur, hoc facere poteſt. Poterit quidem (Deo permittente, & Dæmone fauente) animam ſolam alicuius defuncti ab inferis ad ſuperos adducere, & corpori alicui phantaſtico, ad imaginem & ſimilitudinem corporis defuncti conflato illam infundere, non quidem vt formam illi coniunctam, ſed tamquam illius motricem. Et quia hoc Dæmon facere poteſt, hinc eſt, quòd ipſe Dæmon huiuſmodi illuſionibus & præſtigiis Magos ipſos, & alios inſipientes decipit, vt putent illum poſſe mortuos ſuſcitare.

Diuinitas Chriſti mortuorum ſuſcitatione probatur.

Quiſquis tamen hoc putat impius eſt & hæreticus: quia creaturæ, hoc eſt, Dæmoni tribuit id, quod ſoli Deo conuenit. Nam vnum ex præcipuis teſtimoniis, quo (vt concors omnium ſacrorum doctorum ſententia tenet) Chriſtus ſuam nobis manifeſtè declarauit diuinitatem, fuit mortuorum ſuſcitatio. At ſi hæc mortuorum ſuſcitatio Dæmonum poteſtate fieri poſſet, non ſatis bene ſuam diuinitatem illo argumento nobis probaſſet Chriſtus.

Magi an poſſint trãſmutare in bruta.

Eſt adhuc aliud conſiderandum circa Dæmonis poteſtatem, mutare videlicet homines in pecora, aut vo lucres, aut quæcumque alia bruta animalia, de quo Magum examinandum eſſe cenſeo, & diligentiſſimè interrogandum, an credat illud dæmonem facere poſſe. Nam & Magi ſæpiſſimè hoc ſe facere dicunt, & de his multa olim facta eſſe fabuloſa narrauit gentilitas. Quæ omnia apud multos fidem obtinuerunt propter vanam & leuem Græcorum credulitatem, quæ eouſque proceſſit, vt nullum fuerit tam impudens mendaciũ, quod teſte, ac proinde fide apud illos caruerit. Lucianus ſcribit ſe, cùm in Theſſalia noſcendæ Magiæ cauſa verſaretur, mutatum in aſinum, dum auem fieri optaret. Non quidem quòd hoc illi contigiſſet, ſed (vt opinor) ad artis Magicæ irriſionem & ſubſannationem, hoc confixit argumentum homo, qui neminem, nec deos ipſos non ſubſannauit. Idem argumentum poſteà Apuleïus ſuſcipiens ſcripſit librum de aſino aureo, vt ſuam oſtenderet eloquentiam, quamquam multorum opinione id quod optauit, non eſt aſſequutus. Circem famoſiſſimam ma[illegible]m ſocios Vlyſſis mutaſſe in beſtias finxit potiùs, quàm

narrauit

narrauit Homerus, Diomedis ſocios poſt Troianum excidium in volucres fuiſſe conuerſos refert Ouid. *lib.* 4. *Metamorphoſ.* Et B. Auguſt. *lib.* 18. *de Ciuitate Dei cap.* 18. refert ſe, cùm in Italia eſſet, ſimilia quædam audiuiſſe de quadam regione illarum partium, vbi ſtabularias mulieres imbutas his malis artibus, in caſeo dare ſolere dicebant quibus vellent, ſeu poſſent viatoribus, vnde in iumenta illicò verterentur, & neceſſaria quæque portarent, póſtque perfuncta opera iterùm ad ſe redirent: nec tamen in eis mentem fieri beſtialem: ſed rationalem humanámque ſeruari.

Caſeus præſtigiatorũ mulierũ.

Quæ vana & leuis credulitas à Gentilitate, præſertim ab antiqua illa Græcia ortum habens, ad noſtra vſque tempora proceſſit, in quibus non deſunt homines, qui credant homines in lupos, aut canes, aut catos Magorum incantationibus, & Dæmonum potentia conuerti poſſe. Si Magus hæc aut his ſimilia à Dæmone fieri poſſe credat, erit procul dubio hæreticus cenſendus, quia ea Dæmoni tribuit, quæ omnem ſuperant naturalem creaturæ potentiam, & quæ ſoli Deo conuenire poſſunt. Nam (vt ex *proximè præcedentibus* conſtat) ſicut ſolus Deus poteſt animam humanam producere, ita etiam ille ſolus poteſt illam corpori vnire: & inde ſequitur, vt etiam ille ſolus poſſit illam de corpore in corpus transferre. Prætereà anima humana talis eſt, & tantæ nobilitatis, vt nonniſi corpus humanum & organicum informare & animare poſſint. Nam ſicut quælibet forma ſubſtantialis exigit certas aliquas diſpoſitiones in materia, vt illam fouere & informare poſſit, veluti forma ignis requirit calorem in materia, forma arboris, aut herbæ requirit humiditatem, aut viriditatem: ita anima humana requirit in corpore figuram humanam, vt corpus illud animare & vegetare poſſit. Non tamen puto ſic talem corporis figuram requiri, vt Deus non poſſit animam hominis, ſi vellet, corpori bruto vnire.

Forma ſubſtantialis quas requirit diſpoſitiones tranſformatur.

Deus tamen hoc numquam facere decreuit, qui ab initio hominem creans, animam illius nonniſi corpori organico infudit, talémque illum in corporis figuras tunc fecit, qualis perpetuò poſteà faciendus erat. Et ob hanc cauſam dicimus animam hominis, ſi ad ordinem & potentiam naturæ referatur, non poſſe, niſi corpus humanum vegetare. Non eſt igitur credendum vlla Dæmonum potentia poſſe homines in iumenta, aut aues, aut alia bruta animalia mutari. Si quis verò obiiciat ea, quæ Circem illam Magam olim feciſſe Poëtæ referunt, & quæ hodie à multis Magis fieri dicuntur, his omnibus eleganter & ingeniosè reſpondet Auguſt. *lib.* 18. *de Ciuitate Dei, cap.* 18. ſic inquiens: *Nec ſanè Dæmones naturas creant, ſi aliquid tale faciunt de qualibus factis iſta vertitur quæſtio: ſed ſpecie tenus quæ à vero Deo ſunt creata commutant, vt videantur eſſe quod non ſunt. Nõ itaque ſolùm animum, ſed nec corpus quidem vlla ratione crediderim Dæmonum arte vel poteſtate in membra vel lineamenta beſtialia, veraciter poſſe conuerti, ſed phantaſticum hominis, quod etiam cogitando, ſiue ſomniando per rerum innumerabilia genera variatur; & cùm corpus non ſit, corporum tamen ſimiles mira celeritate formas capit, ſopitis aut oppreſſis corporeis hominis ſenſibus ad aliorum ſenſum neſcio quo ineffabili modo figura corporea poſſe perduci: ita vt corpora ipſa hominum alicubi iaceant viuentia quidem, ſed multò grauiùs atque vehementiùs, quàm ſomno ſuis ſenſibus obſeratis. Phantaſticum autem illud, veluti*

Circes Magæ trãsformatio.

Tranſmutatio in bruta à Dæmonibus facta eſt phantaſtica & illuſoria

luti corpora tunc in alicuius animalis effigie appareat ſenſibus alienis, taliſque etiam ſibi homo eſſe videatur, ſicut talis ſibi videri poſſit in ſomniis, & portare onera: quæ onera ſi vera ſunt, corpora portantur à Dæmonibus, vt illudatur hominibus: partim vera onerum corpora, partim iumentorum falſa cernentibus. Hactenus Auguſtinus. Et ad probationem huius ſuæ ſententiæ qua dicit illa non vera eſſe, ſed Dæmonum illuſiones, adducit experientiam ipſam, quæ multa vera docere ſolet. Ad ipſam autem experientiam comprobandam, duo narrat facta, in quibus id, quod dixit verum eſſe, certiſſimè cognitum eſt.

Idem Auguſt. de Ciuit. Dei 18.

Quibus narratis poſteà iterum ſententiam ſuam explicat, ſic inquiens: *Proinde quòd homines dicuntur, mandatúmque eſt literis à diis, vel potiùs dæmonibus Arcades in lupos ſolere cõuerti, & quòd carminibus Circe ſocios mutauit Vlyſſis, ſecundùm iſtum modum mihi videtur fieri potuiſſe, quem dixi: ſi tamen factum eſt. Diomedeas autem volucres, quandoquidem genus earum per ſucceſſionem propaginis durare perhibetur, non mutatis hominibus factas, ſed ſubtractis credo fuiſſe ſuppoſitas: ſicut cerua pro Iphigenia Regis Agamemnonis filia. Neque enim Dæmonibus iudicio Dei permiſis huiuſmodi præſtigiæ difficiles eſſe potuerunt. Sed quia illa virgo poſteà viua reperta eſt, ſuppoſitam pro illa ceruam eſſe facilè cognitum eſt. Socii verò Diomedis, quia nuſquam ſubitò comparuerunt, & poſteà nullo loco apparuerunt, perdentibus eos vltoribus angelis malis, & pro eis aues occultè ex aliis locis, vbi eſt hoc genus auium, ad ea loca perductæ ſunt, ac repentè ſuppoſitæ, ideò creduntur eſſe conuerſi.* Hucuſque Auguſtinus, qui rem totam luculenter & ingeniosè (vt ſolet) explicuit.

Iuxta hunc modum, quem Auguſtinus docet ſunt intelligenda multa alia, quæ Magos facere poſſe vana & leuis Gentilitas credidit. Nam (vt cætera ridicula pertranſeam) fuit Gentilitati perſuaſum, Magicis incantamentis detrahi cœlo lunam, aut ſolem obſcurari. Ideò Ouidius de Medea loquens, dixit:

Lunæ carminibus cœlo detrahebatur.

Illa reluctantem curſu deducere lunam
Nititur, & tenebras addere ſolis equis.

—— Et Virgilius *in Pharmaceutria*:

Carmina vel cœlo poſſunt deducere lunam.

Adiuuari putabant lunam ſic laborantem ſonitibus permagnis, ne voces incantantium eò poſſent peruenire, vt ab ea exaudirentur: idcircò tympana & cymbala pulſabantur. Nam hæc omnia plurimùm prodeſſe putabant: vnde Propertius ait:

Ordinem rerum à Dæmonibus immutari non poteſt.

Cantus & è curru lunam deducere tentant:
Et facerent, ſi non æra repulſa ſonent.

Et Iuvenalis de fœmina loquaciſſima loquens, *Satyra ſexta* dixit:

Vna laboranti poterit ſuccurrere Lunæ.

Hæc omnia virtute Dæmonum fieri nequeunt, qui naturæ ordinem à Deo inſtitutum permutare non poſſunt. Sed (vt Auguſtinus de aliis rebus dixit) diabolica illuſione ſimilitudines & phantaſmata illarum rerum Dæmon ob oculos hominum ſic ſubtiliter & artificiosè ponebat, vt homines crederent ſe non ſimilitudines & phantaſmata, ſed veras res vidiſſe.

Ad cuius ſententiæ confirmationem præter exempla, quæ ille adduxit, alia multa poſſunt afferri, è quibus vnum ſolum referam, quod narratur in vitis Patrum.

Iuuenis

Iuuenis quidam iuuenculam ardẽter amabat, eámque ad actus venereos, vt ſibi conſentiret, quotidie ſolicitabat. Quam, quia numquam conſentire voluit, quidam Iudæus Magus ad iuuenis petitionem in equam conuertit, vt ſibi & aliis aſpicientibus videbatur.

Ob hanc cauſam illa ad beatum Macharium ducta eſt, qui illam aſpiciens dixit, ſibi mulierem, & non equam videri. Non enim potuit Dæmon ſancti viri ſenſus illudere, quẽadmodum aliorum ſenſus illuſerat. Hic igitur Deum pro illa orans, ſuis precibus à tali illuſione eam liberauit.

Denique hæc ſententia confirmatur auctoritate Concilii Anquirenſis, quod de hac re apertiſſimã dedit definitionem, ſic inquiens: *Quiſquis credit poſſe fieri aliquam creaturam, aut in melius, aut in deterius immutari, aut transformari in aliam ſpeciẽ, vel in aliã ſimilitudinem, niſi ab ipſo Creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta ſunt, procul dubio infidelis eſt & pagano deterior.* Hæc Concilium Anquirenſe, vt citantur à Gratiano *in capit. Epiſcopi 26. q. 5.* Nam huius Concilii decreta nõ reperiuntur inter illa, quæ duobus voluminibus magnis concluſa, anno abhinc octauo impreſſa ſunt Coloniæ.

Sunt enim illic decreta Concilii Ancyrani, & ſuſpicatus Gratiani literam mendoſam (prout aliàs ſæpe in illo Gratiani volumine contingit) ita vt pro Ancyrano poſitũ eſſe Ancyrenſe, omnia Concilii Ancyrani decreta perlegi, ſperãs præfatum decretũ illic inuenire: ſed nihil tale in Concilio Ancyrano reperi. Collector tamen illorum Conciliorũ, poſt Ancyrani Concilii decreta hoc addidit, dicens ſe in quodam codice manu ſcripto illud inueniſſe.

CAP. III.

De Maleficis, an ſint hæretici dicendi, & velut tales puniendi.

INter multos, quos ſub ſuo imperio Dæmon continet homines, qui illũ inuocant, & pactum cum illo feriunt, vt illius adiutorio ea quæ optant efficere valeant, quidam recenſentur qui ab operibus ſuis Malefici appellantur, propterea quòd tam malignantis & peſtiferi ſunt ingenii, vt nulli bene: ſed Dæmonem ipſum imitantes, malè multis facere optent, & ob hoc ſolùm Dæmonis imperio ſe ſubdunt: vi ab illo doceantur, quo pacto aliis obeſſe poſſint. Malefici qui ſint.

Nam licèt Magi & incantatores, de quibus *in præcedenti c.* diſſeruimus, poſſint etiam hæc maleficia Dæmonis auxilio operari, non tamen ob hanc maleficiorum peritiam Magi, ſed Malefici vocantur proprio vocabulo, prout ex ipſa vocis etymologia facilè conſtare poteſt. Nam *in l. Nemo, C. de Maleficis & Mathematicis*, dicitur huiuſmodi homines ob facinorum magnitudinem Maleficos à vulgo appellari.

Huiuſmodi autẽ Maleficorum multa ſunt genera, quæ nõ ſecundùm varietatem mediorum & inſtrumentorum quibus Malefici in ſua arte vtuntur, ſed iuxta diuerſitatem malorum, quæ in aliis efficiunt, diſtinguuntur. Eſt enim aliquod maleficiũ, quod dicitur amatorium, eſt etiam aliud, quod dicitur veneficum, & hoc etiam multiplex iuxta multiplicitatem nocumentorum, quæ per illa hominibus inferuntur. Maleficorum multa genera.

Maleficium amatorium eſt, quod fit ad flectendos animos virorũ aut mulierum, Maleficium amatoriũ quod fit.

lierum, aut libidinosum & turpem amorem. Et qui hoc exercent, quocumque modo id faciãt, grauiter peccant: quoniam (vt apertè constat) ad rem malam, & expressè à Deo prohibitam solicitant. Rem autem malam, quæ sine peccato exerceri non potest, nullus sine peccato consulere alicui potest, neque ad illam solicitare. Nam (vt ait Paulus) non solùm qui talia agunt, sed qui agentibus cõsentiunt, digni sunt morte. Rom. 1.

Maleficium veneficum est, quod fit ad nocumentum aliquod alicui inferendum. Solent enim multifariam huiusmodi Malefici homines nocere. Aliquando enim illis in propriis illorum personis nocent: aliquando in possessionibus eorum, aut in rebus illis coniunctis. Nam hi Malefici sæpe Dæmonis operatione secretâ homines citò interimunt, sine aliqua propinatione veneni. Aliquando verò non tam celeriter eos è vita tollunt: sed mortem in longum temporis spatium producunt, vt post longas luctuosásque querelas & miserabiles fletus, corpus personæ, quæ est maleficio infecta, paulatim conteratur & debilitetur, quousque tandem pereat. Propter hæc & alia nocumenta, quæ corporibus inferre solent humanis, *in l. final. C. de Malefic. & Math.* vocantur hostes communis salutis. Malefic. venefic. in persona.

Hi oues & boues, & reliqua bruta animalia, quæ fortè pinguissima erãt, breuissimo temporis spatio, macilenta aliquando efficiunt: aliquando prorsus interficiunt. Hi homines matrimonio coniunctos sic sæpe ligant, vt ad opus generationis minimè commisceri possint. Hi sunt, qui (vt dicitur *in l. Multi. C. de Malefic. & Math.*) elementa turbant, aërem immutant, ventos & tempestates suscitant, grandines & lapides terrificos, qui frumenta & fruges omnes deuastent, ex alto descendere faciunt.

Vt autem hæc omnia facere possint, variis vtuntur hi homines instrumentis & mediis. Aliquando manifesta venena in cibo, aut poculo, aut veste, aut alia re, quæ personam illam contingat, propinant. Aliquando nihil tale illi præbent, sed imagines quasdam, certis temporibus obseruatis & determinatis carminibus, & ritibus quibusdam & signis conficiũt, quas in nomine Beelzebub principe Dæmoniorum baptizant, adhibitis & expressis quibusdam aliis verbis, quæ vel referre non licet, nec si liceret, sine magno horrore & tremore animi id facere possem. Venefi... multifa... ciam fi...

His sic peractis prædictas imagines ad ignem applicant, & ibi petunt infirmitates, aut alia mala, quæ in persona illa, cuius imaginem confecerunt, euenire optant. Quandoque etiam acubus, aut aliis acutis ferris perforant illius imaginis caput, aut pectus, aut ventrem, aut femora aut aliam corporis partem, in qua cupiunt malum aliquod oriri in persona, cui nocere cupiunt.

Quibus omnibus perfectis sæpe contingit, vt persona illa, cui nocere maleficus procurauit, grauiter torqueatur & doleat in capite, aut stomacho, aut ventre, aut repentinam quamdam toleret infirmitatem, quam nullus medicorum cognoscere valet. Aliquando solis verbis ex ore suo prolatis nocent, de quibus Lucanus dixit:

Mens hausti nullâ sanie polluta veneni,
Incantata perit.

Quæ omnia Dæmonum operatione fieri duplici potest ratione probari. Prima sumitur ex eo, quòd in his omnibus necesse est scribi quasdam figuras, Imag... nes m... lefic. opera... tione

Dæmonum cõfutatur 1. ratio.

figuras, quæ naturaliter intelligi non poſſunt, & quædam Dæmonum nomina prorſus ignota & penitùs horrenda, quamuis aliis ſanctis nominibus mixta illic ſcribuntur, quæ non niſi ad pactum cum Dæmone initum implendum poſita eſſe credendum eſt:

2. ratio.

Secunda ratio per hoc euidentiſſimè conuincit, quòd illæ imaginum compoſitiones & tactus, aut illi characteres, aut verba prolata, non poſſunt ex ſua natura mortem, aut morbos aliquos, aut nocumentum aliquod in corporibus humanis efficere.

Quoniam ſi hæc operandi vis eſſet huiuſmodi rebus conceſſa, omni tempore & omni loco, & omni ſubiecto eiuſdem qualitatis & diſpoſitionis illa operaretur, quiſquis ſimiles imagines, aut characteres efficeret, aut ſimilia verba proferret.

Conſtat autem quòd ſi alius nullum cum Dæmone pactum habens, tales characteres faciat, aut talia verba proferat, nihil efficiet. Ex quo euidẽtiſſimè colligitur, tales morbos, aut alia quæuis nocumenta, nullo pacto virtute imaginum, aut verborum fieri. Et inde conuincitur, vt hæc ab ipſis Dæmonibus, cum quibus Malefici pactum ſiue publicum, ſiue priuatum inierunt, fiant.

Nam ipſi Dæmones, qui acutiſſimi ſunt, lapidum atque herbarum, cæterarúmque rerum naturas & proprietates optimè norunt, meliùs quàm omnes medici & phyſici, qui in orbe fuerunt. Dæmon enim peccans (vt beatus Dionyſius *libro de diuinis nominibus cap.* 4. docet) ſubſtantiam & proprietatem ſuæ naturæ angelicæ nõ amiſit: ſed omnia naturalia integra & ſplendidiſſima retinuit. Hic igitur cùm perſpicaciſſimum habeat intellectum, facillimè noſcit ea, quæ mortem, aut morbos, aut cruciatus, aut alia quæuis nocumenta homini inferre poſſunt. Scit miſcere ſimplicia, ex quibus venena confici poſſunt, quæ tale valeant homini nocumentum inferre, quale optatur.

Dæmonũ notitia.

Cùm igitur Dæmon magnam huiuſmodi rerum peritiam habeat, quãdo tales imagines (vt diximus) acubus punguntur, aut characteres fiũt, aut verba proferuntur (Deo permittente) ille venena, quæ homini, cuius imago perforatur, nocere poſſint, ſecretò & inuiſibiliter adhibet, & ſic naturali poteſtate & virtute venenorum Dæmon facit ea, quæ Maleficus efficere optat.

Maleficorum ruſticitas & inſcientia.

Quæ venena, quia Maleficu æpe ignorat, nec illa adhibere v det, putat ea omnia, quæ fiunt, virtute talium imaginum aut characterum, aut verborum fieri, quæ tamen neque ab imaginibus, neque à figuris, aut verbis vllis, neque à Dæmone ipſo, ſed ab aliis agentibus, ad hoc virtutem naturalem habentibus fiunt, quæ per Dæmones ipſos, qui illorum agentium virtutem agnoſcunt, latenter applicãtur & admouẽtur: vt in ipſis corporibus humanis, ea quæ maleficiis cupit, efficiant. Et contingit ſæpe, vt qui hæc maleficia operantur, remedia his malis, quæ intulerunt adhibere neſciant: quia non ampliùs Dæmon eorum magiſter eos docuit, vel (vt rectiùs loquar) non ampliùs Dæmon illis promiſit. Sunt tamen alii qui optimè vtrumque nouerunt, videlicet nocere, & nocumentis à ſe, vel ab aliis illatis remedium adhibere.

Maleficorum ſcientia & poteſtas nocendi.

De qua re lectorem admonere decreui, vt intelligat huiuſmodi Maleficos homines, non ſolùm grauiter peccare cùm nocent: ſed etiam quando nocumento à ſe, aut ab alio illato remedium per huiuſmodi diabolicam

artem præſtant, vt maleficium operatum obeſſe non valeat.

Rom. 3. Nam licèt ſic operantes proximo læſo proſint, tamen (vt ait Paulus) non ſunt facienda mala, vt inde veniant bona. Mala eſt autem Dæmonum inuocatio, malum eſt etiam & peſſimum cum Dæmone pactum aliquod ſiue tacitum facere: malum igitur & peſſimum eſt maleficium iam adhibitum ſoluere, ſi non aliter quàm per Dæmonis inuocationem & illius auxilium ſoluendum eſt. Id enim, quod ex ſe malum eſt, nulla adhibita bona intentione, nec quacumque alia bona circumſtantia adiuncta poterit bonum eſſe. Quo fit, vt licèt bonum ſit proximorum incommodis obuiare, non tamẽ bonũ ſit maleficia facere ad proximorum nocumenta tollenda.

Deut. 16 Iuſtè quod iuſtum eſt (inquit Dominus) exequeris. Si tamen maleficium adhibitum tale eſſe dignoſcitur vt naturali aliqua virtute, ſine vlla Dæmonis inuocatione, & ſine vllo pacto cum illo inito, impediri poſſit illius operatio, tunc bonũ & meritoriũ erit illud maleficium diſſoluere, tantùm abeſt, vt peccatum dici queat.

Maleficium quomodo diſſolui permittatur. Poteſt etiam per orationes ſanctorum virorum tolli maleficium, ne ſuum conſequatur effectum. Similiter etiã poteſt licitè Maleficium impediri, ſi imago illa, cui eſt acus infixa, aut aliud ſimile inſtrumentum per quod faciendum eſt maleficium inueniretur & confringeretur. Tunc enim Dæmon non ampliùs illum fatigaret, quia ex pacto, quod cum Malefico fecit, non aſſiſtit niſi quamdiu ſignum aliquod ab eo datum permanet.

Sed quæſtio non parui momenti eſt, an liceat ab eo qui Maleficia exercet, & paratus eſt quotidie illa exercere, petere, vt Maleficiũ alicui adhibitum diſſoluat, aut impediat, ne operationem ſuam exercere valeat, præſertim ſi credit illum nonniſi Dæmonis auxilio, & operatione Maleficorum illud poſſe diſſoluere.

Angelus de Clauaſio *in ſua ſumma, in titulo ſuperſtitio*, § 13. citat Petri Aureoli de hac re ſententiam, & probat illam, qui *quarto ſententiarum, diſt. 34. quæſt. 2.* dicit licitè hoc poſſe peti à quocumque Malefico, quem ſcitur eſſe paratum ad huiuſmodi Maleficia exercenda. Hanc autem ſuam ſententiam per hoc perſuadere nititur, quòd cuicumque licet malo alterius vti ad commodum ſuum. Pro qua re affert teſtimonium Auguſtini dicentis, licitum mihi eſſe vti ad commodum meum iuramento hominis infidelis, quamuis ſciam illum iuraturum per deos ſuos falſos, quos colit. Poſſet etiam pro eadem re afferri ſimile de illo, qui mutuum petit ab eo, quem ſcit nonniſi ad vſurã daturum. Hæc autem petitio omnium Doctorum conſenſu licita eſt. Ex quo ſequi videtur, vt etiam liceat cuicumque petere ab eo, qui paratus eſt Maleficium facere, vt Maleficium incœptum impediat.

Refutatio Aureoli Clauaſ. Sed his omnibus non obſtantibus, ego oppoſitam teneo ſententiam, & dico Petrum Aureolum, & Angelum de Clauaſio, qui illum ſequutus eſt, fuiſſe in hac parte deceptos, eò quòd non bene rem conſiderarunt, ac proinde non viderunt quàm lata ſit differentia inter propoſitum negotium, & alia exempla, quæ loco ſimilitudinis adducta ſunt.

Nam quòd ille, qui petit à Malefico, vt Maleficium Maleficio diſſoluat, peccet, vel ex hoc euidentiſſimè conuincitur, quòd ipſemet Maleficus (vt *paulò antè* diximus) grauiter peccat, quùm diabolica arte incœptum Maleficium tollit, ne ad operationem perueniat. Fieri igitur

igitur non poteſt, vt ille, qui à Maleſico petit, vt arte diabolica Maleficium incœptum diſſoluat, non peccet. Quiſquis enim petit ab alio, vt faciat id, quod ſine peccato facere nō poteſt, peccat: quia ſic petens conſentit iniquitati alterius inducendo illum ad peccatum.

Certum eſt autem, quòd ſicut par pœna, ita etiam par reatus conſtrinxit agentem & conſentientem. Nec petens excuſari poteſt à peccato hac ratione, quòd Maleficus ille, à quo petit paratus erat ad cuiuſcumque petitionem Maleficium operari. Nam etſi ille paratus eſſet, non tamen hoc particulare Maleficium fuiſſet operatus, niſi ille petiiſſet. Ex quo euidenter conuincitur, illius petitionem cauſam fuiſſe proximam, quòd Maleficus ille particulare illud Maleficium fuerit operatus. Cauſam enim dicimus illam, qua poſitâ ponitur effectus, & qua remotâ remouetur.

Cauſa poſita aut ſublata ponitur, aut remouetur effectus.

Si petens non fuiſſet, Maleficus nō fuiſſet illud particulare Maleficium operatus, & illo petente fecit: ergo ille petens fuit cauſa, quòd alius Maleficium perpetraret, & inde conuincitur illum peccare: quia alium ad peccatum induxit, & proximam peccati cauſam dedit.

Et hoc confirmari poteſt per id, quod habetur *in cap. Nec mirum 26. quæſt. 5.* vbi poſtquam de Necromanticis & Hydromanticis dictū eſt, hæc adduntur verba: *Ad hæc omnia ſupradicta pertinent ligaturæ execrabilium remediorum, quæ ars non commendat medicorum, ſeu in præcantationibus, ſeu in characteribus ſuſpendendis, atque ligandis, in quibus omnibus ars Dæmonum eſt, ex quadam peſtifera ſocietate hominum & angelorum malorū exorta. Vnde hæc cuncta vitanda ſunt Chriſtiano, & omni penitùs execratione repudianda atque damnanda.* Hæc ibi in illo cap. quod inſcribitur nomine Auguſtini, & re vera non eſt Auguſtini.

Ars Dæmonum.

Exempla autem de infideli parato iurare per deos ſuos, & vſurario parato dare ad vſuram, quæ loco ſimilitudinis ad oppoſitæ ſententiæ probationem adducta ſunt, nihil penitùs efficiunt: quoniam illa omnia ad hoc negotium, de quo nunc diſputamus, relata magnā habent ſimilitudinem. Nam in illis exēplis adductis, res, quæ petuntur non ſunt ex ſe malæ: quia poſſunt bene fieri ab his, qui illas facturi ſunt, ſi velint.

D. Auguſtinus explicatur.

Quòd autē male fiāt, nō eſt ex malitia ipſius rei: ſed ex malitia ipſius operantis, qui rē, quā poterat bene, noluit niſi malè facere: ille enim, qui petit iuramentū ab infideli, non petit, vt per falſos deos iuret, alioqui ſic petēs peccaret: quia peteret id quod eſt apertū: ſed ſolūmodò petit, vt iuret, & ſi daretur optio petentis, eligeret illū iurare per verum Deum trinum & vnum.

Res malæ ſunt ex malitia operantis.

Si autem infidelis per falſos deos iurat, culpa eſt ipſius iurantis, non autē iuramentum exigentis: quia is, qui exigit, id petit ab illo, quod ille ſi vellet, bene facere potuiſſet. Similiter is qui petit ab vſurario, non petit vt det ad vſuram: quia ſic petens peccaret, cùm peteret ab illo id, quod ſine peccato fieri non poſſet: ſed petit dumtaxat, vt mutuum ſibi detur, quod non ſolùm ſine peccato, ſed etiā cum merito fieri poteſt. Si vſurarius non vult dare mutuū ſine vſura, culpa eſt ipſius vſurarii, non autē petentis; quia petit id ab illo, quod ille, ſi vellet, ſine peccato & cum merito facere poſſet. In his igitur omnibus exēplis, & aliis ſimilibus, ille qui petit, non inducit aliū ad peccatum: quia petit id, quod ſine peccato fieri poteſt, ſed vtitur ad commodū ſuū iniquitate alterius, qui non vult niſi malè & iniuſtè facere id, quod ſi vellet poterat facere bene.

Longè aliter ſe habet is, qui petit à Malefico, vt maleficium diabolica arte diſſoluat, ne nocere valeat. Is enim id à Malefico petit, quod ille ſine peccato facere nequit: nam (vt *paulò antè* diximus) non ſolùm peccat, qui maleficium operatur, vt noceat: ſed etiam qui arte diabolica maleficium tollit, ne noceat: quia artem diabolicam exercere, quacumque bona intentione id fiat, grauiſſimum eſt peccatum.

Maleficium petẽs & operans peccat.

Is igitur qui à Malefico petit, vt maleficium diabolica arte diſſoluat, non ſolùm vtitur ad commodum ſuũ iniquitate Malefici; ſed etiam inducit illum ad peccatum, & per conſequens peccat: quia petit ab illo, quod ille, etiam ſi vellet, non poſſet facere ſine peccato. Si autem maleficium tale eſſet, vt ſine peccato poſſet à Malefico diſſolui, vt putà, quia ſcit, vbi ſit laqueus, aut imago, aut ligaturæ aliquæ, aut characteres, cum quibus eſt iam incœptum maleficium: tunc ſicut ipſe poteſt ſine peccato diſſoluere maleficium confringendo illa omnia: ita quilibet alius poteſt ſine peccato petere ab ipſo Malefico, vt illo modo diſſoluat maleficium.

In Maleficis an ſint hæretici, tria cõſiderantur.

His omnibus prænotatis, ſupereſt vt inquiramus an huiuſmodi Malefici ſint hæretici cenſendi, & velut tales puniendi. De qua re, vt certa poſſit dari ſententia, tria ſunt priùs ab his hominibus inquirenda.

Pactum cũ Dæmone de fidei Catholicæ aliqua repugnantia.

Primum eſt, an aliquod pactum, ſiue expreſſum, ſiue tacitum cum Dæmone fecerint, per quod promiſerint ſe aliquid, quod fidei Catholicæ deroget, facturos. Numquam enim aut rariſſimè (vt *præcedenti cap.* diximus) Dæmon ſuum adiutorium hominibus ſine aliqua ſpe lucri impendit. Si in pacto inter illos & Dæmonem inito interuenit aliqua promiſſio de rebus fidei repugnantibus, vt putà de adoratione & reuerentia ipſi Dæmoni præſtanda, aut de eadem reuerentia Chriſto ſaluatori noſtro deneganda, aut de confractione & conculcatione imaginis Chriſti, aut crucis, in qua moriens ille ſalutem noſtram operatus eſt, quæ Dæmon ſummè expetere ſolet ab his, quibus ſe exorabilem exhibet: non eſt dubium, quin tunc tales Malefici ſint hæretici cenſendi, & velut tales puniendi: quoniam nihil horum, quæ diximus poteſt liberè & ex animo ſine manifeſta hæreſi exerceri. Nam licèt ſint multa, quæ voluntas contra iudicium rationis operatur: quia ad illa voluntas eſt ex ſe prona, & illa ex ſe habent voluptatem quamdam, per quam poſſunt voluntatem ipſam ad ſui amorem allicere: ſunt tamen alia, quæ (vt *primo huius operis capite* diximus) nunquam voluntas appetit: niſi quia intellectus iudicat eſſe bona: quia nihil habent illa in ſe, per quæ poſſint allicere voluntatem. Et inde ſequitur, vt ſi voluntas aliquod illorum appetat, nonniſi ab intellectu indicante illud eſſe bonum moueatur ad illud appetendum. In his ergo omnibus operatio exterior apertè indicat errorem intellectus.

Ex quibus omnibus euidenter concluditur Maleficos omnes, qui aliquid eorum, quæ nunc proximè diximus, ex pacto efficiunt, eſſe hæreticos cenſendos, & velut tales puniendos. Secundum, & de quo examinare oportet Maleficos, eſt maleficium ipſum, quod exercent, de qua re varia eſt facienda inquiſitio, ſicut varia diximus eſſe maleficia. Nam illorum alterum diximus appellari amatorium, alterum veneficum. Ab illis, qui amatoria veneficia exercent, diligenter inquirendum eſt, an credant maleficia, aut Dæmonem poſſe cogere alicuius viri, aut fœminæ voluntatem

Maleficii in ea hæreſi puniẽdi.

Maleficii exercitium.

Maleficii amatorii venefici inquiſitio.

luntatem ad amorem aliquem libidinosum, aut quomodolibet inhonestum habendum. Et quòd illi hoc fieri posse credant, violenta est suspicio: quoniam nisi Maleficorum arte, aut Dæmonis potestate id fieri posse existimarent, nunquam talia maleficia pro re illa efficienda exercerent. Si illos ita credere compertum fuerit, & de hoc errore admoniti ab illo discedere noluerint, sed in illo pertinaces fuerint: meritò censebuntur hæretici, & velut tales punientur: quoniam apertam hæresim pertinaciter tuentur. Nam credere hominis voluntatem posse à Dæmone cogi ad aliquid amandum, hæresis est apertissima: quoniam illa coactio repugnat libertati, quam Deus nostræ indidit voluntati. *Deus enim* (vt ait Sapiens) *ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui. Adiecit mandata & præcepta sua: si volueris mandata seruare, conseruabunt te, & in perpetuam fidem placitam facere. Apposuit tibi aquam & ignem, ad quod volueris, porrige manum tuam.* Eccl. 15 Ex quibus Ecclesiastici verbis apertissimè constat liberam factam esse à Deo hominis voluntatem, & inde sequitur illam à Dæmone cogi non posse: quoniam alioqui libera non esset. Si à Dæmone cogi posset homo ad aliquid amandum, tunc iam non esset homo in manu sui consilii (vt Salom. dixit Ecclesiasticus) constitutus: sed in manu consilii Dæmonis. Qui ergo pertinaciter asseruerit hominis voluntatem posse quibuscumque maleficiis, aut quacumque Dæmonis potestate ad aliquid amandum cogi, est hæreticus censendus, & velut talis puniendus.

Possunt quidem Dæmones voluntatem persuasionibus allicere ad amãdum, repræsentando aliquam, quamuis falsam, apparentem tamen boni rationem in amore illo. Possunt etiã carnis appetitum, qui liber non est, excitare, vt appetat illud, & ardenter illud perquirat, etiamsi aliàs ad illud frigeret. Nam (vt est apud Iob.) *Halitus eius prunas ardere facit.* Iob. 41. Appetitus autem carnis, postquam fuerit vehementer accensus, voluntatem ipsam etiam vehementer solicitabit, & illam validissimè impellet, vt in suam trahat sententiam. Ex hac tam vehementi tentatione euenit, vt homines idiotæ dicant se cogi ad amorẽ inuitos teneri, velle se discedere, & non posse. Sed re vera falluntur: quia si vellent resistere, possent facilè id efficere cum Dei adiutorio, qui omnem ad se confugientem paratus est adiuuare. *Fidelis est Deus* (inquit Paulus) *qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis.* 1. Cor. 10. Deinde examinandi sunt, qui hæc maleficia exerce t, an in illorum exercitio aliquid misceant, quod meritò possit vehementem hæresis præstare suspicionẽ. Quoniam si hæc non adsint, Inquisitores hæreticorum, nisi illis sit specialiter hæc prouincia delegata, non poterunt iure, quidquam circa illas disponere: quoniam hoc est illis specialiter interdictum *in cap. Accusatus, §. Sanè, de hæreticis lib. 6.* Si verò talia in suis maleficiis miscent, vt de illis possit non leuis suspicio hæresis sumi, meritò de illis maleficiis Inquisitor Maleficos ipsos diligenter & curiosè examinari potest & debet: nam cùm Papa in illo *cap. Accusatus*, §. *sanè.* inhibet Inquisitoribus, ne de diuinationibus aut sortilegiis inquirant, statim excipit ea sortilegia, quæ hæresim sapiunt. Quo loco sortilegii nomen capiendum est iuxta latam illius significationem, vt comprehendit omnia maleficiorum genera. Nam iuxta propriam illius vocis significationem solùm ad diuinationes pertinet,

net, vt patet per Iſidorum *in cap. ſortilegi 26. quæſt. 1.* Sed quia *in dicto cap. Accuſatus*, §. *Sanè*, poſtquam Papa expreſſit diuinationes, ſtatim addidit Sortilegia, conſtat illum nomine Sortilegiorum non ſolùm diuinationes, ſed etiam Maleficia intelexiſſe: quorum aliqua dicit eſſe, quæ hæreſim ſapiunt.

Maleficia cum inuocatione Dæmonis.

Videndum eſt igitur & diligenter inquirendum, quæ ſunt illa Maleficia, quæ hæreſim ſapiunt. Paulus Grillandus *in tractatu de Sortilegiis, quæſt. 10.* pro huius rei cognitione quaſdam aſſignat regulas, quas ex Oldrado *in conſilio 210.* ſe accepiſſe refert. Primùm quidem dicit, quòd ſi Sortilegia, aut Maleficia taliter fiũt, vt in illis adſit inuocatio Dæmonis per modum adorationis, tunc apertè ſapiunt hæreſim. Deinde addit, quòd licèt non fiat per modum adorationis, ſi tamen per illa Maleficia petatur, aut expectetur à Dæmone, quod ſoli Deo

Petitio quæ ſoli Deo cõpetit.

facere conuenit, vt putà mortuos ſuſcitare, ſecreta cordium reuelare, futura, quæ ex cauſis naturalibus non pendent, prædicere, tunc talis petitio ſapit hæreſim. Tertiò dicit, quòd

Petitio ex virtute naturali Dæmonis.

ſi eſt inuocatio Dæmonis non per modum orationis, & petitur à Dæmone id ſolùm, quod virtute naturali ille efficere valet: quamuis alia quælibet in Maleficiorum exercitio adhibeantur, dicit illa non ſapere hæreſim. Dicit itaque quòd celebrare Miſſam de defunctis pro aliquo viuo vt citò moriatur, vel hoſtiam conſecratam mulieri cum characteribus ſcriptam turpibus dare ad amorem prouocandum libidinoſum, non ſapit hæreſim. Idem dicit de reliquiis ſanctorum, de ſacramentalibus, vt ſunt calix, altare portabile, oleum ſacrum, aqua benedicta, aqua fontis baptiſmalis, quæ omnia licèt miſceantur in Maleficiis, dicit non ſapere hæreſim.

Et hanc ſuam ſententiam nititur probare per hoc, quòd alia iſtis imponitur à iure pœna, quàm hæreticis.

Et pro hoc adducit *cap. Quicumque 26. quæſt. 5.* & *cap. De homine, de celebr. Miſſæ.* Addit inſuper aliud, in quo non poſſum non mirari, tantam fuiſſe illius ignorantiam. Dicit enim quòd ſi aliquis crucem, aut imaginem Deiparæ Virginis Mariæ, aut alterius Sancti irreuerenter proieciſſet in terra & pedibus conculcaret, non ſaperet hæreſim. Pro qua re adducit cap. *Si canonici*, §. *fin. de offic. iudic. ordin. lib. 6.* Ex his omnibus Pauli Grillandi dictis non inuenio quod probare aut tolerare poſſim: niſi illa duo prima, quorum alterum de petitione, quâ à Dæmone petitur id, quod ſolus Deus præſtare poteſt. Quæ duo dicit ſapere hæreſim. Et hoc ipſum nos etiam docemus.

Grillandus reprehenditur.

Reliqua verò omnia quæ in tertio dicto continentur, ſunt manifeſtè falſa, & acerbâ reprehenſione digna. Vt autem hoc apertius efficiamus, id primò annotandum eſt, quòd Sortilegium aut Maleficium aliquod ſapere hæreſim, idem eſt, ac illud præbere vehementem hæreſis ſuſpicionem. Nam aliàs non videtur quomodò Sortilegium aut Maleficium, quod in exteriore operatione conſiſtit, poſſit ſapere hæreſim: cum hæreſis (vt *in primo de iuſta hæret. punit. 2. tom. cap.* diximus) non in operatione exteriore, ſed in errore intellectus conſiſtat. Res autem ſacras, præſertim Sacramentum, aut ſacramentalia ad Maleficia exercenda adhibere, apertam & violentam præbet hæreſis ſuſpicionẽ: quoniam nullus illa ad Maleficia exercenda adhiberet: niſi crederet illa ad maleficia exercenda aliquam habere poteſtatem. Talis autem credulitas aperta eſt hæreſis. Quia Deus, qui Sacramentis non naturalem, ſed aduen-

Sacramentalium abuſus ad Maleficia exercenda hæreſim ſapit

aduentitiam virtutem dedit, non ad deſtructionem & perditionem corporum & animarum, ſed ad ſalutẽ animarum illã dedit. Dæmon tamen videns ſe minùs potentem ad Maleficium amatorium exercendum, cùm (vt diximus) non poſſit aliquem ad amandum inuitum cogere, ideò res quaſlibet ſacratiores miſcere in huiuſmodi Maleficiis procurat, quas rarò in aliis Maleficiis veneficis adhibet: quia Maleficia venefica poteſt Dæmon, ſi à Deo permittatur, in homine inuito exercere. Sub hac igitur ſpecie Dæmon multos fallit perſuadendo illis, quòd iſtorum Sacramentorum abuſus, mirabiles effectus quoad amorem producat, quos ipſe optimè ſcit ab illis Sacramentis, aut ſacramentalibus effici non poſſe. Hoc tamen ille mendacii pater hominibus perſuadere nititur, in vilipendium Chriſtianæ religionis, & vt homines grauiùs Deum offendant. Nec iſta à ſolis profanis hominibus: ſed etiam ab his, qui altari ſeruiunt, fieri procurat. Legi enim de quodam ſacrilego ſacerdote, quòd cùm mulierem quamdam impotenti & impudico affectu adamaret, vt illam in ſui amorem traheret, medietatem ſanctiſſimæ hoſtiæ, quam in Miſſa conſecrauerat, ſumpſit, dicens turpia, quæ hìc prodere non expedit: reliquam verò partem hoſtiæ miſit ad prædictã mulierẽ, non in forma hoſtiæ: ſed contritã, & in puluerem redactam, vt pote aptam ad ſumendum in potu.

Sacerdos ſacrilegi impudicus amor.

Hoſtiæ conſecratæ abuſus ad amorem illicitum.

Quæ autem à mulieribus hac in parte fiunt, tot ſunt ac tam turpia & abominabilia, vt ſatius ſit illa ſilentio præterire, quàm aliquid illorum proferre. Vt igitur rem hanc totam breui compendio concludamus, talem de illa ſtatuo certiſſimam regulam. Omne Maleficium, quod exercetur per commixtionem alicuius Sacramẽti, aut rei ſacramentalis, reddit ipſum operatorẽ de hæreſi ſuſpectum. Quoniam niſi ille crederet talia Sacramẽta, aut ſacramentalia habere virtutem ad Maleficiorum operationem, non adhibuiſſet illa. Inquiſitor igitur quùm talem aliquẽ Maleficum agnouerit, capere poteſt illum non quidẽ propter Maleficium: ſed propter Sacramentorum commixtionem, per quam ſe ſuſpectum de hæreſi reddidit: captum illum diligenter & curioſè examinabit de illius credulitate. Si ille dixerit ſe non credere, quòd Sacramenta aliquam habeant ad Maleficia virtutem & poteſtatem: ſed ideò appoſuiſſe, vt Dæmonis voluntati, qui hoc imperauit, obediret: tunc Inquiſitor non poterit illum quamuis grauiſſimè peccantem punire: quia illi prohibitum eſt *in capite Accuſatus, §. Sanè. de hæreticis libro 6.* Sed illius punitio ad ſolum defertur Ordinarium. Si verò Maleficus dixerit, ſe ideò Sacramenta, aut ſacramentalia in ſuo Maleficio miſcuiſſe: quia credit illa virtutem aliquam & potentiam ad huiuſmodi Maleficia habere, tunc meritò Inquiſitor iuxta prædictum cap. *Accuſatus*, poterit illum punire, non propter errorem fidei, à quo ſi legitimè admonitus diſcedere noluerit, erit per omnia tamquam hæreticus ab eo tractandus.

Examen Maleficij faciẽdum ab Inquiſitoribus.

Et idem prorſus dicendum eſſe cenſeo de illo, qui Crucem Domini, aut imaginem Deiparæ Virginis, aut alterius cuiuſque Sancti irreuerenter projicit in terram, & pedibus conculcat. Nam hæc ſine vehementi hæreſis ſuſpicione fieri non poſſunt, præſertim cùm ſit hæreſis in ſeptima ſynodo damnata, dicens imagines non eſſe veneratione dignas: ſed prorſus contemnendas.

Crucis ſanctæ & reliquiarũ conculcatio ſub hæreſim cadit.

Quod autem Paulus Grillandus

citat, ex cap. *Si canonici*, §. *fin. de offic. iudic. ordin. libr. 6.* nihil certè probat: quoniam res illa cum præsenti negotio nullam prorsus habet similitudinem. Nam canonici illi, de quibus textus ille loquitur, nec pedibus imagines conculcabant, neque ob aliquam irreuerentiam aut illarum contemptum illas ad terram deiiciebant: sed per cæremoniam quamdam illud efficiebant, ad horrorem quemdam & abominationem & odium in populo excitandum contra illũ, propter cuius crimen imponebatur cessatio à diuinis. Quæ res licèt fuisset reprehensione digna, non debuit tamen hæreseos nomine notari. Si tamen illi ob irreuerentiam & contẽptum imaginum eas ad terram proiecissent, fuissent procul dubio hæretici censendi: quoniam eos, qui ita faciendum esse olim docuerunt, septima synodus (vt *proximè* diximus) hæreticos esse declarauit.

CAP. IV.

De Lamiis & Strigibus, an sint hæretici censendi.

PRæter illos perditissimos homines Dæmonem colentes, de quibus *supra duobus proximis capp.* disseruimus, sunt adhuc alii etiam Dæmoni inseruientes, tantò illis omnibus peiores, quantò horribiliora flagitia committunt, per quæ Deo maiorem inferunt iniuriam, & fidem Catholicam apertiùs deserunt. Sunt enim adeò mali & impii, vt quidquid malitiæ, aut sceleris, aut infidelitatis apud alios homines, qui Dæmoni quomodolibet inseruiunt, excogitari potest, id totum isti exerceant, & perficiant. Hi apud Hispanos lingua eorum vulgari appellantur *Bruxos.* Itali autem vocant illos *Streghe & Strigem.* Latinè verò dicuntur *Lamiæ & Striges* propter similitudinem (vt existimo) quam habent cum animal bus, quæ huiusmodi nominibus vocantur. Sic illas sæpe vocat Apuleius *in suo illo opere* quod inscripsit *de asino aureo*, præsertim *libro* 1. vbi de huiusmodi mulieribus loquens, hæc ait: *At illæ colore spurcissimi humoris percussum, quo me lamiæ illæ infecerant, aspernantur.* Et Philostratus in vita Apollonii Pythagorici dicit, Lamias à quibusdam *Larvas* appellari, & *Lemures*, esseque ad amorem, & Venerem propensas & carnes humanas, præsertim formosorum esurienter appetere, quæ libidinis cupiditate alliciant eos, quos posteà cupiant deuorare. Horum sectam apertè explicare oportet, vt inde meliùs respondere valeamus ad id, quod de illis inuestigamus, an videlicet tales sint hæretici censendi, an non? De hac re, quia varia apud diuersos auctores leguntur, qui fortè rem non benè (vt oportebat) examinarunt, ideò illis omnibus prætermissis dicam ea, quæ certissimâ experientiâ cognita sunt, & quæ ipsimet huius pestiferæ sectæ professores tam viri, quàm fœminæ sponte coram iudicibus, à quibus hoc didici, confessi sunt. Quisquis hanc diabolicam sectam profiteri vult, adducitur primò ab eo, à quo docetur ante tribunal Dæmonis, in solio quodam ad regis instar sedentis. Dæmon enim se illis in figura quadã visibili & corporea ostendit, vt falsam maiestatem suam & imperium ementito quodam signo illis persuadeat. Coram illo itaque adductus, is qui hanc sectam profiteri paratur statim debet abnegare baptismum, & omnia Christianæ fidei documenta relinquere. Deinde oportet, vt omnia Ecclesiastica Sacramenta reiiciat, Crucẽ, interne

Homines perditissimi omnium & Dæmoni seruien-

tes quo modo dicantur

Larvæ & Lemures.

Lamiæ professio quo modo fiat.

Dæmon maiestatẽ ementitur.

intemeratę Virginis,& aliorũ quorũcũq; Sanctorũ imagines prosternere debet, pedibusque propriis conculcare. Hanc tamen conculcationem imaginum non est opus coram ipso Dæmone statim efficere : sed satis est, vt postea se facturum promittat, cùm primùm sese obtulerit occasio. His peractis Dæmoni, velut principi aut regi sese perpetuò obligatũ ac deuinctum reddit, vouens in manibus eius, & promittens, prout religiosi in manibus prælati suæ professionis votum emittere solent, se perpetuò futurum illi fidelem, & omnibus illius mandatis pariturum. Votum obediẽtiæ in manu Dæmonis.

Post hæc tactis scripturis super quodam libro, obscuras quasdam & ignotas paginas continẽte, iurejurando promittit se nunquã ad fidem Christi rediturum, nec diuina præcepta seruaturum, sed solùm ea, quæ per ipsum principem, Dæmonem videlicet mandabuntur. Promittit insuper se venturum quoties vocatus fuerit ad congregationes nocturnas,& sacrificia se facturum, quæ horis illis nocturnis fieri viderit, preces emissurum, adorationis cultum se illi exhibiturum, omnia denique alia, quæ ab aliis ibidem fieri viderit se facturum. Quo voto & iuramento per illum emisso, statim Dæmon, qui in solio sedens velut Regem se illi ostenderat, hilarem frontẽ prætendens promittit illi sic stanti se daturum, quam in se non habet perpetuam felicitatem & gaudia immensa, ac quascumque quas in hoc mundo cupit habere voluptates, & tandem post hanc vitam multò maiora se daturum promittit. Deinde vnum Dæmonem constituit ad illius custodiam & doctrinam, qui illum perpetuò comitetur, & illi per omnia seruiat, & omnia tribuat, quæ ille cupiet.

Officiũ Dæmonis cuiusdã custodis Lamiarum.

Huic Dæmoni ad custodiam destinato inter alia hoc peculiare officiũ commissum est, vt quotiescumque oportuerit ad ludos accedere nocturnos, ille hoc denunciet suo clientulo, & illum deferat ad locum congregationis. Hunc Dæmonem, qui velut patronus ad custodiam datus est, ipsi homines huius diabolicæ artis professores vocant (vt audio) *Martinetum*, aut *Martinellum*.

Hic quotiescumque nocte aliqua facienda est ad ludos & voluptates exercendas generalis eorum congregatio, ante duos dies eam congregationem faciendam esse suo clientulo annuntiat, horámque & locum illi declarat, vt cùm tempus aduenerit, sit ad veniendum paratus. Hora verò eundi iam appropinquante, statim Dæmon ille, quem *Martinetum* aut *Martinellum* ab illis vocari diximus, ipsum hominem voce quadam ad similitudinem humanæ vocis formata vocat. Qua voce audita mox ille, qui iturus est, sumit pyxidem vnctionis, & quædam sui corporis membra vnctione ex pyxide sumpta linit. Quo facto domum exit, & illicò inuenit prope domus ostium Martinetum illũ in forma hirci expectantem, super quo (vt ipsi homines referunt) equitat, qui ad ludos deferendus est, manibus suis crines hirci fortiter apprehendens, ne propter velocissimum hirci motum, ille fortè ad terram dejiciatur.

Martinetus vocat ad congregationẽ.

Martinetus pro foribus in forma hirci.

Dæmon igitur sic illum in forma hirci suscipiens, celerrimè illum per aera transuehit, & ad locum vsque congregationis defert : vbi frequens virorum, mulierúmque multitudo coram Dæmone ad instar Regis sedente, concurrit. Quò postquàm quisque illorum peruenit, in primis Dæmoni reuerentiam facit, alio tamẽ modo quàm nos facere solemus. Non enim faciem, sed terga Dæmoni vertunt & caput non versùs pectus, sed

versùs ſcapulas flectunt: ita vt mento ad cœlum eleuato caput ad terga deflectant. Crura verò (non vt nos facere ſolemus) flectunt à tergo illa curuantes: ſed à parte anteriori illa ſurſum à terra eleuant.

Sacrificia Lamiarum.

Quâ præſtitâ reuerentiâ aliquando illi offerunt ſacrificia, non tamen ſemper. His omnibus conſummatis Dæmon ille, qui in ſolio majeſtatis ſedet, præcipit omnibus vt tripudient, & pſallant cum gaudio & lætitia ſumentes voluptates ſuas. Et vnuſquiſque Dæmon manu apprehendit mulierem ſuam, ad cuius cuſtodiam deputatus erat, & cum illa ſaltat, & choreas facit: choreis & ſaltationibus finitis inde ad menſas veniunt, quæ lautiſſimis ferculis ornatæ & præparatæ inueniuntur, vt quiſquis ad libitum illis veſcatur.

Conuiuia Lamiarum.

Conuiuiis expletis luminaria extinguuntur omnia, & quiſque Dæmon in forma incubi ſuã capit mulierem. Si qui verò adſunt viri, hi habent Dæmonem vnuſquiſque ſuum in forma ſuccubi, hoc eſt in forma mulieris, & ſic inuicem miſcentur, & carnis libidines vſque ad ſatietatem ſuſcipiunt, cum maxima (vt dicunt) voluptate.

Quibus omnibus completis, reuertuntur omnes ad domos ſuas equitantes in hircis, à quibus diximus eos primò ad congregationem deportatos eſſe. Et in his omnibus exercendis hoc ſummo opere ab illis omnibus cauetur, ne aut euntes, aut in congregatione ſtantes, aut ab illa redeuntes, Deus inuocetur, aut quomodolibet nominetur, aut crucis ſignum fiat. Quoniam ſi illorum aliquod fiat, Dæmones illud non ferentes ſtatim fugiunt, & omnes illæ illuſiones Dæmonis arte factæ euaneſcunt.

Dei inuocatio & crucis ſignum prohibẽtur.

Sunt præter hæc omnia multa alia flagitia, & ſcelera, quæ iſtæ peſſimæ Lamiæ committunt. Non enim ſatis illis videtur, quòd propter libidines explendas ſe Dæmoni tradant, & illi per omnia ſeruiant: ſed alios inſuper quotquot poſſunt ad Dæmonis obſequium adducere, & à Dei ſeruitio auertere conantur, vt Dæmonis imperium ſuo miniſterio augeatur. Nam præter hoc, quòd multos ad huiuſmodi diaboli- Lamiarum multa facinora.
cam artem profitendam ſolicitant, pueros multos ante baptiſmum ſuſceptum, interficere nituntur, ne baptiſmo ſuſcepto ad gloriam poſſint peruenire ſempiternam. Noctu domos alienas ingrediuntur, cameras quantumlibet obſeratas, Dæmone illis viam parante, intrant, puerorum ſanguinem ſugunt, aliquando illos ſuffocant, & multa alia circa illos mala committunt. Et ob hanc cauſam (vt exiſtimo) vocatæ ſunt Lamiæ, & Striges. Nam Lamia animal quoddam eſt nimiùm crudele, faciem prætendens muliebrem, equinos pedes habens. De huiuſmodi Lamiis loquitur Hieremias *in Trenis* dicens: *Lamiæ nudauerunt mammas, lactauerunt catulos ſuos.* Strix autẽ auis quædam eſt nocturna, & importuna, ſic dicta à ſtridore, quẽ facit. De hac ſic dicit Lucanus *lib. 6.*

Cur dicantur Lamiæ, & Striges.

Quòd trepidus bubo, quòd ſtrix nocturna queruntur.

Hæc auis pueros aggreditur nutricibus egentes, & ex illorum corpuſculis vitalem ſanguinem abſorbet. Et ab huius auis nocumento Striges appellantur mulieres iſtæ, de quibus hactenus locuti ſumus: propterea quòd puerorũ ſanguinẽ, ſicut auis illa, ſugunt. Hæc ſunt, quæ de iſta peſtifera hominum ſecta hactenùs certiora eſſe intellexi, quarum partem ex lectione aliquorum Auctorum, qui de hac re ſcripſerunt, partem ex relatione aliquorum probatorum virorum,

rorum, qui iudices exiſtentes huiuſmodi homines captos diligenter examinarunt, & ferè omnia iſta ex illorum confeſſione acceperunt.

Fœminarum quàm virorum plures arti diabolicæ addici.

Et inter cætera, quæ de iſtis peſſimis hominibus, certâ experientiâ docente ſciuntur, eſt multò plures eſſe fœminas, quæ hanc diabolicam artẽ profitentur, quàm viros. Cuius rei duplex (meâ quidem ſententiâ) poteſt eſſe cauſa.

1. Ex mulierum credulitate nimia.

Prima eſt, nimia mulierum credulitas, ob quam ſexus iſte facilis eſt ad deceptionem. Quarum defectum Dæmon optimè agnoſcens, illas frequentiùs per fallacias & mendacia aggreditur, quàm viros. Nam Heuam primam omnium matrem Dæmon ſeduxit, vir autem illius Adam (vt Paulus teſtatur) nõ eſt ſeductus. Ob hanc cauſam ipſe Paulus non permittit mulierem docere, ne ipſa decepta alios ſua doctrina decipiat. Quẽ Pauli locum interpretans Theophylactus ait: *Quia ſemel mulier virum edocuit, & cuncta peruertit, idcircò nequaquam hanc habeat velim docendi de cætero poteſtatem. Eſt namque mulier naturâ leuior, & facilè fallitur. Aduerte autem quemadmodum non Heuam dixerit deceptam eſſe, ſed mulierem: tamquam de ipſo muliebri ſexu diſſeruiſſet. Nam quemadmodum natura omnis humana perdita eſt, ſic & per Heuam in omne fœmineum genus delapſa eſt leuitas, qua & præuaricatio ipſa primùm Heuam inuaſit.* Hæc Theophylactus.

1. Tim. 2.

Mulier cur potiùs dicatur quàm Heua.

2. Ex mulierum fragilitate & libidine. 1. Pet. 3.

Secunda cauſa eſt, eatumdem mulierum fragilitas, & ad libidinem pronitas. Sunt enim mulieres naturâ proniores ad libidinem, quàm viri. Et ob hanc præcipuè cauſam (vt exiſtimo) ſexus muliebris vocatur à beato Petro fragilius vaſculum. Primus autem & præcipuus finis, ad quem homines huius diabolicæ artis profeſſores tendunt, eſt carnis voluptas, propter quam ad libitum & ſatietatẽ aſſequendam, ſe totos Dæmoni dedunt, & alia omnia, quæ diximus faciunt. Ob hanc igitur cauſam plures fœminæ, quàm viri hanc diabolicam artem profitentur: quia fœminæ vehementiùs carnis voluptates appetunt, & faciliùs huiuſmodi appetitui ſuccumbunt.

Lamiarũ tranſuectio & coïtus cũ Dæmone an reuerà fiat.

Sed inter tam multa, quæ de iſtarum Lamiarum ſecta diximus, aliqua ſunt, quæ quibuſdam falſa eſſe videntur, & prorſus incredibilia. Sunt enim aliqui firmiſſimè tenentes & docentes falſum eſſe, quòd huiuſmodi Lamiæ deferantur ad ludos illos, & voluptates illas capiendas, & quòd Dæmones cum illis ad carnis voluptatem coëant: ſed omnia illa eſſe mera ſomnia, ex quibus illæ decipiuntur, etiam in vigilia, putantes ſe verè vidiſſe ea, quæ in ſola imaginatione contigerunt. Et pro hoc adducunt Concilium Anquirenſe, vel Ancyranum, cuius verba habentur in cap. *Epiſcopi 26. quæſt. 5.* Quo loco inter alia hæc dicuntur: *Siquidẽ ipſe Satanas, qui transfigurat ſe in Angelum lucis, cùm mentem cuiuſcumque mulieris ceperit, & hanc per infidelitatem ſibi ſubiugauerit, illicò transformat ſe in diuerſarum ſpecies perſonarum, atque ſimilitudines, & mentem, quam captiuam tenet in ſomniis deludens, modò læta modò triſtia, modò incognitas modò cognitas perſonas oſtendens, per quæque deuia deducit, & cùm ſolus ſpiritus hoc patiatur, infidelis hoc non in animo, ſed in corpore euenire opinatur. Quis enim ſomniis & nocturnis viſionibus non extra ſeipsũ educitur, & multa videt dormiendo, qua numquam vigilando viderat.*

Hæc *ibi* in cap. *Epiſcopi*. Afferunt etiam pro eiuſdem ſententiæ cõfirmatione aliqua exempla, quibus

Lamiarũ aliquæ ſoporatæ & illuſæ.

experientiâ certâ ſe comprobaſſe dicunt, mulieres aliquas, quæ ſe transferri ad alia loca putabant, ipſis videntibus toto illo tempore in terra iacuiſſe ſoporatas, quòd illæ ſe translatas eſſe ad alia loca dicebant.

Sed re vera, qui Lamias de loco ad locum à Dæmone transferri poſſe non credunt, non intelligunt Dæmonis naturalem potentiam, quam ſacræ literæ, & ſacri illarum interpretes tam apertè expreſſerunt. Nam corpora hæc inferiora cuiuſcumque conditionis exiſtant, ſubduntur imperio Angelorum, ſiue bonorum, ſiue malorum, quoad motum localem, ita vt Angeli ſiue boni, ſiue mali poſſint illa de loco ad locum pro libito mouere: ſi enim Angeli (vt communior Theologorum & Philoſophorum tenet ſententia) mouent illos orbes cœleſtes, qui tam immenſæ ſunt magnitudinis, multò faciliùs poterunt humana corpora, quæ multò minoris ſunt magnitudinis, de loco ad locum mouere. Prætereà Angelus tulit Habacuc prophetam capillo capitis illius de Iudæa in Babylonem, vt panes, quos meſſoribus ſuis portabat, præberet Danieli prophetæ in lacu leonum incluſo. Qui poſtquàm panes Danieli præbuit, ſtatim ab eodem Angelo reductus eſt à Babylone in Iudæam. Si Angelus bonus illud facere potuit, conſequens eſt, vt Dæmon etiam idem facere poſſit, quia (vt Dionyſius Areopagita docet) naturalia in Dæmonibus manſerunt integra. Rurſum Dæmon ille, à quo Chriſtus Saluator noſter tentatus eſt in deſerto, aſſumpſit ipſum Chriſtum (vt Matthęus refert) & ex deſerto transtulit in ſanctam ciuitatẽ, & ſtatuit illum ſuper pinnaculum templi. Et iterum aſſumpſit eum inde, & tranſtulit in montem excelſum valdè, vbi oſtendit illi omnia regna.

Habacuc trãslatus ab Angelo.

Daniel. 13.

Math. 4.

Si ſanctum Chriſti corpus Dæmõ, Deo permittente, tam facilè per tam longa ſpatia mouere potuit, conſequens eſt, vt quodlibet aliud corpus humanum poſſit ad quamlibet magnã diſtantiam mouere. Et inde apertè ſequitur vt Lamias non ſolùm ſpiritu, ſed etiam corpore poſſit Deo permittente, quò voluerit transferre. Accedit ad hæc omnia experiẽtia manifeſta, qua certiſſimè cognitũ eſt ipſas Lamias à Dæmone transferri. Pro cuius rei comprobatione, multa poſſẽ referre exempla, quæ ab his, qui viderunt, audiui. His tamen omiſſis duo ſolùm referam, quæ recitat Paulus Grillandus *in ſuo tractatu de Sortilegiis, quæſt.* 7. Hic enim refert quòd anno Domini 1524. ipſemet rogatus ab Abbate Monaſterii ſancti Pauli de vrbe acceſſit ad caſtrum Nazanum, quod ſubeſt ditioni eiuſdem Monaſterii. Quò cùm peruenit, oblatæ ſunt ei duæ mulieres, vt eas examinaret, quæ accuſatæ quòd Lamiæ eſſent, in carcere tenebantur incluſæ. Et ab vna illarũ, quæ mitioris & facilioris erat ingenij, ſe didiciſſe ferè totam illã cęremoniarum multitudinem, quam ſuprà retulimus obſeruare homines huius ſectæ profeſſores.

Chriſti tranſlatio facta à Diabolo.

Lamiæ in caſtro Nazano.

Campanæ ſonũ Dæmon receſſit.

De altera, quam dicit vocatam eſſe Lucretiam, refert quòd dum illa ex congregatione ludorum deportaretur à Dæmone ad domum ſuam, prope auroram ſonuit campana, quæ in Italia pulſari ſolet illo tempore, vt moneatur populus per illam, ad orationẽ. Quo ſono audito Dæmon receſſit, & dimiſit illam in quodam agro ſpinetis pleno prope ripam fluminis. Quidam autem iuuenis, quem illa optimè agnoſcebat, caſu illac tranſiit per viã illi proximam, quem illa videns vocauit ad ſe. At iuuenis videns illam nudam totam, præter verenda, quæ erãt fœmoralibus tecta, & capillos ſparſos

ſos habentem, obſtupuit, & formidabat ad illam accedere: ſed tandē blanditiis mulieris victus acceſſit, & quæſiuit ab illa, quid ſibi accidiſſet, & ob quam cauſam illic nuda perſiſteret. Illa verò rei veritatem voluit confictis mendaciis tegere & ſimulare: quæ omnia cùm minimè crederet iuuenis, dixit ſe nihil pro illa facturum, niſi veritatem apertè reuelaret. Illa igitur videns ſe mendaciis nihil proficere, promiſit ſe vera dicturam iuueni, ſi ille promitteret ſe ea omnia perpetuo ſecreto ſeruaturum. Quod cùm iuuenis iureiurando promitteret, ſtatim illa plena fide veritatem aperuit, dicens ſe à Dæmone ad ludos nocturnos fuiſſe portatam, à quibus cùm ab eodem Dæmone ad domum reduceretur, audito campanæ ſono Dæmonem receſſiſſe, & illic illam reliquiſſe.

Lamia deportata & reportata à Dæmone.

Hæc iuuenis audiens credidit illi, & illam ſecretò ad domum ſuam duxit, ob quam cauſam multis ab illa fuit muneribus donatus. Sed tandem iuuenis promiſſi oblitus, retulit hęc omnia vni & alteri, & ſic paulatim res diuulgata eſt, ob quam cauſam illa capta & carceri mancipata eſt. Iuuenis autem in teſtem vocatus coram præfato Paulo Grillando, cui huius mulieris examinatio commiſſa erat, hæc omnia, quæ nunc retulimus narrauit, & tandem ipſamet mulier hæc omnia vera eſſe confeſſa eſt. Ex qua hiſtoria, quæ aperta experientia comprobata eſt, manifeſtè conuincitur verum eſſe huiuſmodi Lamias aliquando à Dæmonibus de loco ad locum valdè diſtantem transferri. Aliud refert idem Paulus Grillandus exemplum, quod hîc etiam addere placuit, ne vno ſolo teſtimonio contenti eſſe videamur. Mulier quædam Sabinenſis diœceſis hanc profitebatur diabolicam artem, de qua cùm maritus ſuſpicionem haberet, interrogauit illam pluries an peſtiferam illam artem ſciret & exerceret: quæ ſemper ſe ſcire negauit. Maritus verò in ſuſpicione ſua perſiſtēs anxiè veritatem perquirebat, qui adeò aſtutè ſe geſſit, quòd vidit illam quadam nocte ſe vnguento quodam vngentem, qua vnctione peracta vidit mulierem celerrimè quaſi auem recedentem, & ex ſuperiori domus ſolario ad inferiora deſcendentem, illam maritus ſequens, vt videret, quò tenderet, ampliùs eam non vidit, & accedens ad portam domus inuenit eam clauſam. Quæ res magnam præbuit illi admirationem. Die verò ſequenti iterum maritus vxorem interrogat, quod anxiè ſcire cupiebat, & illa conſtanter, vt antè, ſe neſcire dixit. Maritus verò vt mulier iam negare non poſſit, apertè dicit illi quidquid nocte præterita illam feciſſe viderat, deinde fuſtibus illam percutit grauiter, & duriora minatur verba, niſi veritatem dixerit, quam ſi apertè expoſuerit, veniam ſe illi daturum promiſit. Mulier igitur ſe iam celare nō poſſe intelligens, veritatem aperuit, & veniam à marito petiit, quā illi maritus hac conditione indulſit, vt illum ad tales congregationes adduceret: illa verò vt veniam impetraret, facilè petita promiſit, & promiſſum ex licentia Satanæ impleuit. Adductus igitur ille ad locum vbi ludi fiebant, ludos & choreas & cetera omnia contemplatus eſt, & tandem ad menſam cum reliquis vt veſceretur ſedens, cùm cibos inſipidos iudicaret, petiit ſibi dari ſal, quod in menſa deerat, & quamuis iterum atque iterum petiiſſet, nunquam illi dabatur. Tandem cùm poſt importunam petitionem, prolixámque expectationē ſal illi daretur, dixit: Nunc laudetur Deus, quoniam iam venit ſal. Quibus verbis prolatis, Dæmones, quoniam laudes

Mulieris Sabinenſis in Lamiata de. prechęæ hiſtoria.

Sabinenſis Lamia à marito virgis cæditur.

Vir Sabinenſis cū vxore ad congregationem Lamiarū trasnfertur.

Sal in epulis diaboli-cis deſideratur.

laudes Dei audire refugiunt, ſtatim receſſerunt, & reliqui omnes diſparuerunt, luminaribúſque extinctis manſit ille ſolus nudus, quouſque mane facto vidit quoſdam paſtores, quos interrogauit, quænam eſſet illa patria in qua erat: illi verò reſponderunt eſſe agrum Beneuentanum in regno Neapolitano. Qui locus diſtabat à patria illius viri per centum milliaria, ob quam cauſam licèt diues erat, coactus fuit per viam mendicare, vt ad domum ſuam redire poſſet. Ad quam poſtquam peruenit ſtatim vxorẽ ſuã ob Lamiæ crimen accuſauit, & totam rem geſtam (vt narrata eſt) coram iudicibus expoſuit. Qui rem totam plenè (vt oportebat) examinantes, vera eſſe omnia quæ diximus inuenerunt, quæ etiam eiuſdem mulieris confeſſione confirmata ſunt. Multa alia poſſem referre teſtimonia ex his, quæ per fideliſſimos teſtes in Hiſpania contigiſſe cognoui: ſed ea, quæ proximè narrauimus ſatis mihi eſſe videntur, ad probandum Lamias illas aliquando à Dæmonibus de loco ad locum non ſolùm ſpiritu, ſed etiam corpore deferri. Quod autem alii objiciunt, ſe expertos eſſe Lamias iſtas non corpore, ſed ſpiritu à Dæmonibus deferri: quia dum illæ ſic ſe delatas eſſe putabant, aliis videntibus, qui de hac re teſtimonium præbuerunt, veluti dormientes iacebant in terra: nihil hoc contra ea, quæ diximus agit. Non enim dicimus ſemper illas corpore deferri: ſed hoc fieri poſſe, & aliquando factum eſſe cõtendimus, concedentes inſuper aliquando etiam fieri oppoſitum, ita vt non corpore, ſed ſolo ſpiritu per illius phantaſticam imaginationem à Dæmonibus de loco ad locum deferantur. Veram igitur eſſe illorum experientiam concedimus: ſed oportet, vt etiam illi noſtram veram eſſe credant, quia altera alteri non repugnat: ſed vtraque alternis vicibus contingere potuit. Sed reſtat, vt reſpondeamus ad cap. *Epiſcopi* 26. *quæſt.* 5. quod in ſpecie contra nos pugnare videtur: ſi tamen omnia in illo contenta bene circumſpiciantur, apertè conſtat nihil contra nos agere. Nam ſecta illa, de qua *in illo cap.* agitur, longè diſtat ab hac Lamiarum ſecta, de qua nos impræſentiarum diſputauimus. Primò quidem illius ſectæ profeſſores credunt mulierem quamdam nomine Dianam, aut Herodianam conuerſam in deam, habere aliquid veri numinis. Lamiæ autem hoc non credunt: ſed bene agnoſcunt ſpiritum illis apparẽtem eſſe Diabolum, & Dei inimicum, & quamuis hoc agnoſcunt, tamen propter voluptates, quas in illo recipiunt, libenter ſe illi ſubiiciunt. Secundò illius ſectæ profeſſores credũt (prout *ex textu illius capitis* conſtat) creaturam aliquã poſſe ab alio, quàm à Deo in aliam ſpeciem mutari, vt putà hominem in aſinum, aut equum. An autem Lamiæ omnes hoc credãt, mihi hucuſque non conſtat: quoniam (vt ex his, quæ de illis legi & audiui conjicere poſſum) impertinens eſt hoc ad ſectam illarum: quamquam fortè illarum aliquæ hoc credunt, propterea quòd non ſolùm Lamiarũ, ſed etiam Maleficarum ſectam profitentur. Tertiò differunt, quia ſecta illa non dicitur abnegare fidem Chriſti abſolutè, & illius Sacramenta contemnere, Crucem confringere; quæ omnia diximus à Lamiis fieri. De hoc tamen inter vtramque ſectam conuenit, quòd vtriuſque illarũ profeſſores cum diabolo in deliciis verſantur: vtrique etiam credunt aliquando fieri in corpore, quod in ſola contingit illorum imaginatione.

Deinde dico, quòd licèt iſta ſecta Lamia

Sabinenſis Lamia defertur à marito.

Cap. Epiſcopi explicatio.

Lamiarũ duo genera.

Lamiarũ vtraque ſecta noctu obãbulat, &c.

Lamiarum esset illa eadem, de qua loquitur illud cap. *Episcopi*, nihil tamen contra nos ageret textus ille. Non enim negat textus ille, mulieres posse à Dæmone corporaliter de loco ad locum transferri, neque dicit illũ motum semper in spiritu & in imaginatione fieri, & nunquam in corpore: sed solùm dicit mulieres illas decipi, putantes in corporibus earũ fieri ea, quæ in sola contingunt imaginatione. Et certè sæpe ita euenit, quanquam aliquando (vt diximus) eas nõ decipi contingat. Et si vniuersaliter textus ille loqueretur, vt nunquam illas corpore deferri contingat, argumenta, quibus hoc probare nititur, nihil prorsus efficiunt. Nam ad suæ sententiæ confirmationem producit in testem Ezechielem prophetam, qui visiones Dei non in corpore, sed in spiritu se vidisse testatur, & Paulũ, qui nesciebat, an in corpore, an extra corpus esset, cùm vidit arcana Dei. Fateor quidem hęc exempla satis esse ad probandum visiones illas aliquando non in corpore, sed in spiritu fieri, quod nos etiam fatemur. Si tamen ex illis colligere velit nunquam talia in corpore, sed semper in spiritu fieri: quis non videt, quàm inualidum sit argumentum? Ex vna quidem aut altera singulari, etsi liceat inferre particularem propositionem, nunquam tamen licet inferre vniuersalem. Dico insuper aliqua esse in illo cap. *Episcopi*, relata circa illarum mulierum deportationem, quæ nunquam in corpore, sed in spiritu semper contingere constat. Deinde enim ibi de mulieribus illis, quòd credant se super quasdam bestias nocturnis horis equitare, & multarum terrarum spatia intempestę noctis silentio pertransire; & de Lamiis nos etiam *suprà* retulimus illas hoc idem credere. Quòd enim non solum spiritu & imaginatione, sed etiam corpore aliquando deferantur, nos cõcedimus, & ratione simul, & experientiâ hoc fieri posse probauimus.

Cap. *Episcopi* de Lamiis explicatur.

Visiones Lamiarũ in corpore & in spiritu fiunt.

Lamiarũ equitatio super bestias.

Quòd autem super bestias equitẽt, & multa terrarum spatia breuissimo tempore super illas equitantes pertrãseant, hoc non corporaliter & verè: sed in solo spiritu fieri concedam. Nã bestiæ illæ, à quibus se deportari dicunt, non sunt veræ bestiæ: sed corpora quædam phantastica ex aëre, vel ex alia quauis materia à Dæmonibus ad similitudinem bestiarum confecta. Aut fortè nulla sunt corpora: sed Dæmon tam vehementem illis imprimit bestiarum imaginationem, vt mulieribus illis etiam vigilantibus præsertim noctu, quando corporei oculi nihil, aut parum videre possunt, contingat id, quod contingere solet dormiẽtibus; qui ea, quæ in somniis acciderunt, sæpè posteà vigilantes se verè vidisse contendunt.

Et certè idem huiusmodi mulieribus contingere potest, dum credunt se à bestiis per longa terrarum spatia breuissimo tempore deferri. Nõ enim tanta est alicuius bestiæ, imò nec alicuius auis agilitas, vt vnius horæ spatio possit trecenta, aut quadringenta milliaria percurrere. Nec tanta est etiam alicuius bestiæ leuitas, vt possit per tantum spatium in aëre se suspendere, vt sua grauitas illam ad terram non deprimat, atque dejiciat. Et de his, atque aliis eiusmodi quæ de motu illarum mulierum dicuntur, credo illud cap. *Episcopi*, esse intelligendum, quùm dicit, illa non in corpore, sed in solo spiritu & in phantasia fieri.

Cæterùm quod de incubis Dæmonibus dicitur, nisi sanè intelligatur, meritò incredibile iudicabitur. Nam suppositò quòd Dæmones (vt communior tenet sententia) sunt spirituales substantiæ corporibus carentes, necessarium est, vt sint indiuisibiles &

Dæmones incapaces ſunt coïtus.

impartibiles. Quo fit, vt nihil de ſua ſubſtãtia velut ſemẽ emittere poſſint, & inde conſequens eſt, vt cum fœminis coïre non valeant, quemadmodum viri cum illis coïre ſolent. Et iuxta hunc ſenſum credo intelligendos eſſe aliquos Doctores ſacros, qui negant Dæmones cum fœminis coïre poſſe. Chryſoſtomus *homilia 22. ſuper Geneſim* hoc apertè negat. Philaſter Brixienſis Epiſcopus, quem beatus Auguſtinus ſe Mediolani vidiſſe refert *in quodam opuſculo, in quo de omnibus hæreſibus diſſeruit*, inter alias hæreſes connumerat eam ſententiam, quæ dicit Dæmones poſſe coire cum fœminis. Beatus Auguſtinus *lib. 15. de Ciuitate Dei, cap. 23.* dubius eſt in hac re, quæ dubitatio inde (vt ſuſpicor) eſt illi orta, quòd ipſe putauit Dæmones habere corpora, quamuis non eiuſdem fortè conditionis cum noſtris. Hæc autem Auguſtini ſententia ab omni Theologorum ſchola rejecta eſt, neque eſt, præter vnum, Theologus aliquis, qui Auguſtini ſententiam in hac parte tueatur.

Hæreſis de coitu Dæmonum cũ fœminis

S. Auguſtini dubium de cõpreſſu mulierũ & Dæmonum.

Sed quia (vt idem Auguſtinus *loco* nunc *proximè citato* ait) certiſſimâ experientiâ ſæpè cognitum eſt, fœminas etiam inuitas à Dæmonibus fuiſſe compreſſas: ideò modum inquirere oportet, quo id fieri poſſe fideliter & catholicè dicamus. De qua re dicam quod ſentio, paratus meliora docentem audire.

Dæmon quomodo corpus conficere poſſit.

Dæmon, qui naturæ cuiuſlibet inferioris conditiones & proprietates meliùs quàm omnes mundi ſapientes nouit, poteſt aërem condenſare, & ex illo, aut ex aliqua alia materia corpus aliquod conficere, & illud iuxta figuram hominis, aut aſini, aut equi diſponere. Quo corpore confecto, licèt animam vllam illi dare non poſſit, poteſt tamen circa motum localem omnia illa operari, quæ operaretur anima, ſi eſſet in illo. Nam poteſt mouere manus, pedes, linguam ad loquutionem, erigere membra genitalia, vt apta eſſe videantur ad coïtum, & totum denique corpus mouere, ſicut viri cum mulieribus coëuntes mouere ſolent. Quæ omnia cùm fecerint, ſemen tamen, quod Græci σπέρμα vocãt, ex corpore illo emittere non poſſunt. Quia ſemen illud (vt Phyſici & Medici docent) eſt pars ſubſtantiæ, quæ ex cibo optimè digeſto remanet, illa ſcilicet, quæ proxima eſt vt conuertatur in ſanguinem. Quod vel ex eo conjiciunt Medici, quòd hi, qui nimiùm indulgent veneri, poſtquam totum, quod habebant, hauſerunt ſemen, tandem emittunt ſanguinem. Corpus autem phantaſticum, cùm ſit prorſus inanimatum, non poteſt cibos concoquere, nec vllam illorum facere digeſtionem. Quo fit, vt nec ſemen vllum habeat, quod cum fœmina coïens, emittere poſſit. Neceſſarium eſt igitur vt Dæmon, cùm in corpore phantaſtico cum fœmina coït, ex alio corpore humano ſemen illud extorqueat, vt illud in vas mulicbre emittere poſſit. Fœmina autem præſtigiis Dæmonis illuſa putat ſemen illud à Dæmone incubo ex proprio corpore emitti. Nec dubito quin fœmina ex tali ſemine concipere poſſit. Quod ſi contingeret, proles inde nata non eſſet filius Dæmonis dicenda: ſed filius illius à quo Dæmon extorſit ſemen, quod in vuluam mulieris fuerit deciſum, & ex quo ſequutus eſt talis conceptus. His igitur omnibus prælibatis, ſupereſt vt ad id, quod primò quæſitum eſt, reſpondeamus, an ſcilicet huiuſmodi Lamiæ & Striges, de quibus hactenùs diſſeruimus, ſint cenſendæ hæreticæ, & velut tales puniendæ. Cui quæſtioni facilè ex his, quæ de illis *ſuprà* relata ſunt, reſponderi poteſt. Multa enim ab illius ſecte

Semen caret Dæmon

Proles Dæmonum a vete.

pro

profeſſoribus fiunt, propter quæ omnes illi non ſolùm hæretici, ſed etiam apoſtatæ meritò cenſendi ſunt. Nam honores diuinos Dæmoni tamquam Deo impendunt, illum adorantes, & illi ſacrificia offerentes. Quæ ſine violenta hæreſeos ſuſpicione nequaquã effici poſſunt. Nunquam enim talia Dæmoni præſtarent: niſi illum aliquid numinis habere putarent. Hoc autem credentes blaſphemi ſunt, & in apertam incidunt hæreſim, contra id quod regius Propheta ait: *Quis Deus præter Dominum, aut quis Deus præter Deum noſtrum?* Et in alio Pſalmo: *Quoniam magnus es tu & faciens mirabilia, tu es Deus ſolus.* Et ipſemet Deus per Eſaiam prophetam ait: *Ego Dominus, & non eſt amplius: extra me non eſt Deus.* Et eamdem ſententiam *in illo eodem cap.* ſæpiſſimè repetit. Deinde homines huius peſtiferæ ſectæ profeſſores Sacramẽta cõtẽnunt, per quem contemptum in aliam apertam & condemnatam incidunt hæreſim, putantes Sacramenta nullius eſſe valoris, quæ ex Eccleſiæ Catholicæ ſententia, gratiam dignè illa recipientibus conferunt. Præter hæc omnia, crucem, & aliorum quorumcumque Sanctorum imagines confringunt. Quæ res non paruam præbet hæreſeos ſuſpicionem: nam dicere imagines non eſſe tolerandas, ſed potiùs eſſe confringendas, hæreſis eſt in ſeptima ſynodo damnata. Nec ſolùm hæretici ſunt huius diabolicæ artis profeſſores: ſed, vt nihil illorum malitiæ deſit, etiam ſunt apertiſſimi apoſtatæ. Quoniam fidem Chriſti expreſſè abnegant, & quod omnium peſſimum eſt, jurejurando promittunt ſe numquam ad fidem Catholicam redituros. Meritò igitur hi peſtiferi homines, ſiue viri, ſiue feminæ, qui hanc diabolicam profitentur artem, hæretici ſunt cenſendi, & velut tales puniẽdi. Sed præter hæc, quæ ad fidem ſpectant, quædam alia flagitia committunt, propter quæ abſque iudicis Eccleſiaſtici ſententia, qui illos de hæreſi damnaret, ſola ſecularis poteſtas poteſt illos capere, & vltimo ſupplicio punire. Nam (vt *ſuprà* retulimus) pueros noctu occidunt, aut ægros & valetudinarios efficiunt, & alia ſimilia committunt, propter quæ digni ſunt morte: etiam ſi de illorum infidelitate, aut apoſtaſia non conſtaret.

Blaſphemia Laicorum Pſal. 85.

Iſaiæ 45

Chriſti abnegatio & iuramentũ apoſtatas facit.

F I N I S.

CLAR. IVR. VTR. DOCT.

D. PAVLI GRILLANDI CASTILLIONÆI FLORENTINI,

Diœc. Aretin. criminalium cauſarum Auditoris,
R.P. D. Andreæ Iacobatij, S. D. N. PP.
Almæque Vrbis Vicarij Generalis

Utiliſſimus Tractatus de Sortilegiis, eorúmque pœnis.

LIBER SECVNDVS de Sortilegiis.

AEQVVM eſt vt poſt hæreſis tractatum ſubjiciamus titulum & materiam Sortilegiorum, quæ ſæpiùs ex illa deſcendunt, vel cum ea habent participationem talem, quòd ſapiunt hæreſim manifeſtè: & propterea rei ipſius criminis examini Inquiſitoris hæreticæ prauitatis quandoque ſubjiciuntur: & eiſdem hæreticorum pœnis cruciantur, vt *in capite accuſatus*, §. *ſanè. de hæreticis libro ſexto.* Deuenio nunc ad materiam.

CAP.

CAPVT PRIMVM.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegium generaliter captum quid sit?*
2 *Sortilegi sunt humani generis inimici, & humanæ salutis hostes.*
3 *Sortilegi propriè sumpti qui dicantur.*
4 *Sortilegiorum species continentur sub verbo* Noxia.
5 *Sortilegiorum professio dupliciter consideratur.*
6 *Sortilegium vnde dicatur.*
7 *Sors multis modis intelligi potest.*
8 *Sortilegium à quibus sit inuentum.*

PRIMO enim quæro † † quòd sit Sortilegium generaliter sumpto vocabulo pro omni specie superstitionis.

¶ Respon. Sortilegium est superstitio quædam illusoria & summè noxia, qua vtitur homo Dæmonis ministerio: vt habetur 26. *quæst.* 5. *in fum.* & 26. *quæst.* 2. *quæ sine saluatore*, vbi de hoc, *l. nemo. & l. multi. C. de Malefic. & Math.* & S. Thomas *in secunda secundæ, quæstione* 95. *art.* 3. *in tit. de superst it.* & not 1. *cap.* 1. & 2. *de Sortileg.*

¶ Et ideò Sortilegi, diuinatores, & malefici, huius diabolicæ religionis professi, dicuntur hostes humanæ salutis & humani generis inimici; *l. & si excepta*, & *l. fin. C. eod. tit.* Quæro nunc quis dicitur propriè Sortilegus: text. enim 26. *quæst.* 1. *cap. Sortilegi*, dicit quòd:

¶ † Sortilegi propriè hi sunt qui sub nomine fictæ religionis per quosdam, quas Sanctorum seu Apostolorum vocant sortes, diuinationis scientiam profitentur: aut quarumdam scripturarum inspectione futura promittunt, ex quo text. not. quòd isti Sortilegi & incantatores sub falso quodã & ficto religionis nomine Sãctorum, vel Apostolorum sua conficiunt sortilegia: & hinc est quòd isti incantatores, & maximè mulieres in suis sortilegiis & incantationibus, vt vulgariter dicitur, sæpiùs dicere iubẽt per malefic arum aut infirmum, *Aue Maria*, vel *Pater noster*: aut alias similes orationes ad deuotionem alicuius sancti Apostoli, vel Martyris: vt sub illorum sanctorum Apostolorum, vel Martyrum deuotione, ac præsidio opus, quod conficiunt, videatur ministrari: nihilominùs omnia illa sunt falsa & ficta, & non ad veram deuotionem, seu intercessionem illius sancti Apostoli, vel Martyris inuocãtur, seu vouentur: sed sub illa falsa religionis demonstratione omnia opera prædicta arte & præsidio Dæmonis conficiunt, & sub illius deuotione vouent, de quibus tum latiùs *infrà* dicemus, *quæst.* 5. & 6. text tamen *in dicto cap. Sortilegi* videtur ponere solùm diffinitione istius verbi *Sortilegi*, strictè sumpto vocabulo, quod denotat dumtaxat speciem diuinandi: & sic Sortilegia diuinatoria. Ego autem largè sumo hoc verbum *Sortilegium*, siue *Sortilegum*, pro omni specie superstitiosa, siue malefica, siue amatoria, siue diuinatoria sit: vt dixi *in prin. quæst.* quoniam sunt tot diuersa nomina, ritus & species istius diabolicæ religionis, quòd nimis longum esset, velle cuiusque suam ponere diffinitionem: & ideò sub hoc nomine *Sortilegij*, siue *Sortilegi* omnium maleficorum & diuinatorum sectas comprehensas habere volo, tamquam sub vno genere comprehendens sub se omnes & singulas species ipsorum maleficiorum in substantia differentes, prout requi-

Sortilegiis orationes mixtæ.

Orationes falsæ Sortilegorũ

ritur de essentia veræ diffinitionis secundùm Bartol. *in l. 1. ff. de testamen.* illa enim diffinitio est bona respectu illius Sortilegii spiritualis, de quo *ibi*, scilicet diuinatiui: sed volendo ponere diffinitionem Sortilegii, quæ comprehendat omnes professos cuiuscumque sint speciei sub eadem generali diabolica religione, dicendum est sic:

¶ Sortilegus propriè is est, qui diabolicam religionem profeſſus est, & noxia quæque superstitiosa aut elusoria Dæmonis instructione componit: & secundùm hanc diffinitionem omnes species Sortilegorum continentur, sub verbo *Noxia* continetur species amatoria & venefica, vt *infrà* latiùs dicitur; sub verb. *elusoria* cõtinetur diuinatoria species, sub verbo *superstitiosa*, Sortilegia quæ fiunt ad sanandum maleficiatos: vt *l. nemo*, & *l. multi*, & *l. eorum. C. de mal. & math. cap. 2. de Sortileg. 26. quæst. 5. sortes & cap. seq.*

Sortilegorum professio duplex.

¶ Istorum autem professio duplex est, vna tacita, altera verò expressa: de quibus ad plenũ dicetur *infrà eodẽ in 3. quæst.* & vide *in sum. confess. in tit. de Sortileg. quæst. 2. & per totum.*

¶ Sortilegiũ autem dicitur à sorte, quæ in hac materia accipitur pro arte diuinandi, *26. quæst. 5. sortes. eadem causa. quæst. 4. cap. fin.*

Sortis nomen quomodo sumatur.

¶ *Sors* igitur hoc nomen accipitur quandoque pro fortuna: vt *in Auth. vt omnes obed. ind. prouin. §. arripiant. circa fin.* Sumitur etiam pro conditione humana, & pluribus aliis modis, de quibus per Gloss. *in proœm. Clem. in versic. sortis.* & *l. milites. in vers. sortẽ, Cod. de testamen. mili.* sed habetur *in l. 2. Cod. Communia de leg. & in l. sed cum ambo, ff. de iudi. vide. d. Fede. de Sen. in consil. 284.* quod incipit: *Domine reuerende*, vbi plenè examinauit quid sit sors.

¶ Quæri posset etiam à quibus fuerunt inuenta hæc Sortilegia: & qui fuerunt primi, qui illa introduxerunt inter homines: dic quòd populi Persæ cæteris curiosiores noscere ea, quæ natura humana per seipsã facere, nec docere potest, *26. q. 4. c.* igitur genus, & quid sit Sortilegium, & quid sint sortilegi vide Archid. *in cap. accusatus, §. sanè. de hære. lib. 6.* & *in summa conf. in tit. de Sortileg. q. 2. & 3* Host. & Rayn. *in sum. eod. tit.* & S. Thom *in summ. secunda secundæ q. 25. tit. de superstit. ver. ad quartum dicendum.*

CAP. II.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegiorum tres sunt species principales.*
2 *Sortilegus seu maleficiatus non curatur, nisi ab eiusdem artis perito & professo.*
3 *Ars medicinæ non operatur in Sortilegia: quia diabolus illorum auctor est.*
4 *Remedia arte diabolica, malefica & damnabili disciplina adhibita, nõ sunt à iure ciuili reprobata.*
5 *Diuinatio est principalis species Sortilegij.*
6 *Diuinationum genera sunt quatuor.*
7 *Diuinatores multipliciter nuncupantur.*
8 *Necromantia vnde dicatur.*
9 *Dæmones dicuntur sanguinem amare.*
10 *Sortilegia amatoria & venefica æquè puniuntur.*

Sortilegiorum species tres.

SECVNDÒ quæro ¶ quot sũt sortilegiorũ species. Respondeo quòd multæ sũt ac diuersæ secundùm diuersas hominũ professiones

siones & formas, quibus illæ cõficiũtur: principaliores verò & magistrales sunt tres, scilicet diuinatiua, amatoria, & venefica.

1. Sortilegiũ diuinatorium.

¶ Prima itaque dicitur diuinatiua, per quam isti sortilegi vsurpant sibi nomen diuinatoris, per quam futura quædam præsentia, vel præterita, nobis ignota vaticinari conantur, 26. *quæst. 5. non oportet*, & *l nemo. C. eod. tit. de malef. &c.* ibi *Diuinandi curiositas* &c. & secundùm hanc speciem sortilegium propriè & strictissimè sumitur, quia dicitur à sorte, quæ in hac materia sumitur pro arte diuinandi: vt *suprà* dictum est, & hoc modo sumpsit text. hoc verbum in *cap. sortilegij* 26. *q.* 1. At Ioan. *loc. in sum. conf. in tit. de sortil. & diuin. quæst.* 2. *in fin.* dicit quòd triplex est genus diuinationis: quorum primum est quod fit per manifestam Dæmonum inuocationem, quod pertinet ad Necromanticos. Secundum autem est, quod fit per solam considerationem dispositionis, vel motus alterius rei; quod pertinet ad augures. Tertium est dum facimus aliquid, vt nobis manifestetur aliquod occultum; quod pertinet ad sortes: & ista duo vltima fiunt per tacitam Dæmonum inuocationem: vt *ibi* dicitur: sub quolibet verò istorum generum diuersæ sunt species, vt *ibi* notatur & dicetur *infrà hac quæst.* 2. *ver. redeo nunc &c.*

Diuinationis tria genera.

Diuinationum species tacitæ quæ sint.

¶ Secunda verò species sortilegiorum ea est, quæ dicitur amatoria, quia fit propter amorem libidinosum; & vt plurimùm ad flectendum pudicos animos ad libidinem tam mulierum quàm virorum, sed frequentiùs mulierum, vt *l eorum in princ. C. eo. tit.* & *l.* 3. §. *hæc adiectio, ff. ad leg. Cor. de sica. l. si quis aliquid*, §. *qui abortionis, ff. de pœn.* vbi fit mentio de poculo amatorio, de quo latiùs dicemus *infrà eod. tit.* 12. *quæst.* & quòd si ex poculo huiusmodi forsan malè cõpositò, vel indispositè sumpto fuerit secuta mors absorbentis, quâ pœnâ ministrator ille, qui exhibuit potandum, puniatur, de hoc latiùs dicetur *ibi*, & etiam videbimus quâ pœnâ puniantur, quãdo non fuit subsecuta mors: sed alius turpis effectus, de quo *infrà quæst.* 11.

2. Poculũ amatorium.

¶ Tertia Sortilegiorum species est illa, quæ dicitur venefica, siue malefica: & ista est cæteris pernicioſior & magis odiosa, per quam multa mala proueniunt, & diuersæ fabricantur infirmitates, morbi & calamitates in humanis & brutorum corporibus; ex quibus mors sæpiùs causatur: quidam enim hac specie malefica polluti, citò pereunt; & hoc euenit quotiescumque compositio illa malefica est valdè atrox, & plurimùm veneni habet in se, quod qualiter fiat *infrà* dicetur: quandoque verò non tam citò mors prouenit: sed post longas, luctuosas querelas, & lacrymabiles fletus personæ maleficiatæ corpus paulatim conteritur, virtus debilitatur, ita quod demum perit: & propterea species ista solet dici malefica, quia semper tendit ad malum, *l. eorum in princ.* & *l. multi, C. eod. tit.* & ideò non immeritò lex vocat istos humani generis inimicos: quia semper quasi tendunt ad hominum necem & destructionẽ, & quandoque solâ carminis potentiâ interimunt absque vllo veneni haustu, vt dicit S. Aug. *in lib.* 10. *de Ciuit. Dei*, cuius dictũ insertũ est 26. *q.* 5. *c. nec mirum*, §. *magi*, *l.* & *si excepta in princ. C. eo. tit.* & alibi appellãtur hostes cõmunis salutis, *l. fin. in princ. C. eo. tit.*

3. Sortilega, venefica & malefica

¶ Quidam verò reperiuntur, qui eadem professione muniti & malefica arte eruditi suprà dictas infirmitates & maleficas pollutiones ex languentibus corporibus auferunt, & corpora ita grauiter turbata breui tempore sanant: quibus verò medelis & rem-

Malefici curantes maleficiatos infirmitates.

remediis ipsorum curas conficiunt,& maleficas illas pollutiones remouent, referre nefas est. Nec putes quòd curæ homini fieri soleant absque scientia maleficæ artis & Dæmonis instructione ; quia maleficæ illæ pollutiones destrui non solent nisi per eiusdē artis magistros , vel qui sint diabolicæ professionis bene instructi , aut quoquomodo participes : quia maleficia ipsa absque Dæmonis ministerio & suffragio tam rebus ipsis , quàm verbis communiter inseri non solent in corporibus pariter nec tolli:& hoc est quod dixit S. August. *in lib. de Ciuit. Dei* , prout refertur *26. quæst. 5. nec mirum in fin.* quod huiusmodi remedia & medelas ars non commendat Medicorum , quippe quia illa nouit. ¶ Medicina enim naturalis & omnium Physicorum & Chirurgicorum ars tota communiter non sufficeret ad sanandum corpora ipsa , & remouendum dictas pollutiones,quæ Dæmonis opera & ingenio in dicto corpore fuerunt insertæ. Eadem igitur artis peritiâ & suffragio æquum est vt tollantur : quia cuius est condere , eiusdem est soluere : cuius est condemnandi facultas, eiusdem est & absoluendi libertas , *l. condemnare, ff. de re iudic.* & *l. nemo qui condemnare, de reg. iur.* Et nihil tam naturale est, quàm eodem genere,quod quàm dissolui quo colligatum esse reperitur:*l. nihil tam naturale ff. de regul. iur.* Non nego tamen , quòd si ægritudines ipsæ ex rebus dumtaxat naturalibus causantur,putà veneni, quò ex rebus etiam naturalibus contrariis tolli non possint , obque Dæmonis operationē si homines per se, aut naturali scientiâ hæc scire possent , & naturalium virtutes & potentias ita subtiliter cognoscerent , sicut Dæmon , quia ea, quæ mediantibus naturalibus prouenium , mediantibus etiam contrariis naturalibus tolli necesse est , per ea, quæ proximè diximus:sed quia istarū naturalium virtutes & potentiæ homini vt plurimùm sunt ignotæ tam in specie quàm in genere in arte medicinæ : & Dæmon qui subtilissimus est & perfectissimus naturalium virtutū cognitor , meliùs ceteris omnia ista nouit,nec vult illa posse cognosci nisi per illos, qui sub sua fide diabolicam religionem profitentur: & propterea vulgariter dicimus, quòd maleficia & ægritudines huiusmodi non possunt communiter tolli per Medicos naturalis medicinæ peritos : sed solùm per istos magos & incantatores , qui sub eadem professione morantur , & qui maleficia ipsa facere solent,& possūt, illimet eadē destruere & tollere possunt arte & instructione Dæmonis,vt *suprà*:& habetur per S.Th. *in 2. 2. q. 96. art. 6.* & *l. eorum, §. fin. C. eod. tit.*

Medicina non valet cō. tra Sortilegia.

Contraria contrariis curantur.

¶ Sed nota,quòd de iure ciuili remedia ista non sunt damnanda:& hi, qui dicta remedia faciunt , & sanant languores prædictos nulla pœna puniuntur de iure ciuili , licèt id agant arte malefica & damnabili disciplina: vt est tex. *d. l. eor. §. fin. C. eod. tit.* tamen de iure canonico non licet aliquo modo hominem maleficiatum contrariis maleficiis liberare , *26. qu. vlt. admoneant.* de quo tamen latiùs dicemus *infrà quæst. 15.*

¶ Sequitur modò,vt videamus de aliis speciebus Sortilegiorum,quæ sūt quodammodo species subalternæ ad illas,de quibus *suprà*,quæ in veritate potiùs videntur respicere finem & effectum ipsorum Sortilegiorum,quàm principiū: infrascriptæ verò respiciūt finē,principiū & mediū:& istæ diuersis nominibus nuncupantur secundùm diuersos modos & formas, quibus conficiuntur, & eisdē nominibus appellantur eorum magistri ab ipsa eorum arte cognominati.

Sortilegiorum species subalternæ ad alias.

¶ Redeo

Diuinatio est præcipua species Sortilegij.

¶ Redeo nunc ad primam ſpeciem, quæ eſt diuinatiua; quæ inter cæteras obtinet principatum, in qua plures homines communiter decipiuntur atque incidunt, quàm in aliis: quia natura humana, & illorum maximè, qui ſunt curioſi, naturaliter appetit ſcire, quæ maiora ſunt naturali ſcientia, & humano intellectui occulta nimis.

¶ Et ideò videmus, quòd communiter iſti Sortilegi, Necromantici, magi, & ſimiles quotieſcumque volunt operibus & ſuperſtitionibus ſuis fidē adhiberi, licèt extranei ſint & penitùs ignoti, aliqua quæ ex præterito alicui acciderant, eidem ad vnguem, prout euenerant, referre ſolent, quorum relationes, quia ſapiunt veritatem, alliciunt hominum mentes ad credendum ſibi etiam ea quæ falſa ſunt omninò. Iſta fuit ſententia S. Auguſt. *in lib. 1. de Ciuit. Dei* relata per ſacros Canones *in cap. nec mirum, §. nullum ſuffragium 26. quæſt. 5.* ſub hac enim ſpecie plures militant magiſtri, & omnes ferè malefici profitentur artem prædictam.

Diuinationum quatuor ſunt genera.

¶ Pro cuius euidentia ſciendum eſt quòd diuinationum quatuor ſunt genera ſiue ſpecies, ſicut quatuor ſunt elementa. Primū videlicet geomantia, quæ fit in elemento terræ, ἀπὸ τῆς γῆς quod eſt terra: & μαντεία, id eſt diuinatio. Hydromantia, quæ fit in aqua, ab ὕδωρ, quod eſt aqua. Pyromantia quæ fit in igne, à πῦρ, quod eſt ignis, & aërimantia, quæ fit in aëre.

¶ Hinc dicti ſunt Geomanti, Hydromanti, Pyromanti, & Aerimanti: qui artes ipſas profitētur, vt exponit tex. 26. q 4. *c. igitur genus in prin.* quæ verba fuerunt aſſūpta ex dictis S. Aug. *libro primo de natura Dæmonum*, & Hoſtienſis *in ſum. eodem titulo in principio.* Quorum quidam ex ipſis profeſſoribus appellantur Diuini, ſic dicti, quaſi Deo pleni. Iſti enim diuinitate ſe eſſe plenos ſimulant, & aſtutia quadam fraudulenta hominibus futura coniectant.

Incantatores.

¶ Alij dicuntur incantatores, & hi ſunt, qui artem verbis tantùm peragunt: & eſt quandoque tanta iſtorū potentia carminis, vt verbis ſuis abſque aliquo veneni hauſtu occidant: vt habetur 26. *q. 5. d. c. nec mirum, in principio.*

Arioli.

¶ Quidam alij ſunt Arioli, ſic dicti: quia circa aras Idolorum nefarias preces emittunt, & funeſta ſacrificia offerunt: quibus celebritatibus Dæmonum reſponſa ſuſcipiunt.

Aruſpices.

Alij dicuntur Aruſpices, quaſi horarum inſpectatores: hi enim obſeruant tempora, dies, horas, & momenta, ex quorum obſeruantia bona vel mala futura prædicunt: hi etiam inteſtina pecudum inſpiciunt, & ex his futura prægnoſticant.

¶ Alij ſunt Augures, qui volatus auium & voces intendunt: inde dicitur augurium, quaſi auium Garium.

¶ Alij dicuntur Pythonici, qui quædam religione diabolica profeſſione ſectantur, à Pythone, id eſt, Apolline dicti, qui auctor fuit artis diuinandi.

Alij ſunt Aſtrologi, qui in aſtris vaticinantur: an verò ſit hodie permiſſa vaticinatio per Aſtrologiam dicetur *infrà quæſt. ſeq.*

¶ Alij dicuntur Genethliaci, ſic vocati propter natalitiorum conſiderationes. Iſti enim capiunt diem natalis & horam alicuius, & per duodecim cæli ſigna, ſiderúmque curſus calculantur, & prædicunt felices & infelices futuros euentus, & mortem quandoque.

Salitores

¶ Alij demum ſunt ſalitores, ſic dicti: quia dum cuiquam membri aliqua

pars ſalierit, aliquid exinde ſibi proſperum, aut infelix ſignificari prædicunt. Hæc omnia declarantur per textum *in dicto cap. igitur genus.* quæ tamen non pro doctis viris, ſed pro iunioribus & rudibus referre placuit.

Necromantici. Quibus ſuperaddo Necromanticos qui per Necromantiam vaticinantur, quia videntur eorum incantationibus & coniurationibus reſuſcitari mortui, quibus per dictos Necromanticos fiunt interrogationes: & illi ad eorū interrogata reſpondere: ſic dicti à νεκρὸς Græcè, quod latinè dicitur mortuus, & μαντία, id eſt, diuinatio: & vt plurimùm quando hæc fiunt, ipſi magiſtri adiiciunt ſanguinem cadaueri, quia Dæmones dicuntur amare ſanguinem, & propterea quotieſcumque fit Necromantia, cruor aqua miſcetur, vt Dæmones colore ſanguinis faciliùs prouocentur. Hæc habentur *in c. nec mirum, 26. quæſt. 6. in §. Necromantici.* quæ pro tyronibus ſimiliter adiuncta fuere.

¶ Videndum eſt modò qui ſunt profeſſores, ſiue magiſtri qui in ſecunda & tertia ſpecie ſortilegiorum militare ſolent: & breuiter dicas, quòd hi qui ſunt profeſſores artis amatoriæ, & in illa ſortilegiorum ſpecie militant, iidem in venefica ſpecie profitentur & iſti appellantur Magi. magi, ſcilicet qui artem magicam profitentur, vt dicit textus *in l. eorum, in princip. C. eod. tit.* & *dicto c. nec mirum, §. magi,* & iſti ſunt qui vocantur Malefici etiam malefici ob facinorum magnitudinem: vt dicit tex. *in d. §. magi.* Ius enim ciuile iſtos vtriuſque artis magiſtros æquiparauit tam in factura, quàm in pœnis, ſcilicet illum qui conficit ſortilegia amatoria, & ſortilegia venefica: & vtrumque pariter eadem pœna puniri iubet: vt *dict. leg. eorum in princip. & leg. ſi quis aliquid, §. qui abortionis, ff. de pœn.* an idem ſit de iure canonico, quòd eadem ſit in vtroque pœna ſtatuta, aut diuerſa, dicemus *infrà eo. 10. q.*

Sortilegia amatoria & venefica æquè puniuntur.

¶ Sunt quidam, qui dicuntur incantatores, qui ſolâ potentiâ carminis perſtringunt hominum vitas: iſti ſolent vt plurimùm in tertia militare: & quidam alij, qui ſuprà in prima ſpecie expreſſi ſunt, in hac tertia ſæpiùs ſe exercent: vt ſunt Arioli, qui in eorum ſacrificiis & immolationibus adiungunt quandoque imagines ceræ, vel cretæ recentis, & illas iuxta feruentiſſimum ignem apponunt, vel acubus earum capita, vel latera perforant, baptizant, & quamplura alia turpia faciunt: quæ conueniunt tertiæ ſpeciei, vt latiùs *infrà* dicetur *in ſequent. quæſt.* & Necromantici ſimiliter ſæpiùs ſolent in tertia ſpecie laborare, de quibus ſimiliter dicetur infrà *in d. quæſt. ſeq.*

CAP. III.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegia multis fiunt modis.*
2 *Sortilegiorum profeſſio duplex.*
3 *Sortilegij profeſſio tacita qualiter fiat.*
4 *Sortilegij profeſſio expreſſa dupliciter conſideratur.*
5 *Sortilegij profeſſionis expreſſæ modus & ſolemnitas.*
6 *Satanas ſummoperè cupit adorari.*
7 *Sortilegi vtuntur venenorum compoſitione.*
8 *Deus nullam recipit temporis diſtinctionem.*
9 *Theſauri an arte diabolica poſſint inueniri.*
10 *Aſtrologi, Chiromantici & ſimiles, qui futura prædicunt, an pœna Sortilegij puniantur.*

11 *Sorti*

11 *Sortilegia tam amatoria, quàm venefica dupliciter fieri dicuntur.*

12 *Sortilegia quo mediante, vel qua vi operentur.*

13 *Sortilegium amatorium non cadit in inuitum.*

14 *Sortilegium amatorium requirit puram & liberam voluntatem.*

15 *Amor non potest in inuitum cadere.*

16 *Sacramenta Ecclesiastica an effectiuè possint in sacrilegiis concurrere.*

17 *Sacramenta Ecclesiastica cuius sint efficaciæ.*

18 *Dæmones magicis artibus aduocati signis, ritibus, & carminibus ipsorum magorum etiam inuiti comparere coguntur.*

19 *Acharon nomen est Diaboli.*

20 *Sortilegium maleficum quid sit, & cuius sit efficaciæ.*

21 *Venena quare, & quando dicantur bona, vel non mala.*

22 *Venena mala quæ dicantur.*

Sortilegium multis modis fit.

QUERTIO quæro † quot modis fiunt Sortilegia loquendo de omni specie: vt *supra*. Respond. multis ac variis modis fieri posse.

¶ Pro cuius intelligentia sciendum est quòd duplex est sortilegiorum professio, tacita scilicet, & expressa, intelligendo de professis cuiuscumque speciei.

¶ Tacita enim professio est promissio quædam, quam quis facit alteri professo de obseruando quæ sibi mandauerit, sub promissione, quòd grandia faciet, & mirabilia in vita sua, cognoscet futura, & multa alia his similia dummodò fidem Catholicam abjiciat, & omnia ecclesiastica Sacramenta pessumdet: & totis eius viribus adhærebit cultui & obedientiæ sui magistri, & illum tamquam verum principem adorabit, cultum veræ adorationis sub idolorum forma sibi præstando, & alia huiusmodi turpiora pacta: & cuncta opera per ipsum facienda sub illius nomine & deuotione conficiet: & ista dicitur tacita professio: quia non fit propriè cum Dæmone, sed cum ministro Dæmonis, & in qua nullæ interueniunt solemnitates extrinsecæ, quæ interuenire solent in expressa professione, sicut est solemnis stipulatio, fides præstita per iuramentum de obseruantia promissorum: item homagium & fidelitatis promissio erga Dæmonẽ vnâ cũ postergatione & omnimoda diuisione fidei Christianæ, & aliis quæ in ea requiruntur, vt *in c. qui sine Saluatore, 26. quæst. 2.* & vide sum. confess. *eod. tit. quæst. 3. & 6.* vbi fit mentio de vtraque professione & pacto habito cum Dæmone, scilicet tacito & expresso: & *eod. tit. quæst. 10. in fin.* quam submissionem ipse Dæmon postea ratam habet, & reddit se facilẽ in obsequendo voluntati & appetitui illius sicut aliorum: quo facto omnia sortilegia, sicut expresse professi: fabricare incipiunt, vt *ibi* notatur; & notatur etiam per quemdam modernum Theologum *in quodam suo tract. de strigimag. Dæmon. mirand. lib. 1. c. 4.* & *l. nemo*, & *l. eorum in princ. C. eod. tit.* & *in c. 2. de sortileg.* vbi dicitur de illo, qui aspiciebat in astrolabio pro inueniendis furtis, & de hac tacita professione videtur etiam meminisse textus, si bene considerentur verba sua *in dict. c. nec mirum*, §. *Necromantici, verb. ad hæc omnia.* vbi post narrationem certorum remediorum, quæ fiunt erga maleficiatum pro salute corporis, subiungit textus hæc omnia fieri arte Dæmonum ex quadam pestifera societate hominum & angelorum malorum exorta.

Professio tacita cur dicatur.

Ratihabitio professionis Sortilegij.

Profeſſio expreſſa duplex

¶ Alterum verò dicitur profeſſio expreſſa : & eſt illa, quæ fit expreſſè cum proprio Dæmone: & iſta eſt duplex. Vna, quæ dicitur ſolemnis ſiue publica, altera quæ dicitur priuata. Solemnis enim & publica eſt illa, quæ fit cum Dæmone, dum publicè reſidet in ſolio majeſtatis, more Principis, quando fiunt vniuerſales congregationes omnium ſtrigum, maleficorum Necromantum, cuiuſcumque generis profeſſorum certis nocturnis horis, locis & temporibus Dæmonis arbitrio conſtitutis, vbi vniuerſis aſtantibus fit iſta profeſſio.

¶ Priuata verò eſt illa, quæ fit cum ipſo Dæmone, pacto expreſſo cum iuramento (vt *infrà*;) citra tamen ſolemnitates & hominũ multitudinem: vnde contra iſtos dicitur Eſa. 28. c. *Dixiſtis percuſſimus fœdus, & cum inferno fecimus pactum.* Et de hac fit mentio *in ſum. confeſſ. eod. tit. quæſt. 4. in princ.* & *quæſt. 6. & 12.* fiunt quandoque eiſdem ſolẽnitatibus, quibus fieri ſolent veræ & ſolemnes profeſſiones monachorum in Chriſti religione, dũ profitentur regulam monaſticam relinquentes mundũ, illi verò faciunt contrarium: quia relinquunt primò Deũ Saluatorem, abnegantes illius nomen & baptiſmum, & poſtea reliqua Sacramenta Eccleſiæ: deinde adhærent Dæmoni, eidemque perpetuam obedientiam ſpontanea voluntate promittunt, ſuperaddentes etiam ſacramentum, & homagium indubitatum, adeò quòd penitùs efficiantur Dæmoni ſubiecti, & pluſquam vaſſalli: & ex tunc contrahitur inter hominem & Dæmonem amicitia quædam & peſtifera ſocietas, ex qua multa mala & turpiſſima opera conficiũt: & quædam alia turpiora faciunt, quæ referre non audeo. Vide illum modernum Theologum *in d. tract. de ſtrig. Dæmon. miran. l. 1. 4. cap.* vbi latiùs omnia iſta ponit, & *in ſum. conf. eo. tit. c. 3. & 4. in prin.*

Profeſſio priuata aliquando fit iiſdem ſolemnitatibus ac religioſorũ

Societas initur inter hominem & Dæmonem.

Iſti verò qui expreſſã profeſſionẽ fecerũt, reddunt etiam expreſſũ cultũ adorationis Dæmoni per ſolemnia ſacrificia, quæ ipſi faciunt diabolo, imitantes in omnibus diuinũ cultũ, cũ paramentis, luminaribus, & aliis huiuſmodi, ac precibus quibuſdã & orationibus, quibus inſtructi ſunt, adeò ipsũ adorãt, & collaudãt continuè, ſicut nos verũ Creatorẽ adoramus, *16. q. 5. contra idolorum*, & eſt glo. *in c. accuſatus, §. ſanè. de hæret. lib. 6.* & *in sũ. cõfeſſ. eo. tit. q. 2. & 3. & 26. q. 6. nõ obſeruetis, & eadem cauſa, q. 11. qui ſine Saluatore*, vbi eſt bonus textus. Quibus autẽ locis & quibus tẽporibus hæc faciunt, dicetur *infrà q. ſeq.* Et hoc procedit quia Diabolus sũmoperè deſiderat ab homine adorari, & Deũ ipsũ Creatorẽ in hac adoratione imitari: quod prouenit ex illo peccato ſuperbię, quo ipſe Satanas voluit ſe facere æqualem Deo, & pariter ſicut ipſe adorari; quod peccatũ adhuc in ſe retinet, vt dicit S. Thom. *in 2. 2. q. 95. art. 5.* & S. Aug. *in lib. 10. de Ciuit. Dei.* cuius dicta tradita ſunt. *26. nec mirũ, §. auguria, verb. ſed hoc, quoſdam fallit*, & *verb. ad hoc.* vbi dicitur, quòd Satanas ad hoc valdè nititur, vt adoretur quaſi Deus, & propterea illi, qui interueniunt in dictis ſacrificiis, & expreſſe ipsũ Satanã adorant, ipſi ſunt ſibi cæteris prædilectiores, & nihil petunt, quin exaudiãtur ab eo, ex his, quæ ipſe facere poteſt: & ſi petũtur ea, quæ ipſe facere non poteſt, fingit illa facere poſſe, & per multas illuſiones decipit ſuos profeſſos: & propterea dicunt quidã, quòd ſortilegia & maleficia quæ fiũt per iſtos, ſunt cęteris atrociora & grauiora, quippe quia diabolus ſummoperè cupit iſtis complacere, à quibus maius præmium recipit; & iſti ſunt, qui ſolent quandoque ſtruere imagines

Cultus Dæmoni vt Creatori exhibetur.

Dæmonem adorantes cæteris sũt chariores.

gines ceræ, vel cretæ, seu alicuius mixturæ gummarum & similium: & dicit sanctus Augustinus *in libr. 21. de Ciuitate Dei.* hæc verba not. quòd Dæmones alliciuntur his rebus, characteribus, signis & carminibus magicorum, non tamquam animal cibis: sed quasi spiritus signis: quia enim homines in signum subiectionis eis offerunt solemnia sacrificia, & prostrationes faciunt, gaudent summoperè huiusmodi reuerentiæ signa sibi exhiberi.

Dæmones vt alliciantur.

Alliciuntur autem diuersi Dæmones diuersis signis, secundùm quod diuersis vitiis ipsorum magis conueniunt verba sancti Augustini relata per sanctum Thomam *in tract. qq. disputat. 1. partis in titulo de mira. q. 10. vers. respondeo in ff.* vbi dicit, quòd Dæmones certis temporibus obseruatis, & determinatis carminibus & signis, ritibus, & imaginibus consecratis, vel potiùs execratis euocati aduenium, quas imagines isti malefici portare solent ad loca sacrificiorum deputata: quibus completis composito ingenti igne dictas imagines primò baptizant in nomine Beelzebub principe dæmoniorum, seu Satanæ, & quibusdam aliis turpioribus verbis, quæ referre non audeo: quibus sic peractis imagines prædictas igni adhibent, & ibi petunt quæ mala & infirmitates volunt in vera naturali persona illius, quem, vel quam ipsa repræsentat imago inferri, & quibus doloribus & tormentis cruciari. Quandoque enim acubus vel aliis ferris acutis perforant sibi capita, costas, femora, pectus, ventrem, aut aliam corporis partem, in qua cupiũt exoriri infirmitatẽ in personã maleficiati, de quibus imaginibus fit mentio *in sum. confes. in tit. de sortileg. q. 12.* vbi dicitur, quòd hi, qui faciũt dictas imagines, dicũtur astronomi, & illas vocãt astronomatas: quæ omnia opere Dæmonũ habent effectũ, cuius signũ euidens est, quia in eis necesse est scribi quosdã characteres, qui naturaliter intelligi non possũt, & ad nihilũ operantur, nisi ad opera Dæmonũ exercanda: & illuc ad modicũ tempus auditur persona illa, propter quam sortilegia & maleficia prædicta facta fuerũt, quòd grauiter dolet, & lamẽtatur de maximo cordis, viscerũ, ventris, femoris, stomachi, aut capitis dolore, dicens graui quadã infirmitate repentina cruciari, quã nullus medicorũ cognoscere, nec curare potest, & hæc est illa, quã Sortilegus Dæmonis arte malefica sibi imposuit, interueniẽte postea sortilegio formali, vt *infrà* dicã. Et ista est veritas, cui nec sacri Canones, nec sacrorũ Theologorũ schola repugnat, vt *in d. c. nec mirũ §. si autẽ quilibet opponit, circa finẽ.* vbi ad hoc speciale quæsitũ respõdet S. Aug. & fatetur quòd Dæmones possũt in sanis corporibus Christianorũ immittere ægritudinẽ, mediante ministerio Sortilegi & malefici: sed reprehẽdit illos qui credũt in eis, propter periculũ animæ: quia, qui in illis credunt, recedunt à fide Christiana in totũ, aut dubitant, siue vacillant in ea, *argum. cap. 1. extra de hæret.* & diximus *suprà tit. 1. quæst. 2.*

Imagines execratio.

Imagines personæ cruciatus.

¶ Non tamen tibi persuadeas quòd ex sola illa imaginum obseruãtia, tactu & cæremoniis absque alia factura & maleficio possint huiusmodi infirmitates in dictis humanis corporibus exoriri: quia hoc esset ridiculum credere: sed fiunt postea venenorum compositiones, & conficiunt mixturas maleficii quod præstant maleficiando, aut in corpore, aut extra corpus: in corpore scilicet per puluercs venenorum commixtos in cibo, aut potu personæ maleficiãdæ; aut per varias vnctiones factas in aliqua

Venena per puluéres & mixturas.

corporis parte, quæ ægritudinem cupiunt exoriri: extra corpus verò fiunt, quando ipſæ facturæ ſiue maleficia ſic in vnum compoſita abſconduntur in lecto perſonæ maleficiandæ, ſuper quo iacitura ſit, aut ſub limine oſtij cameræ, vel alterius oſtij, ſuper quo perſona ipſa maleficianda tranſitura ſit, illáque pedibus calcare continget, de quibus latiùs *infrà* dicetur *in 6. quæſt.* Et iſtimet expreſſè profeſſi peractis ſacrificiis huiuſmodi ſæpiùs conſueuerunt interrogare Satanam in forma idoli ſuper altare exiſtentem: vt futurorum, aut præteritorum, ſiue præſentium occultorum notitiam ſibi demonſtret: quæ Satanas ſua idolorum forma illis reſponſa reſtituit de præſentibus, & præteritis valdè occultis & remotis, verum & certum conſueuit præſtare reſpõſum, ex quo ipſe, qui eſt ſpiritus liber, ſubtilis, & eleuatus, nullóque premitur pondere carnis, ſicut homo videt & expreſſè cognoſcit omnia, quæ fiunt & facta ſunt in vniuerſo orbe terrarũ: quæ omnia facilè homini indicare poteſt: ſed quæ futura ſunt minimè, quia illa ſolus Deus nouit eſſe vera, prout ſunt, vel erunt in ſuo eſſe.

Satanæ promiſſio.

Reſponſa Satanæ.

¶ Quia apud ipſum, vt dicunt Theologi, nulla datur temporis determinatio præſentis, præteriti, vel futuri, quia omnia ſunt illi præſentia in cœleſti ſpeculo diuinæ Majeſtatis: eo igitur excepto nulla creaturarum habet certam notitiam futurorum, vt latiùs *infrà* dicemus *quæſt.* 10. & habetur per Eſai. 41. *cap. Annunciate nobis quæ ventura ſunt in futurum, & dicemus quòd dii eſtis vos*: & ideò Dæmon, qui eſt Dei creatura, vt habetur *Geneſ.* 1. non poteſt cognoſcere futura ex certa ſcientia: ſed per quaſdam coniecturas, vt latiùs *infrà* dicetur *in decima quæſtione*: quotieſcumque igitur fit interrogatio de præteritis, aut præſentibus occultis, vel de his, quæ fiunt in longinquis partibus redditur prompta reſponſio: ſicut ab eo qui habet certam ſcientiam, vt not. *ind. cap. nec mirum, 26. quæſt. 5.* & notant Canon. *in capit. 2. de ſortileg.* & *l. multi. Cod. eod. tit.* quotieſcumque verò quæritur notitia futurorum, tunc non venit tam prompta reſponſio, ſed tardior, dubia, & implicita: quippe quia illorum in veritate ipſe eſt ignarus, quorum certa notitia ad ſolum Deum ſpectat, & ad illum dumtaxat, cui Deus voluit reuelare: vt habetur *Eſaiæ d. 41. cap.* & dixi *ſuprà proximè*, & habetur *Act. Apoſtolorum 1. cap.* vbi dicitur: *Non eſt veſtrum noſcere tempora, vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate.* & per S. Thom. *in ſecunda ſecundæ quæſtion. 26. articulo 6.* dixi *infrà eodem, quæſtione ſexta.*

Futurorum notitiam nullus habet præter Deum.

¶ Hi verò qui tacitam habent profeſſionem cum Dæmone, licèt ipſi quoque ſua execrantur maleficia Dæmonis miniſterio & ſuffragio, & corpora ſancta ab huiuſmodi languoribus ſanant, nihilominùs non habent eamdem vim & poteſtatem: ſicut hi qui ſunt expreſſè profeſſi, & ſunt reſpectu illorum (vt ita dixerim) tanquam fratres nouitij, aut fratres tertij ordinis reſpectu profeſſorum, cùm ipſi tam in eorum profeſſionibus, quàm in cultu imitantur diuinum & mores noſtræ religionis ſecundùm diuerſitatem profeſſionis & cæremoniarum: omnia tamen ad eumdem effectum tendentia, vt dixit textus, *capit. excommunicamus*: el ſecundo, *in princip. extra de hæret.* vbi dicitur: *Facies quidem habentes diuerſas, caudas verò ad inuicem colligatas*, &c.

¶ Inter quos non omittam illos qui arte huiuſmodi iactant ſe poſſe inuenire theſauros in locis valdè remotis & ſubterraneis abſconditos, & quandoque

doque inducunt homines ad talem insaniam, vt foueas quàm ingentes conficiant pro inueniendis thesauris huiusmodi: & ista videtur mihi quòd sit vna ex turpioribus illusionibus, quas Dæmon homini faciat: quia in rei veritate nunquam legi, vidi, nec audiui, quemquam ex Necromanticis, Magicis, aut Sortilegis huiusmodi aliquos vnquam inuenisse thesauros: aut alias aurum vel argentum: sed quamplures vidi huic operi incumbentes, qui mirabiliter conati sunt velle experiri: post multos labores & diabolicas obseruantias demùm nihil viderunt, nec inuenerunt nisi terram. Et ratio est, quia Deus non permittit, nec vult Dæmonem posse thesaurizare: quia alias sequeretur, quòd isti Magici, Necromantici, ac cæteri diabolicæ fidei professores essent cæteris Christi fidelibus ditiores, ac præstantiores, & quamplures reperirentur ex ipsis Christi fidelibus, qui animo ditandi prosequeretur illos, nec curarent Christianam ipsam postergare fidem, vt magno thesauro abundarent & venerarentur ab omnibus.

Sortilegi & cæteri eiusmodi relligiosi sùt pauperiores.

¶ Quinimò videmus hodie totum oppositum, quòd isti Sortilegi, Magici, Necromantici & similes sunt cæteris Christi fidelibus pauperiores, sordidiores, viliores, & contemptibiliores in hoc mundo, Deo permittente, calamitosam vitam communiter peragunt, Deum verum infelici morte amittunt, & æterni ignis incendio cruciantur: vt *in capit. firmißmè extra de hæret. & 26. quæst. 5. nec mirum*: & ea qua Dæmon argutia illos decipit eadem & similibus promissionibus ipsi nos decipere studeant, sed non capiunt nisi aliquos, qui sunt simplicis cognitionis, & carent intellectu & ratione: vel qui sunt nimiùm creduli & curiosi, qui auiditate quadam impudenter appetunt scire ea, quæ nulla ratione, aut honestâ causâ competit sibi inuestigare, *d. cap. nec mirum, §. auguria, ver. portentis.*

Argutia Dæmonum & Sortilegorum eadē.

¶ Sed quæro nunc, an Astrologi, Chiromantici, & similes, qui ex signis cælestibus & astrorum cursibus futura prædicunt, incidant in peccatum: & videtur dicendum quòd sic; quia istorum notitia ad solum Deum Creatorem pertinet, vt *suprà proximè* diximus; & habetur *Esa. 41. cap. Annunciate nobis* &c. Tu dic, aut isti Astrologi, & alij prænominati volunt futura ipsa prædicere ex certa scientia, & non licet eis, quia signa illa cœlestia sunt signa rerum, non causæ rerum, scilicet causæ finales: & licèt inclinent naturam humanam ad aliquid faciẽdum, non coarctant, nec imponunt necessitatem, alias nulla esset in nobis liberi arbitrij potestas à Deo tributa, si cogeremur contra voluntatem nostram peccare: vt dicit S. Thomas *in secunda secundæ, quæst. 26. art. 6.* & not. per Abb. *in cap. 2. de sortileg.* aut prædicunt illa per modum demonstrationis seu inclinationis: & bene dicunt dummodò non demonstrent necessitatem præcisam, neque causatiuam in eo quod ratione liberi arbitrij prudenter homo euitare potest: vt dixi, & isto modo non peccant nunciando.

Prædictiones ex demõstratione.

Chiromantia an cum peccato exerceatur.

¶ Iterum quæri potest quid de chiromantia, quæ est diuinatio quædam, quæ fit per lineamenta manus: an liceat fieri sine peccato vel sine pœna. Dic quòd eodem modo: aut quiuis narrat præterita, quæ euenerunt illi, cuius manus inspicitur, & nõ est peccatum nec prohibitum: aut quis prædicit futura: & isto casu fit eadem distinctio, de qua *suprà*: aut quis vult prædicere necessitatiuè & certo modo, aut inclinatiuè primo casu diuinatio ipsa sapit hæresim per ea, quæ *suprà proximè* diximus: secundo verò

casu

casu non sapit hæresim, nec meretur pœnam, quæ illa prædicit: quia vaticinium istius chiromantiæ fit vt plurimùm per regulas astrologiæ: vt notant isti summistæ, maximè Ioan. *lec. in summa confess. eodem tit. quæst. 2. 3. & 5.* & S. Thom. *d. dist. 95. art. 5.* aut nos loquimur de secunda specie, quæ dicitur amatoria: & hæc Sortilegia fieri possunt per vtrumque professum, scilicet tacitæ & expressæ professionis sicut alia diuinatiua.

¶ Sed aduerte, quòd hæc Sortilegia, & ea quæ sequuntur tertia specie fieri possunt dupliciter, & in corpore, & extra corpus personæ maleficiandæ, vt *l. eorum in princip.* & *l. multi, C. eodem tit. & l. si quis aliquid*, §. *qui abortionis, ff. de pœn.* & *l. 2.* §. *hæc adiectio, ff. ad leg. Cor. de sica.* & habetur *in d. c. nec mirum,* §. *nullum suffragium. in ver. sed hoc quosdam fallit, &c.* in corpore enim fieri dicuntur per cibū, vel potum regulariter, vt *d.* §. *qui abortionis*, & §. *hæc adiectio.* extra corpus autem, hoc est extra intestina fiunt per aliquas mixturas compositas ex herbarum foliis, vel radicibus, metallis, reptilibus terræ, auium plumis, vel membris, seu intestinis earumdem auium, animalium, vel piscium, aliarúmque similium rerum naturalium: illáque quandoque consuunt in chlamyde personæ maleficiandæ ad amorem, vel sub capite lecti super quo persona ipsa dormit abscōdūt, aut sub limine ostij camerę, aut alterius, super quo ipse maleficiandus vir aut mulier transitura sit. Quidam solent apponere imaginem ceræ iuxta ignem ardentem completis sacrificiis, de quibus *suprà*, & adhibere quasdam preces nefarias, & turpia verba, vt quēadmodum imago illa igne consumitur & liquescit, eodem modo cor mulieris amoris calore talis viri feruenter ardeat &c. In istis etiam Sortilegiis ad amorem vt plurimùm admiscentur Sacramenta Ecclesiarum, sicut est hostia consecrata, vt notat gloss. *in c. accusatus*, §. *sanè. de hæret. lib. 6.* vel nondum sacrata, sed circumscripta notis & literis sanguineis, super qua dici curant quandoque vnam, duas, tres, quinque pluréve Missas, quibus celebratis tradunt hostiam ipsam non integram prout est: sed in puluerem redactam valdè subtiliter personæ maleficiandæ, quam assumere faciunt in cibo: sicut in pulmento, vel in potu: eodem modo faciunt cum calamita immixta aliis speciebus, & tradita, vt *suprà*, in cibo vel potu personæ maleficiandæ, ex quo dicunt illam esse naturæ attractiuæ, & quòd poterit cor & voluntatem absorbentis attrahere ad amorem personæ tradentis: sed omnes sunt nugæ, & dæmonis fallaciæ, quæ rarò vel nunquam sortiuntur effectum, stante liberi arbitrii potestate, mirum quid esset, quòd mulier casta & honesta violenter traheretur ad peccandum & ad amandum illum, quem natura ipsa suæ conditionis non patitur: quia nemo, vt *suprà proximè* dixi, inuitus compellitur ad peccandum, nisi qui curiosè & sponte accedit ad peccatum, *d. c. nec mirum,* §. *auguria, ver. his ergo portentis.* non negatur tamen quòd Dæmon astutia & solicitudine sua non possit tam grauiter & solicitè mulierem ipsam tentare & illi persuadere, adeò quòd incidat in peccatum, & incipiat amare virum illum, quem priùs nunquam nouerat.

¶ Et ideò dixerunt quidam magni Theologi, quòd si aliquis maleficiatus, aut maleficiata reperitur, qui deuenerit ad effectus, ad quos tendunt maleficia prædicta, id profectò non prouenit virtute & potentia maleficij, vel sortilegij, rationibus prædictis, propter liberi arbitrij potestatem: sed

deuenit

Imagines cereæ igni admotæ ad amorem.

Sortilegius amatoriis quæ immiscentur.

Nemo inuitus peccat.

Mulier facilis est & credula.

Effectus maleficiorum vnde virtutem habeant.

deuenit virtute diabolicæ tentationis, qua Dæmon, vt credentium animas faciliùs decipiat, ita quòd firmiter credant quod illa sortilegia faciunt miracula, & vera sint eorum opera, ipsemet adeò vehementer solicitè infestat mulierem ipsam tentationibus & persuasionibus die noctéque adeò, quòd nunquam sinit ipsum vel ipsam aliquo momento quiescere, nec in somniis, nec in vigilia, ad quod multoties, accedente maximè opera & ministerio extrinseco sortilegi, qui extrinsecùs cooperatur, & literis amatoriis,& precibus, pollicitationibúsque verbalibus: adeò quòd fragilis sexus sæpe illa ducatur,& cadit in peccatum;& hoc non prouenit virtute & potentia sortilegij,sed dæmonis tentationibus, & opera hominis extrinsecùs cooperantis,vt dixi, qui insectantur mulierem ipsam tanquam venatores feram, aut aucupatores auem, & necesse est, quòd post aliquod bellum reddat se victam in manibus hostis, & cedat propter suam debilem naturam, & imbecilles vires quas habet ad resistendum diabolo: imò per quàm facilis est, credula, & quæ noua sunt, tam bona quàm mala libenter appetit: vt not. Gen. 3. & *cap. Forus. de verborum signif.* Nec illici potest hoc violenter fieri, sed sponte, quia mulier ipsa sponte incipit incalescere in amorem illius viri, & voluntariè illum desiderat: & hoc euenit ex natura sua, & voluntate,violentiâ sortilegiorum, & hæc est facilior via ad flectendum pudicos animos ad libidinem, quàm alia:& maximè si quando hæc tentatio fit,mittuntur nuncij,epistolę amatoriæ,& similia ad mulierẽ;his vel similibus modis videntur faciliùs flecti,quàm vi ipsius maleficij.

Mulier facilis est & credula.

¶ Et nota vnum valdè singulare, quod Satanas videns eminùs potentẽ in hac specie sortilegiorũ amatoria:in qua non potest hominẽ inuitum trahere ad amandum,sicut in tertia specie,in qua etiã viro vel muliere inuita in eius corpore ægritudines intromittit,vt *infrà* latiùs dicemus de specie illa,& habetur *in d.c. nec mirũ, circa finẽ in vers. super hoc quosdã fallit,&c.*

¶ Effectus enim istius sortilegij requirit puram & liberam voluntatem. Effecta sortilegij.

¶ Quia nemo amat inuitus, & licèt isti vulgares fateri soleant se inuitos amare, & propter poculum assumptum compelli ad amandum:hoc est falsissimum,si volumus intelligere de necessitate præcisa,vt compellatur homo ratione & voluntate:quia hoc non permittit Deus,ne tollatur liberi arbitrij potestas,quam habet homo. Si tu diceres:Compellitur homo persuasionibus dæmonis:tunc dico quòd non compellitur in ratione, sed in concupiscentia carnis, quia debilis est, & admodum fragilis naturâ suâ: atque nisi fortiter & deliberatè resistat vel fugiat,incidit in laqueum, vt latiùs *infrà* dicam *in hac q.*& hactenùs nũquã vidi,nec legi potest,maleficiorũ ordinationibus,siue potiùs machinationibus ab istis maleficis sacra miscerí,nisi in his quæ fiunt ad amorem & in hac specie. Sacra maleficiis tantùm miscentur ad amorem.

In hoc bis aut ter habui in facto sortilegos, qui huic sortilegio siue maleficio incumbentes,hostiam commiscuerant, vnum videlicet Clericum religiosum, qui hostiam ipsam sacratissimam accipiebat,cuius partem ipse sceleratissimus, qui cupiebat amari, assumpserat, dicendo quædam verba satis turpia atque nefanda,quæ *hîc* referre non expedit:reliquam verò partem hostiæ miserat ad ipsam mulierem, non in forma hostiæ, sed minutatim contritam, aut in puluerem redactam sumendam in cibo aut potu.

Hostiæ sacratæ abusus ad amores.

¶ Iterum habui alium, qui hostiam ipsam nondum sacratam acceperat: & super illa circumcirca cum sanguine annularis digiti nonnulla verba satis turpia descripserat: deinde ipsam hostiam super altari imposuerat, hoc est super nudo lapide sacrato, sub linteamine tamen altaris absconditam, & à quodam Sacerdote rotundæ conscientię super illa quinque Missas celebrari fecerat certis orationibus ad eius propositum superadditis: deinde hostiam ipsam sumpserat, quæ tamen non erat expressè consecrata, cuius partem pro se assumpserat: alteram verò partem personæ maleficiandæ tradiderat redactam in puluerem, vt proximè dixi, asserentes vterque ipsorum, qui hostiam ipsam assumpserat, indissolubili amoris vinculo ad inuicem colligari: nihilominùs nullum effectum apparentem vidi, nec percepi.

Hostia cõsecrata in puluerẽ redacta ad quid.

¶ Nec sunt adhuc anni duo elapsi quòd alium similem casum audiui Romæ accidisse de quadam impudica muliere, in cuius cophinis repertæ fuêre duę hostię, super quibus ambabus erant descripta verba quædã sanguinea &c. quas ipsa tenebat (vt asseruit) ad effectum tradendi cuidam alteri mulieri, ad instantiam viri qui eiusdem mulieris amorem concupiscebat.

¶ Alius quoque nondum est annus elapsus, quòd duæ impudicæ mulieres Romæ, quas vidi & audiui, ab excellentissimo viro Reuerendo Domino locumtenente Reuerend. D. Vicarij Papæ: qui illas captiuatas habuerat & examinauerat, quæ acceperant oleum baptismatis quo inunxerant sibi labia, dicentes hæc verba, *Fides abrenuncio tibi.* & cum labiis illis sic inunctis deosculatę fuerant viros quosdam causa captandi amorem ab ipsis (vt ipsæ asserebant) nihilominùs demùm omne experimentum fallax & suorum excessuum condignas vidi luere pœnas.

¶ Aliud exemplum à triennio & citra in eadem vrbe contigerat, quòd quædam turpissima mulier acceperat particulam cutis illius, qua infans indutus egreditur de vtero matris, quàm primùm venit in lucẽ, illámq; similiter super nudo lapide sacrato occultauerat, & super illa plures Missas numero 5. celebrari fecerat, cutímque prædictam postmodùm assumpserat, & baptizauerat sub nomine personæ maleficiandæ cum aqua baptismatis & ceremoniis consuetis: deinde eamdem in puluerem redegit ad effectum tradendi personæ maleficiandæ: tamen interim capta fuit, nec perficere potuit sortilegium, sed congruas scelcris sui luit pœnas.

Cutis infantis ad sortilegia.

¶ Redeundo igitur ad propositum, dico, quòd isti sortilegi sæpiùs requirunt remedia Sacramentorum Ecclesiasticorum in istis sortilegiis amatoriis, videntes forsan quòd Diaboli auxilium non est sibi satis, putantes secũdùm Dæmonis persuasiones, quòd Sacramenta huiusmodi summopere commoueant animos hominum ad amandum terrena & illorum concupiscentias naturales: sed in hoc iudicio meo summopere decipiuntur, putantes tantùm immensum Eucharistiæ Sacramentum mundanis lasciuiis & peccatis præstare suffragium.

Sortilegi amatorius adhibẽt Sacramenta.

¶ Quia in sacrificiis nullum aliud est maius, per quod omnia tolluntur peccata, & anima Christiani per ipsum vnitur Deo, *de conse. distin. 2. cum omne crimen.* & *cap. nihil in sacrificiis.* & *in Clem. 1. de reliq. & venerat. Sanctorum*, & *ibi* not. d. Cardin. & similiter cætera Sacramenta, quæ ad exclusionem spiritus maligni & purificandum animam à peccatis, & ad cõfirmandum vnionem fidei Christianæ adinuenta fuerunt, prout est oleum sanctum

sãctum baptismatis, chrismatis,& extremæ-vnctionis, *1.q.1. detrahe. & c. firmissimè de hær.& de consecra.dist.4. in prin.& eadem dist.cap presbyteri.c. nullus ministrorum.*& tetigi *suprà tit. 1.in 2. q.in princip.*fatuum esset dicere quòd istos contrarios effectus operarentur. Sed ego credo quòd Satanas sub hac specie vehementer decipit istos Sortilegos,persuadendo illis, quòd istorum Sacramentorum abusus parit mirabiles effectus,quoad amorẽ: sed hoc ipse facit in vilipendium Christianæ fidei, & vt grauiùs offendat diuinam maiestatem : quinimò quandoque reperiuntur quidam Sacerdotes qui sunt adeò proteruæ & reprobæ conscientiæ : qui audent in ipso sacrificio Missæ scienter dicere nonnullas prauas orationes, & nefarias preces, & maleficiandam personam nominare : & apprehensis sortilegiis super altari manibus propriis illa immolari Deo non verentur,exorantes quòd suscipiantur exaudiendæ preces, vt illum ad quem destinata sunt sortiantur effectum. Ex quibus apparet quòd Satanas adeò subtiliter operatur, quòd ab hominibus & Sacerdotibus Dei ministris apud altare sacratum cultum adorationis extorquet in maximum dedecus Ecclesiæ & diuinæ maiestatis illos decipit, prout vidimus, proximè de thesauro.

¶ Quidam alij capiunt cutim virgineam aut infantis,de quo *suprà* diximus: aut alterius quadrupedis nondũ nati,hoc est quãdo nascitur abortiuum , quam redigunt in membranam, quam appellant chartam virgineam , & tenent quandoque in forma quadrata,quandoque verò in forma rotunda sicut hostia , vel parum minus , & super illis describunt aut scribere faciunt verba incantatiua & coniuratiua spirituũ, quibus immiscẽt certos characteres & signa quædã extranea, quibus Dæmonum inuocatio continetur,vt latiùs *infrà* dicetur *q.8.*

¶ Qui dæmones magicis artibus aduocati,mediantibus istis sortilegiis, characteribus & signis coacti aduenium , certis temporibus obseruatis, & determinatis carminibus,ritibus,& imaginibus consecratis , vel potiùs execratis, vt dicit sanctus Thomas *in trac.qq. primæ partis.quæst.10.ver.nonum. in tit. de miraculis.* vbi etiam dicit quòd per ista, vel similia nomina dæmones vocati coguntur venire, si magus illos aduocat : & licèt insint,& appareãt aliqua nomina Dei, nihilominus illorum finis & vltimus effectus semper tendit ad istud : sed ideò illa Dei nomina apponunt , vt faciliùs legentes decipiantur , & credant per illorum nominum expressionem rem ipsam sanctam atque deuotam esse.Et ex istis quàm plurimas vidi & abstuli de manibus maleficorum : & inter alia sæpiùs vidi ista verba inserta : *Agios otheos: Agios ischyros* : *Agios athanatos* : hoc est: *Deus sanctus* : *Deus fortis* : *Deus immortalis* , &c. Dæmonum aduocatio quomodo fiat.

¶ Clarum est , quòd hoc nomen *Acharon* est nomẽ Satanæ, siue Beelzebub vt not. *3. Regum* , dum Elias diuino numine inspiratus reprehendit Ochoziam Regem, qui derelicto diuino cultu deos extraneos adorabat, dicens : *Numquid non est vobis Deus vester Deus Israël, vt eatis ad consulendum Beelzebub, Deum Acharon ? De lecto quem ascendisti non resurges*,&c. Quidam alij admiscent in ipsis sortilegiis amatoriis partem aliquam chlamydis , aut camisiæ filum, si habere possunt , personæ maleficiandæ & cum illis & aliis mixturis componunt facturas suas: quidam verò capiunt auium aut brutorum intestina vel membra , seu aliam corporis vel membri particulam, prout quidam Ochozias rex increpatur. Sortilegiorum mixturæ.

dam cepere iecur vulpis, oculos lupi, aut illius caput: cor cerui, noctuæ inteſtina, aut bubonis: linguam milui, aut philomelæ, & ſimilium.

¶. Nec putes, quòd ſola iſtarum rerum mixtura ſufficiat ad cauſandum prædictos amoris effectus, niſi adeſſent verba diabolica exorcizantia, & Sortilegi mens & inuocatio, prædicta omnia Satanæ vouentis, & veluti ſacrificia immolantis ad huiuſmodi turpes effectus: quemadmodum enim per verum Sacerdotem immolatur hoſtia, quæ Deo Creatori cum deuotione offertur: ita per iſtos maleficos & Sortilegas, verum diuinum cultum imitantes violantéſque, hæc eorum reproba ſacrificia immolantur: quibus oblatis & emiſſis precibus ſtatim efficiuntur à Dæmone conſecrata ſeu potiùs execrata, per not. *in d.cap. nec mirum.§.ſed hoc quoſdam,&c.* & ſanctus Auguſtinus *in lib.10.& 21. de Ciuitate Dei*, idem teſtatur: vide S. Thom. *in trac.qq. diſ.q.10. verſ. no. prima partis in tit. de mira. & in verſ. reſpondeo in fine.* alioquin ſequeretur quòd quilibet alius Chriſtianus extra illorum profeſſionem, ſi haberet notitiam illorum verborum, poſſet eadē conficere ſortilegia, & eoſdem effectus concipere, quod non eſt dicēdū, per ea quæ *ſuprà* dicta ſunt, & per ea quæ habentur *in d.c.nec mirum.§.necromantici.ver.ad hæc omnia.*

Conſecratio ſeu execratio facta à Dæmone.

¶ Tertia ſuccedit ſpecies Sortilegiorum, quæ malefica dicitur, & meritò: nam ex illa nullum bonum, ſed omnia mala proueniunt, diuerſę ægritudines ex ipſis ſortilegiis in humanis, aut brutorum corporibus exoriuntur: & mors quandoque ſuccedit citiùs vel tardiùs ſecundùm venenorum atrocitatem, aut leuitatem: & iſta ſimiliter dupliciter fiunt: aut in corpore, aut extra corpus, ſicut amatoria: excepto quòd fiunt diuerſæ compoſitiones, ſcilicet ex diuerſis ſpeciebus & mixturis: quia in ſpecie illa præcedenti vt plurimùm interueniunt tres dulces, calidæ & amœnæ, humanæ naturæ placabiles, coadiuuantes naturalem calorem & potentiam luxuriandi, & ideò lex appellat illa bona, vel non mala venena: quæ non ſunt facta hominis necandi cauſa, vt *l.3. §.hæc adiectio.ff.ad leg.Cornel.de ſicar.* In hac verò vltima ſpecie, quæ dicitur malefica, & propter odium vel indignationem, vt plurimùm fit ad vindictam & vltionem alicuius iniuriæ: fiunt diuerſa, immò contraria ſortilegia & maleficia, in quibus mala venena, ſcilicet ea, quæ facta ſunt hominis necandi causâ, vt plurimùm commiſcentur, quandoque plus, quandoque minùs, ſecundùm quod iſti malefici grauiorem vel leuiorem quærunt inferre iacturam: & iſta pocula venefica ſunt communiter frigida, amara & noxia, & naturæ humanæ, hominúmque ſaluti contraria, vt dicit tex. *in l.& ſi excepta*, & *l.fin.in prin.C.eo.tit.de malef.*

Sortileg. ſpecies Malef.

Et ideò lex appellat iſta, mala venena; & non ſolùm punitur ille, qui ipſa potanda tradit: verùm etiam qui illa conficit, ſeu componit, tenet, & vēdit; *d.l.3.§.hæc adiectio.* ex his enim variæ ac diuerſæ proueniunt in humanis, aut brutorum corporibus infirmitates & ægritudines inſanabiles exoriuntur, ſcilicet febris, tuſſis, phriſis, phreneſis, dementia, dilucida interualla, inteſtinorum corroſio, cordis dolor intenſus, vel capitis, ventris mugitus, morbus ſonticus, membri debilitatio, nerui alicuius attractio, vel alia ſimilis calamitas, ex qua corpus paulatim conſumitur, & abſque remedio medicorum tendit ad necem. Quandoque verò introducitur virilis membri languedo, & debilitas renum in viro: in muliere verò vuluæ arctatio, aut matricis frigiditas & indignatio

Infirmitatum immiſſio.

gnatio talis, ex qua vir redditur omnino impotens ad generandum: mulier verò incapax & vndique reproba ad recipiendum sperma in coitu,& ad concipiendum:ita quòd redditur inutilis pro matrimonio : & fit quandoque separatio,non dico thori, sed ipsius matrimonij: & datur facultas iterum nubendi illis qui petunt dissolutionem : & ego vidi semel in facto casum huiusmodi,vbi mulier conquerebatur de viri impotentia, quæ ex maleficio huiusmodi prouenerat,quæ durauerat per triennium, prout iura requirunt, adhibita posteà septima manu propinquorum,fuit facta dissolutio matrimonij,secundùm quod habetur *in* 1.& *c.litera de frig. & malef.* & not. doc. *in c. fraternitatis eod.tit.* quas compositiones & mixturas isti malefici ex pluribus speciebus venenorum componunt,quædam ex herbarum foliis, festucis, aut radicibus, piscibus,animalibus,aut reptilibus venenosis, lapidibus, atque metallis. Vide S. Thomam *in trac. qq.& 10. primæ partis in tit.de miraculis, vers. sextum.* quorum tamen quædam in liquoribus, quædam verò in pulueribus resoluta tenent: & cum ipsis sortilegia sua fabricare studeant. Quidam verò sunt,qui solâ verborum potentiâ hominem aut brutum interimunt,aut ægrotare permittunt,& alia quædam miranda faciunt: vt habetur *in cap.Igitur genus.* 26.a.4. & diximus *suprà hac quæst.in prin.* & tetigi *infrà eod.q.seq.* quæ omnia dæmonis instructione & doctrina nouerunt ei. Hæc sunt in veritate, quæ reddunt humana corpora languentia vel moribunda sæpe,licèt in ipsorum maleficiorum siue facturarum resolutionibus species & materiæ quædam multùm extraneæ appareant, prout aliàs vidi pluries,quòd prædicti maleficiati postquã habuerunt remedium liberationis, sæpiùs ex pectore projiciunt, aut ex ore euomunt, vel interiùs per secessũ emittunt acus, capillos, ferramẽta,clauos,plumas,sulphur,lapides, & res demùm tales, quas impossibile erat dictum maleficiatum potuisse comedere;non solùm integras, sed nec fractas, vel minutim in frusta concisas:vnde videtur quid mirandum: sed dic (vt quidam dixerunt) quòd Satanas ad maiorem hominũ deceptionẽ facit apparere dictas extraneas species in resolutione facturæ, vt res magis miranda videatur:quandoquidem inspiciuntur, & considerantur esse talis naturæ,formæ & qualitatis,quòd impossibile erat illa potuisse ingredi in corpore maleficiati per aliquam partem naturaliter:sed in rei veritate non sunt veræ species naturales : & quòd sit verum,apparet : quia illa emittuntur per vomitum:vel stercus,& sic inter illas materias liquidas apparent à principio, cùm primùm exeunt de corpore : sed si seruares materias illas biduo, triduo, aut quinque dierum spatio,prout aliàs ego studiosè seruari feci, videres omnia ea liquefacta penitùs, & ipsarum formas periisse totas. Quòd si naturalia essent, profectò in sua priori siue primæua forma remanerent, nec possent per aliquos liquores aut humiditates corrumpi, maximè ferrum & lapides, propter eius naturalem duritiem, vt manifestum est omnibus.

Vomitus maleficiati.

Claui, lapides, &c.euomiti, a sint species naturales.

Verborũ potentia maleficia

Languores maleficiati.

Quidam alij dixerunt, quòd Dæmones, vt res miranda videatur tunc temporis, quando maleficiatus prouocat ad vomitum, vel ad opus ventris, velocissimè inuisibiliter afferunt ibi species illas, siue materias, de quibus *suprà*, veras & naturales, quas aliunde acceperant & attulerant ibi. Sed nota,quòd licèt Dæmon sua

potentia naturali hoc facere posset & tam dextro modo illas inserere in vomitum, vel stercore maleficiati quòd nullus hominum aduerteret: tamen prior opinio mihi magis placet, quòd sint apparentes species sub illis formis non naturales: quòd sit verum, apparet ratione prædicta: quia communiter non durant sub illa forma, sed breui tempore soluũtur in illis liquoribus, cum quibus mixta aduenerant: prout ego pluries vidi, & manibus propriis tetigi, quæ à principio, vt dixi, apparebant veræ & naturales, & retinebant in se nescio quid duri, tamen breui tempore (vt prædixi) resoluuntur & pereunt.

Malefici quomodo ingrediantur cubicula clausa.

Quandoque verò istæ mulieres maleficæ siue malefici media nocte ingrediuntur thalamum personæ maleficiandæ (in quibus quomodo & qualiter ingredi possunt, maximè quando ostia & feneſtræ sunt omnia clausa & fortissimis ferris, & claui concluſa, dicetur *infrà ea q.* 8.) & maleficiandum ipsum, siue masculus sit, siue femina dormientem suis liquoribus, aquis, oleis, aut pinguedine, siue aliis similibus vnctionibus plura & diuersa venena continentibus inungunt quandoque femora, quandoque autem ventrem aut caput, guttur, pectus, vel costas, seu aliam partem corporis personæ maleficiandæ, quæ sic dormiens nihil sentit: & est tanta vis & potentia illius vnctionis, quòd paulatim durante calore ipsius dormientis ingreditur intus carnes, & vadit ad penetralia cordis & viscerum maleficiati: vnde paulò post causantur ingentes dolores in corpore maleficiati, cùm primùm sc. maleficiũ vel factura (vt dicũt) tangit inteſtina maleficiati, illuc succedũt maximi vlulatus & lamentationes quàm crebræ: & hoc vno modo Sortilegia venefica fiunt in corpore, quia maleficium, siue factura tangit inteſtina. Alio modo fiunt similiter in corpore per cibum, aut potum, quia illa eorum venena, & maleficas mixturas, in puluerem vt plurimùm redactas, in vino vel ferculis intromiscent, & isto modo tradunt mala fercula & pestiferos potus ignaris, & his qui bona fide cum eis comedunt vel bibunt: & ideò consulo omnibus, vt quàm maximè præcaueant ne comedant vel bibant cum his, qui dicuntur malefici, aut cum mulieribus maleficis, sed fugiant eorum, vel earum conuersationem: & meritò constituit Imperator, quòd istorum conuersationem & amicitiam, quamuis vetus sit, vnusquisque omnino fugiat, *l. nullus. C. de mal. & math.* quia sunt inimici humani generis & hostes communis salutis, vt dicit tex. *in l. & si excepta. in prin. & l. fi. C. eo. tit.* semperque studeant inferre aliqua mala in humanis corporibus, vel in bonis, & hoc faciunt Dæmone instigante, vt semper operentur malum contra aliquem ex Christi fidelibus: & necesse est quòd hoc faciant imperante Satana, postquam illius imperio se subiecerunt & promiserunt obedientiam, vt latiùs diximus *suprà. ea.q. in princ. in secunda specie.*

Conuersatio maleficorum fugienda.

Vnctiones veneficæ dormiẽtes in thalamo maleficiandis illatæ.

¶ Alio modo fiunt hæc maleficia scilicet extra corpus, quod est quando isti malefici abscondunt in capite lecti, vel in alia parte, super qua maleficiandus iacere debet ipsa venefica sortilegia, aut sub limine ostij cameræ abscondunt eadem, dummodo persona maleficianda super illis transitura sit, & illa pedibus calcare contingat: quia statim facta calcatione quando sunt in limine, vel facta iacentia corporis quando fiunt in lecto, factura ipsa sortitur effectum; & recipiunt quandoque certa venena adeò atrocia & furibunda, quibus pedibus

Maleficia extra corpus

Maleficia in limine ostij vel

sub pulvino lecti aliquando reconduntur.

pedibus calcatis ſtatim perit qui illa calcauerit: quædam alia ſunt quæ non ſtatim occidunt, ſed ſpatio duorum, trium, vel octo, aut decem dierũ plus vel minùs, ſecundùm quod voluerint ipſi malefici: quia ſciunt illa temperare, prout ex pluribus confeſſionibus reorum iſtius criminis accepi, qui ſimiliter faſſi ſunt ex quibus rebus conficiuntur & qualiter fiat illorum temperatio, & quem effectum operentur ſingula, quæ *hîc* referre nõ licet: ſufficiat tibi ſcire, quòd hæc fieri poſſunt arte & induſtria Dæmonis ex rebus naturalibus, miniſterio & opera ſortilegi interueniente, vt fatetur ſanctus Auguſtinus *in lib. 10. de Ciuit. Dei* & habetur *xxvj. q. 5. c. nec mirum. circa finem.* & *l. multi, & l. eorum. in principio. cum pluribus aliis legibus. Cod. eodem titulo.*

Et nota vnum, quòd in omnibus Sortilegiis cuiuſcumque ſint ſpeciei, ſemper interueniunt verba quædam malefica, opus illud quodcumque ſit Dæmoni conſecrantia, & eius auxilium ad id faciendum, ſiue potiùs machinandum inuocantia.

¶ Concludo igitur in hac materia, quòd in quolibet Sortilegio tria concurrere debent, perſona malefica, ſcilicet profeſſa, verba conſecratiua, & materia conſecrata, & ad illum effectum compoſita: excepto maleficio incantatoris, quod verbis tantùm perficitur, vt habetur *xxv. q. iv. igitur genus.* & *v. q. nec mirum*, & *ſuprà* diximus *hac ea. q. in princ.*

CAP. IV.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegia quibus in locis vel temporibus fabricari ſoleant.*
2 *Lucem odit & fugit qui malè agere intendit.*
3 *Chriſtus luci comparatur, quia veritas eſt.*

QVARTO quæro † quibus locis & temporibus hæc Sortilegia fabricantur: & vbi ipſi Sortilegi & alij ſimiles conuenire ſolent.

Reſpond. quòd vt plurimùm in locis ſylueſtribus, occultis, ſubterraneis, & ab hominum conuerſatione remotis, & peregrinis, ruinoſis, atque deſertis, & ſemper de nocte fiunt, vt not. *in cap. Epiſcopi. 26. qu. 5.* Ratio poteſt eſſe duplex. Prima, quia Dæmon poſt caſum ex Paradiſo effectus fuit obſcurus, & tenebroſus, vt concludunt communiter Theologi & maximè S. Thom. *in Tract. qq. q. 16. art. 1. & 6. in tit. de dæmonib.* conſequens eſt, quòd omnia opera quæ ipſe facit, fiant in obſcuro & tenebroſo loco, & tempore, eò maximè etiam, quia opera ipſa ſunt peccata, quæ communiter dicuntur nigra, & oppoſita luci veritatis, virtutis, & iuſtitiæ, meritò conficienda ſunt tempore nigro & obſcuro: quia dici ſolet communiter, quòd † qui male agit odit lucem; *xvij. q. ij. perniciosam, & de pœnit. diſt. 1. item. ſi ante.* † Lux enim veritatis illa, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, quòd eſt Chriſtus, vt habetur *Io. 1. 3. 5.* & *8. c.* & *l. inter claras, in prin. C. de ſum. Trinit.* & eſt.

Dæmonis opera cur obſcura.

est lux interna, quæ clarificat animam & intellectum hominis, *de consecrat. d.4.in principio.* Satanas enim virtutibus, bonis operibus, & veritati, quãtum potest, aduersatur, ex quo ipse mendax est & tenebrosus, vt *suprà* diximus, nimirum si loca sordida, obscura & tenebrosa sibi elegit ad similitudinem sui; vt not. Io. 3 *c.* & 81 *d. valent interdum.* Secunda redditur ratio, quare potiùs de nocte, quàm de die hæc opera fiunt: quia si de die fierent possent videri ab aliquo, & faciliùs discooperirẽtur eorum maleficia, & deuenirent ad notitiam curiæ & iustitiæ; ac proinde caperentur, punirentúrque. Ne igitur tam facilè detegantur, & impediantur eorum opera fieri, & sacrificia celebrari, faciunt de nocte in locis prædictis, vt à nemine habeant impedimẽtum, per ea quæ *suprà* dicta sunt, & no. *in d.c. Episcopi 26. quæst. 5. & cap. nec mirum. eadem quæst.*

CAP. V.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegi quibus rebus, mixturis, & instrumentis communiter vtantur.*
2 *Sortilegiis, per tacitæ professionis homines exercendis, quæ soleant instrumenta concurrere.*
3 *Sortilegij amatorij instrumenta quæ esse soleant.*
4 *Tentationi diabolicæ nemo resistere potest absque gratia diuina.*
5 *Diabolus summoperè abhorret signum sanctæ crucis, & insignia Dominicæ passionis.*
6 *Diabolus duas manus habuisse dicitur, vnam attrahentem, alteram compellentem.*
7 *Memoria passionis Christi expellit Diabolum.*
8 *Muliebris sexus fragilis, & ad malum labilis est.*
9 *Sortilegium veneficum quibus instrumentis exerceatur.*
10 *Venena mala quæ dicantur.*
11 *Venena non mala quæ & quare dicantur.*
12 *Imagines an in sortilegiis aliquid operentur.*

QVINTO quæro quibus rebus, mixturis & instrumentis vtuntur isti sortilegi ad hæc sua sortilegia fabricandum? Respondeo quòd variis atque diuersis, quorum pars maior declarata fuit *supra eod. q.3.* nihilominùs ad maiorem expressionem: quia materia ista non est minùs confusa, quàm diffusa, dicam aliqua vltra ea quæ *ibi* dixi.

¶ Aut loquimur de prima specie, quæ est diuinatiua, in qua quandoque versantur sortilegi, qui sunt professionis expressæ: aliquando hi, qui tacitæ sunt professionis.

¶ Primo casu, dic quòd quotiescumque sunt in celebratione sacrificiorum omnibus ferè & eisdem instrumentis vtuntur ad sacrificandum quibus vtuntur nostri Sacerdotes Christianæ religionis, & cum illa reuerentia cultum Dæmonis sub idolorum forma celebrare solent, & offerre preces, quibus veri sacerdotes Christianæ religionis verum diuinum cultum venerantur, vt not. Io. *lec. in sum. confess. in tit. de sortileg. c.1. & 2.* & not. *in c. Nec mirum 26. quæst. 5. & in cap. Contra idolorum 26. quæst. 4. ibid.* dict. Archid. Gemin. & alij, vbi expressa fit, & not. Glos. *in cap. accusatus, §. sanè. de hæret. lib. 6.* mentio de istis sacrificiis: in locis enim quæ *suprà* proximè diximus, quæ ipsi retinent loco templorum, solent sæpiùs construere, & super eisdem ponere idola & alias diuersas

diuersas imagines, quibus in ipsis sacrificiis & precibus offerre solent thura,& alias diuersas fumigationes:deferunt etiam tunicas quasdam loco camisiæ cottæ, tunicellæ,planetæ, vel pluialis, & cum illis celebrant sacrificia , habéntque inter ipsos quosdam qui meliùs ceteris sunt dispositi ad illas ceremonias exercendum,quos illis præponunt & appellant Sacerdotes sicut apud veteres dicebãtur sacerdotes Cybelis,Sacerdotes Apollinis , & similes: & nunc idem obseruant Iudæi inter se : isti enim sunt, qui sacrificia ipsa manibus propriis celebrant & ministrant , & maximo reuerentiæ cultu diabolum venerantur,ac si verè esset illorum Deus : & hoc est in quo diabolus summoperè delectatur , vt adoretur , *d. cap. nec mirum* , & per S.Thomam *in sum.quæst.95. art.3. in fin.de superstit.*& habetur *Matth.4.c.* quibus completis sacrificiis ipsi sortilegi suas proponunt interrogationes de his, quæ noscere cupiant & ab ipsis idolis voce diabolica responsa suscipiunt de futuris , ac de præsentibus occultis, secundùm quod ipsi magis scire cupiunt,licèt futurorum responsa sint vt plurimùm dubia : & ad plures sensus accommodanda , quoniam futurorum ipse Dæmon est ignarus, quatenus vellet illa prædicere ex certa scientia , prout sunt in suo esse, de quo latiùs dicam *infrà quæst. seq.*

Sortilegiorum interrogationes de præscientia futurorum.

¶ Secundo verò casu quando ipsa sortilegia fiunt per homines,quia sũt tacitæ professionis,& tunc diuersa interueniunt instrumenta , quandoque illa faciunt in aqua per hydromantiã: quãdoque in igne per pyromantiam: quandoque in terra per geomantiam: quandoque verò vtuntur aëre, quando faciunt per aërimantiam : vt latè ponit & declarat ista d. Hostien. *in sum.de sortilegiis*, §.2. quandoque faciunt illa ex inspectione intestinorum auium,animalium , aut per eorumdem voces,garritum,occursum & similia , vt latè diximus *suprà eodem, q.2.* & habetur *in c. igitur genus. 26. q.4.& q.5.nec mirum.*& Io. *lec.in sum. confes.in tit.de sortilegiis,q.2. ver. diuinatio.* alij respiciunt in astrolabio, vel in clauicula Salomonis , vt *in c.2. extra eodem tit.*

Sortilegus tacitus quæ instrumenta concurrunt.

¶ Si verò loquimur de secunda specie sortilegiorum amatoria , distingue : aut ipsa sortilegia fiunt in corpore,aut fiunt extra corpus : hæc enim distinctio non conuenit priori speciei : in corpore enim communiter fieri solent per cibum vel potum, vt *l.3.§.hæc adiectio. ff.ad leg.Corn. de sicar.*& *l.si quis aliquid,§.qui abortionis. ff. de pœnis.* & *l.eorum in princip.* & *l.multi.C.de malef.& mathemat.* in quibus poculis & mixturis comestibilibus commiscentur multa , quæ latè diximus *suprà eo.q.3.* non expedit iterùm repetere, vide *ibid.*

¶ Si verò fiunt extra corpus , & tunc interueniunt quædam ligaturæ, quas ipsi magistri consuunt in chlamyde maleficiãdi, aut in alia parte latenter abscondunt,sicut in lecto inter plumas vel matras , aut sub limine ostij vel alio loco, super quo persona maleficianda trãsitura,aut iactura sit: & vltra ea quæ diximus *ibi in 3.q.* adde quòd ipsi sortilegi admiscent sæpiùs in istis amatoriis aquam benedictam, scilicet fontis baptismatis , aut communis amphoræ existentis in Ecclesia:aut oleum sanctum baptismatis, chrismatis , aut extremæ-vnctionis: ramos oliuarũ benedictarum: frondes palmarum:candelas benedictas:sacros agnusdeos,thura benedicta cerei paschalis , & his similia. Quandoque autẽ capiunt aliqua ex reliquiis sanctorum martyrum,si habere possunt, scilicet particulas ossiũ, capillorũ, vel vestium: alij autem capiunt frustu-

Sortil. amat. extra corpus interueniunt ligaturæ

Particulæ indumentorũ sacerdotalium sortileg. amat. miscentur.

la quædam indumentorum sacerdotalium, aliorúmque panniculorum benedictorum, quibus sacra ministeria venerantur celebrantúrque, sicut casulæ, corporalis, purificatorij, tuñicellæ, manipuli, amicti, stolæ candidæ, lapidis sacrati, mappæ altaris, planetæ, sudarij, calicis & similium: & ista omnia vel eorum partes admiscere solent in ipsis sortilegiis amatoriis, adhibitis eorum nefandissimis precibus & diabolicis verbis ad turpes libidinis actus, tot Sacramentorum & aliorum sacrorum perpetrantes abusum: nec omittam vnum, quòd quidam ex his, qui sunt expressæ professionis, deferunt quandoque imagines quasdam ad loca sacrificiorum, terræ vel ceræ aut gummarum: seu aliâ quauis mixturâ confectas, illásque baptizãt priùs nomine personæ malẽficiandę sub deuotione & inuocatione diaboli, cum eisdem ceremoniis, quibus vti solent nostri Sacerdotes in vero baptismate, & adjiciunt quædam verba valdè turpia & nefanda, quæ *hîc* inferere non placet, ne quemquam fortasse nimis curiosũ ad illorũ experientiã concitarem: quamuis alius extra professionẽ effectus huiusmodi efficere non posset, vt latiùs diximus *suprà in fin. 4. quæst.* quibus imaginibus quandoque aperiunt pectora, & ipsarum corda ingenti calore ignita reddunt: aut tantùm detinent quòd liquefiunt, putantes quòd eodem modo cor hominis maleficiandi vel mulieris simili amoris ardore aduratur, seu mollificetur: & obediens reddatur ad votum sortilegi vel amantis: sed stulti non aduertunt quòd Dæmonis fallaciâ vehementer decipiuntur, vt aliàs diximus *suprà in dict. 3. quæst.* Si tamen posteà appareat quòd mulier flecti videatur & amare incipiat, id non prouenit virtute & potentiâ sortilegij, sed diabolicæ tentationis & operâ extrinsecâ

Imagines ad locum sacrificiorum à sortil. deferuntur.

alicuius hominis, qui ipsam solicitat & persuadet, vt diximus *suprà dicta 3. quæst.*

¶ Pro cuius corroboratione adde quod dixit sanctus Bonauentura *in secundo sententiar. distinct. 28. numero 39.* vbi dicit quòd tanta est vis diabolicæ tentationis, quòd homo isti absque diuina gratia resistere non potest: non quòd hominem præcisè compellat ad peccandum, propter liberi arbitrij potestatem & gratiam passionis Domini nostri Iesu Christi: sed tanta est quandoque ad malum hominis inclinatio & voluntatis pronitas, quòd nisi esset aliud sustentans, necesse haberet homo quandoque motu voluntatis in malum incidere.

Tentatio diabolica.

¶ Diabolus enim nihil est quod magis timeat & vehementer abhorreat quàm signum siue figuram Crucis, & memoriam Passionis Domini nostri Iesu Christi: & ratio est, quia ante aduentum Christi, & illius passionem, diabolus habebat mirabilem potestatem super omnes homines viuentes: habebat enim duplicem manum, vnam, quæ dicebatur manus attrahens: alterã, quæ dicebatur manus compellens.

¶ Manus enim attrahens erat illa potestas, qua ipse Satanas attrahebat ad limbum omnes iustos & sanctos viros. Manus verò compellens erat illa potestas præcipitandi hominem in malum, vel per fallaciam, vel per violentiam, quem tunc tentabat vt Draco, tentabat vt leo: omnes enim homines vel per fraudulentiam, vel per violentiam superabat. Quæ magna ipsius potestas debilitata fuit per passionem Domini nostri Iesu Christi, per quem apparuit lumen veritatis, & interiùs per diuinam inspirationem, & exteriùs per humanam instructionem, ita quòd nos omnes è manibus illius liberauerit, & propter

Manus attrahẽs diaboli

ea

diabolus tam fortiter abhorret memoriam passionis prædictæ, per quam eius potentia debilitata fuit, & nobis liberi arbitrij vires, & potestas grandiùs restituta est: nihilominùs remansit sibi illa generalis tentandi facultas, quam potest contra omnes indifferenter exercere, Deo permittente, imò contra ipsummet Iesum illã experiri voluit: vt habetur *Matth. 4.cap.* non tamen habet nunc illa per modum violentiæ: sed persuasionis & fraudulentiæ, quorum tot & tantas ipse habet, vt vix homo illis resistere possit. Ista sunt verba not. sancti Bonauenturæ *in 3.sent.dist.19.q.3.n.22. & 23.*

¶ Redeundo nunc ad propositum, dico non esse mirum, si mulier pudica ex se quandoque flectitur ad libidinem, & dirigit cor suũ ad amãdum illum quem priùs nullo modo cognouerat: quod solùm prouenit ex illa festina & insatiabili dæmonis tentatione, quæ intrinseca est, solicitans animam, accedente posteà Sortilegi extrinseca operatione sermonis, ambasiatæ, literarum amatoriarum, & aliis similibus extrinsecis solicitationibus, quæ propriè sunt causa immediata lapsus ipsius mulieris, vt incidat in laqueum: & quia muliebris sexus fragilis est, facilè decipitur, flectitur, & apprehenditur, vt habetur *in cap. Forus.de verb.signif.* & not.glos. *in c. 1.de cland.despon.23.q.7.quod præpositi*: & *q.5.cap.Adã & c.mulier*, & dixi *in eo. quæst. 6. in fin.* Sortilegia verò ipsa, qualiacumque & quotcumque sint, non sunt causa immediata flectendi pudicum animum, &c. sed dicuntur causa mediata & remota, propter quæ dæmon magis deliberatè studet illam tentare & capere in laqueum, postquàm per turpem abusum illum Sacramentorum in grauem offensam diuinæ maiestatis obtinuit diuinum cultum prosterni, & ipse vt Deus adorari: & hoc est quod ipse magis desiderat, quàm aliud, vt aliàs diximus *suprà q.præcedenti*, & latiùs dicam *infrà in fine huius quæst.*

Mulier fragilis & flexibilis.

¶ Tertiæ speciei instrumenta similiter plurima sunt quorum partem vidistis *suprà in 3. quæst.* quibus aliqua superaddam: ideò dico, quòd aut fiunt in corpore per cibum vel potum, aut extra corpus aliquo ex modis prædictis. Primo casu nota vnum breuiter & generaliter, quòd omnia per sortilegia siue maleficia venefica, quæ fiunt in corpore, non fiunt absque veneno, scilicet omnes illæ mixturæ, compositiones & pocula sunt mixta veneno, aliqua mitiori, vt minùs officiãt; aliqua verò atrociori, vt citiùs vulnerent & occidant; quæ (vt dixi) ex diuersis rebus conficiuntur: quædam ex herbarum foliis, festucis, aut radicibus: quædam ex venenis serpentum: quædam ex reptilibus terræ animalibus, vel piscibus venenosis, lapidibus, sulphure, gummis, ære, plumbo, argento viuo, quod ipsi Mercurium appellant, aliisque diuersis metallis in puluerem redactis, seu alio modo combustis: & sic ex rebus naturalibus illa componunt dæmonis instructione docente: & hæc in poculis amatoriis communiter commisceri solent: *d.l.3.§.adiecto.* & *d.§. qui abortionis.* & *ibi* Bar.

¶ Aut illa fiunt extra corpus, scilicet extra cibum vel potum, & diuersas similiter vnctionum mixturas & venenorum compositiones accipiunt, quibus maleficiandorum corpora dormientium linire & perstringere solent, & quàm primùm ipsa vnctura ad præcordia penetrauerit, quæ facilè penetrat stante calore dormiẽtis, statim audiuntur gemitus, & maximi vlulatus insurgunt, quos persona maleficiata dolore quàm

graui sustinere non potest.

Sortilegia recondita.

¶ Quidam alij sortilegia huiusmodi sub alia forma composita consuunt latenter in chlamyde, aut abscondunt in lecto ipsius maleficiādi, seu in aliquo loco subterraneo foueâ factâ, aut sub limine ostij, super quo destruendus transiturus sit: & pedibus illa calcare contingat.

Sortilegia in residuis hominū.

¶ Quidam autem capiunt residua quædam ex corpore personæ maleficiādę, scilicet capillos, dentes, vngues, pilos, siue setas corporis, sanguinem, si habere possunt, aut particulam pelliculæ manus vel pedum.

¶ Alij verò capiunt particulas vestium earumdem personarum, caligarum, solearum, siue plantarum, calciamentorum, camisiæ, diploidis, biretri, cuffæ, aut veli muliebris, cinguli siue zonæ, sttingarum & similiū.

Sortilegia per particulas cadauerum suspensorum.

¶ Quidam etiam capiunt particulam alicuius cadaueris, eorum scilicet, qui iam sepulti fuerunt, & vt plurimùm quærunt illorum cadauera, qui furcâ suspensi, aut alia turpi morte periere: & illorum vngues quandoque, aut dentes, capillos, aures, oculos, barbam, manum, pedem, vel digitum, aut aliquod ex eorum intestinis, scilicet cor, iecur, hepar, siue pulmonem, minimam rectè ventris partem, aut intestinorum pinguedinem, neruos, ossa, vel carnem, & cum istis aliis & similibus turpissima componunt sortilegia. Quidam alij capiunt particulas quasdam vestium ipsorum cadauerum, cum quibus humati fuerūt: quidam alij capiunt chordam siue capistrum viri laqueo suspensi, aut illius camisiam, & cum illis similiter quàm plura mala turpissima execrantur, nec verentur nocturnis temporibus cadauera ipsa exhumare, aut ipsimet in sepulchris ipsorum intrare, & hæc plùries habui in facto Romæ, & ab ipsis reis in eorū examine per plures spontaneas confessiones accepi: quæ quidē omnia fuerunt per demonstrationē ad oculum verificata. Quidam verò ceperunt auium aut ferarum intestina, membra, ossa plumas, vel setas, quid de oculis, aut capite, vel dentibus lupi: quid de iecore vulpis, pedibus vel cornibus cerui, capite vel lingua milui, pedibus vel vnguibus castoris: quid dè ore vel rostro aquilæ: quid de galli crista & testiculis, & aliis quampluribus.

¶ Quidam sunt, qui imagines ceræ vel alterius mixturæ conficiunt, illásque portant ad loca sacrificiorum: quibus completis imagines ipsas sub nomine personæ maleficiandæ certis adhibitis ceremoniis baptizant omnia opera ipsorum cum deuotione, Satanæ offerentes; quibus sic oblatis & execratis imaginibus ignem ingentem apud ipsas confouent, illasque spinis, acubus, clauis, vel aliis rebus acutis, quandoque in vultu, in gutture, in renibus, pectore, femore, costis, aut ventre, vel similibus locis perforant & cruciant; deprecantes continuè vt verū corpus maleficiandi easdē patiatur puncturas & pœnas: & eisdem doloribus crucietur: ac si eius corpus his instrumentis verè perforari contingeret: & licèt sæpiùs persona maleficiata in eadē corporis parte similes dolores intolerabiles patiatur; nihilominùs non proueniunt virtute vel potentia dictarum imaginū, vel sacrificiorum: sed potiùs ex vnctionibus & aliis mixturis veneficiis, quas adhibent corpori ipsorum maleficiatorum, vt *suprà* dictum est *in 3. quæst.* Sed quæro nunc si dictæ imagines nihil prosunt, nec operantur effectum in sortilegio, quare fiunt? Respond. quòd licèt ex istarum imaginū immolationibus non subsequantur immediatè effectus, de quibus *suprà*, tamen ex longinquo, & mediatè sequuntur,

Imagines an prosint effectui sortileg.

sequuntur, quia Dæmon inter alia desideria sua, hoc maius habet, vt adoretur ab homine ad similitudinem Dei, vt *suprà proximè* dixi: sed vt promptiùs & faciliùs adorationem ipsâ consequatur & augeat, docuit sortilegos suos hæc sortilegia per imagines fabricare, illásque primò, & ante omnia baptizare: cum illis preces more sacerdotali offerre ad hoc, vt cultus suæ adorationis amplificetur & latiùs extendatur, & sub isto colore captandi amorem, inferendi ægritudinem, inueniendi thesaurum, vel alia similia decipit istos ignaros: nihilominùs opus maleficij perficitur venenis, quę sunt propè causa immediata ægritudinum: istæ verò imagines dicuntur causa mediata, propter quam Dæmon diligentiùs satagit ad instructionem venenorum & illorum exhibitionem, ita quòd persona maleficiata audiat quid habet in corpore: & imò ista dicitur causa remota & mediata ad maleficium: mixtura autem poculi, aut vnctionis est causa immediata: vt not. *in c. nec mirum, 26. quæst. 5.*

Imagines cur Dæmon à sortilegis fabricari docet.

¶ Ex quibus vides, quòd Satanas sub diuersis signis, instrumẽtis, mixturis, cõposit onibus, ligaturis, characteribus, atque figuris instruit sortilegos ad conficiendũ diuersa maleficia secũdùm diuersas hominũ opiniones, quas prosequi intendũt: & vt faciliùs Dæmon simplices credentiũ animos fallaciis suis apprehendat, sæpiùs sortilegia ipsa sub aliquo tegmine sanctitatis abscondit, aut cultu veræ deuotionis obũbrat, vt res videatur honesta, & sãctitatis deuotione foueri; & ideò istę mulierculæ vel similes in dissolutione dictorũ sortilegiorũ semper quasi iubent dicere Angelicã salutationem, siue Dominicam orationem, hoc est, *Aue Maria*, vel *Pater noster*, ad deuotionem alicuius sancti Apostoli, vel Martyris, seu sanctarum Virginum: ad deuotionem verò Dei, & beatissimæ passionis, seu Virginis Mariæ nunquam, nec reperies etiam quòd faciant vnquam dicere Symbolũ fidei, scilicet *Credo in vnum Deum*, &c. & hoc est quod Diabolus vehementer abhorret, vt aliàs diximus *suprà ead. quæst.* quia per illud fidei Christianæ obseruantia, & Dæmonis exclusio demonstratur: ipsæ verò mulieres aut viri remedia huiusmodi vt plurimùm faciunt instructione & suffragio Diaboli: & imò dicuntur superstitiosa & reproba, vt latiùs dicemus *infrà in seq. quæst.* vbi plenius examinabimus istum articulum, an & quando liceat maleficiatum contrario maleficio liberare: & quomodo & qualiter cognoscatur, an remedia ista sint superstitiosa & reproba vel non, & casu quo sint damnata, qua pœna puniatur qui illa scienter exercet, *ibi* dicetur.

Dæmon cur Sortilegia abeo velamine sanctitatis vestitat.

CAP. VI.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegium an effectum à rebus vel simplicibus, vel mixtis sortiri dicatur.*
2 *Intellectus angelicus an post lapsum fuerit obtenebratus, vel diminutus.*
3 *Natura angelica est præteritorum & præsentium occultorum optima interpres.*
4 *Diabolus cognoscit omnia malefacta occultissima.*
5 *Futurorum duplex cognitio.*
6 *Diabolus futura prædicit, licèt fictè.*
7 *Exemplum mirabile sortilegij.*
8 *Oblitio an cadat in Dæmonem.*
9 *Diabolus multa cognoscit.*

10 *Diabolus potest multa artificiosè sortilegia docere, etiam incommodissima, & humanæ naturæ contraria.*

11 *Matrimonium sortilegio contractum dissolui potest.*

12 *Ecclesia an sortilegiis fidem adhibere possit.*

13 *Exemplum sortilegij impedientis coitum, & virtutem generatiuam.*

14 *Sortilegi an eorum arte, & dæmonis suffragio possint aëris mutationem inducere.*

15 *Deus quare permittat diabolum suam diuinitatem deturpare & persequi.*

16 *Sortilegum consulere, aut ad executionem suæ artis prouocare an impunè liceat.*

17 *Infirmitates corporales an possint licitè sortilegiis amoueri.*

18 *Remedia qualiter sunt superstitiosa, vel naturalia iudicanda.*

SEXTO quæro quomodo potest esse, quòd ex præmissis rebus simplicibus aut mixtis effectus sortilegiorum huiusmodi, & tot accidentia in humanis corporibus ita fortiter causentur, seu etiam tollantur; aut futurorum occultorúmve reuelationes tam clarè succedere possunt: nam quibusdam ridiculum potiùs quàm credibile esse videbatur, quòd ex tactu vnius imaginis ceræ, cretæ, aut alterius mixturæ, si tangatur in aliqua parte sui corporis per maleficum, in eadem parte corporis personæ maleficiandæ statim exoriatur infirmitas, & causentur dolores intensi, aut amoris cupiditas & vehemens libido præparet incendia cordi, & sic de singulis aliis sortilegiorum speciebus: hæc enim videntur esse satis remota à credulitate recti iudicij; & tamen in rei veritate effectus & accidentia huiusmodi negari non potest, quòd veniunt, atque recedunt operâ & ministerio dictorum sortilegorum.

¶ Et immò pro faciliori solutione istius dubij, videndum est primò de virtute & potentia dæmonis, quæ & qualis sit, & quã proprietatẽ habeat super homine: qua cognitâ facilis redditur solutio istius dubij.

¶ Sciendum est enim quòd anhelus Satanæ, qui est propriè diabolus, mirabilem habet virtutem & proprietatem cognitiuã circa naturalia & secreta naturæ: plus enim de his ipse solus est instructus & bene informatus, quàm omnes homines de mundo simul. Ita dicunt Theologi & maximè S. Thom. *in tract. qq. q. 16. art. 6. in tit. de dæmon.* S. Auguſt. *lib. 10. de Ciuit. Dei. ſe.* & habetur *in cap. nec mirum. 26. quæſt. 5.* ex quo enim ipse Angelus est substantia spiritualis, & pura intelligentia, habet omnes virtutes intellectiuas & omnia secreta naturæ, quæ naturaliter spectant ad angelum siue bonum, siue malum, de quibus latiùs per eumdem Thom. *in dicto libr. qq. quæſt. 16. art. 1. 2. 6. & per totum de dæmon. & q. 6. art. 4. & 6. in tit. de mira.*

¶ Deus enim, dum à principio creauit naturam angelicam in paradiso, eamdem virtutem & potestatem dedit angelo Satanæ, quam dedit angelo lucis: quia à principio omnes lucidos & præclaros creauit: ita dicũt omnes Theologi, & habetur *Ezech. 28. c.* dũ loquitur diabolo figuratiuè in persona regis Tyri dicens: *Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, & perfectus decore, in deliciis paradiſi Dei fuiſti*, &c. Paulò verò inferiùs *ibidem* hæc sequuntur: *Tu cherub extentus, & protegens, & posui te in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulaſti, perfectus in viis tuis à die*

Angelis omnibus cõmissa est eadem potestas

die conditionis tuæ, donec inuenta est iniquitas in te. Peccasti & eieci te de monte sancto Dei, & perdidi te: ô cherub. Hæc dicit Dominus Deus. Habetur etiam de hoc *de consecrat. dist 6. hi duo.* & not. *26. quæst. 1. nec mirum. §. sed hoc quosdam, &c.* vbi S. Aug. loquens de acutissima intelligentia diaboli, dicit: *Quantò magis potest diabolus cognoscere agritudinem esse mortalem, vel non, si hæc eadem cognoscit homo per quasdam coniecturas & signa, multò magis illa cognoscit diabolus, quem angelica potestate sublimem per prophetica oracula fuisse testantur.* Idem dicit Thom. *d. qu. 16. de modo.* Quàm primùm igitur Satanas, qui tunc propter illius summam pulchritudinem & splendorem Lucifer vocabatur, incidit in peccatū superbiæ, cùm in suum Creatorem, volens se facere æqualem Deo, credēs posse exercere vires suas in cælo, & alij prænominatim præter & contra Dei voluntatem, statim ipse cum sequacibus suis de cælo expulsus fuit: & pro sua æterna habitatione statutus fuit infernus, locus teterrimus & tenebrosus: & propterea perdidit omnem beatitudinem, sedem cælestem, diuinæque maiestatis speculationem: lux cælestis candoris conuersa fuit in tenebras. Hinc quæri posset an intellectus diaboli per peccatum fuerit in tenebris: ita quòd non habeat lucem illam intellectus cognitiuam ita subtilem & claram, sicut priùs habebat; de quo vide S. Thom. *in d. q. 16. art. 6. de dæmon.* vbi concludit in effectu quòd Diabolus peccando proprietatem naturæ suæ angelicæ non amisit, sed naturalia eis adhuc integra remanent & splendidissima. Idem sentit Dionys. *in lib. de diuin. nomin. c. 3.* & not. *in d. cap. nec mirum 26. q. d. §. sed hoc quosdam fallit* &c.

Intelligentia diaboli acutissima.

¶ Quoad ea verò quæ sunt diuinæ cognitionis, prout est scientia futurorum ex certa ratione, secreta cordis hominum & similia; ista enim omnis intellectus angelicus etiam angeli boni est incapax ex se ad cognoscendum & comprehendendum: & propterea indiget quodam superiori lumine illustrari ad ipsa cognoscenda, quod lumen est diuinæ gratiæ, & ad hoc non perueniunt nisi angeli boni per gratiam: angelus autem satanæ est indignus & incapax istius gratiæ propter peccatum, *de cons. dist. 1. hi duo,* & imò non potest veraciter futura prædicere.

Intellectus diaboli indiget superiori lumine ad diuinæ scientiæ cognitionē

¶ In his verò, quæ naturalia sunt, vterque Angelus habet mirabilem virtutem & potestatem cognitiuam longè supra humanum intellectum adeò quòd ea, quæ sunt hominis scientiæ quodammodo impossibilia, ipse diabolus videt omnia, & expressè cognoscit: quippe quia ipse est spiritus liber & eleuatus, & dicitur substanti spiritualis & incorporea; ita appellatur ab omnibus Theologis, nullóque premitur pondere carnis, seu alia corporea ponderositate, quibus possit eius velocitas intellectûs quoquomodo offuscari, aut impediri, quominùs videat & expressè cognoscat omnia quæ conueniunt naturæ angelicæ, vt *suprà* dixi.

Angelus vterque naturalia nouit

¶ Et ideò aut nos loquimur de scientia præteritorum, aut præsentium occultorum, quæ homini sunt ignota penitùs, & istorum ipse est optimus interpres & cognitor. Ita dicit S. Thom. *1. d. 16. art. 6.* & S. Aug. *in lib. 10. de Ciuit. Dei.* & not. *in cap. nec mirum 26. q. 6.*

Angeli præsētia & præterita nouunt.

¶ Hinc est, quòd Diabolus cognoscit atque videt omnia futura etiã latentissima, & eorum fures, & alia huiusmodi crimina, licèt occultissima sint: vt sunt coniurationes, tractatus, incendia, assassinia, homicidia occulta, falsitates,

falsitates, sacrilegia, stupra, adulteria, & his similia: non solùm quæ fiunt inter præsentes, verùm etiam & inter absentes & in partibus multùm longinquis atque remotis: ex quo ipse omnibus his ictu oculi hominis præsentialiter adesse potest, & de illis notitiam haud dubiam nobis exhibere potest, vt patebit *infrà in eadem quæst.* in quibusdam exemplis: exceptis tamen hominum cogitationibus in mente retentis, quæ licèt sint de præsenti: tamen Diabolus illas ignorat, maximè quando nondum fuerunt deductæ ad cognitionem alterius per aliquem actum extrinsecum aut signum: illorum enim solus Deus est cognitor & verus interpres, vt habetur *Matth. 22. cap. & Marc. 12.* & dicemus *l. eo. q. 10.* futurorum quoque diabolus est incapax: sed si deuenerit ad cognitionem quamdam coniecturalem & demonstratiuam, siue inclinatiuam: quia hanc habet ex consideratione corporum cælestium & motus astrorum, sicut astrologus: sed ista dicitur dubia & incerta notitia: quia potest abesse à veritate, vt not. *in cap. Episcopi. 26. q. 5.* & *cap. sortes. s. auguria eadem causa. q. 4.*

Futuror. incapax dæmon.

¶ Et ideò dicit S. Thom. *d. q. 16. art. 7.* quòd futurorum duplex est cognitio: vno modo cognoscuntur futura quantum est in se ipsis & natura sui: & hæc cognitio pertinet ad solum Deum: nulla enim creatura habet istam facultatem, nisi ex diuina gratia specialiter fuerit sibi reuelatũ, sicut fuit sanctis Prophetis: & ideò bene dixit Esa. 41. *cap. Annunciate nobis quæ ventura sunt, & dicemus quia dij estis vos.*

Futurorum duplex cognitio.

¶ Alio modo cognosci possunt futura in suis causis, scilicet quantum ad causas suas actiuas, vel secundùm potentiam causarum, & hæc est illa cognitio coniecturalis & demonstratiua, de qua *suprà proximè* dixi, & de hac diabolus participare potest; quippe quia ipse cognoscit principia rerum: & est illi magis nota virtus causarum naturalium, quàm hominibus: nam per scientiam astrologiæ, vel per alia signa, & coniecturas faciliùs & certiùs cognoscit diabolus futura, quàm homo, quia subtiliùs cognoscit causas ipsarum rerum naturales, & quæ antecedunt rem ipsam essentialiter, quæ nos vocamus indicia & signa rerum: quia sunt principia quædam futurarum rerum quæ præcedũt operationes naturales postmodum succedsuras, siue euentus rerum futurarũ: & per ista fuit inuenta prognostica- Prognostica-tio per astrologiam, quæ fit iuxta demonstrationes & indicia astrorum & corporum cœlestium. Is igitur qui per scientiam & notitiam ipsam futura coniecturaliter & inclinatiuè prædicere quærit, non peccat, si dixerit quòd sic astra minantur, siue demonstrant: sed dicendo affirmatiuè & certitudinaliter, prout res sunt, vel erunt in esse suo, peccat grauiter: vide Abb. & alios Cano. *in cap. 2. extra eo. tit.* & ideò Diabolus vt videatur habere maiorem potestatem & se esse æqualem Deo, non veretur futurorum quorumcumque velle clarè certam notitiam necessariam demonstrare: & rem futuram, quæ adhuc non est in rerum natura certo modo futuram, prout erit in suo esse, demonstrare, quando venerit in lucem, & erit certa in rerum natura: sed in hoc mendax est & decipit hominem: quia istius notitiæ ipse diabolus est omnino incapax, vt concludit S Thom. *in d. quæst. 16. art. 7 de dæmon.* & hoc idem cæteri Theologi concludunt & tenent.

Futurorum cognitio in suis causis.

Prognostica-tionis inuentio.

¶ Et propterea ipse diabolus, vt faciliùs homines decipiat, quotiescumque contingit de ipsis futuris interrogari

terrogari ſemper reſpondere ſolet verbis implicitis, dubiis, & incertis, quæ ad vtrumque ſenſũ accommodari poſſunt, affirmatiuum ſcilicet & negatiuum: vt patet exemplo vaticinij ſtrenuiſſimi Ducis armorum dñi Brachij ſenioris Peruſini, qui paulò antequam cũ hoſtibus concurreret & bellũ iniret, conſuluit dæmonem quẽdam quem aſtrictũ tenebat, numquid futuri belli victoriam, vel ſuã aut ſuorũ ſtragem reportaret: & an ipſe incolumis euaderet vel periret: cui reſponſũ dedit per iſta verba, videlicet: *Ibis, redibis, non moriêris in bello*: & aliud quod Græcis pronunciaſſe legitur, videlicet: *Aio te Æacidem Romanos vincere poſſe*: quæ verba media ſunt adeò compoſita, quæ adaptari poſſunt ad vtrumque ſenſũ affirmatiuũ ſcilicet, & negatiuũ, hoc eſt victoriæ & ſuccũbentiæ, ſiue mortis: & hoc modo decipere ſolet ſimplices credentiũ animos: & quoties rei euẽtus præter aut contra ſpem conſulentis ſuccedit, tũc diabolus ſe optimè ſaluat in contraria opinione redarguẽdo ipsũ conſulentẽ de ignorãtia ſua, aut mala intelligentia verborũ ſuorũ, aut contraria interpretatione. Et quia diximus *ſuprà*, quòd diabolus habet notitiã omniũ præſentiũ, quæ iam facta sũt, vel fiũt tam inter præſentes quàm inter abſẽtes, licet nobis occultiſſima ſint. Subiã exemplũ clarũ diebus noſtris exortũ in ciuitate Peruſina, vt referri audiui à quodã religioſiſſimo viro, & honeſto Sacerdote maturæ ætatis, qui retulit mihi cognouiſſe quẽdã presbyterũ Iacobũ Peruſinũ, qui magicæ artis erat multùm eruditus, & ſæpiùs experiebatur artẽ prædictã: quadã die dũ ipſe presbyter Iacobus celebraret Miſsã in Eccleſia Cathedrali S. Laurentij illius ciuitatis, dũ eſſet circa mediũ Miſſæ, verterétque faciẽ ad populũ ad dicẽdũ verba illa, quæ dici ſolent parũ ante conſecrationẽ Euchariſtiæ, videlicet, *Orate fratres*, &c. loco illorũ verborũ dixit: *Orate pro caſtris Eccleſiæ, quia laborãt in extremis*, & illo tũc eodẽque momento Dux militũ Eccleſiæ vnà cũ toto exercitu ab hoſtibus, quibus paulò antè cõcurrerãt, ſuccũbebãt, & exercitus ipſe ruebat, & ſcindebatur in diuerſis partibus: & nihilominùs diſtabant exercitus huiuſmodi ab vrbe Peruſina ſpatio 50. milliarium vel circa, adeò quòd impoſſibile erat quòd per hominem etiã currendo ſtaffetã, ſiue per poſtas potuiſſet tã citò tale factum nunciari. Deinde interrogatus presbyter ille ab aliquibus ex circũſtantibus, qui præconiũ ipſum audierant, quidnã ſonarent verba illa, & ad quẽ effectũ in illo myſterio Miſſæ, loco ſolitorũ verborũ *Orate*, &c. promulgata fuiſſẽt: qui presbyter reſpondit ex rẽpore, quod ita dixerat, quia verũ eſt quòd illo tẽpore tunc milites & exercitus Eccleſiæ, qui cũ hoſtibus concurrerant ſuccũbebant atque peribant: & quia auxilio indigebant, ipſe ſacerdos orabat & intercedebat pro illis. Interrogatus quis dixerat, vel reuelauerat ſibi quòd milites & exercitus ipſi tunc ſuccumberẽt: qui reſpõdit, quòd Spiritu ſãcto ſibi tũc eadẽ reuelãte, populo manifeſtauerat, & cũ iſta reſpõſione illos quietos dimiſit: nihilominùs in rei veritate Diabolus fuit, qui illa dicto presbytero manifeſtauerat, de quibus ſæpiùs interrogabat eũ de ipſis militibus & exercitu, & de cõcurſu atq; victoria; & habita reuelatione à diabolo illã populo manifeſtauerat eo modo, quo *ſuprà*; & licèt ea, quæ caſtris ipſis tũc contigerant, propter loci diſtantiã impoſſibile eſſet, quòd tã citò hominibus ipſis innoteſcerẽt: tamẽ diabolus, qui eſt ſpiritus liber & incorporeus potuit illa videre, & præsẽtialiter interuenire, & ictu oculi ſe transfer-

Reſponſa Dæmonum dubia & incerta.

Diabolus quæ manifeſtarit presbytero Peruſino.

re Perusiam, & ea omnia dicto presbytero, auido illa scire, manifestare & aperire totam seriem facti sub breui verborum compendio: & ipse populo, prout fecit, aperuit: ex quibus apparet quòd Dæmon habet notitiam omnium præsentium & præteritorum tam eorum quæ sunt inter præsentes, quàm eorum quæ fiunt inter absentes, quæcumque sint absentia longa vel breuia.

Dæmon habet notitiã rerum.

¶ Aut nos loquimur de notitia rerum naturalium creatarum ab ipso Deo, siue natura, aut hominum operatione: & circa ista similiter habet mirabilem virtutem cognitiuam, quia omnia, quæ à Deo creata sunt in mũdo ipse cognoscit vnà cum viribus & virtutibus suis: ipse enim notitiam habet omnium herbarum; nomina & vires suas, quas habent in foliis, festucis, atque radicibus: item omnia animalia terrestria, & eorum naturas & qualitates omnes: aues & volatilia cæli: item omnes pisces & animalia aquatilia, omnium metallorum sulphurísque vires, omnium lignorum, lapidúmque & eorum virtutes & potentias naturales habet in promptu.

Secreta naturæ nõ ignorat nec obliuiscitur Dæmon

¶ Et breuiter dicas, quòd circa ista naturalia & secreta naturæ in ipso Dæmone nulla cadit obliuio nec ignorantia: quia cuncta notissima repetat ante oculos. Ita dicit S. Thom. *in dicto tract. qq. quæst. 21. art. 6. in versic. respondeo & quia peccando &c.* & *§. ad primum, ver. ad 7. de Dæmon.* Idem concludit ille Prienas *in dicto suo tract. &c. lib. 1. cap. 13. & lib. 2. cap. 7.* vbi recitat quòd Dæmon quicumque etiam minimus nouit omnia cum suis viribus & proprietatibus.

¶ Primò enim nouit omnia elementa.
¶ Secundò omnia metalla.
¶ Tertiò omnes lapides.
¶ Quartò omnes herbas.
¶ Qnintò omnes plantas.
¶ Sextò omnia reptilia terræ.
¶ Septimò omnes aues.
¶ Octauò omnes pisces.
¶ Nonò omnes orbes & motus cælorum.

¶ Decimò omnes & singulas stellas, figuras & signa cælestia, ac eorum influxus & omnium prædictorũ virtutes & potẽtias naturales, ex quibus infinita quodammodo sumuntur venena, quorum quædam sunt ad nocendum, occidendúmque, quædam verò orta sunt ad sanandum, quæ dicuntur bona venena, ex quo natura illa procreauit ad medelam: *l. 3. §. hæc adiectio. ff. ad legem Corneliam, de sicar.*

Dæmonis notitia quam habet de rebus naturalibus.

¶ Cùm itaque Diabolus habeat notas omnium supradictorum nomina, virtutes, atque potentias naturales sicut melior medicus quàm reperiri possit in vniuerso orbe terrarum, & propterea dicunt Theologi quòd iste Diabolus est optimus philosophus, theologus, arithmeticus, mathematicus, dialecticus, physicus, grammaticus, musicus & medicus excellentissimus: qui modica experientia quoscumque viros etiam excellentissimos & practicos dictarum artium & peritiæ mirabiliter superaret: & ideò ex eorum, siue earum mixturis ipse Diabolus facit vel facere instruit suos sortilegos, quomodo & qualiter agere debeant, vt componant venena illa ad formandum sortilegium siue facturam, & diuersas inducere ægritudines in humanis corporibus, quorum venenorum & maleficiorum quædam componũt ex herbarum foliis, festucis aut radicibus, quæ sunt mirabilis virtutis & potentiæ: & quædam sunt, quæ non oriuntur in partibus nostris, sed illas affert Dæmon ex Ægypto, aut ex partibus

tibus Orientalibus seu aliis: vbi nascuntur & habent meliores vires, vt aliàs à quibusdam magicis per me examinatis referri audiui. ¶ Quædam verò ex lignis. ¶ Quædam ex lapidibus. ¶ Quædam ex metallis, scilicet ex plumbo, ære, stanno, argento viuo, quod appellant Mercurium. ¶ Quædam ex reptilibus terræ venenosis.

¶ Quædam ex proprio serpentum veneno.

Veneficiorum pulueris maleficiatis.

¶ Quædam ex auium, aut animalium, siue piscium venenosorum membris vel intestinis, quæ habent diuersas proprietates à natura, in quibus insunt diuersa venena & virtutes, seu potentiæ naturales, quæ diuersas operationes inducunt. Vide S. Aug. *lib. 4. q. 24. de Ciuit. Dei*, & S. Thom. *in d. tract. qq. quæst. 6. art. 10. in tit. de miraculis*, & Prier. *in suo tractatu de strigimag. lib. 2 cap. 7.*

¶ Quædam enim redigunt in pulueres, & hæc vt plurimùm miscentur in ferculis vel potu, ex quibus fiunt diuersa pocula, de quibus dicemus *infrà eo. quæst. 11.* Quædam verò redigunt in pinguedinem, cum quibus faciunt diuersas vnctiones, nec verẽtur quandoque in ipsis pulueribus, siue mixturis commiscere pinguedinem siue angiam quam sumunt ex proprio corpore Christiani, aut infantis defuncti sine baptismo, & hanc ipsi appellant *pinguedinem pagani*, quam dicunt habere mirabilem virtutem, & cum ipsis & dictis pulueribus aliisque rebus adiunctis diuersas componunt vnctiones maleficas, ex quarum tactu, aut aliorum, cibo vel potu, in humanis aut brutorum corporibus infinitæ causantur ægritudines & morbi intrinseci: quandoque ex his prouenit lucis priuatio: quandoque verò membri debilitatio, neruorum attractio, dolor capitis, dentiũ, pectoris, stomachi, ventris, cordis, & iste sæpiùs cæteris euenit: quandoque renum dolor intensus, aut alterius membri & partis corporis.

Pingue do pagani quæ, & cuius sit virtutis.

¶ Quandoque verò prouenit febris, tussis, dementia phtisis, hydropisis, aut aliqua tumefactio carnis in corpore, siue apostema extrinsecùs apparens: quandoque verò intrinsecè apud intestina aliquod apostema fit adeò terribile & incurabile, quòd nulla pars medicorum id sanare & remouere potest, nisi accedat alius maleficus siue sortilegus, qui contrariis medelis & remediis ægritudinem ipsam maleficam tollat, quam facilè & breui tempore remouere potest: cæteri verò medici, qui artem ipsius medicinæ profitentur, nihil valent & nesciunt afferre remedium: & hoc est quod dixit S. Aug. *in lib. 10. de Ciuitate Dei*, & not. *in cap. nec mirum, §. ad hæc. aut. 20. 6. quæst. 5.* vbi dicitur quòd ista remedia, quæ fiunt ad tollendum istas maleficas ægritudines nulla ars commendat medicorum, & imò sunt valdè prohibita de iure canonico, & Ecclesia multùm reprobat illa, *26. quæst. 7. admoneant.* & latiùs dicemus *infrà eadem quæst. loco suo.* Si igitur remedia huiusmodi non adsint, corpus ipsum maleficiatum paulatim consumitur, vsquequò deuenit ad extremum vitæ: quandoque verò velociùs occidunt. Quando volunt inferre mortem absque remedio adhibent venena atrociora, quæ vitam ipsam citiùs perimunt.

Quædam etiam faciunt vt inducant abortiuum prægnantis mulieris, & hæc dicuntur pocula abortionis, de quibus habetur *in l. si quis aliquid*, §. *qui abortionis, ff. de pœn.* & *l. 3. §. hæc adiectio. ff. ad leg. Corn. de sicar.* & *l. diuus, ff. de extraord. crimin.* vbi est glos. not. *l. Cicero. & l. prægnantem. ff. de præ.* de quibus diffusiùs dicemus *infrà eod. tit. quæst. 13.*

¶ Quandoque verò inducitur deſiccatio lactis in nutrice.

¶ Quædam fiunt ad deſiccandum totum lac vnius gregis, vel ſecundi armenti vaccarum, adeò quòd nihil caſei penitùs reddant: quamuis anteà in maxima abundantia reddidiſſent, & ſimiliter abortiones totius gregis vel armenti inducere poſſunt: prout aliàs vidi & habui in facto Romæ, quòd duæ maleficæ mulieres cum iſtis maleficiis perire fecerant abortando multos ſecundùm fœtus, & lac matrum deſiccauerant penitùs.

Generationem impedientia venefi-cia.

¶ Quidam verò cum eiſdem compoſitionibus & venenis impediunt in maſculo vel fœmina virtutem generatiuam emittendi ſperma.

Coëundi impotentia in maribus & fœminis.

¶ Quandoque verò in maſculo membri languedinem, & omnimodam impotentiam coëundi: in muliere verò vuluæ arctationē talem, ſiue matricis indignationem talem, quæ sūmoperè abhorret concubitū & viri acceſſū ad coëundum: & pati non poteſt aliquo modo copulam carnis: vnde euenit quandoque, quòd durante huiuſmodi maleficio & impedimento Eccleſia mandat matrimonium ipſum ſeparari & impertiri licentiam alteri coniugum, qui vel quæ non patitur impedimentum ad alias nuptias conuolare: ſed hoc procedit quando impedimentum ipſum duraſſet triennio: deinde alter vel vterque coniugum fatetur impotentiam ſuam, tunc adhibita ſeptima manu propinquorum aut vicinorum fit ſeparatio ipſius matrimonij per Eccleſiam, vt habetur *in c.l.& c.fin. de frig. & malef.* & *ibi* Panor. & imò dixit Hoſt. *in ſum. eod. tit. de ſortil. §. fin. in fin.* quòd iſto caſu Eccleſia credit ſortilegiis & illorum effectibus, de quibus habetur 23. *quæſt. 1. ſi per ſortiarias*, & pro clariori huius rei intelligentia exemplum facti exhibeo.

Matrimonij diſſolutio ex maleficio.

¶ In agro Sabinenſi (in quo hęc maleficarum ſecta plurimùm inualuit & de præſenti quoque magna ipſarū copia reperitur) quidam vir egregius, literatus, & illæſæ conditionis & famæ, qui in vno ex oppidis illis ortum habuit, licèt modò ſit ſenex, quadā die à quinquennio circà mihi retulit, quòd ipſe, dum erat in flore iuuentutis ſuæ, tempore quo ſponſam duxit, ad matrimonium conſummādū opera & ingenio cuiuſdam maleficæ mulieris, quam mihi nomine proprio declarauit, maleficiatus fuit, & adeò fortiter apprehenſus fuerat dicto maleficio, quòd cum vxore ea nocte & poſteà per multos dies nullum penitùs debitum reddere potuit, ex quo habebat magnam verecundiam, & nunquam ceſſabat admirari, conſiderans, quòd priùs erat perquàm validus in ſimili actu carnalis copulæ, ex quo maximam ſolitus erat habere delectationem: tunc verò contrà, adeò quòd ſua miſera vxor, eiuſque parētes reclamare cœperunt, primò priuatim, putantes poſtmodùm durante impedimento deuenire ad matrimonij ſeparationem, adeò quòd iſte ſponſus, præ dolore & verecundia quaſi demens & deſperatus euaſerat: & multos ac multos medicos conuocauit, vt liberaretur ab ipſa infirmitate & impedimento, & nihil proderant ſibi: demùm quidam ſenex ipſi conſuluit, vt mitteret in quibuſdam montibus altis pro quodam magno & ſolemni magiſtro, qui vocabatur *Magiſter magnæ experientiæ*, qui in veritate erat ſolemnis magus & maleficus, qui quā primùm vidit ipſum ſponſū cognouit illius infirmitatem, & breui tempore illū liberare ſpopondit vna nocte tantùm, & iuſſit quòd dormiſſet illa nocte cū vxore, & priùs exhibuit quoddam peculū dū volebat ire dormitū, & præmonuit ipſum, eiúſque vxorem ne

Magiſter ma-gnæ ex-perientiæ quis.

Magus quidam celebris

ne illa nocte munirent se signo crucis, neque timerẽt aliquo pacto si aliquid ea nocte viderent, vel audirent: quia non poterãt sibi nocere: qui maleficiatus cupiens multùm ab ipso maleficio liberari, omnia ad vnguem seruauit: quinta autem noctis hora, vel circa cœpit audire maximos tonitrus, pluuias tempestuosas & fulgura quàm maxima; deinde terræ motus adeò terribiles, quòd tota domus quassabatur à ventis velut arbor ab iisdem agitata: deinde audiuit voce humana quosdam magnos vlulatus & clamores, & auertẽs oculos vidit in sua camera plusquàm mille vt apparebat, ad inuicẽ certãtes & vnguibus, pugnis, & calcibus crudeliter pugnantes, & lacerãtes alterius facies & vestimẽta tota: inter quos vidit mulierẽ quãdã, quæ erat alterius vicini, & dicebatur quòd erat malefica, de qua ipse spõsus multùm suspicabatur, ne ab ea pollutus fuisset: quæ vltra omnes maioribus gemitibus & vlulatibus cruciabatur, & crines, faciẽq; suã totã vnguibꝰ lacerauerat, propter quę ipse maleficiatus dixit quòd aliquãtulùm pertimuit à principio, dubitãs ne quid mali sibi accideret: deinde recordatus de monitionibus magistri reassũpsit vires, vxorẽ verò sẽper tenuit sub pannis absc̃ditã, ne ista videret: postquàm verò ita certauerãt per mediã horã vel circa, ingressus fuit magister in camerã prædictã, & erat tũc circa mediã noctẽ; ad cuius ingressũ omnes illi pugnantes vnà cũ muliere ipsa statĩ disparuerũt & abierũt penitùs: ipse autẽ magister accessit ad ipsũ maleficiatũ, & illius humeros tetigit manu perfricando aliquantulùm, dicendo quòd non dubitaret ampliùs, quia iã liberatꝰ erat: & illinc discessit: post cuius recessũ dictus maleficiatus sentit paulatim calorẽ quẽdã in renibꝰ & lũbis: ita quòd mẽbrũ virile cœpit erigere vultũ, & subitò saliit: & ipse apprehẽsa vxore reddidit debitũ satis pingue cũ maxima dulcedine & delectatione, & deinde prosecutus fuit vsque ad senectutẽ, & suscepit optimam prolẽ vtriusq; sexus: & ego quosdã ex suis filiis cognoui & locutꝰ fui cũ eiꝰ vxore tũc vetula: quę omnia prædicta ingenuè fassa est, dicẽs quòd nunquã diebus suis grauiori fuit pulsata timore quàm nocte illa, de qua *suprà*. Alia etiã plura exẽpla de hoc referri possẽt quæ causâ breuitatis omitto. Vide illũ Prier. *ind. suo tract. de strigimag. de modo &c. lib. 2. c. 2.* vbi *in 3. puncto* refert exemplum cuiusdam ditissimi Comitis diœc. Argentin. qui huiusmodi maleficio steterat biennio impeditus, quòd nunquã potuit vxoris Comitissæ virginitatem deflorare, quæ pulcherrima erat: vide ipsum.

Maleficæ de certãtes inuicem.

Potentia generatiua restituta.

Ligatura Comitis Argẽtin.

¶ Post hæc quæro, an isti maleficí & magi possint eorum arte, & Dæmonis suffragio inducere pluuias, grandines & fulgura, aut magna tonitrua; & etiam an possint, quando illa venerint, remouere & facere vt cessent. Et videtur dicendum quòd non, quia ea, quæ de cælo veniunt & ad nos descendunt diuina dispositione, proueniũt à corporibus cælestibus, vel ab aere mediante ordine quodam naturali dictorum corporum & illorum coniunctionum, secundùm quod clarè demonstrant astrologi: dicas tamen, quòd isti possunt Dæmonis industria inducere imbres, grandines & fulgura, & alia, de quibus *suprà*; & è conuerso ea sic irruentia remouere. Et ratio est, quia Dæmones possunt elementa concutere, & inducere ventos, pluuias, fulgura & grandines: & hoc est quod dicit text. *in l. multi. C. de malef. & math. l. eorũ, in fin. eod. tit. in d. l. multi.* dicitur quòd multi sunt, qui magicis artibus manibus accincti elementa concutiunt &c. per

quæ omnia ſupradicta proueniunt; *in d. l. eorum.* dicitur quòd ipſi malefici poſſunt tempeſtates ipſas remouere, & id operari ne ſegetibus terræ naſcentibus officiant; & propterea intra ciuilia nolunt quòd iſto caſu maleficus ſiue malefica puniatur, quando illorum effectus tendunt ad bonum & vtilitatem: iſtarum enim maleficarum vna componit maleficium, altera tollit: vna inſtruit, altera deſtruit: vna polluit, altera ſanat: vna impedit, altera ſoluit impedimentum: & ſic vna ludit alteram: Diabolus verò vtramque. Vt plurimùm ea quę deſtruit maleficium, indicat alteram maleficam ſiue maleficum, qui, vel quæ maleficium fecerat, non tamen verbis expreſſis, ſed quibuſdam ſignis & coniecturis, ex quibus facilè comprehẽditur quis fuerit: & hoc prouenit aſtutia & fallacia Dæmonis, qui delectatur in fraudibus & ſcandalis hominum, vt dicunt Theologi *in locis ſuprà not.* & habetur *in cap. Epiſcopi* & *Nec mirum 27. quæſt. 5.*

Maleficij bonum operantes non puniuntur in iure.

¶ Cùm itaque ægritudines, mortes, & accidẽtia, de quibus *ſuprà*, proueniãt ex prędictis mixturis & rebus naturalibus, non eſt dicendum, quòd procedant ex illis cæremoniis & imaginibus, ſeu illarum tactibus & ſacrificiis & aliis turpibus obſeruantiis, de quibus *ſuprà*: ſed ideò cæremonias illas obſeruant, & baptizant imagines, & alia huiuſmodi faciunt: quia diabolus, vt aliàs diximus *ſuprà*, ſummoperè delectatur in ſacrificiis illis, quia cupit adorari; & vt faciliùs ipſi ſortilegi & malefici ad illa deueniant, diabolus perſuadet illis, quòd ex huiuſmodi obſeruantiis & ſolemnitatibus effectus, de quibus *ſuprà*, proueniunt: ſed valde mentitur, quia proueniunt ex naturalibus rebus, vt *ſuprà* vidiſtis. Eodem modo dicendum eſt de ſortilegio ſiue maleficio amatorio, in quo ſæpiùs dæmon inſtruit & mandat commiſceri Sacramenta Eccleſiæ, vel ſanctorum Martyrum reliquias, hoſtiam ſacratam & ſimilia, de quibus *ſuprà* 3. *q.* in ſecũda ſpecie, tamen effectus amoris & flexibilitatis pudici animi ad libidinẽ non prouenit virtute illius ſortilegij ſiue maleficij, ſed virtute diabolicæ tentationis, & vtriuſque ſolicitationis & perſuaſionis intrinſecæ & extrinſecæ, vt *ibi* dixi. Sed hoc ideò facit diabolus vt faciliùs adoretur, & turpiùs diuinum cultum tractet & diſſipet, & illius deſtructionem quærat.

Cæremoniis magicis morbi non inferũtur.

¶ Sed quæri poſſet, quare Deus permittit quòd Diabolus tam turpiter res diuinas & cultum ſuæ adorationis deturpet & deſtruat quodammodo, cùm facilè poſſet illi reſiſtendo omnia iſta prohibere ne fierent, ſicut aliàs non permittendo impedit Dæmonem ne poſſit quædam alia facere, qui aliàs de ſui natura facere poſſet, vt dicemus *infrà quæſt. ſeq.* Reſpondeo, ſecundùm communem Theologorum cõcluſionem, quòd ideò Deus non prohibet hominem hæc facere, ne videatur ſibi vellè auferre liberi arbitrij poteſtatem, quam à principio ſibi dedit, vt poſſit operari bonum & malum ad libitum ſuum; & impediendo ne incidat in malum, videretur ſibi auferre illã libertatẽ, & velle per illam omninò fieri bonum. Ne igitur rũpat aut violet legem, quam à principio ipſe conſtituit, vt ſequatur ordo naturæ, ſicut à principio ordinatum fuit; ideò non impedit hominem, quòd non faciat iſta, & quæcumque alia mala, quando vult operari malũ: alioquin quis dubitat quòd Deo renitente hæc fieri minimè poſſent. Sed hanc poteſtatem liberi arbitrij homini dedit vt poſſet operari bonũ & malum quodcumque velit ad libitum ſuum: ſi bonum fecerit, conſequetur

quetur gloriam; si verò malum, perpetuam damnationem. Deditque Diabolo facultatem tentandi, vt posset potestatem ipsam contra quoscũque indifferenter exercere, vt notatur *Gen.* 3. & *Matth.* 4. ipsemet Iesus Christus potestatem illam tentandi expertus fuit, vt habetur etiã *Marc.* 1. & *Luc.* 4 *in princip.*

¶ Sed antequam ad vlteriora deueniam, quæro aliqua de remediis istis, quæ fiunt erga maleficiatum ad tollendum maleficium & liberandum maleficiatum. Et primò quæro an liceat impunè consulere sortilegium, siue maleficiũ, vt dissoluat facturas, & liberet ægrotum à maleficio, & similiter an liceat incantare & coniurare imbres, grandines & fulgura, ne noceant fructibus arboris, aut plantis. Et dic breuiter, aut nos loquimur de iure ciuili, aut de iure Canonico. Primo casu licet impunè consulere & adhibere sortilegium siue maleficium ad faciendum opera, quæ vertuntur in bonum & prosint; & non debet quis pro bono opere cruciari, *l. eorum. §. fin.* & *ibi* Bar. hoc notat expressè. *C. de Malef. & Mathemat.* & hoc est clarum de iure ciuili; sed de iure Canonico non licet aliquo modo, etiam pro recuperanda corporis sanitate quærere remedia diabolica & superstitiosa, licèt aliter sanitas ipsa recuperari non posset, nisi per remedia prædicta: ita dicit text. ad literam *in cap. admoneant. 26. quæst. 7.* & tangit verum Panor. *in cap. 2. consortij.* vbi potiùs sanctissimi Pontifices patiuntur bona Ecclesiarum furto subtracta penitùs perdi, quàm quòd quærantur per remedia & artem huiusmodi; & hinc est quòd Ecclesia potiùs tolerat dissolutionẽ matrimonij & tanti vinculi sacramẽtalis fracturã, quàm quòd velit permittere & concedere maleficiatum contrariis maleficiis liberari, *text. 24. quæst. 6. si per sortiarias.* & *de frig. & malef. cap. fin.* Et ratio huius est: quia magis expedit pati in corporis iactura, quàm animæ, *dict. capit. fin. de sortileg. argu. capit. solite. de maior. & obedien.* & *ibi* Panor. & omnes scribentes, ad quod ius ciuile non considerauit, quod principaliter tendit ad conseruationem temporalium, *dicto cap. solite.* & not. Doc. *in dicto cap. admoneant.* & notatur etiam *in c. nec mirum. §. ad hæc. 26. quæst. 5. quod tene menti.*

¶ Item dicendum est de remediis superstitiosis, ligaturis & appẽdiculis, quæ fiunt per ipsos sortilegos, siue maleficos ad sanandum alias ægritudines non maleficiales, vt est febris, dolor capitis, ventris, & similes, quas amouere non licet huiusmodi remediis: & hoc est quod vult dicere text. *in dicto cap. nec mirum. §. ad hæc omnia, &c.* vbi dicit quòd ad hæc pertinent ligaturæ execrabilium remediorum, quas ars non commendat medicorum: quibus autem pœnis puniantur, qui præmissa faciunt vel consulunt facientes, dicetur *infrà eod. tit. quæst. 11.*

Cura superstitiosa.

¶ Prætereà non prætermittam hunc notabilem casum, qui sæpissimè occurrit in facto, maximè apud rusticos: reperitur quidam ægrotus aliqua ægritudine: non maleficiali loco medicorum, quorum vt plurimùm habent penuriam, adducitur mulier, quæ quibusdam verbis & remediis asserit velle ægrotum breuissimo tempore liberare: ægrotus verò qui est puræ conscientiæ dicit, Caue, quia nolo curari per remedia superstitiosa, & ab Ecclesia reprobata: quia magis expedit, vt patiatur corpus quàm anima, vt *suprà proximè* diximus: & illa respondet, quòd nullatenùs dubitandum est de hoc, quia ipsa cum sanctissimis precibus & orationibus, ac remediis

Ligatura cum precibus ad remedia morborum.

Remedia contra maleficia à iure canonico interdicta.

remediis Eccleſiaſticis vult ipſum liberare, & incipit facere ligaturam, & dicere ægroto, quòd dicat cum deuotione ſalutationem angelicam aut orationem Dominicam, ſcilicet *Aue Maria*, vel *Pater noſter* : & ipſa quoque magiſtra aliquas preces alta voce promulgat, deinde duo vel tria verba dicit ſubmiſſa voce, quæ nullum ſapiunt diuini cultus odorem : & licèt per illa verba expreſſa non conſtet, quòd fiat Dæmonis inuocatio, tamen non poſſunt congruè adaptari ad ſenſum præcedentium verborum: quippe, quia quoad illa longè extranea ſunt, quæritur, an dicta remedia ſint reproba & ſuperſtitioſa : & quilibet diceret quòd non : ex quo non conſtat aliquid expreſſè de malo, ſed de bono patet expreſſè.

¶ Solut. tu dic videlicet quod ſcribit S. Thom. *in ſum. quæſt. 26. art. 2. in tit. de ſuperſtitio.* & D. Ioan. *lec. in ſum. confeſ. eod. tit. de ſortil. cap. 11.* quòd in iſtis remediis plura ſunt conſideranda. Et primò conſiderandum eſt vtrùm remedia illa naturaliter tales effectus ſanitatis cauſare poſſint, quod facilè indicabitur conſilio medicorum ; quòd ſi tales effectus naturaliter concipere poſſunt, non erunt iudicanda ſuperſtitioſa, ſed vera & naturalia, ex quo medicinæ profeſſio approbat illa : ſi verò tales effectus naturaliter parere nõ poſſũt, ſunt omninò illicita & damnata, quia neceſſe eſt, quòd pertineant ad quædã tacita pacta cum dæmonibus inita, vt not. S. Aug. *in lib. 21. de Ciuit. Dei*, & habetur *in d. c. nec mirũ. §. ad hæc omnia. 26. q. 5.* Hoc enim ſpecialiter apparet & cognoſcitur ſecundùm ipſos, quotieſcũque adhibentur aliqui characteres, ſeu nomina ignota, aut aliæ quæcumque obſeruationes, quia manifeſtũ eſt, quòd naturaliter efficaciã ſanitatis & expulſionis ægritudinis illius habere non poſſunt: talia ſemper iudicanda ſunt ſuperſtitioſa & illicita: & iſta ſit regula firma, per quam facilè iudicari poterit an remedia ipſa ſint honeſta, vel illicita & ſuperſtitioſa: & hæc nota, quia ſunt valde vtilia in foro conſcientiæ, & multùm conferunt ſacerdotibus, his maxime qui laicorũ confeſſionibus incũbũt: quæ enim dicta ſunt de verbis, eadem dicenda sũt de breuibus & ſchedulis, quas ſæpiùs faciunt iſti incantatores, vt ſuſpenſæ deferantur ad collũ, ſiue in ſinu ipſius ægroti, vbi, ſi vltra nomina Dei, alias orationes & preces, reperiuntur aliqui characteres, aut nomina ignota, vel malè ſonantia ad præcedentia, iudicanda ſũt omnino ſuperſtitioſa, quia, ſicut dicit S. Chryſoſtomus, multi confingunt aliqua nomina Hebraica Dei & angelorũ, & alligant, quæ non intelligentibus metuenda eſſe videntur. Cauendũ eſt etiam, ne aliquid falſitatis contineant : quia impoſſibile eſſet, quòd effectus dictorum operum poſſit expectari à Deo, qui non eſt auctor, neque teſtis falſitatis, ſed puræ veritatis, vt habetur *Ioan. primo* : *Plenũ gratiæ & veritatis.* Illa etiam breuia reprobata ſunt in quibus apparent nomina quædam ignota, ineffabilia & inuſitata : vel ſub hac conditione traduntur, quòd, quicũque portauerit breuia huiuſmodi apud ſe, nullos timeat hoſtium incurſus, aut inſultus : vel quòd ſibi aliquid boni continget, inueniet, vel conſequetur, aut aliquid aliud ſimile : omnia iſta ſunt ab Eccleſia reprobata, meritò damnabilia & punienda : vide D. Io. *lec. in ſum. confeſ. 13. c.*

Nominũ barbarorũ confictio.

CAP.

CAP. VII.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegi & Strigimagæ, siue Lamiæ an verè & corporaliter deferantur à diabolo quouis voluerint.*
2 *Diabolus potest somnia & imaginationes in humanis mentibus imprimere.*
3 *Febris est morbus naturaliter in humano corpore causatus.*
4 *Strigæ & maleficæ sunt extra protectionem Ecclesiæ.*
5 *Diabolus summoperè nititur Christianos à vero cultu auertere.*
6 *Angelus qnid propriè dicatur.*
7 *Corpora à Dæmonibus assumpta an sint vera vel phantastica.*
8 *Corpora à Dæmonibus assumpta ex qua materia sint.*
9 *Corpora à dæmonibus assumpta an virtutem habeant generatiuam.*
10 *Sperma hominis oritur ex purissima substantia cibi iam digesti.*
11 *Sperma non generatur in corporibus à dæmonibus assumptis*
12 *Dæmon potest assumpto corpore coïre & generare. Filius ex dæmonis coïtu generatus cuius filius dici debeat.*
13 *Dæmones multa agere eorum natura possunt: sed à diuina maiestate impediuntur.*
14 *Dæmones non faciunt miracula, sed bene angeli boni & homines.*
15 *Miraculum est testimonium diuinæ virtutis.*
16 *Dæmonis virtus vehemens est & acuta.*
17 *Dæmones possunt in homines dupliciter operari.*
18 *Dæmones possunt Deo permittente in corporali specie hominem de loco ad locum deferre.*
19 *Diabolus an naturaliter Christum super pinnaculum templ detulerit.*
20 *Spiritus siue angelicus siue humanus multæ est potentiæ.*
21 *Rei suæ quilibet dicitur moderator & arbiter.*
22 *Magi Pharaonis an arte sua virgas veraciter verterint in serpentes veros, non illusorios.*
23 *Animal brutum an arte diabolica & magica loquatur.*
24 *Asina Balaam qua virtute ipsum fuerit bis allocuta.*
25 *Simulachrum fortunæ quondam Romæ habitum locutum fuisse Valerius Maximus refert.*
26 *Sortilegium primò profitentes quam obseruent solemnitatem.*
27 *Sortilegium profitentes sub qua forma diabolum adorent.*
28 *Ratio legis principaliter est attendenda.*
29 *Strigæ & apostatæ differunt.*
30 *Apostatarum species sunt duæ.*
31 *Apostata quo casu sit deterioris conditionis hæretico.*

SEPTIMÒ quæro an isti Sortilegi & Strigimagæ siue Lamiæ verè & corporaliter deferantur à dæmone, vel solum in spiritu. Resp. Quæstio ista est multùm ardua & famosa. Doct. vtriusque facultatis tenent quòd deferuntur in corpore: sed dumtaxat deluduntur in spiritu, per text *in capitulo Episc. vigesima sexta. quæst. 5.* ex quo textu videtur firmiter probari ista opinio: Theologi verò tenent contrarium, quòd dæmon potest deferre corporaliter hominem viuentem de loco ad locum vero motu locali: & per cõsequẽs quòd defert istas lamias siue striges corporaliter, vt *suprà*: quam opinionẽ rationibus, auctoritatibus,

ritatibus, & exemplis præclarè demonſtrant: ego verò vtramque referam, demum ſuperaddam opinionem meam. Fundamentum, vt dixi, prioris opinionis eſt textus *in dicto c. Epiſcopi.* vbi dicitur, quòd *Quædam ſceleratæ mulieres retrò poſt Satanam conuerſæ dæmonum illuſionibus & phantaſmatibus tam grauiter ſeductæ ſunt, quòd credunt ſe & profitentur cum Diana dea paganorum nocturnis horis, vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum equitare ſuper quaſdam beſtias, & multarum terrarum ſpatia intempeſta noctis ſilentio pertranſire, eiuſque iuſſionibus obedire, velut dominæ & certis noctibus ad eius ſeruitium euocari.* Et *in fine* dicitur, quòd *Dæmon quam primùm mentem cuiuſcumque mulieris ceperit, & illam per infidelitatem ſubiugauerit, illicò transformat ſe in diuerſas ſpecies perſonarum, & mentem, quam captiuatam tenet in ſomniis deludens, per quæque deuia deducit: & cùm ſolus ſpiritus hæc patitur, infidelis hæc non in ſpiritu ſiue anima: ſed in corpore euenire opinatur.* Deinde ſubiungitur ratio: *Quis enim in ſomniis & nocturnis viſionibus non extra ſeipſum deducitur, & multa videt dormiendo, quæ nunquam vigilando viderat? quis verò tam ſtultus & hebes ſit, qui hæc omnia, quæ in ſolo ſpiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitretur?* Hæc ſunt quæ in effectu dicuntur *in d. c. Epiſcopi.* per quem tex. dicunt manifeſtè probari, quòd iſtæ mulieres ſtrigæ ſiue ſtrigimagæ, & ſtrigones (vt vulgariter loquar) & cæteri qui ſunt maleficæ profeſſionis, nõ in corpore, ſed in ſpiritu duntaxat deferuntur: hoc eſt, quia in ſomniis deluduntur à dæmone, & omnia quæ ipſi vel ipſę aſſerunt corporaliter vidiſſe, tetigiſſe, feciſſe, & præſentialiter interfuiſſe, omnes ſunt illuſiones dæmonum præſtigioſæ, & figuræ apparẽtes oculis intellectus & mentis iam captiuatæ ipſorum virorum ſiue mulierum: quas figuras & apparentia ſigna, ac operationes illas diabolus tam ſubtiliter & diligenter accommodat, quòd vnuſquiſque, qui illa videt in ſomniis, oculo mentis verè & corporaliter vidiſſe non dubitet, imò teneat & firmiter credat more ſomniantis: & tamen verè corpus non mutatur de loco.

Deportatio Sortilegarum non eſt realis.

Delatio Strigum præſtigioſa.

¶ Prætereà dicunt ipſi, ſi eſſet verum, quòd Dæmon deferret hominem corporaliter de loco ad locum tam veloci motu ad remotiſſimas partes, ſequerentur plura inconuenientia, & maximè hoc, quia poſſet ad libitum ſuum trahere quoſcumque etiam inuitos, & illos deferre ad extranea & deſerta loca, & compellere illos ad peccandum, aut malè tractaret eoſdem: vel etiam quoſcumque cupidos perficere longum iter breuiſſimo tempore poſſet illos apprehendere per aërem corporaliter ictu oculi, & deferre vſque ad locum ipſum, ad quem peruenire deſiderant, & ſæpius hoc faceret, quoniam ex his multi reperiuntur, qui vellent euolare, ſi poſſent, hi maximè qui magnorum principum ſecreta & ardua negotia tractant; imò poſſet etiam trahere hominem ad infernum: & ſequeretur diuinæ legis deſtructio: quia data poſſibilitate in vno quoad materiam corporalis delationis, ſequitur in omnibus aliis, quæ ſunt eiuſdem ponderis & qualitatis, vt dicit Sanctus Thom. *in tract. quæſt. primæ partis quæſt. 5. in tit. de mira. & q. 16. art. 9. & 10. titulo de dæmon.* quam poteſtatem, licèt Satanas habebat tempore legis antiquæ ante Chriſti incarnationem & paſſionem: tamen per myſterium mirabilis paſſionis, illa potentia, quam habebat Satanas illius duplicis manus attrahen-

Rationes contra tráſuectionẽ diabolicam.

attrahentis & compellentis, partim fuit totaliter abscissa & remota: partim verò debilitata siue angustata, vt aliàs diximus *sup. q. præcedenti*, adeò quòd hodie non potest ista miracula facere, nec hominem deferre, aut compellere ad malum, secundùm quod concludit sanctus Bonauent. *in 3. sentent. distinct. 19. q. 3. num. 22. 23.* Item sequeretur aliud: quòd quotiescumque isti Sortilegi & malefici vellent aliquem incarceratum crimine capitali à furca vel vltimo supplicio liberare, possent vtique ad ipsorum libitum hoc facere, si dæmones possent aliquem corporaliter deferre: quia isti magi mandarent dæmoni, vt dictum incarceratum apprehenderet, & extra carceres incolumem deferret: quod esset valde mirabile si esset verum; quia isti essent domini dominantium, quinimò ipsimet dum capiuntur pro ipsis criminibus sortilegiorum: si possent à Dæmone corporaliter deferri, semper facerent se deferre extra carceres, & euitarent pœnas corporales, adeò quòd rarissimi aut nulli ipsorum perirent: & tamen videmus contrarium, quòd ipsi malefici tota die capiuntur, cruciantur mille tormentis, suspenduntur laqueo, concremantur igne, & multis aliis supplicijs afficiuntur absque aliquo impedimento: vnde sequitur, quòd ipsorum corpora non sunt in Dæmonis potestate, sed animæ solùm.

¶ Nec est mirandum, si ea, quæ istæ strigimagæ & alij similes vident oculo mentis, in apparentia, siue in imaginatiua intellectus dormiendo, asserunt verè & naturaliter vidisse, & corporaliter interfuisse: quia sæpe videmus quòd somniantes adeò verisimilia putant ea, quæ priùs viderant esse in somniis, vt pro veris quandoque illa promulgare nondubitent, adeò firmiter insistunt in illa opinione. Si enim vapores & fumositates ciborum ex stomacho insurgentes ad cerebrum similes effectus & somnia causare possunt (vt medici testantur) quantò magis Dæmon potest apparentias ipsas humano intellectui repræsentare & demonstrare mille rerum species, quæ nullæ sunt: hoc enim negat nemo.

¶ Prætereà si febris, quæ est morbus naturalis, & ex indispositione elementorum corporeorum vt plurimum causatur, & est calor mutatus insignem, vt inquit Galen. *in priori parte aphoris. 6. c.* qui aggrediens quandoque partes illas cerebri intellectiuas, adeò illas vehementer apprehendit & præoccupat, quòd inducit phrenesim, ita quòd ægrotus vigilando & loquendo in meridie efficitur phreneticus, & ex sano intellectus efficitur insanus, demens, furiosus: & dum plures adsunt non veretur fatua quædam & extranea loqui & affirmare pro veris, item videre multa, quæ nulla sunt in veritate: si enim accidentia huiusmodi inanimata permutant hominis intellectum, ita tenaciter & verisimiliter, quanto magis Diabolus, qui est substantia spiritualis, & creatura Dei animata, sensibilis, & ingeniosa potest istas imaginationes & apparentias demonstrare humano intellectui: quia cum sit incorporea, potest partes illas imaginatiuas intellectus præoccupare, & demonstrare per apparentiam aliqua esse, quæ in veritate nulla sunt, naturaliter & adeò verisimiliter, quòd quis putet etiam medio iureiurando affirmare vera esse & interuenisse, quæ nulla sunt vera, neque naturalia, vt *d. c. Episcopi.* Febris quid sit.

¶ Sit ergo conclusio istius opinionis, quòd istæ mulieres strigimagæ nuncupatæ, aut viri eiusdem professionis

Striges nullo modo deferũtur in corpore.

non deferuntur à Dæmone in corpore,aliquo pacto,ſed duntaxat deludũtur in ſpiritu. Quæ opinio exemplo etiam comprobatur. Quidam maritus ex oppido quodam agri Sabinenſis habens vxorem maleficam ſiue ſtrigem (vt vulgariter dicunt)de quo tamen crimine maritus non habebat certam notitiã:ſed ſuſpicabatur ſatis, de ipſa interrogata quandoq; ab ipſo, nunquid eſſet verum,quòd ipſa eſſet talis profeſſionis & ſectę:ſemper mulier ipſa audacter negauit ; deinde paulatim creſcẽte fama contra ipſam de iſto crimine,quam maritus ex plurium virorum fide dignorũ teſtimonio & relatione perceperat , quòd dicta vxor multùm ſtrictè conuerſabatur cum quibuſdam aliis mulieribus:quæ erant ſtrigæ & maleficæ publicę,& quod interueniebat cũ eis ad multa turpia maleficia: & ad congregationes etiam nocturnas : vnde maritus decreuit velle animum ſuum declarare & ipſam in flagranti apprehendere , & cœpit inuigilare pluribus noctibus magna cum diligentia & attentione : & ita ſtetit vigil per duodecim noctes vel circa,vt videret ſi ipſa de nocte ibat ad ludũ Dæmonum , vel ad faciendum aliquod maleficium, & ſingulis noctibus obſeruabat inquirendo lectum poſtquam vxor venerat dormitum,ſi reperiebat ipſam penes ſe:aut locum vacuum,& ſemper illam adinuenit , & manibus palpauit , quæ apud ipſum iacebat. Deinde mulier ipſa paucos dies vnà cum quibuſdam aliis mulieribus ſtrigibus & maleficis capta & incarcerata fuit:quæ vnà cum aliis examinata, demum confeſſa eſt veniſſe ad ludum vnà cum aliis mulieribus incarceratis eius ſociis, tali die vndecima menſis, &c. & tali nocte , & hora &c. idem è conuerſo fatebantur aliæ. Maritus verò volẽs vxorẽ defendere aſſerebat ſub grauiſſimo iuramento , quòd illa nocte, de qua dicebatur, & illa hora maximè vxor ſua erat in lecto, apud ipſum iacens , & quod illam ſtudioſè tetigit non ſemel tantùm:ſed iterũ & pluries: & allocutus fuit cum ea,ergo ſequitur quòd corpus nõ patitur neq; mouetur à Dęmone:ſed ſolus ſpiritus hæc patitur per dictas illuſiones.

Confeſſio Maleficij

Maritus vxorem Maleficam defendere conatur in iudicio.

¶ Contrariam tamen opinionem quã plures excellentiſſimi viri tenuerunt , quòd imò verè & naturaliter deferantur in corpore : & hanc opinionẽ omnes ferè Theologi ſequuntur. S.Bonau. *in 4.ſent.diſt.* 19.*q.*3. S. Aug. *in lib.*10.*&* 21.*de Ciuit.Dei.* S. Thom. *in ſum. ſecunda ſecundæ.q.*95. *art.*5.*in tit.de ſuperſt.* & idem Thom. *in tract. qq.primæ partis. q.*8.*in tit.de mira.& q.*16.*art.*5.*&* 6.*in tit.de Dæm.* & quidam modernus Theol.magiſter Sylueſt Prier.in quodã tractatu quem nuper edidit de ſtrig.Dæmon.miran. *lib.*1.*c.penult.& l.*2.*c.*1.vbi non tenet expreſsè , quòd poſſunt corporaliter deferri atque deferuntur à Dæmone ea maximè ratione,quia Dæmon natura ſua , & ſecundùm eius vires & potentiam naturalem poteſt mouere & portare corpus longè etiam magis ponderoſum , quàm corpus hominis de loco ad locum motu locali , Deo tamen permittente & non aliter : & ſatis iſto caſu Deus videtur permittere quando Dæmoni non reſiſtit in iſtis operibus:Quòd non reſiſtat, ſed permittat,patet;quia & viri,& mulieres , qui fecerunt hanc profeſſionem ſaltim expreſſam, vt faciunt communiter omnes iſtæ ſtriges & maleficæ, quæ omnes ſunt extra gremium Eccleſię,& à communione fideliũ penitus alienæ, de quibus Deus & Eccleſia nullam penitùs curam gerit, & habentur ſiue reputantur pro creaturis diaboli, vt notat 26. *quæſt.*2. *qui ſine Saluatore.* & *q.*5.*d. cap. Epiſcopi in princ.* & pluribus aliis rationibus & auctoritatibus , *de quibus latiùs per*

Ratione probatur tranſ. uectio.

eos

cos in loc. prad. concludentes in effectu Dæmonem deferre posse hominẽ de loco ad locum motu locali verè & corporaliter, & respondent ad dictũ cap. *Episcopi*, quorum responsio hoc concludit in effectu, quòd ille text. loquitur de alia secta mulierum longè diuersa ab ista. Ego autem olim adhærebam priori opinioni per text. *in d. cap. Episcopi*: nihilominùs posteà ex longa rerum experientia, & causarum huiusmodi multitudine ne propter multas ac varias earum operationes & exempla, quorum aliqua vidi, aliqua verò à fide dignis accepi, sum modò istius secundæ opinionis, quòd deferantur in corpore. Pro cuius declaratione præponam. Primò aliqua euidentia. Secundò fundamenta quædam declaratiua. Tertiò nonnulla exempla subiiciam pro corroboratione Quartò respondebo ad ea quæ dicuntur *suprà* pro priori opinione & maximè ad dict. cap. *Episcopi*. Quintò & vltimò deducam inconuenientia quædam, quæ sequerentur tenendo priorem opinionem. Primò igitur pro euidentia præsuppono vnum, quod est tritum apud omnes Theologos & Canonistas, quòd Diabolus inter alia desideria quæ ipse habet, hoc vnum tenet, quòd summoperè desiderat ab homine adorari: & sicut Deus maxima cum veneratione cultum habere, & in hoc vehementer satagit vt Christianos à vero diuino cultu auertat, & illos obedientes atque deuotos suæ potestati subjiciat, vt ab eis cultum ipsum recipiat: ita dicit S. Aug. *lib. 10. de Ciuit. Dei.* relatus per sacros Canones *in cap. nec mirum. §. magi. & sequen. 26. quæst. 5.* & S. Bonauentura *in 4. sent. dist. 19. q. 3.* S. Thom. *in sum. secunda secundæ. q. 95. art. 5. in tit. de superst.* in quo quidem cultum eumdem ferè, ritum & ordinẽ tenet, quẽ in vero cultu diuino obseruat Ecclesia, & nõ solùm circa res & mysteria: verùm etiã quoad personas: sicut enim Ecclesia & Christiana religio admittit plures viros diuersæ cõgregationis, habitus & nominis: sicut est congregatio & religio S. Benedicti, quæ est monachorũ: itẽ S. Augustini, Dominici atque Francisci, & aliorũ, qui licèt sint diuersi nominis & habitus, & circa modũ viuẽdi diuersas regulas obseruent: tamen quoad diuinũ officiũ scilicet horas ordinatas & Missarũ celebrationẽ, & alia pia opera omnes tendunt ad cũdẽ effectũ, scilicet laudandi Deũ & orandi pro animæ suæ salute & proximi: eodẽ modo Satanas sub sua diabolica religione recipit plures professos diuersæ professionis, habitus, & nominis, qui habẽt diuersos ritus & mores: tamẽ in effectu omnes tẽdũt ad idẽ, scilicet ad laudãdũ & venerãdũ diabolũ infernalẽ, & illi bonã fidelitatẽ & homagiũ continuãdũ, & hoc est quod dicit tex. *in c. excommunicamus, in princ.* Et primũ & secũdũ de hæret. Facies quidẽ habentes diuersas, caudas autẽ adinuicẽ colligatas: quia de veritate omnes conueniunt in idipsũ, de quibus quidẽ diuersis nominibus, ac diuersorum ordinũ professoribus sub eadẽm religione constitutis, diximus *suprà* latiùs *eod. tit. q. 2.* Secundò euidẽtialiter præsuppono, quòd Angeli tùm boni, cùm mali secundùm Philosophum, & cõmuniter Theologos, sunt subsstantiæ quædã spirituales, intellectiuæ, mobiles arbitrio, & incorporeæ, quæ non dependent à corpore, nec quoad sui principium, nec quoad finem, & non habent corpora naturaliter sibi vnita. Ita dicit S. Thom. *in tract. qq. disput. in prima parte, tit. de mira. q. 6.* & licèt nõ habeãt corpora naturaliter sibi vnita, possũt tamẽ quãdocũq; volũt assumere diuersas corporeas formas, & cũ illis diuersimodè hominibus apparere,

Striges deferuntur in corpore ex quinque rationibus

Cultus Dæmonis obseruatur iisdem ferè ritibus & ordinibus ac inter Christianos & Catholicos

Angelorum definitio.

& multas naturales operationes in aſſumptis corporibus huiuſmodi efficere : vt idem Thom. teſtatur *eod. tit. q.* 7. & S. Aug. *in* 3. *de Trinit.* & idem Aug. 12. *cap. ſuper Geneſi.* Sed dubitatur, an corpora huiuſmodi ſic aſſũpta ſint vera & naturalia corpora, vel phantaſtica & apparentia. Solut. Dic quòd non ſunt vera & naturalia ex carne, oſſibus, & neruis formata : ſed sũt quaſi naturalia, & ſimilitudinaria: & licèt habeant in ſe aliquas operationes naturales, ſicut eſt motus localis, locutio, delatio, comeſtio, potus, quamuis iſta duo vltima ſint naturalia, quoad principium tantùm, non quoad finem : quia cibi & potus aſſumptio fit naturalis in eis, ſicut in homine : digeſtio verò nulla fit, quia ſubſtantia cibi & potus non conuertitur in nutrimentum talis aſſumpti corporis ; & licèt plures habeant ex ipſis operationibus naturalibus, non tamen omnes habent, ſicut eſt creſcere, pingueſcere, nutriri, macrari, dormire, audire, generare, & ſimilia iſta non habent, nec alia, quæ mutant formam dicti aſſumpti corporis, ſicut eſſet etiam ægrotari, palleſcere, & ſimilia : quæ quidem corpora non dicuntur eſſe perpetuò & naturaliter vnita dictæ ſubſtantiæ ſpirituali, ſicut eſt vnio animæ ad corpus humanum: ſed eſt qualis qualis vnio, & adhærentia quædam ſicut moti ad mobile, vel figurati ad figuram.

Corpora à dæmonibus aſſumpta an ſint naturalia aut apparentia.

¶ Deinde videndum eſt ex qua materia corpora ipſa dicuntur eſſe compoſita ſeu fabricata, an ex aliqua materia elementari ſimplici vel compoſita, aut ex alia ſubſtantia ſeparata. Dic, quòd ex quolibet elemento confici poſſunt, nihilominùs magis communiter fiunt ex aëre, quem ipſi angeli poſſent faciliùs inſpiſſare, & ingroſſare, & corpus ipſum formare : deinde in eorum reſolutione, dum à ſpiritu ſeparantur, ſimiliter fit facilior reſolutio : quia reſoluuntur in fumum & vapores : vt idem Thomas comprobat *eod. titulo quæſt. 6. in fine.*

¶ Et quod dixi, corpora huiuſmodi non habere virtutem generatiuam, eſt verum in angelo bono vtroque modo, ex quo nullam habet operationem generandi : nec quoad potentiam, neque quoad actum : quia hoc non conuenit naturæ angelicæ, quæ coïtum ipſum & omne aliud peccatum penitùs abhorret, cuius eſt quodammodo incapax.

¶ Dæmones verò benè poſſunt in aſſumptis corporibus generare, quippe quia in coïtu carnali, ſicut in aliis peccatis, ſummoperè delectantur : ſi qua tamen generatio ex illorum coïtu ſuccederet, illa non prouenit ex ſemine illius aſſumpti corporis, quod nullum habet in ſe : quia ex quo non habet virtutem digeſtiuam, non habet etiam virtutem generatiuam, quia caret ſanguine : nam ſperma oritur ex puriſſima ſubſtantia cibi iam benè digeſti, vt inquit Auic. *fen.* 20. *in tract. pr. cap.* 2. vbi dicit, quòd ſperma eſt ſuperfluitas digeſtionis quartæ, quæ fit cùm cibus diſpartitur in mẽbris reſudando à venis, tertia digeſtione iam completa, & eſt de ſumma humiditatis proxima coagulationi, ex qua nutriuntur membra dura & vena arteriæ. Iſtæ enim operationes naturales non conueniunt corporibus aſſumptis per Dæmonem, quia non ſunt naturalia, ideò non faciunt ſperma, nec poſſunt per ſe ipſa virtute propria generare. Diabolus igitur in coïtu generat ex ſpermate alieno, ſcilicet alicuius viri in ſomniis polluti, aut etiam in vigilia quotieſcumque Dæmon in forma ſuccubi ſe transformat, id eſt, in forma mulieris, & habet coïtum cum viro : tunc recipit formam

Sperma oritur.

Sperma non generatur in corporibus aſſumptis.

formam viri : & quantò citiùs velociſſimè accedit ad mulierem in forma ſcilicet viri, & aſſumens coïtum cum ea intromittit dictum ſperma in natura & matrice mulieris, & inde ſequitur prægnantia mulieris infantis, & generatio, ac ſi mulier cum naturali viro coïtum habuiſſet : tamen infans ipſe, ſi oriatur, non dicetur eſſe filius Dæmonis, ſed illius cuius erat ſperma. Ita firmant communiter Theologi, S. Aug. *in 3. de Trinit.* & 21. *de Ciuit. Dei.* & S. Thom. *in dicto tract. qq. in prima parte tit. de mira. quæſt.* 8. *ver. ad primum.*

Filius ex coïtu Dæmonis natus quo modo dicatur.

¶ Concluſiuè igitur dico in hoc ſecundo euidentiali, quòd Angelus tùm bonus cùm malus in aſſumpto corpore regulariter retinet & operatur omnes illas operationes naturales, per quas nō alteratur forma aſſūpti corporis: ſed remanet in eſſe ſuo & in eadē proportione figuræ & formę: omnes verò operationes per quas alteratur forma ſiue figura corporis prædicti, de quibus *ſuprà* diximus, ſunt illis prohibitæ, ratione prædicta. Ita firmant ipſi Theologi *in locis prædictis* : ſed deferre corpus aut aliud pondus de loco ad locum, motu locali, non immutat formam dicti aſſumpti corporis : ergo ſunt capaces iſtius operationis.

Angeli operationes in aſſūptis corporibus.

¶ Tertiò præſuppono quòd angeli, id eſt, Dæmones multa facere poſſent ſecundùm eorum naturalem virtutem & poteſtatem, quæ tamen facere non poſſunt, diuina prouidentia ipſos reprimente, eorum operibus reſiſtente : & ſic maiora poſſunt in habitu & potentia, quàm in actu. Ita idem Thom. *in tract. qq. q. 5. tit. de miracul.* & Aug. *in 3 de Trinit.* vbi dicit, quòd angeli mali quædam facere poſſunt eorum virtute & potentia naturali, ſi permitterentur à Deo, quæ ideò facere non poſſunt : quia non permittuntur. Impediuntur itaque quandoque ab illis agendis, ad quæ eorum naturalis virtus ſe extendere poteſt. Idem etiam comprobat S. Bonauentura *in 2. ſenten. lib. 2. diſt. 7.* vbi latè diſputat de virtute & potentia Dæmonum, quam habent reſpectu creaturarum, quid poſſint, qualiter, & quantum poſſunt & quantum eis permittitur à Deo, vbi enumerat plures operationes naturales, quas Dæmon facere poteſt tam in aſſumpto corpore, quàm ſine eo.

¶ Quartò & vltimò præſuppono, quòd licet angeli boni, & homines quandoque per fidem & diuinam gratiam operentur miracula & faciant aliqua, quæ ſunt vltra eorum naturalem virtutem & poteſtatem, dicit S. Auguſtinus *in 3. de Trinitate*, Dæmones tamen miracula aliqua operari non poſſunt, vt ſint vera miracula : quoniam miracula ipſa fiunt per gratiam & donum Dei : quia eſt diuina virtus in effectu, quæ miracula facit, mediante perſona & inſtrumento angelico, ſiue humano, ſicut gratia prophetandi tradita fuit ſanctis Prophetis ſimplicibus & ignaris, vt refert S. Gregor. *in 2. dialogo* : & idem Gregor. *in prima homel. ſuper Ezech.* Miraculum enim, ſiue operatio miraculoſa, eſt quoddam diuinum teſtimonium indicatiuū diuinæ virtutis & veritatis, vt dicit S. Thom. *in d. tract. prima parte quæſt. 5. de mira. ver. Reſpōdeo quòd ſi dæmonibus*, quorum eſt tota voluntas ad malum, poteſtas hæc daretur à Deo faciendi miracula, Deus ipſe falſitatis eorum teſtis exiſteret, quod diuinæ bonitati penitùs incongruit.

Miraculi definitio.

Concludendum eſt igitur, quòd Dæmones non faciunt niſi ea, ad quæ eorum naturalis virtus ſe extendit & diuina voluntas non refragatur, ſed permittit, vt idem Thom. hæc eadem teſtatur

Dæmonis virtus acutissima.

testatur *ibi*. Virtus enim Dæmonis est adeò vehemens & acuta, quòd multa opera quæ ipse facit, eius virtute & industria, & ex rebus naturalibus adeò bene componit & velociter exequitur, quod homines, qui illa vident, dicunt esse miracula, licèt in veritate nõ sint. Possunt ergo Dæmones mirabiliter in nobis dupliciter operari, non modò per veram corporis transmutationem, quando fit vera mutatio corporis. Alio modo per quamdam illusionem sensuum ex aliqua immutatione imaginationis: neutra tamen operatio est miraculosa, sed per modum artis & naturæ composita, vt *ibi*: vide *in d.q.5*. Quibus sic præsuppositis dico, quòd Dæmones, Deo permittente, possunt in assumpta corporali forma hominem deferre verè & naturaliter de loco ad locum motu locali, & per consequens illas strigimagas, & sortilegos professos deferant ad nutum in naturali forma, ad quæcumque loca: quod dictum probatur primò ratione per ea, quæ notat S. Thom. *in tract. qq. in prima parte, quæst. 16. art. 10.* vbi dicit, quòd in actionibus virtutum actiuarum considerandus est ordo rerum, qui non solùm attenditur secundùm naturas ipsarum rerum: sed etiam secundùm earum motus. Habent enim & ipsi motus quemdam ordinem ad inuicem, qui dupliciter consideratur: vno modo secundùm propriam rationem; & secundùm hoc motus localis ad alios motus duplicem habet comparationem. Prima est, quia ipse motus est primus motuum: secundo, quia per motum localem minima variatio fit circa mobile. Nam cùm per alios motus varietur aliquid, quod est intrinsecum rei, puta qualitas, quantitas, accidens, aut forma substantialis, per motum istum localem variatur solum corpus secundùm aliquid extrinsecum, quod est ipse locus, per cuius mutationem non mutatur nec alteratur res in substantia, vel in accidenti, aut alia qualibet eius qualitate intrinseca: & quantum ad hæc secundùm prædicta competit quòd corpora moueantur à substantiis spiritualibus motu locali faciliùs & immediatiùs quàm aliis motibus. Alio modo consideratur ordo motuum secundùm ordinem mobilium: sicut enim motus cæli est prior motu corporis elementaris, ita motus corporum cælestium est prior motu corporum inferiorum respectu ordinis, & secundùm hoc competit superioribus substantiis spiritualibus mouere superiora corpora cælestia: ita etiam inferiores substantiæ spirituales, quæ sunt Dæmones respectu peccati & priuationis gratiæ conuenit quòd mouere possint, & moueant corpora inferiora, siue humana sint, siue alia; quia data possibilitate in vno, per consequens datur omnibus aliis: his maximè, quæ sunt eiusdem ponderis vel magnitudinis, vt dicit idem Thom. *in d. tit. de Dæmon. quæst. 16. art. 10. in fine*, & habetur per S. Aug. *in 3. de Trinit.* vbi dicit quòd Dæmones colligunt quædam semina, ex quibus formant species quasdam, siue animalia viuentia, quæ fieri non possunt absque corpore mobili: ergo mouere possunt corpora inferiora de loco ad locum motu locali.

Motus localis ad alios duplex est consideratio

¶ Secundò probatur hæc opinio auctoritate sacri Euangelij *Matth. 4.* vbi Diabolus in assumpta humana forma tentando Iesum in deserto adduxit illum in sanctam ciuitatem: & statuit ipsum supra pinnaculum templi, quod est locus quidam excelsus & eleuatus, super quo Doctores antiquæ legis prædicabant, & doctrinã legis prædictæ publicè populósque docebant, vt dicit S. Thom. *in Glos. sup.*

Dæmo in form humar an rea ter de ierit Christ

sup. d. c. 4. in vers. Diabolus autem, &c. vbi dicit: Nota quòd omnia opera illius tentationis corporeis sensibus completa fuerunt, quia Diabolus tunc apparuit Christo in forma humana: & licèt duæ sint opiniones Theologorum super illo puncto, qualiter Christus statutus fuerit super illo pinnaculo, an per delationem Dæmonis, vel quòd ipsemet pedibus propriis ascenderit mediantibus diabolicis persuasionibus: verior tamen opinio est illa, quòd fuerit portatus à Dæmone, scilicet eleuatus de terra, & vnico ictu siue momento fuerit positus in loco prædicto: & hæc intelligentia magis conuenit litteræ Euangelij, dum dicit, *statuit*, quod idem est sicut posuit, siue constituit: si enim pedibus propriis Christus ascendisset ad Dæmonis persuasiones, tex. dixisset, *Adduxit*, sicut dixerat *suprà*, quando illum adduxit in sanctam Ciuitatem. Vide S. Thom. *in d Glos.* Albertum magnum *super d.* 4. & S. Bonauenturam *in 2. sent. lib. 2. dist. 7. per totum.* quod manifestiùs demonstratur: quòd Christus delatus fuit à Dæmone ex eo, quod omnes Theologi firmiter ibi concludunt, quòd Christus, dum statueretur super dicto pinnaculo, reddidit se inuisibilem circumstantibus qui ibi aderant, ne insurgerent clamores in populo, putantes miraculosè Christũ ascendisse locum: qui si propriis pedibus naturaliter ascendisset, non erat opus quòd se inuisibilem redderet, ex quo nihil mirandum fecisset. Fatendum est igitur quòd Diabolus ipsũ assumpsit de terra & raptim vnico ictu statuit illũ super dicto pinnaculo. Cùm itaq; Dæmõ portauerit Christum in vero corpore, qui erat Deus & homo: & verũ corpus humanũ habebat, ipsũq; mouerit de loco ad locũ, etiã sursũ, quod difficilius est motu locali, Deo permittẽte, nulla ratio diuersitatis redditur, quare nõ possit etiã Deo permittente portare homines istos, ipsosq; mouere motu locali ad nutũ de loco ad locũ, eo maximè accedẽte hominis volũtate, secũdùm ea quæ diximus *suprà in 3. euidẽt.* Tertiò probatur sic: Si humanus spiritus, qui est anima, quæ est inclusa in isto carcere terreno corporis humani, habet vires mouẽdi corpus ipsũ de loco ad locũ, accẽdẽdi, descẽdẽdi, currẽdi, saltãdi, sistẽdi, & aliud quoque corpus supra suũ portandi ad omne eius libitũ, quæ est minùs potẽs natura angelica, vt dicit S. Aug. *in 3. de Trinit.* & S. Thom. *d. q. 16. art. 10.* quantò magis Dæmon, qui est substãtia spiritualis libera & soluta, nullóq; premitur pondere carnis, quis neget quòd similes operationes naturales & lõgè maiores in assũpta corporali forma diuina potẽtia nõ reprimẽte operari nõ possit? Certè nemo. Et quòd ipse Dæmon sit lõgè maioris roboris quàm homo, imò plurib⁹ hominibus simul, habetur per S. Aug. *in lib. 10. de Ciuit. Dei* relatũ *26. q. 5. c. nec mirũ. §. super hoc.* Nõ est igitur mirãdũ, si dæmon corpus humanum per æthera portare possit, & quàm velocissimè, dummodò diuina voluntas sibi non repugnet: ad quæ faciunt ea, quæ diximus *suprà in 4. euidentiali*, & quæ dicemus *infrà in sequenti membro.*

Christus à diabolo de terra eleuatus est.

Spiritus omnes multæ sunt potentiæ.

¶ Quartò dico, quòd vnusquisque eorum, quæ sua sunt, est bonus moderator & arbiter, *l. in re mãdata. C. manda.* & de rebus propriis quisque potest ad libitum suum disponere, imò ab ipso Domino auferri non potest absque eius libito voluntatis, *l. id quod nostrum est. ff. de reg. in l. fin. ff. de pace* & per Bart. *in l. iuris gentium. ff. eod. tit.* Istæ enim strigimagæ, magi & sortilegi per illam professionem effecti sunt Dæmonis creaturæ, eo quòd sponte

Quisque rerum suarum moderator & arbiter est.

sua sub illius imperio & potestate se subiecerunt, vt latiùs *suprà* diximus *in 2. & 3. quæst.* ergo sequitur quòd Dæmon de ipsis, siue in anima, siue in corpore, ad eius libitum quidquid vult disponere potest Deo permittente, qui in hoc Dæmoni nullum præstat impedimentum: sed relaxat sibi arbitrium & libertatem virium suarum: in istos dico professos, nõ autem in alios secundùm quod dicit S. Aug. *in libro 10. de Ciuit. Dei.* & *in 4. de Trinit.* & S. Thom. *d. quæst. 16. art. 9. & 10.* & habetur *in cap. Episcopi*, ibi: *Mentem quam Diabolus captiuatam tenet per quæque deuia ad eius libitum deducit, &c.* Ex quo enim ipsi semel Deũ reliquerunt abnegantes fidem Catholicam & totum Christianæ religionis cultum, non est dicendum quòd Deus ampliùs ipsos protegat, vel de his curam aliquam habere velit: sed illos dimittit penitùs sub potestate & arbitrio Satanæ, postquam illi sponte & sub eius imperio se subiecerunt: & eum principem habere voluerunt: cùm sint igitur extra communionem fidelium, non sunt ampliùs oues Christi, quæ fuerunt traditæ in custodiam Petro: sed sunt oues externæ, scilicet Diaboli; vt habetur *in cap. firmissimè.* & *in cap. excommunicamus, in princ. extra de hæret.* & *d. c. nec mirum. 26. quæst. 5.* & *eadem causa. quæst. 2. qui sine Saluatore nimirum*: ergo sic Dæmones illos deferũt etiam in corpore, primò quia respectu substantiæ spiritualis adest potentia naturalis: secundò quia respectu diuinæ majestatis nullum præstatur impedimentum, vt concludunt Theologi *in locis suprà notatis.*

Qui sũt extra communionem fidelium non sunt ampliùs oues Christi.

¶ Quintò probatur hæc conclusio ex maiori, per ea quæ habentur *Exod. 7. cap.* vbi dicitur quòd magi Pharaonis arte Dæmonum conuerterunt virgas in Dracones, & fuerunt veri Dracones, non autem superstitiosi, nec illusorij, vt dicit S. Aug. *super Glos.* ibi, dicens quòd Dæmones hoc facere potuerunt eorum virtute naturali, per aliquas potentias naturales seu per quædam semina collecta, quæ habent vim putrefaciendi ligneas virgas & conuertendi in lubricam draconis speciem, secundùm quod dicit S. Aug. *in 3. de Trinit.* quem refert & sequitur S. Thom. *in dict. tract. qq. quæst. 10. ver. ad octauum in tit. de miraculis.* vbi dicit quòd licèt ista apud nos videantur esse miracula: quia humana virtus ista non capit, nec se extendit ad illa: tamen quoad secreta naturæ, & Dæmonis intelligentiam non sunt miracula, imò opera ipsius naturæ Dæmonis industria fabricata. Item not. aliud mirabile Dæmonis arte factum: legitur in sacris Literis, quòd Simon Magus arte Dæmonum canes loqui faciebat, nec dum est annus elapsus, quo casus iste euenit in facto Romæ, vbi mulier quædã magica vetula quæ Frãcisca Senensis dicebatur, artis diabolicæ plurimùm perita, canem quemdam magnæ staturæ nigrum totum, secum ducebat, quẽ post nonnullas preces reuerenter emissas loqui admodum faciebat, & voce quadam velut humana articulata proferebat, quæ audita fuerunt à pluribus: & maximè à quodam Sacerdote presbytero, qui rem ipsam propalauit domino almæ Vrbis Senatori, cui de mandato S. D. PP. adiuncto sibi Reuerend. D. locum tenente Vicarij sui, vnà cum quibusdã aliis viris maximæ doctrinæ & experientiæ, mulierem ipsam solemniter examinarunt: & comperto facinore flammis publicè consumpserunt ipsam: quæ canis loquela duplici modo fieri potuit secundùm Thom. *dict. q. 5. de miraculis.* aut quòd Dæmon assumpserit corpus in forma canis, omnium

Magi Pharaonis an conuerterint virgas suas in veros Dracones.

nium partibus ſuis bene proportionatum, & locutus fuerit: aut quòd eſſet canis verus & naturalis: & Dæmon per impulſum aëris motu locali ſonum quemdam formauerit ſimilitudinem litteratæ & articulatæ vocis habentem: & hoc modo etiam dicitur quòd Aſina Balaam allocuta fuit ad ipſum duabus vicibus, habetur *Num 22. cap.* vbi Aſina ipſa, quæ portabat Balaam, ibat ad regem Balaac qui miſerat pro eo, videns aſina Angelum reſiſtentem in via, & ſe opponentem Balaam, Aſina declinauit à recto tramite & iuit per agros: Balaam percutiebat illam, volens quòd iret per viam, illa recuſabat; & adeò vehementer percuſſit illam, quòd cecidit: & tunc Dominus aperuit os Aſinæ, & locuta eſt ad Balaam, dicendo: Quid feci tibi? cur percutis me? At Balaam dixit, Quia commeruiſti & illuſiſti mihi; vtinam haberem gladium vt te percuterem. Cui Aſina iterum reſpondit: Nonne animal tuũ ſum? cui ſemper inſidere conſueuiſti vſque in præſentem diem: dic quid ſimile vnquam fecerim tibi? At ille ait, Nunquam. Quæ verba adeò bene & articulatè ab ipſa aſina prolata fuerunt, quòd ab homine dicta viderentur: ſed hoc factum fuit ab angelo ex diuina voluntate, vt ibi dicitur: & dicit S. Thom. *in dict. quæſt. 5. ad tertium*, quòd Angelus mouẽs linguam Aſinæ prædictæ per crebram aëris repercuſſionem protulit articulata verba, de quibus *ibi*, naturalium verborum ſimilitudinem habentia: text. autem ibi dicit quòd Dominus aperuit os Aſinæ, non Angelus. Vide Thom. *in dict. quæſt. 5. & 6. in tit. de miraculis.* Vltimò non omittam illud, quod dixit Valer. Max. quòd olim Romæ fortunæ ſimulachrum quoddam marmoreum, quod poſitum erat in via Latina, dicitur locutum fuiſſe infrà ſcripta verba ad Matronas illas Romanas. *Vos ritè me matronæ vidiſtis, ritéque dedicaſtis.* Ne putes iſta fuiſſe Poëtarum figmenta: quia ſi talia eſſent, profectò ſacri Theologi in ſuis diuinis literis non inſererent approbando, prout fit per S. Thom. *in d. quæſt. 5. 1. art. 4. not.* & eſt Gloſ. not. *in cap. Moyſes. in ver. habitare. 22. quæſt. 2.* quod Angeli tam boni quàm mali habitant in ſiccis corporibus, ſcilicet in ſtatuis lapideis, æneis & marmoreis, & in cadaueribus defunctorum inanibus, in quibus ipſi Dæmones dant reſponſum: & refert exemplum Saulis, qui adorauit Diabolum: & aliàs dixi *ſuprà* quòd Dæmon ſub idolorum forma peractis ſacrificiis & precibus ſortilegorum ſiue magorũ, ipſis interrogantibus & ſcire quærentibus, quæ occulta ſunt, reſpondet ad propoſitum voce quadam ſonanti articulata verba, ac ſi ore hominis procederent: nihilominùs neque vox, neque verba naturalia ſunt, ſicut humana: ſed ex crebra aëris repercuſſione per Dæmonem concitata verba illa prolata fuerunt, vt *ſuprà* dictum eſt. Si igitur hæc fieri poſſunt arte & virtute Dæmonis, quæ longè maiora ſunt, & intellectus humani minùs capacia & difficiliora, quòd canis aut aliud animal brutum, ſeu ſtatua marmorea verba articulata protulerint, quantò magis credendum eſt, quòd Dæmon poſſit hominem corporaliter deferre motu locali aut brutũ, quod minus eſt, quàm animal de nouo creare, vel vnam ſpeciem in alteram transformare, prout diximus *ſuprà* de virga conuerſa in draconem.

¶ Demùm, vt res ipſa cunctis clariùs innoteſcat, ſubdam exemplũ. Annis citra viginti in agro Sabinenſi vicino vrbi Romæ, in quodam oppido erat quidam ruſticus habens vxorem, quæ erat de expreſſa Dæmo-

Canis loquela.

Aſina Balaam qua ratione ipſum allocuta ſit.

Angeli habitãt in ſiccis corporibus.

Dæmonis vox vt proferatur.

nis professione,& pluries ab eo interrogata, an esset de dicta professione, semper audacissimè negauerat : qui maritus ex quibusdam signis quæ viderat in maiorem suspicionem incidit : vnde decreuit velle videre si verum erat, quòd de nocte ipsa exiret extra domum, & quorsum tenderet, & pluribus noctibus summoperè inuigilauit,vt videret quid ipsa faceret, quæ semper volebat post maritum ire dormitum,& diu postquàm ipse intrauerat in lecto multoties vigilabat:demùm nocte quadam hora quinta vel circa, qua ipsa citata ire tenebatur ad ludum,ipse maritus iacebat quasi dormiens, & ipsa venit ad illum ad perscrutandum vtrùm dormiret ; quod videns maritus statim finxit altiùs dormire,& grauiori somno teneri:ipsa viso dormiente retrocessit statim:& pedetentim ibat lento gradu : tunc maritus magis argutè inuigilat,atque obseruat cum diligentia cuncta quæ vxor ipsa faciebat:demùm vidit quòd accessit ad quẽdam angulum domus, & eleuata quadam cista assumpsit pyxidem seu ollulam quamdam quæ suberat : deinde exutis vestibus cœpit inungi cum certo vnguento ex dicta ollula existente in igne calefacto; posteà pyxidem seu ollulam prædictam ad pristinum eius locũ reposuit:deinde vidit illam velociter exeuntem de domo ac si pedibus nõ tangeret terram, post cuius discessum maritus assurgẽs accessit ad ostium, quod clausum optimè vidit etiam cum pessulo siue stãga interiùs: de quo magis obstupuit: posteà accessit ad angulum,ex quo illa vnguentum assumpserat,& repertã ollulã accepit,& alibi abscondit & reuersus fuit in lectũ, perfecítq; somnũ vsq; ad mane.Die verò sequẽti reuersa vxore maritus illam interrogauit quónã proficisceretur nocte illa quãdo ex domo recessit media nocte sola: quæ à principio fortiter negabat salua fronte: tũc maritus sũpto ligno cœpit illã fortiter verberare, vt haberet veritatẽ:ipsa adhuc indurato corde insistebat:demùm maritus sumpta pyxide siue ollula:Ecce (dixit) mulier maledicta, vide, si credis quòd nouerim scelera tua,& grauiter sibi comminatur,aut quòd mortẽ subiret,aut illum doceret quomodo facit illas vnctiones & discessus:quia volebat omninò accedere ad congregationes illas,quas intẽdebat omninò videre,& quæ fierent in eis:tunc mulier ipsa cõfusa,dũ vidit pyxidem vnctionis, fassa est ingenuè errorẽ suũ,implorãdo supplicíter veniã ab ipso viro:qui libenti animo sub fide promisit ei indulgeri,dũmodò ipsũ adduceret secũ vna nocte ad cõgregationes prędictas:ipsa tunc aperiens os suum cœpit vera loqui & cuncta dictæ professionis capitula recensuit:& ostendit voluptates, illecebras,gaudia immensa,quæ inde assũmebant, & de amœnitate & delectatione ludorũ, magnificentia choreatũ,opulentia conuiuiorũ,Principis illius liberalitate, & de vltimi effectus dulcedine cuncta narrauit: ex quo indulgentiam admissorũ à marito ipso impetrauerat,qui maritus curiosus ista videre & interesse, præcepit vxori, vt quàm primùm ad dictam congregationem accessura erat ipsum euocaret : quæ mulier promisit illum adducere, & impetrata priùs licentia à domino Satana de adducendo maritũ ad ipsam congregationem : aduenientehora, adhibitis vnctionibus, vnusquisque ipsorũ super suo hirco equitando quàm velocissimè peruenerunt ad locum ipsius congregationis,& antequàm discederent de domo vir ipse diligenter præmonitus fuit ab vxore, vt summoperè præcaueret ne in itinere eundo vel redeundo, aut in loco congregationis signo Crucis se muniret,

Obseruatio rerum maleficarũ vxoris Sabinensis à marito.

Interrogat crebrò vir Sabinensis de facto.

Sabinensis vir equitat in hirco ad ludos.

muniret, aut illius nomen, nec Dei, vel Ieſu Chriſti quouis modo cõmemoraret, maximè in laudãdo vel adorando, qui ſic facere promiſit. In quo loco ſiſtentes vxor dimiſit maritum in certa parte, monendo ipsũ vt illã expectaret donec reuerteretur à præſtãdo obedientiã earum Principi Satanæ (quemadmodũ vnuſquiſque aliorum tenebatur) qui maritus videns tã innumerã virorum ac mulierum multitudinẽ illic adeſſe vehementer obſtupuit: finita obedientia fiunt tripudia & choreæ quàm celeberrimæ cũ maxima cymbalorum, tympanorum, aliorúmque inſtrumentorum dulcedine: & tripudiãtium numeroſitate, ordine quodam retrogrado contra morẽ, naturam & ordinẽ chorearum, quibus nos vtimur: quibus peractis præparantur menſæ quàm ampliſſimæ cum maxima epularũ & conuiuantium copia, & optimis ferculis, vxor illa ex indulgentia Principis introducit maritũ ad menſam, comedere incipiunt: maritus deguſtans epulas inſipidas, petiit ſalem, qui nullus aderat in omnibus menſis: nec dum veniens quiſquam cum ſale iterùm petiit atque rogauit: procedente mora iterùm atque iterùm, térque quatérque ſalem ipſum ſupplicando petiit: & toties replicauit, quòd Dæmon quidam ſalem ipſum attulit: vnde maritus videns ſalem ſummoperè gauiſus eſt: & præ gaudio magno dixit hæc verba: *Hor laudato ſia Dio: pure veñe queſto ſale.* Quo verbo prolato, poſtquàm auditum fuit nomẽ Dei laudatum vnico momento cuncta periere: & omnes vndique ſtatim diſceſſerũt, menſæ, epulæque omnes conſumptæ ſunt, luminaria cuncta, quæ multa erant, illicò extincta ſunt: adeò quòd maritus ipſe reperitur ſolus, & nudus in loco ipſo in medio tenebrarũ, ſtetítq; ſub illa frigidiſſima nuce Beneuentana per totã noctẽ vſque ad mane, cũ maximo frigore & periculo: die verò ſequenti vidẽs paſtores qui paſcebant greges circa loca vicina, ab ipſis petiit vbinam eſſet ipſe, quæ regio illa dicebatur: cui reſponsũ fuit, quòd erat Beneuentana: quæ diſtabat à patria ipſius viri centum milliaribus vel circa: ipſe verò erat nudus ſicut alij, qui vadũt ad choreas Dæmonũ, multùm malè ſe habuit in partibus illis, adeò quòd ſuſtulit periculũ mortis: & quia valdè ignotus erat in ea regione & ſine pecuniis, coactus fuit mendicare oſtiatim amore Dei: adeò quòd inuenit tunicellã quamdam ſatis contritã, vt poſſet ſe tueri à frigore, quod tunc vigebat: & ſic paulatim quærendo victum in itinere amore Dei, tantùm ambulauit, quòd peruenit ad patriam ſpatio octo dierum, vel circa: & erat adeò deformatus & macilentus, quòd à paucis recognoſcebatur: & accedens ad curiam Principis illius caſtri detulit querelam contra vxorem ſuam, & quaſdam alias mulieres eiuſdem profeſſionis eius ſocias, quæ omnes fuerunt incarceratæ, & dum à principio negarent, inſtante viro prædicto & teſtimonium verum de viſu ferente, tandem omnes faſſæ ſunt, & ardentiſſimis flammis combuſtæ.

Nomen Dei non inuocatur à ſtrigib.

In laude Dei diabolica pompa euanescit.

¶ Nec dum decem lapſi ſunt vel circiter anni, quòd mulier quædam iuuencula intra 16. annum ætatis exiſtens adhuc virgo, eiuſdẽ Sabinenſis diœceſis, ex altero tamẽ oppido oriũda, à quadã alia malefica ſtrige ſeducta, vt religionem diabolicam profiteretur, ad ludũ adducta fuit, & præmonita ne ſigno crucis ſe muniret, aut Deum, Ieſumve Chriſtũ collaudando meminerit; poſtquàm locum congregationis acceſſerunt, iunior ipſa videns tam maximam mulierũ virorúmque multitudinem, & principem

Puellæ Sabinen. ſis hiſtoria.

ipſum Satanam in ſolio maieſtatis tam ſuperbè ſedentem, & tot auratis ornamentis & purpureis veſtibus decoratum vehementer obſtupuit: & quæ ſimplex erat virgo incauta, primæ monitionis oblita ob rerum magnificentiam & maximum ſtuporem, quo apprehenſa erat, ſe ſigno crucis muniuit dicendo: *Ieſu benedetto che coſa e queſta?* Nec dum verba prædicta perfecerat, cùm ſtatim cuncta euanuere: & omnibus luminaribus penitùs extinctis ſola hæc miſera inter maximas tenebras valdè mœſta reperitur, & quàm maximus pauor vehementer illam apprehendit, ex quo penè mortua eſt: ſed recordata de nomine Ieſu & Beatæ Virginis Mariæ deuotiſſimis precibus ſe illis commendauit, vouitque caſtitatem perpetuam, ſi incolumis inde euaderet, & diuino auxilio adjuta, tantæ ſolitudinis periculum mox euaſit: quia quidam ſenex ruſticus vnà cum filio & aſello tranſibat prope locum prædictum, vbi erat iſta puella, quæ plurimùm lamentabatur de ſorte ſua: qui ſenex audito gemitu acceſſit ad illam dicens: Filia mea quid facis iſtic ſola iſto tẽpore nocturno: quam cùm nudã videret magis obſtupuit, quę ſimplex virgo maximâ erubeſcentiâ ducta, quæ nihil habebat, vnde pudibunda pertegeret, poſt multas lacrymas, gemitus & ſuſpiria huic viro quàm plurimùm ſe commendauit vt illam ſecum adduceret ad domum ſuam, qui ſenex accepit pallium ſuum & poſuit ſuper humeris puellæ, & illam ſecum ad domum ſuam, quæ non multùm diſtabat, adduxit: & in itinere totam ſeriem facti ſibi narrauit: qui ſenex ſtupore & pietate plurimùm afficiebatur: audiuítque ex qua patria, quibuſue parentibus orta eſſet, & decreuit ſenex omninò hæc eius parentibus enunciare, & puellam ipſam eiſdẽ reſtituere: ingreſſi ſunt domum: vxor ſenis, quæ erat multùm pia, perquàm blandè virginem recepit, & apud ſe in lectum retinuit: ac deinde per duos vel tres dies maxima charitate & materna pietate tractauit, eamdem veſtibus ſuis induit: & poſt triduum maritus accepit aſellum, & comite filio puellam ipſam equitantem ad patriam ſuam illæſam reduxit, propriíſque parentibus eamdem reſtituit, qui dudùm fleuerant perditionem filiæ, putantes ne aliquis miles, aut alius nequam vir nocturno tempore rapuiſſet eamdem: ſenex maxima veneratione & amoris dulcedine à parentibus puellæ amplexus eſt, receptíſque muneribus pro ſe & filio, dimiſſa puella, ad domum ſuã reuerſus fuit: quæ quidem puella poſtquam dono Dei & gratia Beatæ Mariæ Virginis tam graue periculum euaſerat, decreuit omninò votum iam factum adimplere, & ingreſſa fuit monaſterium ſancti Franciſci, aſſumptóque habitu ſolemniter profeſſa fuit & caſtiſſimè vixit, cuius parentes liberum præſtitere conſenſum; illam verò maledictam ſtrigem, quæ filiam ſuam adduxerat ad illum locum denunciauerunt curiæ, & re comperta publicè fuit igne combuſta. Hæc enim quæ audiui retuli: modò referam quæ ipſe vidi & in facto habui, quæ plura ſunt, tamen duo tantùm quæ recentiora ſunt referam. Anno Domini 1524. menſe Septembri, dũ eſſem in quodam Caſtro Monaſterij S. Pauli de vrbe, apud regionem Sabinenſem, vt mea quædam illic expedirem, & mox ad vrbem reuerterer, ſummis precibus rogatus à Reueren. P. Domino Abbate illius monaſterij, qui eſt Dominus in temporalibus dictorum Caſtrorum, vt accederem ad aliud Caſtrum eiuſdem monaſterij ibi vicinum, quod Nazanum appellant, ad examinandum tres mulieres maleficas

Serra Sabinenſis igni damnatur.

Striges Nazanæ Sabinenſis territorij.

ficas ſiue ſtriges (vt dicebant) quæ in arce ipſius Caſtri aliquandiu incluſæ remanſerant, & quæ ex earum dictis acciperem, ſibi referrem, atque conſulerem quid mihi in re illa agendum eſſe videretur. Ego enim qui meis præpeditus eram, licèt non potuerim abſque magno meo incommodo illuc accedere, & huic rei vacare: nihilominùs vt morem gererem tanto viro, quem aliàs in meis valdè gratum & benignum reperi, non potui euitare quin ad eius preces mihi mandata ſeruarem. Acceſsíque ad illas, quarum vnam, quæ mihi facilior videbatur, examinare cœpi, & pluribus exhortationibus, vt veritatem aperiret, perſuadere: quæ demùm poſt aliqualẽ hæſitationem cœpit vera loqui, & rẽ ipſam totam fateri: qualiter ipſa erat de ſecta illa ſtrigimagarum expreſſè profeſſa, in qua profeſſione inſtiterat per annos quatuordecim continuos, quibus continuum commercium habuerat cum dæmone, & nominauit alteram mulierem maleficam quæ fuerat eius magiſtra, & ad ipſam profeſſionem adduxerat: & quòd iſto tempore plurima maleficia fecerat & contra hominum perſonas, & contra iumenta; ex quibus homines tres perierant, iumenta autem quatuor: & quòd agrorum plurium ſegetes immaturas ventis, grandinibus, & tempeſtatibus ſtrauerat, & penitùs deuaſtauerat: & multa alia his ſimilia obſcœna machinata fuerat arte illa maleſica ad vlciſcendum iniurias ſuas.

¶ Quam ego ſubtiliùs interrogans, vt clariùs haberem quæ ſunt iſtius diabolicæ religionis, ſeu profeſſionis ſecreta. Primò enim perſcrutatus ſui quidem illam profeſſionem, quam mulieres ipſæ faciunt cum dæmone, & quibus modo & ordine ad illam accedunt, & quibus cæremoniis & ſolemnitatibus vtuntur in ea. Ad quid ſe obligant Dæmoni. Sub qua forma verborum fit obligatio ipſa: itẽ poſteà quæ ſunt ab eis ſeruanda, & ad quæ tenentur. Similiter quæ præmia habent, & quæ habere ſperant ab earum Principe Dæmone; & ex quibus rebus ſimplicibus vel mixtis componunt vnguenta, quibus liniunt corpora ſua dum vadunt ad ludos, & cum quibus etiam rebus faciunt alia venefica maleficia. Item quem ordinem tenent quando acceſſuræ ſunt ad ludos prædictos: & ſi eſt verum quòd vadunt corporaliter, vel illa fit illuſio, ſiue viſio quædam in apparentia in mente & intellectu: & caſu quo accedant corporaliter an ambulent pedibus propriis, vel aliter deferantur, & quomodo, & per quem. Item quomodo & qualiter celebrant ſacrificia quæ offerunt, preces, & munera dæmoni. Item quæ ſunt illis præcipua in obſeruantia in dicta profeſſione, & alia quædam, quæ nunc non recordor: quæ quidem mulier ſub ſpe veniæ cuncta à principio vſque ad finem recenſuit quæ profeſſio ipſa requirit exprimendo omnia & ſingula illius capitula. Primum enim dixit, quòd quando adducta fuit per illam eius magiſtram ante tribunal Principis earum, qui eſt diabolus in forma Regis, præſidens in ſolio maieſtatis, inſtructa priùs à magiſtra quid factura erat, venit, & oportuit primò abnegare baptiſmum & omnia Chriſtianæ fidei documenta relinquere: deinde Eccleſiaſtica Sacramenta cuncta projicere, pedibúſque propriis conculcare crucem & imagines Beatæ Mariæ Virginis & aliorum Sanctorum: quãuis hæc vltima non fiunt coram eo: ſed alibi: poſteà ſatis eſt quòd iſta promittant ſe facturas quàm primùm ſe det occaſio: deinde fecit obligationem per ſolemnem ſtipulationem in manibus ipſius Principis, qua vouit

Sortilegiis iniziatorũ ſolemnitates.

uit & promiſit quòd perpetuò erit illi fidelis & obediens, & omnibus eius mandatis parebit. Deinde medio iureiurando tactis ſcripturis ſuper quodam magno libro obſcuras paginas continente præſtitit homagium ſiue perpetuum vaſſalagium: & quòd nũquam redibit ad fidem Chriſti, nec diuina præcepta ſeruabit, ſed ſolùm ea quæ per ipſum principem erãt decernenda: & quòd perpetuis futuris tẽporibus erit obediens illi, & veniet continuò, cùm vocata fuerit, ad ludos & congregationes nocturnas: & quæ in eis per alias mulieres fiunt ipſa faciet: & quòd etiam aderit ſacrificiis illorum nocturnis, & ſolitas preces & cultum adorationis præſtabit: & vota quæcumque quæ ipſa præſtare contigerit pro viribus adimplebit: & quoſcumque poterit alios ad eamdem profeſſionem adducet. E conuerſo autem ipſe Princeps egregia fronte promiſit eidem mulieri ſic præſenti præſtare perpetuam felicitatem, gaudia immenſa & voluptates quaſcumque in hoc mundo habere deſiderauit, & demùm poſt hanc vitam longè majora munera conſequetur. Quo facto ſtatim vnum dæmonem conſtituit ad cuſtodiam ipſius mulieris, quam nunquam relinquere debeat, ſed illi inſeruire in omnibus, quæ ipſa cupiet; & quotieſcumque contigerit ad ludos accedere, hoc ipſe intimabit mulieri, & illam deferet & inſtruet, vt *ſuprà*: qui quidem dæmon aſſociatur ei tanquam maritus vxori: inſuper dixit quòd ſæpiùs accedunt ad congregationes illas, vbi maxima mulierum numeroſitas congregatur, & non vident illa in mente & intellectu in apparentia, ſed in vera & naturali forma accedunt ad loca prædicta hoc modo & ordine: videlicèt quia primò per vnum vel duos dies antequàm fiat congregatio intimatur ſibi per dæmonem illum, qui eſt ad ipſarum cuſtodiam conſtitutus: qualiter nocte tali & tali hora ſe præparet ad veniendum ad ludum: quæ mulier, ſi haberet iuſtam cauſam impedimenti, deducitur & auditur dummodo ſit cauſa vera & excuſabilis, quæ legitimè excuſare poſſet, alioquin ſi fingeret habere cauſam, quæ nulla eſſet, vt non accederet, non deferebatur inuita, ſed remanebat in domo ſua, nihilominùs pro pœna ſui mendacij adeò fortiter cruciabatur à dæmone, vt in mente & in corpore maximis & continuis doloribus & ægritudine intrinſeca vel extrinſeca tam fortiter vexabatur, quòd die noctéque nihil penitùs quietis haberet: ſed ſemper tribularetur, & omnia, quæ ipſa ageret euaneſcerent & perirent in fieri, adeò quòd neceſſe fuit vt tot mala ceſſarent quòd peccatum ſuum fateretur & promitteret etiam medio iureiurando, quòd ampliùs non recuſabit accedere: & hoc modo euaſit ab illis malis. Cùm verò promitteret acceſſuram ſtatim adueniente nocte & hora, euocabatur voce quadam velut humana ab ipſo dæmone, quem non vocant dæmonem, ſed magiſterulum, aliàs magiſtrum, *Martinetum* ſiue *Martinellum* hoc nomine diminutiuo, quæ ſic euocata mox ſumebat pyxidem vnctionis, & linibat corpus ſuũ in quibuſdam partibus & membris: quo linito exibat ex domo & inueniebat ſemper magiſterulum ſuum in forma hirci illam expectantem apud oſtium ſuum, in quo mulier ipſa dixit quòd equitabat, & applicare ſolebat fortiter manus ad crines, & ſtatim hircus ille aſcendebat per aërẽ, & breuiſſimo tẽpore deferebat mulierẽ ipsã vſq; ad nucẽ Beneuẽtanã, & ibi illam ſuauiter deponebat, vbi innumera mulierũ virorũq; multitudo corã Principe illo vndique confluebat.

Magiſterulum Martinetus.

Equitatio in hirco.

¶ Primum

¶ Primùm autem quod faciendum erat per ipſas mulieres erat ſignum obedientiæ & reuerentiæ, quæ fiebat coram principe ordine quodam retrogrado in oppoſitum directo illi reuerentiæ quam nos præſtare ſolemus: nos enim inclinamus caput, humeros flectimus genu crure retrò curuato, voluentes vultum ad Principem ſiue ad alium quem veneramur: ipſi verò iaciunt contra, quia terga voluunt verſus principem, & caput curuant verſus humeros, adeò vt mentum cælum reſpiciat, crura verò non curuant retrò vt nos facimus, ſed eleuant ſurſum à terra à parte anteriori: & ita ſeruatur ibi. Peracta igitur reuerentia princeps mandat quòd omnes tripudient, ſalténtque cum lætitia & gaudio, ſumentes vnaquæque voluptates ſuas, & vnuſquiſque dæmonum accipit mulierem ſuam ad cuius cuſtodiam deputatus eſt: & cum ea gerit ſaltationes illas magna lętitia atque dulcedine: & interim præparantur menſæ cũ lautiſſimis ferculis abundantiſſimè ornatæ, & celebratis choreis veniunt ad conuiuia: quibus completis & cibatis omnibus extinguuntur luminaria omnia: & quiſque dæmon in forma incubi, ſcilicet viri, ſuam capit mulierem: ſi qui verò ſunt viri habẽt dæmonem ſuum in forma ſuccubi, ſcilicet mulieris, & ſic adinuicem adimplent coïtum carnis cum maxima voluptate, quo officio completo reuertuntur ad domũ omnes equitantes ſuper illis hircis: ſacrificia verò, cùm fiunt, fieri ſolent ſtatim poſt peractum reuerentiæ ſignum, fit adoratio, qua expleta deueniunt ad tripudia & alia, de quibus *ſuprà*, quamuis ſacrificia ipſa celebrare ſolent etiam in aliis locis extra locum congregationis, putà in domo priuata vt in quibuſdam locis occultis: vt latè diximus *ſuprà eodem q. 3. & 5.* Sed aduerte ad duo, quòd ipſa dixit, vnum eſt, quia dæmones feſtinent reportare illas ad domum antequam labatur nox, & antequam pulſetur campana pro *Aue Maria*, demanè, quæ pulſari ſolet in aurora, vel parum antè: quoniam ſi fortè pulſaretur campana tempore quo deferuntur ad domum, neceſſe habet illarum magiſter in eodem loco, vbi audit ſonum prædictum, deponere mulierem aut virum, nec poteſt ampliùs ipſum vel ipſam tangere: ſed neceſſe eſt quòd reſiduum iter pedibus propriis ambulet, quod perrarò quidem euenire ſolet; quia ita velociter ipſas reportant, quòd non impediuntur à ſono. Secundum eſt quod retulit, quòd quotieſcumque interfuerat ludis, ita feſſa reuertebatur ad domum propter illas choreas & crebras ſaltationes, quia erat debilis complexionis (vt apparebat) quòd per tres vel quatuor dies malè ſe habebat in corpore propter magnos labores quos ſuſtinuerat, quæ ſimiliter cum Dæmone ſuo, dum eſſet in forma incubi, ſæpiſſime fuiſſe carnaliter cognitam maxima cum delectatione teſtata fuit. Hæc illa ibi. Aliud breuius exemplum ſuperaddam: alia quoque mulier eiuſdem profeſſionis, quæ vnà cum præcedenti erat incarcerata: dum deferretur à Dæmone ſuo reuertendo à ludis prædictis in itinere antequam peruenirent ad domum, dum eſſet vicina oppido patriæ ſuæ audiuit pulſare campanam de mane pro *Aue Maria*: vnde Dæmon neceſſe habuit illam deponere & diſcedere, quam depoſuit ſtatim & dimiſit in quodam agro iuxta quamdam ripam, vbi erant ſpineta quædam, & in dicto loco ipſa miſera mulier neceſſe habuit expectare vſque ad manè: quò

Coïtus Dæmonũ cum Strigibus.

Laſſæ & fatigatæ à choreis domum redeunt Sortilegæ.

lux clara appareret: ſed fortuna profuit ſibi:quia illa die in aurora. & in diluculo quidam iuuenis illius oppidi ibat ad alium locũ ibi vicinum,quem ipſa vidẽs tranſeuntẽ cognouit atque vocauit nomine proprio,quod audiẽs iuuenis prima facie timuit aliquantulũ:ſed videns poſteà mulierem ipſam, quæ ſeminuda erat à femoribus ſuprà & crinibus ſparſis capillata tota,magis obſtupuit, nec audebat ad ipſam accedere: nihilominus illa adeò benignè & humiliter ipſum rogauit vt accederet ad illam,quòd venit & interrogauit eandem poſtquam illam recognouit, cur illic ita ſola moraretur in ea forma: cui illa dixit quòd tota nocte aſellum ſuum, quẽ perdiderat, perquiſierat & numquam potuit illũ inuenire:cui iuuenis ſubridẽs minúſq; credẽs dixit:Hoc enim aliud ſibi quęrit quàm aſelli inquiſitio.Qui quærit aſellum vadit cum ſocio,& nõ ſola,ſic ſeminuda & capillata: aliud eſt quod quęrebasdixit ipſe,dicas mihi veritatẽ ſi vis quòd adiuuẽ te:vnde venis, vbi fuiſti,quid facis hîc ſola?quis te adduxit, dicas mihi omnia, ſi vis habere ſuffragiũ & ero tibi ſecretus & fidus?

¶ Tunc mulier ipſa,Lucretia nuncupata, quæ erat ſatis pinguis & pulchra, licèt ſatis timeret ſæuitiam viri & ſuorũ conſanguineorum,confiſa eſt de iuuene illo rogãdo ipsũ priùs ſummis precibus ne cuique reuelaret factum illud,ſed taceret:quia ipſa volebat pinguiora munera ſibi elargiri: cui iuuenis ſub fide promiſit quòd abſque dubio nulli referret,& ille futurus erit ſibi ſecretiſſimus: tunc ipſa faſſa eſt,quòd reuertebatur ea nocte à ludis Beneuẽtanis:& dum eſſet in itinere,&deferretur per aërẽ à migiſterulo ſuo,audito ſono cãpanę,quę pulſatur de mane pro *Aue Maria*, fuit ſibi neceſſe,quòd illam deponeret in terrã eodẽ loco in quo reperiebatur quãdo audiuit ſonum prædictum, & hoc modo ipſa ſic ſola reperiebatur ibi: qui iuuenis acceſſit ad illam & præſtitit ſibi opem in reueſtiendo & recaptãdo ſe. Deinde comitatus illam vſque ad domum abſque eo,quòd aliquis factũ illud aduerteret:pro cuius laboribus & fide mulier ipſa donauit dicto iuueni vnum par calligarum, vnum biretrum, & camiſiam vnam, & certas petias caſei rogãdo eum iterum iterúmque vt taceret:& ita promiſit & tacuit rem ipſam per plures menſes: deinde neſcitur quo ſpiritu aut indignatione vel lapſu iuuentutis ductus rem ipſam ſecreto modo cum vno,deinde cum altero propalauit: adeò quòd paulatim res deuenit ad notitiam curiæ: vnde mulier ipſa capta, & cum aliis incarcerata fuit, & iuuenis ille vt teſtis omnia hæc medio iuramento depoſuit: adeò quòd ipſa quoque poſt multa facinus ſuũ diutiùs tergiuerſare non potuit: ego tamen illarum ſententiis intereſſe nõ potui:quia neceſſe mihi fuit ad vrbẽ reuerti, illáſque dimiſi earum iudici ordinario, vt iuſtitiã faceret:ſed cuncta præfato dño Abbati retuli, prout inueneram,qui mandauit ſuo Locumtenenti, vt de ipſis iuſtitiam faceret: & iidem ad paucos dies retulerunt mihi,quod vitam ſuam finierũt flammis:iſtarum vnguenta vidi atque retigi,& quaſdam alias maleficas mixturas:quibus grauiſſimas ægritudines in humanis corporibus inferebant:& illud etiam vidi,quo hominem ad earum libitum in furorem & inſaniam inducebant:quæ omnia mãdaui ignę comburi. Ex quibus omnibus manifeſtè deprehendi poteſt,quòd verè & corporaliter deferũtur, non autem in ſpiritu illuduntur:ad quid enim opus erat quòd illa prior conquereretur de laſſitudine corporis & membrorum, poſtquam reuerſa erat à ludis:vbi dixit

xit quòd per tres vel quattuor dies ſe malè habebat in corpore propter magnos labores dictarũ chorearum, ſi in ſpiritu dumtaxat fuiſſet apprehenſa illuſione illa, nõ erat opus quòd conquereretur de corpore & nimio labore, quia corpus non laborat in ſomniis, ſed animus dumtaxat, vt *d.c. Epiſc.* Altera etiam mulier, de qua in vltimo exemplo, non fuiſſet comperta ſola in illo loco, niſi fuiſſet in corpore: vt ex prædictis patet.

Sed quæro nunc, quare eſt quòd in iſta ſecta vt plurimùm ſunt mulieres, viri autem rarò ſunt?

Reſp. plures redduntur rationes per Doctores. Prima eſt, quòd mulier tanquã debilior & fragilior facilius decipitur à Diabolo, & credit omnia, quæ ipſi perſuadẽtur: *c. Forus de verbo. ſign.* c. 1 *de cland. deſp.* & habetur. *Gen. 3. c.* vbi Diabolus ſerpens priùs decepit mulierẽ, quàm virum, eò quia magis credula fuit. Alia poteſt eſſe ratio, quòd hoc faciunt propter explendam libidinem carnis, quam alio modo non poſſent abſque ignominia ſatiare: iſto enim modo capiunt delectationem cum Dæmone, & complent deſiderium ſuum abſque eo quòd contra ipſas inſurgat infamia, vt ex plurium ipſarum mulierum confeſſionibus accepi, dum iſta ſubtiliter indagarem. Quidam alij dixerunt, quòd mulier eſt magis vana & curioſa, & magis familiaris Diabolo, quàm ſit vir, & quæ minùs timet tranſgreſſionem præcepti ſuperioris quàm vir, quaſi quòd magis regitur voluntate, appetitu & ſẽſualitate quàm ratione, vt habetur *xxiij. q. vj. quod propoſuiſti* 2. *q. v. Adam* & *c. mulier*, & not. Gl. *in d.c.* 1 *de cland. deſp.* & *d.c. iij. ſuper Gen.* & *ibi* per ſacros DD. Ex prædictis itaque concludo, concluſionem ipſam eſſe ſufficienter probatam, cui non habent obſtare quædam, quæ *ſuperiùs* in contrarium adducebantur. Et primò non obſtat tex. *in d.c. Epiſc.* ſuper quo tenentes contrarium ſe omnes fundãt, cui licèt per alios DD. antiquos & modernos fuerint datæ plures reſponſiones, ad vnum tamen tendentes ſcilicet, quòd ille text. non loquitur de ſecta iſta ſtrigum, ſed de alia longè diuerſa ab iſta. Ego tamen idem comprobando alio modo reſpondebo ad illum tex. declarando literam & mentem illius Concilij: & antequam ad vlteriora procedam præmitto, quòd omnis lex recipit interpretationem à ratione ſua, maximè quando ratio in lege reperitur expreſſa, quæ magis attendenda eſt, quàm dictum legis, *l. adigere. §. quamuis ff. de iur. patron. l. cum pater §. dulciſſimis. ff. de leg. ij. l. milites prohibentur.* & *l. milites agrum. in princ. ff. de re milit. l. nomen. l. fin. ff. de leg. iij.* & Bar. *in l. ij. §. videndum. ff. ad Tertul.* idem Bar. *in l. omnes populi, in vij. q. principali. ff. de iuſti. & iur.* Barb. *in l. ſi conſtante, in v. col. in vij. & ix. q. ff. ſolut. mat. & in l. ſi verò. §. de viro, eo. tit.* & *in l. 1. C. quæ ſit lon. com. & infr. diſtin. c. conſuetudo per Gemi. in c. vbi periculum in j. not. de elec. lib. vi.* & eſt glo. not. *in Clem. 1. de elec. in verſ. eligatur.* & Gl. *in d.c. conſuetudo. inf. diſt.* Ideo dicunt DD. quòd cui non conuenit ratio legis, minùs conuenit ipſa lex. *d.l. cùm pater. §. dulciſſimis. & d.l nomen in fi.* & *d.l. milites. la prima, & la ij. ff. de re milit.* Quibus præmiſſis dico, quòd ratio principalis illius cap. & intentio Cõcilij Ancyrani nõ fuit velle impugnare & habere pro impoſſibili, quòd dæmon, Deo permittente non poſſit hominem corporaliter deferre de loco ad locum motu locali: quia ſi fuiſſet iſtius intentionis, dixiſſet contra communem omnium Theologorũ & Canoniſtarum ſententiam, imò contra tex. propriũ ſancti Euangelij

Matth.3. Luc.4. Marc.1.c. in princ. vbi apparet quòd Diabolus tentando Chriſtum, qui erat Deus & homo naturalis, detulit ipſum corporaliter ſuper pinnaculum templi,& in montem excelſum,vt latiùs *infrà* dicemus. Intentio igitur finalis illius Concilij *in illo ver. Illud etiam non eſt omittendum &c.*fuit velle improbare & damnare errorem illum,in quo erant mulieres illæ ſceleratæ, de quibus *ibi*, quę erāt hereticæ & in ſua obſtinata opinione damnatæ:& quæ fuit ratio principalis atque finalis, quare Concilium illud declarauit mulieres illas eſſe hæreticas & damnatas. Cùm dico principalis,fuit illa, quam ponit ibi tex videlicet , Cùm aliquid diuinitatis aut numinis eſſe extra vnum Deum arbitrantur. Hæc eſt ratio principalis, quæ facit illas eſſe damnatas;quod meliùs declaro ſic. Concilium illud *in princ. text.* ponit generale edictum, quo mandat omnibus Epiſcopis & Clericis, vt ſummo ſtudio elaborent pernicioſam ſortilegam & magicam artem ex parochiis ſuis penitus eradicare, & ſic primò improbat artem : deinde deuenit ad ſpeciem, ſcilicet ad homines illius artis peritos,dum dicit : Quòd ſi aliquem virum aut mulierem huiuſmodi ſceleris ſectatorem inueniant turpiter dehoneſtatum ex parochiis ſuis dejiciant, quia ſubuerſus eſt, & is etiam qui ſimilis eſt ſibi, ſubuerſi ſunt omnes, & à Diabolo captiui tenentur, qui relicto Creatore ſuo, Diaboli ſuffragia quærunt : & ideo à tali peſte debent mundari ſanctæ Eccleſiæ. Hîc enim remanet completa oratio primę partis capituli,vbi Concilium mandat extirpari hanc reprobam artem magicam & ſortilegam, & illius profeſſos turpiter dehoneſtatos;& externos à fide catholica ex omnibus parochiis ſuis expelli, ad hoc vt ſancta Eccleſia à tali peſte liberetur. Deinde incipit ſecunda pars ibi : *Illud etiam non eſt omittendum, quòd quædam ſceleratæ mulieres retrò poſt Satanam conuerſæ &c.* vbi Concilium prædictum mutauit ſermonem, & poſuit alium caſum diuerſum à præcedenti : quod patet *ibi* dum dicit, *Illud non eſt omittendum quòd quædam ſceleratæ mulieres* &c. tex.*ibi in princ.*locutus fuit de mulieribus, quæ artem magicam & ſortilegam profitentur *ibi* dum dicit : *Si aliquem virum, aut mulierem huiuſcemodi ſceleris &c.* ſi enim Concilium prædictum in illa ſecunda parte voluiſſet intelligere de eiſdem mulieribus, de quibus fuerat facta mentio in principio, tex. non dixiſſet per iſta videlicet, *quædam ſceleratæ mulieres &c.* ſed dixiſſet per aliqua verba repetitiua earundem perſonarum & qualitatum, videlicet, *eædem ipſæ dictæ :* vel *prædictæ* : vel alia ſimilia verba : ex quo enim text. in dicta ſecunda parte non fuit locutus per verba repetitiua : ſed per diuerſa, & diuerſum ſenſum, & caſum demonſtrantia, fatendum eſt de neceſſitate quòd ille ſit diuerſus caſus à præcedenti,& ſic diuerſa ſpecies perſonarum : & quòd ſit verum clariùs demonſtrabitur *infrà*.Concilium igitur deueniendo ad ſecundam partem exponit iſtarum mulierum profeſſionem, & qualiter ſub falſis illuſionibus & phantaſmatibus illuduntur à Dæmone : deinde enumerat quaſdam operationes, quas mulieres illæ profitentur facere cum Diana vel Herodiade deabus ſuis, quarum iuſſionibus ad illarum ſeruitium euocantur & nocturnis horis accedere profitentur : ſed vtinam hæ ſolæ in ſua perfidia periiſſent, & non multas alias ad illarum interitum pertraxiſſent : deinde ponit modum infidelitatis,

tatis, & errorem exprimit, quòd principaliter deducuntur in hæresim, dum dicit: *Nam innumera multitudo hac falsa opinione decepta hæc vera esse credunt*, scilicet quia putant Dianam & Herodiadem esse veras deas: & posse illa opera, de quibus ibi, perficere & credendo à recta fide deuiant, & errore paganorum inuoluuntur. Ratio finalis & principalis omnium supradictorum operum, & damnatæ credulitates, ex qua dicuntur hæreticæ nunc ponitur, dum dicitur, *Cùm aliquid diuinitatis aut numinis esse extra vnũ Deũ arbitrantur.* Et hucvsq; perficitur secunda oratio & dictum illius secundæ partis: deinde sequitur improbatio illarum falsæ opinionis & erroris prædicti. Ratio igitur finalis est illa, quam proximè dixi, ex qua omnes alij errores & illusiones successiuè dependent, cùm credunt illas Dianam & Herodiadem esse veras deas, & in eis multùm diuinitatis & numinis esse: & iste est verus intellectus illius capituli, si benè consideretur in verbis & in mente. Stante igitur ratione prædicta expressa, secundùm illam, verba ipsius legis sunt interpretanda: & vbi ratio ipsa non conuenit, lex quoq, omninò cessat, *d.l.cùm pater.§. duleissimi, ff.de leg.2.l.hæc actio.* & *ibi* Bart. *ff.de calum.l is qui animo.ff. de acquiren.possess.* Ratio autem prædicta non condicta non conuenit, neque verificari potest in hac secta strigum & maleficorum, quippe, quia ipsi vel ipsæ non decipiuntur ista falsa opinione, putantes inseruire deabus istis, & extra vnum Deum aliquid numinis esse: sed ipsæ vident, cognoscunt & apprehendunt expressè quòd istarum Princeps cui inseruiunt, & obediunt & quẽ adorant, est Diabolus inferni, inferior Deo, & inimicus Dei: sed illi inseruiunt relicto Creatore propter mundi vanitates ad explendas illarum libidines, *d.c. Episcopi.in princ.* & *cap. si quis Episcopus, eadem quæst. 5.* si enim ratio ipsa, de qua *suprà*, istis strigimagis non conuenit verba legis & illius dispositio minùs conuenire debet, per ea quæ proximè dicta sunt, eo maximè: quia ratio legis determinata restringit dictum legis: vt illa duntaxat lex ipsa comprehendat, ad quæ ratio illa naturaliter adaptari potest, & non vltrà, *d. l. cum pater. §. dulcissimi. & l. hæc actio.* & *ibi* Barto. *ff. de calumnia.* & *l.is qui animo ff.de acquiren. possess.* & *prima distin. consuetudo.* & not. Glos. *in Clemen.pri.de elec.* & per Geminia. *in cap. vbi periculum. in prin. eod.tit. lib.6.* Cùm autem istæ sint exclusæ à ratione, dicuntur esse exclusæ à legis dispositione, per ea, quæ *suprà* diximus: nec obstant exempla & auctoritates, quas textus *inferiùs* deducit de Paulo & Ezechiele: quia illa omnia referuntur ad sectam illam: de qua *ibi*, non autem ad strigas siue maleficas, de quibus *hîc*: fateor tamen, quòd strigæ istæ & maleficæ in quibusdam conueniunt cum mulieribus illis, de quibus *in dict.cap. Episcopi, in secunda parte.* in hoc scilicet conueniunt, quia vtraque secta inseruit Diabolo, etiam illius imperio gubernatur: sed vna scienter, altera ignoranter: vna decipitur, altera decipit. Conueniunt & in alio: quia quoad effectum æternæ damnationis ita sunt damnatæ illæ, sicut istæ: ita Dæmones habent imperium super illis sicut super istis, & eodem modo illæ sunt eliminandæ & deiiciendæ extra Parochias, sicut istæ strigimagæ: quia omnes sunt damnatæ: non tamen sequitur si in aliquibus conueniunt & æquiparantur: ergo in omnibus debent esse equiparatæ: quia data diuersitate rationis, datur etiam diuersitas iuris: vt *suprà* diximus & dicemus

Ratio legis principalis est attendenda.

etiam *infrà eo.tit.q.* 12. dum declarabitur materia poculorum, siue venenorum: & vt dixi extra communionem fidelium positæ sunt illæ, sicut istæ & omnes tanquam oues morbosæ sũt penitùs à Christi fidelibus euitandæ, ne sanas oues morbo illo inficiant, *l.2.C.de sum. Trinit. & l.hi qui sancta. C.de apostat.* quia omnes sunt eiusdẽ diabolicæ religionis, sed diuersæ professionis & habitus: dico animi, non corporis, & ordinis professæ, sicut monachi & moniales Christianæ religionis diuersos ordines professionis accipiunt: ad vnum tamen diuinũ cultũ omnes tendentes: ita isti dãnati diuersos ordines & ritus accipiũt, & sub diuersis ordinibus & moribus diabolo inseruiunt, & diuersis quoque nominibus nuncupantur: quidam sunt hæretici: quidã Manichæi: alij verò apostatæ: alij schismatici, Donatistæ, & similes, de quibus *in l. Manichæos. C.de hæret. & l.1. & l.hi qui sanct. C.de apostat.* & habetur per glos. Abb. & alios Doct. *in reb. & in c.1.de apostat. & de schismat.* & hoc est quod in effectu voluit dicere tex. *in c. excommunicamus, lo primo, & lo 2. in prin. extra de hæret.* vbi dixit: *Facies quidẽ habẽtes diuersas, caudas autẽ adinuicẽ colligatas*, quia de vnitate cõueniunt in id ipsũ, per facies verò diuersas intellexit de diuersis ordinibus sortilegorũ, per caudas colligatas intellexit de vnico cultu eiusdẽ diabolicæ religionis: quia omnia eorũ opera tendunt ad cultũ Satanæ, siue in mente & intellectu, siue in corpore fiant. Ad hoc vide quæ dixi *suprà in pri. euidentiali huius q.* Illæ igitur mulieres, de quibus *in c. Episc.* dicuntur propriè hæreticæ ex quo persistunt in illo errore, putantes aliquid Numinis esse in illis deabus, & illas esse veras deas relicto Deo Saluatore nostro, vt *in c.1. de sũ. Trin. & 21.q.2. qui sine Saluatore. & firmissimè. de hæret.* istæ verò strigimagæ, magi, & sortilegæ, quæ sciẽter ex propria malitia peccant, relinquẽtes diuinũ cultũ & Christi fidẽ & scienter adhærentes Diabolo, quẽ sciunt & cognoscũt Diabolũ infernalẽ & inimicũ Dei, nõ dicuntur propriè & strictè hæreticæ, quia nullo dicuntur errore seductæ: sed potiùs apostatæ & perfidæ: quia scienter propria temeritate recesserũt à fide Christi, quãuis ista earũ apostasia lõgo tẽpore indurata & pertinaciter defensata trãsit in hæresim: vt diximus *suprà tit.q.2.* & dicunt glos. & Doct. *in rub. extra de apostat.* & habetur per Imperatorẽ *in l.1. & hi qui sancta. C.eo.tit.* vbi apostatæ propriè dicũtur, qui sciẽter & propria auctoritate, siue potiùs temeritate retrocedũt à fide Christiana, vt habetur *in d.l.1* & in glos. *rub.* & *in c.1. extra. eo.tit.* & per S. Thom. *in secunda secundæ q.95. art.5. & 6. in tit. de superst.* ad quæ faciunt quæ diximus *supra in primo euident.* & *suprà* etiã *q.2.*

Strigesque & apostatæ differũt.

¶ Et nota vnũ valdè singulare, quòd istorũ apostatarũ duę sunt species: vna est quæ simpliciter retrocedit à fide, & sequitur cultum & obedientiam Dæmonis: altera est, quę postquàm Christi fidẽ abnegando postergauit, & deiecit ex corde suo, iterùm se baptizat expressè in nomine Diaboli: & aliud nomen sibi superimponit: licèt vtraq; species sit dãnata, prior tamen, si peccatum suũ reuocat, admittitur ad pœnitentiã & euitat pœnas corporales, sicut hæretici: vt *l. Manichæos. C.de hæret.* secunda verò species nunquam admittitur ad pœnitentiã in foro iudiciali, ex qua possit pœnas corporales, etiam si millies abiuraret professionem illam, & vellet ad Christi fidem reuerti, non auditur quoad istũ effectum: & iste est text. valdè not. ad hoc *in d.leg. hi qui sancta.* & *ibi* gl. *Cod de apostat.* eodem modo irremissibiliter puniuntur, qui abnegato bap-

t. Sanare

tiſmate Chriſtiano Iudæi effecti ſunt, & inter Iudæos commorantur, vt *in l.1. C. de apoſta.*; Quoad animam verò in foro conſcientiæ admittitur pœnitentia iſtorum ab Eccleſia & aliorũ quorumcumque, vt not. *in d.l. Manichæos.* per Doct. & habetur *in c. Ad abolẽdã. & c. firmiſſimè. de hæret.* per gl. *in c. Excommunicamus, el 2. eo. tit.* & *c. ſuper eo. tit. lib. 6.* & diximus *ſuprà tit. 1. q. 5. circa finem.* & iſta ſit prima differentia, quæ reperitur inter iſtas, quoad nomen & ordinem profeſſionis.

Apoſtata quo caſu hæretico ſit deterioris condi tionis.

¶ Secundò differunt in modo profitendi: quia illæ de quibus *in d.c. Epiſcopi.* non faciunt profeſſionem expreſſam cum Dæmone ſicut iſtæ, nec credunt inſeruire Dæmoni: ſed deluduntur ſub ſpecie boni, & propterea dicit text. *ibi*, quòd Diabolus poſtquam illarum mentem captiuatã tenet, transformat ſe in diuerſas ſpecies perſonarum. Tertiò differũt: quia illæ nulla conficiunt ſortilegia, nec maleficia in humanis aut brutorum corporibus, & nemini nocent, niſi ſibi ipſis, & propterea non dicuntur maleficæ, ſed hæreticæ: iſtę verò ſunt deterioris conditionis: quia nocent multis per diuerſa maleficia, vt latiùs *ſuprà* vidiſtis in *2. & 3. quæſt.*

¶ Quartò diſconueniunt in hoc, quia non reperitur quòd illæ aliquem maleficiatum curauerint, & ipſa maleficia contrariis maleficiis abſtulerint: iſtæ verò publicè incumbunt curæ & medelis maleficiatorum; & poſtquàm aliquem dicto morbo curauerint ſæpiùs indicant maleficiatum ſaltem aliquibus medicis, vt habetur per S. Auguſt. *in lib. 10. de Ciuit. Dei.* & *in 3. de Trin.* & S. Thom. *in d. q. 5. prima partis tract. qq. in tit de mira.* & habetur *26. quæſt. 5. nec mirum. §. necromantici. ver. ad hæc omnia.*

¶ Quintò quia illæ licèt inſeruiãt Dæmoni, virtualiter tamen inſeruiunt ſub forma dearum & bonorum numinum: iſtæ verò proprio Dæmoni ſedenti in ſolio maieſtatis, cui vt vero & vnico Principi reddunt obediẽtiam, vt *ſuprà* latiùs diximus *in 2. & 3. quæſt.* Sextò quia non apparet quòd illæ, de quibus *in d.c. Epiſcopi.* accedãt ad ludos, & exerceant ibi choreas & ſaltationes, & demùm coïtũ carnalem habeant cum Dæmone, ſicut iſtæ, per ea quæ *ſuprà* latiùs *in hac quæſt.* concluſimus, & per S. Thom. *d. quæſt. 5.* Septimò diſcordant in hoc, quia illæ nulla celebrant ſacrificia, nullâque imagines offerunt neque baptizant, aut reſponſa petunt: iſtæ verò cuncta opera huiuſmodi faciunt, vt *ſuprà* latè vidiſtis *in 2. & 3. q. & in hac etiã in primo & 2. fundamento.*

¶ Et quòd ſint diuerſi ordinis ſpecie differentes, apparet ex diuerſitate tractatuũ & capitulorũ, & etiã auctorũ: ea enim, quæ diſponũtur *in d.c. Epiſc.* decreta fuerunt in Concilio Aquiren. Diſpoſitio autem cap. *Nec mirũ* sũpta fuit ex doctrina textualiũ S. Aug *in lib. 10. de Ciuit. Dei.* Cùm igitur ex diuerſis auctoribus tẽporibus & cauſis decreta ipſa ſtatuta fuerint, ſuperflua fuiſſet alterius deciſio, ſi vtrũq; eũdẽ caſum comprehenderet vel decideret contra not. *in §. quibus, in prima cõſtit. c.* & *in c. ſi Papa, de priuileg. lib. 6.* Ne igitur iſtud inconueniens ſuperfluitatis ſuccedat, dicamus quòd cap. *Epiſcopi* loquatur de diuerſa ſpecie mulierum ab iſta & ab illa, de qua *in dict. cap. Nec mirum.* maximè cùm in veritate plures reperiuntur, ſpecies & diuerſæ profeſſorum ſub hac diabolica religione, vt *ſuprà* dictum eſt *in primo euidentiali.* Sed contra prædicta oppono, & dico quòd imò dict. cap. *Epiſcopi* loquitur de iſtis ſtrigimagis maſculis & fœminis, & de omnibus ſortilegiis, vt apparet *in prin. ipſius c.*

dum

dum dicitur, quòd Episcopi & eorum ministri curam habeant, sortilegam & magicam artem à zabulo inuentam extirpare, & si aliquem virum aut mulierem huiusmodi sceleris sectatorem inuenerint, ex parochiis suis omni studio eliminare & deiicere curent. verum est quòd omnes illi qui sunt diabolicæ religionis & sub illius obedientia, debent à limine Ecclesiarum & à Christi fidelium communione repelli, siue sunt hæretici, siue schismatici, siue apostatæ, magi, necromantici, sortilegi cuiuscumque sint ordinis & gradus, aut quocumque nomine nuncupentur, quoad hoc vt à fidelium Christi consortio separentur, omnes æquiparantur ex quo omnes damnati sunt, vt dicuntur veluti oues morbosæ & ab ouili Christi fidelium penitùs externæ, & meritò: sunt igitur ab ipsorum consortio separandæ, vt *l. 2. C. de sum. Trinit.* & *l. hi qui sanctam, C. de apost. cap. firmissimè. & cap. ad abolendam, extra de hæret.* & *in Clem. 1. eod. tit.* & *dict cap. Episcop. prin.* licèt enim quoad hoc sint æquiparati, non sequitur ergo quòd quoad omnia censeantur esse æquiparati, vt not. *in cap. Excommunicamus. in princ. el primo, & l. 2. de hæret.* licèt enim iurisiator *in princ. d. cap.* fecerit mentionem de hac secta, nihilominùs posteà dum loquitur de illis mulieribus in specie, mutauit casum in facto *in ver. ibi. Illud etiam non est omittendum, quòd quædam scelerata mulieres retrò post Satanam cõuersæ, &c.* qui est diuersus à præcedenti, vt patet ex his quæ tradit S. Thom. *in dict. quæst. 5. primæ partis tract. qq. tit. de miraculis.* vbi dicit quòd Dæmones possunt mirabiliter in nobis operari dupliciter: vno modo per veram corporis transmutationem, & per veros effectus corporeos. Alio modo per apparentiam & illusionem sensuum ex aliqua immutatione imaginationis, per quæ verba voluit intelligere de vtraque mulierum secta, subiungens etiam quòd neutra tamen ipsarum operatio est miraculosa, sed ex rebus naturalibus & per modum artis Dæmonis subtilitate inuenta: & hæc sufficiant quoad solutionem oppositionis factæ de dict. cap. *Episcopi.* Ad illud secundum dico, dum adducitur illud inconueniens, quòd Dæmon portare posset &c. solum colligitur ex his quæ dicit S. Thom. *ind. quæst. 5. ver. respondeo in tit. de miraculis.* vbi dicit quòd Dæmones multa possent facere quæ nobis viderentur esse miracula, tamen ea facerent naturali sua virtute & ex rebus naturalibus, si à Deo facere permitterentur: sed quia non permittuntur, imò ea facere non possunt, quæ quidem facultas fuit illis adempta per passionẽ Domini nostri Iesu Christi. Vide ibi, vt singulariter dixit S. Bonauentura *in 3. sent. dist. 19. quæst. 3.* & diximus *suprà quæst. præcedenti.* nec est mirandũ, si Dæmõ strigimagas & alios suos professos defert corporaliter: quia id facere potest Deo permittente, ex quo sunt omnes gregis diabolici: vt latiùs diximus *suprà ead. quæst. in 4. fundamento istius vltimæ opinionis*, & tetigi *suprà* in vltimo fundamento eiusdem post septimam differentiam, *in dict. cap. Episcopi.* & sectam strigum. Pro quo optimè facit dictum illud S. Bonauenturæ *in 3. sentent. dist. 19. q. 3. in 22. & 23.* de quo diximus *suprà quæst. proxim. a. contrario sensu.* si enim diaboli potentia fuit depressa & debilitata per passionem Domini nostri Iesu Christi, à quo fuit manus attrahens penitùs abscissa, manus verò compellens debilitata: & eius vires coangustatæ fuere: illud est verum respectu Christianorum pro quibus effusus fuit ille sanguis pretiosus: illi verò

Diaboli. cæ sectæ profesſo. res exterminã. di.

Dæmones possunt in nobis duobus modis mirabiliter operari.

verò qui sunt extra baptismum,& abnegarunt fidem Christi sicut Pagani sunt reputandi,& sunt extra omnem gratiam & beneficium salutis, vt *d.c. firmissimè.de hæret.* & *l.hi qui sanctã,C. de apost.* Ergo sequitur quòd diaboli potentia, quoad istos,remanet illæsa: per cõsequens deferre potest ad libitũ accedente maximè ipsarum mulierum voluntate & consensu.

3. Obiect. solutio. ¶ Ad tertium dico quòd Dæmones non possunt extendere eorum vires contra iustitiam humanam,& eripere captiuos de manibus publicæ iustitiæ : quia Deus non permittit , vt dicit S.Aug. *lib.*10.*de Ciuit. Dei* , & S. Thom. *dict. quæst. in tit. de mirac.* aliàs sequeretur quòd Dæmonis potentia esset supra diuinam , & quòd iustitia omninò periret , & iura omnia subuerterentur, quod Deus nullo modo patitur , vt dicit Thom.*ibi.* Vide quæ dixi *suprà,eo.quæst.*5.

4. Obiect. solutio. Ad quartum non negatur , imò conceditur, quòd Dæmones possunt mirabililia operari in imaginatiua & humano intellectu , quæ verisimillima sunt & vera vndique esse videntur : ex hoc tamen non sequitur quòd non possint aliquas operationes naturales efficere & mouere corpora inferiora;vt latè diximus *suprà in primo fundamẽto*:& etiam *in secundo huius conclusionis*,& S.Thom.*in d.quæst.*5.*ver.respõdeo.* vbi dicit quòd Dæmones possunt mirabiliter in nobis operari dupliciter, vno modo per verã corporis trãsmutationem:alio modo per præstigiosam mentis illusionem & formas apparentes,vt habetur *in dict.cap.Episcopi,in* 2.*parte.* Ad quintum,dum datur de illo exemplo,respondeo quando Dæmones facilè possunt homines decipere,dum capiunt mulieres ad ludos prædictos,& illorum sacrificia celebranda,necesse est quòd habeãt mulierẽ in corpore & earũ naturali forma, si ea quæ cupiũt perfici volunt,& propterea,ne sequatur scãdalũ aut periculũ contra ipsas,Satanas mittit aliũ dæmonẽ in forma succubi,qui iacet ad latus mariti loco vxoris,quoties cõtingit omnia vxoris officia in thoro cõiugali etiã coïtus subire,non denegat, sed libẽter appetit;& adeò se bene accõmodat quòd quẽquẽ etiã sapientissimũ falleret.Vide S.Thom. *in d.q.*5. & dixi *suprà* latè *in primo fundamẽto conclusionis,& in* 2.*euidentiali*,dũ dixi de operationibus incuborum & succuborum:nempe velle quòd hi qui tenent aliã opinionẽ , quòd deferuntur solùm in spiritu , reducerent nihil in intellectu illum ad practicam. Aut enim volunt quòd Dæmon capiat partẽ spiritus,scilicet animæ,quia spiritus hominis idem est quod anima,vt not. declar.Arc.*in c.Moyses.*32.*q.*2.& hoc facere nõ possunt,quia anima est vnica in substãtia,& indiuisibilis, & nullam recipit diuisionem in quantitate, nec in qualitate , vt dicit Philos. *in primo de anima*,& est glos.not. & *ibi* Abb.*in c.*1.*de sum.Trinit. in ver. simplex.*& Var. *in l.stipulationes non diuiduntur.ff.de verb.oblig.in* 3.*opp.* vbi dicit quòd anima est indiuisibilis , & est tota in toto,& tota in qualibet parte corporis. Aut volũt,quòd dæmon capiat totũ spiritũ siue totã animã, & necesse esset quòd remaneret hominis cadauer,& sic mortuũ absẽte anima,& sequeretur maius incõueniẽs, quia esset in potestate dæmonis auferre vitã homini,& illi defũcto restituere,& sic mortuũ suscitare: quod est impossibile,quia solus Deus hoc facere potest: & nulla creatura,neq; angelica, neq; humana habet hãc facultatẽ suscitãdi mortuũ,vt dicã *infrà in* 10.*q.* Vnde nõ video quomodo illorum opinio possit saluari intelligẽdo de strigib.& magis Et si tu diceres,Nõ dico,quòd dæmon auferat totã,nec partẽ animę sed delu-

Dæmones in locum vxoris maleficæ succubant viro.

Impossibilis operatio Strigum in spiritu solo.

dit dormientẽ per illa signa præstigiosa, formata in intellectu præsẽtata per immutationẽ imaginationis, quod facere potest Dæmon. Tunc respondeo quòd est impossibile, vt tot naturales operationes, quæ fiunt per istã sectam strigimagarum, maleficorum & aliorum similium fieri possint in spiritu solo, quin interueniat corpus & membra naturalia: quomodo enim possent in congregationibus & ludis prædictis tot choreas, reuerentias, & retrogradas saltationes efficere, nisi corpus adesset? Quomodo possẽt coïtum carnis implere, quem faciunt in singulis congregationibus ludis completis, nisi corporaliter interesset? Nec dicendum est quòd sit pollutio somniantis, quia dæmones possunt verè & corporaliter cum mulieribus coïtum perficere & illas quandoque reddere prægnantes in assumptis corporibus, secundùm ea quæ *suprà* diximus *in 2. euidentiali istius quæst.* ergo sequitur necessariò, quòd corporaliter perficiunt coïtum: non nego tamen quòd etiam non possunt in somniis pollui diabolo operante. Quomodo etiam possent illorum sacrificia & cæremonias celebrare, & imagines illis imponere? si in solo spiritu hæc fierent, quarum imaginum olim vnam vidi Romæ & manibus palpaui: & erat vera species materialis habens materiam & formam: & formata erat ex quibusdam mixturis mihi ignotis. Quomodo etiam possent tot maleficia & sortilegia contra humana corpora fabricare, nisi corporaliter interesse̅nt? in spiritu enim vel in somniis nemini vnquam vidi iniuriam fieri, nec occidi quemquam. Cùm igitur operationes istæ & aliæ huiusmodi, quæ sunt naturales & corporeæ, non possunt fieri nisi per corpus & membra: ergo sequitur quòd strigimagæ & aliis similes deferuntur & intersunt corporaliter & non in spiritu solo: & per ista sum expeditus de ista septima difficili quæstione.

CAP. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Diabolus aut sortilegus an possit nocere corporibus Christianorum?*
2 *Maleficium potest solis verbis perfici.*

OCTAVO quæro, si Dæmon per se non potest nocere corporibus Christianorũ, qui non sunt de sua religione: quia Deus id non permittit, vnde fit quòd sæpiùs infantes ad latus parentum & in propriis gremiis matrum reperiuntur quandoque suppressi: & eorum corpuscula conscissa & mutilata, aut aliqua alia intrinseca ægritudine polluta, ex qua sæpiùs polluuntur? Solutio. Dic, quòd licèt Dæmon per seipsum corporibus Christianorum nocere non possit ad illos maleficiandum, vtitur instrumento maleficæ siue magi, qui vel quæ cum vnctionibus, puluueribus, cæterisque mixturis maleficis, & venenis prædictis infantibus & aliis in occultæ noctis silentio, dum dormiunt parentes, & omnes quiescunt, ipse Dæmon aperit ostia, etiam si fortissimis ferris clausa essent, & illas maleficas intromittit, per ostium dico, aut quandoque per feneſtras in domo maleficiandi, quos sic intromissos instruit quomodo facere debeant: & ne lux candelę aut lucernę impediat maleficum, ne discooperiatur aut cognoscatur à maleficiando, ipse dæmon in assumpta

Diabolus aut sortilegus an nocere possint corporibus Christianorum.

ta forma felis ſiue catæ, lucernam, lampadem, ſiue candelam, quam lucentem reperit illicò extinguit, vt maleficus ipſe commodiùs poſſit maleficia ſua perficere, quibus peractis maleficus tutus abit: Dæmon verò vt faciliùs illinc recedere poſſit aperit oſtia, deinde reclaudit, prout ante illa repererat. Nec putes (vt quidam ignari vulgares aſſerunt) quòd ipſæ ſtriges ſeu malefici tranſforment ſeipſas in ſpeciem catæ aut alterius animalis bruti: quia hoc eſt impoſſibile Dæmoni quòd poſſit hominem transformare in alteram ſpeciem: vt diximus *ſuprà quæſtione præcedenti*, & dicemus *infrà eod. quæſt.* 10. bene verum eſt quòd ipſemet Dæmon aſſumit illas varias formas & facit operationes illas, de quibus *ſuprà*, ſecundùm quod declarat S. Auguſt. *in lib.* 10. *de Ciuit. Dei. & in* 3. *de Trinit.* & S. Thom. *dict. quæſt.* 5. *primæ partis qq. diſput. in tit. de miraculis.* & S. Bonauentura *ſup.* 3. *ſententiarum quæſt.* 3. & *in capit. Epiſcopi* 26. *quæſt.* 5. Et vt faciliùs & ſine periculo ipſi malefici poſſint perficere dicta eorum maleficia, Dæmon eſt illis præuius & tanquam dux in tenebris, quos ducit ad lectum maleficiandi, diſcooperit pannos & oſtendit omnia, quæ facienda ſunt dormientibus omnibus, quibus ipſe Dæmon imponere poteſt iuxta caput ſemina quædam aut pulueres, ex quibus inducitur profundus ſomnus: quibus ſic dormientibus introducit maleficum, & omnia perficit: & hoc ego aliàs referri audiui à duabus mulieribus maleficis, quas pro maleficiis huiuſmodi præ manibus examinandas accepi: & eſt veriſimile, quòd ita ſit, quia nunquam reperi, nec audiui quòd aliquis maleficus ſiue malefica fuerit vnquam apprehenſus in flagranti crimine, & videtur quodammodo impoſſibile, quòd euntes in domos alienas & per ſecreta domus nocturno tempore clauſis oſtiis atque feneſtris poſſent ita tutè in obſcuris tenebris ingredi & euadere abſque aliquo rumore vel ſcandalo, niſi haberent ducem Dæmonem, qui illas in operibus ipſis ſaluas redderet.

¶ Quandoque nullo veneni hauſtu vel mixtura in corpore vel extra corpus adiecta: ſed ſola potentia carminis & verborum perficitur maleficium, vt habetur *in cap. nec mirum,* §. *magi* 26. *quæſt.* 5. vbi text. refert dictum Lucani,

Mens hauſti nulla ſanie polluta veneni, &c.

¶ Et ego aliàs vidi Romæ quemdam magum excellentiſſimum Græcum tempore Adriani VI. antequam perueniret ad vrbem Ponti, ipſe qui ſolis verbis compreſſerat vires cuiuſdam ferociſſimi tauri exiſtentis in armento in loco ſylueſtri, quem ſic affixum (vt ita dixerim) & humiliatũ apprehendit per cornua, & cordulâ quadam ſatis debili, arte tamen magica fabricatâ taurum ipſum ligatum quò voluit, adduxit media nocte circiter quatuor aut quinque milliaribus: & hæc notoria ſunt quæ viſa fuerunt per ducentos & vltra viros; quem poſteà habui in carceribus Capitolinis examinandum: & omnia iſta & maiora quoque ingenuè fatebatur verborum potentia efficere poſſe, qui tamen poſteà euaſit imperfecto examine fauoribus populi Romani & quorumdam Magnatum.

CAP. IX.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegi quare incarcerati, & in publica cuſtodia detenti non vtantur arte ſua.*
2 *Sortilegi qualiter cognoſcantur verè vel fictè pœnitere.*
3 *Deus quandoque impedit diabolicã operationem ad conſeruationem Chriſtianæ religionis.*

NONO quæro quare eſt, quòd poſtquam iſti malefici & ſtrigimagæ ſunt in manibus publicæ iuſtitiæ incarcerati non faciunt ſe corporaliter deferri à dæmonibus in quibus iacent, vt poſſint ſaluare vitam, & euadere pœnas corporales, quòd quidam iudices curioſi quandoque tentarunt experientiam rei videre, & tamen nihil fecerint: quia poſt multa viderunt ex eorum ſortilegiis nullum penitùs effectum ſortiri huiuſmodi corporalis delationis: & propterea multi tenuerunt, quòd ipſi malefici & ſtrigimagæ corporaliter deferri non poſſunt à Dæmone. Pro ſolutione iſtius quæſt. duæ redduntur rationes per ſacros Theologos & Canoniſtas *in cap. nec mirum. 26. quæſt. 5.* Prima eſt quòd Dæmon qui nil auidius cupit quàm animas multas lucrari, & ad tenebras inferni multifariàm fraudibus homines protrahere, quàm primùm videt hominem ipſum apprehenſum, & illius animam ſub ſua poteſtate ſubiectam, nil aliud quærit, niſi vt ſeparetur à corpore, vt, quam adhuc ſub conditione retinet, certam lucretur, quæ poſſet per pœnitentiam illius imperium ſubterfugere & ſe reunire cum Chriſti fidelibus. Ad hoc igitur vt certam eius prædam poſſideat, ſemper quærit illius mortem & diſſolutionẽ animæ à corpore: quia nonnulli quandoque reperti ſunt qui reuocauerunt errorẽ ſuũ & grauẽ ſuſceperunt ex cõmiſſo crimine pœnitentiã, & reſiduũ vitæ ſuæ ſanctiſſimè duxerũt: & propterea dicunt, quòd tunc diabolus nil aliud ſatagit nec laborat in alio, niſi perſuadendo malefico vt perſiſtat in opinione, & profeſſionẽ ipsã nullatenùs reuocet, ſed in ea perſeueret vſq; ad finẽ vitæ: quia licèt adducatur ad furcas & ſuperimponatur igni, ipſe dæmõ ſtatim illũ arripiet corporaliter & liberabit à laqueo & flammis, adeò quòd nullũ penitùs dolorẽ patietur: & caſu quo mori contingeret, trãſibit ſine pœna ſupplicij, & liberabit ſe à tot periculis huius mundi, & longè maioribus gaudiis in alio ſęculo fruetur cum eo. His igitur illuſionibus & falſis perſuaſionibus ab eo præmunitus ſæpiùs tenaciter perſeuerat in eius opinione: nec curat quoquo modo errorem ſuum reuocare & pœnitentiam agere: ſed obſtinatus permittit potiùs vltimo ſupplicio perimi.

¶ Quædam verò ex ipſis maleficis mulieribus reperiuntur, quæ erroris ſui mirabiliter ſe pœnitere videntur, & maximis fletibus agere pœnitentiam: quæ omnia fictè peragunt, nullámque gerunt in corde mœſtitiam, aut veræ pœnitentiæ amaritudinem.

¶ Ad cognoſcendum autem an verè vel fictè pœniteant, maximè mulieres, quæ habent faciles lacrymas, aduertendum eſt ad oculos ipſarum, an in fletu & gemitu huiuſmodi emittunt lacrymas, quas ſi non emittunt, nulla adeſt cordis contritio, ſed omnia ſimulatè fiunt: & aliàs audiui à quodam excellentiſſimo Canoniſta, qui erat etiam optimus

optimus Theologus quòd regula iſta eſt veriſſima, maximè in mulieribus, quæ non laborát multùm in lacrymis, & dixit mihi quòd lacrymæ ipſæ sũt ſigna manifeſta veræ & internæ pœnitentiæ : & adduxit mihi tex. *de pœnit. diſtinct. 1. c. Petrus. & 2. cap. lacrymæ.* vbi dicitur quòd lacrymæ lauant delictum, quòd pudor eſt magnus cõfiteri : & habetur *Luc. 3. cap.* & ego alias habui in facto nondum tertius eſt elapſus annus Romæ: in Agro Sabinenſi, dum quamdam vetulam maleficam examinarem, quæ iam viginti annos in ipſa profeſſione compleuerat, & infinita quodammodo ſortilegia venefica ſuis mixturis fabricauerat, & magnum Chriſtianorum numerum diuerſis ægritudinibus pollutum reddiderat : quoſdam verò occiderat, raros vel nullos ſanauerat : quæ poſtquàm confeſſa fuit crimen, dum ego proſequerer illius examinationem per horas duas & vltrà, quàm maximè videbatur condolere de ſuis commiſſis exceſſibus, & continuos fletus & ſuſpiria conficiebat, aſſerens ſe velle profeſſionem illam omninò relinquere, & ad veram orthodoxæ fidei religionem reuerti ; verũtamen in tanta fletus & ſuſpiriorum copia nullam vnquàm etiam minimã lacrymam emittere potuit : ad quod ego alias inſtructus plurimùm aduerti ; & viſum fuit quid valdè mirabile, quòd mulier fleret ſine lacrymis : & niſi vidiſſem fortaſſe non credidiſſem : licèt in viro non ſit mirandum, ex quo ipſi duriores ſunt in lacrymis : non tamen nego, quin mulieres poſſint in multis confingere lacrymas, vt alias dixit Cato,

Inſtruit inſidias lacrymis, dum fœmina plorat.

In actu tamẽ pœnitẽtiæ videtur quid mirãdũ : ſed dici poteſt quòd diuina iuſtitia hoc agit fauore pœnitentiæ.

¶ Secunda ratio redditur, quare non poſſunt euadere quando ſunt incarcerati : quia diuina iuſtitia tunc non permittit Dæmonem poſſe ſuam naturalem potentiam exercere erga illos : ne aliqui iudices & officiales curioſi, forſan videntes aliqua ſigna manifeſta liberationis eorum inuitarentur ad proſequendum illorum profeſſionem : & hoc eſt quod dixit ſanctus Auguſtinus *in lib. 3. de Trinit.* & *in 10. de Ciuit. Dei.* & S. Thom. *in tract. qq. primæ partis. quæſt. 5. in tit. de mira.* & Canoniſtæ *in cap. nec mirum 26. quæſt. 5.* quòd Deus impedit potentiam Dæmonis in quibuſdam ad obſeruationem Chriſtianæ fidei : vt latè diximus *ſup. eod. tit. 7. quæſt.* quia aliàs fides ipſa Chriſtiana paulatim tota ſubuerteretur, maioremque poteſtatem videretur habere Diabolus, quàm Deus, & iudex qui eſt miniſter Dei, *11. quæſt. 3. nemo contemnat. & c. ſeq.* & imò tunc Deus reſiſtit Dæmoni, & illius vires comprimit, per ea quæ not. S. Aug. *in lib. 10. de Ciuit. Dei* : & refert & ſequitur S. Thom. *in d. tract. qq. d. q. 5.* & dixi *ſuprà eo. q. 7.*

CAP. X.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegia an hæreſim ſapiant manifeſtam, vt à iudice Eccleſiaſtico debeant examinari.*
2 *Deo ſoli reſeruata quæ ſint.*
3 *Dæmoni naturaliter conuenientia, & à Deo ſibi conceſſa quæ ſint.*
4 *Sortilegium cum hoſtia conſecrata factum an ſapiat hæreſim manifeſtam.*
5 *Sortilegia ſimplicia non ſapiunt hæreſim.*
6 *Imagines facere ad amorem prouocandum ſuperſtitioſum dicitur potiùs quàm hæreticum.*

7 *Sortilegium duo præsupponit considerandа.*

8 *Tentatio est præcipua Diaboli conditio.*

9 *Adoratio Diaboli sapit hæresim manifestam.*

10 *Modus & forma quibus Diabolus inuocatur, est in materia sortilegij considerandа.*

11 *Sacerdotes diuina exercentes, vt contra naturam aliquid eueniat, an possint dici sortilegi.*

12 *Imagines indebitè & viliter tractantes an sint hæretici habendi.*

13 *Sortilegium cum hostia non consecrata an sit hæreticum.*

14 *Sortilegi in forma imaginis aliquem affligentes an sint manifesti hæretici.*

15 *Sortilegia in quibus reliquiæ Sanctorum admiscentur, an sapiant hæresim.*

16 *Sortilegia, in quibus admiscentur essentialia, vel substantialia Sacramentorum Ecclesiasticorum, an hæresim sapiant.*

17 *Secreta cordium sortilegio inquirens hæreticus dicitur.*

18 *Sacramenta Ecclesiastica non operantur in turpem vel indebitum finem.*

19 *Sortilegia, in quibus interueniunt res benedictæ, non sapiunt hæresim.*

20 *Sortilegium multis concurrentibus censetur hæreticum.*

1. DECIMO videndum est, an & quando huiusmodi sortilegia & opera maleficorum sapiant hæresim manifestè: ita quòd ipsorum rei & machinatores iudicis Ecclesiasti inquisitores hæreticæ prauitatis examini subiiciantur, & hæreticorum pœnis puniantur. Respond. in hoc deuenien-dum esse ad distinctiones. Sed antequàm ad vlteriora procedam pro euidentia. Præsuppono primò quòd quædam sunt quæ ad solum Deum Creatorem pertinent, ex quo illa reseruauit sibi in priuilegium, nullíque creaturæ etiam Angelicæ illa concessit, prout est hominem verum naturalem creare, vt habetur *Gen.* 2. & S. Thom. *in* 1. *parte tract. qq. in tit. de poten. gener. & de creatio. q.* 2. *art.* 6. *q.* 3. *art.* 1. *&* 2. *&* 4. Reseruata Deo soli. Creatio hominis Dei est.

¶ Vel iam creatum in melius, aut deterius reformare: aut in alteram speciem commutare, vt *ibi* dicitur. Item mortuum suscitare, ita vt verè & naturaliter viuat, sicut resuscitatus fuit Lazarus, qui iam quatriduanus erat, vt habetur *Joan.* 11. *cap.* & quando etiam filium illius viduæ dum deferretur ad sepulturam ex feretro suscitauit & surgere iussit, vt habetur *Matth.* 18 *cap.*

¶ Item futura scire ex vera & perfecta scientia ad solum Deum pertinet, vt dicitur *Esa.* 41. *c. Annunciate nobis quæ ventura sunt in futurum, & sciemus quia dij estis vos.*

¶ Item cæli motum sistere ab eius vnica voluntate dependet, vt inquit S. Thom. *in tract. qq. in prima parte q.* 1. *art.* 3. *&* 6.

¶ Item secreta cordis humani, quę in animo sunt occulta, nec dum ad aliquem actum extrinsecum deuenerunt, solus Deus est seruator & verus cognitor, vt habetur *Matth.* 22. *cap.* vbi Christus optimè cognouit secreta cordis Pharisæorum, qui cupiebant ipsum calumniari apud Cæsarem, ex eo quòd vocabat se Regem Iudæorum: & propterea interrogarunt ipsum, cuinam deberent offerre tributum, ipsi, vel Cæsari? Tunc Iesus petiit ab eis vt ostenderent sibi monetã aliquam, si habebant: & vnus ipsorũ exhibuit numisma: quod Iesus videns, interrogauit cuiusnam esset illa imago Pharisæorum calũnia contra Christũ

imago in numiſmate ſculpta ? At illi reſponderunt, Eſt Cæſaris imago. Tunc Ieſus reſtituens illis numiſma dixit : *Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari, quæ ſunt Dei Deo.* demonſtrans quòd Deus non quærit theſaurum pecuniarum, ſed corda fidelium & opera charitatis, *de pœnitent. diſt. 1. ecce.* & *c. ſeq.* & *diſt. 3. c. radicata.* & *c. ſeq.* 2. not. in *c. à nobis, de ſent. excomm.* & *in c. 1. quia cle. vel vouent.* Et iſta ac his ſimilia nullus Dæmonum nec Angelorum facere aut cognoſcere poteſt, ſed ſolus Deus, vt dixi, & habetur *3. q. 4. iv. c. conſuluiſti.*

¶ Quædam verò ſunt ſub cognitione & naturali potentia Dæmonis, & quæ Dæmon ipſe permiſſu diuinæ clementiæ facere poteſt : quia ſibi non reprimit, & hæc multa ſunt, inter quæ eſt tentandi facultas, & flectendi pudicos animos ad libidinem, & ad alia peccata, vt habetur *in Apo. 3. c. Nihil horum timeas quæ paßurus es. Ecce miſſurus eſt Diabolus aliquos ex vobis in carcerem vt tentemini : & habebitis tribulationem diebus decem, &c.* S. Aug. *lib. x. de ciuit. Dei.* & S. Thom. *in ſecunda ſecundæ, diſt. 95. qu. 3. in tit. de ſuperſtit.* & habetur *Geneſ. iij.* & *Matth. iv. Marc. 1. Luc. iv.* vbi Diabolus auſus fuit tentare Chriſtum : & diximus *ſuprà eo. q. vi.*

¶ Item omnium naturalium & virtutum creatarum cognitio tam ſuperiorum, quàm inferiorum, ex quibus quidem rebus naturalibus inferioribus multa fiunt veneficia, & quibus diuerſæ, & quàm plurimæ cauſantur infirmitates in humanis corporibus ſciúntque dictas ægritudines ſic ex accidenti expoſitas contrariis remediis curare ; quam quidem ſcientiam naturalium Dæmones poſſunt homines docere & inſtruere quomodo facere debeant ad ſauciandum vel ſanandum corpora hominis, vt *proximè diximus ſuprà eod. tit. in 6. quæſt.* & alia huiuſmodi quamplura facere poſſunt eorum natura & permiſſu Dei, vt dicit S. Thom. *in tract. 99. prima parte. q. 5. de miracul.* & *eod. lib. quæſt. 16. art. 7. de Dæmon.*

¶ Quibus ſic præſuppoſitis nunc diſtingue : aut Sortilegus Malefica ſiue Magus, ſunt de expreſſa profeſſione Diabolica, quod eſt quando expreſsè abnegarunt Chriſti fidem, & iterum ſe baptizarunt in nomine Beelzebub, vt plenè diximus *ſuprà eod. d. q. ſexta.* & *q. tertia*, vt habetur *in l. hi, qui ſanctam. C. d. apoſta.* aut malefici huiuſmodi ſunt tacitæ profeſſionis, quod eſt quando nondum receſſerunt penitùs à diuino cultu & à fidei Chriſtianæ religione, nec celebrant expreſſum Dæmonis cultum per ſacrificia diabolica, nihilominus habent quandam tacitam & occultam amicitiam ſeu familiaritatem cum Dæmone & aliis maleficis, propter quam quædam conficiunt ſortilegia & operationes ſuperſtitioſas, quæ non poſſunt abſque Dæmonis ſuffragio & inſtructione compleri ſeu effectum ſortiri : vt ſunt ligaturæ execrabilium remediorum, & incantationes, quas faciunt iſtæ mulierculæ vt plurimùm cum ſchedulis omnibus, aut aliis mixturis, ſiue ligaturis ſuſpendendis, aut ligandis ad collum, maximè quando ſtudent ſanare perſonam maleficiatam. Et hoc eſt quod dicit tex. 1. *c. nec mir. in princ. in ver. ad hæc omnia. 36. q. 4.* S. Auguſt. *lib. 10. de Cinit. Dei.* vbi dicit quòd in iſtis omnibus ars Dæmonum eſt ex quadam peſtifera ſocieate hominum & angelorum malorum exorta. Primo caſu dic qualitercumque

Sortilegi ſunt de expreſſa profeſſione diabolica.

tercumque & quomodocumque fiunt ipsa sortilegia per illum, qui est expressæ professionis, semper dicuntur sapere hæresim manifestè, si non respectu operis, saltem respectu operantis, qui est verè & propriè hæreticus: ex quo relicto Deo proprio creatore adorat Dæmonem tanquam vnicum Deum, & propterea dicitur hæreticus, quia contrauenit primo diuinorum præcepto, *Vnum cole Deum*, &c. Item primo ex articulis Christianæ fidei, *Credo in vnum Deum*, &c. Idem dicendum est de eo qui non est hæreticus, tamen in ipsis sortilegiis fabricandis associat sibi hæreticum, vel puerum rebaptizat, &c. vt dicit glo. *in d. c. accusatus. §. sanè de her. lib. 6.* Et licet quædam ex his quæ faciunt, sint de his quæ Dæmon facere potest naturaliter, quæ regulariter non deberent sapere hæresim manifestè, tamen isto casu dici possunt hæretica non respectu rei, sed respectu operantis: & hoc est quod voluit dicere glo. 1. *d. c. accusatus. §. sanè.* quæ exemplificat plures casus, in quibus ipsa sortilegia sapiunt hæresim manifestè, inter quos ponit istos, scilicet quando sortilegi ad ipsa sortilegia conficienda associant sibi hæreticum aut puerum rebaptizant &c. & quædam alia his similia faciunt. Secundo autem casu quando hæc fiunt ab his qui sunt tacitæ professionis: & tunc distingue secundùm quod fecit Oldra. *in consil.* 210. *quod incipit, Regularis habet traditio, &c.* vbi dicit quòd aut imploratur auxilium Dæmonis ad ea faciendum, aut cognoscendum, quæ ipse Dæmon sua naturali virtute & potestate facere potest, diuina virtute non reprimente, sicut est hominem tentare ad peccandum, aut flectere pudicos animos ad libidinem & similia facere, vt dictum est *suprà* latè in 3. & 6. *q.* & isto casu non sapiunt hæresim manifestè, vt dicit glo. & not. Arch. Gemin. & cæteri DD. *in d. c. accusatus. §. sanè.* Idem esset si eius virtus inuocetur ad reuelandum furta vel alia occulta præsentia vel præterita, vel ad præparandum docendúmque medelas ad sanandum maleficiatum: ista licet fieri omnino prohibeantur Dæmonis auxilio de iure canonico, vt habetur *in c. 2. de sorti.* vbi copiosè per Panor. & 26. *q. vltima. c. admoneant.* tamen non sapiunt hæresim manifestè: quod patet ex genere pœnæ, vt *in d. c. 2. de sortil.* & per Oldr. *in d. consil.* 210. Aut imploratur auxilium Dæmonis ad cognoscendum vel faciendum ea, quæ de sua natura scire aut facere non potest: quia sunt de his quæ pertinent ad ipsum Creatorem, vt *suprà* latè diximus: & tunc si quis putat Dæmonem posse facere per seipsum illa, quæ ad solum Deum pertinent, est hæreticus, & pagano deterior, *d. ca. Episcopi §. quisquis. in fine.* & *d. c. qui sine Saluatore.*

Sortilegia professionis expressæ sapiunt manifestè hæresim.

Hæretica respectu operantis.

¶ Sed quæro quid si aliquis assumeret hostiam sacratam in sortilegiis ipsis, quæ fiunt, maximè ad amorem, quibus sæpius ista sacra miscentur, vt diximus *suprà in 2. & 3. q.* an ista sapiunt hæresim manifestè, quando in eis nullus hæreticus interuenit. Distingue: aut illa fiunt ad effectum cognoscendi animum mulieris vel viri, si amat illum vel illam, qui vel quæ sortilegia facit, vt sæpius faciunt isti amantes, qui sunt dementes: aut fiunt ad effectum introducendi amorem erga sortilegum aut sortilegam in corde illius amatæ personæ quæ nullum vel minimum habet amorem. Primo casu non videtur, quòd sapiant hæresim manifestè, ex quo in hoc sortilegio imploratur auxilium

Sortilegiũ cum hostia consecrata an manifesta sit hæresis

Casus de sortilegiorũ hæresi ad secreta.

lium illius Sacramenti ad ea, quæ sunt propria diuinæ virtutis, scilicet ad reuelandum secreta cordis hominum, secundùm quod concludit Oldra. *in d. consil.* 210. de quo *suprà proximè* diximus, hæreticum potiùs esset, si pro notitia occultorum prædictorum quis inuocaret auxilium Dæmonis, putans Dæmonem posse ipsa reuelare ex certa scientia, secũdùm quod dicit idem Oldra. *in d. consil.* & diximus *suprà*. Et secundùm hoc nota, multi hodie incidunt in hanc speciem hæresis, quia plures sunt ex istis amantibus fatuis qui facere student hæc eorum sortilegia cum aliis diuersis rebus, vt sciant animum amasiæ siue amasij, an teneat dilectionem sui: & hi qui in hac opinione persistunt, firmiter id credentes sunt hæretici, aliàs non.

¶ Secundo verò casu, quando fiunt ad effectum calefaciendi cor frigidum: & ista similiter non videntur quòd sapiant hæresim manifestè, quoniam inuocatur suffragium illius Sacramenti ad diligendum, sed dilectio in se non est peccatum, immò videtur esse meritum apud Deum, vt habetur in diuinis præceptis: *Diliges proximum tuum sicut teipsum.* & no. *Matth.* 12. *c.* & dixit Paulus Apost. *Si omnes virtutes habuero, charitatem autem non habeam, nihil sum.* & not. *in c. Firmissimè de hæret.* glos. tamen *in d.* §. *sanè. c. accusatus de hæret. lib.* 6. videtur tenere contrarium, quòd sortilegia in quibus interuenit hostia consecrata sapiunt hæresim manifestè, dum ponit plura exempla, in quibus sortilegia ipsa sapiunt hæresim manifestè: ponit etiam istud de per se, quando interuenit hostia consecrata, nec specificè ponit ad quem effectum illa fierent: vnde intelligi potest ad omnem turpem effectum, maximè vbi vertitur materia peccati: & ab ista opinione, quia fauorabilis est pro fide, non discedere, vt dicit tex. *in d. c. accusatus.* maxima enim temeritas est illius Christiani, qui in rebus vanis & lasciuis tanti Sacramenti abusum audet ministrare. Et ad ea quæ *suprà* in contrarium adducebãt, respondeo, nec nego quòd diuina virtus precibus implorata ad reuelandum ea, quæ secretissima sunt in corde hominum hoc facere posset, quia hæc sunt sub eius arbitrio & potestate, non autem Dæmonis, qui est creatura: hoc est verum quotiescumque consultatio ipsa fieret debito modo, iuxta ritum veri diuini cultus, & Christianæ religionis, & per modum sacrificiorum quæ in Ecclesia celebrantur per bonos sacerdotes, non autem isto modo superstitioso & retrogrado, iuxta not. *in c. nihil in sacrificiis de consecrat. dist.* 1. & not. *in cap. cum marth. de celebrat. Miss.* Vide d. Io. *lec. in sum. conf. in tit. de sortil. q.* 19. *q. vlt.* per ista enim sortilegia non imploratur auxilium Sacramenti mixti in factura, aut ipsa diuina virtus ad reuelandum ista, sed potiùs Dæmonis suffragium, vt illa reuelet per abusum istorum Sacramentorum, cui omnia huiusmodi sortilegia immolantur per illam amicitiam, quam ipsi malefici habent cum Dæmone, secundùm pacta inter eos inita, 26. *q.* 5. *cap. nec mirum. ver. ad hæc omnia.* & Io. *lec. in sũ. conf. eo. tit. c.* 2. & hoc faciũt in opprobriũ diuinæ maiestatis: & si qua respõsa reuolutionis inde sequãtur, illa profectò sũt diabolica & non diuina: sed istũ tã turpẽ abusũ Sacramentorũ diabolus instruit hominẽ facere, vt sub eo ipse faciliùs adoretur ab homine in dedecus diuinæ bonitatis, & hoc modo hominẽ decipit: vt dicũt Canonistę & sacri Theologi in locis *suprà* not. *in 6. & 7. q.* & habetur *in d. c. Episcop.* Ad secundũ dũ dicebatur quòd diligere in se non est peccatum, est verũ, quando dilectio ipsa est in charitate funda-

Abusus sacrorũ ad faciliorem adorantem instruit Dæmon.

ta : tunc enim est opus meritorium Deo, quia charitas est recta voluntas ab omnibus terrenis,ac præsentibus penitùs aduersa,iuncta vero Deo inseparabiliter, vnita igne quodam spiritus , omnis extraneæ corruptionis nescia,nulli vitio mutabilitatis obnoxia , supra omnia quæ carnaliter diliguntur excelsa : & in effectu conclude , quòd illa est dilectio maxima circa diuina & Ecclesiam , vel erga proximum propter Deum qui respicit animæ beatitudinem , non hæc mundana fragilia ; vide tex.præclarum *de pœnit.dist.2.cap.charitas est.* vbi plura singularia de charitate narrantur: hæc enim est illa charitas & dilectio quæ habet meritum regni cælestis: hæc est illa de qua locutus fuit Paulus Apostolus & Matth. 22. *c.* & de qua loquitur diuinum præceptum & tex. *in c.firmissimè.& ibi* glos.cæteræ,verò dilectiones carnis , quæ terrenæ sunt, potiùs habent annexum peccatum, quàm meritum respectu vltimi effectus, qui est carnalis coïtus : & propterea ille qui putat Sacramentum Eucharistiæ operari ea,quæ sunt mediatè vel immediatè peccatum,est in maximo errore: nec caret manifestè hæresis suspicione : nihilominùs in istis semper me refero ad communé Theologorum opinionem & rectum iudicium sanctæ Matris Ecclesiæ.

Dilectio terrena annexũ habet peccatũ.

Oldradus autem in hac materia *in consil.suo 210. quod incipit, Regulariter habet traditio &c.* sic distinguit , dicens, quòd sortilegia simplicia , item pocula amatoria , vel assumere hostiã nõ consecratã, ista non inducunt hæresim , vt *in c. 1. de sortil. & in Rub. eod.tit. l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœnit. & c.de homi. de celebrat.Miss.*

¶ Imagines verò facere ad amorẽ mulieris prouocandum , dicit ipse, quòd magis videtur esse superstitiosum quàm hæreticum. Sed circa hæc duo sunt consideranda. Primum est modus inuocationis, quomodo inuocatur Dæmonis suffragium.

¶ Secundum est considerandum circa rem quæ experitur.

¶ Primo igitur casu aut inuocatur auxilium Dæmonis per modum imperij & suffragij,aut per modum adorationis & cultus latriæ : primo casu aut imploratur ad tentandum & flectendum pudicos animos mulierum ad libidinem vel his similia,quæ sunt de propria Dæmonis natura , & non sapiunt hæresim : vt habetur *in Apocalyps.2.c. Ecce missurus est Diabolus aliquem ex vobis in carcerem vt tentemini , &c.* & habetur *Matth. 4. Marc.1.& Luc.4.* hoc enim est proprium Dæmonis tentare hominem ad peccandum : vt *ibi* dicitur,& diximus *suprà ead.quæst in princ.*

Tentatio est præcipua diaboli cõdtio.

¶ Aut imploratur eius auxilium ad sciendum futura , vel ad aliquid aliud faciendum quod soli Deo creatori competit & tunc sapiunt hæresim manifestè , quia vult attribuere creaturæ quod est propriũ Creatoris, vt *cap.accusatus.§.sanè.de hæret. lib.6. & ibi* not.Doct.

¶ Secundo verò casu principali, quando inuocatio illa fit per modum adorationis & cultus latriæ adorando Diabolum , absque dubio illud sapit hæresim , immò est propriè hæresis adorare diabolum : si enim adorare hæreticum, est hæresis , non propter personam,sed propter vitium, in quo est graue peccatum : vt dicit Oldrad. *ibi* & Gemin. *in d.c. accusatus. §.sanè.* ita & multò fortiùs adorare diabolum est opus hæreticum : quod enim maius & detestabilius vitium est quàm adorare diabolum ? & hìc non ponderatur persona , sed vitium quod committit in alia adoratione.

¶ Et ideò diligenter est aduertendum

uertendum ad modum & formam, quibus dæmonis ſuffragium inuocatur: quia ſi per modum imperij & gratificationis petuntur ea quæ diabolus facere poteſt, non ſapiunt hæreſim: ſi verò per modum certæ adorationis, tunc ſapiunt hæreſim expreſſè per ea, quæ proximè diximus, quæ fuit ſingularis doctrina Oldrad. *in dicto conſilio. ccx.*

¶ Ex qua nota ſingularem cautelam in praxi pro aduocatis, vt ſint cauti informando poſitiones vel interrogationes, quod per modum imperij ſeu gratificationis quis inuocauit auxilium dæmonis: & iſto modo euitabitur labes hæreſis: ſi verò ponat, quòd per modum adorationis & veri cultus lætriæ, quis incidit propriè in hæreſim, per ea quæ *ſupra* diximus.

¶ Poſt hæc videndum eſt quid de ſacerdotibus qui cauſa doloris ſpoliant altaria, & celebrant miſſas veſte lugubri in liuorem & odium alicuius inimici, vel celebrant miſſas defunctorum pro ipſis viuentibus, & ſumunt preces vt citiùs moriantur, vel incurrant mortis periculum, numquid iſta ſapiunt hæreſim manifeſtè? Dic quòd nõ, quod apparet reſpectu pœnæ quæ imponitur pro iſto crimine, *26. q. 5. quicumque.* & clarius dicetur infrà *eodem. q. ſeq.* vbi tradetur de pœnis iſtorum.

Imagines irreuerenter tractantes an hæretici ſint habendi.

¶ Deinde quæro, quid ſi clerici vel laici crucem aut imaginem Beatæ Mariæ Virginis, ſeu aliorum ſanctorum irreuerenti auſu proiecerint in terram, & ſpinis vel vrticis ſuppoſuerint, aut pedibus forſan calcauerint, an iſta ſapiant hæreſim manifeſtè, vel dicantur propriè opera hæretica: & ſimiliter dicas quòd non, licèt grauiſſimum ſit peccatum in ſe. *c. ſi Canonici. §. ff. de offic. Ordin. lib. vi.* Vlterius quæro, quid ſi Sacerdos celebrat vnam aut plures miſſas ſuper hoſtia, quam numquam ſacrauit, ſi poſtea communicat ſe cum illa, an incidat in hæreſim, vel dicatur hæreticus ex eo: ſimiliter ſi aliquis acceperit hoſtiam ſuper qua celebratæ fuiſſent vna aut plures miſſæ non tamen fuit ſacrata, & illam immiſcuerit in ſortilegiis maximè his quæ fiunt ad amorem, an incidat in hæreſim ſacerdos, qui miſſas illas ſcienter celebrauit, & ille qui hoſtiam ipſam commiſcuit in ſortilegiis. Dic quod neuter committit hæreſim: quamuis grauiter peccat vterque, *c. de homine de celebra miſſ.* per Oldra. *in d. conſil. iij. col.* & diximus verbum *ſuprà ead. q. in princ.* & habetur per. d. Io. *lec. in ſumm. conf. eod. q. xij. & xvi.* Hæc omittam, eos qui in ſortilegiis ſuis apponunt imagines, illaſque baptizant ſub nomine perſonæ maleficiandæ, vt affigant in eo vel ea illud accidens, quod ipſi vel ipſæ deſiderant, an iſta ſapiunt hæreſim manifeſtè. Dic quòd conſiderandum eſt ad quem effectum imagines illæ fuerunt fabricatæ, & ad quem effectum tendunt ſortilegia, & ad quid imploratur auxilium Dæmonis, aut ad ea quæ facere poteſt virtute ſua naturali, aut ea quæ ſpectãt ad Creatorem. Item ſub quo modo & forma imploratur Dæmonis ſuffragium, aut per modum imperij & gratificationis, vel per modum adorationis & cultus latriæ, de quibus omnibus diximus *ſuprà eadem. q.* imò non inſiſto vlteriùs in declaratione: vide d. Io. *lec. in ſum. conf. eo. tit. q. xij.* Quid de his, qui in ipſis ſortilegiis immiſcent reliquias ſanctorum martyr. ſcilicet particulas oſſium, carnis, aut neruorum capillorum, vnguium, & ſimilium, vel particulas aliquas veſtium eorumdem, vel Domini noſtri Ieſu Chriſti, aut Beatæ Virginis Mariæ,

Sortilegia cum mixtura reliquiarum ſanctorum an ſapiãt hæreſim

seu aliorum sanctorum aut sanctarum, an sortilegia ipsa dicantur esse hæretica, vel sapere hæresim manifestè, præsuppositò quòd immixta fuerit in sortilegio amatorio, vt sæpiùs fieri solet. Dic quòd non sunt hæretica nec sapiunt hæresim manifestè, quamuis negari non potest quòd sunt valdè superstitiosa, damnanda; quod est verum quando fierent ipsa sortilegia ad flectendum pudicos animos ad libidinem, vel ad alios effectus, qui fieri possunt per Dæmonem, & non interuenit cultus adorationis: si verò interueniret cultus adorationis, & fierent ad sciendum illa quæ pertinent ad Deum, semper sapiunt hæresim manifestè, vt latè diximus *suprà proximè*. Vide S. Thom. *in sum. secunda secundæ dist. 95. art. 3. ver. dicendum. in tit. de superst.* vbi hoc idem tenet. Idem sentit Ioan. *lec. in sum. conf. eo. tit. quæst. 16.* Modò quæro quid de his, qui Sacramenta Ecclesiarum, vt est oleum sanctum baptismatis, chrismatis, vel extremæ vnctionis, aut aquam fontis baptismatis in dictis sortilegiis commiscuerint, an sapiant hæresim, vt *suprà*: & breuiter dicas, quòd non: quod patet ex diuersitate pœnarum indictarum pro huiusmodi maleficiis, quæ sunt diuersæ à pœnis hæreticorum, de quibus *in c. ad abolendam. & c. vergentis. extra de hæret.* & latè diximus *suprà tit. 1. quæst. 6.* Quod tamen est verum, quando per ipsa sortilegia non imploratur auxilium Dæmonis, nisi ad ea quæ de sui natura facere potest, de quibus aliàs diximus *suprà ead. quæst. & quæst. 6. & 7.* si verò inuocaretur ad ea, quæ non ad ipsum, sed ad Deũ Creatorem spectant, sine dubio tunc saperent hæresim manifestè, vel si per Dæmonis suffragium inuocantur per modũ adorationis & cultus latrię: quia ipsi sortilegi & eos consulentes adorarent cũ deuotione Diabolũ, tunc illorũ opera essẽt hæretica: aliàs si per modũ imperij vel gratificationis, dicas quòd nõ, vt *suprà proximè* diximus, & per Oldra. *in d. consil. 210.* Et imò dic, quòd si quis in ipsis sortilegiis quæreret auxilio Dęmonis scire, an mulier in corde suo amat ipsũ amantẽ, vel è cõuerso quãdo mulier sortilegat erga virũ, isto casu sortilegia sapiũt hæresim manifestè, quia secreta cordis hominũ nemo scit nisi solus Deus, & cui ipse voluit reuelẽtur, vt habetur *2. q. 4. consuluisti.* & latè diximus *suprà ead. quæst. in prin.*

Secreta cordũ perscrutans sortilegio hæreticus dicitur.

¶ Sed quæro, quando ipsa Sacramẽta posita in amatoriis sortilegiis ad flectẽdũ vt *suprà* an operẽtur effectũ, vt ex potẽtia illius Sacramenti flectatur animus illius ad amandũ, &c. dic quòd nõ, quia illius nõ vtũtur debito modo, nec ad honestũ: sed turpẽ effectũ, quod vt plurimùm tendit ad peccatũ; ad quæ opera diuina gratia, vel Sacramẽta Ecclesiarũ se non extẽdũt: vt aliàs diximus *suprà eo. q. 6.* & ideò cõmuniter appellari solet iste abusus quidã Sacramẽtorũ sortilegiũ, *17. q. 4. sacrilegiũ. & c. si quis contumax.* §. 1.

¶ Nec dum est annus elapsus, quòd vidi Romæ casum istum euenire in facto, vbi duæ mulieres impudicæ cum oleo sancto baptismatis & chrismatis, quo inunxerunt sibi labia, dicentes quædam turpia verba ad formandum sortilegium: deinde deosculabantur viros, à quibus amari cupiebant, asserentes quòd illud sortilegium & obseruantia operabatur maximum effectum quoad iniungendam dilectionem in corde vacuo: nihilominùs vidi ambas fustigari per vrbem & mitratas in loco quodam publico notissimo turpiter dehonestari, secundùm quod dicit Panor. *in d. c. 2. de sortileg.*

Oleo sancto abusæ sunt Romæ duæ Strigæ.

¶ Idem dicendum est de his, qui in huiusmodi sortilegiis amatoriis immiscent

miscent aquam benedictam sumptam ex amphora communi, quæ patet in Ecclesia, candelas benedictas, frondes palmarum, ramos oliuarum benedictarum, sacros agnusdei, & similia: iste dicitur potiùs abusus quidam Sacramentorum, vt *suprà proximè* diximus, quàm hæresis expressa. Idem dicendum est de his, qui aliquas reliquias vestiũ sanctorum Apostolorũ, martyrum, aut aliorum sanctorum, vel qui particulam lapidis sacrati, purificatorij, super quo immolatur hostia: itẽ calicis vel alterius rei benedictæ siue sacratæ commiscuerint in ipsis sortilegiis amatoriis, dicuntur abuti Sacramentis huiusmodi, & grauissimè peccant: citra tamẽ hæresis labem, vt notatur per d. Oldra. *in d. consil.* 210. & Panor. *in d. c. 2. de sortil.* vbi expressè dicit, quòd quotiescumque non interueniunt ea, de quibus per glos. *in d. c. accusatus. § sanè.* quamuis inuocentur Dæmones, vt promoueant animum mulieris ad impudicitiam: licèt istud sit grauissimum peccatum, in se tamen non sapit hæresim: quia proprium est dæmonis tentare creaturam, vt habetur *Apocalyp. 2 c. & 16. q. 2. visis.* Vide S. Thom. *in sum. secunda secundæ dist. 95. art. 3. ver. dicendum in tit. de superstit.* & Io. *lec. in sum. in tit. de sortileg. q. 25. ad literam*, qui omnes tenent quòd per ista quis non incidit in hæresim, dum tamen fiant modo prædicto. Quæ omnia prædicta limitanda sunt pluribus modis: & primò vt non procedant, quotiescumque in ipsis sortilegiis celebrarentur solemnia sacrificia, interpositis aris, idolis, & aliis, de quibus *suprà in 3. & 6. qq.* & diabolus adoraretur: quia isto casu committitur hæresis: vt sæpiùs *suprà proximè* diximus. Ita tenet expressè Oldrad. *in d. consi.* & Gem. & alij DD. *in d. § sanè.* dicentes, quòd peius est adorare diabolum, quàm hæreticum.

¶ Secundò limitantur, vt non procedant in Sacramento Eucharistiæ corporis vel sanguinis Domini nostri Iesu Christi: quia tunc committitur hæresis. Ita dicit expressè glos. *in d. §. sanè.*

¶ Tertiò limitantur quando interueniret rebaptizatio pueri in ipsis sortilegiis, quia etiam saperent in isto casu hæresim manifestam, vt per dict. glos. *in d. § sanè.*

¶ Quartò limitantur, nisi in ipsis sortilegiis ministrandis hæreticus interuenerit, vt per d. gloss.

¶ Quintò & vltimò limitanda sunt, quotiescumque Dæmonis suffragium inuocatur ad habendum notitiam eorum, vel faciendum ea, quæ soli Deo Creatori competunt in priuilegium, de quibus pleniùs diximus *suprà eadem q. in prin.* & per ista sit expedita hæc decima vtilis quæstio, quæ omnia bene notat, quia istorum scientia est maximi momenti tam respectu examinis, quàm pœnarum, de quibus dicemus *infrà q. proxima.*

CAP. XI.

SVMMARIVM.

1 *Pœna sortilegis imponenda diuersimodè consideratur.*
2 *Sortilegium qualiter sit in foro conscientiæ puniendum.*
3 *Sortilegi qualiter veniant in foro iudiciali canonico puniendi*
4 *Sortilegi diuinatores qua pœna de iure ciuili puniantur.*
5 *Sortilegia amatoria qualiter sint punienda.*
6 *Sortilegium amatorium qualiter sit de iure ciuili puniendum.*
7 *Pœna sortilegis imponenda plura præsupponit consideranda.*
8 *Clericus potest pro sortilegiis Ecclesiasticis beneficiis priuari.*

9 *Sortilegus non excusatur simplicitate vel ignorantia.*

10 *Sortilegia venefica qualiter veniant in foro conscientiæ puniendа.*

11 *Iura multùm abhorrent artem maleficam.*

12 *Pœna sortilegis imponenda diuersimodè considerаtur.*

13 *Conuersantes cum sortilegis sunt puniendi.*

14 *Tortura indistinctè contra crimen sacrilegij procedit.*

15 *Sortilegus testibus conuictus & pertinax potest bestiis tradi vorandus.*

16 *Docens sortilegium & addiscens æqualiter veniunt puniendi.*

17 *Membri languedinem & incurabilitatem inducentes possunt sortilegij pœnâ condemnari.*

18 *Sortilegium in bonum finem factum, an sit puniendum.*

19 *Futura an possint impunè prognosticari.*

20 *Sacerdos, causa doloris Ecclesiastica immutans infamis est habendus.*

21 *Imaginem crucis vel alterius sancti, indignè tractans, qua pœna sit puniendus.*

22 *Sacerdos celebrans, & nihil consecrans, qua pœna sit puniendus.*

23 *Imagines baptizantes, vt sortilegium exerceant, qua pœna veniant puniendi.*

24 *Astrologi futura prædicentes diuersimodè veniunt in pœnis imponendis considerandi.*

25 *Sortem in Euangeliis quærentes & verba Euangelica in illis immiscentes qualiter sint puniendi.*

26 *Verba honesta an possint licitè verbis inhonestis commisceri.*

27 *Scripturæ ligatæ an possint licitè in collo, vel alio loco corporis deportari vt ex hoc aliquid eueniat.*

28 *Diabolo sacrificantes, vt ad honores perueniant, qua pœna mulctentur.*

29 *Reliquias sacras, substătialia sacramẽtorum Ecclesiæ, cæteras res ab Ecclesia benedictas sortilegiis suis immiscentes hæretici habentur.*

30 *Sortilegia fanatiua, & nullum præiudicium inducentia, de ciuili non puniuntur.*

31 *Diuinatio per somnia an sit prohibita & punibilis.*

VNDECIMO post præmissa videndum est, quibus pœnis isti sortilegi puniuntur, in qua similis distinctio, quæ *suprà*, repetenda est: aut sapiunt hæresim manifestè, aut non. Primo casu pœnæ ipsorum declaratæ fuerunt *suprà tit. 1. quæst. 4.* vbi copiosè diximus quibus pœnis puniuntur hæretici. Secundo verò casu, quando non sapiunt hæresim expressam, distingue: aut sumus in prima specie sortilegiorum diuinatiua, aut in secunda, quæ est amatoria, aut in tertia, quæ dicitur malefica, de quibus aliàs diximus *suprà eod. tit. q. 2.*

¶ Primo casu, aut fiunt ad habendum notitiam futurorum, aut eorum, quæ in corde sunt hominis: & ista quia sapiunt hæresim manifestè, vt *suprà proximè* diximus, puniuntur pœnis hæreticorum, de quibus *suprà*. Idem est, si in illis commiscerent hostiam sacratam, aut alia, de quibus per glos. *in dict. cap. accusatus. §. sanè, de hæret. lib. 6.* quia tunc sortilegia ipsa saperent hæresim manifestè, & hæreticorum pœnis essent puniendi, quæ præmissa faciunt. Ita dicit Oldra. *in dict. consi. 110.* Panor. *in cap. 2. extra eod. tit.* & diximus *suprà proximè quæst. circa fin.*

¶ Aut

¶ Aut fiunt ad habendum notitiam præsentium occultorum, prout sunt furta, rapinæ incendia, tractatus, adulteria, homicidia occulta, & his similia facinora: aut eorum quæ iam facta sunt de præterito, seu eorum, quæ in longinquis partibus fiunt, & similium: quia tunc non sapiunt hæresim manifestè aliis pœnis puniuntur: nam si est clericus, de iure canonico siue diuino in foro conscientiæ subjicitur pœnitentiæ quadraginta dierum extra collegium Ecclesiæ siue communionem fidelium, quæ imponitur per sacerdotem, cui subiiciuntur etiam laici, vt est tex. *in c. 1. de sortileg.* & *ibi* Panor. & alij, qui ita declarant tex. illum, licet glos. fin. videatur aliter sentire: sed ipsa loquitur de pœnis iudicialibus imponendis à iudice Ecclesiastico in foro contentioso secundùm iura, quæ gloss. ipsa allegat, vt *infrà proximè* dicam. Aut sumus in foro contentioso iudiciali canonico, postquàm delictum innotuit curiæ, & tunc pro eodem crimine imponuntur grauiores pœnæ: quia clericus erit suspensus à diuinis & ab altaris ministerio per annum & vltra, ad arbitriũ iudicis, secundùm facti qualitatem, aut turpitudinem, & personarum cõditionem, quo termino elapso clericus ipse statim ipso iure reuertitur ad pristina sua. Ita dicit tex. *in c. 2. eod. tit.* & *ibi* per Doct. Abb. quem vide, & Feli. & alios: laicus verò regulariter excommunicatur *26. q. 5. non oportet.* Sed hoc est verum quotiescumque ex simplicitate & bono zelo clericus peccasset, secundùm terminos *d. c. 2.* aliàs grauiùs punietur: quia deponitur ab omni ordine sacro & priuatur omnibus beneficiis, & intruditur in monasterium ad agendum perpetuam pœnitentiam, vt habetur *26. q. 5 si quis Episc.* & *ibi* glos. idem tenet Panor. *in d. c. 2.* Et nota quòd vltra pœnas prædictas poterit iudex Ecclesiasticus exercere etiam alias pœnas contra laïcos huiusmodi sortilegia exercentes: quia si serui sunt & viles personæ poterunt mitrari, fustigari & aliis similibus modis dehonestari: digniores verò poterunt relegari, vel ad perpetuos carceres condemnari, vt *in c. contra idolorum 26. quæst. 5.* quod est verum; & procedunt istæ vltimæ pœnæ, quotiescumque aliàs moniti laïci ab ipsis sortilegiis noluerint se abstinere, & sic de his qui pluries inciderunt in crimen, vide Panor. *in d. c. 1. de sortil. in glos. fin.* vbi subiungendo dicit, nota quòd licèt istud sit crimen Ecclesiasticum, tamen non est merè Ecclesiasticum: quia iudex etiam sæcularis potest de hoc crimine cognoscere, paritérque punire, licèt reos ipsos pœnis grauioribus prosequatur. De iure autem ciuili punitur pœnâ capitis tam ille sortilegus & magus, quàm ille qui consulit ipsos & sortilegia ipsa confici mandat; & iste est tex. *in l. nemo. C. de malef. & mathemat.* Isti enim diuinatores sunt multùm Deo abominabiles & exosi. Ratio est, quia volunt se facere æquales Deo, dum diuinam potestatem, quæ versatur in cognitione futurorum, sibi vsurpare contendunt, & esse similes Deo: & dicit do. Ioan. *detur. crem. in c. contra idolorum. 26. quæst. 5.* quod quemadmodum Lucifer & primi nostri parentes voluerunt esse similes Deo in altitudine & pulchritudine: item in cognitione & scientia boni & mali: ideò omnes de cœlo deiecti fuerunt, quorum quidam in profundum inferni: quidam verò in hunc variarum calamitatum mundum peruenerunt: ita dicendum est de istis diuinatoribus, qui in cognitione futurorum volunt esse æquales Deo, de Ecclesia Dei, quæ pro cœlo figuratur, omnino expellendi sunt, & à Christi

Sortilegij pœna in foro conscientiæ.

Sortilegij pœna contra laïcos.

sti fidelibus penitus repellendi.

Sortilegia amatoria vt puniantur.

¶ Aut sumus in secunda specie, quæ dicitur amatoria, & si in ea interueniunt ea, quæ narrantur per glo. *in d.c.accusatus, §.sanè.* dicendum est quòd sapiunt hæresim manifestè & puniuntur pœnis hæreticorum, vt *suprà proximè* diximus. Idem dicit Abb. *in d.c.1. de sortil.* aut illa non interueniunt, & non sapiunt hæresim, & dic: aut sumus in foro conscientiæ & eadem xl. dierum pœnitentiæ subiiciuntur tam clerici quàm laïci, sicut alij, de quibus *suprà d.c.1. de sortil.* qui tex. loquitur indistinctè & generaliter de quibuscumque personis, & de hac etiam specie sortilegiorum, in qua viget eadem ratio, intelligi potest argum. tex. *in c. si quis Episc. xxvi.q.5.* vbi loquitur de omni specie: ex quo etiam non datur diuersa ratio inter casum & casum *art.1.illud ff.ad leg. Aquil.cum similibus*: & ita tenent DD. ibi.

¶ Si verò sumus in foro iudiciali, de iure canonico, & eisdem pœnis puniuntur clerici atque laici tam prima quàm secunda vice prout *suprà proximè* diximus *in præcedenti specie. xxvi.q.v.c.non op.c.si quis Episcopus. c.aliquant. c.contra idolorum. & c.auguriis.* Quæ omnia iura maximè *cap. non opus & c.aliquanti.* loquuntur de pluribus speciebus sortilegiorum & de ista quoque loquuntur.

Sortilegia amatoria vt reliqua damnantur.

¶ De iure ciuili similiter eadem pœnâ capitis puniuntur, *d.l. dæmon. C.eod.tit.* quæ omnes sortilegorum professiones, ac sortilegorum species complectitur. Vide tex. *ibi* & glo. *& l. eorum. in princ.eod.tit.* vbi tex. videtur æquiparare quoad pœnas illos maleficos, qui flectunt pudicos animos ad libidinem, & illos qui contra salutem hominum moliti sunt. Omnes enim seueriſſimis pœnis sunt puniendi, quæ non denotant nisi vltimum supplicium, vt not.glo. *in d.l. eorum, in princ. & l.multi.* Et circa præmissa nota vnum singulare, quod dixit Abb. *in d.c.ij.de sortil.* quòd pœna imponenda istis sortilegis vel eos consulentibus, est arbitraria, potestque iudex illam aggrauare, seu grauiorem aut leuiorem imponere, secundùm qualitatem facti, conditionem personarum & animum delinquentis, & secundùm ipsas qualitates & accidentia pœnas ipsas moderari *arg.l.hodie & l.aut facta ff.de pœn. 2.l.quid ergo §. pœna grauior ff.de his, qui not. inf. xxiv. q.1. non afferamus.* Hoc tamen procedit de iure canonico in foro Ecclesiastico: de iure tamen ciuili secùs est vt *supra proximè* dixi. Et nota etiam aliud, quod dicit Abb. *ibi.* quòd clericus pro huiusmodi sortilegiis, de quibus *ibi*, potuisset officiis & beneficiis Ecclesiasticis priuari: *argum. text. xxvi. q.v.c. aliquanti.* sed ibi ideò clericus ille fuit dignus misericordia, vt illa minori suspensionis pœna puniretur: quia ex simplicitate peccauit, & bono zelo pro inueniendis bonis Ecclesiæ, quæ fuerant furto subtracta, vt dicitur *in d.c.2.* aliàs grauiùs fuisset penitus, quæ nota pro limatione eorum, quæ *suprà* dixi.

¶ Et nota etiam hoc aliud, quod in istis criminibus non parcitur simplicitati, nec ignorantiæ: quia licèt sortilegia ipsa facta fuerint bono zelo & ad bonum effectum, scilicet reperiendi res Ecclesiæ furto subtractas, nihilominus puniuntur, qui illa conficiunt, aut consulunt facientes, *d.c. ij.de sortil.* & *ibi* Panor. vbi dicit, quòd isto casu mitiùs puniuntur. Ex quo text. iuncta hac doctrina apparet decisio illius casus, An liceat hæc sortilegia fieri ad sanandum corpora maleficiata, & si quis maleficis remediis & arte prędicta ali-

quos

quos ſanauerit, an puniatur & qua pœna, de quibus habetur *xxvi.q.vlt. admoneant*, & dicemus *ea. q. loco ſuo.*

¶ Aut ſumus in tertia ſpecie principali, quæ dicitur venefica, & ſi in ea interueniunt aliqua de his quæ narrantur per *glo. in d.c. accuſatus* §. *ſanè.* dicendum eſt quòd ſapiunt hæreſim manifeſtè & pœnis hereticorum ſunt puniendi, vt alias diximus *ſuprà*: ſi vero ea non interueniunt vel alia his ſimilia: & tunc aliter puniuntur: quia aut ſumus in foro conſcientiæ, & punitur fabricans, & ille qui conſuluit, pœnitentia exilij xi. dierum extra gremium Eccleſiæ, & fidelium communionẽ, *d.c.1.de ſortil. iuncto c.ſi quis Epiſc.xxvi.q.v.* & licet tex. *in d.c.1.* loqui videatur de alia ſpecie, ſcilicet diuinatoria, tamen *c.ſi quis Epiſcopus* loquitur generaliter de omnibus, & in fine vna & eadem pœna omnes punit, qua pœna tam clerici quàm laici ſubiiciuntur: quia text. *in d.c.1.* loquitur generaliter & indiſtinctè *l. de pretio. ff. de public.* & *xxvi.q.v.* & cum hac ſolutione videntur trãſire DD. *in d.c.1.* nullam facientes differentiam de aliqua ſpecie ſortilegiorum aut perſonis.

Sortilegia venefica vt ſint punienda in foro cõſcientiæ.

¶ Aut ſumus in foro canonico contentioſo, & ſic in foro fori, ſi laicus hoc crimine peccauit, prima vice erit excommunicatus & ab Eccleſia remouendus erit, *xxvi.q.v. ſi quis Epiſcopus, & c. aliquanti.* ſi verò ſemel monitus adhuc in eodem propoſito perſeuerando iterum commiſit idem delictum, & tunc, ſi eſt vilis perſona, debet fuſtibus cædi, ſiue fuſtigari publicè per vrbem mitrari, & publicè, tanquam infamis dehoneſtari: digniores verò relegantur in carceribus ſiue ad perpetuos carceres condemnantur, *xxvi.q.v. contra idolorum.*

¶ Clerici verò efficiuntur infames & omnibus officiis atque beneficiis Eccleſiaſticis priuantur: & nihilominus ipſi quoque intruduntur in carcerem, aut in monaſterium ad agendum perpetuam pœnitentiam, *xxvi.q.v. ſi quis Epiſcopus.* & *c.aliquanti. & ſequent.* in hoc tamen non recederem ab opinione Abb. de qua *in d.c. ij. de ſortil.* quòd ſit conſideranda conditio perſonæ, qualitas facti, & animus delinquentis: & ſecundùm qualitates illas, pœnas ipſorum quandoque augere, quandoque verò minuere, iuxta ſanum iudicis arbitrium.

¶ De iure autem ciuili hæc ſortilegia grauiùs puniuntur: quia iura ipſa multùm abhorrent artem maleficam: vt *in toto tit. C. de malef. & mathe.* & ideò omnes iſtis malefici puniuntur vltimo ſupplicio; *l.nemo. l.multi. l. & ſi excepta.* & *l.eorũ in princ. C.eod. tit.* & ideo lex vocat illos humani generis inimicos, ex quo vt plurimum quærunt innocentum corpora illis veneficiis labefactare, *d. l. multi. & naturæ humanæ peregrini. l. ſi. eo. tit.*

Ars maleſica ex odio eſt.

¶ Regulariter igitur puniũtur pœnâ capitis tam ipſi magiſtri, quàm hi qui illos conſulunt & hæc fieri mandant, *d.l.nemo in fin. & l.multi.* ſi quis verò magiſter ad alterius domum acceſſerit exercendi maleficij cauſa igne crematur: is verò qui illum præmiis & ſuaſionib⁹ euocauerit & aſſociauerit, omnia eius bona publicantur & in inſulam deportantur. Sed contra hoc eſt text. *in l.nemo C.eod.titul.* vbi dicit, quòd ille qui conſulit & vocat iſtos magiſtros punitur pœnâ capitis; ſolut. gl. *in d.l.nemo* refert vtramq; pœnam: ſed non ſoluit contrarium, quidam dixerunt, quòd in *d.l.nullus.* licèt ille magiſter fuerit adductus ad domũ alteri⁹ cauſâ faciẽdi ſortilegia, ipſa tamẽ nõ fuerũt facta, *in d.l.nemo.* Solut. non placet, quia ſapit diuinationem: quia ſi non apparet, quòd in *d.l.* nulla fuerint facta ſortilegia minùs

Sortilegij pœna diuerſa.

nùs etiã apparet *in d.l.nemo.* quòd facta vel non facta fuerint: niſi diceres quòd ille qui conſulit, interuenit in eis & credit his, quæ fiunt, eſſe vera, propterea grauiùs punitur: vt *d. l.nemo.* is verò qui adducit maleficum ſiue ſortilegum ad domum alterius, poteſt eſſe, quòd ſit ignarus, putà famulus vel alius, qui non interuenit vel non credit in eis: ideò mitiùs punitur, tamen in hoc loco cogita.

Conuerſantes cũ ſortilegis vt ſint puniendi.

¶ Et nota quòd iſtorum amicitiam & conuerſationem, quamuis vetus beneuolentia fuerit, debemus relinquere, & eos omnino euitare: qui verò contra fecerint, omnibus eorum bonis publicatis in inſulam deportandi ſunt, *d.l.nullus.*

¶ Et nota quòd pro iſto crimine omnes poterunt indiſtinctè torqueri non obſtante quocumque priuilegio dignitatis: quod eſt ſpeciale in iſto crimine: & ex hoc nota limitationem *ad l.miles. C.de quæſtio. l.decuriones. & l.Diuo Marco eod.tit.*

¶ Si quis autem de hoc crimine teſtibus conuictus fuerit, & nihilominùs obſtinato corde inſtiterit in negando etiam præſentibus teſtibus qui illius detexerunt facinus, traditur viuus beſtiis vorandus, ac dentibus & vngulis lacerandus. Ita dicit tex. *in d. leg. & ſi excepta. in fine.*

Sortilegij doctor & diſcipulus caſdé pœnas luẽt.

¶ Et nota etiam quòd eadem pœna capitis punitur ille qui docet artem prædictam, & ille qui ipſam addiſcit. *l.culpa.* & ibi gloſ. *C eod.tit.* quod videtur eſſe ſpeciale in iſto crimine; in crimine hæreſis eſt contra, *l. quicumque. §. eos verò. C. de hæret.* vbi minori pœna, ſcilicet pecuniaria puniuntur ſcholares: magiſtri verò pœna capitis.

¶ Eadem pœna vltimi ſupplicij puniuntur, qui eiſdem maleficiis inducunt membri languedinem, & virtutem viri aut mulieris generatiuam impediunt, aut lac nutricis deſiccant: vel quouis alio modo ipſa ſortilegia & maleficia conficiunt, ſiue in corpore per cibum vel potum, ſiue extra corpus aliquo ex modis, de quibus diximus *ſuprà in 2. & 3. queſt.*

¶ Sed quæro nunc, quid ſi aliquis ſortilegus ſortilegia exercet ad bonum finem, ſcilicet ad ſanandum ægrotos maleficiatos, & ſoluendum aliorum facturas: an hoc licet impunè fieri, & videtur dicendum quòd ſic, ex quo facto nemini nocent, ſed alicui proſunt: non ſunt ergo digni punitione aliqua: & hoc eſt tex. *in l. eorum. §. 1. C. eo. tit.* vbi ille, qui fecit ſortilegia ad incantandum imbres ne noceant ſegetibus vel plantis, nullâ pœnâ punitur: & ideò Bart. *ibi* per illũ tex. decidit hanc quæſtionem, dicens quòd non debet, qui curat iſtos infirmos maleficiatos aliquâ pœnâ puniri, hoc tamen eſt verum de iure ciuili, vt *ibi*: ſecùs autem eſt de iure canonico, quia Eccleſia ſummoperè abhorret iſta remedia ſortilega, etiãſi fiant ad effectum recuperandæ ſanitatis, non vult fieri poſſe hac ratione, quia non licet inuocare auxilium Dæmonis etiam pro mille corporum ſanitatibus recuperandis: quia minus malum eſt quòd pereat corpus quàm anima, cuius maius eſſet detrimentum. Vide text. *in c. admoneant 26. q. 7.* & ſi quis hoc facere ipſum præſumpſerit, ſi clericus eſt, degradetur & omni officio ac beneficio eccleſiaſtico priuandus erit: laicus autem excommunicandus: pro quo facit etiam tex. *in cap. nec mirum. §. ad hæc antẽ 26. q. 5.* vbi omnes iſtæ ligaturæ, & ſuperſtitioſa incantationum remedia ſunt omnino damnata: quia hæc fieri non poſſunt abſque Dæmonis opera & ſuffragio: & imò dicit S. Auguſtinus *lib. 10. de Ciuit. Dei.* cuius verba relata ſunt in d. c. *nec mirum.*

Sortilegia ſanatiua prohibita.

u m. quòd hæc ſunt talia remedia, quæ ars non commendat medicorum, ab Eccleſia omnino reprobata, meritò ſunt à Chriſti fidelibus euitanda. Vide S.Thom. *in ſecunda ſecundæ diſt. 95. art. 4. in ver. dicendum. tit. de ſuperſtit.* & Io. *lec. in ſum. conf. eod. tit. q. 2. & 13.*

¶ Vltra ea, quæ diximus *ſuprà* in prima ſpecie diuinatiua, addenda ſunt hæc, quid dicendum ſit de aſtrologis & chiromanticis, qui ſecundùm curſum aſtrorum & ſigna cœleſtia futura prognoſticant, an liceat hoc facere, vel ſint puniendi ſicut augures & aruſpices, aut alio modo?

Reſpondeo, aut hæc futura prædicunt ex certa ſcientia imponentes futuris contingentibus rebus neceſſitatem quamdam, quam dicunt cauſari ex motu corporum cœleſtium, & iſto modo ſunt hæretici, & puniuntur vt hæretici: vt latè diximus *ſuprà hac quæſt. in princ. & quæſt. præced.*

Ratio eſt, quia ſigna illa non ſunt cauſæ rerum finales, imponentes neceſſitatem humanis rebus agendis, aut homini: ſed ſunt ſigna quædam inclinatiua, ſiue indicatiua rerum futurarum ſecundùm communiter accidẽtia per regulas quaſdam, & naturas corporum cœleſtium, quæ multoties fallunt, quibus non ſubiicitur neceſſariò natura humana, quin poſſit illa euitare & vti liberi arbitrij poteſtate: vide Abbatem *in dict. c. 2. extra eo. tit. q. 5.* aut illa prædicunt demonſtratiuè, præſumptiuè, ſiue inclinatiuè, aſſerentes quòd ex motu corporum cœleſtium tale quid inclinatiuè demonſtratur, ſiue figuratur in actibus hominum inferioribus, & hoc modo non eſt peccatum ex quo nullam imponunt neceſſitatem, ſed inclinationem quamdam, quam quis liberè euitare poterit, ſi velit vti prudentia & ſui liberi arbitrij poteſtate, vt latiùs dicemus *infrà*, & habetur per Abbatem *in d. c. 2. eo. tit.*

¶ Pro faciliori intelligentia præmiſſorum ſubiiciã infraſcriptas quæſtiones ſpeciales, declarando pœnas criminis cuiuſque. Et primò quæro quid de ſacerdotibus, qui cauſa doloris ſpoliant aras, aut extingunt luminaria conſueta, quâ pœnâ puniuntur? dic quòd clericus honore & dignitate priuatur, & ſic efficitur infamis: vt *in c. quicumque. in primo reſpon. 26. q. 5.* & Io. *lec. in ſum. conf. eo. tit. q. 18.* & hoc niſi ſponte de præmiſſis coram Epiſcopo vel Metropolitano ſe culpabiles detulerint, & de ipſis condignam peregerint pœnitentiam, *d. c. quicumque.* alij ſacerdotes reperiuntur, qui ſumpta veſte lugubri Miſſas defunctorum celebrant pro viuentibus cauſa inimicitiæ, vt is, pro quo ſacrificium ipſum offerunt, moriatur aut incurrat mortis periculum, quâ pœnâ ſit puniendus: dic iſto caſu, quòd ſacerdos vel clericus qui ſcienter iſta fecerit, à proprij ordinis gradu priuatur & perpetui exilij ergaſtulo vnà cum eo qui ipſum ſacerdotem conſulit, aut præmiſſa fieri ordinauit ſiue mandauit relegatur: vt eſt tex. *in d. c. quicumque. in fin. 26. quæſt. 5.* & Io. *lec. in ſum. conf. eo. tit. quæſt. 20.*

Sacerdos immutans Eccleſiaſtica cauſa doloris infamis eſt.

¶ Deinde quæro quid de clericis & laicis qui imaginem Crucis, aut B. Mariæ Virginis, ſeu aliorum ſanctorum proiecerunt in terram, illáſque vrticis, ſpinis, vel pedibus conculcarunt, qua pœna puniendi ſunt? Caſus iſte ponitur per tex. *in c. ſi canonici. §. fin. de offi. ordi. lib. 6.* vbi dicit quòd vltrix ſic procedat dura ſententia contra eos, per quam alij id facinus patrare pertimeſcant: gloſ. verò declarando tex. primò dicit, quòd erũt priuandi loci ſui dignitate atque honore, niſi celeri ſatisfactione coram

Imagines indignè tractans vt ſit puniendus

Metropolitano se sufficienter purgauerint : demum deuenitur ad aliam pœnam dicens quòd statur arbitrio iudicis concludens in effectu quòd sit pœna arbitraria,pro prima allegat text. *in d.c. quicumque* 29.*q.*5. & *l.j.ff. de iur.delib.* cum qua gl.transit Gem. *ibi.* Arch.autem dicit quòd poterant temporaliter puniri,quòd in vinculis publicis conuinciantur,vt *l.j.C.de his qui ad statu. contum. & ff.de pœn.l.capitalium.* §. *qui ad statuas*, vel quòd moriantur,vt not.*in l.*1.*C.ne lice.sing. salua.&c.* hæc vltima pœna infertur de rigore iuris ciuilis, vt *d.l.*1. aliæ verò superiores inferri possunt per iudicem Ecclesiasticum, vt dicunt DD. *in d.c.si Canonici.*§.*fin.*

¶ Videndum esset etiam, quid de Iudæo, qui super Crucem, dum deferretur publicè per vrbem, proiecit immunditias, quâ pœnâ puniatur ? Istum casum decidit Pet. de Anch. *in consil.*15.quod incipit:*Spiritualis iudex in prouincia Romandolæ.* vbi dicit quòd Iudæus ipse poterit per vtrumque iudicem castigari ecclesiasticum & laïcum:& seueris pœnis puniri.

Sacerdotis celebrantis & nihil consecrantis pœna.

¶ Quæro quid dicendum sit de his, qui in sortilegiis commiscuerunt hostiam non sacratam,super qua tamen celebrata fuit vna aut plures Missæ, quâ pœnâ puniatur sacerdos qui scienter super hostia illa celebrauit Missas, vel qui celebrando non consecrat aliquid : sed capit panem & vinum apud altare sine Sacramento, & omnes ac singulas ceremonias & solemnitates fecit apud altare excepta consecratione, qua pœna puniatur ? Casus iste ponitur *in c.de hom. de celebrat. Miss.* vbi text. nullam ponit pœnam temporalem:sed credo, quòd sit pœna arbitraria in eo,qui celebrat Missam, & sine consecratione accipit hostiam & vinum, quam iudex Ecclesiasticus sibi iniunget loco pœnitentiæ:is verò qui scienter celebrat super hostia, aut alia re,cum qua fieri debent sortilegia, grauiùs puniendus est, sicut is qui sortilegia ipsa conficeret : quia paria sunt aliquid prohibitum facere, vel efficere aliquod necessarium antecedens, per quod peruenitur ad illud, vt *leg.oratio,ff.de sponsa.* Vide text.*in dict.c.si quis Episcopus.*26.*q.*5. qui loquitur generaliter de omnibus sortilegiis. Ille enim qui habuit animum delinquendi & deuenit ad actum proximum delicti, habetur ac si fecisset & consummasset delictum : non solùm de iure canonico, vt *in cap. sicut dignum, de homicid. cum multis similibus :* sed etiam de iure ciuili, vt *leg. is qui cum telo, C.ad leg.Corn.de sic.* & *leg.*1.§. *diuus,* & *ibi Bart.ff.eod.titul.* & habetur per Panor. *in dict.c.*2.*de sortil.* & Io.*lec.in sum. conf. eo titul.quæst.*24. & Oldra. *d.consil.*210. *in* 3.*col.* laicus verò excommunicatur & relegatur de iure canonico in foro iudiciali; *cap. aliquanti.xxvj.q.*5.sed si semel monitus, iterùm se immiscear in prædictis, si est nobilis intruditur in carcerem:ignobilis fustigatur, mitratur,& publicè dehonestatur,*d.c.si quis Episcopus. cap.aliquanti c.sortes.cum aliis sequen.*

¶ Quid dicendum de his, qui imagines conficiunt atque baptizant, & cum illis conficiunt sortilegia.Dic, aut sortilegia ipsa fiunt ad aliquem effectum,qui dæmoni non conuenit, sed soli Deo,& sapiunt hæresim manifestè,vt *suprà* diximus *quæst. precedenti :* & immo puniendi sunt vt hæretici: vt *suprà* diximus *tit.*1 *quæst.*3. salua tamen doctrina glos. de qua *in d.c.accusatus.*§.*sanè.de hæret.lib.*6. & saluis etiam limitationibus,de quibus *infrà in fine* dico illos esse puniendos eisdem pœnis quibus alij in superiorib⁹ casibus:vide Oldra.in *d.cons.*210.

vbi

vbi de hoc facit mentionẽ expreſſam & Ioan. *lec. in ſum. conf. eod. tit. q. xij.*

¶ Idem dicendum eſt de his, qui in ipſis ſortilegiis immiſcent ſacras reliquias ſanctorum martyrum, ſcilicet ex membris vel oſſibus aut de veſtibus eorumdem, *d. c. ſi quis Epiſcopus.* & *c. aliquanti.* & Panor. *in d. c. ij.* & Ioan. *lec. in d. tit. in ſum. q. xvi.*

¶ Idem etiam iudicandũ eſt de his, qui Sacramenta Eccleſiarum, ſcilicet oleum ſanctum baptiſmatis, chriſmatis, aut extremę vnctionis, ſeu aquam fontis baptiſmatis & ſimilia, *d. c. ij.* & *ibi* Abb. *& d. c. ſi quis Epiſcopus. cum aliis ſequent.*

¶ Idem quoque cenſendum eſt de his, qui in eiſdem ſortilegiis admiſcent aquam benedictam, candelas benedictas, ſacros agnuſdeos, ramos oliuarum aut frondes palmarum & ſimilia, de quibus habetur per Ioan. *lec. in d. ſum. eod. tit. q. vltim.*

Aſtrologorum futura prædicentium pœna eſt diuerſa.

¶ Iuxta prædicta videndum eſt, quid de aſtrologis, qui futura prædicunt, an puniantur, & quâ pœnâ. Dic aut illa prædicunt ex certa ſcientia, quaſi ſigna illa, per quæ futura coniecturantur, aut cauſæ rerum imponentes futuris rebus neceſſitatem in eſſe, quòd ſic vel ſic erunt, omnino & iſtud eſt hæreticum & puniri debent vt hæretici: quia futurorum notitia certa, prout eſt in eſſe rei, eſt ſolius Dei, vt habetur *Matth. 22. c. & 2. q. 4. conſuluiſti.* & *27. q. 3. ſciendũ.* & latè diximus *ſuprà q. præcedẽti:* aut illa prædicunt cõiecturaliter, demonſtratiuè ſiue inclinatiuè: & iſto modo nõ errant nec puniuntur aliquâ pœnâ: quia verũ eſt, quòd corpora cœleſtia habent quædam motiua & inclinationes ad corpora inferiora, & operationes humanas, ſecundùm quas multoties ſic fieri contingunt, quamuis euitari poſſunt, & propterea dicitur, quòd illa ſunt ſigna rerum, non autem cauſæ rerum: de quibus vide Panor. *in dict. c. 2. extra eod. tit. 3. col.*

¶ Quid enim dicendum ſit de his, qui ſortes quærũt in Euangeliis, aperiendo librum, & ſortificando in illis. Dic quòd prohibitum eſt, & puniuntur qui præmiſſa faciunt, modo quo *ſuprà 27. q. 2. hi qui.* Et quia diximus *ſuprà*, quòd ſunt prohibita remedia ſortilegiorũ, quæ fiunt ad ſanandum corpus maleficiatum, de iure canonico, licèt de iure ciuili permiſſa ſunt, vt *ſuprà* diximus *eadem q.* quæro nũc quid ſi aliquis in opere ſanatiuo dixit plura verba honeſta, & ſanctas ac deuotas orationes Dei, beatæque virginis Mariæ & aliorum ſanctorum; & illa eadem fecerit dicere per ipſum maleficiatum ad deuotionem beatæ Virginis Mariæ, aut alicuius ſancti Martyris, nihilominùs poſteà Magiſter ſiue Magiſtra Sortilegiorum aliqua verba extranea dixerit publicè vel ſecretè, quæ non videtur congruere illi operi religioſo, & ſanitatis, an iſta dicantur eſſe ſuperſtitioſa, & punienda. Dic quòd ſic, quia quotieſcumque cum rebus, aut verbis religioſis, ſiue Eccleſiaſticis miſcentur aliqua verba extranea, & quæ naturaliter non tendunt ad opus illud ſanitatis, nec poſſunt naturaliter talem effectum operari neceſſariò, tunc dicũtur eſſe ſuperſtitioſa, & faciunt totum opus ſuperſtitioſum & damnabile, quod eſt maximè quotieſcumq; adiunguntur nomina quędam ignota aut characteres, ſeu aliæ diuerſæ obſeruationes, quas manifeſtum eſt naturaliter efficaciam ad ſanitatem habere non poſſe, illa non fiunt ſine ſuperſtitione & Dęmonis miniſterio, vt dicit S. Th. *in ſum. ſecunda ſecunda. q. xcv. art. 2. ver. dicendũ, in tit. de ſuperſt.* & Ioan. *lec. in ſum conf. eod. tit. q. 11.*

Superſtitioſa quæ dicantur.

Et propterea ſunt punienda de iure canonico: quia ſi clericus eſt, qui talia

fecit deponitur: laicus verò excommunicatur pro prima vice; 26. q. 7. *admoneant.* sed si monitus, spreta monitione iterùm se ingesserit in eisdē, si est nobilis vir & honestæ familiæ, incarceratur aut relegatur: ignobilis verò cum vituperio fustibus cæditur, 26. q. 5. *c. si quis Episc. c. aliquanti. c. sortes, & c. seq.* & per Abb. *in d. c. 2. de sortil.* vbi dicit, quòd pœna istorum est arbitraria; & hoc puto verius secundùm qualitatem facti, conditionē personarum, & animum delinquentis, *arg. l. aut facta.* & *l. respiciendum.* §. *delinquunt. ff. de pœn.* & *l. quid ergo.* §. *pœna grauior. ff. de his qui not. infam. c. sicut dignum. in princ. de homic.* De iure autem ciuili remedia ista non puniuntur, dummodò fiant ad bonum finem, *d. l. eorum. fi.* & *ibi* Bar. *C. de malef. & math.* & aliàs diximus *suprà eod. quæst. 6.*

¶ Idem dicendum est de his, qui faciunt schedulas, aut breuia, & ligaturas suspendendas & deferendas ad collum maleficiati, cùm continent aliquid extrinsecum, siue extraneum signum sit, character aut nomen quod naturaliter non tendit ad conclusionem & intellectum aliorum verborum, vel ad opus sanitatis, tunc iudicatur illud esse superstitiosum & punibile: quia fieri non potest absque suffragio & instructione diaboli, vt dicunt supradicti Doctores *in locis prædictis*, & habetur *in c. nec mirum.* §. *ad hæc omnia, & c. 26. q. 5.* & per S. August. *lib. 21. de Ciuit. Dei.* & ideò puniuntur his pœnis, quas *suprà* diximus *hac eadem q. in membris proximè relatis.*

¶ Quid si inter alia verba vel nomina Dei, quæ istæ maleficæ sæpiùs describere faciunt in earum schedulis vel breuibus apposuerint hoc verbū, *Deus Acharon*, an sit verbum superstitiosum & diabolicum. Dic quòd sic: quia illud est nomen Beelzebub principis dæmoniorum: vt habetur 4. *Regum* 1. *c.* dum Elias monitus ab Angelo reprehendit Ochosiam Regem sub his verbis: *Numquid non est vobis Deus in Israël, vt eatis ad consulendum Beelzebub, Deum Acharon, immò de lectulo super quem ascendisti, non descēdes, sed morte morieris.* Quod bene not. quia sæpiùs in istis schedulis & breuibus hoc nomen, scilicet *Deus Acharon* reperies expressum. Vide d. Io. de Turrecr. *in c. contra idolorum* 26. q. 5. & d. Io. *lec. in sum. conf. eod. tit. q.* 11. & 13.

Deus Acharō quid significet.

¶ Quid dicendum de his, qui sacrificāt Mammonæ deo nummorum, vt diuites efficiantur, qua pœna sunt puniendi? Dic, quòd si est clericus, secundùm quorumdam opinionem indistinctè est priuatus ipso iure omni officio, beneficio, honore & dignitate, siue occultum sit crimen, siue publicum: & ideò necessariò indiget dispensatione, si vult amplùs celebrare: quidam alij dixerunt, quòd quando crimen est occultum, possunt agere pœnitentiam, confitendo peccatum suum, & non incurrunt pœnam illam priuationis, & ideò non indigent necessariò dispensatione: si verò crimen esset publicum, aut notorium, tunc incurrit irregularitatem & priuationē ipso iure, & indiget dispensatione: nihilominùs præcedens opinio videtur esse magis tuta in foro conscientiæ, vt quis petat dispensationem etiā quando crimen esset occultum. Vide d. Io. *lec. in sum conf. eod. tit. quæst. vlt.*

¶ Vbi istis æquiparat etiam sacerdotes, qui in sortilegiis immiscent Sacramenta Ecclesiastica, scilicet oleum sanctum chrismatis, baptismi, vel extremæ vnctionis aut aquam fontis baptismatis, eisdem pœnis puniuntur, de quibus aliàs diximus *suprà ea. quæst.* laici verò de iure canonico prima

ma vice ſunt excommunicati, & ſunt à limine Eccleſiæ repellendi: ſed ſi poſt primam monitionem iterum ſe ingeſſerint in eiſdem, ſi nobilis eſt condemnatur ad perpetuos carceres: ignobilis verò fuſtigatur publicè cum maximo dedecore: deinde in exilium condemnatur, ſecundùm quod habetur *26.q.5.ſi quis Epiſc c.aliquanti cũ aliis ſeqq.* Abbas tamen dixit *in d.c.2. de ſorti.* quòd iſtorum pœnæ erunt arbitrariæ mitigandæ, alterandæ, neque leuandæ ſecundùm facti qualitatem aut turpitudinem ſeu ſcandalum, quod inde poſſet oriri, aut exortum iam eſſet. Item perſonarum conditionem & animum delinquentis; aut ex ſimplicitate dicitur lapſus in illud, & ad aliquem bonum effectum, vt habetur *in d.c.2 extra eod.tit.* vel ſi ex propria malitia, animo aliquem decipiendi, & ſimilia, vt *ibi* per Abb. latiùs dicitur: & diximus *ſuprà proximè.* Vide tex. *in c. ſicut dignum. in princ. de homic.*

¶ De iure verò ciuili pro omnibus ſortilegiis huiuſmodi eſt pœna vltimi ſupplicij, *l.nullus.l.eorum.in princ.l.nemo.l multi.* & *l.ſi excepta. C.eo.tit.*

¶ Exceptis ſortilegiis, quæ fiunt ad ſanandum maleficiatum, vel liberandum aliquem ab alia infirmitate, aut incantandum imbres, grandines & fulgura, ne noceant ſegetibus, arboribus & plantis, aut animalibus, vel fœtibus eorum: omnia iſta, quæ proſunt & non nocent rebus temporalibus, aut perſonis permiſſa ſunt de iure ciuili, & nullam pœnam merentur, vt *d.l.eorum.§ fin.* & *ibi* Bart *C.eo. tit.* & aliàs diximus *ſuprà.*

¶ Videndum quoque eſſet quid de diuinationibus, quæ fiunt per ſomnia ſecundùm illorum interpretationem, prout habetur in ſomniis Danielis, & per dominum Albumaſar *in lib. quem fecit de interpretat. ſomnio.* de quibus latè vide d. Ioan. *lect. in ſum. conf.eo.tit. quæſt.6.* & quid dicendum ſit de incantationibus ſerpentum, illis videlicet, quæ fiunt contra ſerpentes; vbi dicas, quòd aut in illis præcantationibus imploratur dumtaxat auxilium Dei ſimpliciter cum deuotione, abſque aliqua machinatione intrinſeca, & non erunt reprobandæ, imò commendandæ: aut illis imploratur diaboli ſuffragium, vt ſortiantur effectum ſiue tacitè, ſiue expreſſè: & erunt illicitæ penitùs & damnabiles: ſed qualiter cognoſci poterit an ſint licitæ vel illicitæ, & an & quando in eis imploratur auxilium dæmonis tacitè vel expreſſè, vel ſolius Dei: dic quòd eſt diligenter aduertendum ad verba ipſa, item ad modum, ritum & ordinem ipſius incantationis: quia ſi in eis inſunt aliqua verba extranea, vel ignota nomina, aut characteres, ſiue verba quædam extranea, quæ nõ congruunt concluſioni, nec naturæ verborum ſupradictorum, nec poſſũt ſecundùm eorum naturam aliquid operari circa effectum, de quo agitur: tunc opera ipſa dici non poſſunt niſi ſuperſtitioſa & diabolica, in quibus diabolus plurimùm operatur, & illius ſuffragium ſaltim tacitè inuocatur, ſecundùm quod concludit Ioan. *lec. in ſum.conf.eo.tit.q.15.* & diximus *ſuprà ea.quæſt.in illo art de remediis quæ fiunt contra maleficiatum:* & ideò iſto caſu puniendi erunt de iure canonico pœnis ſuprà proximè dictis. De iure verò ciuili nulla pœna erunt puniendi, ex quo dictæ incantationes fiunt vt proſint, ſcilicet ne hominibus noceãt ſerpentes. Verùm, quia in iſtis ſortilegiis, amatoriis maximè & veneficis, quæ dicuntur fieri in corpore, ſæpiùs interueniunt pocula quædam, quæ traduntur potanda perſonæ maleficiandæ, quæ communiter appellari ſolent *pocula amatoria aut veneficæ:*

Opera ſuperſtitioſa.

ex

ex quorum potu, quandoque præter ſpem & intentionem tradentis, mors abſorbentis ſuccedit: quandoque verò non: ideò aliqua de ipſis poculis ſpecialiter videamus.

CAP. XII.

SVMMARIVM.

1 *Poculum amatorium porrigens & miniſtrans qua ſit pœna mulctandus.*
2 *Poculum dans amatorium, ſi ex illo mors ſequatur, qualiter punietur.*
3 *Homicidium ſine dolo commiſſum, poteſt vltimo ſupplicio puniri.*
4 *Venenum diuerſimodè conſiderari poteſt.*
5 *Verbum iſtud*, venenum, *medium eſt & promiſcuum.*
6 *Venena ſanitatis inducendæ causâ confecta, vel nullum incommodum generantia, non reprobantur à iure.*
7 *Pœna*, leg. Corneliæ de ſicca. *quæ hodie.*
8 *Improuidè accidentia fato, non culpæ imputantur.*
9 *Pœna quibuſdam circunſtantiis cõcurrentibus ſunt leuandæ.*
10 *Poculum conceptorium miniſtrãs, ſi mors ſequatur, qua pœna veniat puniendus.*
11 *Caſuum conformitas iuris conformitatem exigit.*
12 *Determinabile relatum ad plura determinabilia dicit illa æqualiter determinare.*
13 *Poculum amatorium dupliciter poteſt conſiderari.*
14 *Intentio corrumpit actum, qui aliter excuſari poterat.*
15 *Venena diuerſimodè in iure conſiderantur.*
16 *Poculum ſterilitatis tradens quam pœnam incurrat.*

DVODECIMÒ igitur nũc quæro, ſi quis miniſtrauerit vel dederit poculum amatoriũ mulieri ad flectendum eius pudicum animum ad libidinem, ſi calefaciendum eius cor ad amandum virum prædictum, vel è contra, quid ſi mulier dederit poculum viro, vt amet ipſam, licèt hoc ratiùs contingat, quâ pœnâ puniatur qui poculum ipſum dederit? Reſpondeo, quòd de iure ciuili humiliores in matallum damnantur: honeſtiores verò in inſulam dimidia parte bonorum ſuorum confiſcata relegantur: ita dicit tex. *in l. ſi quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœn.*

¶ Clerici verò de iure canonico ſunt priuandi, *26. quæſt. 5. cap. ſi quis Epiſc.* & per Abbatem *in d. cap. 2. de ſortileg.*

¶ Sed quid ſi ex poculi huiuſmodi aſſumptione mors abſorbentis ſuccedat eo quòd forſan malè compoſitum fuerat, & non erat benè temperatum, vel in mala ſorbentis diſpoſitione ſumptum fuerit, quâ pœnâ punietur qui dederit: & videtur dicendum, quòd aliquâ pœnâ punietur extraordinariâ relegationis: vel ſimili, ex quo homicidium illud non fuit commiſſum dolo, nec cum propoſito occidendi: ideò non debet puniri pœnâ vltimi ſupplicij, *l. prima. §. diuus.* & *l. diuus. ff. ad leg. Cor. de ſiccar.* tamen contrarium dicit text. *in d. l. ſi quis aliquid dict. §. qui abortionis.* quòd ſi caſu moriatur qui vel quæ poculum prædictum abſorbuit qui tradidit vltimo ſupplicio puniendus eſt, licèt dolo non dederit, ſed bono zelo: & hoc eſt quia res ipſa eſt mali exempli.

¶ Ex quo nota caſum ſingularem, in quo quis punitur pœnâ vltimi ſupplicij, Homicidium ſine do-

Ho commissum an capite puniatur.

supplicij, pro homicidio commisso sine dolo & intentione aliqua occidendi, cuius contrarium disponit regula iuris communis, de qua *in d.l. 1. leg. Cornel. & l.diuus. & l.1.§.diuus. ff.ad leg.Corn.de sic.& l. is qui cum telo. C. eo tit.* quæ habet quòd nunquam infertur pœna mortis pro homicidio commisso sine dolo & proposito occidendi,imò in casu prædicto lata culpa non æquiparatur dolo, vt not. dicit Bart. *in d.l. in lege Cornelia. ff. de sica.* hîc enim nulla ratio, neque præsumptio viget contra ipsum, qui dedit poculum amatorium, ex qua coniecturari possit : quòd habuerit animum occidendi, imò in parte nulla offendendi : *d.l.in lege.* & *l.1.§.diuus.ff.eo.tit.* Contra prædicta oppono *d.l.3.§.hæc adiectio.ff.ad leg.Cor.de sic.* vbi videtur esse tex. valdè contrarius *d.§. qui abortionis* : ibi enim dicitur quòd venenorum plura sunt genera, siue plures species, quorum quædam dicuntur mala venena, ea scilicet quæ facta sunt hominis necandi causâ : quædam alia sunt, quæ dicuntur bona, siue non mala venena : & ea sunt, quæ facta fuerunt ad sanandum corpus ægrotum : item ea, quæ fiunt ad concipiendum, & illud quod amatorium appellatur vel aliud quodcumque factum ad alium effectum, dummodò non ad occidendum. Et propterea subiungit tex. *in ver. adiectio*; quòd adiectio illa mali veneni opportunè posita fuit *in illa lege*, quoniã ex illa qualitate mala adiuncta demõstratur quædam esse venena non mala: ergo nomen hoc *venenum* medium est, siue promiscuum ; adaptatur ad vtramque partem:respectu verò adiunctæ qualitatis,tam illud quod ad sanandũ,quàm illud quod ad occidendũ paratum est,continet:sed & id, quod amatoriũ appellatur,vel quod ad conceptionẽ traditur,continet omnia

Verbum *venenũ* medium est & promiscuum.

ista,quæ cõprehendi possũt sub nomine isto veneni,solũ enim *in ea lege* notatur quòd hominis necandi causa fit. Ergo cætera venena,quę non sunt facta hominis necandi causa,prout sunt venena sanatiua, amatoria,& ea quæ fiunt ad cõcipiendũ, non continentur sub lege illa,nec pœna illius legis plectuntur qui illa tradunt,& propterea tex.*ibi in fin.* exẽplificat regulã istã ponendo casũ cũ sua decisione:vel quòd ex senatusconsulto iussa est relegari mulier illa,quæ non malo quidẽ animo, sed malo exẽplo medicamentũ ad conceptionẽ dedit: ex quo ea mulier, quæ illud acceperat,decesserit.Ex qua decisione probatur,quòd omnia venena,quæ non sunt facta hominis necãdi causa,dicũtur non mala venena: & ideò si ex illorũ potu quisquã perierit, qui tradidit,nõ tenetur pœna illi⁹ legis Corneliæ de sicariis,quæ hodie est pœna capitis, licèt olim esset perpetua deportatio,& omniũ bonorum publicatio ; *l.3.§.legis.ff.ad leg.Cor.de sic.& in §.itẽ lex Cornelia. inst.de pub. iud.* licèt alia minori pœna puniretur, scilicet relegationis, vt.*l.3. in adiect. in fi.* ratione prædicta:quia defuit animus occidẽdi tã in cõpositione,quàm in traditione.Pro quo facit tex.no. *in l.1.§.C.eo.tit.de sicar.* vbi dicitur,quòd ea, quæ ex improuiso casu potiùs, quàm fraude accidũt,fato plerumque non noxę siue culpę imputãtur;& per consequens mitiùs puniuntur, vt *l.1. §.fi.2.l.1.§.diuus.ff.eo.tit.* vbi, si quis in rixa alium cucuma, vel claua percusserit: ex quo non occidendi animo illum percussit, leuiandã esse pœnam huic percussori Iurisconsultus constituit. Idem sit in casu nostro ; & licèt tex. *in d.l 3. §.in decisione* loquatur de veneno conceptionis,nõ autem amatorio,ratio tamen præcedens,quã dedit Iurisconsultus,est generalis cõprehẽdẽs omnia illa venena,quę facta nõ

Improuisa accidentia cui imputentur

fuerunt hominis necandi causâ, sed ad alium effectum, prout est iste xii. Quotiescumque autem ratio est generalis, & indeterminatè posita in lege comprehendit omnem determinationem, quæ ad illam potest adaptari, & vbicumque se extendit ratio, extenditur etiam ipsa lex, & illius dispositio: *l. metum autem. §. animaduertendum. ff. quòd met. cau.* & *ibi* Bar. *in pri. no. l. nomen. §. fin. ff. de leg. 3.* Illa igitur ratio, quæ multùm in ea lege notatur, scilicet quòd venena facta non sint hominis necandi &c. comprehendit generaliter omnia venena, quæ facta sunt absque illa qualitate: tria enim venena, de quibus Iurisconsultus fecit mentionem *in d.l. 3. illa.* expressit tãquam exempla regulæ, vt sit sensus. Quicumque venenum amatorium sanatiuum, vel conceptionis, seu quodcumque aliud venenum, non factum hominis necandi causa, cuiquam tradiderit, non animo occidendi, ex cuius potu ille, qui assumpsit, periit, qui dedit poculum puniri non debet pœna illius legis Corneliæ. Cuius decisionis rationem duplicem cõsideraui: prima est quia lex Cornelia de sicariis, vt proximè dixi *cap. 5.* nõ comprehendit ista venena, de quibus *suprà in d.l. 3. in prin.* & *ibi* Bar. Secunda est, quia quotiescumque mors prouenit ex facto alicuius, absque animo & proposito occidendi, nunquam ille punitur pœna illius legis Corneliæ, & sic pœna mortis, sed alia mitiori pœna iuxta modum culpæ; *d.l. 1. §. fin. C. ad leg. Cor. de sicar.* vbi dicitur, quòd ea, quæ ex improuiso casu absque fraude accidunt, fato potiùs quàm noxæ imputantur: ideò excusantur à pœna ipsius legis. Idem disponitur *in d.l. 1. §. diuus. & l. diuus. & l. in lege Cornelia.* & *ibi* Barto. *ff. eo. tit.* Idem Bar. *in l. absentem. & in l. aut facta. ff. de pœn.* & *in c. sicut dignum. in prin.* & *ibi* per Canonistas *de homi.*

Veneno. rum tres species.

¶ Cùm itaque in poculo, siue veneno conceptionis dolus & animus occidendi omnino defuerit, tam in compositione quàm in traditione, videbatur dicendum, quòd nulla pœna puniri deberet: tamen Iurislator dicit, quòd propter malum exemplum iussa est relegari ea, quæ non quidem malo animo: sed malo exemplo medicamenta ad conceptionem dedit, ex quibus illa, quæ biberit, periit. Poculũ conceptorium mortem accelerãs quomodo dãnetur.

¶ Hæc autem tria venena sunt æquiparata primò quoad compositionem: quia sunt facta absque causa hominis necandi: secundò quoad traditionem: quia omnia traduntur absque animo & proposito occidendi: quare non est dicendum quòd etiam in decisione & pœnę impositione sint similiter æquiparata, cùm factum idem esse videtur, & eadem ratio in omnibus militat, vt suprà dixi: ergo deberet in omnibus esse eadem iuris dispositio; *l. i. lud. ff. ad leg. Aqui. l. adigere. §. quamuis. ff. de inr. patro. l. cùm pater. §. dulcissimis. ff. ad leg. 2. l. hæc actio.* & *ibi* Bar. *ff. de calum.* & est gloss. *in Clẽ. auditor. in ver. Romana. de rescri. & Clem. 1. in ver. eligatur. de elec.* maximè, quia alia ratio mali exempli; quæ est posita pro ratione decidendi *in d. §. adiectio.* & *d. §. qui abortionis*: ita militat in vno, sicut in alio casu: ergo deberet etiam esse eadem pœna in vtroque casu statuta, de qua *in d. §. adiectio*, attenta casuum conformitate & æqualitate in facto deberet etiam esse conformitas iuris, per ea quæ no. voluit Bartol. *in leg. omnes populi. in 4. q. princip. ff. de iustit. & iure.* & diu. Alexand. *in leg. peregre. §. quibus. in. 2. col ff. de acquir posses.*

¶ Pro quo facit etiam regula illa, quòd vnum determinabile relatum ad plura determinabilia debet illa pariformiter determinare, *l. nam*

hac

hoc iure ff. de vul. & pu. & Bar. *in l. cẽt. in* 18. *columna in verſi. pro alia. eo. tit.* ſed ratio compoſitionis, traditionis, atque deciſionis vnica videtur eſſe in omnibus, hoc eſt, quòd ea, quæ ponitur in vno caſu, militat etiam in alio caſu: ergo deberet eſſe vtriuſque pariformis pœnæ deciſio, *d. l. iam hoc iure. cum aliis prædictis.*

† Quid dicendum in hac ambiguitate? Contrarium profectò eſt valdè vrgens: iſta enim opinio poſſet ſuſtineri per regulas & rationes prædictas, & magis æqua videtur quàm illa, de qua *in d. §. qui abortionis*, quæ eſt nimis rigida & contra omnes regulas iuris communis: Bar. enim *in dicto §. qui abortionis*, nihil dicit, ſed remittit ſe ad dictum §. *adiectio.* vbi monet iſtud contrarium de dicto §. *qui abortionis.* tamen ſoluit multùm ſimpliciter, nec tangit difficultatem poculi amatorij: dicit enim quòd *in dicto §. adiect.* tex. loquitur in poculo conceptionis: & ſic in re licita, ibi verò *in §. qui abortionis*, tex. loquitur in poculo ipſius abortionis: & ſic de eo, qui incumbebat rei illicitæ & prohibitæ: imò traditur diuerſa pœna in vno, quàm in alio. De poculo autẽ amatorio, & de quo in vtraque lege mentio fit, nullum verbum fecit Bart.

Abortium tradens homicida corporalis.

¶ Ego enim poſt aliquas meditationes conſideraui contrarium iſtud ita ſolui poſſe, quòd *in dicto §. qui abortionis.* vterque habebat animum occidendi, vnus occidendi infantem in vtero matris, & ſic eſt homicida corporalis, vt *l. prægnantem.* & *l. Cicero. de pœn.* Alter autem, qui dedit poculum amatorium, ex quo illud dedit cauſa fornicãdi & peccandi cum ea, dicitur homicida ſpiritualis: quia illo peccato mortali occidit animam: *de conſe. diſt. 4. quæris. de pœn. diſt. 1. nõli.* & *22. q. 5. illic.* & *c. ſi aliquis extra de homic.* Ex quo igitur vterque eſt homicida tam in ipſa traditione, quàm propoſito, ergo pari pœna puniendi ſunt. Sed iſta ſolutio parum valet, quia non reperio cautum de iure ciuili, quòd pro vno peccato mortali quis incurrat pœnam mortis, ſicut pro homicidio dolosè commiſſo, niſi in caſibus à iure expreſſis.

Amatorium tradens homicida ſpiritualis.

¶ Ideò deueniendum eſt ad aliam ſolutionem, & antequàm ad vlteriora procedam, ſciendum eſt, quòd in hac materia poculorum duo ſunt principaliter conſideranda, quæ præcedunt caſum mortis. Primum eſt quòd conſiderari debet compoſitio: ſecundum verò traditio: item in compoſitione conſideranda eſt cauſa, propter quam venenum ipſum componitur & fit: aut enim fit cauſa occidendi hominem, aut non. Primo caſu fit locus pœnæ *d. l. legis Corneliæ de ſica.* ſecundo verò non, vt *d. l. 3. in princ.* & *§. adiectio.* in traditione verò duo alia ſunt conſideranda in cauſa prima & immediata, quæ reſpicit principium, id eſt principalis intentio ipſius tradentis. Item cauſa mediata & finalis quæ reſpicit finem actus, ad quem tendit animus illius, qui tradidit: ſi enim proxima cauſa & principalis intentio tradentis tendebat ad occidendum, nulli dubium eſt, quòd tradens tenetur pœna illius legis Corneliæ de ſicariis, vt *l. 1. §. diuus.* & *l. 3. in princ.* & *l. 1. lege Cornelia. ff. eo tit. etiam quòd mors ſecuta non fuerit. l. in princip.* & *l. is qui cum telo. C. eo. tit.*

Poculi compoſitio & eius cauſa.

Poculi traditio quæ duabus etiam de cauſis inducitur.

Si verò non habuit animum occidendi, tunc conſideranda eſt illa cauſa remota & finalis intentio, ſiue vltimus effectus rei, ad quam traduntur ipſa pocula: aut enim traduntur ad bonum & honeſtum finem, ſcilicet conceptionis vel ſanitatis; & iudi-

cantur bona & honesta : & tunc quis excusatur à pœna capitali morte secuta : sed alia mitiori pœna punitur, vt *d. l.* 4. §. *adiectio in fine.* & *suprà* diximus.

¶ Aut finalis intentio & vltimus eius effectus tendebat ad turpe & illicitum, sicut est in poculo amatorio, cuius effectus est libidinis apprehensio, & illicitus mulieris concubitus, vt aliàs diximus *suprà*, & habetur *l. eorum, in princ. C. de malef. & Math.* & isto casu non excusatur propter principalem eius intentionem, siue causam proximam, scilicet quòd non habuerit animum occidendi : sed attenditur magis illa causa finalis & vltimus effectus, ad quem venena tendebant: & ideò indubitanter punitur pœnâ vltimi supplicij; *d. si quis aliquid.* §. *abortionis.* vbi est casus. *ff. de pœn.* Et ratio decisionis est, quia dabat operam rei illicitæ: imò non videtur excusandus, quia dicitur esse in culpa, & ideò tenetur etiam de casu fortuito, qui præter spem & intentionem inopinatè prouenit : vt est casus 1. *c. ff. de homic. lib. 6.* & facit tex. *in arg. in c. sicut dignum. eo. tit. in antiq. 5. si mulier. ff. quod met. cau. l. qui occidit.* §. *in hac. ff. ad leg. Aquil.* Ex quibus patet quòd illorum trium venenorum, de quibus *in d. l.* 3. §. *adiectio.* non est omnimoda similitudo quoad omnia, sed solùm quoad primas causas respectu compositionis & traditionis in eo, quod in vtroque deficit animus occidendi, quoad ista sunt similia & æquiparata : sed quoad vltimum effectum & causam finalem ipsius traditionis sunt dissimilia, vt *suprà* diximus, quia ea quæ fiunt ad sanandum & concipiendum habent honestum & laudabilem finem. *l. eorum.* §. *fin. de malef. & Math.* & *d. l.* 3. *in princ.* & habetur *Gen.* 2. *c.* ea verò quæ fiunt ad amandum & flectendum, &c. habent turpem & illicitum finem, *d. l. eorum in princ.* & diximus *suprà*. In istis igitur disconueniunt & sunt dissimilia, ideò faciunt diuersificare pœnas: quia licèt à principio neuter haberet animum occidendi, tamen vnus dabat operam rei licitæ & honestæ, alter verò dabat operam rei illicitæ, turpi & reprobę, vt proximè diximus. Post hæc alio modo consideraui responderi posse ad istud contrarium, quòd *in d.* §. *qui abortionis*, ideò punitur pœna mortis ille qui dedit, quia venenum illud fuerat compositum arte malefica per sortilegum siue maleficum, qui illud Dæmonis instructione & suffragio interueniente composuerat, secundùm ea quæ diximus *suprà in* 3. *& 6. quæst. In* §. *autẽ adiectio.* compositum fuit arte & scientia naturali, scilicet medicorum peritia nulla interueniente superstitione. Ars enim ipsa malefica & mathematica est valdè reprobata, & vndique damnata, & per consequens omnia opera, quæ ipsi malefici faciunt, siue ad amorem siue ad occisionem, vel ægritudinem sunt damnata, nec minori pœna puniuntur, quàm pœna mortis, *d. l. eorum. in princ.* vbi ponitur vterque casus, & vnica est vtriusque decisio & pœna: ea enim quæ dicũtur *in d.* §. *qui abortionis*, debẽt intelligi & interpretari secundùm terminos *d. l. eorum, in princ.* ideò atrociùs puniũtur ibi quàm in d. §. *adiectio.* propter superstitionem illius damnatissimæ artis, & secundùm istam declarationem ille tex. *in d.* §. *qui abortionis*, nõ videtur esse ita exorbitãs à iure cõmuni, imò secũdũ ius cõmune regulatur. Ad tex. autem *in d.* §. *adiect.* potest dupliciter responderi : primò, quia decisio illius tex. & pœna, de qua *ibi*, nõ adiũgitur pro poculo amatorio sed conceptionis, quæ sunt diuersa: quoad vltimum effectũ, vt *suprà* diximus: ergo debẽt diuerso iure cẽseri, *l.*

Intentio corrum pit actũ, qui aliter excusari non potest.

Veneno. rum æquipa- ratio sola est in compositione & traditione.

Poculũ tradens morte punitur quod per sortilegia.

Opera malefi- corum damnan. tur.

Amato- rium & concep- torium poculũ differũt.

Papinianus

Papinianus exuli. ff. de mino. si aliter enim euenit casus quàm ipse opinabatur, sibi imputetur qui dedit poculum amatorium per modum superstitiosum: quia ex quo à principio dabat operam rei illicitæ: ex hoc enim non caret culpa, ideo tenetur etiam de casu fortuito, vt *in d.c.fi. de homic. lib.6.* vbi si dominus mandauit seruo, quòd acciperet baculum & percuteret Titium, citra mortem tamen & quòd diligenter caueret, ne ipsum occideret, quia nolebat eum interficere: si tamen famulus tam grauiter Titium percusserit, quòd ipsum occiderit ille dñs mandans non excusatur propterea à pœna homicidij, licet numquã habuerit animum occidendi illum; & ratio est illa de qua *suprà proximè*, pro quo facit text. *in c. sicut dignum in princ. extra eo. tit. in antiq. l. si mulier. ff. quòd met. can. & l. qui occidit. §. in hac ff. ad leg. Aquil.* Venena igitur, de quibus loquitur text. *in d. §. adiectio.* non fuerũt facta per sortilegum siue maleficum per modum superstitiosum, sed arte naturali hominis & peritia medicorum, sicut fiunt & componuntur venena sanatiua medicinarũ, quod patet: quia in vtroque titulo fit mentio de venenis, scilicet *in tit. leg. Corneliæ, de sicariis. ff. & C. & in tit. de malef. & Math.* sed *in tit. legis Corneliæ* fit mentio & tractatur de venenis naturalibus, quæ hominis ingenio, & & peritia medicorum fiunt absque aliqua superstitione, siue Dæmonis inuocatione tacita vel expressa, prout est venenum sanatiuum, quod miscetur in medelis ad sanandum corpora ægrotantium, *d. l. 1.* & *l. 3. in princip. ff. ad leg. Cor. de sica.* Venena verò, de quibus loquitur titulus & iura, *C. de malef. & Math.* sunt illa quæ fiũt per sortilegos, magos, maleficos, aut Necromanticos & similes, ope & suffragio Dæmonis, ad quæ illius inuocatio diuersis precibus tacitè vel expressè semper interuenit & habetur, vt dicit Io. *lec. in sum. conf. eo. tit. q. 11. & 12. & l. multi. l. etsi excepta. C. eo. tit.* Ex hac igitur declaratione colligitur ista distinctio, quòd aut venena, siue pocula amatoria fuerunt composita per sortilegum siue maleficum modo superstitioso, & per inuocationem Dæmonis tacitam vel expressam: & tunc si ex illorum potu causatur mors potantis, tradens ille punitur pœnâ vltimi supplicij, de qua *in dict. §. qui abortionis*: aut non fuerunt facta per sortilegum nec eo modo superstitioso, sed humana industria aut medicorum peritia: & isto casu morte secuta non punietur pœnâ mortis ille, qui tradidit, sed alia mitiori pœna, de qua *in d.c. 3. §. ad tert.* an, aut, & quando remedia & pocula ipsa dicantur esse superstitiosa, & qualiter cognoscatur, vide quæ diximus *suprà eod. quæst. præced.* in materia remediorum quæ fiunt ad sanandum.

Veneni diuersa est ratio in iure.

Venena naturalia.

Venena Sortileg. & Malefic.

Venena Maleficia tradens ad mortem pœnâ mortis tenetur.

¶ Cogita tamen super præmissis: quia DD. non declarant, & ego hactenùs non reperi magis congruam responsionem. Et tenendo istam opinionem pro solutione dictæ oppositionis, non obstant ea, quæ superiùs in contrarium adducebãtur, & primò quòd illa vnica ratio, de qua *in l. 4. in princ. 2. §. 1.* viget pariter in omnibus venenis, quæ non sunt facta hominis necandi, &c. quia fateor quòd quoad compositionem respectu primæ causæ, & quoad traditionem, respectu vnius qualitatis, scilicet carentiæ animi occidendi æquiparantur omnia ista: non tamen sequitur, quòd quoad alia quæ sequuntur, & sic in omnibus dicantur esse æquiparata: quia quoad vltimum effectũ siue naturalem intentionẽ, sunt longè diuersa, vt latiùs *suprà* diximus: non mirum igitur si sit diuersa decisio in vno

Venena ministrantes morte sequente & medic industria quam incurrãt pœnam.

quàm in alio : & diuersæ pœnæ statutæ sint; & ex hoc potest etiam solui aliud, quod vnum determinabile relatum,&c. quia illud est verum, & procedit quando illa determinabilia sunt in omnibus æquiparata, & vnica ratio in omnibus viget æqualiter, sed quando inter ipsa militat diuersa ratio, tunc non possunt pariformiter determinari : sed difformiter,secundū quod militat diuersitas rationis,*l. Lucius. & ibi* Doct. *ff. de vulg. & pupil.* & Bart. *in l. Titia. §. Titia. ff. de lega. 2.* Sozi. *in l. cum auus. in 27. col. ff. de condi. & demon.*

Pocula considerationē exempli & intentionis inducūt in traditione.

¶ Non obstat etiam illud quod dicebatur de malo exemplo quod exprimitur in vtraque lege: quia tenendo secundam solutionem, dico quòd in casu *d. l. in §. adiectio.* viget dumtaxat illud malū exemplum,de quo *ibi*: intentio tamen tradentis,& effectus, ad quem tendebant pocula, erat iustus & honestus : sed in casu *d. §. qui abortionis.* ne dum viget malum exēplum, verùm etiam mala intentio & turpis effectus, propter quem pocula prædicta facta & tradita fuerunt, scilicet explendæ libidinis per stuprū vel adulterium, vt aliàs *suprà* diximus. Cùm igitur tendant ad diuersum effectum, meritò vt diuersa inter se debent diuerso iure censeri, *d. l. Papinianus exuli.* & quòd similiter diximus *suprà*. Idem videtur sentire Bart. *in d. l. 3. §. adiectio. 1. l. solutio. ne oppon. quam fecit de d. §. qui abortionis:* sed secundùm vltimam solutionem dico, quòd non solùm dicuntur esse diuersa quoad istum vltimum effectum, de quo *suprà* : verùm etiam quoad primas causas : & sic quoad ipsam compositionem, quia illa, de quibus *in d. §. adiectio.* fiunt industria hominis naturali, & secundùm naturalem peritiam medicorum, sicut alia venena sanatiua medelarum, vt aliàs diximus : illa verò, de quibus *in d. §. qui abortionis*, fiunt per modum superstitiosum arte diabolica, & per inuocationem Dæmonum tacitam vel expressam, vt aliàs diximus,& habetur *in sum. conf.* per Ioan. *lect. eo. tit. q. 2. 11. & 13. per totum.* nec mirum igitur si grauiùs puniuntur: quia omnia opera, quæ fiunt arte malefica, sunt plurimùm detestanda,& grauiùs punienda,vt *d. l. nullus*,& *l. nemo. C. de malef. & Math.* Et licèt ista vltima solutio prima facie videatur subtilis & concludenter soluere nodum inter ipsas duas leges : præcedens tamen solutio mihi magis placet, & est magis iuridica:& hāc videtur tenere Bar. *in d. §. adiect.* vt *suprà* dixi: hæc enim vltima in veritate sapit diuinationem: quia dicere quòd pocula illa, de quibus *d. §. qui abortionis*, fuerunt facta per sortilegum siue maleficum,diaboli instructione, de hoc nullum verbum fit *in d. l.* nec ex aliquo iudicio vel coniectura hoc deduci potest. Præterea video, quòd pocula, quæ fiunt arte magica & traduntur mulieri ad flectendum pudicum animum ad libidinem : licèt mulier ipsa non moriatur ex poculi sumptione, tamen maleficus, & ille qui ipsum consuluit, vel qui scienter dedit poculum, puniuntur omnes vltimo supplicio, vt *l. eorum, in princ. l. nemo.* & *l. multi. C. de malef. & Math.* vbi hæc expressè probantur; & tamen *in d. §. qui abortionis*, ex traditione illius poculi amatorij, quando mulier, quæ assumpsit,non moritur, non infertur pœna vltimi supplicij, sed humiliores in metallum damnantur, honestiores verò in insulam relegantur, confiscatâ dimidiâ parte omnium bonorum suorum, vt *ibi* dicitur : ergo non est dicendum quòd illa sint pocula facta arte magica, sed naturali, prout sunt ea, de quibus *in d. §. adiectio.* sed ideo

Amatoria tradentes cui pœnæ tradantur.

diuersis

Veneni sanatiui traditio, morte secuta, in qua sit pœna

diuersis pœnis puniuntur: quia tendunt ad diuersum effectum, vt aliàs *supra* diximus: & hoc est de mente Bart. *in d. §. adiectio.* ponamus enim quòd quis dedit venenum sanatiuum ægroto, vt recuperet sanitatem & liberetur ab illa infirmitate, ex cuius tamen assumptione fuit liberatus à vita, quia mortuus est: etiene dicendum quòd talis medicus, vel alius qui dedit venenum in medela sit puniendus pœna mortis, vel relegationis, aut alia simili? Certè non: imò erit immunis ab omni pœna dummodo non interuenerit dolus aut lata culpa, vt *d. l. 3. §. alio senatusconsulto. ff. de sica.* quia in isto veneno defuit dolus & animus occidendi: deficit etiam malum exemplum & turpitudo finalis intentionis: quia omnia sunt bona & cum bona intentione facta, immò euadit impunis: ergo sunt omnino diuersa quoad effectum.

¶ Postremò, vt me expediam ab ista quæstione, sic distingue: Aut nos loquimur de poculo abortionis seu amatorio, tunc aut ex illius assumptione ille qui assumpsit, periit, aut non: priori casu ille qui dedit, etsi dolo non dederit, punitur vltimo supplicio, propter malum exemplum. Suppleas tu & turpitudinem finalis intentionis: & ita intelligitur tex. *in d. §. qui abortionis*, vbi est casus.

¶ Aut non fuit mors secuta, & isto casu humiliores in metallum perpetuò damnantur: honestiores verò propter malum exemplum confiscata dimidia parte bonorum suorum in insulam perpetuò relegantur, secundùm quod dicit tex. cum gloss. *in d. §. qui abortionis.*

¶ Aut nos loquimur in veneno conceptionis, & tunc aut ex illius sumptione quis periit, & ille qui tradidit punitur pœna relegationis, dũtaxat propter malum exemplum, ex quo in ipso tradente erat bona, & iusta intentio sua finalis, quæ tendebat ad suscipiendam prolem, quod est fauorabile, vt *suprà* diximus. Si enim ista est causa fauorabilis, in quo igitur consistit istud malum exemplum, de quo loquitur tex. *in d. §. adiectio. in fin.* Respon. quia mulier illa videtur quodammodo voluisse violentare naturam & voluisse imponere fœcunditatem in vtero, in quo Deus & natura imposuerunt sterilitatem, propter hoc videtur esse malum exemplum, quia fuit nimiùm audax: nam prohibitum est velle subuertere ordinem naturæ, *cap. si aliquis. de homic. in antiquis.*

Mulier conceptoria sumens naturam violẽtat.

¶ Aut non fuit secuta mors illius absorbentis, & nullâ pœnâ punitur, ex quo caret dolo & culpa, dummodò aliquod scandalum subsecutum non fuerit; & ita videtur sentire Gl. *in dicto §. adiectio.* Aut nos loquimur de veneno sanatiuo, quod fit causâ sanitatis, & miscetur in medelis: & isto casu siue sequatur mors absorbentis, siue liberatio ab illa ægritudine, siue non: in omnem euentum qui tradidit vel composuit, erit immunis ab omni pœna, dummodò non absit dolus vel culpa, *d. l. 3. §. alio contrario sensu*, & *suprà proximè* diximus: & per hæc sum expeditus de ista ardua & nobili quæstione. Sed antequam ad vlteriora procedam, quæro in hac materia, quid si aliquis causâ libidinis aut odij aliquid potandum dederit mulieri, vt parere vel concipere non possit, (quod dicitur venenum, siue poculum sterilitatis, quod est contrarium veneno conceptionis (de quo *suprà proximè* dixi) qua pœna ille, qui tradidit puniatur? Respondeo quòd de iure canonico quasi homicida puniendus erit: ita dicit text. vbi est casus iste *in cap. si aliquis. de homic.* sed glos. *ibi* dicit quòd

Pocula citra mortem & scandalum absorpta non puniuntur.

Venenũ sanatiuũ pœnæ immunitatem inducit.

Poculũ sterilitatis ministrans & porrigẽs quã pœnam incurrat.

Sterilitatis pocula tradens cui pœnæ subdatur.

quòd debet intelligi de pœna ſpirituali, ſcilicet excommuncationis, quæ infertur tam in clericum, quàm in laicum: non tamen clericus propter hoc efficitur irregularis, ac ſi verum hominem viuentem occidiſſet, niſi probaretur infantem animatum & viuentem occidiſſe: vide gloſ. *in dict. cap. ſi aliquis.* & *ibi* Abb. Si verò loquimur de iure ciuili, fit eadem diſtinctio: aut infans in vtero matris adhuc nullus erat homo: quia adhuc formatus non fuerat nec animatus, & tradens poculum punitur pœnâ extraordinariâ ſiue relegationis, *d.* §. *qui abortionis. l. diuus. ff. de extraordi. crim. & l. Cicero.* §. *fin. ff. de pœn.* aut erat iam animatus & viuens, & punitur de homicidio: quia hominem dicitur occidiſſe, vt *l. . . ff. ad leg. Põp. de parricid.* & meliùs *in l. pen. C. ad leg. Cor. de ſica.* & *l. 1. in prin. ff. eo. tit.* & per Gloſ. *in d. l. diuus. ff. de extraord. crim.* & *infrà* latiùs dicam *in ſequenti quæſtione.*

CAP. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Poculum abortionis tradens mulieri prægnanti qualiter puniatur.*
2 *Mulier ſcienter poculum abortionis ſumens, quam pœnam incurrat.*
3 *Abortiuum procurans dupliciter poteſt conſiderari.*
4 *Anima hominis dicitur in ſanguine conſiſtere.*
5 *Infans intra quod tempus dicatur in vtero formatus?*
6 *Infans in vtero dicitur virtute planetarum formari & vegetari.*
7 *Infans ſeptem menſium poteſt viuere, & octo non: & quare.*
8 *Mulier prægnans ſeptem menſium accipiens poculum abortionis tenetur vt matricida.*
9 *Poculum abortionis dans mulieri ſeptem menſium prægnanti tenetur* lege Cornelia de ſica.
10 *Poculum abortionis à muliere prægnante ſumptum, diuerſimodè poteſt conſiderari, & ſecundùm diuerſitatem conſiderationis inſpici.*
11 *Poculum abortionis tradens, ex quo ſequatur mors, tenetur pœnâ mortis, ſiue dolo fecerit, ſiue non.*
12 *Abortiuum procurans fœtus non dum animati qua pœna teneatur.*
13 *Poculum abortionis miniſtrantes & componentes æquè puniuntur.*

DECIMOTERTIÒ proſequendo materiam poculorum quæro, quid ſi aliquis miniſtrauerit poculum mulieri prægnanti ad effectum vt faceret abortiuum, quod poſteà effectualiter ſubſecutum fuerit, quâ pœnâ puniatur? Nec putes quæſtionem iſtam eſſe eamdem, de qua *in d.* §. *qui abortionis*, quia *ibi* non fit mentio de abortu ſecuto, vel de infante occiſo, ſed diſponitur *ibi*, quando poculum ipſum nocuit matri. Ad propoſitum igitur reſpondeo quòd in hac quæſtione repetenda eſt diſtinctio illa, quam *ſuprà proximè in fine præcedentis quæſt.* dedimus: quòd aut infans in vtero matris erat iam animatus & viuens, aut non. Primo caſu, qui dedit poculum nulli dubium eſt, quòd ſecuto aborſu tenetur de homicidio, *l. penult. C. ad leg. Corn. de ſica. l. 1. in princ. ff. eo. tit. l. Cicero in prin. ff. de pœn.* & not. per gloſ. *in l. diuus. ff. de extraord. crim.* gloſſ. eſt *in cap. ſi aliquis de homic. & 2. quæſt. 4. cap. conſuluiſti:* quia

Aborſus infantis animati aut inanimati.

Mala venena hominis necandi causa.

quia isto casu dicitur occidisse hominem & sumus propriè in terminis legis Corneliæ de sicariis *cap. quinto* vt *l. 3. in princ. ff. eod. tit.* & ista dicuntur esse mala venena, quæ facta sunt hominis necandi causâ, *d.l.3. in princ.* Secundo verò casu, quando partus siue infans nondum erat animatus, neque formatus secuto abortu, non tenetur de sicariis: sed alia pœnâ extraordinariâ relegationis vel simili ad arbitrium iudicis, secundùm qualitatem facti & personarum conditionem: *d.l. diuus.* & *l. Cicer. fin.* & *l. prægnantem. ff. de pœn.* & *l. si mulierem visceribus, ff. ad leg. Corn. de sicar.*

¶ Mulier autem, quæ scienter poculum ipsum assumpsit vt faceret abortiuum, si inde sit secutus abortus & infans iam animatus & completus erat, tenetur pœnâ legis Pompeiæ de parricidis: quia est matricida, vt *l. 1. in ver. mater. ff. ad leg. Pomp. de parric.* & *ibi* Bar. & Bar. *in d.l. diuus*, idem tenet. Quòd si mulier ipsa adhuc prægãns receptâ pecuniâ partũ suum abegerit, tenetur pœna capitis indistinctè, siue partus erat iam animatus siue non: & hoc propter turpitudinem illam receptionis pecuniarum, quia dicitur assassinium: vt *l. Cicer. in princ. ff. de pœn.* vide Bar. *in d.l. diuus.*

Abortiuũ procurantis duplex est distinctio.

¶ Sed quia fit illa distinctio, quòd aut partus erat animatus aut non: in materia abortionis quæro, quanto tempore partus siue infans in vtero matris dicitur esse animatus à die cõceptionis? Respond. cùm primùm formatus fuerit infans & completus corpore, tunc anima ingreditur in ipso corpore quæ infunditur à Deo: illo tunc cum corpus reperitur formatum. *xxxvij. q. ij. quod vero.* & *c. Moyses.* nõ enim conuenit quòd anima priùs infundatur in corpore illo, antequam habeat perfectam formam in omnibus partibus & membris suis: quia non est conueniens quòd habitare debeat in corpore sicco, hoc est rudi & informi: debet enim habere sedem siue domum suam perfectam, in qua habitare possit, vt dicit glos. *in d.c. quod vero* & *c. Moyses.* quæ glos. *in ver. sicco*: dicit quòd secundùm quorumdam opinionem anima dicitur habitare in sanguine, & propterea dicit, quòd Normandi, Anglici, & Poloni fortiter bibunt ne contingat animam habitare in sicco.

¶ Rursus quæritur, quo tempore, vel intra quantum tempus infans dicitur esse formatus in vtero matris. Glo. *in d.l. diuus*, videtur tenere quòd in quadraginta diebus. Bart. *ibi* dicit hoc esse verum in masculo: in fœmina verò post 60. dies. Demum hoc declarãdum reliquit Naturalibus: dominus autem Conciliat. *in suis differentiis. Physic. diff. xlix.* dicit quòd trigesimo, aut. xxxv. die ad plus, partus siue infans in vtero matris dicitur esse formatus.

Infans in vtero virtute planetarum formatur & vegetatur.

¶ Deinde ponit notabilem & pulchram doctrinam circa partus genituram, formationem, & augmentum, & de illius ortu. Dicit enim quòd vnusquisque infans à principio suæ creationis, dum primò incipit generari vsque ad diẽ sui ortus, recipit fomentum & influentiã ab omnibus septem planetis, quorum vnusquisque singulo mense successiuè sui sideris gratiã naturaliter operatur in ipso infante, in vtero matris iacẽte, secũdùm quã paulatim infans recipit augmentum, ita quòd deuenit ad perfectionẽ suam & venit in lucem. Primo enim mẽse regnat Saturnus, qui est frigidus & siccus, inimicus vitę humanæ, quæ consistit in calido & humido, vt per glo. prædictam *in d.c. quòd verò & c. Moyses.* istius planetæ seu sideris natura est sperma viri de recenti effluxum in ventre matris, quod adhuc liquidum

Planetæ dominãtes infanti in vtero.

Saturnus 1. mense infãtem coagulat & inspissat.

quidum eſt, vnà cum ſpermate mulieris inſimul coagulare & inſpiſſare: ita quòd poſſit recipere formam, & adeò fortiter illud perſtringit coagulando, quòd reducit illud tanquam in maſſã paſtæ: quo ſic in vnum coagulato fit paulatim extenſio & formatur primò caput, deinde alia membra, adeò quòd trigeſimo die completo communiter infans ſolet habere formam ſuam perfectam.

Iupiter ſecundo menſe infantẽ extendit

¶ Secundo menſe venit Iupiter, qui eſt calidus, amicus vitę humanę, & inimicus mortis, & infantem ipsũ, quem formatum reperit, extendit & auget: quos verò inuenit nondum eſſe bene formatos, illorum formas complet mirabili gratia & fortuna: quod euenire ſolet quandoque propter debilitatem matris: & hinc eſt, quòd mulieres iſtæ communiter ſolẽt ſecundo menſe ſentire infantem in vtero commoueri

Mars tertio menſe augmẽto incũbit.

¶ Tertio menſe Mars ſuccedit, qui eſt calidus & ſiccus vt ignis, & iſte ſimiliter fert opem augmento partus: illas humiditates, quas reperit ex reſiduis ſideris Iouis deſiccat, & incumbit augmento pueri.

Venus quarto menſe.

¶ Quarto deinde menſe venit Venus, quæ frigida & humida vtraque, & ipſa ſimiliter temperat ſuperfluas caliditates ignitas præcedentis ſideris.

Mercurius quinto. Sol ſexto méſe.

¶ Quinto ſuccedit Mercurius.

¶ Sexto Sol.

Luna ſeptimo.

¶ Septimo Luna & vnumquodque ſidus procedit proportionabiliter ſecundùm eius naturam in augmentũ ipſius infantis. Completo igitur ſeptimo menſe curſus iſte ſidereus reuertitur iterùm ad primum, quod eſt Saturnus, qui regnat & operatur octauo menſe. Deinde ad Iouem qui venit nono menſe: poſteà Martem qui decimo: & ſic de ſingulis ſucceſſiuè. Et hinc eſt quòd infans, qui naſcitur ſeptimo menſe viuit, eò quia naſcitur ſub ſidere Lunæ, vitæ humanæ compatibili: & quia tunc infans dicitur eſſe perfectus, ex quo participauit de natura & qualitatibus omnium ſeptẽ ſiderum ſiue planetarum, ſi naſcitur illo ſeptimo menſe, dum Luna dominatur, viuit: & quàmplures reperiuntur qui nati ſunt ſeptimo menſe & viuunt: ſi verò octauo menſe veniret in lucem, perrarò vel nunquam viuit: ratio eſt, quia venit ſub ſidere Saturni maligno & multùm contrario vitæ hominis, ex quo, vt dixi, eſt frigidus & ſiccus, habet conformitatẽ cum morte. Illi igitur, qui ſub iſto ſidere veniunt in lucem, adeò grauiter vulnerantur & premuntur iſtius ſideris malignitate & frigiditate, quòd neceſſe eſt vt pereant. Hi verò, qui nono menſe veniunt in lucem, prout maior pars venit, omnes communiter viuunt & creſcunt, ex quo ſub Ioue ceteris benigniore ſidere, & humanæ vitæ conſeruatore oriuntur, de quo magis quàm de aliis natura lætatur: hæc licèt ſint aliquantulùm extra materiam noſtram; tamen quia ſunt delectabilis intelligentiæ, ſaltem pro iunioribus, *hîc* inſerere placuit.

¶ Redeamus nunc ad materiam noſtram, qua quærebamus, quanto tempore infans in vtero matris dicitur eſſe formatus: & concludendum eſt ſecundùm opinionem dicti Doct. quòd communiter trigeſima & quandoque trigeſima quinta die ad plus à die ipſius conceptionis; quidam alij dixerunt quòd maſculus poſt xl. fœmina verò poſt lxxx. dies habet perfectam formam. Ita dicit gloſ. *5. diſt. in princ. in ver. xl.* quam refert & ſequitur Abb. *in c. ſi aliquis in fi. de homic.* tamen de iure ciuili non eſt diſcedendum ab opinione gloſ. *in l. diuus.* quæ eſt communiter approbata. Si igitur poſt dictum tempus mulier

acceperit

acceperit poculum abortionis sciẽter, tenetur vt matricida, & legis Pompeiæ de patricidiis pœnâ punienda est, vt *d.l.1.§.mater. ff.ad leg. Pomp. de parric.*

¶ Si autem alius scienter dederit poculum prædictum, quod ipsa mulier ignoranter accepit, ille qui tradidit, punitur pœna legis Corneliæ de sicariis, vt *l.1 in princ.* & *l.3.ff.eo.tit. de sica.*

Abortiuum à prægnãte sumptũ multimodè arcendi-tur.

¶ Si verò poculum prædictum assumptum fuerit ante tempus prædictum, scilicet antequam puerperium esset formatum in vtero: & tunc aut mulier accepit pecuniam pro bibendo poculum, vt faceret abortiuum: & isto casu mulier semper punitur pœnâ capitis, siue infans erat iam formatus, siue non, *d.l.Cicero.in princ.* & *ibi* Bar. & idem Bar. *in d.l.diuus. ff.de extraor.crimin.* Si verò mulier pecuniam non accepit, non punitur pœna mortis: quando ante tempus formationis & vitæ ipsius infantis assumpsit poculum: sed aliâ pœnâ extraordinariâ relegationis, *d.l.diuus.* & *ibi* glos. & Bar. *in l. prægnantem.* & *l. Cicero.* §. *fin. ff.de pœn.* & *l. si mulierem visceribus ff.ad leg. Cor. de sica.* quod verũ est de iure ciuili per iura prædicta.

Pœna abortiui à prægnante sumpti in iure ciuili.

Abortiui sũpti ex iure canonico pœna spiritualis.

¶ De iure autem Canonico infertur pœna spiritualis, scilicet excommunicationis quocumque tempore fuerint data dicta pocula, etiam si essent data mulieri nihil adhuc habenti in vtero, ad effectum ne concipiat, eadem pœnâ puniuntur velut homicidæ, *c. si aliquis. de homic. in antiq.* & diximus *suprà prox.q.in fin.* Prædicta omnia tamen procedunt quando fuit secutus effectus, quòd mulier fecit abortiuum partum: sed quid si non obstante poculo mulier peperit filium viuentem, & qui durauit in vita: an qui dedit poculum, vel ipsa mulier puniatur, & qua pœna. Vide do. Andr. Barb. *in consi.25. in 2.vol.* vbi dicit quòd non debet puniri pœna mortis, ex quo non fuit secutus effectus: quia hodie in maleficiis potiùs spectatur euentus quàm solus animus delinquentis sine effectu: nihilominùs non euadet impunis ille qui scienter tradidit vel quæ scienter assumpsit, quia poterit relegari, per ea quæ habentur *in l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœn.*

Abortiuo non obstante si mulier peperit viuentem quis & qua pœna teneatur.

Quandoque verò ex poculo huiusmodi sumpto mulier ipsa periit: & tũc ille qui tradit, punitur pœnâ vltimi supplicij, licèt non dederit dolosè contra ipsum, quia res mali exempli est, & iste propriè casus *in d. §. qui abortionis in fin.* Quid si aliquis dederit poculum amatorium mulieri prægnanti, vt flecteret eius animum ad amandũ ipsum tradentem, ex quo poculo mulier ipsa periit, qua pœna puniatur tradens. Dic quòd eadem pœna vltimi supplicij, quamuis animum occidendi non habuerit, & dolo non fecerit: vt *d.§. qui abortionis.* qui decidit vtrumque casum in terminis, hæc tamen, quæ *suprà* diximus, procedunt de iure ciuili & inter laicos. De iure autem Canonico vltra ea, quæ diximus *suprà*, clariùs hîc distingue, quòd aut loquimur de iure antiquo secundùm legem Moysis, aut de iure nouo secundùm constitutiones Pontificum. Primo casu si infans iam formatus & animatus erat, quòd qualiter, & quanto tempore dicatur esse formatus & animatus, diximus *suprà ead.quæst.* tunc det animam pro anima, & sic punitur pœna mortis qui dedit poculum abortionis, quo necauit infantem: vt *in cap. Moyses. 32.quæst. 2. in princ.* aut partus nondum erat completus in forma, nec animatus; & tradens poculum huiusmodi mulctatur pecunia arbitrio iudicis, *dict.cap. Moyses.* Ratio est, quia

Abortiuũ tradens ex quo sequatur mors, eadem mortis pœna tenetur.

Amatorium prægnãti propinans ad amorẽ, ex quo mortua fit, qua pœna mulctetur.

non potest dici exanimatũ illud quod caret anima, quam non habet adhuc.

¶ Secundo verò casu, quando loquimur de iure Pontificio: aut loquimur de pœna irregularitatis vel degradationis, & ista non infertur, nisi clericus effectualiter hominẽ viuentẽ occiderit: vel quòd sit natus, vel adhuc in vtero matris non refert, & *in c.1.& c.sicut dignum.§.1.de homic.* & per gl. *in d.c. Moyses.c.si aliquis in glo. eo.tit.* & gl. *in c.consuluisti.ij.q.4* idem sequitur Panor. *in d.c.si aliquis.* aut loquimur de pœna excommunicationis, & ista infertur pro quocũq; abortiuo secuto, siue puerperiũ erat animatũ, siue non: & iura ipsa appellãt istud homicidium: sed antequàm infans sit plenè formatus & animatus non potest dici propriè homicidium: quia non potest corpus exanimari, quod adhuc caret anima: vt *suprà proximè* diximus. Isto casu igitur impropriè dicitur homicidiũ. Vide tex. *in d.c.si aliquis.* & *ibi* do. Abb. imò hac pœnâ punitur, etiamsi aliquis libidine, aut odio daret mulieri, quæ nondũ concepit, venenata pocula sterilitatis ad hoc ne coëundo cõcipere possit, vt *d.c.si aliquis.* vbi est casus valdè not. quòd non solùm quis tenetur de homicidio pro abortiuo iã facto: sed pro fiendo, vel pro impedimento præstito ad concipiendum.

Abortiuum cõponẽtes & ministrantes æquè puniuntur.

¶ Et nota etiam hoc vnum in tota materia poculorum, quòd non solùm punitur qui scienter tradidit poculũ, verùm etiam ille qui scienter fecit & composuit: ita expressè not. Panor. *in d.c.si aliquis.in princip.* & not. *in l.1.in princ.* & *l.3.ff.ad leg.Cor.de sica.* hoc idem seruatur in quibuscumque aliis sortilegiis, vt not. Arch. *26.q.5.quicũque.* & *1.dist.si quis viduam 33.q.vlt. pessimam ff.ad leg.Iul.maie.* & *l.1.& ff. de iniur.l.itẽ apud Labeonem.* §.*adduxisse.*

CAP. XIV.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos celebrans, si prætendens sortilegium faciat preces inhonestas & indebitas, quam pœnam incurrat.*

2 *Sacerdos celebrans contra viuentem, vt citiùs moriatur, infamis efficitur.*

3 *Sacerdos simplex aut ignorans, an pro sacramentorum abusu sit potiùs quàm expertus excusandus.*

DECIMOQVARTÒ vltra ea, quæ diximus suprà *in 11.q.* videndum est quid de sacerdotibus, qui super rebus profanis & aptis ad faciendum sortilegia, & ad illum duntaxat effectũ oblatis, vnam aut plures Missas scienter celebrant, adhibitis nefariis & inhonestis precibus & verbis superstitiosis, quibus pœnis puniuntur. Res verò super quibus solent Missas ipsas celebrare, sunt vt plurimùm istæ, panis crudus siue pasta, aut coctus vt placenta, item calamita, quandoque cutis indumenti pueri nascentis, quam appellant *pelliculam virgineam*, & alia his similia, simplicia, aut mixta, imposita super altari illis modis, de quibus *suprà* diximus *in 3.q.* pro isto facinore: dic quòd de iure Canonum clericus omnino deponitur: vt *in c.si quis Episcopus.26.quæst.5.* si enim pro sola celebratione Missæ defunctorum dicta pro viuentibus vt citiùs moriantur, aut periculum mortis incurrant, sacerdos perpetuo

Sacerdos Miſſas celebrans ad effectũ ſortilegij qua pœna teneatur.

Sacerdos celebrans contra viuentẽ vt mortem acceleret infamia notatur.

petuò priuatur officio, beneficio, ordine, gradu atque dignitate in perpetui exilij ergastulo, vnà cum consulente, vel id fieri procurante, relegatur, vt *in capit. quicumque 26. quæstione 5.* dixi & *suprà 11. quæst. vers. pro faciliori.* Quanto magis deberet iste sacerdos deponi & relegari, qui in Missarum suarum celebratione illa profana & immunda turpiter commiscuit; illáque vel Deo, aut potiùs Dæmoni vouere turpibus & superstitiosis precibus non veretur. Certè non video cur minori pœna puniri possit: maximè quando scienter ista patrauit, *dict. cap. quicumque. in 2. parte circa finem.* Pro quo facit argumentum textus *de consecrat. distinct. 2. cùm omne crimen. in fine.* vbi grauiter punitur clericus depositione, qui abutitur ordine Sacramenti, licèt id non faciat ad effectum sortilegiandi, aut per modum superstitiosum, vt latiùs *infrà* dicam.

Sacerdotis simplicitas & ignorantia in Sacramentorũ abusu excusationis loco sint

¶ Quidam verò dixerunt, quòd pro huiusmodi facinore sit pœna arbitraria, iuxta doctrinam domini Abbatis *in dict. cap. 2. extra eodem titulo.* hoc tamen tolerari posset quotiescumque factũ non esset valdè turpe, vel persona sacerdotis esset adeò simplex, & debilis ingenij, quòd de facili quis cognoscere posset, quòd bona fide ductus, fuerit circumuentus putans benefacere & non peccare, vt *in dict. cap. 2.* & est tex. & *ibi.* Bar. *in l. si adulterium cum incestu. in vers. idem pellioni ff. ad leg. Jul. de adul.*

CAP. XV.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos abutens debito modo & ordine sacrificandi, quam pœnam incurrat?*

DECIMOQVINTÒ quæro, quid de sacerdotibus, qui abutuntur debito modo & ordine sacrificandi: vt quia non ponunt vinum cum aqua simul in calice: sed vinum tantùm, aquam solam, vel botrum uvarum comprimunt in calice, aut panniculum musto intinctum & diu conseruatum aqua ablauant, & illam lauaturam ponunt in calice loco vini aqua commixti, aut panem Sacramenti intinctum in vino calicis sacrato tradunt laicis pro communione siue Eucharistiæ Sacramento, quibus pœnis puniuntur. Omnia ista narrantur in tex. *in cap. cùm omne crimen. de consecrat. distinct. 2.* & concluditur *in fine*, quòd sacerdos pro isto facinore debet priuari ad tempus omni ordine & gradu arbitrio iudicis, & tamdiu sic priuatus existere, donec iudici visum fuerit illum congruam pœnitentiam peregisse, vt posteà purgatus ad omnia sua pristina restituatur, vt *ibi* dicitur.

CAP. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Vasa sacra Ecclesiastica, vel res Ecclesiæ benedictas polluens, & in vsum profanum illas conuertens, qua pœna sit puniendus.*
2 *Presbyter vel Diaconus rebus abutens sacris vel sacratis, qualiter puniantur.*
3 *Presbyter vel Clericus admiscens res sacras sortilegiis omni dignitate priuantur.*
4 *Rebus sacris vel benedictis abutens habetur vt sacrilegus.*

DECIMOSEXTÒ quæro qua pœna punitur sacerdos vel laïcus, qui vasa Ecclesiastica sacrata vel vestes sacras aut benedictas (vt est altaris palla, calix, patena, purificatorium, tabernaculum sacramenti Eucharistiæ, aut aliquarum reliquiarum, item lapidem sacratum, totum aut partem, siue corporale, manipulum, stolam, camisiam, patenam: item vela quæ sunt in sanctuario, aut iuxta imaginem Crucis, aut B. Mariæ virginis & alia his similia acceperit, & ad profanos vsus irreuerenter conuerterit, aut damnabiliùs in sortilegiis commiscuerit. Dic quòd primo casu, quando quis abutitur illis in profanis domesticis vsibus circa sortilegia, de iure antiquo secundùm legem Moysis vltione diuina percutiebantur, & sæpiùs morte, & totius status subuersione, si erant reges vel alij principes, vt habetur *Daniel.* 5. vbi rex Baltassar filius Nabuchodonosor postquàm cœpit erga Deum & res sacras irreuerenter se habere, & quòd sacrata vel benedicta vasa aurea & argentea ex sacro templo Domini in Hierusalē abstulerat, & cum illis ipse rex Baltassar vnà cum principibus & primatibus suis, vxoribus, atque concubinis in conuiuiis suis vinum biberant, iratus est valdè Deus de tanta eorum insolentia: & primò monuit regem Baltassarem quodam prœconio litterarum miraculosè scriptarum in albo pariete aulæ regiæ, quas nemo sapientum ipsius regis Baltassaris, sed solus Daniel interpretatus est, & comminatus fuit futurum malum iudicium cōtra ipsum, adeò vt illa nocte ipse rex Baltassar ab inimicis suis interfectus est, & regnum suum ad extraneas manus deuenit. Vide *in d. c. Daniel*, de quo fit mentio *de conse. dist. 1. c. vestimenta.* & *in c. sancta.* vnde concludi potest, quòd de iure antiquo pro huiusmodi rapina & abusu sit pœna mortis & bonorum suorum publicatio aut mala successio.

Res sacras polluens & prophanans qua pœna teneatur.

¶ De iure verò Pontificio Diaconus pro isto crimine tribus annis & sex mensibus excommunicatus existit, & ab altaris ministerio omnino suspensus habetur.

¶ Presbyter verò decem annis & sex mensibus remanet excommunicatus, & habetur *de conse. dist. 1. nemo per ignorantiam.*

Presbyteri pœna in abusu sacrorū.

¶ Si verò bona prædicta ipsi immiscuerunt in sortilegiis, aut aliis tradiderunt vt immiscerent, grauiùs puniuntur: quia clericus debet deponi, & omnibus suis officiis atque beneficiis, ordine, gradu, & dignitate priuari, & in perpetuum carcerem intrudi, aut in exilium perpetuum mitti, vt *d. c. si quis Episcopus.* & *c. quicumque in fi. 26. q. 5.* Vel dic secundùm Abb. *in d. c. 2. extra eod. tit.* quòd erit pœna arbitraria, secundùm arbitrium iudicis moderanda, attenta qualitate facti, & personarum conditione, vt aliàs diximus *suprà eod.* per dicta iura, quæ ampliùs non refero vt capiam breuitatē.

¶ Et

Rebus sacris abutens etiam pœna sacrilegij tenetur.

¶ Et nota vnum in tota materia sortilegiorum, quòd ille qui abutitur rebus sacris vel benedictis & Ecclesiasticis semel dedicatis, non solùm tenetur pœnis, de quibus, *suprà*; verùm etiam tenetur pœna sacrilegij, quia in veritate per similem contrectationem rerum sacrarum committitur sacrilegium, vt habetur. *xvij.q.iu.sacrilegium.* & *c. si quis contumax.*§.1.& domin.Ioan. *lect.in sum. in tit. de sacr.q.iij.* & Sanct.Thom.*in 2. 2. q.xcix. art.iij. versic. dicendum.* & de pœna ipsorum vide in dict. *c. si quis contumax.* Imo dicit Arch. *in c. felicis, de pœn.lib.vj. in princ.* quòd sacrilegium committit quilibet de ordinibus clericorum, qui ariolos, incantores, aruspices, & similes consuluit, vel similia fecit, intelligens in effectu quòd omnis sortilegus potest dici sacrilegus, & de sacrilegio puniri: vide tamen quæ latiùs dicam *infrà tit. sequent. q.1.* Et nota etiam quòd pro isto crimine subtractionis vasorum sacrorum de Ecclesia imponuntur grauiores pœnæ, de quibus habetur *xij.q.ij. de viro. vide ibi.*

Sortilegus dici potest sacrilegus.

CAP. XVII.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos preces nefandas in sua celebratione faciens qualiter puniatur.*

2 *Exemplum sacerdotis Hispani, preces profanas in suis sacrificiis offerre consueti.*

3 *Votum inhonestum Deo exhibens quam pœnam incurrat.*

DECIMOSEPTIMÒ quæro quid de his sacerdotibus, qui in missarum suarum celebrationibus huiusmodi aliquas preces nefandas & turpes absque alicuius rei immixtione, protulerint, illa aut Deo, aut Dæmoni vouendo, non absq; magna superstitione dicauerint, quæro qua pœna puniantur: & vt faciliùs res ista apprehendi possit, subdam exemplum prout habui semel in facto Romæ. Quidam vir Hispanus clericus in sacris beneficiatus & decretorum Doct. ætatis annorum xlv. vel circa, captus erat amore quarundam monialium iuuenum, quæ erant plurimùm formâ venustæ, quas iste sæpius ad monasterium visitabat, & blandis verbis atq; muneribus multoties blandiebatur eis: adeò quòd propter illarum pulchritudinem & venerabilem venustatem, ille Hispanus paulatim cœpit ardescere, & frequentiùs illarum monasterij limina visitare, & in tam magnam deuenit insaniam & cœcitatem, quòd die noctéque tam in somnis, quàm in vigilia nihil aliud nisi illarum amplexus & concubitus meditabatur, corde, verbo, gestis, aut signis. Et in tam grauem dementiam adductus fuit, quòd asserebat expressè, ex quo ipse erat clericus esse sponsum Ecclesiæ, & moniales illas similiter esse sponsas Ecclesiæ: nam quia dicebantur esse sponsæ Christi, qui repræsentatur per Ecclasiam, concludebat quòd sponsi & sponsæ spirituales, hoc est sacerdotes & moniales poterant adinuicem carnaliter copulari sine peccato: & quod ita Deus præordinauerat putans summum bonum in solo coïtu consistere: & quod turpius est, ipse sæpius hoc prædicabat illis iuuenculis: adeò quòd ipsæ cœperunt illum euitare: vnde ipse clericus posteà deuenit in maiorem insaniam: quia quotidie cùm esset litteratus componebat aliquas orationes & preces nefarias, quibus orabat Deum & alios sanctos, vt præstarent sibi robur

Pœna sacerdotis preces inhonestas celebrationi immittentis.

Summũ bonum qui ponebat in coïtu.

bur maximum in renibus, in lumbis verò calorem talem pro posse facillimè in magna abundantia luxuriari, & coïtum carnis sæpissime complere: & quia illarum monialium quædam vocabatur Cecilia, altera Vrsula, alia verò Magdalena & Clara, in ipsis suis orationibus, quas quotidie de nouo formabat summis precibus deprecabatur virgines illas sanctas & beatas post Dei inuocationem, vt ex dono gratiæ specialis in mentibus & cordibus ipsarum monialium hanc meditationem & firmam opinionem infunderent; ita quòd ipsæ moniales firmiter putarent, & crederent nullum aliud magis meritorium opus Deo fieri posse, quàm coïre, & carnaliter commisceri, crescere & multiplicare, nulla adhibita personarum distinctione, sit sacra vel profana: sit coniugata vel soluta: sit consanguinea vel extranea, & similia: & quod ex coïtu huiusmodi putarent votum castitatis nullatenùs infringi posse: sed magis hoc Deo placere quàm holocaustum siue sacrificium: & vltra hoc quòd ardentiùs illarum corda incalescerent ad amandum & vehementer diligendum virum ipsum sacerdotem, qui erat sponsus Ecclesiæ & eius vota carnalia firmiter maxima cum humilitate adimplere, eiusque mandatis vt veri patris parere, asserens quòd illo modo consummandum erat matrimonium spirituale inter religiosos viros & mulieres quemadmodum matrimonium carnale consummatur per veram vtriusque coniugum carnalem copulam, vt *in c. continebatur. primo responso. de despon. impub.* & *in c. tua nos. de desponsa.*

Matrimonij spiritualis consūmatio

¶ Quas quidem schedulas ipse clericus portabat quotidie ad quoddam monasterium, vbi morabantur quidam boni & purissimi sacerdotes mendicantes, qui potiùs simplicitate & bonitate quàm doctrina religionem suam profitebantur, & die qualibet ad Ecclesiam illius monasterij accedebat ad missam, & singulis diebus vnam ex ipsis schedulis dabat sacerdoti; & dabat etiam iulium vnum pro eleemosyna, ad hoc vt in celebratione missæ, scilicet in momento preces illas Deo & sanctis virginibus prædictis offerret cum deuotione, orando Deum & sanctas virgines prædictas, vt pia vota ipsius orantis exaudirent, & hoc modo decepit vnum vel duos ex simplicioribus & rudioribus illorum monachorum, & interim ipse quoque interesse missæ & totidem ealdemque preces ipse cum deuotione recitabat, & prosequendo vlterius in hac sua superstitione quotidie nouas orationes componens deuenit tandem ad manus cuiusdam monachi, qui erat cæteris magis doctus atque expertus, qui sumpta schedula duplicata vnà cum eleemosyna accessit ad altare & perlegens quæ intus erant verba, valde obstupuit, & ne missæ sacrificium perturbaret dimisit schedulam illam in angulo altaris, & prosecutus fuit missam: demum eâ completa, ipse monachus multùm reprehendit ipsum clericum Hispanum, dicens, quòd verba illa erant valde turpia & superstitiosa, nec merebantur per aliquem sacerdotem in tanto missæ mysterio memorari. At ille subrisit deridens monachi illius simplicitatem & ignorantiam, cœpitque secum vel disputare, quia argutus erat & quasdã interpretationes diuinæ Scripturæ longè erroneas attribuens, adeò quòd non transibat absque scrupulo & labe hæreticæ prauitatis, vt aliàs diximus *supra, titul. 1. & 2.* Videns itaque monachus ille ipsum clericum tam graui errore apprehensum,

Schedula sacerdotis alteri data vt offeret Deo in celebratione

henſum, ſumptis pluribus ex illis ſuis ſchedulis, quas adinuenit, de præmiſſis omnibus conſulit quam primùm Reueren. dominum Vicariũ Papæ: cuius tunc ego auditor aderam, mihíque mandauit vtrùm hunc cognoſcerem, & ipſum clericum pro modo culpæ corriperem: qui ſtatim incarceratus & examinatus omnia ad vnguem confeſſus eſt; imò à principio inſtabat pertinax in illa ſua erronea opinione, volens defendere falſas quaſdam & nouas interpretationes, quas diuinæ Scripturæ attribuerat, qui quàm primùm vidit me præparari ad declarandum illum hæreticum, & pœnis hæreticorum ſubiiciẽdum, niſi errorem ipſum reuocaret, incontinenti omnia reuocauit, & errorem ſuum ſolemniter abiurauit: adeò quòd pro hæreſis ſuſpicione meruit veniam, & reuocauit omnes illas ſuas interpretationes, quas dederat diuinæ Scripturæ, & reliquas omnes inſanias ſuas, quas *ſuprà* narrauimus: nihilominùs, vt cautiùs in futurum procederet, de mãdato ſummi domini noſtri Papæ fuit relegatus ab vrbe ad certũ quoddã tẽpus tãtùm.

Sacerdos hæreſis & ſuperſtitio dãnatur, & pœnæ tradicur.

¶ Ad propoſitum nunc quæſtionis noſtræ redeundo, quæro, ſi reperiatur aliquis ſacerdos, qui ſcienter preces huiuſmodi aut ſimiles, quæ nõ tendunt ad verum diuinum cultum & ſalutem animæ, ſed potiùs vertuntur in peccatum in rem damnabilem, in Miſſæ ſolemni ſacrificio celebrauerit: ſeu alio quouis modo vouerit aut obtulerit, qua pœna puniatur? Dic quòd iſto caſu putarem eſſe priuandum omni ordine, gradu, officiis atque beneficiis Eccleſiaſticis, quin etiam relegandum eſſe tam ipſum ſacerdotem, quàm illum qui ipſum conſulit, quàm præmiſſa fieri mandat, *argum. eorum quæ habentur in dicto cap. quicumque. in fin. 26. q. 5.* vbi ſi ſacerdos pro viuentibus celebrat Miſſam defunctorum, vt illi, pro quibus Miſſa celebratur, citiùs moriãtur aut mortis periculũ incurrant, ſacerdos ipſe punitur pœnis prædictis: & nihilominùs ibi non apparet de aliqua ſuperſtitioſa oratione aut ceremoniis, ſed ſolùm de turpi celebrantis animo ac intentione, quantò magis in caſu noſtro ob oculos poſito iſte deberet hac pœna, & verò multò atrociori, puniri, qui recitauit preces iſtas obſcœnas diuino cultui admodum contrarias, & quæ omnes tendunt ad peccatum & totius Chriſtianæ fidei læſionem, & Eccleſiæ Catholicæ detrimentum, dũ quærit per ſacrificium Miſſæ præbere materiam peccandi & malè faciendi, per quam & eius holocauſtum ſolent peccata dimitti. *de conſecrat. diſtin. 2. cùm omne crimen.* & *ead. diſt. nihil in ſacrificiis.* & diximus *ſuprà titulo 1. q. 2. in principio.* Nihilominùs iſto caſu non diſcederem ab opinione Abbatis, de qua *in dicto cap. ſecundo, extra eodem titulo*: ſcilicet quòd pœnæ huiuſmodi ſint aggrauandæ vel minuẽdæ iuxta qualitatem facti, aut turpitudinem, ſiue ſcandalum quod inde exoritur, & perſonarum conditionem in quibus omnibus plurimùm vertitur arbitrium iudicis: ponamus enim quòd eſſet aliquis ſimplex, humilis ſacerdos, idiota, qui ſit aliàs bonæ conditionis & famæ, & puræ conſcientiæ, qui ad preces & mandata alicuius magni Principis, Baronis, aut viri magnæ conditionis ſimiles preces emiſerit: eritne dicendum quòd ſit puniendus ille, ſicut alius verſutus, malitioſus, & qui in iſtis turpitudinibus delectatur? certè non: & propterea benè & ſanctè diſpoſuit text. *in cap. ſicut dignum, in principio. de homicid. & in l. reſpiciendum. & l. aut facta. ff. de pœn. & l. quid ergo.* & *ibi* Bart. *ff. de his qui notantur infã.* & Bar. Bal. & alij *in l. 1. §.*

Sacerdos Miſſam defuncti, ad mortem viuentis celebrãs qua ſit pœna puniendus.

Pœnarũ grauitas vnde imponatur facinoroſis.

diuus,& in l.diuus.& l.in leg.Corn.ff. ad legem Corneliam de ſicariis, vbi dicunt, quòd in omnibus criminibus attenditur principaliter animus & intentio delinquentis, an ex ſimplicitate quadam vel ignorantia,aut dolo & malitia inductus fuerit ad peccandum, taléque facinus perpetrandum, vt his diligenter & cautè attentis decernatur, & fiat variatio pœnæ, pro quo bene facit textus, & quod ibi not.gloſ.& Panormitanus *in d.cap.2. extra eod.tit.*

Attenditur animus & intentio delinquentis.

¶ Præterea ponamus,quòd aliquis perſuadet ſacerdoti quòd voueat, & offerat pro eo preces quaſdã in Miſſa; quæ expreſſè non apparebant nec cognoſcebantur,ſaltem per virum rudẽ & inexpertum, quòd eſſent ſuperſtitioſa : vt quia in ipſis apparebant à principio verba quædam honeſta & religioſa : deinde verò ſuperſtitioſa & diabolica, ſed erant per nomina quædam adeò ignota ipſi ſacerdoti, quòd putabat omnia eſſe bona,& nullam in ſe habere ſuperſtitionem : iſto caſu ſimiliter putarem dictum ſacerdotem eſſe longè mitiùs puniendum, per ea, quæ *ſuprà* diximus,& *d.c.* & *ibi* gloſ. *extra eod.tit.*

Laus Deo, beatæque ac glorioſæ Virgini Mariæ gratiæ immortales.

FINIS.

INDEX

INDEX ALPHABETICVS

RERVM, VERBORVM, AC SENTENTIARVM MEMORABILIVM, quæ in hac ſecundi Tomi parte altera continentur.

A

ABIVRATIO Dæmonis cuiuſdam, pag. 104. col. 2
Aborſus infantis animati aut inanima i, 312. col. 3
Abortiui à prægnante ſumpti pœna in iure ciuili, 315. c. 1
eiuſdem pœna ſpiritualis ex iure canonico, ibid.
Abortiuo non obſtante ſi mulier peperit viuentem, quis & qua pœna teneatur, ibidem
Abortiuum à prægnante ſumptum multimodè attenditur, ibid.
Abortiuum tradens ex quo mors ſequatur eadem mortis pœna tenetur, ibid. c. 2
Abortiuum tradens homicida eſt corporalis, 307. c. 1
Abortiuum procurantis duplex eſt diſtinctio, 313. c. 1
Abortiuum componentes & miniſtrantes æque puniuntur, 316. c. 1
Abraham primus Dei martyr, 25. col. 1. è fornace ſaluus euaſit, ibidem, col. 2. mandatum à Deo, 26. col. 1
Abuſus diuinarum appellationum, 52. col. 1. rerum ſanctarum in artibus magicis, 168. col. 2. ſacrorũ ad faciliorem adorationem inſtruit Dæmon, 289. c. 2
Acetum cur Chriſtus non biberit, 69. c. 2
Acheronta mouere, 14. c. 2
Aduentus Chriſti teſtes, 33. col. 1
Ægritudines omnes à Dæmone, 100. c. 1
Ægyptij imaginibus vſi in neceſſitatibus,

tibus, 87. c.1
Aërimantia quid & vnde, 225. c.1
Alexander Magnus nomen Dei adorauit, 34.c.2
Amatorium tradens poculum homicida est, 307.c.1. & conceptorium poculum differunt, 308.c.2
Amatorium tradens qua pœna puniatur, 310. c.2. prægnanti propinans ad amorem, ex quo mortua sit, qua pœna mulctetur, 315.c.2
Amici duo viuentes & mortui, 58. col.2
Amor parentum in crudelitatem versus, 27.col.2
Angeli cur à sacerdotio arceantur, 69.col.1. qualiter dicantur comedere, 137.c.1. præsentia & præterita norunt, 247.c.2. habitant in siccis corporibus, 267. c. 2. stellæ dicti sunt, 12.c.2. è quibus ordinibus deiecti, ib. hominum custodes, 20. col.1
Angelis paradisus est destinatus, 10. c.1. omnibus cõmissa est eadem potestas, 246.c.2
Angelorum definitio, 261. c.2. operationes in assumptis corporibus, 263.c.1. minor pars corruit, 12. c. 1
Angelus præmonuit Noë futuri diluuij, 24. c. 1. Romanis eos castigans apparuit, 52.col.1. vterque naturalia nouit, 247.c.2
Animalibus infirmitates à maleficis inferuntur, 124.c.2
Annuli septem planetarum Iarchæ, &c. 86. c.2. Gygis & Paracelsi inuisibilem & victorem reddiderunt, 87.c.2
Apostata quo casu hæretico sit deterior, 279.c.1
Apostatas aggrediũtur aquilonei spiritus, 89.c.1
Apparitio trium Angelorum facta Abrahæ, 54.c.1. Dæmonum sub forma humana, ibidem c.2. animarum defunctorum, 61. c.1. bonorum angelorum in assumptis corporibus, 134.c.1
Apparitiones variæ angelorum, 141. col.2
Apuleius in asinum versus, 136.c.1
Aqua maledictionis adulteras prodens, 36.c.1
Aquilo ominosus Cabalistis, 19.col.1
Arcades in lupos, 144.c.1
Aretia siue Tyræa Noë vzor, 25.col.1
Argentini fodinæ Dæmonum, 98.c.1
Argutia Dæmonum & sortilegorum est eadem, 231.c.1
Arioli qui & vnde sic dicti, 225. c.2
Ars fulguritoria, 40. col.1. Dæmonum, 205.c.1. malefica est in odio, 297.c.2
Articuli facultatis Theologiæ Parisiensis reprobantes artes magicas, 172.& seqq. vsque ad 175.
Artium magicarum finis, 167.c.1
Aruspices qui sint, 225.c.2
Asina Balaam qua ratione ipsum allocuta sit, 267.c.1
Aspectus cœlestes cur aufugiant Dæmones, 93.c.2
Assumptio formarum in Dæmone pro occasione & substantiæ gradu, 55.c.2
Astrologi qui sint, 225. c.2
Astrologiæ cognitio exacta nõ est, 1. periti prioribus temporibus, ibidem.
Astrologorum causæ sunt iudicum Ecclesiasticorum, 183.c.1. futura prædicentium pœna est diuersa, 301.c.1
Astutia Dæmonum in fodinis, 98.c.2
Auditus Dæmonum, 58.c.1
Auerrhois libri, 43.c.1
Augures qui & vnde, 225.c.2
S. Augustini dubium de compressa mulierum & Dæmonum, 218.c.1
Augustus Antonio formidabilis, 106. c. 1
Auium similitudinem inducit Dæmon,

mon, 55. c. 1
Aurum Diaboli instrumentum, 89. c. 2
Auspiciis omnia fiebant, 39. c. 1. & 40. col. 1

B

BAsiliſci conſpectus mortifer, 105. c. 2
Balaam aridus, 20. c. 1
Bathi vexillum cum charactere X. profligat Polonos, 88. c. 1
Beatæ Virgini preces effuſæ quid cõtra ſpectra valeant, 78. c. 2
Bernardi Comenſis inquiſitio, 112. c. 2
Blaſphemia Lamiarum, 219. c. 1
Boni angeli bonos puniunt, 52. col. 1 in receſſu conſolantur, 61. col. 1
Branchis vates, 31. col. 1

C

CAbala falſa quæ, 44. col. 2
Cabaliſtarum error de creatione Dæmonum, 5. c. 2
Cæremoniæ Maleficarum, 75. c. 1
Cæremoniis magicis morbi non inferuntur, 254. c. 1
Caïni poſteri, 24. c. 2
Campanarum & luminum vſus in Eccleſia, 21. col. 2. ſono Dæmon receſſit, 214. c. 2
Canis loquela, 267. c. 1
Capituli *Epiſcopi* explicatio, 118. c. 2. 216. c. 2. & 217. c. 1
Carolenſis quidam in proteſtatione cæſus & tandem liberatus, 67. col. 1
Caſeus præſtigioſarum mulierum, 199. c. 1
Caſus de ſortilegiorum hæreſi ad ſecreta reuelanda, 289. c. 1
Cauſa vna omnium & ſummè bona eſt, 4. c. 2
Cauſa poſita aut ſublata tollitur aut remouetur effectus, 205. c. 1
Cauſarum liberarum effectus quomodo cognoſcantur, 190. c. 1
Cham patrem Noë fratribus deridẽdum propinat, 24. c. 2
Characteres & ſigna quibuſuis Dæmonibus ſua adſcribuntur, 88 c. 1
Characteres Mathematici aut Magici, figuræ vel litteræ damnantur, 174. c. 1
Chiromantia, 44. c. 2. an cum peccato exerceatur, 231. c. 2
Chriſti abnegatio & iuramentum Lamias apoſtatas facit, 219. c. 2
Chriſtiani ſuperſtitionibus dediti, 45. col. 2
Chriſtus quomodo fingatur à pictoribus, 33. col. 1. poſt reſurrectionem qualiter comederit, 146. c. 2. luci cõparatur, 239. c. 2. à diabolo de terra eleuatus eſt, 265. c. 1. & trãslatus eſt à diabolo, 214. c. 2
Circe cur dicatur ſocios Vlyſſis in beſtias conuertiſſe, 140. c. 1. & 144. c. 1. eiuſdem transformatio quæ fuerit, 199. c. 2
Claui, lapides, &c. euomiti an ſint ſpecies naturales, 237. c. 2
Coëundi impotentia in maribus & fœminis, 252. col. 1
Coïtus contra naturam, 26. c. 2. Dæmonum cum mulieribus, 134. c. 2. & 273. c. 1
Colloquium cum Dæmonibus poſſibile, 133. c. 2
Comedere non conuenit Angelis, 146. c. 1
Comenſis quidam Maleficus deprehenſus eſt in ludo Herodiadis, 112. c. 2
Concilij Ancyrani decreta contra Sortilegos & Maleficos, 120. c. 2
Concubitus origo, 71. c. 2
Confeſſio delet & tegit peccata, 65. c. 2. Dæmonum, 96. c. 1. Strigum, 111. c. 1. & 112. c. 1. ſociorum de illuſionibus, 156. c. 1. eorumdem

in causa hæresis, ibidem, cum iuramento facit indicium contra socium, 157.c.2
Confessio in tormentis tribus modis extorquetur, 159.c.2. quæ præiudicare possit, 160.c.2
Coniecturæ & præsumptiones contra Striges, 123. c. 2. an valeant ad manifestandum, 153.c.2
Consecratio seu execratio quomodo fiat, 236.c.1
Consilia & cogitationes Dæmonum contra honorem Dei irrita, 15.c.2
Constitutio Pij V. de reis ad iudices sæculares remittendis, 127. c. 2. item Alexandri VI. 129. c.2. item Innocentij VIII. 187.c.1
Contraria contrariis curantur, 224.c.1
Contrariorum eadem est ratio, 18.c.1 naturalis oppositio, 102.c.2
Conuersantes cum maleficis vt sint puniendi, 298.c.1
Conuersatio Maleficarum fugienda, 238.c.2
Cõuersio Strigũ & abiuratio, 120.c.1
Conuiuæ & conuiuium Dæmonum euanescunt, 77.c.1
Corpora Dæmonũ sub sensum nõ cadunt, 54.c.1. vt nostra variis mẽbris distincta sũt, 57.c.1. à Dæmonibus assũpta an sint naturalia aut apparentia, 262.c.1
Corruptores vt quid tolerentur, 169. col. 2
Creatio Dæmonum quæ sit, 5. hominis est solius Dei, 286.c.2
S. Crucis abnegatio & conculcatio, 209. c.2. & reliquiarum proiectio sapit hæresim, ibid.
Cultus variarum gentium, 39. c. 2. professorum Sortilegorum, 180. c. 1. Dæmoni vt creatori exhibetur, 228.c.2. Dæmonis obseruatur iisdem ferè ritibus & ordinibus ac inter Christianos & Catholicos, 261.c.2
Cumanensium Dæmon, 67.c.2
Cupiditatibus malorum satisfaciunt Dæmones, 106.c.2
Curatio superstitiosa, 255.c.2
Curiositas hominum quò feratur, 188.c.2
Cutis infantis ad sortilegia, 224.c.2. virginea, 235.c.1

D

DÆmon Angelum lucis effingit, 48.c.2. sub hominis nigerrimi forma, 55. c.1. horribiliores animantiũ formas cur affingat, ib. humana specie quid affingat, 58.c.1
Dæmon subterraneus sub vetulæ forma, 84 c.1
Dæmonem adorantes cæteris illi sunt chariores, 228.c.2
Dæmones qui ex Philosophis, 2. c.2. sunt ex Stoicis, Platonicis, & fide nostra, 3.c.2. dicti Diaboli ob calumniam, 4.c.2
Dæmones qui ex Theologis, 4.c.2. vt Angeli boni & perfecti creati sunt omnes, sed dispari modo, 6 c.2
Dæmones an sint, 164.c.1. è cœlo vt plumbum in aquam præcipitati, & ad inferna relegati, 11. c.1. inferiores inclusi sunt aëri, ibidem
Dæmones nonnisi malum volunt & agunt, 13.c.2. qui sub aëre manere, 14. quod in cœlo non potuerunt, id in terra tentarunt, ibidem
Dæmones vnde ansam nobis nocendi sumant, 22. col. 1. accessu suo horrores concitant, 50.col.2. corporei sunt ex Thalmudistis & Rabbinis, 53. c.2. cibos non vorant, 58.c.2. cadaueribus gaudent, ibid. nos inuadendo quid refrigerij sentire videntur, 63.c.1
Dæmones Angelorum ministerio ligati, 70.col.2. opera sua per energumenos perficiunt, 79.c.2. non possunt ditare pro arbitrio, 82.c.1
Dæmones classibus distincti sunt, 83. c.1.

c.1. cogi se fingunt, 98. c 1. possunt in nobis duobus modis operari, 280.c.1. in locum vxoris succubant viro, 281.c.2

Dæmoni omnia sua referentes, 26. col.1

Dæmonibus inferi destinati, 10.c.1. nō licet animas reuocare, 47. col. 2. quædam effecta naturalia ascribuntur, 165.c.1

Dæmonis nomen quibus spiritibus conueniat, 4.c.1

Dæmonis magna est potestas & cupiditas ad nocendum. 138.c.1. assistentia spiritualis & corporalis, 147.c.1. tanta est potestas, vt non alia comparetur ei, 148.c.2

Dæmonis inuocatio in sortibus mittendis, 191. c. 2. fraudes in decipiendis hominibus, 193. c.2. opera cur obscura, 239.c.2. notitia de rebus naturalibus, 250. c. 2. virtus acutissima, 264.c.1. vox vt proferatur, 267.c.2

Dæmonū virtus & natura difficulter internoscitur, 1.c.1. statio in cœlis à creatione ad lapsum quanto tempore, 10. c.1. potestas à Deo limitata, 17. c.1. voluntas nocendi diuersa, ib. nomina, 46.c.1. ministeria erga homines, 47.c.2

Dæmonum astutia in illusione, 48.c.2 in nocēdo concordia, 51.c.2. nocēdi cupiditas, 61. c.1. quorumdam munus vt otiosi non simus, 64. col.2

Dæmonum potestas ab Angelis imminuta, 91. c. 1. opera famulitia, 97.c.1. notitia, 203. c.1. aduocatio quomodo fiat, 235.c.2

Dagon Syrorum idolum, 89.c.1

Decretum facultatis Theologiæ Parisiensis contra errores Magicos, 264 ad 267

Decussis Platonica, 78.c.1

Delati ab angelis, 76. c.1. à Dæmone, ibidem, sine crimine, ibid.c.2

Delatio Strigum realis est ex processibus, 112.c.1. & 258. c.1. Lamiarum quæ, 132.c.2. præstigiosa est, 258.c.1.

Delinquentibus animus & intentio in criminibus attenditur, 322.c.1.

Demarathus in lupum versus, 92.c.1

Deportatio Christi & Samuelis an fuerit similis, 197.c.2

Deportatio Sortilegarum non est realis, 258.c.1

Depositio inculpati de Lamiarum transcursu, 132.c.1

Descensus ad inferos, 30.c.2

Desperationis origo, 22. c.2

Dei & Dæmonis eædem sunt litteræ ex Cabalistis, 48.c.2

Dei perfecta sunt opera, 5. pietas in hominem, 15. misericordia, 16.c. 1. paterna in nos affectio, 19.c.2. inuocatio & crucis signum prohibentur, 212.c.1

Deorum denominatio, 68.c.2

Deus Acharon quid significet, 302. c.1

Deus & homo in vno supposito, 34. c.2. cur Dæmones male facere permittat, 62.c.2. cur multa Magicis artibus perfici sinat, 94.c.1

Diaboli forma horrenda, 53. c. 1. Christum nunquam rogarunt, 96. c.1. fodinas incolentes, 98.c 2. cur Deus eos permittat auro & argento homines fallere, ibid. nocere possunt diuersimodè, 99. c.2. non semper occupatos detinent, 102. c. 2. possunt naturaliter mouere corpus de loco ad locum, 116.c.2. inuocantur à maleficis, 133.c.2

Diaboli cur interdum vera dicant, 134. c. 1. varias inducunt formas ad decipiendum, 135.c.1. vbinam detineantur vsque ad diem iudicij, 137.c.1. non adsunt inuocanti pro arbitrio, ibidem, c.2. non possunt ex corporibus assumptis semen emittere, 145. c.2. ad quem locum

locum detrusi sint post lapsum, 146.c.2
Diaboli sunt & mirabilia operantur, 164.c.2.sunt hostes naturæ humanæ, 165. c. 2. vt sanent corpora, 168.c.1. cogi finguntur, 170.c.1.
Diaboli sunt incapaces coïtus, 218.c. 1.vt alliciantur, 229.c.1.astutia in reddendis responsis, 249.c.1
Diabolica pompa euanescit in laude Dei, 269.c.1
Diabolicæ sectæ professores exterminandi, 280.c.1
Diabolicis artibus dediti vt diuitiis & deliciis fruantur, 51.col.1
Diabolus specie prægrandis molossi, 78.c.2. nonnisi mendax & homicida, 108. c. 2. cur actibus nostris assistat, 137. c.2. non potest cum omnibus magicis transmutare homines essentialiter in bruta, 148. c.2.
Diabolus loquitur mendacium, 134. c.1. assiduè tentat homines, 155. c.2. nihil gratis impertit, 196.c.1. maiestatem ementitur, 210.c.2
Diabolus quomodo corpus conficere possit, 218.c.1. semine caret, ibid. c 2. cur sortilegia aliquo sanctitatis velamine prætexat, 245. c. 1. quæ manifestarit presbytero Perusino, 249. c. 2. habet notitiam rerum, 250.c.1
Diabolus in forma humana an realiter detulerit Christum, 264.c.2
Diabolus aut Sortilegus an possint nocere corporibus Christianorum, 282.c.2
Dianæ & Herodiadis ludus, 116.col. 1. de nocte celebratur, 119.c.2
Dilectio terrena annexum habet peccatum, 290.c.1
S. Dionysij opinio de creatione Dæmonum, 6
Dissidij Angelorum causæ petuntur à dispari voluntate, 12
Diuinatio prima species est sortilegij, 184.c.1. quatuor sunt eius species, ibidem, & 225.c.1
Diuinatio quid sit, 188.c.2.cum Dæmonum inuocatione, 191.c.1.hæresim non inferens, 192. c. 1. est præcipua species sortilegij, 225.c.1
Diuinationis tria sunt genera, 223.c.1
Diuinationum aliquæ ex tacito pacto Dæmonum, ibidem
Diuinator quis dicatur, 189.c.1. differt à Propheta, 190.c.2
Diuini vnde, ibidem
Diuinitas Christi mortuorum suscitatione probatur, 198.c.2
Diuitiarum cupidine quatuor Neapoli interempti à diabolo, 99.c.2
Domus inhabitata & crebris Dæmonum terroribus infestata, 103.c.2. & seq.c.2
Draco dictus diabolus, 13. c.1.è seraphico ordine, ibidem
Druydes non pepercerunt humano sanguini in sacrificiis, 28.col.1

E

Effecta veneficarum omnia Dei permissu, 56.c.2
Effecta maleficorum vnde virtutem habeant, 233. c.2. Sortilegij quid requirant, ibidem
Eleazari annulo curatus energumenus, 86.c.2
Elementis abutuntur Dæmones vt exerceant artes, 68. col.2
Empirica & methodica superstitiosa cuius sint virtutis, 167.c.2
Energumeni qui sint, 65. c.1. quædam diuexata, ibid. col. 2. an cogendi sint magico ritu, 80.col.2
Episcopi de sortilegiis cognoscunt, 192.c.2
Epulæ Strigimagorum & Dæmonum, 75.c.2
Equitatio in hirco ad ludos, 272.c.2
Eucharistiæ abusus ad maleficia, 191. c.1

Examen maleficij faciendum ab Inquisitoribus, 209.c.2
Excommunicati cur Sathanæ dabantur vexandi tempore nascentis Ecclesiæ, 166 c.1
Exemplum de Dæmone inuocanti ipsum obtemperante, 135.c.2
Exorcistarum cautela, 80.c.1.non est par potestas, 81.c.1

F

FAcinora multa perpetrantur à Lamiis vigilantibus, 186.c.1
Fallax promissio Dæmonum, 167. c.1
Fallere nos solet Dæmon, 170.c.1
Fascinatio quid sit, 123.c.2
Febris quid sit, 259.c.2
Fides & intentio in obseruationibus requiruntur, 169.c.1
Figuræ superstitiosæ, 42.c.2
Filiorum Dei concubitus cum filiis hominum, 71.c.2
Filium Dei incarnandum præuidens Dæmon adorare cum suis recusauit, 8.c.2
Filius ex coïtu Dæmonis natus quomodo dicatur, 263.c.1
Fœminæ plures quàm viri arti diabolicæ addicuntur, 213. & vnde hoc, ibidem
Forma substantialis ab agente quomodo materiæ vniatur, 196. c.1. quas requirat dispositiones vt informetur, 199.c.1
Fuga Dæmonum in aduentu Christi, 33.c.2
Futura duobus modis cognoscuntur, 189.c.2
Futurorum prædictio vt concessa. 38. c.2. causæ se habent ad effecta tripliciter, 189.c.2.notitiã nullus habet præter Deum, 230.c.1
Futurorum incapax est Dæmon, 248. c.1.duplex est cognitio, ibid.cognitio in suis causis, ibidem

G

GEnerationem impedientia veneficia, 252.c.1
Genethliaci qui & vnde, 225.c.2
Genij apud poëtas qui mali dicantur, 17.c.1
Genius Socratis quid ei reuelauerit, 81.c.2
Gentis impiæ impatientia, querimonia & in Deum inuectio, 170. c.2
Geomantiæ superstitio vnde dicatur, 43.c.2
Gigantes diluuij causa fuerunt, 24. c.1
Goëtiæ & pharmaciæ vsus inter Lamias, 49.c.1
Gracta Maga in vaccam conuersa, 93.c.1
Gratiæ priuatio mors animæ, 35.c.1
Grauiora crimina maiores & clariores exigunt probationes, 154. c.2

H

HAbacuc translatus ab Angelo, 214.c.1
Hæreses ad quid, 166. c.1. de coïtu Dæmonum cum fœminis, 218. c.1
Hæresis Marcionistarum, 191.c.1
Hæresis Lamiarum, 116.c.1
Hæresis crimen multas requirit probationes, 158.c.2. in crimine hæresis de sociis reus est interrogandus, 159.c.1
Hæretica respectu operantis, 288. c.1
Hæreticorum quorumdam error de creatione dæmonum, 4. columna 2
Hæreticus quis sit censendus, 158. c.2
Hebræorum gens, 34.c.1. litterarum

punctis occupati, 34.col.1.errores, ibid. cæcitas, ibid. lingua ex integritate orta, 50.col.1
Hecates ars magica & miracula, 48. col. 2
Heroës qui & vnde, 72.c.1
Heterus veste donatus à Dæmone, 96.c.2
Historia Sabinensis Lamiæ, 215. c.1
Homagium & obedientia Dæmoni præstita à Maleficis, 133.c.1
Homerus ab inferis excitatus, 46. col. 2
Homicidium sine dolo commissum an capite puniatur, 304.c.2.& seq.
Homines qua ætate vexentur à Diabolo, 18.col.1. necesse est resistere diabolo, 23.col.1
Homines Dæmonum imitatores, 61. c. 2. non possunt vi magicarum conuerti in bruta animalia, 138. col.2. omnium perditissimi & Dæmoni seruientes quomodo dicantur, 210.c.1
Hostia consecrata ad quid in puluerem redacta, 234.c.1
Hostiæ consecratæ abusus ad amorem illicitum, 209.c.1
Humanam speciem cur assumat Dæmon, 58.c.1
Hydromantiæ genera, 41.c.1. ei Numa fuit addictus, 43.c.2
Hydromantici qui & vnde, 194.c.1

I

IBes Ægyptiorum, 85.c.1
Idola plurima pro diis coluntur, 28. col.2
Idololatriæ genera, 40.c.1
Idololatriam & hæresim manifestam quæ sapiant sortilegia, 181.c.1
Iesuistarum acta in Brasilia, 95.c.1
Iesus ab Hebræis, Arabibus, Chaldæis & Cabalistis quomodo dicatur, 34.col.1
Ignem adorantes, 39. c.1
Imaginatio facit casum, 167.c.2
Imagines à Dæmonibus assumptæ non sunt terrestres nec aqueæ, 56. c.1. animarum falsæ, 64. c.1. necromanticæ quomodo cudendæ, 85. c.2
Imagines conficientes & eis vtentes an crimine careant, 86.c.1. astrologicæ & magicæ damnantur, 173.c.2.& 174.c.1. Maleficæ Dæmonum operatione conficiuntur, 202.c.2
Imagines cereæ igni admouentur etiam ad amorem, 232.c.1. ad locum sacrificiorum à Sortilegis deferuntur, 242.c.1. an prosint effectui Sortilegorum, 244.c.2
Imagines an Dæmon à Sortilegis fabricari doceat, 245.c.1
Imagines irreuerenter tractantes an sint hæretici habendi, 291.c.1.& vt sint puniendi, 299.c.2
Imaginis personæ cruciantur, 229.c.1
Imaginum introductor diabolus, 88. c.1
Imaginum execratio, 229.c.1
Imitatio psalmorum Dauidis, 31.c.1.
Imprecationes ollæ iniectæ, 89.c.1
Improuisa accidentia cui imputentur, 305.c.2
Incantationes in se experti, 154.c.2
Incantatores, 225.c.2
Incubi & succubi qui sint, 101.c.1.& eorum apparitio, 60.col.1
Incuborum vnus coït cum virgine, 73.c.2
Infans in vtero virtute planetarum formatur & vegetatur, 313.c.2
Infirmitates à Maleficis illatæ, 133. c.1
Infirmitatum immissio, 236.c.2
Inquisitorum cautela inter interrogationes obseruanda, 122.c.2. possūt compellere iudices sæculares ad exhibendum hæreticum, 128.c.1
Inquisitores vt possint cognoscere de Lamiis,

Lamiis, 129. c. 2
Inquisitores Hispaniæ contra Lamias procedunt, 186. c. 2. de Lamiis vt hæreticis cognoscunt, ibid.
Inquisitorum est cognoscere de sortilegiis & superstitionibus, 184. c 1
Instrumenta Sortilegiorum, 240. c. 2
Intellectus diaboli indiget superiori lumine ad diuinam cognitionem, 247. c. 1
Intelligentia diaboli acutissima, ibid.
Intentio corrumpit actum, qui aliter excusari non potest, 308. c. 1
Inuidet Adamo diabolus, 5. c. 1
Inuocantibus Dæmon colloquitur, 134. c. 1
Inuocatio superstitiosa Dæmonum, 46. c. 1
Iosephus Ægyptiis venditur à fratribus, 28. col. 1
Iosias sacra Soli ac Lunæ sustulit, 44. col. 2
Iudex sæcularis potest ab Inquisitore compelli per excommunicationem, 128. c. 2
Iuliani Apostatæ impium edictum contra Christianos, 98. c. 1
Iupiter cuius sit virtutis in formando & vegetando infantem in vtero, nono mense operatur, 314. c. 1. secundo mense extendit infantem, ibid.

L

LAmech sollicitatur libidine, 23. c. 2
Lamia quædam deportata & reportata à Dæmone, 215. c. 1. quædam Sabinensis, ibid.
Lamiæ quæ & vnde, 72. col. 2. & 186. c. 1. vt hæreticæ ab inquisitoribus puniendæ, 129. c. 1. in Castro Nazano repertæ, 214. c. 2
Lamiarum equitatio quæ sit, 182. c. 1. equitatio super bestias, 209. c. 1. professio quomodo fiat, 210. c. 2. error de equitatione & consortio Dæmonum damnatur, 152. c. 1. transuectio & coïtus cum Dæmone an re vera fiat, 213. c. 2
Lamiarum secta, 116. c. 1. hæresis, ibidem, nefaria scelera, 131. col. 1. multa facinora, 212. c. 2. duo genera, 216. c. 2. vtraque secta noctu obambulat, ibid.
Lamiarum societas cum Dæmone annexam habet apostasiam vel hæresim, 161. c. 1. aliquæ soporatæ & illusæ, 214. c. 1
Lamias transuehi non impugnat, 77. c. 1
Languores maleficiati, 237. c. 1
Lares sic dicti Dæmones, 60. c. 2
Laruæ & Lemures, 61. c. 2. & 210. c. 2
Latria quid. 180. c. 2
Leges diis acceptas referentes, 29. c. 1
Legio Dæmon sic dictus, 66. c. 1
Legio Dæmonum cur porcos intrarit, 166. c. 1
Leones contra Samaritanos, 64. c. 2
Liberi arbitrij potestas homini à creatione concessa, 254. c. 2. cur Deus hoc homini dederit, ibid.
Libri Magici igni damnati, 48. c. 1. & Astrologici à Sixto V. prohibiti, 183. c. 2
Libri sacri non omnibus manifestati, 30. c. 1
Ligatio multifaria, 106. c. 1. magna ligularum, 107. c. 1
Venereæ potentiæ venefica & lethifera, ibidem, quinque fit modis, 124. c. 1. cum precibus ad remedia morborum, 255. c. 2
Ligatura Comitis cuiusdam Argentinensis, 253. c. 2
Liminum superstitio, 89. c. 1. maleficia, ibid.
Linguis diuersis à vernacula loquitur dæmoniacus, 100. c. 2
Litterarum studia interdicta, 33. c. 1
Locus infaustus morte cuiusdam Hebræi

bræi insignitus, 78.c.1
Loca apparentium dæmonum, 59.c.1. à Dæmonibus vexata, ibid.
Lombardia Lamiarum hæresi infecta, 129.c.2
Lothi vxor in statuam transformata, 85.c.1
Lucem odit qui malè agere intendit, 239.c.2
Lucis præsentia Dæmonum insidiæ retunduntur, 21.c.2
Lucifer vnde, 8.c.2. eius complices, ibid. tentat Euam in paradiso, 15. c. 2
Lucretia quædam Lamia deprehenditur, 274.c.1
Lucta Angeli cum Iacob, 20.c.2
Ludi Beneuentani, 274.c.2
Ludus Dianæ & Herodiadis, 75.c.1
Luminum vsus ex primitiua Ecclesia, 22.c.1
Lumen cur oderint Dæmones, 58. c.1
Lunæ Solisque cultus, 39. c.2. abiit in insignia Turcarum, 71.c.1. magnitudo, ibid. carminibus cœlo detrahebatur, 200.c.2. laborans quomodo sonitibus iuuabatur, ibid.
Luporum Viennensium rabies & voracitas, 64.c.2. & seq.

M

B. MAchario puella se obtulit, 90.c.2
B. Macharius Dæmonis fallaciam soluit, 138.c.2
Magæ exules, 48.c.1
Magi qui sint, 194.c.1. & 226.c.1. mirabilia operantur ex pacto cum Dæmonibus, 194.c.2. illusionibus decepti à Dæmone, 198. c. 1. an possint transmutare in bruta, ibid. c.2. Pharaonis an conuerterint virgas suas in veros dracones, 266.c.1
Magica obseruantia in quibus consistat, 161.c.2
Magica tractant Lapij, 67.c.2. effecta vt damnentur, 168.c.1
Magicæ artes Romanorum lege prohibitæ, 139.c.2. cur non sint permissæ, 164.c.1. cuicumque bono etiam interdictæ, 185.c.2
Magister magnæ experientiæ quis, 252.c.2
Magisterulus quis, 272.c.2
Magus quidam celebris, 252.c.2
Mahumecti aduentus, 29.c.1
Maiestas apparentis Dæmonis vnde petatur, 55.c.2
Mala venena quæ hominis necandi causa, 313.c.1
Maleficarum scopus carnis voluptas, 147.c.2. multa genera, 201. c.2. varia appellatio, 133.c.1. rusticitas & inscientia, 203.c.2
potestas & scientia nocendi, ibid. opera vtrinque damnantur, 308. c.2
Malefici à Dæmone decepti, 89.c.1. igne damnati, 92.c.2. non possunt in omnes mala inferre, 90. c.1. cur non omnibus nocere possint, ibid. non sunt carcerandi, sed morte damnandi, 127.c.1
Malefici qui sint, 201.c.1.& 226.c.1
Malefici an sint hæretici tria important consideranda, 206.c.1. in ea hæresi puniendi, 206.c.2
Malefici curantes maleficiales infirmitates, 223.c.2. quomodo ingrediantur cubiculà clausa, 238. c.1. decertantes ad inuicem, 253.c.1
Malefici bonum operantes non puniuntur in iure, 254.c.1
Maleficia omnia non illusoriè, sed aliqua verè experiuntur, 186.c.2
Maleficia maleficiis destructa, 125. c.2. aduersus coniugatos & alios, 135. c.2. & 142. c.2. maleficiis destruere non licet, ibidem, à quibus curentur, 185.c.1. Dei inuocatione & piis precibus destruuntur, 186.c.1

Maleficia amatoria quænam sint, 201. c. 2. venefica in persona, 202. c. 1. quomodo dissolui permittantur, 204. c. 1. petens vt & operans peccat, 206. c. 1. cum Dæmonis inuocatione, 208. c. 1. extra corpus, 238. c. 2. in limine ostij, vel sub puluino lecti aliquando recondūtur, ibid.
Maleficiati difficiliùs curantur quàm Dæmoniaci, 185. c. 2
Maleficij amatorij venefici inquisitio, 206. c. 2
Maleficiorum exercitium, 206. c. 2
Maleficium maleficio dissoluere non licet, 143. c. 1. potest solis verbis perfici, 283. c. 2
Malis Angelis malorum executio commissa est, 52. c. 1
Malitia Dæmonum non æqualis, 59. c. 1
Malorum animæ non existunt, 5. c. 2
Malorum quatuor sunt genera, 84. c. 2
Manus Diaboli attrahens & compellens, 242. c. 2
Maritus quidam vxorem maleficam defendere conatur in iudicio, 260. c. 2
Mars tertio mense incumbit augmento infantis, 314. c. 1
Martinetus vocat ad congregationē diabolicam, 211. c. 2. & stat pro foribus in forma hirci, ibid.
Mascæ quænam sic dictæ, 109. c. 2
Materia non obedit Dæmoni, 91. c. 2
Matrimonij dissolutio ex maleficio, 252. c. 1
Matrimonij spiritualis consummatio, 320. c. 2
Medici sortilegiis vtuntur in curationibus, 163. c. 1
Medicina non valet contra sortilegia, 224. c. 2
Medicus Montis pessulani refellitur de leonis imagine ad curationem renum, 154. c. 2
Membranæ virgineæ forma, 235. c. 1
Mendacia Dæmonum, 61. c. 1
Mendrisium oppidum Comense Striges habet, 103. c. 1
Menstruæ purgationis suppressio, 105. c. 2
Menstruata mulier inficit speculum, 124. c. 1
Mercurius 5. mense incumbit augmēto infantis in vtero, 314. c. 1
Meridiani Dæmones potentissimi, 19. col. 1
Merita sanctorum cuius sint virtutis, 90. c. 1
Messiæ certitudinem non habuerunt Dæmones, 96. c. 1
Michaël beatorū spirituū dux, 9. c. 1
Ministerij malum, 84. c. 2
Miracula B. Mariæ Virginis, 66. c. 1. differunt à prodigiis, 95. c. 2. fiunt bifariam, 140. c. 2. vera sunt supra vires naturæ, 141. c. 1
Miracula quæ dicantur, 149. c. 1. Dæmonum ab intra, 150. c. 1
Miraculi vox largè sumpta quid sit, 149. c. 2. definitio, 263. c. 2
Misericordia Dei quomodo comparetur, 170. c. 1. diuinæ terminus nō est præfigendus, 171. c. 1
Montes loco templorum, 27. c. 2
Morbus naturalis quis sit, 90. c. 2
Morbis quibusdam liberati appensione schedularum, &c. 107. c. 2
Morientes tētantur à diabolo, 23. c. 2
Mortem portendunt Dæmones frequenti conspectu, 103. c. 1
Motus localis ad alios duplex est consideratio, 264. c. 1
Moyses miraculis clarus, 42. c. 1
Moysis lignum in aquam proiectum, 62. c. 1
Mulier à mollitie animi & leuitate, 157. c. 1. an possit accusare, 156. c. 2. est testis minùs idoneus, 162. c. 2
Mulier in sacra Scriptura cur potiùs dicatur quàm Eua, 213. c. 1
Mulier quædā Sabinensis in Lamia-

tu deprehensa, 215.c.1
Mulier facilis est & credula, 233.c.1. fragilis & flexilis, 243.c.1
Mulier conceptoria sumens naturam violentat, 311.c.2
Mulieres velato capite templa ingrediuntur, 73.col.1
Mulierum credulitas nimia, 313.c.1. fragilitas & libido, ibid.
Multa mala patrantur in coactione Dæmonum, 52.c.2
Mures Peruanis calamitates prænotarunt, 40.c.2

N

NAbuchodonosor & alij incantationes experti sunt, 165.c.1
Naturæ malum, 84.c.2. vires percallet Dæmon, 94.c.2
Natus cum serpente in humero, 86.c.2
Necessitas consilium rerum agendarum meditatur, 170.c.1.
Necromantici qui, 226.c.1
Necromanticorum mors frequentissima, 49.c.2. terra frequentiùs obstructa, 52.c.2
Nectanebi imagines cereæ ad quid submersæ, 88.c.1
Nemo inuitus peccat, 232.c.2
Nili angues, 94.c.2
Nodi magici, 106.c.1
Noë quies Domini, 24.col.1
Nomen Dei non inuocatur à Strigibus, 269.c.1
Nominis Iesu efficacia, 76.c.2
Nomina falsa Dæmonum, 42.col.1
Nominum barbarorum confictio, 256.c.2
Notoria superstitio, 45.col.2
Noxæ malum, 84.c.2. effecta, 85.c.1
Numinis imminutio non tam ex sideribus, quàm ex flagitiis, 22.c.2

O

OBseruantia effectuum non naturalium superstitiosa & suspecta est, 165.c.2
Obseruatio rerum maleficarum vxoris Sabinensis à marito, 268.c.1
Obseruationes quædam & cæremoniæ in Ecclesia, 169.c.1
Obseruationes superstitiosas quomodo suadeant Dæmones quatuor de causis, 166.c.2. in artibus magicis, 168.c.2
Obseruationes & effecta artium magicarum condemnantur, 176.col.1
Obsessi in statu peccandi nec merendi esse possunt, 80.c.2
Occupatio Dæmonum, 22.col.1
Ochozias rex increpatur, 235.c.2
Officium Dæmonis custodis Lamiarum, 211.c.1
Oleo sancto Romæ sunt abusæ duæ Striges, 292.c.2
Onomantia, 44.c.2
Operari per instans non potest Dæmon, 91.c.1
Opprobria quæ committant Striges, 111.c.1
Oppugnatio Dæmonum continua, 12.c.2
Oracula ex quercu reddita, 31.c.2. cessabant grassantibus delictis, 35.c.2
Oraculorum silentium, 32.c.1
Orationes falsæ sortilegorum, 221.c.2
Orbis vniuersi commendatio, 7.c.1. quomodo designetur, 39.c.2
Ordo rerum à Dæmonibus immutari non potest, 200.c.2
Orpheus verba immutari noluit, 50.c.1
Osiridis reliquiæ, 102.c.1

P

PActi taciti ratihabitio facta à dæmone, 195.c.2. qualitas & conditio, ibid.

Pactorum diabolicorum signa, 107. c. 1

Pactum Dei cum Abraham, 26. c.2

Pactum cum Dæmone in obseruatione superstitiosa damnatur, 165.c.2

Pactum publicum & solemne cum dæmone, 194.c.2

Pagani dicti Dæmones, 59.c.1. eorũ pœna, ibidem

Pars Australis propitior, 74.c.1

Particulæ indumentorum sacerdotalium fortilegiis amatoriis miscentur, 242.c.1

Paupertas auida thesauri reperiendi, 103.c.2

Peccatores vt & aliquando sanctos feriunt Dæmones, 105.c.1

Peccatum ex corruptione, 15.c.2

Pecuniam cur dæmones cumulent, 97 c.1

Perfectam rerum cognitionem nullus consequi potest, 38.c.1

Peripateticorum opinio de Dæmonibus, 13.c.2

Perplexitas oraculorum cui tribuenda, 37.c.2

Perseus è virgine natus, 30.c.2

Petitio quæ soli Deo competit, 208. c. 1. ex virtute naturali Dæmonis, ibid.

Pharisæorum calumnia contra Christum, 448.c.1

Physiognomia, 44.c.2

Pinguedo Pagani quæ & cuius sit virtutis, 251.c.1

Planetæ dominantes infanti in vtero, 313.c.2

Platonicorum opinio de spiritibus, 53.c.1

Platonis & Porphyrij error de spiritibus, 4.c.2

Plumbi infusio superstitiosa, 44.c.1. & 2

Pocula considerationem exempli & intentionis inducunt in traditione, 310. c.1. circa mortem & scandalum absorpta non puniuntur, 311. c.2

Poculi compositio & causæ illius, 307.c.2 traditio quæ duabus etiam de causis inducitur, ibid.

Poculum amatorium, 223. col. 3. conceptorium mortem accelerans quomodo damnetur, 306.c.2. tradens morte punitur per Sortilegia, 308.c.1. sterilitatis ministrans & porrigens quam pœnam incurrat, 311.c.2

Pœnæ & tormenta Dæmonum in exorcismis cui rei tribuantur, 102. c.1

Pœnarum grauitas vnde facinorosis imponatur, 215.c.2

Poëtæ à diabolo edocti, 30.c.1. diuinos Prophetas æmulantes, 31.c.1

Ponzinibius refellitur, 111.c.2

Porci in mare præcipitati, 64.c.2

Potentia generatiua restituta, 253. c.2

Potitiorum familia, 83.c.1

Præcepta Dei tabulis duabus lapideis insculpta, 28.c.2

Prædictiones interdum comprobatæ, 37. c.2. ex demonstratione, 231. c.2

Prælium Angelorum inter se vbinam fuerit commissum, 33.c.2

Prænotio cum Dæmonis inuocatione est hæresis, 191.c.2

Presbyteri pœna in abusu sacrorum, 318.c.2

Præscriptio loci datur Dæmoni, 91. c.2

Præstigiæ præstigiis impeditæ, 107. c.2

Præstigiosæ Magorum transmutationes, 150.c.2

Præsumptio vehemens qualem probationem

bationem faciat, 154.c.1
Præuaricatores Angelorum Romam conuocati, 69.c.1
Preces Ecclesiæ qua ratione institutę, 21.c.1
Preces impiæ ad robur & calorem in coïtu, 202,c.2
Principibus Dæmones apparent, 97. c.2
Priscilliani error de animarum inspiratione, 198.c.1
Probationes maiores & clariores exiguntur in criminibus grauioribus, 154.c.2
Prodigia ex elementis locum dedere diis effingendis, 68.c.2. impendentes calamitates & spiritus prænunciarunt, 70.c.1. & dira omnia in ortu impiorum, 73.c.1
Prodigiorum captandorum modi diuersi, 42.c.1
Professio Sortilegorum duplex, 179. c.2. tacita quæ, ibid. expressa quæ, 180.c.1. solemnis & publica, ibid. priuata quæ, ibid.c.2. tacita cur dicatur, 217. c.2. expressa duplex, 228.c.1. priuata aliquando fit iisdem solemnitatibus ac religiosorum, ibid.
Proles Dæmonum an verè dicatur, 218.c.2
Promissa quæ non possit præstare Dæmon, 195.c.1
Promissio Dæmonis ex pacto, ibid.
Prognosticationis inuentio, 248. c.2
Propheta quis, 189.c.1
Prothei transmutatio, 150.c.1
Protestatio & abiuratio necessaria contra arreptionem & illusionem, 67.c.1
Puella susceptit à Dæmone puerum & enixa est, 73.c.2. rustica Latinè & Græcè respondet, 101.c.1
Panormitana S. Christinæ intercessione à Dæmone liberatur, ibid.
Aristotelis doctrinam professa est Dæmoniaca, ibid.c.2
Puellæ cuiusdam confessio de delatione & congregatione Strigum, 102. c.2
Puellæ Sabinensis historia, 269.c.2
Pueris lactantibus nocent Dæmones, 106.c.2
Pulmonum nostrorum quis vsus, 57. c.2
Pyromantici qui, 225.c.1
Pythagoricorum & Persicorum Magorum doctrina, 63.c.2
Pythonici qui & vnde, 225.c.2

Q

QVæ in spiritu solo fiunt, ea vel in corpore existunt, 118.c.1
Quantitas spiritualis quæ, 91.c.2
Quisque rerum suarum moderator & arbiter est, 265.c.2
Qui sunt extra communionem fidelium non sunt ampliùs oues Christi, 266.c.1

R

RAtificatio confessionis factæ in tortu. a qualem requirat obseruantiam, 154.c.1. confessionis extra locum quæstionis valet, 159.c.2. confessionis cessante dolore tormentorum valet, ibidem
Ratihabitio confessionis infra iustum tempus cessati doloris, 160.c.1. professionis Sortilegorum, 227.c.1
Ratio legis principalis est attendenda, 277.c.1. rationes contra transuectionem diabolicam, 258.c.2
Raziel Angelus quis sit Rabbinistis, 16.c.1
Rebus sacris abutens etiam pœna sacrilegij tenetur, 319.c.1
Reliquiæ Sanctorum ad Dæmones fugandos, 79.c.2
Remedia contra maleficia etiam iure Canonico interdicta, 255.c.1
Res malæ sunt ex malitia operantis,

205. col. 2
Res ſacras polluens & profanans qua pœna teneatur, 318. c. 1
Reſeruata Deo ſoli, 286. c. 2
Reſponſa Dæmonum quæ, 31. c. 2. nõ tantùm voce, ſed etiam ſignis prodita, 35. c. 2. cur dubia & perplexa, 37. c. 1. 170. c. 1. & 249. c. 1. reddũtur ſub idolorum forma, 230. c. 1
Reſurrectio & Aſcenſio Chriſti, 31. col. 1
Reſuſcitare mortuum eſt potentiæ infinitæ, 118. c. 2
Reuelatio ex templis & aliis locis petita, 82. c. 1
Reuocatio animarum an ſit poſſibilis, 47. c. 1
Romæ vna nocte quinquaginta puellæ dæmoniacæ factæ ſunt, 63. c. 1
Romanorum leges qua lingua ſeruatæ, 29. col. 2

S

SAbinenſis vir equitat in hirco ad ludos, 268. c. 2
Sabinenſis Lamia virgis à marito cæditur, 215. c. 2. defertur à marito, 216. c. 1
Sacerdos abutens debito modo & ordine ſacrificandi quam pœnam incurrat, 317. c. 2
Sacerdos quidam à Dæmone vectus, 77. col. 1. immutans Eccleſiaſtica causâ doloris infamis eſt 299. c. 2. Miſſas celebrans ad effectũ ſortilegij qua pœna teneatur, 316. c. 2. celebrãs contra viuentẽ vt mortẽ acceleret infamia notatur, ib. & qua pœna teneatur, ibid. preces inhoneſtas celebrationi immiſcens qualiter puniatur, 319. c. 2
Sacerdotis hortatio ad mulierculam diabolicam, 74. c. 2. ſacrilegi amor impudicus, 209. c. 1. celebrantis & nihil conſecrantis quæ ſit pœna, 300. c. 1. ſimplicitas aut ignorantia in abuſu Sacramentorum excuſationis loco ſunt, 317. c. 1. hæreſis & ſuperſtitio damnatur & pœnæ traditur, 316. c. 2
Sacra maleficiis tantùm miſcentur ad amorem, 233. c. 2
Sacramentalium abuſus ad maleficia exercenda hæreſim ſapit, 208. c. 2
S. Sacramenti abuſus, 61. c. 2
Sacramenta omnia Eccleſiæ violantur, 99. c. 1
Sacrificia variarum gentium, 27. c. 2. Lamiarum, 212. c. 2
Sacrificium filij Deus præcepit Abrahæ, 27. c. 1
Sal in epulis diabolicis deſideratur, 215. c. 2
Salitores quinam dicantur, 225. c. 2
Salomon in dubio verſatur, 169. c. 2
Salutis hieroglyphica apud Ægyptios, 77. c. 2
Samüelis anima in ſinu Abrahæ, 46. c. 2. reſurrectio eiuſdem, 47. c. 1. & an ſit vera, 196. c. 1. anima ab inferis ſuſcitata, 197. c. 1
Sanctorum aliqui miniſterio Dæmonum vſi ſunt, 80. c. 2
Satanæ promiſſio, 230. c. 1
Satanas diabolus vnde dictus, 16. c. 2
Saturnus octauo menſe incumbit vegetationi infantis in vtero, 313. c. 2. idem etiam primo menſe, ſeq. c. 1
Saül veneficam adiens morte damnatur, 108. c. 2
Saxum in D. Dominicum à Dæmone proiectum, 105. c. 1
Schedula ſacerdotis cuiuſdam alteri data vt in celebratione offerat Deo, 320. c. 2
Schedulæ collo appenſæ ad reſciſſionem morborum, 107. c. 2
Scripturæ Dæmonum ad quid, 43. c. 1
Secreta naturæ non ignorat nec obliuiſcitur Dæmon, 249. c. 1. cordium perſcrutans ſortilegus dicitur hæreticus, 292. c. 2
Seleuci anchora, 86. c. 2

Semen ex alio corpore assumunt Dæmones ad coïtum, 145.c.2
Serpens æneus sanat morsum serpentis venenati, 32.c.2
Siderum obseruatio à Necromanticis quæsita, 49.c.2
Signa in cœlo, 84.c.1
Signo Crucis & nomine Iesu diabolica conuiuia euanescunt, 177.c.2. Dæmon fugatus, 78.c.2
Simon Magus, 194.c.2
Societas Dæmonum cum Lamiis superstitiosa, 133. c. 2. & amicitia initur inter hominem & Dæmonem, 228.c.1
Sociis criminis tanquam testibus criminosis non est credendum, 155. c.1
Sol sexto mense incumbit augmento infantis, 314.c.1
Solemnitates initiatorum sortilegiis, 271.c. 2
Solis eclipsis vniuersalis in plenilunio, 84.c.1
Somniorum interpretatio dormientibus frequens, 82.c.1
Sortes quæsitæ à bonis & malis, 43. c.1
Sortis nomen quomodo sumatur, 222.c.1
Sortilegi sunt de expressa professione diabolica, 187. c. 2. cui præstent obsequium, 168. c. 2. hostes sunt humani generis, 221. c.1. amatoriis adhibent Sacramenta, 234.c.2
Sortilegi qui propriè dicantur, 221.c.1 & cæteri eiusmodi sectæ reliquis sunt pauperiores, 231. c.1. quare in publica custodia detenti non vtantur arte sua, 284. c. 1. incarcerati cur non possint euadere, ibid.
Sortilegia quæ non subsunt inquisitioni, 192.c.2
Sortilegia amatoria & venefica æquè puniuntur, 226. c. 1. recondita, 244. c.1. in residuis hominum, ibid. per particulas cadauerum suspensorum, ibidem, professionis expressæ sapiunt hæresim manifestè, 288.c.1
Sortilegia cum mixturis reliquiarum Sanctorum an sapiant hæresim, 291.c.2
Sortilegia amatoria vt puniantur, 298.c.1. amatoria vt reliqua damnantur, ibid. venefica vt sint punienda in foro conscientiæ, 277. c. 1
Sortilegia sanatiua prohibita, 298 c.2
Sortilegij pœna in foro conscientiæ, 297.c.1. contra laïcos, ibid. doctor & discipulus eadem pœnas luent, 298.c.1
Sortilegiis orationes mixtæ, 221.c.1. amatoriis quæ immisceantur, 232. c.2. tria concurrũt, 231.c.1. tacitis quæ instrumenta concurrant, 241. c.1. initiatorũ solẽnitates, 271.c.2.
Sortilegio amatorio extra corpus interueniunt ligaturæ, 241.c.1
Sortilegiorum species tres, 22.c.1. species subalternæ ad alias, 235. c.2. mixturæ 224. c. 2. species est Maleficium, 236.c.1. sacrificia quibus in locis fiant, 240. c.2. pœna diuersa, 297.c.2
Sortilegium quid sit, 179.c.1.& 221. c.1
Sortilegium, quod manifestam hæresim sapit, vt cognoscatur, 181.c.1. & quod non sapit, ibid. hæreticale quod, ibid.c.2
Sortilegium ad Episcopos & iudices Ecclesiasticos spectat, 182.c.1. variis modis perficitur à personis tacitæ professionis, 184. c.2. in corpore, ibidem, extra corpus, ibidem, diuinatiuum quid sit, 223.c.1
Sortilegium amatorium quid, 223.c.1. Venefic.um & maleficum., ibid. multis modis fit, 227.c.1. cum hostia consecrata an manifesta sit hæresis, 288. c. 2. vt puniatur, 296.

296.c.1. vt reliqua damnatur,ibid.
Sortilegorum professio duplex,222.c. 1. interrogationes de præscientia futurorum,241.c.1. fictitia pœnitentia, 284.c.2
Sortilegus dici potest sacrilegus,319. c.1
Spectra quæ, 72.c.2. vnde dicantur arma metuere, 79. c.1. sub forma materteræ cuiusdam defunctæ, 104.c.1
Sperma non generatur in corporibus assumptis,262.c.2
Spermatis ortus, ibidem
Spes nulla de Deo à dæmonibus inducta, 167.c.1
Spiritus nequitiæ licèt vnius sint formæ, non tamen habent æquam tentandi potestatem, 17.c.2.ætherei furiosos sollicitant,18.c.2.euanescentes sulphureum relinquunt odorem, 56.c.2
Spiritus organicè non mouentur, ossibus & neruis carent,57.c.1.tympanis sonant,70.c.2. nihil seminis possunt emittere,72.c.1.aquis prædominantes,83.c.2
Spiritus cur loco non insint, 91.c.2. qui negarint, 164.c.2.omnes multæ sunt potentiæ, 265. c.2
Spirituum facultas & substantia nota gentium sacerdotibus, 1.
Spirituum collusio & astutia, 2.c.1. pessimi omnium muti, & difficiliùs pelluntur,81.c.1. monita non spernenda,82 c.2
Sterilitatis pocula tradens cui pœnæ subdatur, 311.c.2
Stoicorum opinio de Dæmonibus,3. c.1
Stratagemata Dæmonum in consideratione corporis humani, 18.c.1
Strepitus in aëre vnde fiant,70.c.1
Striges vnde dictæ, 109. c.1. multis nominibus dictæ, ibid.
Striges vbi & quando congregentur,110.c.1. quid diabolo promittant, ibid.lassæ & fatigatæ domum redeunt,273.c.2.quomodo adeant conuenticula, 111. c. 1. die Iouis conueniunt, 113.c.2
Striges deluduntur aliquando in somniis,117.c.2.ex rati habitione phãtasticę apparitionis apostatę & hęreticæ sunt,119.c.1.perfidæ & infideles,ib.c.2.apostatę & idololatrę quomodo sint, 120. c.1.& 121.c. 1. hæreticæ quomodo verè sint apostatæ, idololatræ & hæreticæ, ibidem, & apostatæ differunt, 278.c.1
Striges coniugales actus impediunt & ligant quinque modis, 124.c.1
Striges cognoscuntur ex confessione & depositione sociarum, 122.c.2. manifestantur per coniecturas & præsumptiones, 123.c.1
Striges maleficiis destruunt terræ fructus,125. c.1. professæ quomodo ab Ecclesia expellendæ, 181.c.2
Striges effectualiter & localiter an deferantur, 182.c.1. nullo modo deferuntur in corpore, 260. c.1. deferuntur etiam in corpore multis rationibus, 261.c.1
Striges Nazanæ in Sabinensi territorio,271.c.1
Strigiatus pœna & cognitio,113.c.2. Comensis origo ab annis centum & quinquaginta, 114.c.2. ex familiaritate Dæmonis & effectis cognoscitur, 126. c. 1. signa manifestationis, ibid. c.2
Strigimagarum error de transmutatione in animalia,151.c.2. processus, 274. c.2. operatio impossibilis est in spiritu solo, 282.c.1
Strix Sabinensis igni damnatur,270. c.2
Succuborum congressus cum iuuenibus,73.c.2. an coëant & quomodo, 145.c.1
Summum bonum in coïtu aliquis ponebat,319.c.2

Superstitionum species, 42. c. 2. omnes à Dæmone, 44. c. 1
Superstitiosa quæ dicantur, 301. c. 1. opera, 303. c. 2
Syndereſis quid ſit, 140. c. 2

T

TEmpla Dæmoni extructa, 32. c. 2 Templum Salomonis vero Deo extructum, ibid.
Tenebræ Romanis ſuſpectæ, 21. c. 1
Tentandi ratio quæ ſeruetur à Dæmone, 19. c. 1
Tentatio diabolica 242. c. 2. eſt præcipua diaboli conditio, 190. c. 2
Tentationum eodem genere non ſemper tentamur, 20. c. 2
Tentationibus exercemur & non ſubmergimur ex diuina miſericordia, 23. c. 1
Tentator Chriſti & primorum parentum è ſupremo ordine, 17. c. 2
Teſtimonium ſocij criminis an ſit ſufficiens indicium ad torturam, 153. c. 1. & 157 c. 1
Theologorum opinio de Dæmonibus, 3. c. 1
Theophania, 44. c. 2
Theſaurorum perquiſitio præſtigioſa, 230. c. 1. & ſeq.
Theurgia magiæ ſpecies, 48. c. 1
Thuſcorum cultus qui, 40. c. 1
Tituli Dæmonum, 20. c. 2
Tranſcurſus Lamiarum, 132. c. 2
Transformatio apud poëta, 27. c. 1. in aliam ſpeciem à ſolo Deo, 116. c. 2. 118. c. 1 & 131. c. 1
Tranſlatio corporum poſſibilis eſt ſpiritibus bonis, 76. c. 1
Tranſmigratio animarum & eius aſſertores, 64. c. 1
Tranſmutatio Dæmonum, 94. c. 1
Tranſmutationes quas narrant hiſtorici & poëtæ qualiter factæ intelligi debeant, 139. c. 1. veræ fiunt per miracula, 140. c. 2. in bruta à Dæmonibus factæ ſunt illuſoriæ & phantaſticæ, 199. c. 2
Tranſuectio Lamiarum improbatur rationibus, 260. c. 2. realis probatur ratione, ibidem

V

VArietas ſenſibilium tranſit in mundi intellectilis ornamentum, 7. c. 1
Vaticinia Sybillarum, &c. 95. c. 2
Velocitas Dæmonum, 59. c. 1
Venationum ligaturæ, 44. c. 2
Veneficorum puluis maleficialis, 253. c. 1
Veneficium multifariàm fit, 202. c. 2
Venena per puluere & mixturas, 230. c. 1. naturalia, 309. c. 1. Sortileg. & Malefic. ibid.
Venena malefica tradens ad mortem pœna mortis tenetur, ibid. c. 2
Venena miniſtrantes morte ſequente & medicorum induſtria quam pœnam incurrant, ibidem
Veneni verbum medium eſt & promiſcuum, 305. c. 1. diuerſa eſt ratio in iure, 309. c. 1. ſanatiui traditio morte ſecuta in qua ſit pœna, 311. c. 1
Venenorum tres ſunt ſpecies, 306. c. 1. æquiparatio ſola eſt in compoſitione & traditione, 308. c. 1
Venenum ſanatiuum pœnæ immunitatem inducit, 311. c. 2
Venus quarto menſe incumbit vegetationi infantis in vtero, 314. c. 1
Verba diuina ad faſcinum & contra recitantur, 41. c. 2. ſuperſtitionum vana ſunt, 49. c. 2
Verborum potentia malefica, 237. c. 1
Verſi quidam in bruta animalia, 92. c. 2
Vertumni varia transformatio, 14. c. 1
Victoria noſtra contra Dæmones vnde petenda, 17. c. 2

Vir Sabinenſis cum vxore ad congregationem Lamiarum transfertur, 215.c.2. crebrò interrogat de facto, 268.c.1
Virgæ magicæ comperiendis theſauris, 99.c.1
Viri prudentes Deo curæ ſunt, 58.c.1
Viſiones Lamiarum, 217.c.1. in corpore & in ſpiritu fiunt, ibidem
Vlyſſis ſociorum mutatio, 92.c.2
Vmbræ dicti Dæmones, 97.c.2
Vnctiones veneficæ dormientibus in thalamo maleficiandis illatæ, 238.c.1
Voce muliebri Dæmon in naui procelloſa ſibi periculi cauſam intulit, 74.c.2
Voces Dæmonum, 57.c.2 articulatæ, ibidem
Voces humanæ ex arboribus auditæ, 35. col. 2
Vomitus maleficiati, 237. col. 2
Votum obedientiæ factum in manu Dæmonis, 211.col.1
Vrbium ſalutem ſibi Dæmones tribuerunt, 36.c.2
Vultu horridus Dæmon apparet, 100.c.1

Z

ZOna victoriæ data à Dæmone, 96.col.2
Zoroaſter qui, & Nembrothus primus inuentor Magiæ, 45. col. 2. igne periit, 25. col.1

FINIS.

DOCTA PER ORBEM SCRIPTA FERO